

Week 1

- Artikel 1 *Opening*
- Artikel 2 *Credentie en presentie*
- Artikel 3 *Moderamen*
- Artikel 9 *Commissies*
- Artikel 16 *Nota personeels- bezetting*
- Artikel 17 *Benoeming drs. K.Veling.*
- Artikel 18 *Studentenassistenten en bibliotheek*
- Artikel 19 *Verslag curatoren*

Week 2

Werk in commissieverband

Week 3

- Artikel 28 *Ontvangst drs. Meijer*
- Artikel 34 *Vaststelling agendum*
- Artikel 35 *Besluit inzake Nota personeelsbezetting Hogeschool*
- Artikel 36 *Bezwaarschrift br. D. Eenkhoorn*
- Artikel 38 *Herziening kerkorde*
- Artikel 42 *Besluit herziening kerkorde*
- Artikel 43 *Formulier bevestiging missionaire predikanten*
- Artikel 44 *Proeve Dordtse Leerregels in hedendaags Nederlands*
- Artikel 45 *Spreekconsent studenten*

Week 4

- Artikel 56 *Besluit psalmberijming*

Week 5

- Artikel 61 *Pastoralestage studententheologie*
- Artikel 63 *Pastorale stage*
- Artikel 64 *De Koreaanse kerken.*
- Artikel 66 *De Koreaanse kerken*

Week 6

- Artikel 72 *Correspondentie Hoge overheid*
- Artikel 73 *Antwoord inzake benoemingsbeleid*
- Artikel 77 *Tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands.*
- Artikel 78 *Geestelijke verzorging van militairen.*
- Artikel 82 *Besluit appèl L. Verhoeff*

Week 7

Werk in commissieverband

Week 8

- Artikel 95 *Correspondentie buitenlandse kerken*
- Artikel 96 *Liturgische formulieren in hedendaags Nederlands*
- Artikel 97 *Rechtsgeldigheidsbesluit inzake dopen van wettig geadopteerde kinderen*
- Artikel 103 *Rechtsgeldigheid*
- Artikel 105 *Besluit radio- en televisie-kerkdiensten.*
- Artikel 106 *Bezwaren kerkeraad Maassluis*
- Artikel 107 *Heidelbergse Catechismus*

Week 9

- Artikel 112 *Ingekomen stukken*
- Artikel 113 *Revisie verzoek kerkeraad Hasselt*
- Artikel 114 *Verzoek kerkeraad Alkmaar i.z. art. 13K.O.*
- Artikel 115 *Appèl zr. J. Dubbeldam.*
- Artikel 118 *Contact met de Soembanese kerken*
- Artikel 119 *Enige Gezangen*
- Artikel 120 *Revisieverzoek Hasselt*

- Artikel 121 *besluit ten aanzien van de uitgave en publikatie van de herziene en nieuwe onderdelen van het gereformeerde kerkboek en van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands*
- Artikel 124 *Contact met de Soembanese kerken*
- Artikel 125 *Antwoord aan zr. KnoopWendelgelst*
- Week 10
- Artikel 130 *Besluit Pretoria.*
- Artikel 132 *Besluit i.z. appèl van kerkleden Zutphen*
- Artikel 133 *Brief Actiecomité Korea.*
- Artikel 134 *Benoeming deputaten A.N.K*
- Week 11
- Artikel 137 *Commissie ad hoc (doop geadopteerde kinderen).*
- Artikel 138 *Verzoek kerkeraad Vrouwenpolder inzake huwelijksbevestiging.*
- Artikel 139 *Herziening kerkboek.*
- Artikel 140 *Emeritaatsregeling hoogleraren*
- Artikel 141 *Verzoek kerkeraad van Delft inzake vrouwenkiesrecht*
- Artikel 142 *Besluit betreffende de emeritaatsregeling*
- Artikel 143 *Contact met de Soembanese kerken*
- Artikel 144 *Enige Gezangen*
- Artikel 145 *Antwoord aan br. J. Siegers*
- Artikel 146 *Aanvulling opdracht deputaten C.B.K.*
- Week 12
- Artikel 151 *Voorstel Vrouwenpolder inzake huwelijksbevestiging.*
- Artikel 153 *Synodale archieven*
- Artikel 159 *Brief aan The Free Reformed Churches of Australia.*
- Artikel 161 *Structuur college deputatencuratoren.*
- Artikel 162 *Voorstel Vrouwenpolder.*
- Artikel 164 *Besluit inzake financiën deputaten liturgische formulieren.*
- Artikel 165 *Benoemingen*
- Week 13
- Artikel 168 *Structuur college deputatencuratoren*
- Artikel 170 *Voorstel Emmen inzake stage studenten.*
- Artikel 171 *Enige gezangen*
- Artikel 174 *Structuur van het college deputatencuratoren*
- Week 14
- Artikel 177 *Besluit inzake bezwaarschrift van leden Rotterdam-IJselmonde.*
- Artikel 182 *Besluit inzake bezwaarschriften kerkeraad Maassluis en br. A. Ros.*
- Artikel 184 *Besluit inzake appèl J. L. Struik*
- Artikel 186 *Besluit inzake bezwaarschrift van br. A. Ros betreffende de kerk te Leerdam*
- Artikel 187 *Voorstel kerkeraad Maassluis inzake samenspreking.*
- Artikel 188 *Verzoek kerkeraad Rotterdam-C. inzake de „weerlegging”.*
- Artikel 189 *Mogelijkheid van samenspreking met kerken buiten verband?*
- Artikel 192 *Antwoord aan di. Keizer. Stam en Verkade.*
- Artikel 193 *Brief br. A. A. Los*
- Artikel 195 *Besluit klaagschrift van ds. W. Scheele te Gorssel*
- Artikel 197 *Antwoord aan W. A. Verburg en echtgenote*
- Artikel 199 *Brieven P. de Vries c.s. („Getuigenis" en „Goud")*
- Artikel 201 *Besluit inzake revisie-verzoek br. A. Ros betreffende kerken in Noord-Holland*
- Artikel 207 *Antwoord aan br. J. Siegers*
- Week 15
- Artikel 212 *Nieuwbouw bibliotheek Theologische Hogeschool.*
- Artikel 214 *Antwoord aan br. J. B. Escher*
- Artikel 215 *Antwoord aan br. A.Ros inzake aanklacht. M.b.t. Prof J. Kamphuis inzake scheurmaking*

Artikel 216	<i>Besluit wijzigingen emeritaatsregeling hoogleraren.</i>
Artikel 217	<i>Besluit inzake voorstel kerkeraad Maassluis tot samenspreking.</i>
Artikel 218	<i>Verzoek kerkeraad Rotterdam-C. inzake de „Weerlegging”</i>
Artikel 220	<i>Besluit college- en examengelden</i>
Artikel 221	<i>Antwoord aan breed moderamen Ned. Herv. Kerk inzake „gastlidmaatschap”.</i>
Artikel 222	<i>Antwoord aan generale synode Christelijke Gereformeerde Kerken.</i>
Week 16	
Artikel 223	<i>Antwoord aan br. W. Zeldenrust.</i>
Artikel 226	<i>Besluit inzake het appèl van ds. B. Wesseling en van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid tegen uitspraken van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971/72.</i>
Artikel 227	<i>Bezwaren ds. B. Wesseling tegen synoden van Amersfoort-West en Hoogeveen</i>
Week 17	
Artikel 229	<i>Doop geadopteerde kinderen</i>
Artikel 230	<i>Doop geadopteerde kinderen</i>
Artikel 232	<i>Antwoord aan ds. B. Wesseling inzake bezwaren tegen de synode Amersfoort-West.</i>
Artikel 233	<i>Antwoord aan ds. B. Wesseling inzake bezwaren tegen de synode Hoogeveen</i>
Artikel 235	<i>Antwoord aan kerkeraad Pretoria (scriba Schuring)</i>
Artikel 236	<i>Benoemingen</i>
Week 18	
Artikel 241	<i>Doop geadopteerde kinderen</i>
Artikel 249	<i>Doop geadopteerde kinderen</i>
Artikel 251	<i>Besluit doop geadopteerde kinderen</i>
Week 19	
Artikel 254	<i>Vermenigvuldiging en publikatie rapporten voor volgende synode</i>
Artikel 259	<i>Benoemingen</i>
Artikel 262	<i>Antwoord aan kerkeraad Rotterdam-Charlois.</i>
Artikel 265	<i>Slotzitting</i>
BIJLAGE 2	<i>VERSLAG VAN DE DEPUTATEN-CURATOREN VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL OVER HET TIJDVAK JANUARI 1969 TOT DECEMBER 1971.</i>
BIJLAGE 3	<i>NOTA PERSONEELSBEZETTING THEOLOGISCHE HOGESCHOOL</i>
BIJLAGE 4	<i>AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN-CURATOREN INZAKE VERBOUWING EN NIEUWBOUW THEOLOGISCHE HOGESCHOOL</i>
BIJLAGE 5	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR EEN ONDERZOEK NAAR DE STRUCTUUR VAN HET COLLEGE VAN DEPUTATEN-CURATOREN VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL DER GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND</i>
BIJLAGE 6	<i>EMERITAATSREGELING VOOR DE HOOGLERAREN VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND TE KAMPEN</i>
BIJLAGE 7	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE MET DE HOGE OVERHEID</i>
BIJLAGE 8	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN</i>
BIJLAGE 9	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR CONTACT MET DE SOEMBANESE KERKEN</i>
BIJLAGE 10	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN MILITAIREN</i>
BIJLAGE 11	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR RADIO-UITZENDING VAN KERKDIENTEN</i>

BIJLAGE 12	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR OVERZETTING TEKST HEIDELBERGSE CATECHISMUS IN HEDENDAAGS NEDERLANDS</i>
BIJLAGE 13	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN MISSIONAIRE DIENAREN DES WOORDS</i>
BIJLAGE 14	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUNDEL „ENIGE GEZANGEN"</i>
BIJLAGE 15	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE OVERZETTING VAN LITURGISCHE FORMULIEREN IN HEDENDAAGS NEDERLANDS ALSMEDE VOOR EEN KORTER AVONDMAALSFORMULIER</i>
BIJLAGE 16	<i>RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE PSALMBERIJMING</i>
BIJLAGE 17	<i>AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE PSALMBERIJMING</i>
BIJLAGE 18	<i>RAPPORT VAN HET MODERAMEN INZAKE EEN BRIEF VAN DE GENERALE SYNODE DER CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN VAN ROTTERDAM 1971/72</i>
BIJLAGE 19	<i>RAPPORT VAN HET MODERAMEN OVER EEN BRIEF VAN MEVR. C. DE VRIES-VAN EKEREN, P. DE VRIES EN MEJ. M. VAN DER HEIDE TE NUNSPEET MET ALS BIJLAGE HET GESCHRIFT 'GETUIGENIS' VAN P. DE VRIES, EN OVER DE TOEZENDING VAN HET GESCHRIFT 'GOUD' VAN P. DE VRIES MET BEGELEIDINGSBRIEF EN ENKELE BIJLAGEN</i>
BIJLAGE 20	<i>RAPPORT VAN DE COMMISSIE AD HOC BETREFFENDE DOOP VAN GEADOPTEEERDE KINDEREN</i>
BIJLAGE 21	<i>TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN DE HEIDELBERGSE CATECHISMUS</i>
BIJLAGE 22	<i>TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN HET FORMULIER VOOR DE BEDIENING VAN DE HEILIGE DOOP AAN DE KINDEREN DER GELOVIGEN</i>
BIJLAGE 23	<i>TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN HET FORMULIER VOOR DE BEDIENING VAN DE HEILIGE DOOP AAN VOLWASSENEN</i>
BIJLAGE 24	<i>TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN HET FORMULIER VOOR DE OPENBARE GELOOFSBELIJDENIS</i>
BIJLAGE 25	<i>TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN HET FORMULIER OM HET HEILIG AVONDMAAL TE VIEREN</i>
BIJLAGE 26	<i>KORT FORMULIER VOOR DE VIERING VAN HET HEILIG AVONDMAAL</i>
BIJLAGE 27	<i>FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN MISSIONAIRE DIENAREN DES WOORDS</i>
BIJLAGE 28	<i>NOTA DRS. D. DEDDENS OVER DE 'AUTHENTIEKE' EN 'OFFICIELE' TEKST VAN DE HEIDELBERGSE CATECHISMUS</i>

BIDSTOND AAN DE VOORAVOND VAN DE OPENING VAN DE GENERALE SYNODE

De raad van De Gereformeerde Kerk te Hattem heeft de gemeente des Heren aldaar samengeroepen voor het houden van een bidstond met het oog op de arbeid van de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland. Deze dienst vond plaats op maandag 10 april 1972 in het kerkgebouw aan de Achterstraat en ving aan om acht uur 's avonds.

Aan de samenkomst namen ook deel de afgevaardigden van de particuliere synoden, de hoogleraren van de Theologische Hogeschool, in Nederland verblijvende leden van The Presbyterian Church in Korea, onder wie dr. Sang Dong Han, rector van het Theological Seminary te Pusan, en van heinde en ver vele leden van zusterkerken.

Voorganger was ds. J. Kok te Amersfoort, de praeses van de voorgaande generale synode. Deze bediende Gods Woord in Zacharia 2 : 1-5. Het thema van de preek was: Gods bouwplan van de kerkstad. De aandacht werd gevestigd op de expansie, de defensie en de glorie van die stad.

Na de preek ging ds. Kok voor in het gebed tot de Here ten behoeve van de arbeid der synode, de kerken in binnen en buitenland en de hogeschool te Kampen.

**ACTA VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE
KERKEN IN NEDERLAND, SAMENGEKOMEN TE HATTEM OP DINSDAG
11 APRIL 1972**

Dinsdag 11 april

Artikel 1

Namens de kerkeraad van De Gereformeerde Kerk te Hattem, die door de generale Artikel 1 synode van Hoogeveen 1969/70 was aangewezen als roepende kerk voor de eerstvolgende generale synode, opent ds. M. van Dooren de vergadering van de afgevaardigden van de particuliere synoden.

Hij verzoekt te zingen Ps. 89 : 1, 7 en 8, leest Jesaja 40 : 1-11 en gaat voor in gebed.

Daarna spreekt hij het volgende openingswoord:

Hooggeachte Broeders.

Uit naam van de kerkeraad van de gereformeerde kerk te Hattem heet ik u hartelijk welkom. De *hoogste* vergadering groet de *meeste* vergadering.

Het welkom geldt allereerst u, weleerwaarde en eerwaarde broeders afgevaardigden der kerken. 36 in getal. Die kerken zèlf, laatstelijk in Hoogeveen „generaal" bijeen, hebben ons opgedragen, u te roepen. We zijn dankbaar (en mochten dat ook verwachten), dat uw negen particuliere ressorten aan onze roep gereformeerd gehoor gegeven hebben, door u hierheen, met lastbrief „af te zenden".

Welkom, gezondenen, binnen onze wallen en muur, en achter onze oude Dijkpoort. Al hopen we (met u), dat uw vertoef alhier niet zeer lang behoeft te duren, de wéns wordt uitgesproken, dat u zich, aanstaande synodeleden, in dit deel van 's Heren wijngaard thuis zult gevoelen, heel de vereiste tijd.

Jegens u. ds. Kok, spreek ik de dank uit van de raad der „synodale" kerk voor de wijze, waarop u (op zijn uitnodiging) gisteravond bent voorgegaan in de Dienst des Woords en der gebeden. Ons welkom betreft niet minder u, hooggeleerde broeders professoren. die door ons weliswaar niet „geroepen" zijn, maar wèl geïnviteerd; en dat speciaal met de intentie van de generale synode van Kampen 1951 (Acta, art, 13), ongewijzigd gehandhaafd door de synode van Amersfoort-West 1967: dat de roepende kerk u „voor eventuele adviezen" heeft uit te nodigen. Erkentelijk zijn we, dat u hebt willen komen; moge de te constitueren generale synode in de vrije discussie van uw dienst als adviseurs vrucht inzamelen en mede dáárdoor tot wijze besluitvorming geraken. Voor uw ambtsbediening aan de school der kerken is stellig nuttig te achten: uw levend contact met de kerken in haar meeste vergadering alhier.

Eveneens is ons welkom gericht tot u, zeergeleerde broeder dr. Sang Dong Han, rector van het Theologisch Seminarie te Pusan, Zuid-Korea, met uw tolk ds. Huh. Al verstaat u slechts Koreaans, (hetgeen ik niet machtig ben), toch spreek ik mijn vreugde erover uit, dat u aan onze uitnodiging hebt gehoor gegeven.

Het lijden om Christus' wil is u geenszins bespaard gebleven. Daarmee ook is de geschiedenis van uw kerken ginds gekarakteriseerd. U bent in ons land op uitnodiging van de senaat van onze Theologische Hogeschool. Wij hebben ons tot u gewend, omdat onze kerken sedert enige jaren met de uwe correspondentie mogen onderhouden. Uw aanwezigheid bij deze opening maakt die band ook eens even zichtbaar. De Here, die ons aan elkander gaf, verlene zijn zegen aan u persoonlijk, aan de Theologische Hogeschool, waarvan u rector bent èn aan Christus' kerk in Korea. Breng onze christelijke groet aan haar over!

Nog een genodigde is er onder ons: het gemeentebestuur van de stad Hattem, vertegenwoordigd door de edelachtbare heren Van Raalte en Schakelaar, wethouders. Alsmede de weledelgestrege heer Van der Velde, gemeente-secretaris. (De burgemeester laat zich - met spijtbetuiging - verontschuldigen, wegens verblijf in het buitenland.)

Onze invitatie, geacht college, ging tot u uit conform art. 28 van onze Gereformeerde Kerkenordening, luidende dat de ambtsdragers der kerk „zullen door behoorlijk respect en correspondentie de gunst der Overheden tot de Kerken zoeken te verwekken èn te behouden". Tot zulk een „goede eendracht" roept Gods Woord op; en zij vindt ook een plaats in de belijdenis der Gereformeerde Kerken!

We danken u, dat u deze openingsplechtigheid wilt bijwonen; de Burgervader heeft (zo lazen wij) al toezegging gedaan, voor de synodeleden (zo daar tijd voor is) een excursie in en rond onze goede stad te willen organiseren. Ook bedanken we u voor reeds betoonde medewerking. En we danken God, dat thans (zo geheel anders dan in 't jaar der Afscheiding 1835, - en daarna, toen de Overheid hier met harde hand ingreep om te pogen de reformatie der kerk te beletten!) de plaatselijke Overheid gunstig genegen is jegens de - ik zal nu maar zeggen - afgescheiden" kerk. De Almachtige neigt harten als waterbeken, zo het Hem behaagt!

Hooggeachte Broeders.

Het is een bijzondere eer voor Hattems Kerk, deze synode te mogen samenroepen en ontvangen. Nog nimmer vond een synode in Hattem plaats en (me dunkt) ook nog nooit in deze Noord-Veluwse contreien. In deze eer deelt in zoverre ook de provincie Gelderland, dat na de Vrijmaking nog niet eerder een meeste vergadering der Gereformeerde Kerken er samenkwam. Zien wij verder terug, dan noteren wij in 1930 de vorige, de generale synode van Arnhem, waarvan ik enkel noem: haar beslissing inzake het (kerkelijke) vrouwenkiesrecht (één der ingekomen stukken vraagt u om een tegengestelde beslissing!).

De geschiedenis van Gods Kerk te Hattem is een rijke. Haar thans te releveren, past mij niet. Sta toe, dat ik er wát van noem!

De oorspronkelijke naam „Hatt-heim" (nog uit de tijd van het heidendom) werd na de komst van het Christendom hier (omtrent 800), veranderd in de christelijke benaming „Mons Dei", Godsberg, verbasterd: Gaedsberg. Die stadspark is er (westelijker) nog. Op de Gaedsberg woonde ds. Brummelkamp na uit de hervormde pastorie - vanwege zijn afzetting - te zijn verdreven.

God heeft ook oudtijds naar zijn volk omgezien, toen - vrij rustig - de Hervorming ook hier doordrong en op „Gods Berg" Gods Woord terugkeerde. En uit het diepe kerkelijke verval in de eerste helft der vorige eeuw heeft Christus het volk van Gods keuze opnieuw uitgeleid: 1835. Daar hebt u ook het jaartal van de al-evengenoemde, zo bekende Afscheidings-figuur, ds. Anthony Brummelkamp . Als kandidaat hier gekomen (1834) kwam hij (Hattems tweede hervormde predikant) vanwege zijn trouw aan de gereformeerde belijdenis al dra in strijd met het kerkbestuur. Noem Brummelkamps naam, en de historie hier gaat weer leven. Hij zette zich gehoorzaam in, voor de handhaving van de tucht in de kerk. Beseft die eerste zondag van juni 1835, met de beroemde (volgens anderen beruchte) middagdienst. Drie echtparen willen een kind laten dopen, één ervan slechts behoort tot de belijdende leden. Ds. Brummelkamp (hij heeft het vooraf aan zijn kerkeraad en aan die ouders gezegd!) doopt niet de twee kinderen van Ongelovige ouders, aldus de dáád bij zijn belijdend getuigen voegende. Ademloze stilte, daarna tumult. Op die rustdag komt Hattem in Opschudding. Verder is daar zijn besluit, het gezangboek niet meer te zullen gebruiken, dat zovele Onschriftuurlijke liederen bevatte. In dezelfde juni-maand richt hij een adres aan de Haagse synode met het dringende verzoek, dat de Hervormde synode verklare, te willen zorgen, dat de Drie Formulieren als belijdenis der kerk gehandhaafd worden; èn . . . dat herroepen worde wat in de zaak van o.a. ds. Hendrik de Cock van Ulrum verricht is. omdat dit tegen die Formulieren strijdt. Maar ... de kerkbesturen zochten de rust van de valse gerusten in Sion. Ds. Brummelkamp wordt geschorst, wordt afgezet!

Listig wordt van het niet-zingen der gezangen de hoofdkwestie gemaakt; en er werd in de procedure nota bene niet gerept van zijn bezwaar tegen de verwaarlozing van de tucht en tegen het misbruik van de doop!

Anderhalve maand na zijn afzetting zijn op 21 november 1835 onder zijn leiding in de uitgeleide gemeente van Hattem de ambten opnieuw ingesteld. Een gedenkplaat in dit kerkgebouw herinnert daar nog aan. Dat moet geschied zijn in het huis van de molenaar te Wapenveld, die bekende molen hier in de buurt waar de afgescheidenen tot de dienst Gods samenkwamen, onder de ogen van soldaten, gelegerd in een café aan de overzijde, die hen bespieden en hun samenkomsten soms verstoorden.

De gemeente telde toen (totaal) 180 zielen. En hun ds. Brummelkamp, hij alléén kreeg de zorg over al de afgescheiden gemeenten in Gelderland.

Brummelkamp!; bij die naam is de verleiding tot uitweiding moeilijk te weerstaan. Nog iéts!

Erkend dient te worden, dat deze Brummelkamp veelszins een eigen richting vertolkte binnen de Kerken der Afscheiding, de zgn. Gelderse (en Overijsselse) Richting, ofwel die van de Rekkelijken tegenover de Drentse (der Preciezen). Eigen ideeën had hij stellig. U weet het: er is wantrouwen gerezen jegens Brummelkamp (“was hij niet te ruim?”, “was hij niet independentistisch?”). Het was in die trieste jaren, waarin richtingen tot twist en verdeeldheid hebben geleid. Waarom het te verzwijgen? Onder hem is een groep kerken acht jaar lang afgescheiden geweest van de rest, anders oordelend over de D.K.O., het kerkverband, de ambtskleding enz: Toegegeven moet worden (zoals wel is opgemerkt), dat in Brummelkamp de Afscheiding haar raakvlak met het Réveil heeft gehad. Van Velzen had in meerdere zaken het gelijk aan zijn zijde. Doch de eerlijkheid gebiedt, te bedenken, dat Brummelkamp zijn vele fouten, zijn schuld, in 1854 erkend heeft; dat hij later ten diepste toch vóór de lijn van Van Velzen gekozen heeft;

dat hij een ruime prediking van het betrouwbare Evangelie-woord voorstond;

dat Brummelkamp tegenover de dreiging van het genootschappelijke denken terecht opgekomen is voor het TENZIJ in art. 31 K.O.. en zou ons dat in en na 1944 niet sterk aanspreken? Ja, aan het wezenlijke der Afscheiding is ds. Brummelkamp trouw gebleven.

Drie jaar geleden noemde ds. J. Francke. eveneens ter openleg, te Hoogeveen (Drente!) even de Drentse richting oftewel die der preciezen. Moge (tussen haken') de overgang van „Hoogeveen" naar „Hattem", van

het Drentse naar het Gelderse geen overstap betekenen van „precies" naar „rekkelijk" in malam partem. Wij noemden u iets van de relatie tussen Hattem en het kerkverband der Afgescheidenen. Ook de relatie Hattem en de School der Kerken valt niet te negeren, die school, die opnieuw een belangrijke plaats op uw agendum inneemt. broeders!

Aan de toen-opgerichte Kamper school werd Brummelkamp één van de vier eerste professoren. Moeiten zijn ook daar gebleken, maar God zegende nochtans het volk, dat zijn getuigenis liefhad.

En voorts: in 1902 beleefde de school donkere dagen, denk slechts aan het Arnhemse besluit over haar en aan het heengaan der professoren Bavinck en Biesterveld naar Amsterdam: in dat 1902 werd daar dr. H. Bouwman uit een drietal benoemd tot hoogleraar in Kerkgeschiedenis en Kerkrecht. Deze Hattemse predikant, die in 1899 de eerste steen voor dit kerkgebouw legde, had voor een beroep van de kerk te Kampen bedankt, hij nam (na lange bedenktijd) de benoeming tot professor aan!

Vergun mij één citaat uit zijn „Gereformeerd Kerkrecht II", pag. 202.

„Leden der (generale) synode zijn de vertegenwoordigers van de kerk, die afgevaardigd zijn om de zaken der kerk te behartigen. Christus is de Koning der kerk. die zelf zijne gemeente regeert door zijn Woord en Geest. Hij zou zijne kerk ook wel rechtstreeks hebben kunnen regeeren zonder enig hulpmiddel, maar Hij wilde zich neerbuigen tot ons, ons door zijn Woord onderwijzen, en zich van menschen bedienen, opdat deze in zijn Naam en naar zijn Woord de gemeente zouden leeren en leiden. opdat zij toebereid zou worden tot de lof des Heeren. Volgens de Heilige Schrift berust de kerkelijke macht bij de gemeente. De geloovigen zijn allen profeten, priesters en koningen. De gemeente is het lichaam van Christus. in hetwelk de Geest des Heeren woont en werkt. Zij is pilaar en vastigheid der waarheid. Maar die macht wordt niet uitgeoefend door alle geloovigen gezamenlijk, maar organisch door de dragers van het ambt, die in afhankelijkheid van Christus als zijne dienaren zijne ordinantiën handhaven. Gelijk wij vroeger nader hebben aangetoond, zijn de synoden kerkelijke vergaderingen, ontstaan uit de bewustheid van de eenheid der kerk en uit de behoefte, om in moeilijke tijden elkander met raad en steun te dienen'

In die twee mannen (Brummelkamp en Bouwman), die hier gearbeid hebben, staan confessioneel zowel als kerkrechtelijk de rijkdom en de roeping van de Gereformeerde Kerken constant voor uw aandacht, broeders! God heeft Christus' kerk aan deze plaats telkens in ruimte gezet, van reformatie tot reformatie: Hij schonk haar ook de Vrijmaking en bestendigde die, al keerden soms herders terug onder de synodocratie. Eveneens in de laatste storm over onze kerken deed Hij haar „de zegen van het kerkverband" smaken, en is er (zo confessioneel als kerkrechtelijk, denk aan de twee mannen van straks) ervaren: de KRACHT van de belijdenis der Waarheid, in gereformeerd samenleven!

Zo is onze verwachting, ook voor deze generale synode van Christus' Kerken, uitsluitend van Hem, over wie wij zongen. dat zijn vast gebouw een gemaakt bestek heeft; dat zijn onbezweken trouw nooit de val van een naar zijn klanken horende kerk gedogen zal; en dat gij roemen moogt in uw zwakheid. die kracht uit zijn kracht is, en dat het alles rust in zijn vrije gunst en eeuwig welbehagen.

Uw verwachting zij enkel van Hem, over wie wij lasen, dat zijn Woord eeuwig stand houdt welk Woord het Bondsvolk troost toeroept (door wederkeer uit Babel), in welk Woord de Here HERE tot de kerk komt als de beste Herder: maar waarin de kudde (met haar onderherder dan ook vermaand en verplicht wordt tot een bereiden in de woestijn van de weg voor de Bondsgod.

En zo mag de vreugdebode Sion/Jeruzalem ván zich getuigen en tót zich oproepen:

„Gods Kerk vervolgd, verdreven
Heeft God hier rust gegeven".

Dat heeft geschreven gestaan in de eerste gereformeerde-synode-stad Embden. Vorig jaar „vierden" wij het christelijk, dat 400 jaar geleden de rust voor Gods ware gemeente gekend is. zelfs tijdens vervolgingen in het moederland. En die rust was ruimte voor - maar ook roeping tot - confessionele kerkverbandsoefening van de terecht-gerusten-in-Sion!

Die eerste meeste vergadering der verlorene kerken zij u, hooggeachte broeders-afgevaardigden en adviseurs, ook nu nog tot een voorbeeld. Ook daarin, dat u mogelijk niet chronologisch, doch zeker logisch Embdens orde betracht:

1. zaken de leer betreffende;
2. zaken omtrent de regering der kerk;
3. overige zaken.

Om de titel van een geschrift te gebruiken: „Zó vonden wij elkaar"!

Blijft in die rechte lijn: Embden - Dordt - Amersfoort - Hoogeveen - en zo voort: Hattem. Voorgangsters mochten de rechte kerkweg wijzen en aan afdwalingen een halt toeroepen, in de eenheid van gereformeerde belijdenis en gereformeerde kerkregering.

Onlangs was het 1 april. De rust, die God al buiten de landsgrenzen geschonken had, deed Hij 4 eeuwen geleden („Hem zij al d'eer") in de Nederlanden binnentreden als tijd van verkoeling. „Initiae libertatis". En Gods vrije kerken hebben ook in de toen gevolgde synoden hun kerkverband beleefd als „eenheid der zelfstandigheden". Een rust, opnieuw als opdracht tot rustelóze arbeid van ambten en vergaderingen op vrije bodem. Die vrijheid, in een wereld vol vervolging van Christus' ware kerk is nóg bestendigd hier, - nog - zolang het Gode behaagt!

De verwachting is uitgesproken dat na de zo gewichtige synode van Hoozevee 1969/70 de rust op het kerkelijk erf terugkeren zou. Dat is geschied: alleen maar: niet de rust van het kerkhof. veeleer: de rust van de Pááshof!! Pasen vierden wij onlangs.

Welnu, de rust, in en door Christus' lijden, dood en verrijzenis verworven, is aanstonds voor die grote Kerkvergaderaar geëffectueerd in het constitueren van zijn Nieuwtestamentische gemeente, in het instrueren van zijn apostelen, in het terughalen van Petrus en 't aldus de kansel weer zetten op de Rots, de Petra, de Petrinische Confessie: „Gij zijt de Christus; Gij zijt waarlijk opgestaan".

Evenwel... van deze rust van de Pááshof involveerde de strijd tegen de kerk en ze werd gesmaakt in de geboden afscheiding: „ga uit, mijn volk, van haar". Zolang deze bedeling duurt, zal die rust van de Pááshof elke rust van een kerkhof uit de Kerk weren! Dat wil zeggen: er blijft werk aan de winkel.

Zo let ik dan tenslotte op de taak, die u, generale synode van Hattem 1972, op de schouders gelegd wordt. Zal de duur ervan hopelijk onder die van uw voorgangster blijven. zij zal vermoedelijk (gezien de 200 ingekomen stukken, het dubbele van wat u reeds kon worden meegedeeld!) niet zeer kort zijn. Oók, als wij liever dan téllen, uw agendum wégen.

Ook nu zal moeten worden achterom gezien, daartoe genoopt door verzoekschriften, appèlschriften en revisievragen, „Amersfoort-West" nog noemend en met name „Hoozevee" betreffend. Art. 31 K.O. (bij Brummelkamp straks reeds genoemd) zal opnieuw in levende lijve door uw vergaderzaal rondgaan. Gij zult, naar uw mandaat, recht moeten doen en spreken volgens de stipulatiën in uw credentiebrief. De worsteling der afgelopen jaren zal (door de reeds aangebrachte rust hier) uw aandacht vergen. Maar stellig niet de enige aandacht. Immers: de strijd der kerk kome nooit in mindering op haar opbouw. Er zijn vele zaken. die uw aandacht vestigen op de naaste toekomst van de kerken. Naast: wat in mindere vergaderingen niet afgehandeld heeft kunnen worden, datgene wat tot de kerken in het gemeen behoort. De Theologische Hogeschool, die zozeer de liefde van het kerkvolk heeft, en tot welke expansie uw voorgangster arbeidde en op welke (onder God) de ogen van met name zoveel vacante kerken hoopvol gevestigd zijn, die „eigen opleiding" mag (positief, opbouwend) uw brede aandacht hebben; ik noem nu alleen: de structuur van het college van deputaten-curatoren.

Een veelstemmig koor zal uw oordeel vragen over de zogenaamde pastorale stage voor theologische studenten.

Opvallend voorts, zoveel liturgische onderwerpen zich presenteren, als daar zijn: Psalmberijming, Enige Gezangen, tekst Catechismus, formulieren voor doop, avondmaal en bevestiging van missionaire predikanten, alsmede de kerkelijke huwelijksbevestiging; zelfs bereikt u een verzoek om algehele herziening van ons gereformeerd kerkboek. Hier ligt voor u een schone taak.

De meeste ingekomen stukken evenwel (32!) betreffen het oordeel van uw voorgangster dat geen genoegzame gronden zijn aangevoerd voor de uitspraak: dat de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behóren gedoopt te wezen. Bijna alle stukken vechten dat oordeel (en de daarop gegronde uitspraak) aan. Er is dan ook niet in vervulling gegaan de door de praeses van de synode van Hoozevee uitgesproken wens, dat door het toenmalige synodebesluit een einde mocht komen aan de verwarring ten aanzien van dit punt in onze kerken. Reeds terstond na „Hoozevee" bleek in de pers, dat het laatste woord hierover niet gesproken was. Werd „hier en daar" tevredenheid, blijdschap geconstateerd, „her en der" werd veel sterker het ongenoegen, althans in de stukken, luidbaar. Zeg ik teveel, zo ik stel: dat deze materie veel van u zal vergen?, dat zij wellicht met het meeste medeleven in den lande zal gevolgd worden?; dat bij uw onderzoek van Schrift en historie ten deze veel wijsheid van u wordt gevraagd? - daar mogelijk èn de handhaving van Hoozevees beslissing èn haar terzijdestelling veel kerkelijk stof zal doen opwaaien? Waar, in de kerken der Vrijmaking, verbond en doop rond 1944 zo centrale aandacht moesten hebben, daar kan het geen bevreemding wekken, dat in diezelfde kerken de vragen van verbond en doop, toegespitst op omvang en begrenzing van het „zaad der kerk" (na de uitvaardiging van de adoptie-wet) de gemoederen bezig houden: voor, tijdens en na deze synode.

Moet ik nog van de overige zaken gewagen? Verzwijging thans ontkent geenszins het gewicht ervan. Denkt slechts aan de rapporten der diverse deputaatschappen, en bijvoorbeeld aan een u voorgelegd „pleidooi voor

revisie van de kerkorde".

Mannen broeders, omvangrijk en zwaar zal het werk zijn voor leden en adviseurs, voor moderamen en commissies. Want al die kerkelijke zaken („en dezelve op kerkelijke wijze") zullen naarstig „verhandeld" dienen te worden.

Op vier na (ik beperk mij tot de primi-afgevaardigden) op vier na telt uw synode (vergeleken bij de vorige) andere; nieuwe leden. In deze nieuwe samenstelling zullen de kerken in u zich buigen over het agendum. Al is het karakter van dat agendum veelszins anders dan van uw beide voorgangsters, het is alleen door grote liefde tot de kerken en door opofferingsbereidheid om Góds zaak in Nederland, dat u deze uw taak „naar het gemeen accoord" kunt aanvatten.

U weet het, de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk is de hoeksteen van de gereformeerde kerkregering. Die kerken, uw „heren", nopen u tot deze arbeid. Zij, met haar leden, bepalen de duur ervan; u, haar „knechten", kan dienomtrent geen verwijt ooit warden gemaakt. Gaat niet heen, eer u klaar bent; blijft ook geen dag langer samen!

Hij, die u roept, is getrouw. Verwacht het biddend van de Vader van onze Here Jezus Christus, door- zijn Heilige Geest.

Temidden van de allengs benauwender afval en neergang der christenheid in ons land, worden uw kerken en uw vergadering verwaardigd de wacht te blijven betrekken bij het onfeilbare Woord van God, bij de schriftuurlijke confessie, en bij de bijbelse orde der kerk. Moogt u een goede tijd in Hattem beleven.

En weet het: de kerken vergezellen u met haar gebeden, zondag op zondag. Het behage onze genadige God, zijn volk te verblijden met de vruchten van uw arbeid!

Ik herhaal de slotzin van de bidstond-preek: „Zij worden nooit beschaamd, die op Gods goedheid bouwen".

En hiermede verklaar ik, namens de raad van de roepende kerk, deze constituerende vergadering voor geopend.

Artikel 2

Credentie en presentie

De credentie-brieven worden nagezien door enkele leden van de raad der roepende kerk. Afgevaardigd werden

A. door de particuliere synode van *Groningen*

<i>primi:</i>	1.	ds. N. Bruin	Groningen
	2.	ds. H. J. Nijenhuis	Groningen
	3.	oud. J. Groen	Groningen
	4.	oud. R. Venema	Ulrum
<i>secundi:</i>	5.	ds. C. van Kalkeren	Onnen
	6.	ds. G. Zomer	Groningen
	7.	oud. T. Klevringa	Noordhorn
	8.	oud. J. Rozema	Groningen
<i>tertii:</i>	9.	ds. A. Jagersma	Groningen
	10.	oud. A. H. Veening	Groningen
	11.	oud. A. de Vries	Zuidhorn

B. door de particuliere synode van *Friesland*

<i>primi:</i>	1	ds. D. Deddens	Leeuwarden
	2.	ds. D. Nieuwenhuis	Harlingen
	3.	oud. A. Doornbos	Hallum
	4.	oud. . Eizenga	Ureterp
<i>secundi:</i>	5.	ds. J. H. van der Hoeven	Drachten
	6.	ds. J. Poutsma	Nijega (Sm.)
	7.	oud. 1-1. Kooistra	Rottevalle

	8.	oud. IJ. Wielstra	Wouterswoude
<i>tertii:</i>	9.	oud. H. Feenstra	Koudum
	10.	oud. W. Jongsma	Siegerswoude

C. door de particuliere synode van *Drenthe*

<i>primi:</i>	1.	ds. Tj. Boersma	Assen
	2.	ds. H. Mostert	Hoogeveen
	3.	oud. D. Stevens	Hooghalen
	4.	oud. K. Wolters	Zuidlaren
<i>secundi:</i>	5.	ds. Ch. Rupke	Zuidlaren
	6.	ds. A. G. Versteeg	Stadskanaal
	7.	oud. O. Nienhuis	Assen
	8.	oud. A. van der Vinne	Tweede Exloërmond
<i>tertii:</i>	9.	ds. H. J. Begemann	Assen
	10.	ds. M. Heemskerk	Meppel
	11.	oud. M. Janssen	Assen
	12.	oud. H. Mulder	Stadskanaal

D. door de particuliere synode van *Overijssel*

<i>primi:</i>	1.	ds. M. Brandes	Hengelo
	2.	ds. H. D. van Herksen	Heemse
	3.	oud. ds. T. H. Meedendorp	Nijverdal
	4.	oud. M. Koerselman	Enschede
<i>secundi:</i>	5.	ds. A. Kooij	Enschede
	6.	ds. F. Mul	Berkum
	7.	oud. D. J. Gritter	Kampen
	8.	oud. F. H. Koster	Enschede
<i>tertii:</i>	9.	ds. P. Lok	Kampen
	10.	ds. J. Slotman	Dalfsen
	11.	oud. K. Boersma	Enschede
	12.	oud. S. Anholts	Heemse

E. door de particuliere synode van *Gelderland*

<i>primi:</i>	1.	ds. R. te Velde	Hattem
	2.	ds. D. Vreugdenhil	Velp
	3.	oud. ds. J. Bos	Nijmegen
	4.	oud. J. Hoogland	Hattem
<i>secundi:</i>	5.	ds. J. Bomhof	Harderwijk
	6.	ds. A. P. van Dijk	Tiel
	7.	oud. S. M. van der Galiën	Doetinchem
	8.	oud. T. van Neutegem	Lunteren
<i>tertii:</i>	9.	ds. M. van Dooren	Hattem
	10.	ds. T. J. Keegstra	Arnhem
	11.	oud. R. Dijkema	Heerde
	12.	oud. R. H. Stutvoet	Doesburg *)

*) Zie voor de afvaardiging van deze tertii art. 54.

F. door de particuliere synode van *Utrecht*

<i>primi:</i>	1.	ds. J. Kok	Amersfoort
	2.	ds. Joh. Strating	Bunschoten
	3.	oud. H. van der Vuurst	Spakenburg
	4.	oud. J. de Wit	Vleuten
<i>secundi:</i>	5.	ds. G. Hagens	Naarden
	6.	ds. W. Triemstra	Utrecht
	7.	oud. J. Griffioen	Baambrugge
	8.	oud. H. Ramaker	Utrecht
<i>tertii:</i>	9.	ds. P. van Gurp	Spakenburg
	10.	oud. R. Douma	Amersfoort
	11.	oud. W. Griffioen	Hilversum

G. door de particuliere synode van *Noord-Holland*

<i>primi:</i>	1.	ds. C. J. Breen	Amsterdam
	2.	ds. A. Kuiper	Amstelveen
	3.	oud. H. van Faassen	Den Helder
	4.	oud. H. G. Weterholt	Amsterdam
<i>secundi:</i>	5.	ds. J. C. Post	Den Helder
	6.	ds. H. J. de Vries	Amsterdam
	7.	oud. D. Dreschler	Zwanenburg
	8.	oud. H. Klok	IJmuiden
<i>tertii:</i>	9.	oud. J. P. de Boer	Amsterdam
	10.	oud. L. Koom	Den Helder
<i>quartus:</i>	11.	oud. P. J. Cnossen	Alkmaar

H. door de particuliere synode van *Zuid-Holland*

<i>primi:</i>	1.	ds. E. Teunis	Pernis
	2.	ds. W. Wierenga	Berkel
	3.	oud. D. K. de Wolff	Rotterdam
	4.	oud. W. A. Prud'homme van Reine	Rotterdam
<i>secundi:</i>	5.	ds. G. Blijdorp	Kinderdijk
	6.	ds. D. Zemel	Monster
	7.	oud. C. D. Goudappel	Delft
	8.	oud. O. Mulder	's-Gravenhage
<i>tertii:</i>	9.	ds. Jac. van Nieuwkoop	Rotterdam
	10.	oud. J. R. Slaa	Rotterdam
	11.	oud. H. Vuyk	Gouda

I. door de particuliere synode van *Zeeland, Noord-Brabant, Limburg*

<i>primi:</i>	1.	ds. D. Berghuis	Breda
	2.	ds. J. van der Wielen	Axel
	3.	oud. A. J. de Visser	Zaamslag
	4.	oud. J. A. Roose	Hoek

<i>secundi:</i>	5.	ds. K. Verlind	Brunssum
	6.	ds. W. Vreugdenhil	's Hertogenbosch
	7.	oud. J. Boerma	Zaamslag
	8.	oud. A. A. Schiebaan	Eindhoven
<i>tertii:</i>	9.	oud. P. Duvekot	Vrouwenpolder
	10.	oud. M. Fokkema	's-Hertogenbosch

Alle primi-afgevaardigden blijken aanwezig te zijn.

De hoogleraren prof. drs. J. van Bruggen, prof. dr. L. Doekes, prof. dr. J. Douma, prof. J. Kamphuis, prof. H. J. Schilder en prof. dr. C. Trimp zijn eveneens aanwezig als adviseurs der synode, uitgenodigd door de raad van de roepende kerk.

Artikel 3

Moderamen

Door schriftelijke stemming kiezen de afgevaardigden

drs. D. Deddens als praeses,
 ds. J. Kok als assessor,
 ds. N. Bruin als eerste scriba,
 ds. D. Vreugdenhil als tweede scriba.

Artikel 4

Constituering

Nadat ds. M. van Dooren namens de roepende kerk overeenkomstig art. 45 K.O. de Acta van de voorgaande synode ter beschikking heeft gesteld, verklaart hij de drieëndertigste generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland sinds 1892 voor geconstitueerd en draagt hij de leiding over aan drs. D. Deddens.

Artikel 5

Toespraak praeses

De praeses vertolkt allereerst de dank van de leden van het moderamen voor hun verkiezing. Werden de vorige generale synoden in het bijzonder geconfronteerd met de strijd voor de bewaring der grondslagen en tegen een dopers vrijheidsideaal, deze synode ziet zich blijkens het voorlopig agendum voor taken gesteld die inzonderheid de verdere opbouw van het kerkelijk leven en samenleven betreffen. Gods zegen mag dán worden verwacht als de arbeid ter synode geschiedt in die gezindheid welke ook in Christus Jezus was. De praeses leest uit Philippenzen 2 de verzen 2-5. Hij betuigt ds. J. Kok van harte dank voor de wijze waarop deze is voorgegaan in de bidstond.

Ook dankt hij de kerk te Hattem voor de voorbereiding van de synode alsmede voor de goede ontvangst, en ds. M. van Dooren voor zijn leiding bij de constituering van de vergadering en voor zijn openingswoord.

Hij stelt voor ds. van Dooren uit te nodigen de synode te dienen als adviseur. De synode aanvaardt dit voorstel. De praeses heet de hoogleraren als adviseurs der synode welkom.

Vervolgens verzoekt hij de leden der synode en haar adviseurs door op te staan instemming te betuigen met het in de Drie Formulieren van Enigheid beleden geloof en uiting te geven aan de belofte het werk in onderworpenheid aan Gods Woord en in gebondenheid aan de belijdenis der kerk te zullen verrichten. Aan dit verzoek wordt voldaan.

Artikel 6

Toespraak dr. Han

De praeses geeft aan dr. Sang Dong Han, rector van het Theological Seminary in Pusan, die op uitnodiging van de senaat der Theologische Hogeschool enkele weken in Nederland vertoeft en de opening der synode bijwoont, gelegenheid de vergadering toe te spreken. Drs. Soon Gil Huh treedt daarbij op als tolk. Dr. Han brengt in naam van de Presbyteriaanse Kerk in Korea haar hartelijke groeten aan de synode over. De Koreaanse kerk is in vergelijking met de Nederlandse kerk nog jong. Haar geschiedenis is niet langer dan een eeuw. Omdat deze kerk zo jong is heeft zij niet zo grote ervaring als de kerk in Nederland. Toch heeft zij al veel moeten strijden tegen valse leer en modernisme. Het zijn kleine kerken in Korea, maar wij worden bemoedigd door uw steun en medeleven, aldus dr. Han. Omdat wij veel gestreden hebben en nog moeten

strijden zijn wij toegerust voor de kracht van God. Door uw medewerking zullen wij meer opgewassen zijn tegen de strijd die nog volgt. Het is dr. Han een eer en een reden tot blijdschap dat hij enige tijd in de Nederlandse kerken mag doorbrengen Hij wenst de vergadering Gods zegen toe.

De praeses, bijgestaan door drs. Huh, dankt dr. Han ten zeerste voor zijn aanwezigheid in de vergadering. Hij is de senaat van de Hogeschool erkentelijk voor de uitnodiging aan dr. Han en is blij dat deze gelegenheid vond in Hattem aanwezig te zijn. U hebt gezegd dat de kerken hier ouder zijn dan de kerken die U dient, aldus de praeses, en dat uw ervaring minder is dan die wij hebben. Maar wij hebben begrepen dat U stellig niet minder bent in het ervaren van de genadekracht van onze Koning Jezus Christus. Het Jeruzalem dat Hij op aarde doet nederdalen heeft in het Oosten evenzeer drie poorten als in het Westen. Hij heeft zijn glorie betoond in hetgeen Hij in Korea voor zijn kerkstad heeft gedaan. Wij zijn daardoor ontroerd en verblijd. Wij zijn ons ervan bewust dat wij elkander hard nodig hebben in de dienst aan Hem en voor zijn kerken in Oost en West. Wij kunnen veel van U leren, en wij begeren U te dienen door voor U te zijn tot een hand en een voet. Wij danken U dat U de groeten van de Koreaanse kerken hebt overgebracht en verzoeken U onze groeten over te brengen aan de geliefde zusterkerken in Korea. De Here doe ons samen volharden in de trouw aan zijn Woord en de belijdenis van zijn Woord. Hij zegene U in het werk voor de opleiding tot de dienst des Woords en geve U nog goede dagen in Nederland. Hij zij met U ook tijdens uw reis naar huis en wanneer U weer in Korea bent teruggekeerd.

Na deze woorden wordt de vergadering geschorst om het moderamen gelegenheid te geven voor beraad.

Artikel 7

Pers

Omstreeks 7 uur 's avonds wordt de vergadering voortgezet.

De synode besluit te voldoen aan de verzoeken van de redactie van het Nederlands Dagblad, de redactie van het Reformatorisch Dagblad en de redactie van Kerknieuws om toegelaten te worden tot haar openbare vergaderingen voor het maken van persverslagen (XVI, m, n, o). 1). Hierbij gelden dezelfde voorwaarden als door voorgaande synoden gesteld:

1. de verslaggevers blijven zelf verantwoordelijk voor hun verslagen;
2. de verslaggevers verplichten zich onjuistheden in de verslagen in hetzelfde blad waarin de verslagen voorkwamen te rectificeren in de door het moderamen gestelde vorm;
3. de synode behoudt zich het recht voor publikatie van bepaalde zaken te verbieden;
4. het moderamen ontvangt bewijsnummers in viervoud van de gepubliceerde verslagen aanstonds na de verschijning van de bladen.

1) Het nummer tussen haakjes verwijst naar de lijst van ingekomen stukken in art. 34

Deze voorwaarden worden door de aanwezige journalisten aanvaard. De praeses heet hen welkom en spreekt de verwachting uit van een goede samenwerking.

Artikel 8

Prof. J. Kamphuis zond schriftelijk bericht aan de synode dat het hem, hoezeer hij de synode zou hebben willen dienen op de plaats die naar bondige besluiten aan de hoogleraren der Theologische Hogeschool in de synode is gegeven, om gezondheidsredenen niet mogelijk is dit werk op zich te nemen. Hij verklaart zich wel bereid incidenteel op een concreet punt gehoor te geven aan een verzoek om advies.

Van prof. dr. L. Doekes is schriftelijk bericht ontvangen dat hij bereid is de vergadering als adviseur te dienen voorzover dit uitvoerbaar zal zijn naast de arbeid in de opleiding tot de dienst des Woords.

Tevens laat de praeses de synode weten dat de hoogleraren Douma en Trimp een onderhoud met het moderamen hebben gehad om ten eerste te bepleiten dat aan bepaalde zaken van de Hogeschool zo spoedig mogelijk aandacht zal worden gegeven en ten tweede mede namens andere hoogleraren mee te delen dat zij bereid zijn naar vermogen van advies te dienen wanneer de synode dit wenst.

De praeses zegt dat het streven is zo mogelijk op vrijdag 14 april zaken van de Hogeschool aan de orde te stellen.

De vergadering neemt met erkentelijkheid kennis van de toezeggingen der hoogleraren en toont respect voor de beslissing die prof. Kamphuis heeft moeten nemen.

Artikel 9

De synode besluit de vergadertijden te stellen op 9.-12.30 uur, 14-17.30 uur en 19-22 uur. Het werk vangt op dinsdag aan om 10.30 uur en eindigt op vrijdag om 17 uur.

Als einde van de termijn voor het nog toezenden van stukken aan de synode wordt gesteld vrijdag 14 april, 12 uur.

Commissies

Op voorstel van het moderamen worden 5 commissies gevormd ter voorbereiding van de behandeling van zaken door de synode. Daarbij wordt er rekening mee gehouden dat de leden van een commissie niet al te grote afstanden behoeven af te leggen wanneer zij mogelijk eens buiten Hattem zouden vergaderen.

De samenstelling der commissies is als volgt:

- commissie I* drs. E. Teunis, voorzitter, ds. W. Wierenga, ds. Joh. Strating, W. A. Prud'homme van Reine, H. v.d. Vuurst, D. K. de Wolff;
- commissie II* ds. A. Kuiper, voorzitter, ds. R. te Velde, ds. C. J. Breen, ds. T. H. Meedendorp, H. van Faassen, J. -Hoogland, M. Koerselman;
- commissie III* ds. J. van der Wielen, voorzitter, ds. J. Bos, ds. D. Berghuis, J. A. Roose, A. J. de Visser, H. G. Weterholt, J. de Wit;
- commissie IV* ds. D. Nieuwenhuis, voorzitter, ds. H. J. Nijenhuis, ds. Tj. Boersma, A. Doornbos, J. Groen, R. Venema;
- commissie V* ds. H. D. van Herksen, voorzitter, ds. M. Brandes, ds. H. Mostert, J. Eizenga, D. Stevens, K. Wolters. 1)

Woensdag 12 april

Artikel 10

Telegram kerkeraad Pretoria

De tweede synode-dag wordt besteed aan commissie-werk. De leden der synode komen alleen bijeen voor de opening en de sluiting. Bij de sluiting deelt de praeses mee dat een telegram is ontvangen van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria van de volgende inhoud:

„Die raad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria wens vir die synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland die leiding van God se Woord en Gees toe. Mag die handeling en besluite van U synode tot seen vir die kerke in binne- en buiteland gestel word. Laat die woord van Christus rijklik in julle woon in alle wijsheid (Kol. 3 : 16).

Met christelike groet namens die kerkeraad, J. G. Meijer, praeses, C. H. Bosker. skriba."

De vergadering neemt met dankbaarheid hiervan kennis.

1) De tweede naam bij elke commissie is die van de tweede voorzitter die door de betrokken commissie is aangewezen. Zie voor de taakverdeling art. 34.

Artikel 11

Benoeming quaestor

Als quaestor der synode wordt benoemd br. D. A. Krabbendam en als secundus- quaestor br. B. W. Niemeijer, beiden te Hattem. De instructie voor de quaestor, vastgesteld door de synode van Hoogeveen, Acta, art. 273, zal aan br. Krabbendam worden meegedeeld.

Artikel 12

De synode besluit te voldoen aan verzoeken van ds. H. Bouma te Assen en ds. Joh. Francke te Emmen (XVI p, q) om voor particulier archief de werkstukken te mogen ontvangen die de synode zullen dienen.

Donderdag 13 april

Artikel 13

Ook de derde werkdag wordt geheel gebruikt voor commissoriale arbeid.

Vrijdag 14 april

Artikel 14

Na opening der vergadering houdt de praeses appèl nominaal. De hoogleraren- adviseurs zijn aanwezig. Ook prof. drs. J. P. Lettinga neemt aan de vergadering deel, daartoe uitgenodigd in verband met de zaken die aan de orde zijn. Eveneens zijn op uitnodiging aanwezig de president-curator der Theologische Hogeschool, ds. D. van Dijk, en de curatoren ds. F. de Vries en ds. W. Vreugdenhil. Ook ds. M. van Dooren is als adviseur present.

Artikel 15

De vergadering wordt voortgezet in besloten zitting.

Artikel 16

Nota personeels- bezetting

De deputaten-curatoren zonden aan de synode een „Nota personeelsbezetting Theologische Hogeschool" (I 00).

Namens commissie I biedt ds. Joh. Strating een concept aan voor een besluit over de in deze nota gestelde verzoeken.

Uit een mondelinge toelichting bij de nota blijkt dat naar verwachting de kosten van de realisering niet boven een bedrag van f 20.000 à f 25.000 zullen uitgaan. Omdat in de vergadering bepleit wordt dat de overwegingen van het concept anders geordend worden, acht de synode het goed thans een principe-besluit te nemen en de vaststelling van de gehele tekst later te doen plaats vinden.

De synode besluit unaniem aan de in de nota gestelde verzoeken te voldoen. Dit houdt in:

1. dat de deputaten-curatoren volmacht verkrijgen om aan iedere docent verlof te geven tot het aantrekken van één assistent,
2. dat de mogelijkheid geopend wordt dat wetenschappelijke medewerkers worden aangetrokken,
3. dat volmacht verleend wordt een administratieve kracht aan te trekken ten dienste van de hoogleraren en
4. dat toestemming gegeven wordt dat in het kader van de ambtelijke vakken gastcolleges gegeven kunnen worden.

(Zie voor de later vastgestelde tekst art. 35.)

De praeses dankt de vergadering vanwege de voortvarendheid in de besluitvorming en spreekt de verwachting uit dat na het inhalen van de achterstand door de synode van Hoogeveen het thans genomen besluit begin mag zijn van een zegenrijke ontwikkeling.

Artikel 17

Benoeming drs. K.Veling.

De synode vervolgt haar beraadslagingen in besloten zitting.

Na beëindiging daarvan deelt de praeses mee dat de synode met algemene stemmen op voordracht van de deputaten-curatoren drs. K. Veling te Groningen heeft benoemd als wetenschappelijk medewerker voor het onderricht in de geschiedenis van de wijsbegeerte.

Hij geeft het woord aan de president-curator, ds. D. van Dijk. Deze gewaagt van blijde dankbaarheid. Hij herinnert aan moeilijke omstandigheden in het verleden toen de hogeschool in haar ontwikkeling werd tegengewerkt. Uit het genomen besluit blijkt liefde voor de hogeschool. Daardoor heeft de synode het karakter van een feestelijke vergadering. Namens de senaat en de curatoren dankt hij de broeders-afgevaardigden dat zij zonder één stem tegen tot hun besluiten gekomen zijn.

De vergadering wordt voor korte tijd geschorst om de praeses gelegenheid te geven telefonisch de benoeming aan drs. Veling bekend te maken.

Na de heropening deelt hij mee dat drs. Veling de benoeming spontaan heeft aanvaard. Dit ontlokt aan de vergadering een dankbaar applaus. (Zie verder art. 33.)

Artikel 18

Studentenassistenten en bibliotheek

Ds. Joh. Strating leest namens commissie I een conceptbesluit voor in verband met een brief van de deputaten-curatoren inzake effectuering van het in art. 16 genoemde besluit onder 1. (I rr).

De synode neemt met algemene stemmen het volgende besluit:

- I. *De generale synode heeft kennis genomen van*
een brief van de deputaten-curatoren d.d. 5 april 1972 waarin zij berichten,
dat zij kennis genomen hebben van de mededelingen van de senaat „dat op zeer korte termijn aan de bibliothecaris, prof. drs. J. P. Lettinga, hulp moet worden geboden, wil er geen stagnatie optreden in noodzakelijk te achten werkzaamheden, met name in de acquisitie",
dat zij in verband met de urgentie van deze zaak besloten hebben reeds dadelijk over te gaan tot effectuering van hetgeen in de „Nota personeelsbezetting Theologische Hogeschool" „in paragraaf 3 sub a is gesteld en in paragraaf 6 sub a is verzocht ten aanzien van de studenten-assistenten",

dat zij goedgevonden hebben, aangezien op 1 augustus a.s. de heer A. Havinga, student in de klassieke letteren, wonende te Buitenpost, als bibliotheek-assistent in dienst van de Hogeschool hoopt te treden, dat „de studenten-assistenten tot 1 augustus 1972 één middag per week en na die datum eventueel één middag per maand aan de bibliotheek worden afgestaan”.

- II Zij overweegt dat een goede voortgang van noodzakelijke werkzaamheden ten dienste van de bibliotheek onmisbaar is te achten voor het geheel van de studie aan de Theologische Hogeschool.
- III Zij besluit
 1. genoemd beleid van de deputaten-curatoren goed te keuren;
 2. hiervan kennis te geven aan de deputaten-curatoren en de deputaten-financieel.

Artikel 19

Verslag curatoren

Namens commissie 1 brengt br. D. K. de Wolff rapport uit inzake het Verslag van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1969 tot december 1971 (1 b).

Bij de bespreking hiervan vergadert de synode voor korte tijd in comité. De vergadering aanvaardt met algemene stemmen de voorstellen van de commissie. De besluiten luiden:

A.

- I. *De generale synode heeft kennis genomen van* het verslag van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1969 - december 1971, de paragrafen I-VII en paragraaf IX.

II *Zij besluit*

1. het beleid van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool te Kampen over het tijdvak januari 1969 - december 1971 ten aanzien van wat door hen in genoemde paragrafen gerapporteerd is onder dank goed te keuren;
2. van dit besluit mededeling te doen aan de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool te Kampen.

B.

- I. *De generale synode heeft kennis genomen van*
 1. het verslag van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1969 - december 1971, paragraaf VIII, bevattende
 - a. het voorstel om, ‘deputaten-financieel gezien de accountantsverslagen en gehoord de rapporten van jaarlijks uit hun midden benoemde commissies, te déchargeren en hun dank te betuigen voor het zorgvuldige en nauwgezette beheer van de gelden gedurende de jaren 1968, 1969 en 1970’;
 - b. het verzoek om goedkeuring te willen hechten aan de in verband met de stijgende kosten van levensonderhoud toegekende verhogingen van de salarissen, honoraria en pensioenen van de hoogleraren-weduwen;
 2. de jaarverslagen van de deputaten-financieel over dezelfde jaren en de accountantsrapporten van het kantoor Van Dien, Van Uden, Besancon, Koppenberg en Co., resp. Van Dien en Co., accountants te Groningen, over dezelfde jaren.

II *Zij besluit*

1. de deputaten-financieel bovengenoemd te déchargeren en hun dank te betuigen voor het zorgvuldige en nauwgezette beheer van de gelden voor de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland gedurende de jaren 1968, 1969 en 1970;
2. goedkeuring te hechten aan de in de jaren 1968, 1969 en 1970 plaatsgevonden hebbende verhogingen van de honoraria, salarissen en pensioenen;
3. als het in artikel 7, lid g, alinea 1 van de Instructie voor de deputaten-financieel bedoelde accountantskantoor aan te wijzen het kantoor Van Dien en Co., accountants te Groningen;
4. van deze besluiten mededeling te doen aan de deputaten-curatoren en de deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool te Kampen.

Artikel 20

Zegenwensen

De praeses deelt mee dat enkele stukken die aan commissie II zijn toevertrouwd, zegenwensen bevatten voor de arbeid van de synode:

1. een brief van het Deputaatskap vir Korrespondensie met Buitenlandse Kerke van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, gezonden aan de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken, met het verzoek aan de generale synode de beste wensen over te brengen, en met de bede dat de enige Bisschop der Kerk deze vergadering met zijn Geest moge leiden zodat zij handele in volkomen onderworpenheid aan het onfeilbare Woord van God en in oprechte trouw aan onze gemeenschappelijke gereformeerde confessie;
2. een brief van de Australische deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, gezonden aan de deputaten C.B.K., met het verzoek namens de Australische kerken de beste wensen over te brengen aan de meeste vergadering der kerken in Nederland;
3. een brief van het „Committee for Correspondence with Churches abroad" van de Canadian Reformed Churches, waarin aan de synode wordt toegebeden geestelijk en lichamelijk gesterkt te worden door onze getrouwe God en Vader, die de kerken in Nederland en in Canada mogen en moeten dienen in enigheid des geloofs naar uitwijzen van zijn heilig evangelie;
4. een brief van br. E. Witten te Burlington, waarin aan de synode wordt toegebeden de wijsheid en de kracht van de Heilige Geest tot heil der kerken.

De vergadering neemt met dankbaarheid hiervan kennis.

Artikel 21

De eerste synode-week is ten einde. De assessor is de tolk der vergadering in de dankzegging aan de Here.

Dinsdag 18 april

Artikel 22

De praeses heropent de vergadering omstreeks 10.30 uur. Zoals bij elke dag- opening gaat dit gepaard met psalmgezing, Schriftlezing en gebed.

Bij het appèl nominaal blijkt o.a. dat de leden van commissie V afwezig zijn. Zij zullen deze week hun commissie-werk op andere plaatsen verrichten. De commissies vergaderen hierna afzonderlijk.

Tegen 10 uur 's avonds wordt de werkdag op de gebruikelijke wijze gemeenschappelijk beëindigd.

Woensdag 19 april

Artikel 23

Ook deze dag wordt gebruikt voor commissoriale arbeid.

Bij de dagsluiting deelt de praeses mee dat aan de familie Braaksma in Brazilië een ongeval is overkomen. In het gebed wordt ook deze moeite aan de Here voorgelegd.

Donderdag 20 april

Artikel 24

De derde dag van deze week wordt eveneens aan commissiewerk besteed.

Vrijdag 21 april

Artikel 25

Pers-communicé

Bij het appèl nominaal zijn behalve de leden van commissie V ook drie andere afgevaardigden afwezig.

De synode vergadert vervolgens in besloten zitting.

Hierna brengt de praeses een communicé in de openbaarheid waarin mededeling wordt gedaan van de benoeming van drs. J. A. Meijer als gewoon lector. De tekst daarvan luidt als volgt:

De generale synode besloot in haar zitting van 14 april jl. met algemene stemmen overeenkomstig de voordracht van de deputaten-curatoren drs. J. A. Meijer te Hoogezand te benoemen tot gewoon lector voor het geven van colleges nieuw-testamentisch Grieks, oud-christelijk Latijn en oud-christelijk Grieks.

Tevens besloot zij aan deze gewone lector de verantwoordelijkheid voor het onderwijs in de tweejarige vooropleiding klassieke talen toe te vertrouwen.

De deputaten-curatoren, daartoe gemachtigd door de generale synode van Hoogeveen, benoemden in

1969 drs. J. A. Meijer als tijdelijk docent voor de klassieke talen in de propaedeuse, nadat drs. Ph. Roorda, docent voor de vooropleiding, vanwege te respecteren redenen aan deputaten-curatoren verzocht had hem niet in aanmerking te doen komen voor het lectoraat klassieke talen dat hem door de generale synode van Amersfoort-W. in het vooruitzicht was gesteld.

Voor de cursus 1971'72 werd door de deputaten-curatoren na overleg met drs. Roorda, die krachtens benoeming door de generale synode van Amersfoort-W. tot op heden als docent van de vooropleiding werkzaam is, aan drs. Meijer het onderwijs in het eerste leerjaar van de vooropleiding opgedragen.

In verband met de wenselijkheid dat het onderwijs in de vooropleiding en dat in de propaedeuse in één hand zou komen te liggen heeft drs. Roorda thans op verzoek van de generale synode zijn functie als docent in de vooropleiding ter beschikking gesteld.

De synode heeft bepaald dat drs. Meijer als gewoon lector in vaste en volledige dienst met adviserende stem de vergaderingen van de senaat van de Theologische Hogeschool bijwoont.

In de lijn van wat de generale synode van Hoogeveen heeft overwogen bepaalde de synode tevens dat zo spoedig mogelijk, liefst per 1 september 1972, de vooropleiding te Kampen zal worden gevestigd.

Aan drs. Ph. Roorda is de hartelijke dank van de synode overgebracht voor de bekwame wijze waarop hij zich van zijn taak heeft gekweten alsmede voor zijn persoonlijke inzet voor de leerlingen van de vooropleiding, terwijl hem tevens de erkentelijkheid van de synode werd betuigd voor zijn medewerking aan de reorganisatie van het onderricht in de klassieke talen.

De synode besloot aan het bestuur van het Gereformeerd Lyceum te Groningen haar dank kenbaar te maken voor zijn medewerking sinds 1969 aan de voorziening in de behoeften van de Theologische Hogeschool en voor zijn bereidheid de leeropdrachten van twee van zijn docenten aan te passen aan de wensen van deputaten-curatoren.

Op verzoek van één der synodeleden leest de eerste scriba de brief voor die op 18 april 1972 namens de synode aan drs. Ph. Roorda gezonden is.

Artikel 26

Het werk in commissieverband wordt voortgezet. De handelingen van de tweede synodeweek worden daarna overeenkomstig art. 32 K.O. besloten.

Dinsdag 25 april

Artikel 27

Bij het appèl nominaal zijn afwezig twee leden der synode die een reeds lang tevoren voorgenomen reis naar Israël maken. Aanwezig zijn vier hoogleraren en de niet-afgevaardigde plaatselijke predikant. In het bijzonder verwelkomt de praeses drs. J. A. Meijer en diens echtgenote.

Artikel 28

Ontvangst drs. Meijer

De praeses leest een tweetal ingekomen stukken voor:

1. een brief van drs. Ph. Roorda d.d. 21 april 1972 waarin deze in antwoord op een brief van de synode d.d. 18 april 1972 bevestigt dat hij overeenkomstig de wens der synode zijn functie in de vooropleiding ter beschikking heeft gesteld;
2. een brief van drs. J. A. Meijer d.d. 24 april 1972 waarin deze meedeelt dat hij schriftelijke de benoeming tot gewoon lector, waarvan hem schriftelijke bevestiging was gegeven in een brief d.d. 18 april 1972, met vrijmoedigheid aanvaardt.

Vervolgens spreekt de praeses de blijdschap der synode uit dat drs. Meijer de benoeming heeft aanvaard en thans met zijn echtgenote ter kennismaking in de vergadering aanwezig is.

De benoeming is, hoezeer het betreft de aanstelling tot gewoon lector, om drie redenen buitengewoon. Als eerste reden noemt de praeses dat de eerste beslissing van deze synode op de Theologische Hogeschool betrekking had en in het bijzonder drs. Meijer betrof. De tweede reden is dat deze zaak gedurende een week moest volkomen het worden gehouden in een sfeer van volkomen vertrouwen. Eerst moest een antwoord van drs. Roorda worden afgewacht.

De praeses geeft namens de synode uitdrukking aan gevoelens van diepe dankbaarheid jegens drs. Roorda voor zijn werk dat hij in moeilijke omstandigheden als een geheel nieuwe taak in het kader van de opleiding tot de dienst des Woords gelovig heeft aanvaard. Ook het weer loslaten van deze arbeid, die hem lief is geworden, geschiedde met volle bewilliging zijnerzijds.

Als derde reden voert de praeses aan dat de synode tot de benoeming mocht komen met voortvarendheid en

eensgezindheid. De weg leidde duidelijk tot U. aldus de praeses. Dit betekent een bijzondere stimulans voor U om de benoeming te aanvaarden, ook al beseft U de zwaarte van de U opgedragen taak. U hebt thans ziende op Christus aan de roeping gehoor gegeven. U zult niet langer verbonden zijn aan het Gereformeerd Lyceum te Groningen en voortaan in directe zin mogen arbeiden voor de opleiding tot de dienst des Woords. Christus is de grote rustaanbrenger die geschenken uitdeelt. In zijn dienst moogt U werken terwijl de belofte van de rust die wacht, daaraan verbonden is.

Drs. J. A. Meijer herinnert in zijn antwoord aan de besluiten van de synode betreffende de structuur van het onderwijs aan de Theologische Hogeschool. Het lectoraat klassieke talen omvat nu een volledige dagtaak. Hij ziet zich daardoor geplaatst voor een pluriforme en veeleisende opdracht. Maar het werk dat hij reeds in Kampen mocht verrichten deed bij hem de begeerte ontstaan om zich te kunnen wijden aan de filologische toerusting van de aanstaande predikanten en mede daardoor zich te verdiepen in de taal van het Nieuwe Testament. Spreker heeft gelet op de kerken die predikanten nodig hebben. Zo heeft de Here ruimte gegeven om het beroep, dat de kerken op hem deden, in bevestigende zin te beantwoorden. De omvang van het werk betekent een zware last. Maar de verantwoordelijkheid tegenover God en mensen klemmt. Moge de Koning der kerk hem geven in trouw zijn dienst te vervullen.

Namens de senaat van de Theologische Hogeschool dankt prof. dr. J. Douma als rector de synode voor haar beslissing. Ook betuigt hij zijn dank aan drs. Meijer. Deze heeft zich niet laten afschrikken door de zwaarte van de benoeming die zowel op de propaedeuse als op de vooropleiding betrekking heeft. Prof. Douma noemt het een zegen dat de kerken een opleiding hebben waar zo grote aandacht aan de klassieke talen gegeven wordt.

Hij vestigt in het bijzonder de aandacht op de bepaling dat drs. Meijer de senaatsvergaderingen met adviserende stem bijwoont. Het lectoraat klassieke talen zal meer dan voorheen overleg met de theologische docenten vergen. Het werd daarom passend geacht dat deze lector betrokken wordt bij de werkzaamheden van de senaat en adviezen kan geven. Spreker hoopt dat deze bepaling de samenwerking ten goede zal komen. Aansluitend memoreert prof. Douma ook dat de vooropleiding nu naar Kampen zal worden overgebracht. Hij heeft waardering voor de hoge opvatting van drs. Meijer ten aanzien van zijn opdracht en zegt hem de steun van de andere docenten toe.

Na een korte pauze waarin de leden van de synode gelegenheid hebben met drs. Meijer en zijn echtgenote kennis te maken, wijst de praeses op de zwaarte van de taak vanwege haar tweeledige karakter. Te meer is er waardering dat drs. Meijer met voorbijzien van eigen ambities zich daaraan heeft gegeven. De Here zegene hem en zijn echtgenote.

Artikel 29

Nagekomen stukken

De praeses deelt mee dat de volgende stukken zijn ontvangen na afloop van de in art. 9 genoemde termijn:

1. een brief van de kerkeraad van Brunssum-Treebeek inzake de psalmberijming (IV r);
2. een brief van de kerkeraad van Voorburg inzake de uitspraken van de voorgaande synode over de kerk te Pretoria (V k);
3. afschrift van een brief van de kerkeraad van Kralingseveer-Krimpen aan de IJssel aan de deputaten „Enige Gezangen" (VI p);
4. een brief van de kerkeraad van Brunssum-Treebeek inzake de tekst van de Catechismus (VIII o);
5. een brief van de kerkeraad van Arnhem met voorstellen tot wijzigingen betreffende het rapport liturgische formulieren (IX ij);
6. een bezwaarschrift van dolerende broeders en zusters te Warffum (XIV q); De synode stemt er mee in dat deze stukken zijn ter hand gesteld aan de desbetreffende commissies.
7. Ds. C. v. Kalkeren zond een brief waarin hij melding maakt van enkele stukken gesteld in de Indonesische taal en afkomstig van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba en Savoe. Hem was verzocht voor vertaling zorg te dragen. De synode gaat er mee akkoord dat zij deze stukken na vertaling zal ontvangen (VII c).
8. De kerkeraad van Arnhem had bericht gezonden dat van hem nog een rapport te verwachten is inzake de psalmberijming en een rapport betreffende de gezangen. Om praktische redenen acht de synode het niet juist deze stukken die nog niet ontvangen zijn in behandeling te nemen.
9. Enkele leden van de kerk te IJsselmonde hadden reeds voor de aanvang der synode meegedeeld dat zij voornemens zijn zich met een geargumenteed bezwaarschrift tot de synode te wenden. De synode besluit de toezending van dit stuk eerst af te wachten. (Zie verder art. 65.)

Artikel 30

Ingekomen stukken

De praeses geeft aan de synode kennis van de volgende ingekomen stukken (vergelijk de in art. 34 genoemde lijst):

1. de onder XVI a genoemde Acta; de synode besluit deze op te nemen in het archief;
2. de onder XVI b genoemde mededeling van de classis 's Gravenhage; de synode besluit deze als kennisgeving aan te nemen;
3. de onder XVI c genoemde mededeling van de particuliere synode van Drenthe 1971 dat zij de Handelingen van de besloten zittingen van de synode Hoogeveen terugzendt, aangezien het niet gebruikelijk is dat de Handelingen worden toegezonden aan een particuliere synode; de synode besluit deze terugzending te aanvaarden en de Handelingen van haar besloten zittingen niet te zenden aan de particuliere synoden en de classes;
4. de onder XVI d genoemde mededeling van de kerkeraad van Groningen-Z.; de synode besluit deze als kennisgeving aan te nemen;
5. de onder XVI e genoemde mededeling van de kerkeraad van Utrecht-C.; de synode besluit deze met dankbaarheid als kennisgeving aan te nemen;
6. de onder XVI f genoemde mededeling van de kerkeraad van Scheveningen; de synode besluit deze als kennisgeving aan te nemen;
7. de onder XVI g genoemde Acta van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Hilversum 1968/69; de synode besluit deze Acta op te nemen in het archief en aan de eerstkomende synode van genoemde kerken dank te betuigen;
8. de onder XVI h genoemde brief van de generale synode van „De Gereformeerde Kerken in Nederland" (niet vrijgemaakt), Sneek 1969/70 met bijlagen; de synode besluit deze als kennisgeving aan te nemen;
9. de onder XVI i, j, k, u, v genoemde stukken; de synode besluit deze terzijde te leggen.

Artikel 31

Rookverbod?

De praeses leest een brief voor van zr. M. G. Idema-Schilder te Ede (XVI r) waarin zij de synode een geargumenteed voorstel doet een rookverbod in te stellen en het financiële voordeel daarvan ten goede te doen komen aan bepaalde Stichtingen. Hij spreekt de verwachting uit dat de leden der synode uit eigen beweging aan deze stem uit de kerken gehoor zullen geven.

Artikel 32

Bededagen

De classis 's-Gravenhage, door de synode van Hoogeveen aangewezen voor het uitschrijven van eventuele bededagen naar art. 66 K.O., zond een schriftelijk rapport, waaruit blijkt dat zij zelf geen aanleiding tot het uitschrijven van een bededag heeft gezien en dat ook geen verzoek daartoe uit de kerken tot haar is gekomen. (XV c) De synode besluit dit rapport als kennisgeving aan te nemen.

Artikel 33

De praeses deelt aan de synode mee, dat na overleg met de secretaris van de deputaten-curatoren in een brief aan drs. K. Veling is opgenomen dat zijn benoeming ingaat per 1 september 1972. De synode keurt dit goed.

Artikel 34

Vaststelling agendum

De synode stelt haar agendum vast als volgt:

1. Opening namens de roepende kerk.
2. Onderzoek van de credentie-brieven.
3. Verkiezing van het moderamen.
4. Constituering van de vergadering.
5. Betuiging van instemming met de aangenomen belijdenis der kerken.
6. Vaststelling van het agendum van de synode.
7. Behandeling van ingekomen stukken en rapporten.
8. Benoemingen.
9. Aanwijzing van de roepende kerk voor de volgende generale synode.
10. Vaststelling van de Acta.

11. Censuur naar artikel 43 K.O.
12. Rondvraag.
13. Sluiting.

Tevens stelt zij vast de lijst van de onder 7 bedoelde stukken:

Lijst ingekomen stukken

I THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

- a. vertrouwelijke missive van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool met verzoek de daarin aan de orde gestelde zaak als eerste punt op het agendum te willen plaatsen;
- b. verslag van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1969 - december 1971;
- c. concept-emeritaatsregeling voor de hoogleraren, opgesteld door de deputaten-curatoren, vergezeld van het rapport van de commissie van voorbereiding ter zake;
- d. rapport van de deputaten, door de generale synode van Hoogeveen belast neet een onderzoek naar de structuur van het college van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool;
- e. bezwaarschrift van de deputaten-financieel (vertrouwelijk) tegen artikel 370 B van de Handelingen van de generale synode van Hoogeveen 1969/70;
- f. afschrift van een brief van de kerkeraad van Kampen aan de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool inzake uitbreiding en mogelijke uitbouw van de school;
- g. voorstel van de kerkeraad van Emmen inzake pastorale stage voor theologische studenten;
- h. betuiging van instemming door de kerkeraad van Bruchterveld met het voorstel van de kerk te Emmen, genoemd onder g;
- i. idem door de kerkeraad van Culemborg;
- j. idem door de kerkeraad van Winsum-Obergum;
- k. idem door de kerkeraad van Heemse;
- l. idem door de kerkeraad van Krommenie;
- m. idem door de kerkeraad van Leek;
- n. idem door de kerkeraad van Hillegersberg-Terbregge;
- o. idem door de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven;
- p. idem door de kerkeraad van Apeldoorn;
- q. idem door de kerkeraad van Amstelveen;
- r. idem door de kerkeraad van Assen;
- s. idem door de kerkeraad van Dokkum;
- t. idem door de kerkeraad van Franeker-Sexbierum;
- u. idem door de kerkeraad van Roodeschool;
- v. idem door de kerkeraad van Hengelo;
- w. idem door de kerkeraad van Valthermond;
- x. idem door de kerkeraad van Musselkanaal;
- ij. idem door de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant, Limburg;
- z. idem door de kerkeraad van Arnhem;
- aa. idem door de kerkeraad van Zaamslag;
- bb. idem door de kerkeraad van Leiden;
- cc. idem door de kerkeraad van Amsterdam-C.;
- dd. idem door de kerkeraad van Middelburg;
- ee. idem door de particuliere synode van Noord-Holland;
- ff. idem door de kerkeraad van Gouda;
- gg. idem door de kerkeraad van Ten Boer;
- hh. idem door de particuliere synode van Friesland;
- ii. idem door de classis Hoogeveen;
- jj. idem door de classis Amsterdam;
- kk. jaarverslagen van de deputaten-financieel en van de Stichting opleiding tot de dienst des Woords over 1968, 1969, 1970;
11. rapporten van Van Dien & Co., accountants, betreffende de Stichting over 1968, 1969, 1970;
- mm. brief van de kerkeraad van Wageningen naar aanleiding van het rapport over de structuur van het college van deputaten-curatoren;

- nn. idem van de kerkeraad van Assen;
- oo. nota van de deputaten-curatoren betreffende de personeelsbezetting;
- pp. brief van de kerkeraad van Amersfoort-C. naar aanleiding van het rapport over de structuur van het college van deputaten-curatoren;
- qq. aanvullend rapport van de deputaten-curatoren ter verklaring van het feit dat zij nog geen rapport aan deze synode hebben kunnen voorleggen over de in art. 317 A III van de Acta van de synode van Hoogeveen genoemde zaken;
- rr. brief van de deputaten-curatoren inzake het afstaan van studenten-assistenten voor de bibliothecaris;
- ss. brief van de deputaten-financieel inzake het benoemingsbeleid van de synode;
- tt. brief van de deputaten-financieel inzake interpellieren;
- uu. brief van de kerkeraad van Leens inzake pastorale stage;
- vv. brief van br. C. D. Goudappel te Delft inzake overheidssteun.

II GEESTELIJKE VERZORGING VAN MILITAIREN

- a. rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen;
- b. mededeling van ds. J. G. Meijer, thans te Pretoria, niet in staat te zijn geweest aan de arbeid van bovengenoemde deputaten deel te nemen, met verzoek om ontslag van deze opdracht;
- c. financieel rapport van de onder a genoemde deputaten;
- d. brief van de kerkeraad van Huizum met mededeling van instemming met een voorstel van de deputaten.

III RADIO-UITZENDING VAN KERKDIENTEN

rapport van de deputaten voor radio-uitzending van kerkdiensten.

IV PSALMBERIJMING

- a. rapport van de deputaten voor de psalmberijming;
- b. voorstel van de kerkeraad van Assen betreffende de conclusie van de deputaten;
- c. vraag van de kerkeraad van Ermelo naar mogelijkheid tot het geven van een opdracht de psalmen te berijmen;
- d. brief van de kerkeraad van Emmen met mededeling van aansluiting aan het oordeel van de deputaten alsmede verzoek deputaten te benoemen voor een nieuwe berijming;
- e. advies van de kerkeraad van Middelburg om tot een eigen berijming te komen;
- f. brief van de kerkeraad van Barendrecht inzake psalmberijming;
- g. brief van de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven met voorstel geen oordeel uit te spreken over de I.K.B.;
- h. brief van de kerkeraad van Gouda bevattende een vergelijking van de I.K.B. met de berijming 1773;
- i. uitnodiging van het comité Psalmberijming te Vlaardingen tot samenwerking;
- j. instemming van de particuliere synode Utrecht met de conclusie van de deputaten;
- k. brief van de kerkeraad van Huizum betreffende revisie van de I.K.B.;
- l. aankondiging van een voorstel van de particuliere synode Gelderland;
- m. brief van de kerkeraad van Dordrecht met het oog op nieuwe deputaten;
- n. aanvullend rapport van de deputaten;
- o. brief van de kerkeraad van Beverwijk met voorstellen;
- p. brief van de kerkeraad van Zeist inzake instructie voor deputaten;
- q. brief van de kerkeraad van Leens met adhaesie aan het voorstel van de kerkeraad van Bolnes in het deputaten-rapport genoemd;
- r. brief van de kerkeraad van Brunssum-Treebeek inzake de I.K.B.

V CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

- a. rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, rapport met vele bijlagen;
- b. brief van de raad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria (scriba H. J. Nauta);
- c. brief van onder b genoemde kerkeraad met informatie over pogingen tot herstel van de breuk te Pretoria;
- d. appèl van de raad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria (scriba Y. H. Schuring) tegen uitspraken van de synode van Hoogeveen;
- e. verzoek van br. S. van Renssen niet opnieuw te worden benoemd;
- f. brief van br. E. Witten te Burlington met een woord van dankbaarheid over het vasthouden aan de

- g. zaaksgerechtigheid van de Vrijmaking;
- g. brief van de deputaten voor correspondentie van The Canadian Reformed Churches;
- h. Acts of Synod 1969 van The Christian Reformed Church, Canada;
- i. Handelingen van die derde vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduits Gereformeerde Kerk 1970;
- J. Agenda van de onder i genoemde vergadering;
- k. brief van de kerkeraad van Voorburg met bezwaren tegen uitspraken van de synode van Hoogeveen onder d bedoeld;
- l. brief van de kerkeraad van Assen met mededeling van besluiten met betrekking tot de uitspraken van de synode van Hoogeveen onder d bedoeld;
- m. aanvullend rapport van de deputaten inzake hulp aan de kerken in Korea.

VI DE BUNDEL „ENIGE GEZANGEN"

- a. rapport van de deputaten voor de bundel „Enige Gezangen";
- b. een commissie-rapport van de kerkeraad van Assen inzake de concept-bundel;
- c. brief van de kerkeraad van Berkel en Rodenrijs met opmerkingen over het deputaten-rapport;
- d. brief van de kerkeraad van Hoogvliet-Spijkenisse met betuiging van instemming met het voorstel van de deputaten;
- e. brief van de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven idem;
- f. brief van de kerkeraad van Berkum over de proefbundel met opmerkingen van ds. F. Mul;
- g. brief van de kerkeraad van Amsterdam-C. ter ondersteuning van de voorstellen van de deputaten;
- h. beoordeling van het deputaten-rapport door de kerkeraad van Amersfoort-C.;
- i. brief van de particuliere synode van Gelderland waarin instemming wordt betuigd met een rapport van de kerkeraad van Hattem;
- j. brief van de kerkeraad van Dordrecht waarin instemming wordt betuigd met het deputaten-rapport;
- k. voorstel van de particuliere synode van Groningen;
- l. brief van de kerkeraad van Velp met opmerkingen inzake het deputaten-rapport;
- m. brief van de kerkeraad van Amersfoort-W. met bezwaren tegen het voorstel van de deputaten;
- n. brief van de kerkeraad van Zwijndrecht met opmerkingen en voorstel tot wijzigingen;
- o. brief van de kerkeraad van Leens met opmerkingen bij het deputaten-rapport;
- p. afschrift van een brief van de kerkeraad van Kralingseveer-Krimpen aan de IJssel aan de deputaten;
- q. brief van br. F. H. J. Damen te Hoogeveen met opmerkingen over de muzikale en organisatorische aspecten;
- r. brief van br. Joh. Knol te Warffum met vragen en opmerkingen over het rapport;
- s. brief van de particuliere synode van Utrecht met voorstellen betreffende rapport en deputaten-benoeming;
- t. brief van de kerkeraad van Huizum met bezwaren tegen het rapport.

VII CONTACT MET DE SOEMBANESE KERKEN

- a. rapport van de deputaten voor contact met de Soembanese kerken;
- b. brief van br. J. B. Escher te Amersfoort;
- c. brief namens de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a., met bijlage;
- d. brief namens de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe, met bijlage.

VIII DE HEIDELBERGSE CATECHISMUS IN HEDENDAAGS NEDERLANDS

- a. rapport van de deputaten voor de tekst van de Catechismus in hedendaags Nederlands met een proeve van verwijzing naar Schriftplaatsen bij de Zondagen 1-26;
- b. voorstellen en overwegingen van de kerkeraad van Kralingseveer-Krimpen aan de IJssel betreffende de tekst van de Catechismus;
- c. voorstel van de kerkeraad van Oegstgeest inzake de aanspraak;
- d. bezwaar van de kerkeraad van Hoogkerk idem;
- e. brief van de kerkeraad van Bodegraven inzake aanvaarding van het concept;
- f. brief van de kerkeraad van Helpman met opmerkingen over het concept;
- g. brief van de kerkeraad van Amsterdam-C. inzake het deputaten-rapport;
- h. brief van br. T. J. Schaafsma te Leiden inzake de tekst van de Catechismus;
- i. brief van de kerkeraad van Huizum met betuiging van instemming met het deputaten-rapport;
- j. brief van de kerkeraad van Dordrecht idem;

- k. brief van de kerkeraad van Beverwijk betreffende de tekst van de Catechismus;
- l. brief van de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven idem;
- m. brief van de kerkeraad van Berkel en Rodenrijs met opmerkingen inzake de tekst van de Catechismus;
- n. aanvullend rapport van de deputaten mede naar aanleiding van opmerkingen uit de kerken alsmede een gereviseerde concept-tekst van de Catechismus in hedendaags Nederlands;
- o. brief van de kerkeraad van Brunssum-Treebeek over de tekst van de Catechismus;
- p. brief van de kerkeraad van Leens met waardering voor het concept;
- q. afschrift van een brief van br. C. D. Goudappel aan de deputaten.

IX LITURGISCHE FORMULIEREN

- a. rapport van de deputaten voor overzetting van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands alsmede voor een korter avondmaalsformulier;
- b. rapport Van de deputaten voor formulier van de bevestiging van het formulier missionaire dienaren des Woords;
- c. brief van de kerkeraad van Beverwijk met wijzigingen voor het concept-formulier van de kinderdoop;
- d. brief van de onder c genoemde kerkeraad idem inzake de geloofsbelijdenis.
- e. brief van de onder c genoemde kerkeraad idem inzake het bevestigingsformulier;
- f. brief van de kerkeraad van Middelburg met opmerkingen inzake de liturgische formulieren;
- g. brief van de onder f genoemde kerkeraad met betuiging van instemming met het concept-bevestigingsformulier;
- h. brief van de kerkeraad van Utrecht-C. met opmerkingen inzake de rapporten over alle te herziene formulieren;
- i. brief van de kerkeraad van Amsterdam-C. idem;
- j. brief van de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven idem;
- k. brief van de kerkeraad van Amersfoort-C. inzake het doopsformulier
- l. brief van de onder k genoemde kerkeraad inzake het avondmaalsformulier;
- m. brief van de kerkeraad van Huizum met mededeling dat een verkort avondmaalsformulier niet gewenst wordt geacht;
- n. brief van de onder m genoemde kerkeraad met betuiging van instemming met het bevestigingsformulier;
- o. voorstel van de particuliere synode van Groningen inzake liturgische formulieren;
- p. voorstel van de onder o genoemde vergadering inzake het bevestigingsformulier;
- q. brief van de kerkeraad van Enschede-O. met concepten voor een doopsformulier en een avondmaalsformulier;
- r. brief van de kerkeraad van Velp met opmerkingen inzake de liturgische formulieren en het bevestigingsformulier;
- s. financieel rapport van de deputaten voor het bevestigingsformulier;
- t. brief van de kerkeraad van Beverwijk met wijzigingen voor het concept-formulier volwassenendoop;
- u. brief van de onder t genoemde kerkeraad idem inzake het concept-avondmaalsformulier;
- v. bijlagen bij het rapport van de deputaten liturgische formulieren (opmerkingen van de kerkeraden van Helpman en Utrecht-N.W.);
- w. brief van de kerkeraad van Assen naar aanleiding van het deputaten-rapport;
- x. brief van de kerkeraad van Dordrecht met betuiging van instemming met het concept voor een korter avondmaalsformulier;
- ij. brief van de kerkeraad van Arnhem met voorstellen tot wijzigingen.

X BESLUITEN VAN VORIGE SYNODEN BETREFFENDE HET KERKVERBAND

- a. bezwaren van ds. B. Wesseling te Rotterdam tegen het besluit van de synode van Amersfoort-W., Acta artt. 16 en 162;
- b. voorstel van br. W. Zeldenrust te Rotterdam betreffende de besluiten van de laatste twee synoden terzake van de „Open Brief“;
- c. voorstel van de kerkeraad van Maassluis een poging te doen tot samenspreking met de classis Amsterdam (buiten verband) waartoe de synode deputaten benoemde;
- d. mededeling van de kerkeraad van Enschede-O. inzake correspondentie met de classis Amsterdam (buiten verband);
- e. kennisgeving van de kerkeraad van Helpman naar aanleiding van het onder c genoemde voorstel, aangaande een toetsing die door hem gezonden is aan de kerken van de classis Amsterdam (buiten

- verband) als antwoord op haar weerlegging van besluiten van de synode van Hoogeveen;
- f. verzoekschrift van de predikanten P. K. Keizer, C. Stam en J. Verkade, allen te Groningen, met betrekking tot verschillende besluiten van de synode van Hoogeveen die het kerkverband aangaan;
 - g. verzoek van de kerkeraad van Rotterdam-C. de onder e genoemde weerlegging te toetsen en te pogen breuken te helen;
 - h. brief van br. en zr. Verburg-van Baal te Rotterdam inzake het besluit van de vorige synode over de afvaardiging van Noord-Holland;
 - i. brief van H. A. Strating te Emmeloord naar aanleiding van het voorstel Maassluis onder c genoemd;
 - j. revisie-verzoek van de kerkeraad van Maassluis inzake art. 154 I, van oordeel 1, 2 en 3, Acta synode Hoogeveen;
 - k. revisie-verzoek van br. A. Ros te Maassluis inzake het besluit over de afvaardiging van Noord-Holland;
 - l. revisie-verzoek van ds. B. Wesseling te Rotterdam betreffende de besluiten van de synode van Hoogeveen, Acta artt. 29 en 45;
 - m. revisie-verzoek van de kerkeraad van Maassluis betreffende de uitspraken van de synode van Hoogeveen, Acta art. 154;
 - n. revisie-verzoek van br. A. Ros te Maassluis idem;
 - o. brief van br. A. A. Los te Groningen bevattende een opwekking tot herstel van de eenheid.

XI DOOP VAN GEADOpteERDE KINDEREN

- a. verzoek van de classis 's-Gravenhage de uitspraak van de synode van Hoogeveen, Acta art. 376, uit het midden der kerken weg te nemen en deputaten te benoemen voor een breder rapport;
- b. brief van br. H. Koffeman te Steenwijk met bezwaren tegen de uitspraak onder a genoemd;
- c. verzoek van ds. J. van Raalte te 't Harde de uitspraak onder a genoemd niet te herzien;
- d. brief van br. J. van Egmond te Groningen over doop aan wettig geadopteerde kinderen;
- e. revisie-verzoek van de kerkeraad van Voorburg;
- f. verzoek van de kerkeraad van Enumatil uit te spreken dat wettig geadopteerde kinderen behoren gedoopt te worden;
- g. revisie-verzoek van de kerkeraad van Berkel en Rodenrijs;
- h. klaagschrift en appèlschrift van br. J. Kempe te Leeuwarden;
- i. brief van de kerkeraad van Kralingseveer-Krimpen aan de IJssel met adhaesie aan het onder e genoemde revisie-verzoek;
- j. revisie-verzoek van de kerkeraad van Steenwijk;
- k. brief van de kerkeraad van Bergschenhoek met adhaesie aan het revisie-verzoek onder g genoemd;
- l. brief van de kerkeraad van Goes betreffende een door hem in de kerkelijke weg aanhangig gemaakte uitspraak;
- m. appèlschrift van de kerkeraad van Stadskanaal tegen de uitspraak onder a genoemd;
- n. bezwaarschrift van de kerkeraad van Daarlerveen;
- o. revisie-verzoek van de kerkeraad van Assen;
- p. verzoek van de particuliere synode van Zuid-Holland de uitspraak onder a genoemd weg te nemen en deputaten te benoemen voor een breder rapport;
- q. verzoek van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant. Limburg uit te spreken dat de onder a genoemde uitspraak uit het midden der kerken dient te worden weggenomen, en deputaten te benoemen om de gehele materie nogmaals aan een grondig onderzoek te onderwerpen;
- r. brief van de kerkeraad van Zuidhorn met adhaesie aan het onder f genoemde verzoek;
- s. verzoek van de kerkeraad van Arnhem uit te spreken dat de onder a genoemde uitspraak dient te worden teruggenomen, dat de doop aan wettig geadopteerde kinderen erkend behoort te worden en dat de uitspraak van 1618'19 op een andere categorie betrekking heeft:
- t. verzoek van de classis Arnhem de argumenten in het onder s bedoelde bezwaarschrift te toetsen en te komen tot een schriftuurlijke uitspraak in de zin van genoemd bezwaarschrift;
- u. bezwaarschrift van de classis Schiedam tegen de onder a genoemde uitspraak;
- v. mededeling van de kerkeraad van Schildwolde dat de argumenten voor de onder a genoemde uitspraak voor hem zeer onbevredigend zijn;
- w. brief van de kerkeraad van Zwijndrecht met adhaesie aan het voorstel onder p genoemd;
- x. brief van de kerkeraad van Rotterdam-C. met adhaesie aan het revisie-verzoek onder g genoemd;
- ij. brief van de kerkeraad van Wezep met betuiging van instemming met het verzoek onder s genoemd;
- z. revisie-verzoek van prof. J. Kamphuis;

- aa. brief van de kerkeraad van Delft met kritiek op de adoptiewet;
- bb. brief van de kerkeraad van 's-Hertogenbosch met adhaesie aan het revisie-verzoek onder g genoemd;
- cc. verzoek van de particuliere synode van Utrecht uit te spreken dat de onder a genoemde uitspraak geen rechtsgeldigheid kan hebben, dat het beroep op de uitspraak van de synode 1618/19 niet ter zake is, en deputaten te benoemen voor een breder rapport;
- dd. brief van de particuliere synode van Gelderland met adhaesie aan het bezwaarschrift onder s bedoeld;
- ee. verzoek van de particuliere synode van Groningen de uitspraak onder a genoemd niet langer bindend te verklaren, een breder rapport te doen opstellen. o.a. over de ethiek van het adopteren, zich van besluitvorming te onthouden zolang geen sprake kan zijn van tenminste een groeiende overeenstemming, en uit te spreken dat de kerken intussen zich behoren te onthouden van het dopen van wettig geadopteerde kinderen;
- ff. voorstel van de particuliere synode van Overijssel de onder a genoemde uitspraak niet langer bindend te verklaren, uit te spreken dat het besluit van 1618/19 geen bindende leeruitspraak is en het door de synode van Amersfoort-W. gevraagde bredere rapport te doen opstellen, o.a. over de ethiek van het adopteren;
- gg. bezwaarschrift van de kerkeraad van Hasselt tegen de onder a genoemde uitspraak;
- hh. voorstel van de classis Hoogeveen alsnog deputaten te benoemen voor advies;
- ii. verzoek van br. H. Wiegers te Assen om de gehele problematiek rondom de adoptie opnieuw te bezien onder toetsing van de adoptiewet aan de Schrift;
- jj. verzoek van de kerkeraad van Tiel de uitspraak onder a genoemd weg te nemen, uit te spreken dat het voor vast en bondig houden van de uitspraak 1618/19 geen verhindering is en dat er naar de Schrift niets is dat verhindert wettig geadopteerde kinderen te dopen;
- kk. voorstel van br. D. van Loon te Driehuis-Velsen de uitspraak onder a genoemd als onschriftuurlijk te verwerpen, uit te spreken dat wettig geadopteerde kinderen behoren gedoopt te zijn en dat een nieuw deputaatschap niet nodig is;
- ll. voorstel van br. Joh. Knol te Warffum de onder a genoemde uitspraak terug te nemen en de zaak opnieuw te bezien;
- mm. brief van br. en zr. van der Griendt-Bosch te Krimpen aan de IJssel daartoe strekkende dat de onder a genoemde uitspraak uit het midden der kerken wordt weggenomen;
- nn. brief van de kerkeraad van Schiebroek-Hillegersberg-C. met adhaesie aan het onder g genoemde revisie-verzoek;
- oo. brief van de kerkeraad van Meppel met adhesie aan het onder o genoemde revisie-verzoek.

XII HUWELIJKSBEVESTIGING

- a. verzoek van de kerkeraad van Vrouwenpolder tot een algehele wijziging van art. 70 K.O. en van het bevestigingsformulier;
- b. brief van de kerkeraad van Baarn met adhaesie aan het verzoek onder a genoemd;
- c. brief van de kerkeraad van Goes idem;
- d. brief van de kerkeraad van Zuidhorn idem;
- e. verzoek van de kerkeraad van Dokkum deputaten te benoemen met een opdracht als in het onder a genoemde stuk;
- f. brief van de kerkeraad van Zaamslag met adhaesie aan het onder a genoemde verzoek;
- g. brief van de kerkeraad van Middelburg idem;
- h. voorstel van de kerkeraad van Amsterdam-C. deputaten te benoemen;
- i. voorstel van de kerkeraad van Gouda met adhaesie aan het onder a genoemde verzoek;
- j. brief van de kerkeraad van Dordrecht idem;
- k. voorstel van de particuliere synode van Groningen het bevestigingsformulier te herzien en eventueel ook art. 70 K.O.;
- l. brief van de kerkeraad van Beverwijk met adhaesie aan het onder a genoemde verzoek wat betreft benoeming van deputaten;
- m. brief van de kerkeraad van Hasselt met bezwaren tegen het onder a genoemde verzoek.

XIII SPREEKCONSENT STUDENTEN

- a. verzoek van de kerkeraad van Tweede Exloërmond om verlenging van het spreekconsent voor studenten;
- b. brief van de classis Stadskanaal ter ondersteuning van het onder a genoemde verzoek;
- c. verzoek van de classis Middelburg studenten in de gelegenheid te stellen een stichtelijk woord te

spreken in de samenkomsten der gemeente.

XIV OVERIGE BEZWAARSCHRIFTEN

- a. appel van zr. J. Dubbeldam te Lisse tegen een besluit van de particuliere synode van Zuid-Holland 1970;
- b. bezwaarschrift van de kerkeraad van Hasselt tegen de uitspraak van de synode van Hoogeveen, Acta art. 249, 1 B;
- c. appèl van L. Verhoeff te Ellecom tegen een beslissing van de particuliere synode van Gelderland 1970;
- d. appèl van de kerkeraad van Warffum tegen uitspraken van de particuliere synoden van Groningen 1970/71 en 1971;
- e. appèl van leden van de kerk te Zutphen tegen een besluit van de particuliere synode van Gelderland 1971;
- f. appèl van de kerkeraad van Maassluis tegen een uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 betreffende het niet behandelen van een gravamen;
- g. appèl van br. A. Ros te Maassluis tegen een uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 in verband met de onder f genoemde zaak;
- h. appèl van br. A. Ros te Maassluis tegen een uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 betreffende de kerk te Leerdam;
- i. brief van de kerkeraad van Maassluis met adhaesie aan het onder h genoemde appèl;
- j. appèl van ds. B. Wesseling te Rotterdam tegen uitspraken van de particuliere synode Zuid-Holland 1971/72:
- k. appèl van br. D. Eenhoorn te Oosterwolde tegen uitspraken van de classis Assen;
- l. brief van br. H. van der Meulen te Oosterwolde met betuiging van instemming met het onder k genoemde appèl;
- m. appèl van de kerkeraad van Rotterdam-Z. tegen uitspraken van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971/72;
- n. appèl van J. L. Struik te Laag-Zuthem (Ov.) tegen een besluit van de particuliere synode van Overijssel 1972;
- o. klacht van ds. W. Scheele te Gorssel over besluiten van de particuliere synode van Gelderland 1970;
- p. revisie-verzoek van br. J. Siegers te Zutphen met betrekking tot een uitspraak van de synode van Hoogeveen, Acta art. 267;
- q. appèl van dolerende leden van de kerk te Warffum tegen een besluit van de particuliere synode van Groningen 1972;
- r. een getuigenis van mevr. C. de Vries-van Ekeren, P. de Vries en mej. M. van der Heide, allen te Nunspeet, tegen een besluit van de particuliere synode van Gelderland 1970;
- s. aankondiging door leden van de kerk te IJsselmonde van een bezwaarschrift.

XV OVERIGE RAPPORTEN, VOORSTELLEN EN VERZOEKEN

- a. verzoek van de kerkeraad van Bruchterveld aan het moderamen een vertaler toe te voegen die met het oog op de verstaanbaarheid van de synodebesluiten een resumé geeft, althans wanneer de synode het oude spoor blijft volgen hij het redigeren van haar besluiten;
- b. voorstel van de kerkeraad van Assen inzake vermenigvuldiging en toezending van rapporten aan de kerken door te benoemen deputaten:
- c. rapport van de classis 's-Gravenhage inzake de opdracht tot het uitschrijven van een biddag;
- d. rapport van de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid;
- e. revisie-verzoek van de kerkeraad van Alkmaar met betrekking tot een besluit van de generale synode van Groningen 1946, Acta art. 192, daartoe strekkende dat er een generale samenwerking van alle Gereformeerde Kerken in Nederland komt ter navolging van art. 13 K.O.;
- f. verzoek van de kerkeraad van Delft met betrekking tot een besluit van de generale synode van Arnhem 1930, Acta art. 200, inzake vrouwenkiesrecht;
- g. verzoek van de particuliere synode van Utrecht deputaten te benoemen voor een algehele herziening van het gereformeerde kerkboek;
- h. revisie-verzoek van prof. J. Kamphuis inzake de kerkorde;
- i. brief van br. Kl. de Vries te Kampen met een proeve van revisie van de Dordtse Leerregels in hedendaags Nederlands, met mededeling dat de tekst van de dwaalleer evenals die van de voor- en na rede door hem zal worden herzien;

- j. antwoord van de generale synode van De Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1 971 /72 op de brief van de synode van Hoogeveen, met verzoek deputaten voor samenspreking te benoemen;
- k. verzoek van de particuliere synode van Groningen deputaten te benoemen met het oog op revisie van de kerkorde:
 - l. voorstel van ds. P. van Gulp te Spakenburg over publikatie van rapporten van te benoemen deputaten;
 - m. brief van br. H. van Raalte te 't Harde inzake publikatie van rapporten;
 - n. brief van ds. W. Bruinius te Leens inzake uitgave van een herzien kerkboek;
 - o. voorstel van de kerkeraad van Berkel en Rodenrijs deputaten te benoemen ter bezinning op de vergadertechniek van de generale synoden;
 - p. verzoek van zr. A. H. Knoop-Wendelgest te Noordwijk aan Zee om een oproep tot bekering te laten uitgaan naar de overheden en het Nederlandse volk inzake publieke zonden in het volksleven;
 - q. brief van br. C. Eilander te Heino over de eenheid der kerk in verband met antw. 57 van de Catechismus;
 - r. rapport van de quaestor van de generale synode van Hoogeveen;
 - s. verzoek van P. de Vries te Nunspeet het door de deputaten-curatoren gevoerde beleid terzake van het o.m. door een der hoogleraren gegeven onderwijs, dat in de brochure „Goud" is weerlegd en bestreden, ernstig af te keuren;
 - t. rapport van de kerkeraad van Groningen-Z. betreffende het synodale archief;
 - u. rapport van de kerkeraad van Groningen-O. betreffende toezicht op het onder t genoemde archief.

XVI DIVERSEN

- a. Acta van de particuliere synoden 1971 van Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland, en 2 exemplaren van de Acta van de particuliere synode 1970 van Gelderland;
- b. mededeling van de classis 's-Gravenhage betreffende ineensmelting van de voormalige kerken te 's Gravenhage-Z.W. en 's Gravenhage-Loosduinen;
- c. retourzending van de Handelingen van de synode van Hoogeveen door de particuliere synode van Drenthe 1971;
- d. brief van de kerkeraad van Groningen-Z. met mededeling van benoeming van br. B. Kamps, Westinghousestraat 42a te Groningen, tot archivaris;
- e. mededeling van de kerkeraad van Utrecht inzake plaatselijke hereniging;
- f. mededeling van de kerkeraad van Scheveningen dat hij niet meer in appèl zal gaan bij de generale synode inzake het besluit van de synode van Hoogeveen, Acta art. 365;
- g. Acta van de generale synode van De Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Hilversum 1968/69;
- h. brief van de generale synode van „De Gereformeerde Kerken in Nederland" (niet vrijgemaakt), Sneek 1969/70, met een besluit en een rapport in verband met doopsbediening aan en toelating tot het avondmaal van debielen en zwakzinnigen;
- i. circulaire van mej. C. T. Dales, directeur van „Kerk en Wereld";
- j. verzoek van de Unie „School en Evangelie" om aanbeveling van de Unie-collecte;
- k. aanbieding door de onder j genoemde Unie van een tweetal brochures;
- l. brief van de redactie van het Nederlands Dagblad inzake tijdige publikatie van rapporten in de gereformeerde pers;
- m. verzoek van de onder l genoemde redactie tot bijwoning van de openbare vergaderingen van de synode voor het maken van verslagen;
- n. verzoek van de redactie van het Reformatorisch Dagblad idem;
- o. verzoek van drs. N. Scheps, redacteur „Kerknieuws", idem;
- p. verzoek van ds. H. Bouma te Assen om toezending van de rapporten en andere werkstukken die de synode zullen dienen;
- q. verzoek van ds. Joh. Francke te Emmen idem;
- r. brief van zr. M. G. Idema-Schilder te Ede over het roken tijdens de synode-vergaderingen;
- s. verzoek van Uitgeverij Ton Bolland om voor de uitgave van de Acta in aanmerking te komen;
- t. verzoek van Uitgeverij „De Vuurbaak" idem;
- u. 32e Verslag van het C.N.V.;
- v. circulaire van de Koninklijke Drukkerij Van de Garde N.V. over Pyttersen's Nederlandse Almanak.

Taakverdeling commissies

Van deze lijst zijn toevertrouwd aan

- commissie I: I (Theologische Hogeschool)
XI (doop van geadopteerde kinderen)
XIII (spreekconsent studenten)
XV d (correspondentie Hoge Overheid)
XV f (vrouwenkiesrecht)
- commissie II: V (correspondentie met buitenlandse kerken)
VII (contact met de Soembanese kerken)
X j, m, n (revisie-verzoek Maassluis en Ros inzake Acta art. 154 Hoogeveen)
XIV d, q (appèl Warffum)
- commissie III: II (geestelijke verzorging van militairen)
III (radio-uitzending van kerkdiensten)
X a-i, k, l, o (verzoeken betreffende het kerkverband)
XIV j, m (appèl ds. B. Wesseling en Rotterdam-Z.)
- commissie IV: IV (psalmberijming)
VT („Enige Gezangen“)
XIV b (bezwaarschrift Hasselt tegen Acta art. 249 1 B Hoogeveen)
XIV e (appèl leden Zutphen)
XV h, k (revisie van de K.O.)
- commissie V: VIII (Catechismus)
IX (liturgische formulieren)
XII (huwelijksbevestiging)
XIV c (appèl Verhoeff)
XV g, n (gereformeerd kerkboek)
XV i (proeve D.L. in hedendaags Nederlands)
- moderamen: XIV a (appèl Dubbeldam)
XIV f, g (appèl Maassluis en Ros inzake gravamen)
XIV h, i (appèl Ros inzake Leerdam)
XIV k, l (appèl Eenhoorn)
XIV n (appèl Struik)
XIV o (appèl ds. Scheele)
XIV p (revisie-verzoek Siegers)
XIV r (getuigenis de Vries e.a.)
XV a, b, c, e, j, l, m, o, p, q, r, s (overige rapporten, voorstellen en verzoeken)
XVI (diversen)

Artikel 35

Besluit inzake Nota personeelsbezetting Hogeschool

De praeses stelt opnieuw aan de orde het concept-besluit betreffende de „Nota personeelsbezetting Theologische Hogeschool“. De overwegingen zijn thans in een andere volgorde geplaatst. Het slot was reeds aanvaard als een principebesluit (zie art. 16). De volledige tekst wordt nu met algemene stemmen vastgesteld.

I De generale synode heeft kennis genomen van

een „Nota personeelsbezetting Theologische Hogeschool van de deputaten-curatoren, waarin zij verzoeken:

1. aan hen volmacht te verlenen „om aan iedere docent verlof te geven tot het aantrekken van één assistent (parttime). Deputaten-curatoren en deputaten-financieel stellen in onderling overleg het bedrag vast dat jaarlijks per docent maximaal besteed kan worden voor de honorering van een assistent. De docenten trekken geen assistent aan zonder overleg met de senaat“;
2. de mogelijkheid te openen „dat wetenschappelijke medewerkers worden aangetrokken. Deze

medewerkers worden door de deputaten-curatoren aan de generale synode voorgedragen en door de generale synode benoemd" in een tijdelijk dienstverband;

3. eveneens volmacht te verlenen „om in overleg met de senaat voor voorkomende werkzaamheden van enige omvang, indien daarvoor een geschikte hulp te vinden is, deze aan te trekken als tijdelijke hulp. De senaat dient daartoe vooraf overleg te hebben met deputaten-financieel";
4. toestemming te verlenen „dat in het kader van de ambtelijke vakken gastcolleges gegeven kunnen worden".

II *Zij overweegt*

1. dat het met het oog op de huidige ontwikkeling en expansie van de theologische wetenschap en de voortgaande specialisatie dringend nodig is dat de hoogleraren zo veel als mogelijk is zich kunnen concentreren op hun eigenlijke leeropdracht, door onder meer het des` te grondiger bewerken van het hun toevertrouwde terrein, de begeleiding van de doctoraal-studie, het breder bestuderen van de omvangrijke vakliteratuur, het doen van publikaties op theologisch gebied ten dienste van de kerken en haar ambtsdragers;
2. dat door het aanstellen van wetenschappelijke medewerkers, staande onder verantwoordelijkheid van de betrokken hoogleraren, een begin kan worden gemaakt met de vorming van een wetenschappelijke staf aan de Theologische Hogeschool;
3. dat het toevoegen van een wetenschappelijke medewerker aan de hoogleraren bovendien ten goede kan komen aan het kweken van een kader van deskundigen ten behoeve van de wetenschappelijke opleiding van dienaren des Woords;
4. dat het aantrekken door de hoogleraren van een begaafd student als assistent niet alleen van betekenis kan zijn voor de betrokken hoogleraar maar ook profijtelijk voor de verdere studie van de betrokken student, mede met het oog op de onder 3 genoemde kadervorming;
5. dat in het kader van het onderwijs in de ambtelijke vakken de studenten enigszins georiënteerd dienen te zijn inzake de randgebieden van de theologie, bijv. van de psychologie, de pedagogiek, de sociologie, het maatschappelijk werk;
6. dat het gebruik maken van een administratieve kracht voor bepaalde werkzaamheden als typewerk, schrijfwerk, archiefverzorging, regeling van allerlei kleinere zaken in belangrijke mate tijdbesparend kan werken in het functioneel bezig zijn van de hoogleraren.

III *Zij spreekt als haar oordeel uit*

dat hetgeen de deputaten-curatoren verzoeken in genoemde „Nota personeelsbezetting Theologische Hogeschool" niet alleen dringend gewenst, maar ook van wezenlijk belang en derhalve noodzakelijk is voor een goede en verantwoorde voortgang van de opleiding tot de dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken.

IV *Zij besluit*

1. aan de verzoeken onder I genoemd te voldoen;
2. wat betreft verzoek 2 aan de deputaten-curatoren, gelet op hun toezegging, te verzoeken aan deze synode een concreet voorstel te doen van hetgeen huns inziens momenteel met betrekking tot deze zaak gewenst en te realiseren is.

Artikel 36

Bezwaarschrift br. D. Eenkhoorn

Aan de synode was een bezwaarschrift voorgelegd door br. D. Eenkhoorn te Oosterwolde tegen uitspraken van de classis Assen (XIV k). De synode is echter niet gerechtigd dit in behandeling te nemen. De meerdere vergadering waarop br. Eenkhoorn zich naar art. 31 K.O. beroepen kan is eerst de particuliere synode van Drenthe.

Een door het moderamen aangeboden concept-antwoord waarin deze gegevens vervat zijn wordt met algemene stemmen door de vergadering aanvaard.

Tevens wordt goedgevonden dat een afschrift van het antwoord zal gezonden worden aan br. H. van der Meulen te Oosterwolde die zijn instemming met het bezwaarschrift aan de synode had kenbaar gemaakt (XIV 1).

Artikel 37

Voordat de middagpauze begint, hecht de synode haar goedkeuring aan het voorstel van de praeses de aanvang van de middag-werkzaamheden voortaan te stellen op 14.15 uur, dit in verband met de tijd die nodig is om de afstand kerkgebouw-restaurant vice versa te voet af te leggen.

Artikel 38

Herziening kerkorde

Wanneer de vergadering wordt voortgezet zijn de in art. 27 genoemde adviseurs niet meer aanwezig.

Ds. H. J. Nijenhuis leest namens commissie IV een rapport betreffende voorstellen tot herziening van de kerkorde (XV h, k).

Na enige bespreking van rapport en voorstel wordt goedgevonden dat de commissie de gemaakte opmerkingen nader zal bezien en dat de synode uiteengaat voor commissoriale arbeid. (Zie verder art. 42.)

Artikel 39

Dankbetuiging aan drs. Roorda

Tijdens de korte samenkomst ter afsluiting van het werk van deze dag stelt de praeses namens het moderamen voor aan drs. Ph. Roorda als antwoord op zijn brief in art. 28 genoemd een schriftelijke dankbetuiging te doen toekomen. De synode stemt hiermee in. De eerste scriba leest daarop een reeds ontworpen tekst voor.

In de brief wordt in aansluiting aan hetgeen de praeses des morgens heeft gezegd benadrukt dat drs. Roorda zowel bij zijn aanvaarding van het werk der vooropleiding als nu bij het loslaten daarvan bedacht was op het belang der kerken in de zaak der vooropleiding. Hij heeft de kerken een grote dienst bewezen en hielp vele jonge broeders om de weg naar de theologische studie open te krijgen. Groot is het respect van de synode voor zijn medewerking aan de regeling van het onderwijs in de klassieke talen die thans haar beslag heeft gekregen. Met een zegenwens eindigt de brief.

Woensdag 26 april

Artikel 40

Bij de aanvang van de werkzaamheden deelt de praeses aan de synode mee dat aanvullende rapporten resp. van de deputaten-curatoren (I qq) en van de deputaten C.B.K. (V m) zijn ontvangen. Zij vindt goed dat deze aan de desbetreffende commissies worden ter hand gesteld.

De dag wordt verder nagenoeg geheel besteed aan commissiewerk.

Donderdag 27 april

Artikel 41

De praeses memoreert bij de opening de verjaardag van Prins Willem-Alexander. Behalve voor de sluiting is er deze dag geen plenaire vergadering.

Vrijdag 28 april

Artikel 42

Na commissie-vergaderingen gedurende de morgen is de synode des middags vanaf 14 uur bijeen in voltallige zitting.

Ds. H. J. Nijenhuis doet voorlezing van een gewijzigd voorstel betreffende herziening van de kerkorde.

Ds. C. J. Breen gesteund door ds. T. H. Meedendorp dient een amendement in opdat de synode zich expliciet zal uitspreken over de ontvankelijkheid van de aanhangige voorstellen: ten aanzien van de particuliere synode van Groningen worden de artt. 30 en 87 K.O. in rekening gebracht en ten aanzien van prof. J. Kamphuis wordt zijn verzoek naar analogie van art. 179, Acta synode Middelburg 1896, ontvankelijk geacht als afkomstig van een adviseur der synode (vergelijk Acta synode Hoogeveen 1969/70, pag. 183, 4a).

Dit amendement wordt verworpen (2 stemmen voor, 1 onthouding). De synode neemt daarna met algemene stemmen het voorstel der commissie aan.

Besluit herziening kerkorde

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een verzoek van de particuliere synode van Groningen 1972 „uit te spreken dat een herziening van de kerkorde noodzakelijk is, en deputaten te benoemen, die de opdracht krijgen zulk een herziening te ondernemen, en het resultaat hiervan na kennisgeving aan de kerken voor te leggen aan de volgende generale synode”;

2. een verzoek van prof. J. Kamphuis, in zijn hoedanigheid van hoogleraar in het kerkrecht aan de Hogeschool der kerken, „naar art. 87 K.O. het Uwe te willen doen om te komen tot revisie van de huidige K.O.". aan welk verzoek hij toevoegt: „Het is nl. hoe langer hoe meer mijn overtuiging geworden dat het niet alleen wenselijk maar ook nodig is dat de kerken komen tot een ingrijpende redactionele - en op sommige punten ook tot een materiële - revisie";
3. de argumentatie die adressanten aan hun verzoek ten grondslag leggen.

II *Zij constateert*

1. dat de particuliere synode van Groningen aan haar verzoek de volgende argumenten ten grondslag heeft gelegd (daarbij vermeldende dat er h.i. nog meer argumenten zouden zijn aan te voeren):
 - a. Taalkundig is de kerkorde sterk verouderd. Woorden als „knibbelachtigen" (art. 35) en „kerkenordening" kunnen dit illustreren
 - b. De kerkorde spreekt over gevallen, die vandaag niet meer bestaan, zoals „particuliere heerlijkheden" (art. 6) en „huiszittenmeesters" (art. 26).
 - c. Op sommige punten is de kerkelijke praktijk op schriftuurlijke gronden verder gekomen dan in de kerkorde wordt aangegeven. Zo wordt in de artikelen 4 en 5 de werkzaamheid van de gemeente bij de verkiezing van dienaren des Woords niet uitdrukkelijk genoemd (vgl. art. 31 N.G.B.),
 - d. Er staan in de kerkorde bedenkelijke dingen die enigszins wijzen op clericalisme. Van handoplegging wordt wel gesproken bij dienaren des Woords, niet bij andere ambtsdragers. Niet-afgevaardigde predikanten hebben in onderscheiding van andere ambtsdragers ter classis een adviserende stem (art. 42). Hierdoor hebben kerken met meer dan één predikant tevens de mogelijkheid meer invloed uit te oefenen dan kleinere kerken.
 - e. Ten aanzien van de zendingsaangelegenheden is in de kerkorde niets geregeld. Art. 52 is opgeheven. Enige uitbreiding van de kerkorde terzake van de zending is des te minder in aanmerking gekomen;
2. dat prof. J. Kamphuis zijn verzoek met dezelfde redenen omkleedt (zij het ook met andere formulering en uitvoeriger adstructie), en o.m. ook nog op de volgende zaken wijst:
 - a. Aan de „wantoestand" ten aanzien van de nummering der artikelen - art. 52 is opgeheven en dus „blanco" - dient een einde gemaakt te worden.
 - b. Sinds de generale synode van Enschede 1955/56 (Acta, art. 146) functioneert art. 51 niet meer.
 - c. Er is principieel bezwaar ingebracht tegen art. 84. omdat dit wel in een collegiaal, maar niet in een presbyteriaal systeem zou passen.

III *Zij is van oordeel*

1. dat reeds de door adressanten aangevoerde argumentatie aantoonde dat revisie van de huidige kerkorde noodzakelijk is;
2. dat het wenselijk is dat eerst op verantwoorde wijze wordt vastgesteld in welke opzichten en in welke zin de huidige kerkorde materieel „veranderd, vermeerderd of verminderd" (art. 87) behoort te worden, alvorens een algehele taalkundige vernieuwing te doen plaatsvinden.

IV *Zij besluit*

1. deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. de volgende generale synode van advies te dienen inzake de vraag in welke opzichten en in welke zin de huidige kerkorde materieel „veranderd, vermeerderd of verminderd" (art. 87) behoort te worden en nodig geachte wijzigingen en toevoegingen zoveel mogelijk concreet te formuleren;
 - b. dit advies tenminste één jaar vóór de volgende synode ter kennis van de kerken te brengen, opdat deze zich over de inhoud daarvan tijdig kunnen beraden en uitspreken;
2. hiervan kennis te geven aan de eerstvolgende particuliere synode van Groningen en aan prof. J. Kamphuis te Kampen.

De praeses wijst erop dat ook de goede verzorging van de kerkorde behoort tot de goede orde. Het voorgenomen herzieningswerk zal nu in twee etappes worden uitgevoerd. Moge de arbeid van de deputaten gezegend worden en goede vruchten dragen.

Gezien de correspondentie met buitenlandse kerken zullen ook deze betrokken dienen te worden bij de

herziening. De praeses stelt voor in een later stadium van deze synode, wanneer ook besluiten zijn genomen over andere herzieningswerkzaamheden, te beslissen op welke wijze de relatie tot buitenlandse kerken in deze gehonoreerd zal worden. De synode stemt hiermee in.

Artikel 43

Formulier bevestiging missionaire predikanten

Ds. J. M. Goedhart, die als deputaat voor het formulier ter bevestiging van missionaire dienaren des Woords in de vergadering aanwezig is, wordt welkom geheten. Ds. H. D. van Herksen leest het rapport van commissie V betreffende de zoëven genoemde zaak. (IX b, e, g, n, p, r)

Tegen het einde van de beraadslaging blijkt de wenselijkheid nu reeds een beslissing te nemen in verband met een zaak die later nog aan de orde zal komen, nl. een voorstel tot algehele herziening van het „kerkboek“.

Principe-besluit vrijgeven van gereviseerde teksten

De generale synode besluit

dat het nemen van beslissingen tot het vrijgeven voor gebruik in de kerken van gereviseerde teksten geschiedt onder het voorbehoud, dat zij op een later tijdstip in verband met een voorstel tot algehele herziening van het kerkboek zal bepalen op welke wijze harmonisatie in taalgebruik, aanhaling van en verwijzing naar Schriftgedeelten en eventuele verbetering van de tekst geregeld dient te worden.

Een amendement van di. C. J. Breen en A. Kuiper dat beoogt de vierde vraag in het formulier te lezen zoals de deputaten hebben voorgesteld wordt verworpen (4 stemmen voor).

Besluit

Met algemene stemmen aanvaard de synode het commissie-voorstel als haar besluit.

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. het rapport van de deputaten voor het formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords, benoemd door de synode van Hoogeveen 1969/70;
2. de onder IX e, g, n, r genoemde brieven van kerkeraden;
3. de onder IX p genoemde brief van de particuliere synode van Groningen 1972.

II *Zij constateert*

1. dat genoemde deputaten de hun gegeven opdracht, een schriftuurlijk verantwoord formulier in hedendaags Nederlands op te stellen, hebben uitgevoerd;
2. dat de onder I 2 genoemde kerkeraden hun instemming betuigen met het voorgelegde concept, al of niet vergezeld van enkele voorstellen tot wijzigingen;
3. dat de onder I 3 genoemde particuliere synode vraagt uit te spreken, dat een uitspraak om dit formulier vrij te geven voor gebruik in de kerken „niets préjudiceert ten aanzien van de vraag naar de zendende instantie (één of meer kerken) en eventuele uitbreiding van de kerkorde ten deze

III *Zij overweegt*

dat geen zendende kerk of andere kerken enig bezwaar hebben ingebracht tegen het voorgestelde formulier.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten de hun verstrekte opdracht getrouw en met grote nauwgezetheid hebben uitgevoerd;
2. dat ten aanzien van enkele punten een wijziging dient te worden aangebracht;
3. dat er geen bezwaar is aan het verzoek van de particuliere synode van Groningen te voldoen.

V *Zij besluit*

1. de deputaten dank te zeggen voor hun arbeid;
2. de volgende wijzigingen in het aangeboden concept aan te brengen: in regel 10 vervalt het woordje „thans“;

- in regel 110 en 115 vervalt het woordje „aldus”;
 in regel 110 vervallen de woorden „met heel mijn hart”;
 de vierde vraag luidt: „Belooft u zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, indien u zich (waarvoor God u genadig beware) in leer of leven misgaat?”;
3. het gewijzigde concept vrij te geven voor het gebruik in de kerken;
 4. uit te spreken dat het onder 3 genoemde besluit niets prejudicieert ten aanzien van de zendende instantie (één of meer kerken) en eventuele uitbreiding van de kerkorde ten deze;
 5. van het onder 1-4 genoemde kennis te geven aan de onder I 2 bedoelde kerkeraden;
 6. van het onder 4 genoemde kennis te geven aan de eerstkomende particuliere synode van Groningen.

De praeses spreekt een woord van dank aan het adres van de deputaten en noemt daarbij in het bijzonder ds. H. Bouma die na onderbreking van zijn werk door ernstige ziekte zijn krachten nog heeft mogen geven aan de afronding van het werk.

Artikel 44

Proeve Dordtse Leerregels in hedendaags Nederlands

Namens commissie V leest ds. H. D. van Herksen een kort rapport voor betreffende een „Proeve van revisie van de Dordtse Leerregels in hedendaags Nederlands" aan de synode toegezonden door br. Kl. de Vries te Kampen. (XV i)

De synode verenigt zich met het voorstel deze proeve in handen te stellen van de deputaten die op een later tijdstip zullen worden benoemd voor herziening van formulieren, en br. Kl. de Vries dank te zeggen voor zijn arbeid.

Artikel 45

Spreekconsent studenten

Commissie I bereidde een besluit voor naar aanleiding van enkele verzoeken betreffende spreekconsent aan studenten. (XIII)

Br. W. A. Prud'homme van Reine is haar rapporteur.

Nadat de commissie een onderdeel van haar voorstel heeft gewijzigd komt de synode tot het volgende besluit:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een brief van de classis Middelburg van 12 oktober 1971 waarin deze wijst op de nood in de preekvoorziening;
2. een brief van de kerkeraad van Tweede Exloërmond, ondersteund door een brief van de classis Stadskanaal van 6 september 1971, waarin op dezelfde nood gewezen wordt, welke brieven, elk voor zich, het verzoek bevatten om studenten in de gelegenheid te stellen tot het spreken van een stichtelijk woord in de samenkomsten der gemeenten, terwijl de kerkeraad van Tweede Exloërmond verzoekt dit toe te staan onder de voorwaarden gesteld door de generale synoden van Bunschoten-Spakenburg 1958/59 (Acta art. 30) en van Hoogeveen 1969/70 (Acta artt. 207, 208);
3. van de motieven die ten behoeve van deze verzoeken worden aangevoerd:
 - a. dat de generale synode van Hoogeveen (Acta art. 208) een soortgelijk besluit heeft genomen, echter met beperkte geldigheidsduur tot aan de eerstvolgende generale synode;
 - b. dat terzake van de moeite van de preekvoorziening geen verandering ten goede ingetreden is.

II *Zij overweegt*

1. dat een dergelijk verzoek ook reeds door de synoden van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 en van Amersfoort-W. 1967 en van Hoogeveen 1969/70 werd ingewilligd, echter met beperkte geldigheidsduur tot aan de eerstvolgende generale synode;
2. dat de nood zoals die door de voornoemde kerkelijke vergaderingen is geschetst inderdaad nog aanwezig is;
3. dat daardoor in een aantal classes van een overbelasting van de predikanten gesproken kan worden.

III *Zij is van oordeel*

dat er nog steeds evenveel reden is om aan de onder I genoemde verzoeken gevolg te geven als ten tijde van de synode van Hoogeveen het geval was.

IV *Zij besluit*

1. aan de verzoeken te voldoen onder de voorwaarden, gesteld door de generale synode van Bunschoten-Spakenburg 1958/59, Acta art. 30, en dus de besluiten van de generale synoden van Amsterdam 1908, Acta art. 60, van 's Gravenhage 1914, Acta art. 77 onder a en c, en van Kampen 1951, Acta artt. 70, 173, tot de eerstvolgende synode opnieuw buiten werking te stellen;
2. hiervan mededeling te doen aan de eerstkomende classes Middelburg en Stadskanaal en de kerkeraad van Tweede Exloërmond.

Artikel 46

Vertaler van rapporten en besluiten.

Namens het moderamen leest de eerste scriba een kort rapport over het voorstel van de kerkeraad van Bruchterveld om een vertaler aan het moderamen toe te voegen (XV a).

De synode aanvaardt het voorstel aan deze kerkeraad te antwoorden:

1. dat het maken van resumés voor de pers als regel het werk van de journalisten is;
2. dat zijn voorstel mede aanleiding is geweest tot het geven van interne aan. wijzingen om met behoud van de gangbare en verantwoorde opbouw van de besluiten de tekst daarvan zo doorzichtig mogelijk te doen zijn.

Aansluitend beproeft de synode zichzelf onder ludieke leiding van br. J. Hoogland ten aanzien van het taalgebruik in reeds vastgestelde besluiten.

Artikel 47

De praeses stelt voor het moderamen te machtigen aan Hare Majesteit de Koningin een telegram te zenden bij gelegenheid van haar verjaardag. De synode vindt dit goed.

Artikel 48

De synode besluit niet te vergaderen in de week waarin de Hemelvaartsdag valt (9-12 mei), in de week waarin een congres van de Vereniging van predikanten bij de Gereformeerde Kerken wordt gehouden (6-9 juni) en tussen 16 juni en 15 augustus.

Hierna volgt sluiting van de derde synodeweek.

Dinsdag 2 mei

Artikel 49

Telegram aan de Koningin.

Na de opening van de eerste bijeenkomst in de vierde synode-week geeft de praeses aan de vergadering kennis van de inhoud van het telegram dat aan Hare Majesteit de Koningin is gezonden:

Aan Hare Majesteit de Koningin, te Soestdijk.

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeengekomen te Hattem, biedt Uwe Majesteit hartelijke gelukwensen aan ter gelegenheid van Haar verjaardag. Zij verzekert Uwe Majesteit dat de kerken, dankbaar voor de vrijheid waarin God de Here haar onder Uwer Majesteits regering doet verkeren, gedurig het gebed tot Hem doen opgaan dat Hij Haar bekwame voor de uitoefening van Haar koninklijk ambt en Zijn zegen daarover gebiede tot heil van de velen over wie Uwe Majesteit door Hem is gesteld.

Deddens, praeses.

Vervolgens houdt de praeses een korte toespraak. Hem die de opperste wijsheid is, danken wij voor wat Hij ons in de koningin heeft gegeven. Hij heeft haar gesteld tot een schild voor zijn kerk hier en overzee. Moge Hij haar kracht en wijsheid blijven schenken. De rechte uitoefening van het overheidsambt wordt zwaarder naarmate de tijd van de antichrist nadert. In het boek Openbaring horen we van de koningen der aarde en hun legerscharen die verzameld worden om een beslissende slag te leveren tegen Christus en zijn kerk Maar we lezen ook van koningen die hun heerlijkheid brengen in het nieuwe Jeruzalem. God geve onze koningin de

genade dat zij daartoe behoren mag. De avondschaduwen vallen over Nederland. Moge Jezus Christus echter haar zo met zijn licht bestralen dat zij door zich aan Hem te onderwerpen een lichtend voorbeeld voor allen moge zijn. Daartoe ga het gebed der kerk tot de Here op.

De vergadering zingt drie coupletten van het Nederlandse volkslied.

De dag wordt verder doorgebracht in commissieverband.

Woensdag 3 mei

Artikel 50

Behalve bij de opening en sluiting vergaderen de synodeleden commissoriaal.

Donderdag 4 mei

Artikel 51

Bij de opening brengt de praeses in herinnering dat velen hun leven hebben prijsgegeven terwille van de vrijheid. Ook het offer van wie niet in de Christus geloofden wordt door Hem gebruikt om zijn kerk hier te lande thans onverhinderd haar werk te laten verrichten.

De beschikbare werktijd wordt verder benut om de besluitvorming van de synode in kleiner verband voor te bereiden.

Vrijdag 5 mei

Artikel 52

De herdenking van de bevrijding van het Nederlandse volk in 1945 krijgt aandacht in het openingswoord van de praeses. Hij wijst daarbij op het misbruik van de verkregen vrijheid dat in het volksleven duidelijk aan het licht komt en dat reden tot verootmoediging tegenover de Here geeft. De morgen wordt besteed aan commissiearbeid.

Artikel 53

Bij het appèl provinciaal dat tijdens de aanvang van de middagvergadering gehouden wordt, blijkt dat ds. Joh. Strating is vervangen door ds. W. Triemstra. Deze verklaart door op te staan dat hij zich bij de beraadslagingen zal onderwerpen aan Gods Woord en de drie formulieren van enigheid.

Artikel 54

Ingekomen stukken

Aan de vergadering wordt mededeling gedaan van de volgende ingekomen stukken:

1. een uitnodiging van het C.N.V. tot deelneming aan zijn algemene vergadering op 29 mei 1972; de synode besluit deze terzijde te leggen;
2. een brief van br. Joh. Lankester te Amsterdam betreffende het zingen van psalmen; de synode neemt deze als kennisgeving aan;
3. een mededeling van de particuliere synode van Gelderland dat zij als tertii-afgevaardigden benoemde: ds. M. van Dooren te Hattum, ds. T. J. Keegstra te Arnhem, br. R. Dijkema te Heerde en br. R. H. Stutvoet te Doesburg; de synode neemt hiervan kennis;
4. een mededeling van de onder 3 genoemde vergadering in aansluiting aan een reeds eerder gezonden brief (IV 1) dat zij definitief besloten heeft op het onderhavige punt niets aan de synode te zenden; de vergadering neemt hiervan kennis.

Artikel 55

De artikelen 1-21 van de Acta worden vastgesteld.

Artikel 56

De praeses stelt de zaak van de psalmberijming aan de orde. (IV) Hij verwelkomt drs. K. Deddens die als deputaat is uitgenodigd om de bespreking hij te wonen. Ds. H. J. Nijenhuis leest de conclusies van het rapport van commissie IV voor. Na de eerste ronde wordt een theepauze benut voor het aanbrengen van enkele wijzigingen in het voorstel van de commissie.

Ds. D. Vreugdenhil dient gesteund door ds. W. Wierenga een amendement in om ten aanzien van de IKB onder IV 3 a te stellen dat zij geen recht doet aan de onberijmde tekst. Dit amendement wordt verworpen (3 stemmen voor, 30 stemmen tegen). Het concept van de commissie wordt daarna met algemene stemmen als besluit der synode aanvaard. Drs. E. Teunis onthoudt zich van stemming, daar hij als deputaat bij de zaak betrokken is. Het besluit luidt:

A.

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. de onder IV a. n genoemde rapporten;
2. de onder IV h-h, k, m, o-r genoemde brieven van kerkeraden;
3. de onder IV j genoemde brief van de particuliere synode van Utrecht;
4. de onder IV i bedoelde stukken van het Comité Psalmberijming.

II *Zij constateert*

1. dat de deputaten in het rapport tot de volgende eindconclusie van hun toetsing van de Nieuwe Berijming van de Interkerkelijke Stichting voor Psalmberijming (IKB) zijn gekomen:
„dat aan de IKB zovele en zodanige bezwaren kleven, dat gebruik van deze berijming in de gereformeerde eredienst niet verantwoord zou zijn". en hiervoor als gronden aanvoeren
 - a. „dat het onderzoek naar de Schriftgetrouwheid van de IKB uitwijst, dat regelmatig in deze berijming te vrij met de tekst wordt omgegaan en herhaaldelijk de tekst niet wordt weergegeven op een wijze, die recht doet aan de Psalm uit de onberijmde bundel";
 - b. „dat er bij een ernstig omgaan met de te berijmen tekst heel wat opvullingen achterwege hadden kunnen blijven en ... derhalve hadden móeten blijven";
 - c. dat op het punt van de weglatingen „een ernstige grief tegen de berijming van de Interkerkelijke Stichting is openbaar gekomen";
 - d. „dat de omzettingen in de tekst veelvuldiger zijn dan nodig is en bovendien de tekst wijzigen, soms zelfs zo, dat duidelijk onschriftuurlijke gedachten worden geformuleerd";
 - e. dat deze berijming modernistisch is van taalgebruik en, naar zijn taalgebruik gezien, zichzelf verteert, tenzij men gedachteloos wil (laten) zingen;
 - f. „dat vele berijmingen verre van eenvoudig zijn en vaak ook onduidelijk. Dat komt de zingbaarheid niet ten goede. Bovendien zullen de berijmingen daardoor voor de jeugd vaak moeilijk te leren zijn, maar ook zal de gemeente moeite hebben met het begrijpend zingen van deze berijming in de eredienst";
2. dat de volgende reacties op het rapport uit de kerken zijn ontvangen:
 - a. instemming met de eindconclusie van de deputaten over de IKB (Dordrecht, Emmen, Ermelo, Leens, Middelburg, Zeist en de particuliere synode van Utrecht 1972);
 - b. de IKB is een vooruitgang in Schriftgetrouwheid in vergelijking met de berijming van 1773 (Barendrecht);
 - c. alvorens tot afwijzing van de IKB te besluiten dient eerst een alternatieve psalmberijming gezocht te worden (Assen, Gouda, Rotterdam-Delfshaven);
 - d. door het niet-aanvaarden van de IKB begeven de Gereformeerde Kerken zich in een isolement (Barendrecht, Beverwijk, Brunssum-Treebeek, Rotterdam-Delfshaven);
 - e. de IKB is deels aanvaardbaar, deels onaanvaardbaar; moeten we om het onaanvaardbare deel de gehele IKB verwerpen? (Brunssum-Treebeek, Rotterdam-Delfshaven);
 - f. er moet een geselecteerd gebruik van de IKB in de eredienst gemaakt worden, óf naast de oude berijming moet de IKB als proefbundel worden ingevoerd (Brunssum-Treebeek, Rotterdam-Delfshaven, Barendrecht);
 - g. er moet alsnog revisie van de onaanvaardbare psalmen bij de IKS worden gevraagd (Beverwijk, Huizum);
 - h. er wordt bezwaar gemaakt tegen een kerkelijke, c.q. synodale uitspraak over de IKB (Gouda, Rotterdam-Delfshaven);
 - i. de uitgave van een eigen berijming zal grote kosten met zich meebrengen (Barendrecht); er moet spoed betracht worden bij de beslissing over een psalmberijming (Barendrecht, Ermelo, Middelburg, Zeist).

III *Zij overweegt*

dat door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65, Acta art.477 b, is overwogen „dat aan een goede psalmberijming hoge eisen dienen te worden gesteld, zoals:

- a. zij moet Schriftgetrouw zijn; hierbij dient steeds voor ogen te staan dat de psalmen verbondsliederen zijn;
- b. zij moet tekstgetrouw zijn; zij moet de tekst der onberijmde psalmen op de voet volgen;
- c. zij moet in hedendaags Nederlands worden gedicht;
- d. zij dient goed en vlot zingbaar te zijn.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten overtuigend hebben aangetoond dat de IKB als geheel niet aan de door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven gestelde eisen voor een psalmberijming voldoet;
2. dat door de kerken die de eindconclusie van de deputaten over de IKB afwijzen, op geen enkele wijze is aangetoond dat de IKB wel voldoet aan de onder 1 bedoelde eisen;
3. dat bovendien de door de onder 2 bedoelde kerken gegeven argumenten voor de aanvaarding van de IKB niet steekhoudend zijn, omdat
 - a. de IKB niet aan de nodige eisen van Schriftgetrouwheid voldoet;
 - b. de mogelijkheid voor een alternatieve berijming openstaat, zeker na het vrijgeven van het Psalter-1949 voor selectie;
 - c. het isolement niet ontgaan dient te worden door het invoeren van een onaanvaardbare berijming;
 - d. de Interkerkelijke Stichting voor Psalmberijming bericht heeft, dat haar berijming integraal dient aanvaard te worden;
 - e. een selectief gebruik van de IKB in de eredienst kerkordelijk niet geoorloofd is te achten;
 - f. na vaststelling en uitgave van de IKB door de onder d genoemde Stichting revisie van deze berijming niet meer mogelijk is;
 - g. het naar de artikelen 30 en 69 K.O. een zaak van de kerken in het gemeen is een uitspraak te doen over de aanvaardbaarheid van de IKB;
 - h. de kosten geen doorslaggevende rol mogen spelen bij de invoering van een schriftuurlijk verantwoorde psalmberijming;
 - i. het noodzakelijk en gewenst is de berijmingen nauwgezet te toetsen.

V *Zij spreekt uit*

dat aan de Nieuwe Berijming van de Interkerkelijke Stichting voor Psalmberijming als geheel zoveel en zodanige bezwaren kleven dat gebruik van deze berijming in de gereformeerde eredienst niet verantwoord zou zijn.

B.

I. *Zij constateert*

1.
 - a. dat de deputaten, na tot de conclusie te zijn gekomen „dat gebruik van" de IKB „in de Gereformeerde eredienst niet verantwoord zou zijn", voortgegaan zijn met hun arbeid tot samenstelling van een selectiebundel uit voorhanden zijnde psalmberijmingen;
 - b. dat de deputaten in een bijlage bij hun aanvullend rapport het resultaat van hun selectie-arbeid ten aanzien van de eerste 41 psalmen hebben vastgelegd;
 - c. dat de deputaten als werkwijze voor selecteren hebben aangenomen: vergelijking van beschikbare berijmingen, daaruit de beste psalm kiezen en deze opnemen in de selectiebundel;
 - d. dat door de Stichting Geestelijke Liederen aan deputaten is bericht dat het Psalter-1949 voor selectie is vrijgegeven;
 - e. dat de deputaten verzoeken zo spoedig mogelijk opnieuw deputaten te benoemen om het samenstellen van een selectiebundel te voltooien, terwijl deze deputaten gemachtigd worden om overleg te plegen „met die instanties, die auteursrechten bezitten van geselecteerde berijmingen";
2.
 - a. dat de kerken van het aanvankelijk resultaat van selectie nog niet op de hoogte konden worden gesteld, maar dat in de meeste ingekomen brieven van de kerken een voorkeur voor een selectiebundel wordt uitgesproken;
 - b. dat uit de kerken nimmer bezwaren zijn ingebracht tegen de overweging van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 (Acta art. 477 b) noch tegen het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 (Acta art. 278 B b), waar als taak van deputaten wordt aangewezen voort te gaan met de beoordeling van proeven van berijming met het oog op een mogelijke selectie uit het voorhanden zijnde en nog ter beschikking komende materiaal;
3. dat het Comité Psalmberijming verzoekt om
 - a. toetsing van twee bundeltjes berijmingen;
 - b. machtiging van de te benoemen deputaten om „tot enigerlei vorm van samenwerking met ons comité te komen".

II *Zij is van oordeel*

1. dat, nu de IKB als bruikbare berijming voor de gereformeerde eredienst is afgewezen, de aangevangen arbeid tot samenstelling van een selectiebundel krachtig dient te worden voortgezet;
2. dat aan deze selectiebundel dezelfde eisen dienen te worden gesteld die door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 zijn geformuleerd (Acta art. 477 b, zij overweegt 2);
3. dat het onderzoek naar de voorhanden berijmingen dient te worden voortgezet, bij welk onderzoek elke bundel waaruit selectie mogelijk is, en dus ook het Psalter-1949, betrokken moet worden;
4. dat de te benoemen deputaten overleg dienen te plegen met die instanties die auteursrechten bezitten van geselecteerde berijmingen.

III *Zij besluit*

1. de deputaten, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70, dank te zeggen voor hun arbeid, en hun mededeling te doen van hetgeen inzake de psalmberijming besloten is;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht
 - a. de samenstelling van een selectiebundel te voltooien uit de voorhanden zijnde of nog komende berijmingen, met inachtneming van het door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 bepaalde (Acta art. 477 b, zij overweegt 2);
 - b. van hun arbeid aan de kerken kennis te geven minstens een half jaar voor de aanvang van de volgende synode;
3. dit deputaatschap zo spoedig mogelijk te benoemen, opdat het in september van dit jaar zijn arbeid kan aanvangen;
4. aan de beide verzoeken van het Comité Psalmberijming niet te voldoen;
5. de deputaten te machtigen overleg te plegen met die instanties die de auteursrechten bezitten van berijmingen waaruit geselecteerd kan worden;
6. van de besluiten kennis te geven aan
 - a. het Comité Psalmberijming;
 - b. de Interkerkelijke Stichting voor Psalmberijming;
 - c. de Stichting Geestelijke Lieder.

De praeses spreekt de dank der synode uit, in het bijzonder aan het adres van de deputaten, waarbij hij met name wijlen ds. G. A. Hoekstra gedenkt, die jarenlang als deputaat de kerken heeft gediend en zich bovendien beijverd heeft zelf de psalmen te berijmen. Ds. Hoekstra deed dit werk met liefde, Het zal in dankbare gedachtenis blijven. Dat hij thans hierboven de lof des Heren zingt moge een rijke vertroosting zijn voor zijn weduwe en kinderen.

De praeses toont zich ook dankbaar dat de besluiten met algemene stemmen zijn genomen. Na jaren van arbeid is de IKB als geheel niet aanvaardbaar gebleken. Volgens ontvangen berichten is selectie daaruit niet toegestaan. De kerken zijn thans in een belangrijk en ingrijpend stadium gekomen. Zij zullen nu haar eigen weg moeten gaan. Het isolement doet altijd pijn, zeker hier en nu. Maar als het moet om Christus' wil, dan is er ook in en door Hem het vermogen om alleen te staan. Moge Hij door zijn leiding de weg verder banen.

De deputaten hebben reeds een plan opgesteld. Het besluit is door de synode tijds genomen. In het najaar van 1974 kan het resultaat van het deputaten-werk bij de kerken verwacht worden. Het ligt in het voornemen spoedig tot benoeming van deputaten over te gaan. Moge kracht van boven hun toegediend worden.

Drs. K. Deddens spreekt een woord van dank. Hij wijst er op dat de eenstemmigheid nooit zo groot geweest is als nu, zowel onder de deputaten als in de synode. Dit betekent een sterke stimulans om voort te gaan op de ingeslagen weg.

Artikel 57

Financiën deputaten

Namens commissie IV rapporteert br. R. Venema over het financieel verslag van de deputaten-psalmberijming. Overeenkomstig het voorstel der commissie besluit de synode de penningmeester van de deputaten, ds. R. Houwen, te déchargeren en Psalmberijming hem de dank van de synode over te brengen. De vergadering gaat er mee akkoord de bepaling van het bedrag dat aan de te benoemen deputaten beschikbaar gesteld dient te worden, open te laten, dit in verband met de verwachting dat het deputaten-werk financieel meer zal vragen dan voorheen het geval was.

Het synode-werk van deze week wordt met dankzegging aan de Here beëindigd.

Dinsdag 16 mei

Artikel 58

Na een onderbreking van een week in verband met de Hemelvaartsdag komt de synode om half elf weer bijeen. In zijn openingswoord herinnert de praeses er aan dat het werk wordt gedaan in dienst van de verhoogde Christus.

Artikel 59

Telegrammen

Er zijn drie telegrammen aan de synode gezonden:

1. „De Nederlandse Bond van Gereformeerde Jongelingsverenigingen in bondsdag bijeen te Zutphen bidt U bij al uw arbeid de wijsheid van boven toe in de binding aan de Schriften. Ds. G. Zomer, voorzitter; S. Visser, secretaris."
2. „Col. 1 : 3-14. Canadian Reformed Church Smithville, Ontario, Canada. Rev. H. Scholten, rev. P. Kingma, scriba N. van der Heiden."
3. „Col. 3 : 14a. The foundation for Edification and Preservation of the Reformed Faith."

De synode neemt met dankbaarheid hiervan kennis.

De dag wordt verder gebruikt voor commissoriale arbeid.

Woensdag 17 mei

Artikel 60

Deze dag begint voor de synode met een plenaire zitting.

Br. F. H. Koster, die ds. T. H. Meedendorp vervangt, betuigt instemming met de drie formulieren van enigheid.

Als adviseurs zijn aanwezig de hoogleraren drs. J. van Bruggen, dr. L. Doekes, H. J. Schilder, dr. C. Trimp, ook ds. M. van Dooren. Prof. J. Kamphuis komt in de loop van de morgenvergadering ter synode.

Artikel 61

Pastoralestage studententheologie

Ds. W. Wierenga leest voor een rapport van commissie I in verband met het voorstel van de kerkeraad van Emmen (II g) om deputaten te benoemen voor een breder onderzoek naar de principiële en praktische mogelijkheden van een pastorale stage voor studenten in de theologie.

Artikel 62

Telegram Vrouwenbond

Na de pauze deelt de praeses mee dat een telegram is ontvangen van de volgende inhoud:

„Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders.

Moge de vreugde in de Here uw toevlucht zijn wanneer U troffel en werpspies hebt te hanteren bij uw moeizame arbeid aan de muren van Jeruzalem. Dit is de bede van vele dochters van Sallum die vandaag bijeen zijn op de algemene vergadering van de Bond van Verenigingen van Gereformeerde Vrouwen in de Diekmanhal te Enschede. Presidente J. Wiskerke-van Dooren, secretaresse A. Veenstra-Dekker."

Met erkentelijkheid wordt hiervan kennis genomen.

Artikel 63

Pastorale stage

Drie amendementen door ds. N. Bruin, daarin gesteund door ds. H. J. Nijenhuis, aan de vergadering voorgesteld, komen in stemming.

Het eerste amendement dat beoogt de constatering en de overweging in het voorstel van de commissie te laten vervallen, wordt verworpen (5 stemmen voor, 30 stemmen tegen, 1 onthouding).

Het tweede amendement, dat uit het oordeel en het besluit wil weglaten de woorden „in het kader van de opleiding tot de dienst des Woords", wordt verworpen (6 stemmen voor, 29 tegen, 1 onthouding).

Het derde amendement, dat ten doel heeft alleen aan de senaat het advies te vragen, wordt eveneens verworpen (5 stemmen voor, 30 stemmen tegen en 1 onthouding). Het voorstel van de commissie wordt daarna als besluit van de synode aanvaard (4 stemmen tegen, 1 onthouding).

Besluit advies te vragen.

- I** *De generale synode heeft kennis genomen van*
een voorstel van de kerkeraad van Emmen om deputaten te benoemen met de opdracht een onderzoek in te stellen „naar de principiële en praktische mogelijkheden van een pastorale stage voor studenten in de theologie“, zulks „in nauwe samenwerking met de senaat van de Theologische Hogeschool, met name met de hoogleraar ambtelijke vakken“.
- II** *Zij constateert*
dat de deputaten-curatoren en de senaat van de Theologische Hogeschool met betrekking tot het onderhavige voorstel zich niet hebben uitgesproken over de wenselijkheid van bedoelde pastorale stage in het kader van de opleiding tot dienaar des Woords.
- III** *Zij overweegt*
dat de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65, Acta art. 157 b, van oordeel was, dat een besluit inzake pastorale stage „niet dient genomen te worden zonder contact met de deputaten-curatoren en hoogleraren der Theologische Hogeschool“.
- IV** *Zij is van oordeel*
dat het voorstel van de kerkeraad van Emmen niet dient afgehandeld te worden voordat de deputaten-curatoren en de senaat van de Theologische Hogeschool hun advies hebben gegeven over de vraag of pastorale stage voor studenten in de theologie wenselijk is in het kader van de opleiding tot de dienst des Woords.
- V** *Zij besluit*
de deputaten-curatoren te verzoeken om, gehoord het oordeel van de senaat van de Theologische Hogeschool, aan deze generale synode zo spoedig mogelijk een gemotiveerd advies te geven over de vraag of pastorale stage voor de studenten in de theologie wenselijk is in het kader van de opleiding tot de dienst des Woords, en zo ja, in welke omvang, waarbij in het midden gelaten blijft de regeling en de opzet van zulk een stage;
aan de senaat van de Theologische Hogeschool afschrift van dit besluit te zenden. (Zie verder art. 170.)

Artikel 64

De Koreaanse kerken.

Thans komt aan de orde een rapport van commissie II betreffende dat deel van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat betrekking heeft op de kerken in Korea (V a)

.Prof. drs. P Lettinga... is uitgenodigd de behandeling hiervan bij te wonen in verband met de aspecten die de opleiding tot de dienst des Woords raken. Hij wordt welkom geheten, evenals ds. P. van Gurp, die als deputaat aanwezig is. Br. J. Hoogland leest het aanvullende rapport van de deputaten (V m) en het commissie-rapport. Br. H. van Faassen leest het concept-voorstel.

Na de eerste besprekingsronde beantwoordt ds. P. van Gurp enkele vragen en opmerkingen met betrekking tot het werk van de deputaten. Hij wijst er o.a. op dat het College en het Seminary te Pusan in feite één geheel vormen, dat onder één bestuur staat.

Ds. A. Kuiper gaat als commissie-voorzitter in op enkele punten. Hij deelt o.a. mee dat er nog een onderhoud zal plaats vinden met dr. S. D. Han om in het bijzonder betreffende de behoefte aan een nieuw gebouw nader geïnformeerd te worden. Zo mogelijk zal de relatie tot de Koreaanse kerken op de laatste dag van deze synode-week opnieuw aan de orde komen. (Zie verder art. 66.)

Het resterende deel van deze dag wordt besteed aan werk in commissie-verband.

Donderdag 18 mei

Artikel 65

Ingekomen stukken

Na de opening wordt mededeling gedaan van enige ingekomen stukken:

1. leden van de kerk te IJsselmonde hebben het bezwaarschrift gezonden dat zij reeds eerder hadden aangekondigd (zie art. 29.9); de synode vindt goed dat dit in handen wordt gesteld van commissie IV ter fine van advies, allereerst wat betreft de ontvankelijkheid;

2. de kerkeraad van Groningen-Z. zond een rapport over het archief; dit wordt aan het moderamen toevertrouwd (XV t);
3. drs. K. Veling deed aan de synode een brief toekomen, waarin hij zijn aanvaarding van de benoeming tot wetenschappelijk medewerker aan de Theologische Hogeschool bevestigt; hij acht het een voorrecht aan de Hogeschool verbonden te zijn; de synode neemt hiervan met dankbaarheid kennis;
4. de kerkeraad van Kampen zond een afschrift van een brief aan de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool betreffende haar huisvesting (I f); hij bepleitte het geven van voorkeur aan nieuwbouw; de synode neemt dit als kennisgeving aan.

Het commissie-werk wordt voortgezet.

Vrijdag 19 mei

Artikel 66

De Koreaanse kerken

Na de opening komt het rapport van commissie II over de correspondentie met de kerken in Korea opnieuw aan de orde. (Zie eerder art. 64.) Dr. S. D. Han en drs. S. G. Huh wonen de vergadering bij. Zes hoogleraren zijn als adviseurs aanwezig. Prof. drs. J. P. Lettinga is door het geven van colleges verhinderd.

De commissie-voorzitter, ds. A. Kuiper, geeft een toelichting bij de gewijzigde voorstellen. Br. J. Hoogland leest het onderdeel van het rapport dat na de bespreking met dr. Han veranderd is. en br. H. van Faassen leest de nieuwe concepten voor de besluiten.

In de bespreking komt in het bijzonder naar voren de noodzaak dat de synode volkomen vrij dient te blijven bij het benoemen van financiële deputaten, en wordt ook speciale aandacht besteed aan het regelen van studie-mogelijkheden voor Koreaanse studenten in Kampen en de wijze waarop de zaak van de nieuwbouw in de besluiten zal worden opgenomen. Ds. Kuiper geeft inlichtingen uit het onderhoud met dr. Han.

De financiële kracht van de Koreaanse broederschap is allerminst voldoende om de kosten van het nieuwbouw-project te kunnen dragen. Bij een totaal aantal kerkbezoekers van ca. 100.000 zijn er ± 20.000 belijdende leden, het aantal vrouwen is tweemaal zo groot als dat van de mannen. Vele vrouwen staan alleen doordat haar man niet tot het geloof gekomen is. Daar komt bij dat veel kleinere kerken financieel hulpbehoevend zijn.

De Koreaanse broeders vinden het heel belangrijk dat uit het buitenland hulp geboden wordt door het zenden van docenten. In Korea zijn 27 universiteiten, waar docenten werken die van Amerikaanse zendingsgenootschappen afkomstig zijn. Ook worden studenten naar Amerika gehaald om daar verder te studeren en dan in Korea te werken. In deze situatie is het zeer waardevol dat uit Nederland dergelijke bijstand gegeven wordt aan de kerken met wie de Gereformeerde Kerken correspondentie hebben.

Wat de nieuwbouw betreft is gebleken dat de overheid, nu zij het Theological Seminary heeft erkend, bepaalde eisen stelt niet alleen inzake het aantal docenten maar ook aan de huisvesting. Deze eisen vergen nieuwe gebouwen zowel voor het geven van lessen als voor de huisvesting van de studenten. Wanneer deze gebouwen verwarmd kunnen worden. is er bovendien het voordeel dat ook tijdens de wintermaanden de lessen kunnen worden voortgezet.

De commissie neemt enkele suggesties voor wijziging van haar voorstellen over. Op één onderdeel wordt een amendement in stemming gebracht.

Ds. J. Kok, gesteund door di. M. Brandes en H. D. van Herksen, stelt voor terzake van de benoeming van financiële deputaten niet méér te oordelen dan dat in de huidige situatie de behartiging van de financiële aangelegenheden het beste gediend wordt door het benoemen van aparte deputaten onder de naam „deputaten voor financiële steun aan kerkelijke arbeid in Korea". Dit amendement wordt verworpen (14 stemmen voor, 19 stemmen tegen, 2 onthoudingen).

Vervolgens worden de voorstellen van de commissie met algemene stemmen aangenomen.

Besluit

De generale synode heeft kennis genomen van

het rapport van de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken onder 2.2.4 en 3 (Korea), het rapport over het bezoek van prof. dr. L. Doekes en ds. P. van Gurp aan de Koreaanse kerken, en het aanvullend rapport van de deputaten.

A.

I *Zij constateert*

1. dat de generale synode van Hoogeveen 1969/70, Acta artt. 381 en 412 V, aan de deputaten de navolgende bijzondere opdrachten verleende:
 - a.
 1. middelen en wegen te zoeken om de gemeenschapsoefening met de kerken in Korea zo effectief mogelijk te maken, waartoe ook allereerst nodig is nader overleg met de deputaten van die kerken;
 2. nader te overleggen, overeenkomstig de reeds ontvangen verzoeken van de kerken in Korea, hoe elkander te dienen ter zake van de opleiding tot de dienst des Woords, bijvoorbeeld door uitwisseling van hoogleraren voor het geven van gastcolleges, door lectuurvoorziening en het verlenen van financiële hulp;
 - b.
 1. overleg te plegen met die instanties, die hulp verlenen voor kerkelijke doeleinden aan de Koreaanse broederschap om deze hulp ook in kerkelijke banen te leiden;
 2. in verband met het onder a 1 gestelde informatie in te winnen bij de reeds met de Koreaanse broederschap in contact staande instanties, met name met het oog op mogelijke coördinatie;
 - c. collecten voor de onder a en b genoemde doeleinden aan de kerken te vragen, voor zoveel nodig in overleg met de onder b bedoelde instanties;
 - d. de uitgangspunten van ons kerkelijk samenleven, uitgewerkt in de kerkorde, in een brief - liefst vertaald in het Koreaans - aan de broederschap in Korea bekend te maken in verband met de door hen voorgenomen wijziging van hun Church Order;
 - e. The Presbyterian Church in Korea in te lichten omtrent het contact dat ontstaan is tussen De Gereformeerde Kerken in Nederland en The Reformed Church in Japan; haar op de hoogte te houden van de te voeren briefwisseling en te verzoeken in overweging te nemen zelf ook contact op te nemen met The Reformed Church in Japan, met in afschrift de tekst van het desbetreffend besluit van de generale synode van Hoogeveen;
2. dat de deputaten deze opdrachten aldus hebben uitgevoerd:
 - a. de deputaten prof. dr. L. Doekes en ds. P. van Gulp hebben de kerken in Korea bezocht, de eerste voor het geven van gastcolleges aan het seminarie te Pusan en aan de school te Seoul, de tweede voor het leggen van contacten, terwijl tevens aandacht is gegeven aan de lectuurvoorziening en bemiddelende arbeid is verricht bij het aantrekken van alumni;
 - b. besprekingen zijn gevoerd met de in Nederland werkende instanties die zich belast hebben met het verlenen van financiële steun aan de Koreaanse broederschap (zie onder 3);
 - c. met het LAC is samengewerkt ter zake van het vragen van collecten aan de kerken (zie onder 3);
 - d. een korte samenvatting is gegeven van de uitgangspunten van ons kerkelijk samenleven, uitgewerkt in de kerkorde, welke samenvatting in het Koreaans is vertaald en in het officieel orgaan van het seminarie is afgedrukt, terwijl deze samenvatting tevens is vertaald in het Engels;
 - e. prof. dr. L. Doekes en ds. P. van Gulp hebben tijdens hun bezoek aan Korea inlichtingen gegeven omtrent het contact met Japan, waarbij bleek dat in Korea zelf ook reeds spaarzaam contact met Japan is geoefend;
3.
 - a. dat de deputaten, ter uitvoering van de bijzondere opdracht om de hulp die voor kerkelijke doeleinden aan de Koreaanse broederschap verleend werd in kerkelijke banen te leiden, er in geslaagd zijn tot een voorlopige samenwerking met het LAC te komen;
 - b. dat de deputaten na overleg met en met instemming van het LAC voorstellen
 - dat de verhouding tussen de deputaten en het LAC geregeld wordt naar analogie van de verhouding tussen deputaten-curatoren en deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool,
 - dat de leden van het LAC worden benoemd tot deputaten-financieel:
 - c. dat de deputaten met drie steunbiedende organisaties contact verkregen t.w. „Aktie-Korea" te Zwolle, die als doel heeft een Koreaans student in Nederland te laten studeren, en met „Koreva" en „An Kosan Ri", beide te Groningen, waarbij zij aan de beide laatstgenoemde instanties doorgegeven hebben zowel de klacht van de Koreaanse deputaten met betrekking tot „onevenwichtige hulpverlening", met het oog waarop zij

sterk aandringen op coördinatie van de financiële hulp, als het besluit van de General Assembly van Seoul, dat zij een commissie benoemde die aan de hulpbiedende instanties in Nederland kan adviseren wie voor steun in aanmerking komen en hoeveel de steun zal moeten bedragen.

II *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten zich met grote accuratesse beijverd hebben de bijzondere opdrachten van de generale synode van Hoogeveen uit te voeren en daarvan zeer overzichtelijk te rapporteren, waarvoor hun veel dank toekomt;
2. dat de behartiging van de financiële aangelegenheden het best gediend wordt met over te gaan tot het instellen van een financieel deputaatschap onder de naam „deputaten voor financiële steun aan kerkelijke arbeid in Korea" (afgekort „deputaten S.K.K.");
3. dat het in de gegeven omstandigheden wijs is de leden van het LAC voor benoeming als leden van dit deputaatschap in aanmerking te laten komen, gezien het feit dat zij reeds werkzaam waren voor financiële steun aan kerkelijke arbeid in Korea en de relatie die reeds is gelegd tussen de deputaten CBK en het LAC, hetgeen impliceert dat het LAC als zodanig niet meer zal voortbestaan.

III *Zij besluit*

1. de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken onder dank voor hun arbeid in deze te déchargeren;
2. deputaten te benoemen ter behartiging van de financiële steunverlening met de volgende instructie:
 - a. zich bij de uitvoering van hun taak te laten leiden door de desbetreffende besluiten van de generale synode en van de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken (CBK), krachtens de aan dezen door de generale synode gegeven opdrachten;
 - b. in ontvangst te nemen en te beheren alle voor financiële steun aan kerkelijke arbeid in Korea bestemde gelden;
 - c. er naar te streven deze inkomsten zodanig op peil te houden dat de door de generale synode toegezegde steun kan worden verleend, onder meer
 - 1 door de kerken te informeren omtrent de financiële behoeften van de kerkelijke arbeid in Korea;
 2. voorlichting te geven over de voortgang van de kerkelijke arbeid in Korea;
 3. na te gaan of door de kerken de besluiten van de generale synode betreffende het houden van collecten voor dit doel worden nageleefd, en bij nalatigheid zich te wenden tot de betrokken kerkeraad;
 - d. tijdig alle betalingen te verrichten die voortvloeien uit de in punt a genoemde besluiten;
 - e. een goede administratie te voeren van het financieel beheer en daarvan verantwoording te doen aan de deputaten CBK;
 - f. tweemaal per jaar aan de deputaten CBK verantwoording te doen van de inkomsten en uitgaven over het afgelopen halfjaar.

B

III *Zij constateert*

1. dat de General Assembly van Seoul (september 1971) besloot het lidmaatschap van de G.O.S. alsmede de „fraternal relation" tot de I.C.C.C. te beëindigen;
2. dat deze General Assembly tevens besloot voorlopig het seminarie te Seoul naast dat te Pusan te doen voortbestaan;
3. dat deze General Assembly voorts besloot aan de zusterkerken in Nederland te vragen twee zendelingen uit te zenden, die als docenten aan het seminarie te Pusan werkzaam zouden zijn;
4. a. dat de deputaten adviseren voor zover dit tot de competentie van de synode behoort te bevorderen, dat een zending-professor wordt uitgezonden naar Korea;
- b. dat uit een bespreking met dr. Han naar voren kwam, dat hierbij niet gedacht wordt aan een zending in de onder ons gangbare betekenis maar aan een uit te zenden broeder die aan het Theologische Seminarie te Pusan klassieke talen kan doceren en bij voorkeur ook theologisch gevormd is;
- c. dat eveneens in deze bespreking naar voren kwam, dat genoemd seminarie een onderbouw voor algemeen wetenschappelijke vorming heeft, die vooral functioneert als

- vooropleiding voor de drie jaren durende theologische studiegang;
- d. dat er ten slotte sterk de nadruk op werd gelegd dat de nog vrij jonge zusterkerken in Korea, die als gereformeerde kerken onervaren en geïsoleerd zijn, sterke behoefte gevoelen aan een gereformeerd docent die „leeft uit de achtergrond van een gereformeerd verleden”;
 5. dat de General Assembly te oordelen had over een rapport van de door de General Assembly van 1970 benoemde commissie die de opdracht had „Church Government”, „Book of Discipline” en „Directory of Worship” opnieuw te bestuderen, waarvan het resultaat nog niet bekend is;
 6. dat de Koreaanse kerken het op prijs stellen, wanneer ook in de toekomst de Nederlandse kerken studenten adopteren voor verdere studie aan de Theologische Hogeschool te Kampen maar dan in goed overleg met en na advies van de theologische hoogleraren in Pusan.

II *Zij is van oordeel*

1. dat in het beëindigen van het lidmaatschap van de G.O.S. en de „fraternal relation” tot de I.C.C.C. met dankbaarheid jegens de Koning der kerk de vrucht van kerkelijke correspondentie is op te merken;
2. dat de kerkelijke correspondentie van groot gewicht is voor de wetenschappelijke opleiding van Koreaanse studenten, die voor één van hen binnenkort met een promotie te Kampen kan worden afgesloten;
3. dat het zeer wenselijk is dat de, onder I 4 genoemde, van Koreaanse zijde gevraagde hulp wordt geboden;
4. dat ook in de toekomst de studie van Koreaanse studenten te Kampen mogelijk moet worden gemaakt, welke studie allereerst een zaak van overleg dient te zijn tussen de senaat te Pusan en die te Kampen, waarbij een dankbaar gebruik kan worden gemaakt van de bereidheid van kerken om een Koreaanse student te „adopteren”.

III *Zij besluit*

aan de te benoemen deputaten CBK opdracht te geven nader te onderzoeken of en zo ja, in welke weg kan worden voldaan aan het onder II 3 en 4 genoemde sterk naar voren komend verlangen van de Koreaanse broederschap, en wanneer dit uitvoerbaar blijkt in deze bemiddelend op te treden.

C.

I *Zij constateert*

1. dat de General Assembly van Seoul een commissie benoemde, die de financiële steun uit Nederland aan evangelisten zal regelen;
2. dat de Koreaanse deputaten er op aandringen dat financiële hulp uit Nederland zal worden gecoördineerd en bij voorkeur zal worden geconcentreerd op het seminarie;
3. dat de deputaten CBK voorstellen de nieuw te benoemen deputaten te machtigen
 - a. de seminaries te Pusan en Seoul voorlopig te steunen met resp. \$ 1000.- en \$ 150.- per maand, eventueel te verhogen tot een totaal-bedrag van \$ 1650.- per maand, waarbij zoveel mogelijk overeenstemming dient te zijn met de besluiten van de synode die in 1972 in Korea gehouden zal worden;
 - b. een uitkering van \$ 100.- per maand te doen ten behoeve van een fulltime „administrateur” van een kerkelijk blad, dat noodzakelijk moet worden geacht omdat in Korea geen kerkelijk blad verschijnt, uiteraard na verkregen garantie dat een dergelijk blad wordt uitgegeven;
 - c. een uitkering van \$ 50.- per maand te voteren ter aanvulling van de bibliotheken van Pusan en Seoul;
4. dat de deputaten ter voorziening in de onder 3 genoemde nooddrift, die totaal \$ 21.600.- per jaar bedraagt, voorstellen aan de kerken een collecte te vragen ten bedrage van f 1.- per ziel per jaar.

II *Zij is van oordeel*

1. dat beoefening van de gemeenschap der heiligen naar o.a. 1 Cor. 12 en Ef. 3 : 14-19 (generale synode Hoogeveen, Acta art. 381, pag. 395) ook hulp in financieel opzicht in zich draagt, 2 Cor. 8 : 1-15;

2. dat deze financiële hulp bij voorkeur geconcentreerd dient te worden op het Theological Seminary, en wel zodanig dat er voor de kerken in Korea desgewenst ruimte blijft voor de uitgave onder I 3 b bedoeld.

III *Zij besluit*

aan de verzoeken onder I 3 a en c genoemd te voldoen.

D.

I. *Zij constateert*

1. dat de deputaten in hun aanvullend rapport wijzen op de bijzondere nood, verbonden aan de door de Koreaanse overheid geëiste en noodzakelijke nieuwbouw ten behoeve van het seminarie te Pusan, en de generale synode verzoeken een oproep te doen uitgaan tot de kerken overvloedig te zijn in het in liefde steun bieden voor dit doel;
2. dat deze door de overheid geëiste en noodzakelijke nieuwbouw alleen kan worden gerealiseerd, indien de kerken in Korea hierin steun ontvangen tot een bedrag van ± f 900.000.-, waarbij deze krachtens de aangegane correspondentie in de eerste plaats verwachting hebben van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

II *Zij is van oordeel*

1. dat het voor de Koreaanse zusterkerken van vitaal belang is dat de door de overheid geëiste en noodzakelijke nieuwbouw zo spoedig mogelijk wordt gerealiseerd;
2. dat door het gereformeerde kerkvolk de hartelijke bereidheid dient te worden getoond naar vermogen hulp te bieden terzake van het onder I 1 genoemde project, naar 2 Cor. 9 : 12, „want het dienstbetoon met deze ondersteuning draagt niet alleen bij tot de behoeften der heiligen maar het is ook overvloedig door vele dankzeggingen aan God”.

III *Zij besluit*

1. deze oordelen met klem en onder hartelijke aanbeveling onder de aandacht van de kerken te brengen;
2. aan de te benoemen deputaten CBK en SKK te verzoeken in deze zoveel nodig en mogelijk hun medewerking te verlenen.

E.

Zij besluit

aan de te benoemen deputaten CBK de volgende bijzondere opdrachten te verlenen:

1. jegens de deputaten van de kerken in Korea blijdschap uit te spreken over het beëindigen van het lidmaatschap van de G.O.S. en de „fraternal relation" tot de I.C.C.C.;
2. middelen en wegen te blijven zoeken om de gemeenschapsoefening met de kerken in Korea zo effectief mogelijk te doen zijn;
3. diligent te zijn terzake van het wederom doen geven van gastcolleges door (één der) Kamper hoogleraren, wanneer verzoeken daartoe zouden komen van de betrokken instanties;
4. diligent te zijn terzake van de vertaling van het Koreaanse rapport inzake de wijzigingen in belijdenis en kerkorde;
5. nader te onderzoeken of en zo ja, in welke weg kan worden voldaan aan het verzoek uit Korea ter zake van een uit te zenden docent, en wanneer dit uitvoerbaar blijkt in deze bemiddelend op te treden;
6. aan de kerken collecten te vragen ten bedrage van f 1.- per ziel per jaar en aan de eerstkomende generale synode verantwoording te doen van het beleid en het beheer van de deputaten SKK;
7. de mogelijkheden te overwegen in hoeverre de met de Gereformeerde Kerken in Nederland corresponderende zusterkerken in het buitenland bij de financiële steunverlening kunnen worden betrokken;
8. de besluiten van deze generale synode ter kennis te brengen van de deputaten van de Koreaanse kerken;
9. contacten te blijven zoeken met de totsteunbiedende tot dusver steunbiedende instanties, teneinde de „ verzoeken alle steun te concentreren op het seminarie te honoreren;
10. ter zake van de in Korea beoogde nieuwbouw van het seminarie te Pusan de benodigde medewerking te verlenen.

Artikel 67

De praeses bedankt commissie II voor de vele met spoed verrichte arbeid. Hij is verheugd over deze bekroning van haar werk.

Hij geeft uiting aan gevoelens van dankbaarheid jegens God de Here dat de banden hechter zijn geworden. De kerken in Korea braken in geloof met de G.O.S. en de I.C.C.C. We zijn nu door de Here op elkander aangewezen in deze wereld en in de huidige omstandigheden. We zullen alles doen om in Christus met elkander voort te gaan. Er kan hulp geboden worden. Het belangrijkste is echter dat de band blijft. Zich wendende tot dr. Han zegt de praeses, dat de zaak van de nieuwbouw hem als rector na aan het hart ligt. De oordelen van deze synode zullen nu met klem en hartelijke aanbeveling aan de kerken worden voorgelegd. We mogen geloven dat de Here de harten bereid maakt om te offeren. Moge de bouw spoedig beginnen en moge haar voltooiing komen over een niet al te lange tijd.

Na de Vrijmaking hadden we zelf kerkelijk gezien niets overgehouden van wat we voordien bezaten. Sindsdien zijn er onder ons vele projecten ter hand genomen. Het is groot, dat we thans dit project in Korea in het oog mogen houden.

Toespraak dr. Han

Dr. Han antwoordt, dat hij zeer ontroerd werd omdat God door de broeders de Hogeschool en de kerken in Korea gezegend heeft. Hij dankt de broeders en de kerken in Nederland van harte. Hij is zeer verheugd dat de broeders veel tijd hebben besteed aan het belang van de Koreaanse kerken en na een aandachtig onderzoek tot dit resultaat zijn gekomen.

Hij vertelt iets van de geschiedenis van de Theologische Hogeschool in Korea. Tijdens de Japanse bezetting was de opleiding in vrijzinnige handen. Na de oorlog hebben we de Hogeschool gesticht, aldus dr. Han. Het heeft ons eerst veel moeite gekost, omdat we stonden tegenover een grote groep van vrijzinnigen. Velen hebben hun macht gebruikt om ons te verdrücken. Een groot deel wilde onze Hogeschool zonder meer opheffen. God heeft toen voor ons de weg gebaad om de Hogeschool te kunnen handhaven. Het kwam namelijk tot afscheiding. Sindsdien is de Hogeschool de school van de kerken geweest. Ze heeft de liefde van het kerkvolk.

Er was ook een andere groep, die zich vanwege de invloed van de oecumenische beweging van de vrijzinnigen had afgescheiden. Deze groep wilde met ons samengaan. Ook zij hadden een Hogeschool. Er werd een overeenkomst gesloten volgens welke beide scholen apart zouden blijven voortbestaan. Later bleek echter dat men van plan was onze school op te heffen door haar met de andere school te verenigen. We hebben toen het grote gevaar gezien en tegen dit plan gestreden. We werden uit de vereniging met die andere groep verwijderd. Toen hebben we verklaard dat we onze Hogeschool terug moesten hebben. Zo hebben we onze school herkreten. Maar dit bracht nieuwe moeilijkheden met zich mee. Sommige hoogleraren verbonden zich aan de andere school. Financieel waren er ook zwaarigheden. Maar het kerkvolk heeft gebeden voor de opbouw van de school en zo is zij behouden ondanks de moeilijkheden.

De kerken en de school zijn aan elkander verbonden. Steun voor de school is hulp aan de kerken.

Vele Koreaanse studenten gaan naar het buitenland maar zij worden vrijzinnig beïnvloed. De meesten van het kerkvolk in Korea zijn rechtzinnig. Dat is ook buiten onze kerken te merken. Veel theologen propageren door geschriften een vrijzinnige theologie. Maar het kerkvolk doorziet dit. Ze weten dat de Hogeschool in Pusan rechtzinnig is.

Wij hebben vandaag gemerkt dat God door onze broeders ons wil zegenen. In Korea hebben we vaak tegen elkaar gezegd: wanneer God ons door het gebruik van een ander gebouw wil zegenen kunnen wij vruchtbaarder werken. Maar er waren geen mogelijkheden. Nu is er de zegen van God door deze vergadering. Vanwege ons gebrek aan middelen moesten de studenten leven in een zeer sobere omgeving, geen verwarming, geen goede slaaprúimten, soms meer dan 10 studenten op één kamer, waar ze slapen en ook leren moeten. Nu heeft de overheid eisen gesteld voor een groter gebouw. Vandaag zien wij Gods hand. Als onze broeders in Korea hiervan horen zullen ze verbaasd staan. We zullen hen over deze heerlijke vergadering vertellen.

Met een warm applaus dankt de synode dr. Han voor zijn toespraak.

De praeses antwoordt, dat wij nu te meer begrepen hebben hoezeer de weg van de Koreaanse kerken een weg was van veel strijd. Maar in die strijd heeft God genade gegeven om zijn Woord te bewaren en Christus niet te verloochenen. Zo is het ook genade dat wij in Nederland bij het Woord van Jezus Christus hebben mogen blijven. Op die genadetrouw van Jezus Christus willen wij samen verder bouwen. Dan zullen wij van Hem ontvangen wat wij nodig hebben tot zijn lof.

Wij zijn heel dankbaar dat Jezus Christus ons geeft u enigszins van dienst te mogen

zijn, en wij hopen en bidden dat het nieuwe gebouw van betekenis mag zijn voor de kerken in Korea. De praeses deelt mee, dat hem bekend is dat reeds een voorlopig comité is gevormd om te bereiken dat er een actiecomité voor de nieuwbouw komt en een aanbevelings-comité. In dit comité hebben zitting de rector van de Theologische Hogeschool, prof. dr. J. Douma, en prof. dr. L. Doekes, voorts ds. J. Kok en drs. D. Deddens.

Vervolgens neemt hij afscheid van dr. Han. Hij dankt hem voor zijn aanwezigheid in de synode, wenst hem Gods zegen over zijn arbeid in Korea, en verzoekt hem de broederschap daar te groeten. Hij dankt drs. Huh voor zijn aandeel in de besprekingen en zijn optreden als tolk.

Hierna wordt de vijfde synode-week met dankzegging aan de Here gesloten.

Dinsdag 23 mei

Artikel 68

Bij het appèl nominaal blijkt dat br. J. Griffioen aanwezig is als vervanger van br. H. van der Vuurst, die in verband met een buitenlandse reis enige tijd afwezig zal zijn. Br. Griffioen betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 69

Deputaten psalmberijming

De synode vergadert na de opening en ook 's avonds, voorafgaande aan de sluiting van deze dag, korte tijd in besloten zitting met het oog op de benoeming van deputaten voor de psalmberijming.

Zij besluit te benoemen: ds. R. Houwen, Utrecht (samenroeper); drs. K. Deddens, Rijnsburg; ds. K. Drost, Rotterdam; H. B. J. Ellen, Groningen; A. de Graaf, Voorschoten; ds. R. Koolstra, Veenendaal; E. B. van Loenen, Rotterdam; drs. E. Teunis, Rotterdam; D. Jansz. Zwart, Rotterdam; secundi: ds. G. Blijdorp, Alblasterdam; ds. A. Jagersma, Groningen; T. van der Leest, Rotterdam; drs. B. Vuyk, Amersfoort.

Het overige deel van de dag wordt gebruikt voor commissie-werk.

Woensdag 24 mei

Artikel 70

Deze dag wordt besteed aan voorbereidende arbeid in kleinere verbanden.

Donderdag 25 mei

Artikel 71

Telegram Meisjesbond

Br. J. Groen is vervangen door br. T. Klevringa. Deze verklaart in te stemmen met de belijdenis.

Op dinsdag 23 mei is aan het adres van scriba I een telegram bezorgd, dat thans ter kennis van de synode wordt gebracht.

De Bond van Gereformeerde Meisjesverenigingen in Nederland, in bondsdag bijeen te Delft, wenst U Gods zegen toe en de leiding van de Heilige Geest bij de te nemen besluiten.

A. Anneveldt, presidente;
J. Schutte, secretaresse.

Bij monde van de praeses wordt dankbaarheid voor dit blijk van meeleven uitgesproken.

Artikel 72

Correspondentie Hoge overheid

Commissie I legt aan de vergadering een concept-besluit voor betreffende de correspondentie met de Hoge Overheid. (XV d)

Br. W. A. Prud'homme van Reine is haar woordvoerder. Het is voor het eerst sinds jaren dat deze aangelegenheid in een openbare vergadering behandeld wordt. Er zijn geen aspecten die beraad in besloten zitting zitting.

Drs. D. Deddens dient met ds. N. Bruin een amendement in om in het besluit onderdeel 4 b te laten vervallen, aangezien nog maar kort geleden, in het najaar van 1971, een lijst van kerken aan de Overheid is gezonden. Dit amendement wordt verworpen (10 stemmen voor, 24 stemmen tegen, 1 onthouding).

Het voorstel van de commissie wordt daarna met algemene stemmen aangenomen, waarbij twee leden van de synode, omdat zij tot het deputaatschap behoorden, buiten stemming blijven.

Besluit

- I** *De generale synode heeft kennis genomen van*
het rapport van de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70, met drie bijlagen:
- a. een brief van het Centraal Bureau voor de Statistiek;
 - b. een brief van het breed moderamen van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk, gericht o.a. aan de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
 - c. een brief van het onder a genoemde bureau „betreffende de Statistiek van de particuliere instellingen zonder winstoogmerk“.
- II** *Zij constateert*
1. dat de aan deputaten gegeven opdracht, Acta Hoogeveen 1969/70, art. 246, aldus luidde:
 - a. na te komen hetgeen bepaald is door de generale synode van Dordrecht 1893, Acta artikel 138, van Groningen 1899, Acta artikel 38 sub B, van Amsterdam 1908, Acta artikel 52 sub C, en van Amersfoort-West 1967, Acta artikel 245 („zij spreekt uit“ sub 2 a);
 - b. de respectieve classes te verzoeken om een opgave van de in haar vertegenwoordigde kerken en de aldus verkregen lijst van De Gereformeerde Kerken in Nederland op te zenden aan de Hoge Overheid;
 - c. de kerken tijdig te informeren omtrent de naam der kerken, welke in verband met de volkstelling in 1970 voor De Gereformeerde Kerken in Nederland zal worden gebruikt, opdat zoveel mogelijk misverstand zal worden voorkomen;
 - d. van het sub 2 t/m 4 beslotene kennis te geven aan de Hoge Overheid, met afschrift aan het Centraal Bureau voor de Statistiek;
 2. dat de deputaten met betrekking tot de onder 1 a genoemde opdracht niets hebben te rapporteren, maar wel memoreren, dat drs. D. Deddens in januari 1970 aan zijn adres een uitnodiging ontving „in opdracht van Prinses Beatrix en Prins Claus, alsmede van Prinses Margriet en Mr. P. van Vollenhoven tot het bijwonen van de doop van hun kinderen Constantijn en Bernhard op 21 februari 1970 in de Domkerk te Utrecht“, waarop met instemming van de toenmalige deputaten door drs. D. Deddens op de bijgevoegde antwoordkaart is bericht dat aan deze uitnodiging geen gevolg kon worden gegeven (deputaten merken hierbij op dat dit niet meer in het rapport van de vorige deputaten aan de generale synode van Hoogeveen 1969/70 kon worden opgenomen, immers deputaten brachten hun rapport uit op 21 november 1969);
 3. dat de deputaten met betrekking tot de onder 1 b genoemde opdracht rapporteren dat alle classes positief hebben gereageerd op het verzoek een opgave te verstrekken van de in haar vertegenwoordigde kerken. voorts dat de verkregen lijst met de meest recente gegevens is opgezonden aan de Hoge Overheid, die aan deputaten bericht van ontvangst deed toekomen;
 4. dat de deputaten met betrekking tot de onder 1 c genoemde opdracht rapporteren
 - a. dat de zaak van de volkstelling praktisch reeds geheel haar beslag had gekregen op het moment dat deputaten kennis konden nemen van hun preciese instructie in deze, voorts dat zij hebben kunnen constateren, dat de aanduiding van de kerken op de bewuste tabellen dermate duidelijk en onderscheiden was dat zij gemeend hebben dat bij de leden van de kerken in deze generlei onzekerheid of misverstand kon rijzen;
 - b. dat zij van de besluiten 2 t/m 4 van de generale synode Hoogeveen, Acta art. 246 alsmede van het oordeel vervat in Acta art. 403 kennis gegeven hebben aan de Hoge Overheid met afschrift aan het Centraal Bureau voor de Statistiek;
 - c. dat zij met betrekking tot besluit 2 van genoemde synode aan de Hoge Overheid hebben meegedeeld „dat er bij de Generale Synode ernstig bezwaar bestond tegen het feit, dat volgens mededeling van de directeur-generaal van het C.B.S. alleen bij de Gereformeerde Kerken als onderscheidende aanduiding zou worden toegevoegd „vrijgemaakt“, terwijl bij de Gereformeerde Kerken (synodaal) elke onderscheiding achterwege zou blijven“, waarbij zij overeenkomstig het oordeel der synode hebben aangevoerd „dat, zolang de administratieve rechter nog geen uitspraak heeft gedaan over de vraag welke kerken terecht de naam De Gereformeerde Kerken in Nederland voeren, een overheidslichaam zich dient te onthouden van een keuze in deze“, waarna de deputaten van het Ministerie van Justitie bericht ontvingen dat de brief was doorgezonden naar de

Minister van Economische Zaken onder wiens verantwoording de veertiende volkstelling behoorde;

5. dat de deputaten tenslotte rapporteren
 - a. dat van de Gereformeerde Kerk te Oostburg bericht was ontvangen dat in verband met de gemeentelijke herindeling de toevoeging „Schoondijke" aan de naam Oostburg met ingang van 30 januari 1970 is vervallen;
 - b. dat van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Spakenburg een brief werd ontvangen met de mededeling dat deze kerk per 31 december 1971 heeft opgehouden te bestaan en dat in haar plaats per 1 januari 1972 zijn geïnstitueerd de kerken te Bunschoten, Spakenburg-Noord en Spakenburg-Zuid;
 - c. dat van de classis Stadskanaal een brief was ontvangen, waarin deze classis mededeelt haar goedkeuring te hebben gehecht aan de opheffing van de kerk te Sellingen per 1 december 1971 en van die te Meeden per 1 januari 1972, en dat de leden van deze kerken onderdak hebben verkregen resp. bij de kerk te Mussel en die te Winschoten;
 - d. dat de onder a, b en c vermelde mededelingen zijn doorgegeven aan de Hoge Overheid;
 - e. dat een door de deputaten ontvangen brief van de Eglise Spirituelle Lumière werd doorgezonden naar de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken;
 - f. dat zij op de onder I c genoemde brief hebben geantwoord, dat de onderhavige materie buiten hun opdracht valt;
 - g. dat de onder I b genoemde brief met als bijlage een nota over „Het gastlidmaatschap in de Nederlandse Hervormde Kerk" het verzoek bevatte te mogen vernemen of invoering van de richtlijnen „naar Uw inzicht plaats kan vinden, zonder dat daardoor de verhouding tot Uw kerk wordt verstoord, maar veeleer de gemeenschap der kerken wordt versterkt"; zij besloten deze brief door te zenden naar de generale synode te Hattem waarvan zij mededeling hebben gedaan aan het breed moderamen van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk;
 - h. dat zij een brief hebben ontvangen van begrafenisondernemer L. Jol te 's-Gravenhage betreffende het ontwerpwet op de lijkbezorging, waarin de schrijver als zijn oordeel geeft dat in dit ontwerp dwang wordt uitgeoefend en „godsdiensstige en gevoelsbezwaren worden gekwetst"; zij hebben hem bericht dat zij in deze zaak geen bevoegdheid hebben en hem in overweging gegeven zich te richten tot de G.P.V.-fractie in de Tweede Kamer;
 - i. dat zij een brief van de Raad voor Contact en Overleg te Driebergen ontvingen betreffende een interkerkelijke leescommissie voor de gemeenschappelijke Nederlandse Bijbelvertaling, die als doelstelling heeft het laten verschijnen van een nieuwe Nederlandse vertaling van de Bijbel, waarbij „wordt gedacht zowel aan individueel en gezinsgebruik, als aan liturgisch gebruik voor de kerken"; zij hebben geantwoord in deze geen competentie te hebben en verwezen naar deze generale synode;
 - j. dat uit de onder I a genoemde brief bleek, dat het C.B.S. zich tot alle kerkeraden wil wenden met vragenlijsten en gaarne zou zien dat de deputaten het hunne doen opdat deze lijsten inderdaad zullen worden ingevuld geretourneerd; zij besloten daar zij geen competentie hebben, ook deze brief door te zenden naar deze generale synode;
 - k. dat zij een brief ontvingen van mr. dr. C. J. Verplanke, deputaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken voor correspondentie met de Hoge Overheid, waarin deze dank zei voor de door hem gevraagde toezending van een exemplaar van hun instructie en tevens voor de door hem gevraagde informatie over het standpunt van de Gereformeerde Kerken inzake deelname aan het C.I.O., en voorts berichtte de zaak van het C.I.O. in de eerstvolgende vergadering van het C.I.O. nog eens aan te binden, daar hij vertegenwoordiging van de Gereformeerde Kerken, evenals van de Gereformeerde Gemeenten, zeer zou waarderen, omdat daardoor de mogelijkheid zou worden vergroot een „wat ander geluid te laten horen b.v. met betrekking tot de financiële verhouding tussen Kerk en Staat".

III *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten hun opdracht op de juiste wijze hebben uitgevoerd;
2. dat het tot voldoening stemt dat nu geen classis weigerachtig is gebleken een opgave te verstrekken van de in haar vertegenwoordigde kerken;
3. dat de deputaten terecht ten aanzien van de onder II 5 f genoemde brief hebben geantwoord dat

- zij in dezen geen competentie hebben;
- 4. dat de deputaten terecht de onder II 5 g genoemde brief met bijlage hebben doorgezonden naar deze generale synode aangezien de beantwoording van de daarin gestelde vraag tot haar competentie behoort;
- 5. dat de deputaten terecht ten aanzien van de onder II 5 i genoemde brief hebben geantwoord dat zij in dezen geen competentie hebben;
- 6. dat de deputaten terecht ten aanzien van de onder II 5 j vermelde brief van mening waren niet competent te zijn om aan het tot hen gerichte verzoek te voldoen.

IV Zij besluit

- 1. de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70, te déchargeren met dank voor hun arbeid;
- 2. in een aparte brief aan het breed moderamen van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk de onder II 5 g bedoelde vraag te beantwoorden;
- 3. aan het Centraal Bureau voor de Statistiek in antwoord op zijn onder II 5 j genoemde brief te berichten dat aan zijn verzoek niet kan worden voldaan, daar dit een zaak betreft van de plaatselijke kerken;
- 4. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. na te komen hetgeen bepaald is door de generale synoden van Dordrecht 1893, Acta art. 138, van Groningen 1899, Acta art. 38 onder B, van Amsterdam 1908, Acta art. 52 onder c en van Amersfoort-West 1967, Acta art. 245, uitspraak 2 a;
 - b. de respectieve classes te verzoeken om een opgave van de in haar vertegenwoordigde kerken en de aldus verkregen lijst van De Gereformeerde Kerken in Nederland op te zenden aan de Hoge Overheid;
- 5. van het bovenstaande mededeling te doen aan
 - a. de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70;
 - b. de nieuw te benoemen deputaten.

Artikel 73

Antwoord inzake benoemingsbeleid

Drs. E. Teunis leest namens commissie I een rapport voor betreffende een brief van de deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool over het benoemingsbeleid. (I ss)

Een ordevoorstel van di. H. J. Nijenhuis en C. J. Breen om de beslissing over deze zaak uit te stellen tot na de behandeling van het rapport inzake de structuur van het college van deputaten-curatoren wordt verworpen (3 stemmen voor, 32 stemmen tegen). Het voorstel van de commissie wordt aanvaard (2 stemmen tegen). Het antwoord aan de deputaten-financieel luidt aldus.

„De generale synode heeft kennis genomen van uw brief van 22 maart 1972 inhoudende een voorstel om bij de „benoeming of herbenoeming van een deputaat-financieel" dezelfde leeftijdsgrens te willen aanhouden als voorgesteld op blz. 14 van het rapport van de deputaten belast met een onderzoek naar de structuur van het college van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool ten aanzien van een benoeming van een curator, nl. 72 jaar.

De aanleiding tot uw verzoek is uw mening dat de generale synode van Hoogeveen „de maximumleeftijd voor alle deputaatschappen op 70 jaar heeft gesteld".

De synode moge U erop wijzen dat haar voorgangster terzake niet een besluit nam dat voortaan algemene geldigheid zou hebben, maar slechts een richtlijn heeft gesteld voor de benoemingen die zij had te doen (Acta art. 398, zie ook Handelingen art. 397-A). Gezien het bovenstaande kan het duidelijk zijn dat uw voorstel uitgaat van een onjuiste opvatting van het bedoelde besluit van de generale synode van Hoogeveen en derhalve niet relevant is te achten.

De synode is overigens gaarne bereid ten aanzien van de benoeming van deputaten-financieel de wens in uw brief vervat in haar overwegingen te betrekken."

Artikel 74

Interpelleren van deputaten – financieel.

Voor commissie I rapporteert br. D. K. de Wolff over een brief van de deputaten-financieel betreffende interpelleren van deze deputaten over zaken die tot hun competentie behoren. (I tt)

De synode besluit met algemene stemmen te antwoorden:

„De generale synode nam met belangstelling kennis van uw brief van 28 december 1971, waarin U haar in overweging geeft de deputaten-financieel te interpellieren over zaken welke tot hun competentie behoren teneinde zo uw advies of uw mening nuttig te maken bij de behandeling van deze zaken op de generale synode.

De synode kan zich met deze gedachtengang verenigen en zal indien nodig gaarne dienovereenkomstig handelen, uiteraard met inachtneming van de voor de deputaten-curatoren en de deputaten-financieel vastgestelde instructies."

Artikel 75

Appèl L. Verhoeff

Ds. M. Brandes biedt de synode een rapport met voorstel aan inzake een appèl van L. Verhoeff te Ellecom. (XIV c) Na bespreking van deze zaak vraagt commissie V gelegenheid tot beraad. (Zie verder art. 82.)

Artikel 76

De artikelen 22-65 van de Acta worden vastgesteld.

Artikel 77

Tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands.

Namens commissie V rapporteert ds. M. Brandes over het agendumpunt dat betrekking heeft op de tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands. (VIII)

Bij de behandeling van deze zaak zijn aanwezig prof. dr. L. Doekes, ds. M. van Dooren en br. K. Nolles, één van de deputaten.

In de bespreking komt aan de orde dat er nimmer een „authentieke" of „officiële" tekst van de Catechismus voor De Gereformeerde Kerken in Nederland is vastgesteld, maar dat wel de generale synode van Arnhem 1902 voor gebruik in de kerken heeft aanbevolen de door dr. F. L. Rutgers, onder medewerking van dr. H. Bavinck en dr. A. Kuyper Sr., bezorgde editie.

Ook wordt gesproken over de vraag of het vrijgeven van het door de deputaten voorgelegde gewijzigde ontwerp (door de commissie in overleg met deputaten nog weer verbeterd) uitsluitend dient te betreffen het gebruik bij de catechisaties, gezien de besluiten van voorgaande synoden.

Eveneens wordt de vraag onder ogen gezien of en zo ja, op welke wijze het zal moeten komen tot vaststelling van een officiële tekst in hedendaags Nederlands. Br. K. Nolles beantwoordt opmerkingen betreffende de tekst van het ontwerp. De commissie ontvangt op haar verzoek gelegenheid tot beraad. (Zie verder art. 99.)

Artikel 78

Geestelijke verzorging van militairen.

Ds. J. Bos leest namens commissie III het rapport over de geestelijke verzorging van militairen. (II)

Ds. J. van der Haar is als deputaat bij de behandeling van dit rapport aanwezig. In de bespreking, waarbij ook ds. van der Haar het woord voert, wordt veel aandacht besteed aan de vraag of het nog langer verantwoord is dat predikanten van de Gereformeerde Kerken zich geven aan het werk van de geestelijke verzorging in de krijgsmacht.

De C.C.G.G. geeft reeds geruime tijd aan dienstplichtigen uit de kerken het advies niet meer deel te nemen aan de geestelijke verzorging. Er is al jaren lang een geruisloze integratie aan de gang. De kadercursussen op Beukbergen zijn meer dan eens duidelijk in strijd met Gods Woord. Bij de in Duitsland gelegerde onderdelen worden militaire gemeenten gevormd. Daar staat tegenover dat althans in Nederland een predikant van de Gereformeerde Kerken nog niet belemmerd wordt zijn werk bij de geestelijke verzorging te doen in gehoorzaamheid aan Gods Woord en in overeenstemming met de belijdenis. Ook is er in het leger zelf grote verdeeldheid over de rapporten „GV Model 1980" en „GV Model 1980 II".

Tijdens de bespreking gaat de vergadering tweemaal in comité om aan resp. ds. J. van der Haar en ds. J. Bos gelegenheid tot informatie te geven.

Enkele suggesties uit de vergadering worden door de commissie in haar voorstel opgenomen.

Een amendement van di. C. J. Breen, M. Brandes en br. J. Hoogland om in het begin van V 2 c meer te benadrukken dat de deputaten eerst zich er van dienen te vergewissen dat binnen de bestaande regeling het werk van een gereformeerde krijgsmachtspredikant onbelemmerd kan worden verricht en pas na positief resultaat hiervan kunnen zoeken naar predikanten, wordt verworpen (9 stemmen voor, 27 tegen).

Het voorstel van de commissie wordt met algemene stemmen aanvaard als besluit der synode.

Besluit

A.

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. het rapport van de deputaten voor geestelijke verzorging van militairen, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70;
2. een brief van ds. J. G. Meijer, thans te Pretoria, waarin hij mededeelt niet in staat te zijn geweest aan de arbeid van de deputaten deel te nemen, met verzoek hem van zijn opdracht te willen ontslaan;
3. een brief van de kerkeraad van Huizum met mededeling van instemming met hetgeen door de deputaten wordt voorgesteld.

II *Zij constateert*

1. dat de deputaten de hun door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 gegeven opdracht, zoveel in hun vermogen lag, trouw en ijverig hebben uitgevoerd;
2. a. dat de overheid krijgsmachtpredikanten voor de geestelijke verzorging van militairen blijft aanstellen;
b. dat zij ook voor gereformeerde predikanten de gelegenheid openstelt als krijgsmacht-predikant werkzaam te zijn;
c. dat de ernstige pogingen een predikant te vinden, die geschikt en bereid zou zijn deze functie te vervullen, niet geslaagd zijn;
3. a. dat binnen de geestelijke verzorging in de krijgsmacht een verontrustende structurele ontwikkeling gaande is;
b. dat deze ontwikkeling reeds geleid heeft tot een „geruisloze integratie" van protestantse en rooms-katholieke geestelijke verzorging en een aanpassing aan het moderne levensgevoel;
c. dat ernstige pogingen worden ondernomen om te komen tot een geleide integratie van protestantse en rooms-katholieke geestelijke verzorging en de uitbouw tot een vormings-instituut naar moderne opvattingen;
4. dat de Contact-Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken (C.C.G.G.) nog steeds nuttig en noodzakelijk werk verricht ten behoeve van de geestelijke verzorging van de eigen militairen door de kerken.

III *Zij overweegt*

1. dat het gebruik maken van de gelegenheid, die de overheid biedt om het Woord Gods te doen uitgaan tot hen die in militaire dienst zijn, in overeenstemming is met de roeping en de taak van de kerk;
2. dat daarnaast de ontwikkeling binnen de geestelijke verzorging in de krijgsmacht in de richting van een geleide federatieve integratie en de aanpassing aan het moderne levensgevoel een hoogst bedenkelijke zaak is, die de vraag doet opkomen of gereformeerde predikanten op de duur nog onbelemmerd kunnen arbeiden als krijgsmachtpredikant.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht nauwlettend in het oog dient te worden gehouden, en dat het wenselijk is dat nieuw te benoemen deputaten nauw contact met de hoofdlegerpredikant onderhouden om zo mogelijk invloeden ten goede aan te wenden;
2. dat in toenemende mate schadelijke invloed is te duchten voor het geloofsleven, wanneer leden van de Gereformeerde Kerken die in militaire dienst zijn, zich voegen onder de geestelijke verzorging van niet-gereformeerde krijgsmachtpredikanten;
3. dat er ondanks genoemde bedenkingen dankbaarheid mag zijn voor het feit dat de Nederlandse overheid de gelegenheid openstelt om het Woord Gods te doen uitgaan tot hen die in militaire dienst zijn;
4. dat de arbeid van de Contact-Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken grote erkentelijkheid verdient.

V *Zij besluit*

1. a. de deputaten hartelijk dank te zeggen voor de door hen in trouw en ijver verrichte arbeid;

- b. ds. J. G. Meijer te ontslaan van de door de generale synode van Hoogeveen aan hem verleende opdracht;
2. opnieuw deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van militairen met als opdracht:
 - a. als instantie te fungeren waaraan de Overheid (c.q. de hoofdleger-predikant, de hoofd-luchtmachtpredikant of de hoofdvlootpredikant) mededeling kan doen, indien zij (hij) ter vervulling van een of meer plaatsen als krijgsmachtpredikant deze uit de Gereformeerde Kerken wenst;
 - b. de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht zo nauwlettend mogelijk te volgen en te toetsen, en een nauw contact met de hoofdlegerpredikant te onderhouden om zo mogelijk invloeden ten goede aan te wenden;
 - c. na zich ervan vergewist te hebben dat er voor onbelemmerde arbeid van de gereformeerde krijgsmachtpredikant binnen de bestaande regeling plaats gebleven is, ijverig te zoeken, eventueel met hulp van de classicale vergaderingen, naar predikanten die geschikt en bereid zijn deze functie van krijgsmachtpredikant te vervullen, en dezen in overleg met de kerken die zij dienen, voor te dragen bij de overheid;
 - d. contact op te nemen met de kerkeraad van de betrokken predikant en, indien het een aanstelling voor lange of onbepaalde tijd betreft, hem te verzoeken te beoordelen met advies van de classis (eventueel met deputaten ad art. 49 K.O.) of het gebruik maken van de geboden gelegenheid in overeenstemming is met de roeping en taak der kerk, óf dat de vervulling van de aangeboden functie in feite betekent een overgang tot een andere staat des levens;
 - e. indien de betrokken kerkeraad van oordeel is, dat het gebruik maken van de geboden gelegenheid in overeenstemming is met roeping en taak der kerk, hem te verzoeken zijn betreffende dienaar des Woords tot deze dienst te zenden in overeenstemming met de door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 vastgestelde stipulatiën, Acta art. 332;
 - f. in contacten met predikanten en kerkeraden en in te verstrekken adviezen steeds nadrukkelijk te verwijzen naar de oordelen van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 in haar besluit over regeling positie legerpredikanten, Acta art. 332, met name onder: voorts van oordeel 1 t/m 4;
 - g. ten aanzien van hun arbeid contact te onderhouden met de Contact-Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken;
 - h. van hun arbeid aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en dit rapport aan de kerken toe te zenden, zo mogelijk een half jaar vóór de aanvang van deze synode;
3. gedurende de tijd dat de honorering van de krijgsmachtpredikant vanwege het rijk door de kerken (nog) wordt aanvaard, de „Stipulatiën”, vastgesteld door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964, Acta art. 404 b, te doen gelden zoals de generale synode van Hoogeveen 1969/70, Acta art. 356 onder besluit 3, besloten heeft;
4. deputaten f 2500,- ter beschikking te stellen voor de te maken kosten, waarvan zij verantwoording zullen afleggen aan de volgende generale synode;
5. hiervan kennis te geven aan
 1. de deputaten, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70;
 2. de te benoemen deputaten,
 3. ds. „J.Meijer te Pretoria.

B.

I.

De generale synode heeft kennis genomen van het financieel verslag van de penningmeester van de deputaten voor geestelijke verzorging van militairen, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70.

II.

Zij constateert

1. dat het verslag is gecontroleerd en in orde bevonden;
2. dat er een voordelig saldo is van f 94,--.

III

Zij is van oordeel

1. dat de penningmeester van zijn beheer kan worden gedéchargeerd;
2. dat het saldobedrag gestort dient te worden op de girorekening van de quaestor der synode.

IV. Zij besluit

1. de penningmeester van de deputaten voor geestelijke verzorging van militairen, br. Joh. Flink te 's-Gravenhage, van zijn beheer te déchargeren onder dankzegging voor zijn arbeid;
2. de penningmeester te verzoeken het voordelig saldo van f 94,- te storten op girorekening 2672070 ten name van de quaestor der synode.

De praeses spreekt de dank der vergadering uit aan het adres van de deputaten en de commissie. De Here geve gelegenheid en kracht voor verdere arbeid in de geestelijke verzorging van militairen. Hierna worden de werkzaamheden van de synode op deze dag beëindigd.

Vrijdag 26 mei

Artikel 79

De morgenvergadering wordt bijgewoond door prof. dr. J. Douma.

De synode handelt in besloten zitting over een brief van de deputaten-curatoren der Theologische Hogeschool. (I qq)

Zij neemt het volgende besluit:

Prolongatie van een opdracht aan deputaten-curatoren

I De generale synode heeft kennis genomen van

een brief van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool d.d. 21 april 1972 met de mededeling dat de deputaten-curatoren aan de door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 aan hen verstrekte opdracht „een rapport over heel deze materie voor de e.k. generale synode aan de kerken toe te zenden”, Acta art. 317 A III 5, niet hebben kunnen voldoen.

II Zij constateert

dat de deputaten-curatoren aan genoemde opdracht geen uitvoering hebben kunnen geven vanwege de volgende redenen:

„Zij hebben de voorbereiding van deze zaak in handen gegeven van de commissie voor Statuut en Reglementen. Deze commissie is druk bezig met de uitvoering van de haar gegeven taak, doch aangezien het hier een omvangrijke zaak betreft en daarbij grote nauwkeurigheid vereist is, is er tijd nodig om een en ander gereed te krijgen. Bovendien heeft de behandeling en vaststelling van de 'nota personeelsbezetting Theologische Hogeschool', welke voorrang moest hebben, enigszins vertragend gewerkt. Tenslotte moet opgemerkt worden, dat bepaalde formuleringen moeten wachten op de erkenning van de Theologische Hogeschool door de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, welke erkenning binnenkort kan worden tegemoet gezien.”

III Zij is van oordeel

dat de door de deputaten-curatoren genoemde redenen alleszins aanvaardbaar zijn.

IV Zij besluit

1. de door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 gegeven opdracht, Acta art. 317 A III 1-5, opnieuw aan de deputaten-curatoren te verstrekken;
2. hiervan kennis te geven aan de deputaten-curatoren.

Artikel 80

Ook de bespreking van een bezwaarschrift van de deputaten-financieel der Theologische Hogeschool (I e) vindt plaats in besloten zitting.

Artikel 81

Een appèl van leden van de kerk te Zutphen (XIV e) komt eveneens in comité aan de orde.

Artikel 82

In de middagvergadering is prof. H. J. Schilder aanwezig.

Commissie V heeft haar voorstel met betrekking tot een appèl van L. Verhoeff op onderdelen gewijzigd.

Met algemene stemmen wordt het door de synode aanvaard. Ds. Joh. Strating blijft buiten stemming, daar hij reeds eerder aan een stemming over deze zaak heeft deelgenomen.

Besluit appèl L. Verhoeff

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

een appèlschrift van L. Verhoeff te Ellecom, waarin deze verzoekt „het antwoord van de Particuliere Synode Gelderland d.d. 20 juni 1970 op mijn bezwaar- en verzoekschrift d.d. 20 mei 1970 niet juist te achten, en uit te willen spreken, dat

1. mijn bezwaarschrift voornoemd wel ontvankelijk geacht moet worden;
2. op grond der feiten genoemd in de verantwoording van de kerkeraad van Doesburg d.d. 3 december 1969 ds. C. van der Jagt naar art. 79 K.O., zijn ambtsdienst onderlatende, schorsingswaardig is; hem ernstig te wijzen op zijn plicht met haast terug te komen van zijn handelwijze in deze tot herstel van de door hem verbroken eenheid der gemeente".

II *Zij constateert*

1. dat L. Verhoeff bij de particuliere synode van Gelderland van juni 1970 het volgende bezwaar inbracht:
„dat in uw vergadering is toegelaten ds. C. van der Jagt, predikant der Gereformeerde Kerken van Doesburg-Doetinchem, ter zake:
 1. Ds. van der Jagt zijn ambtsdienst in de Gereformeerde Kerk van Doesburg, zonder wettige reden, zonder bewilliging zijner kerkeraad, op staande voet heeft onderlaten, d.w.z. is weggelopen op ± 2 december 1969, welk feit in onze burgerlijke samenleving als een onrechtmatige daad wordt aangemerkt en mitsdien strafbaar en daarom naar art. 79 K.O. als een grove zonde wordt aangeduid
 2. Tegenover de bestaande Gereformeerde Kerk voornoemd een tegen-kerk heeft opgericht d.d. 7 december 1969.
 3. Het formeren van een nieuwe classis door twee kerken in Zutphen en Doetinchem. Let op data.";
2. dat L. Verhoeff vervolgens aan de particuliere synode verzocht: „Uw hulp, nl. te trachten ds. C. van der Jagt voornoemd te bewegen zijn zondige daad te erkennen, te belijden, zodat hij wederom zijn ambtsdienst ter plaatse vervullen kan.";
3. dat namens de particuliere synode van Gelderland van juni 1970 op 20 juni aan L. Verhoeff werd geschreven:
„Ds. C. v. d. Jagt is via wettige credentie van een wettige classis tot onze vergadering toegelaten. Van het bestaan van een andere classis Zutphen is ons niets bekend tot op dit moment. De Part. Synode is van oordeel dat uw beschuldiging van scheurmakerij dan ook onbewezen is en derhalve onontvankelijk.";
4. dat de particuliere synode blijkens haar besluit en antwoord in deze zaak de classis Zutphen, die ds. C. van der Jagt afvaardigde, als de wettige classis Zutphen aanvaardde.

III *Zij overweegt*

1. dat appellant er geen blijk van geeft dat hij zich met zijn beschuldiging tegen ds. C. van der Jagt heeft gewend tot de classis Zutphen, en derhalve zijn beschuldiging bij de particuliere synode van Gelderland 1970 niet als een appèl naar art. 31 K.O. tegen de classis Zutphen aanhangig heeft gemaakt;
2. dat appellant door zijn beschuldiging onder meer te baseren op de bewering dat ds. C. van der Jagt een nieuwe classis gevormd heeft, wel de indruk geeft dat hij terecht zich tot de particuliere synode van Gelderland heeft gewend met voorbijgang van de classis Zutphen, maar daarbij er geen blijk van geeft of hij via de door hem erkende kerkeraad van Doesburg stappen heeft ondernomen om naar art. 30 K.O. de wettigheid van de classis Zutphen bij de particuliere synode te betwisten;
3. dat appellant ook overigens geen reden aanvoert waarom hij gerechtigd zou zijn zich met zijn beschuldiging tegen ds. C. van der Jagt rechtstreeks tot de particuliere synode te wenden.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de particuliere synode van Gelderland 1970 appellant terecht wees op de weg waarlangs ds. C. van der Jagt tot haar vergadering was gezonden;
2. dat deze generale synode volgens art. 30 K.O. niet het recht heeft te onderzoeken of de feiten genoemd in de verantwoording van de door appellant bedoelde kerkeraad van Doesburg grond

zijn voor de beschuldiging ten aanzien van ds. C. van der Jagt.

V *Zij spreekt uit*

1. dat aan het onder I 1 genoemde verzoek niet kan worden voldaan;
2. dat het onder I 2 genoemde verzoek niet ontvankelijk is.

VI *Zij besluit*

hiervan kennis te geven aan

1. L. Verhoeff te Ellecom, met terugzending van de stukken die betrekking hebben op zijn onder I 2 genoemde verzoek;
2. de eerstkomende particuliere synode van Gelderland;
3. ds. C. van der Jagt te Doetinchem.

Artikel 83

Het in art. 80 genoemde bezwaarschrift komt opnieuw aan de orde in besloten zitting.

Artikel 84

De bespreking van het rapport betreffende het in art. 81 vermelde appél wordt in besloten zitting voortgezet.

Artikel 85

De artikelen 15, 17, 19 en 25 voorzover zij vermeld zijn in de Handelingen worden in comité vastgesteld.

De praeses deelt mee dat de volgende week geheel gebruikt zal worden voor commissie-werk. In verband hiermee zullen verschillende leden van de synode dan niet in Hattem aanwezig zijn.

Het werk van de zesde synode-week wordt met dankzegging aan de Here afgesloten.

Dinsdag 30 mei

Artikel 86

Deze dag wordt geheel gebruikt voor commissoriale arbeid.

Woensdag 31 mei

Artikel 87

Ingekomen stukken

Na de opening wordt aan de vergadering kennis gegeven van

1. een uitnodiging van het „Nederlandsch Bijbelgenootschap" tot bijwoning van de algemene vergadering op 21 juni; de vergadering besluit hier niet op in te gaan;
2. een brief van leden van de kerk te IJsselmonde, waarin zij gezien de situatie aldaar aandringen op spoedige behandeling van hun bezwaarschrift (zie art. 65); de vergadering neemt dit als kennisgeving aan;
3. de ontvangst van een brief van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. (p.a. ds. P. P. Goossens), met bijlage, gericht aan de deputaten voor contact met de Soembanese kerken; de vergadering vindt goed dat deze stukken aan commissie 11 worden ter hand gesteld;
4. een voorlopig verslag van de quaestor van de synode van Hoogeveen, br. H. N. van den Berg; dit stuk wordt toevertrouwd aan de brs. W. A. Prud'homme van Reine en D. K. de Wolff om de synode te dienen met een advies.

Verder wordt ook deze dag benut voor het werk van de commissies.

Donderdag 1 juni

Artikel 88

Telegram Mannenbond

Het commissie-werk wordt op deze dag voortgezet.

Bij de sluiting neemt de synode kennis van een telegram van de Bond van Mannenverenigingen op G.G., die de dag tevoren in Axel de jaarlijkse bondsdag vierde. De tekst luidt:

„De leden van de Mannenbond wensen u kracht, zegen en goede voortgang bij de arbeid.

Ds. W. j. de Vries. voorz.,
J. K. Zuidhof, secr."

Vrijdag 2 juni

Artikel 89

Ook de laatste dag van deze synode-week is voor de arbeid in commissie-verband. Na dankzegging aan de Here bij monde van de assessor en sluiting gaan de leden van de synode uiteen, om niet eerder in Hattem terug te keren dan op 13 juni. De tussenliggende week was reeds lang, tevoren bestemd voor een werkcongres van de Vereniging van predikanten bij de Gereformeerde Kerken.

Dinsdag 13 juni

Artikel 90

Bij het appèl nominaal blijkt, dat sommige afgevaardigden zich in verband met een voor hen reeds begonnen vakantie-periode hebben laten vervangen.

De predikanten J. Bomhof. F. Mul en ouderling T. van Neutegem, die voor het eerst aan de synode-werkzaamheden zullen deelnemen, betuigen hun instemming met de belijdenis van de kerken.

Prof. drs. J. van Bruggen is als adviseur aanwezig.

De praeses geeft de vergadering kennis van een bericht van br..J. Groen, dat deze op grond van medisch advies niet meer aan de werkzaamheden van de synode zal deelnemen. Hij heeft zich definitief moeten laten vervangen. Hij groet de synode en wenst haar de leiding des Geestes toe.

Hem is verzekering gegeven van het meeleven der mede-afgevaardigden en Gods zegen toegewenst.

De synode besluit een brief aan br. Groen te zenden, waarin haar meeleven wordt uitgedrukt.

Met goedvinden van de vergadering neemt br. T. Klevringa, die reeds eerder als vervanger van br. Groen was opgetreden, nu ook diens plaats in commissie IV in.

Artikel 91

De praeses merkt op dat er in de voorgaande dagen veel voorbereidend werk is verzet. De gereed gekomen rapporten hebben echter niet alle synodeleden op tijd bereikt, zodat het voor deze week voorgenomen program wellicht niet geheel zal kunnen worden afgewerkt.

Bezwaarschrift ds.B.Wesseling tegen synode Amersfoort-W

Als eerste komt aan de orde een rapport van commissie III betreffende een bezwaarschrift van ds. B. Wesseling te Rotterdam tegen de uitspraken van de generale synode van Amersfoort-West 1967 inzake het niet ontvangen van ds. B. J. F. Schoep als lid van deze synode. (X a) Rapporteur is ds. J. Bos.

In de bespreking wordt onder meer aandacht besteed aan de verklaring die ds. Wesseling gegeven heeft voor het feit dat hij niet eerder dan bij de synode van Hattem zijn bezwaren heeft ingediend, en aan de vraag of hij argumenten heeft aangevoerd die nog niet door de synode van Hoogeveen beoordeeld waren.

Na de eerste ronde vindt de synode goed dat de commissie zich verder zal beraden. (Zie verder art. 150.)

Artikel 92

De synode vergadert in besloten zitting.

Artikel 93

Bij de aanvang van de middagzitting wordt meegedeeld dat prof. H. J. Schilder bericht zond van verhindering wegens lichte ongesteldheid.

De vergadering wordt in comité voortgezet.

Artikel 94

Bij het begin van de avondvergadering blijkt dat vele synodeleden, als gevolg van vertraging bij de P.T.T., niet in de gelegenheid zijn geweest de stukken te bestuderen betreffende de zaken die thans aan de orde zouden komen.

In verband hiermee wordt de plenaire zitting niet voortgezet en krijgen commissies tevens gelegenheid desgewenst te vergaderen.

Woensdag 14 juni

Artikel 95

Correspondentie buitenlandse kerken

Het rapport van commissie II betreffende de correspondentie met buitenlandse kerken komt in bespreking. (V a. e. g-j, m) Ds. C. J. Breen is de rapporteur. De beantwoording van hetgeen in de eerste ronde is gesteld wordt in de middag- zitting voortgezet. Prof. dr. C. Trimp is dan ook aanwezig.

De commissie brengt enkele wijzigingen in haar voorstellen aan.

Na de tweede ronde blijkt dat de vergadering zich zal moeten uitspreken over vier amendementen, die ds. J. Bos met br. D. K. de Wolff heeft ingediend. Ze hebben alle betrekking op de correspondentie met The Canadian Reformed Churches. Het eerste amendement wil constateren dat de synode van New Westminster vanwege het ontbreken van een rapport van het Committee for Correspondence with Churches Abroad heeft nagelaten de Acta van de generale synode van Hoogeveen te toetsen.

Dit amendement wordt verworpen (3 stemmen voor, 33 tegen).

Het tweede amendement stelt als oordeel 2 a voor, dat het te betreuren is dat de generale synode van New Westminster slechts op negatieve gronden besloot tot voortzetting van de correspondentie.

Ook dit amendement wordt verworpen (3 stemmen voor, 33 tegen).

Het derde amendement wil als oordeel 2 b uitspreken, dat het evenzeer te betreuren is dat de generale synode van New Westminster niet aan de nieuw benoemde deputaten de opdracht heeft gegeven alsnog de Acta van Hoogeveen te toetsen en de volgende generale synode te dienen met een rapport in dezen.

Dit amendement wordt eveneens verworpen (3 stemmen voor, 33 tegen).

Het vierde amendement stelt voor besluit 3 b te vervangen door: aan de eerstkomende generale synode van The Canadian Reformed Churches per afzonderlijke brief dringend te verzoeken alsnog de Acta van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 te toetsen aan de vraag of niet is afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht.

Dit amendement wordt verworpen (2 stemmen voor, 34 tegen).

Hierna komt het geheel van de voorstellen der commissie in stemming. Het wordt met algemene stemmen aanvaard.

De praeses sluit zich in zijn dankwoord aan bij de grote waardering voor het werk van de commissie, die reeds tijdens de bespreking tot uitdrukking was gebracht. In het bijzonder dankt hij ds. Breen voor de wijze waarop deze zich van zijn taak als rapporteur heeft gekweten. Hij betreft in zijn antwoord ook de deputaten, die ijverig en accuraat gewerkt hebben, en noemt daarbij br. S. van Renssen, die verzocht heeft niet meer voor benoeming in aanmerking te komen, en ds. D. Los, die naar Zuid-Afrika zal vertrekken.

De tekst van de besluiten is als volgt:

A.

De generale synode besluit

opnieuw deputaten te benoemen voor correspondentie met buitenlandse kerken, met de volgende instructie:

1. het contact te onderhouden met die kerken in het buitenland die met De Gereformeerde Kerken in Nederland in correspondentie staan, te weten: The Canadian Reformed Churches, The Free Reformed Churches of Australia, Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en The Presbyterian Church in Korea, volgens de regels vastgesteld door de generale synode van Amersfoort-West 1967, Acta artikel 176;
2. contact te zoeken met andere kerken in het buitenland, met welke de mogelijkheid van correspondentie mag worden vermoed, teneinde deze mogelijkheid nader te onderzoeken en een eventuele verwerkelijking daarvan naar de aangenomen orde (vgl. Acta generale synode van Amsterdam 1936, artikel 122 en van Berkel en Rodenrijs 1952, art. 56, overweging 3) voor te bereiden;
3. bij de deputaten binnengekomen Acta van synoden der corresponderende kerken te onderzoeken en over voor De Gereformeerde Kerken in Nederland van belang zijnde besluiten aan de volgende generale synode te rapporteren en eventueel te adviseren;
4. de hun ter beschikking te stellen exemplaren van de Acta dezer synode met een begeleidende brief te verzenden aan de onder 1 genoemde kerken;
5. de buitenlandse kerken, met welke correspondentie wordt gehouden, indien mogelijk een jaar tevoren, uit te nodigen tot de bijwoning van de eerstvolgende generale synode;
6. zoveel als wenselijk en mogelijk is - onverminderd het door de generale synode van Dordrecht 1893, Acta art. 155 onder 3 en 5 bepaalde - De Gereformeerde Kerken in Nederland te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergaderingen der onder 1 genoemde kerken, waarvoor hun tot de eerstvolgende synode een bedrag van plm. f 2000,- ter beschikking wordt gesteld;
7. eventueel de volgende generale synode van advies te dienen naar aanleiding van bij hen ingekomen stukken;
8. het archief met betrekking tot de correspondentie met buitenlandse kerken zorgvuldig te onderhouden;
9. regelmatig publikaties te doen van hun handelingen en van belangrijke ontwikkelingen in de corresponderende zusterkerken en deze ook toe te zenden aan de deputaten voor correspondentie der

- corresponderende kerken;
10. van al hun handelingen rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode, en hun rapport tevens aan de kerken toe te zenden;
 11. in de Engelse taal een boekje te (doen) schrijven en te doen uitgeven, waarin in het kort overzichtelijk informatie gegeven wordt betreffende De Gereformeerde Kerken in Nederland, haar belijdenis, kerkorde en geschiedenis, met name de geschiedenis van de correspondentie met zusterkerken in het buitenland en van de contacten, die werden bereikt en nog worden beoogd.

B.

De generale synode heeft kennis genomen van

dàt gedeelte van het rapport van de deputaten C.B.K., dat handelt over de correspondentie met The Canadian Reformed Churches.

I *Zij constateert*

dat uit de in de map met correspondentie voorhanden stukken gebleken is, dat de deputaten hun opdrachten, vervat in art. 412, Acta generale synode van Hoozevee 1969/70, hebben vervuld.

II *Zij heeft kennis genomen van*

1. de Acta van de synode, gehouden te New Westminster 1971,
2. een brief van het Committee for Correspondence with Churches Abroad,
3. een brief van br. E. Witten te Burlington,
4. een afschrift van het rapport van deputaten, benoemd door de synode van Orangeville 1968 voor contact met vertegenwoordigers van The Orthodox Presbyterian Church,
5. een afschrift van een brief van het Committee voor contact met de Orthodox Presbyterian Church aan de General Assembly van die kerk,
6. enkele stukken die betrekking hebben op het contact met The Christian Reformed Church,
7. een aan de deputaten C.B.K. toegezonden afschrift van een brief van de Canadian Reformed Church of Chilliwack.

III *Zij constateert*

1. dat de synode van New Westminster vanwege het ontbreken van een rapport van het Committee for Correspondence with Churches Abroad de Acta van de generale synode van Hoozevee 1969/70 niet heeft getoetst (Acta, art. 47);
2. dat deze synode desondanks besloot de correspondentie met De Gereformeerde Kerken in Nederland voort te zetten:
 - a. omdat dit verzoek het enige was uit Nederland,
 - b. omdat aan haar geen gronden waren voorgelegd, dat de correspondentie niet vrijmoedig en blijmoedig mag worden voortgezet;
3. dat deze synode o.a. deputaten benoemde om
 - a. een revisie van de Church Order voor te bereiden,
 - b. aan de General Assembly van The Orthodox Presbyterian Church een brief te schrijven om verschillen in confessie en kerkregering te bespreken en erop aan te dringen de kerkregering geheel in overeenstemming met de Schriften te doen zijn en hun relatie tot kerken, die in Nederland, alsmede hun lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode te beëindigen en ook te overwegen de regels voor correspondentie van The Canadian Reformed Churches te aanvaarden,
 - c. met The Christian Reformed Church de zaak van de kerkelijke correspondentie met de Gereformeerde Kerken (synodaal) te bespreken;
4. dat deze synode o.m. besloot de gewoonte te handhaven, ingevoerd door de eerste synode van The Canadian Reformed Churches (Homewood-Carman 1954) om bij de aanvang van de zittingen ener generale synode geen instemming met de belijdenis te vragen van de afgevaardigden, omdat die reeds krachtens hun credentiebrief gehouden zijn alle zaken te behandelen in onderworpenheid aan het Woord Gods in overeenstemming met de belijdenis der kerk;
5. dat in de brieven van het Committee for Correspondence with Churches Abroad en van br. E. Witten gesteld wordt, dat De Gereformeerde Kerken in Nederland in de strijd om de bewaring en de bescherming van de belijdenis der Waarheid getrouw zijn geweest, en uit de brief van de

- kerkeraad van Chilliwack blijkt, dat deze raad o.m. de Canadese deputaten aanspoort de Acta van de generale synode van Hooegeveen te toetsen en daarvan rapport uit te brengen;
6. dat uit de afschriften van de stukken betreffende contact met The Orthodox Presbyterian Church en The Christian Reformed Church blijkt hoezeer de Canadese zusterkerken ijveren voor de bewaring van en het geven van getuigenis omtrent de Waarheid van Gods Woord ook met betrekking tot de regering der kerk en het aandringen op de aanvaarding van de regels van correspondentie, zoals die gelden in The Canadian Reformed Churches.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten C.B.K. hun werk op zeer te waarderen wijze hebben verricht;
2. dat het te betreuren is, dat de synode van New Westminster 1971 op andere gronden dan door toetsing van de Acta van de generale synode van Hooegeveen 1969/70 tot voortzetting van de correspondentie besloten heeft;
3. dat met dankbaarheid mag worden opgemerkt o.m. uit de positieve getuigenissen van deze synode met betrekking tot The Orthodox Presbyterian Church en The Christian Reformed Church dat The Canadian Reformed Churches op de bres staan voor de Waarheid van Gods Woord, de belijdenis der kerk en een kerkregering naar de Schriften;
4. dat met dankbaarheid jegens de Here mag worden opgemerkt, dat de opleiding tot de Dienst des Woords gezegende voortgang heeft.

V *Zij besluit*

1. de deputaten C.B.K. te déchargeren voor dit deel van hun arbeid onder dank voor hun werk;
2. de correspondentie met The Canadian Reformed Churches op dezelfde voet voort te zetten;
3. de te benoemen deputaten de volgende bijzondere opdrachten te verlenen:
 - a. aan het Committee for Correspondence with Churches Abroad de oordelen 2-4 en het besluit 2 mee te delen;
 - b. er bij het Committee for Correspondence with Churches Abroad op aan te dringen de Acta van de generale synode van Hooegeveen 1969/70 te toetsen en daaromtrent rapport uit te brengen aan de eerstkomende synode;
 - c. aan dit Committee de dank van deze generale synode over te brengen voor de goede wensen voor haar arbeid;
 - d. de brieven van br. E. Witten en de kerkeraad van Chilliwack in dank te beantwoorden;
 - e. aan het Committee voor contact met The Orthodox Presbyterian Church dank te betuigen voor de toezending van de stukken en aan dit Committee de vertaling van het Koreaanse rapport betreffende wijziging in leer en kerkregering toe te zenden;
 - f. het Committee for Correspondence with Churches Abroad met na-druk te wijzen op het contact, dat The Orthodox Presbyterian Church heeft met de Hap Dong in Korea, in verband met de contacten van The Canadian Reformed Churches met de Orthodox Presbyterian Church en de correspondentie van De Gereformeerde Kerken in Nederland met The Presbyterian Church in Korea;
 - g. aan het Committee for Correspondence with Churches Abroad dank te zeggen voor de toezegging van toezending van het Psalmboek, de nieuwe vertaling van de Catechismus, de rapporten inzake de contacten met The Orthodox Presbyterian Church en The Christian Reformed Church en de revisie van de kerkorde;
 - h. wanneer het Psalmboek en de gerevideerde tekst van de kerkorde ontvangen worden, deze door te zenden resp. aan de deputaten voor de Psalmberijming en de te benoemen deputaten voor de revisie van de kerkorde;
 - i. een afschrift van het antwoord van het Committee on Inter-Church Relations of the Christian Reformed Church toe te zenden aan het Committee for Correspondence with Churches Abroad.

C.

De generale synode heeft kennis genomen van

dat gedeelte van het rapport van de deputaten C.B.K., dat handelt over de correspondentie met The Free Reformed Churches of Australia.

I *Zij constateert*

1. dat uit de in de map met correspondentie voorhanden stukken gebleken is dat de deputaten hun

- opdrachten, vervat in art. 412 Acta generale synode van Hoogeveen 1969/70, hebben vervuld;
- dat uit het rapport van de deputaten blijkt dat in een samenspreking met ds. K. Brüning de zaak van de correspondentie met The Presbyterian Church of Korea aan de orde is geweest.

II *Zij heeft kennis genomen van*

- de Acta van de synode, gehouden te Launceston 1970;
- een brief van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, gericht aan de deputaten C.B.K.

III *Zij constateert*

- dat de synode van Launceston (Acta, art. 26) naar aanleiding van het rapport van de deputaten van The Free Reformed Churches of Australia voor correspondentie met buitenlandse kerken met dankbaarheid constateerde, dat de correspondentie met De Gereformeerde Kerken in Nederland kon worden voortgezet op grond van het feit dat onder meer uit de gang van zaken rondom de „Open Brief” gebleken is, dat deze kerken wilden waken voor de trouw aan de gereformeerde belijdenis en kerkorde en uitsprak, dat naar de kerkelijke regel geen andere attestaties als wettig kunnen worden aanvaard dan die zijn afgegeven door de kerken, waarmee The Free Reformed Churches of Australia officieel correspondentie voeren, en voorts uitsprak, dat zolang de kerkelijke procedures nog niet als definitief afgehandeld kunnen worden beschouwd, leden, die met attestaties van buiten het verband staande kerken tot haar overkomen, niet aanvaard kunnen worden dan na een gesprek over de gereformeerde leer en kerkregering en over hun kerkelijke positie, dit op grond van de constatering, dat uit de kringen van de buiten het verband staande kerken geluiden worden vernomen, die kennelijk afwijken van de gereformeerde leer en kerkregering;
- dat deze synode (Acta, art. 24) besloot een commissie te benoemen, die binnen zes maanden aan de kerken moest rapporteren en adviseren in de zaak van het conflict in de kerk te Pretoria, en ook besloot zolang niet duidelijk is gemaakt welke van beide kerken te Pretoria als de wettige dient te worden erkend, attestaties van geen van beide kerken te aanvaarden en aan geen van beide kerken te adresseren;
- dat deze synode (Acta, art. 35) besloot de pogingen om te komen tot correspondentie met The Presbyterian Church in Korea voort te zetten;
- dat deze synode (Acta, art. 36) naar aanleiding van het rapport van de kerk te e Ar °dato besloot deze kerk weer te benoemen ..als deputaat-kerk en haar op te dragen om het contact met The Presbyterian Reformed Churches voort te zetten;
- dat deze synode (Acta, art. 37) aandacht aan de zendingsarbeid heeft gegeven;
- dat deze synode (Acta, art. 47) een regeling vaststelde voor het beroepbaar stellen van kandidaten in de theologie;
- dat in de brief van de Australische deputaten verzocht wordt de beste wensen over te brengen aan de vergadering van deze synode.

IV *Zij is van oordeel*

- dat de deputaten C.B.K. hun werk op zeer te waarderen wijze hebben verricht;
- dat met grote dankbaarheid mag worden opgemerkt dat The Free Reformed Churches of Australia besloten om de door haar genoemde positieve redenen de correspondentie met De Gereformeerde Kerken in Nederland voort te zetten;
- dat uit de desbetreffende besluiten van de synode van Launceston gebleken is dat The Free Reformed Churches of Australia ter zake van de correspondentie met de kerken in Zuid-Afrika terecht naar de Schriften wilden oordelen;
- dat The Free Reformed Churches of Australia haar waarlijk oecumenische taak blijven verstaan in het voortzetten van het contact met The Presbyterian Reformed Churches en haar zendingsroeping naar Mattheüs 28 : 19 willen nakomen;
- dat The Free Reformed Churches of Australia in de regeling voor het beroepbaar stellen van kandidaten in de theologie haar gereformeerd karakter hebben bewaard ter zake van de schriftuurlijke bewaking van de weg naar de kansel.

V *Zij besluit*

- de deputaten C.B.K. te dechargeren voor dit deel van hun arbeid onder dank voor hun werk;

2. de correspondentie met The Free Reformed Churches of Australia voort te zetten;
3. de te benoemen deputaten C.B.K. de volgende bijzondere opdrachten te verlenen:
 - a. aan de deputaten van The Free Reformed Churches of Australia voor correspondentie met buitenlandse kerken de oordelen 2-5 en het besluit 2 mee te delen;
 - b. aan de deputaten van The Free Reformed Churches of Australia de dank van deze synode voor hun goede wensen over te brengen en hun te verzoeken de eerstkomende synode in Australië Gods zegen toe te wensen voor de te verrichten arbeid;
 - c. aan de deputaten van The Free Reformed Churches of Australia te verzoeken om toezending van het rapport betreffende de kerkelijke situatie in Pretoria;
 - d. aan deze deputaten te verzoeken informatie te geven omtrent hun contacten met The Presbyterian Reformed Churches alsmede van de vorderingen in hun pogingen om te komen tot correspondentie met The Presbyterian Church in Korea.

D.

De generale synode heeft kennis genomen van

dat gedeelte van het rapport van de deputaten C.B.K., dat handelt over de correspondentie met Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika.

I *Zij constateert*

1. dat uit de in de map met correspondentie voorkomende stukken gebleken is, dat de deputaten hun instructie, vervat in art. 414 Acta generale synode van Hoogeveen 1969/70, zijn nagekomen;
2. dat uit het rapport van de deputaten blijkt, dat in samensprekingen met ds. W. Boessenkool en ds. J. G. Meijer gesproken is over de situatie in de kerken in Zuid-Afrika.

II *Zij heeft kennis genomen van*

1. de Handeling van de synode, gehouden te Pretoria 1971;
2. een brief van de deputaten vir korrespondensie met die buitenlandse Kerke van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, gericht aan de deputaten C.B.K., bevattende een besluit van de synode van Kaapstad 1972;
3. een brief van genoemde deputaten aan de deputaten C.B.K.;
4. een brief van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria.

III *Zij constateert*

1. dat de synode van Pretoria haar dankbaarheid heeft uitgesproken over de voortzetting der correspondentie van De Gereformeerde Kerken in Nederland met Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en over de besluiten van de generale synoden van Amersfoort-West 1967 en van Hoogeveen 1969/70 inzake de handhaving van de leer en de onverkorte handhaving van het ondertekeningsformulier voor predikanten en ambtsdragers;
2. dat de synode van Pretoria inzake de kerk te Johannesburg besloot de (destijds zo geheten) Kerk te Kempton Park te aanvaarden als wettige kerk van onze Here Jezus Christus en tegelijk, dat ten aanzien van deze kerk nog het advies, genoemd in art. 38 K.O., door de synode verstrekt moet worden, welk advies door de volgende synode moest worden verstrekt;
3. dat de deputaten C.B.K. in het kader van de correspondentie naar de regel, op elkaar acht te geven dat niet wordt afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht, zich betreffende deze zaak gewend hebben tot de synode van Kaapstad 1972;
4. dat de synode van Kaapstad 1972 duidelijk maakte, dat van discrepantie tussen beide besluiten geen sprake is, omdat het wettig zijn van een kerk een andere zaak is dan de vraag naar de mogelijkheid van het voortbestaan van een kerk. die een zeer gering aantal leden telt;
5. dat de synode van Pretoria ten aanzien van de breuk in de kerk te Pretoria besluiten nam, die overeenkomen met de desbetreffende besluiten van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 (Acta art. 314);
6. dat deze synode afwijzend beschikte op een verzoek, predikanten te doen functioneren als staatsambtenaar in het sluiten van huwelijken, vanwege de eigensoortige taak van predikanten als omschreven in art. 70 K.O.. alsmede besloot, dat huwelijken tussen personen, die niet beiden belijdende leden van een van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika of met haar corresponderende zusterkerken zijn, niet behoren kerkelijk bevestigd te worden, en dat de

kerkeraden moeten zorgen, dat in de Dienst des Woords en der gebeden, bij catechisatie en huisbezoek tegen dergelijke huwelijken wordt gewaarschuwd, zoals dat geordineerd wordt o.m. door art. 55 K.O.;

7. dat deze synode aan de deputaten voor contact met binnenlandse kerken opgedragen heeft een getuigenis op te stellen aan Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, waarin opgeroepen wordt de correspondentie met de Gereformeerde Kerken (synodaal) in Nederland te verbreken, welk getuigenis aan de kerken vóór september 1972 moet worden toegezonden;
8. dat deze synode besloot haar deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen zich op de hoogte te stellen terzake van correspondentie met The Presbyterian Church in Korea, ten aanzien waarvan de synode van Kaapstad 1972 besloot dat deze zaak zal dienen op de synode van Johannesburg in december 1972, met het oog waarop de Zuidafrikaanse deputaten om toezending van drie exemplaren van het Korea-rapport „Herkenning in blijdschap" aan de deputaten C.B.K. verzochten;
9. dat ter synode van Pretoria gebleken is, dat geen rapport van de deputaten voor de Psalmberijming was ingezonden en dat het rapport over de Afrikaanse tekst van de Drie Formulieren van Enigheid nog niet door alle kerken genoegzaam bestudeerd was;
10. dat deze synode aan haar deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken opdroeg aan de deputaten C.B.K. te verzoeken volledige opening van zaken te geven inzake de Zuidafrikaanse aangelegenheden.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten C.B.K. hun werk op zeer te waarderen wijze hebben verricht;
2. dat met dankbaarheid mag worden opgemerkt, dat Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika op positieve wijze de strijd, die De Gereformeerde Kerken in Nederland hebben moeten voeren voor de ongerepte handhaving van de gereformeerde belijdenis, hebben gewaardeerd;
3. dat al die zaken, die betrekking hebben op de breuk in de kerk te Pretoria, eerst behandeld kunnen worden bij de afhandeling van het verzoek tot revisie van de desbetreffende besluiten van de generale synode van Hooγεveen 1969/70, gedaan door de raad van de kerk van welke dr. C. v. d. Waal praeses is;
4. dat door de besluiten van de synode van Kaapstad 1972 de gevreesde discrepantie tussen de desbetreffende besluiten ten aanzien van de kerk te Johannesburg ongegrond is gebleken;
5. dat Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika er blijk van hebben gegeven ter zake van het heilig houden van het huwelijk en de positie van de predikanten in deze aangelegenheid naar de Schrift en de kerkorde te willen leven;
6. dat Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika terzake van het voornemen om tot Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika een getuigenis te doen uitgaan inzake verbreking van correspondentie met de Gereformeerde Kerken (synodaal) in Nederland terecht haar roeping verstaan;
7. dat Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika in het besluit van de synode van Kaapstad 1972 om op de synode van Johannesburg, die in december 1972 zal worden gehouden, de correspondentie met The Presbyterian Church in Korea te doen dienen, hebben getoond de regels van correspondentie na te komen.

V *Zij besluit*

1. de deputaten C.B.K. te déchargeren voor dit deel van hun arbeid onder dank voor hun werk;
2. de correspondentie met Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika voort te zetten;
3. de te benoemen deputaten C.B.K. de volgende bijzondere opdrachten te verlenen:
 - a. aan de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika de oordelen 2 en het besluit 2 mee te delen;
 - b. aan genoemde deputaten de dank van deze synode voor de goede wensen over te brengen en hunnerzijds aan de deputaten Gods zegen toe te wensen voor de synode, die in december 1972 te Johannesburg zal worden gehouden;
 - c. aan genoemde deputaten op hun verzoek drie exemplaren van het Korea-rapport „Herkenning in Blijdschap" toe te zenden met het verzoek van de situatie der correspondentie met The Presbyterian Church in Korea op de hoogte te worden gehouden;
 - d. aan genoemde deputaten te verzoeken het getuigenis aan Die Gereformeerde Kerk in

Suid-Afrika tegelijk met toezending aan de kerken in Zuid-Afrika aan de deputaten C.B.K. te zenden;

- e. aan genoemde deputaten te verzoeken de rapporten met betrekking tot de Psalmberijming en de Afrikaanse tekst van de Drie Formulieren van Enigheid toe te zenden, om deze dan ter hand te stellen resp. aan de deputaten voor de Psalmberijming en de deputaten, die benoemd zullen worden met betrekking tot de revisie van het kerkboek.

E.

De generale synode heeft kennis genomen van

dat gedeelte van het rapport van de deputaten C.B.K., dat handelt over de contacten die geoefend worden buiten het kader der officiële kerkelijke correspondentie, namelijk

1. met The Christian Reformed Church,
2. met Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria (praeses dr. C. v. d. Waal),
3. met Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika,
4. met The Reformed Church in Japan,
5. met de (voormalige) Gereformeerde Kerk te Monte Allegre in Brazilië.

I *Zij constateert*

dat uit de in de map met correspondentie voorhanden stukken gebleken is, dat de deputaten hun opdrachten, vervat in art. 412 Acta generale synode van Hoogeveen 1969/70, hebben vervuld.

II *Zij heeft kennis genomen van*

1. de brief van het Committee on Inter-Church Relations of the Christian Reformed Church ten antwoord oogde brieven van de deputaten C.B.K. van 29 januari 1969 en 1 december 1971;
2. de brief van het „Administratieve Buro" van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika ten antwoord op de brief van de deputaten C.B.K. van 8 mei 1968, en van het onderhoud van de deputaten C.B.K. met dr. K. S. van Wijk de Vries, alsmede de brief van de deputaten C.B.K. van 2 december 1971 aan genoemd Buro;
3. de mislukking van het persoonlijk ontmoeten van Rev. Hashimoto in Japan en de brief die door de deputaten C.B.K. op 2 december 1971 is geschreven;
4. het rapport van de deputaten betreffende gelegde contacten met The Evangelical Church in Ireland, l'Eglise Spirituelle Lumière in Congo, de Koptische kerk in Egypte en The Reformed Presbyterian Church in Taiwan.

III *Zij constateert*

1. dat het Committee on Inter-Church Relations of The Christian Reformed Church van mening is de resultaten van de contacten van het Committee voor contact met The Canadian Reformed Churches af te moeten wachten en tegelijkertijd contact met de deputaten C.B.K. begeert;
2. dat het antwoord van de deputaten van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika een scherpe aanklacht uitspreekt tegen de generale synode van Amersfoort-West 1967, als gesproken wordt van een „onbroederlijke houding" en van een „hovaardige en radicale veroordeling", doch dat uit het onderhoud met dr. K. S. van Wijk de Vries blijkt dat er in genoemde kerk steeds meer verontrusting bestaat over de van de Schrift en Belijdenis afwijkende koers in de Gereformeerde Kerken (synodaal) in Nederland, weshalve de deputaten C.B.K. - onder toezending van de regels voor correspondentie - er op aandrongen alsnog de inhoud van de brief van 8 mei 1968 te onderzoeken en te toetsen met betrekking tot de verschillen inzake de leer en de kerkregering tussen De Gereformeerde Kerken in Nederland en de synodaal gebonden kerken;
3. dat door de deputaten C.B.K., toen zij per brief van 2 december 1971, gericht aan Rev. Hashimoto, hun opdracht van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 vervulden, tevens de Summary, bevattende een samenvatting van de kerkorde, en ook de regels voor correspondentie werden toegezonden;
4. dat de nog maar voor kort gelegde contacten in het beginstadium verkeren.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten C.B.K. op zeer te waarden wijze hun werk hebben verricht;
2. dat terecht naar het oordeel van het Committee on Inter-Church Relations of The Christian Reformed Church het resultaat van de contacten tussen deze kerk en The Canadian Reformed

Churches, die met name de correspondentie van The Christian Reformed Church met de Gereformeerde Kerken (synodaal) in Nederland tot het hoofdthema van hun besprekingen hebben gemaakt, moet worden afgewacht en dat broederlijk contact tussen The Reformed Church u en . De Gereformeerde De Kerken in Nederland belemmerd wordt door haar correspondentie met de Gereformeerde Kerken (synodaal) in Nederland;

3. dat de deputaten C.B.K. terecht er bij de deputaten van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika op aandringen de brief van 8 mei 1967 te onderzoeken en te toetsen, en dat gezien de uitlatingen van dr. K. S. van Wijk de Vries met een zekere verwachting de ontwikkeling ten aanzien van de correspondentie met de Gereformeerde Kerken (synodaal) in Nederland moet worden afgewacht;
4. dat het mislukken van persoonlijk contact met Rev. Hashimoto te betreuren is en dat het antwoord op de gezonden brief moet worden afgewacht;
5. dat voor een rechte beoordeling van de onlangs gelegde contacten eerst nadere gegevens moeten worden ontvangen en dat het derhalve nodig is die gegevens af te wachten.

V *Zij besluit*

1. de deputaten C.B.K. te déchargeren voor dit deel van hun arbeid onder dank voor hun werk;
2. de nieuw te benoemen deputaten de volgende bijzondere opdrachten te verlenen:
 - a. aan het Committee on Inter-Church Relations of The Christian Reformed Church in de beantwoording van de brief van 13 maart 1972 oordeel 2 mee te delen en hiervan afschrift te zenden aan het Committee for Correspondence with Churches Abroad van The Canadian Reformed Churches;¹
 - b. in de ruimste zin van het woord diligent te zijn ten aanzien van het afwachten van en reageren op een antwoord van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, en wanneer de correspondentie met de Gereformeerde Kerken (synodaal) in Nederland mocht worden verbroken desgewenst de helpende hand te reiken, en op dit punt de deputaten voor correspondentie met Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika op de hoogte te stellen;
 - c. diligent te blijven inzake het oefenen van contact met Rev. Hashimoto van The Reformed Church in Japan;
 - d. nadere gegevens af te wachten en, bij uitblijven daarvan, op het verstrekken van die gegevens aan te dringen hij The Evangelical Church in Ireland, l'Eglise Spirituelle Lumière in Congo, de Koptische Kerk in Egypte en The Reformed Presbyterian Church in Taiwan en wanneer concrete gegevens ontvangen zijn deze ook door te geven aan deputaten van de met De Gereformeerde Kerken in Nederland corresponderende zusterkerken;
 - e. te onderzoeken in hoeverre de reeds bestaande contacten van de commissie „Steunt Broederschap Spanje" met twee Spaanse predikanten tot het terrein van de arbeid van de deputaten C.B.K. zouden kunnen gaan behoren.

F.

De generale synode heeft kennis genomen van

het bij het rapport van de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70, gevoegde kasboek.

I *Zij constateert*

1. dat de kas van de deputaten in orde werd bevonden en een nadelig saldo te zien gaf van f 618,85;
2. dat in dit nadelige saldo door de quaestor van deze synode werd voorzien.

II *Zij besluit*

1. het financieel beheer van de deputaten goed te keuren en hen daarvan te déchargeren;
2. aan nieuw te benoemen deputaten een bedrag van f 3000,- ter beschikking te stellen als voorschot op de door hen te maken onkosten.

G.

¹ Zie verder art. 146

De generale synode besluit

1. aan de gedéchargeerde en de te benoemen deputaten kennis te geven van de besluiten A-F met toezending aan iedere primus- en secundus-deputaat van het rapport;
2. aan hen tevens kennis te geven van de besluiten van deze synode inzake de correspondentie met The Presbyterian Church in Korea met toezending van de desbetreffende rapporten;
3. van de besluiten van deze synode inzake de correspondentie met The Presbyterian Church in Korea met toezending van de desbetreffende rapporten kennis te geven aan de te benoemen deputaten voor financiële steun aan kerkelijke arbeid in Korea en aan de tot dusver steunbiedende instanties voor elke vorm van arbeid aldaar.

Artikel 96

Liturgische formulieren in hedendaags Nederlands

Namens commissie V rapporteert ds. H. Mostert inzake de overzetting van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands en een korter avondmaalsformulier. (IX a, c, d, f, h-m, o, q, r, t-ij)

Dit rapport gaat vergezeld van een lijst van door de commissie voorgestelde wijzigingen in de door de deputaten aangeboden tekst van de liturgische formulieren. Prof. Trimp wijst als voorzitter van de deputaten op het belang van de mede-werking van neerlandici. Hij benadrukt het onderscheid tussen een verkort avondmaalsformulier en een korter avondmaalsformulier. Voorts is bij de „modernisering” van de liturgische formulieren gebleken dat niet alleen de tekst maar ook soms de inhoud verouderd is. Er is behoefte aan een ruimere armslag bij de uit-voering van het nog resterende deputaten-werk.

Bij het begin van de avond-zitting legt br. K. Wolters namens de ouderlingen van commissie V een verklaring af, waaruit blijkt dat zij weliswaar geen bezwaar hebben tegen het invoeren van een korter avondmaalsformulier maar zich zorgen maken over de mogelijkheid dat het gebruik van het andere formulier daardoor zal worden verdrongen.

Op voorstel van de praeses wordt na de bespreking van het rapport der commissie goedgevonden dat er, in afwachting van vaststelling van de tekst der formulieren in een volgende zitting, thans een principe-besluit genomen zal worden. Met algemene stemmen aanvaardt de synode het voorstel van de commissie onder voorbehoud dat de in besluit 2 genoemde wijzigingen nog nader zullen worden vastgesteld. Bij deze stemming blijft ds. M. Brandes buiten stemming, daar hij deel uitmaakt van het desbetreffende deputaatschap. (Zie verder art. 98.)

Commissie en rapporteur ontvangen de dank van de vergadering, eveneens prof. Trimp voor zijn aandeel bij de bespreking van de tekst der formulieren.

Het besluit van de synode is als volgt:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. het „rapport van deputaten, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/1970, voor de overzetting van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands alsmede voor een korter Avondmaalsformulier”;
2. de onder IX c, d, f, h-m, o, q, r, t-ij en XV g genoemde brieven, die betrekking hebben op het onder 1 genoemde rapport;
3. een nota van aan te brengen wijzigingen in de tekst van de liturgische formulieren. door haar commissie opgesteld naar aanleiding van door de kerken gegeven suggesties dienaangaande.

A.

I *Zij constateert*

1. dat de deputaten tot opdracht hadden alle liturgische formulieren - aller-eerst de meest gebruikte - te stellen in hedendaags Nederlands (zie Acta generale synode van Amersfoort-West 1967 art. 52. besluit C 1):
2. dat de deputaten bij hun rapport de kerken aangeboden hebben formulieren in hedendaags Nederlands voor
 - de bediening van de doop aan de kinderen der gelovigen,
 - de bediening van de doop aan volwassenen,
 - de openbare geloofsbelijdenis,
 - de bediening van het heilig avondmaal,
 - en een korter formulier voor de bediening van het heilig avondmaal;
3. dat de deputaten er niet in geslaagd zijn hun werk geheel te voltooien;

4. dat de kerkeraad van Utrecht-Noordwest als bezwaar tegen het korter avondmaalsformulier inbrengt, dat de essentie van de viering van het heilig avondmaal, het evangelie van het lijden van de Here Christus, in dit formulier niet voorkomt;
5. dat de kerkeraden van Huizum en Utrecht als bezwaar tegen het korter avondmaalsformulier noemen het ontberen van een deel van de schriftuurlijke schoonheid van het onverkorte formulier, dit evenwel zonder nadere argumentatie.

II *Zij overweegt*

dat de voorgelegde ontwerpen dienen te beantwoorden aan de volgende eisen:

- a. bij de taalkundige modernisering moet de inhoud en de strekking van de tot op heden gebruikte formulieren gehandhaafd zijn;
- b. het korter formulier voor de viering van het heilig avondmaal moet de schriftuurlijke leer aangaande dit sacrament bondig en helder weergeven en liturgisch verantwoord zijn;
- c. de gemoderniseerde formulieren en ook het korter formulier om het heilig avondmaal te vieren moeten goed te verstaan zijn zonder dat gevreesd moet worden voor snelle veroudering vanwege modernistische formule-ring of woordkeus.

III *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten in hun ontwerp van een korter formulier voor de viering van het heilig avondmaal het evangelie van het lijden van de Here Christus juist een centrale plaats gegeven hebben, en wel onder de hoofdjes „gedachtenis van Christus", „verzekering" en „gemeenschap";
2. dat de ontwerpen, die aan de generale synode voorgelegd zijn, beantwoorden aan de opdracht voor de deputaten en aan de eisen in de overweging vermeld.

B.

I *Zij constateert*

dat enkele kerken verzocht hebben om de vragen bij de bediening van de doop aan de kinderen (2e vraag), bij de bediening van de doop aan volwassenen (4e vraag) en hij de openbare geloofsbelijdenis (1e vraag) aan te vullen met de uitdrukkelijke vermelding van de drie formulieren van enigheid; dat de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven verzoekt om een geheel nieuwe opbouw van het formulier om het heilig avondmaal te houden.

II *Zij overweegt*

dat de deputaten slechts opdracht ontvangen hadden de liturgische formulieren in hedendaags Nederlands te stellen.

III *Zij is van oordeel*

dat aan de onder I genoemde verzoeken in het kader van deze taalkundige modernisering thans niet kan worden voldaan.

C.

I *Zij constateert*

1. dat de meeste kerken die de generale synode over het rapport van de deputaten geschreven hebben, evenals de particuliere synoden van Utrecht 1972 en Groningen 1972, verzoeken de voorgelegde concepten vrij te geven voor liturgisch gebruik;
2. dat de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven verzoekt om een nieuw, kort formulier om het heilig avondmaal te vieren, teneinde daarmee een eventuele discrepantie tussen twee formulieren te voorkomen;
3. dat de onder 2 genoemde kerkeraad niet nader aanwijst wat hij onder deze discrepantie verstaat.

II *Zij besluit*

1. de deputaten hartelijk te danken voor hun werk;
2. de aan de synode voorgelegde concept-formulieren met de aangebrachte wijzigingen vast te stellen en vrij te geven voor gebruik in de eredienst, met dien verstande dat het ontwerpen blijven zolang het kerkboek nog niet definitief vastgesteld is.
3. ten aanzien van de continuering van deze arbeid nadere besluiten te nemen hij de behandeling van de voorstellen betreffende de algehele herziening van het kerkboek, waarbij alsnog in

rekening gebracht zullen worden de opmerkingen uit het rapport van de deputaten waarover thans geen beslissing is gevallen.

Donderdag 15 juni

Artikel 97

Rechtsgeldigheidsbesluit inzake dopen van wettig geadopteerde kinderen

Ds. Joh. Strating rapporteert namens commissie I over bezwaarschriften betreffende rapporteert rechtsgeldigheid van de uitspraak die de generale synode van Hoogeveen deed inzake het dopen van wettig geadopteerde kinderen. (XI e, g, i, p, q, u, ee, ff) In de bespreking wordt veel aandacht besteed aan de vraag wat in dit geval de betekenis van art. 30 K.O. is, en welk gewicht de ingebrachte bezwaren hebben. Na afhandeling van de eerste ronde vraagt en ontvangt de commissie gelegenheid voor beraad. (Zie verder art. 103.)

Artikel 98

Tekst liturgische formulieren

Ds. H. Mostert deelt mee welke wijzigingen commissie V alsnog heeft aangebracht in de voorgestelde tekst van liturgische formulieren. (Zie eerder art. 96.) De synode aanvaardt daarna met algemene stemmen de door de commissie aan-gebrachte wijzigingen. Hiermee is de tekst van de in art. 96 genoemde liturgische formulieren vastgesteld. (Zie bijlagen 23-26.)

Artikel 99

In de middag-vergadering leest ds. M. Brandes als rapporteur van commissie V een gewijzigd voorstel voor een besluit inzake de tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands. (Zie eerder art. 77.) Na bespreking ontvangt de commissie gelegenheid tot beraad. (Zie verder art. 107.)

Artikel 100

De synode vergadert in comité.

Artikel 101

Bezwaren kerkeraad Maassluis tegen synode Hoogeveen

In de avond-vergadering wordt in behandeling genomen het rapport van commissie II over de bezwaren van de kerkeraad van Maassluis tegen het geen de synode van Hoogeveen heeft geoordeeld over de mededeling van de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer aan de synode van Amersfoort-West, waaruit bleek dat zij zich niet in haar vertegenwoordigd achtten, en tegen de uitspraken van de synode van Hoogeveen inzake een beschuldiging van de kerkeraad van Maassluis tegen prof. J. Kamphuis. Rapporteur is br. M. Koerselman.

Na de eerste ronde wordt de vergadering gesloten. (Zie verder art. 104.)

Vrijdag 16 juni

Artikel 102

Ingekomen stukken

Het eerste deel van de morgen-vergadering wordt bijgewoond door de hoogleraren dr. C. Trimp en H. J. Schilder.

Aan de synode wordt mededeling gedaan van drie ingekomen stukken.

Een brief van de Stichting Geestelijke Liederen naar aanleiding van het besluit inzake de psalmberijming zal ter hand gesteld worden aan de deputaten voor deze aangelegenheid.

Een bezwaarschrift van ds. S. S. Cnossen te Spakenburg, betreffende het karakter en de regeling van de steun aan de Koreaanse kerken inzake nieuwbouw, wordt voor advies aan het moderamen toevertrouwd.

Een brief van br. D. Jansz. Zwart met musicologische opmerkingen over hetgeen deputaten betreffende de bundel „Enige Gezangen" hebben voorgesteld, zal ter kennisneming aan commissie IV worden doorgegeven.

Artikel 103

Rechtsgeldigheid

Ds. Joh. Strating laat de vergadering weten welke wijzigingen commissie I heeft aangebracht in haar voorstel betreffende de rechtsgeldigheid van het besluit over doop van wettig geadopteerde kinderen. (Zie eerder art. 97.)

De predikanten Tj. Boersma en N. Bruin leggen een tegen-voorstel aan de vergadering voor.

Er ontstaat een levendige discussie waarin o.a. wordt aangevoerd dat het tegen-voorstel een te groot gewicht hecht aan bezwaren op grond van art 30 K.O., en de vrees wordt uitgesproken dat na aanneming daarvan de revisie-verzoeken niet meer in behandeling zullen komen en de kerken in verwarring zullen geraken met betrekking tot het dopen van wettig geadopteerde kinderen. De behandeling van de revisie-verzoeken zal wel veel van de synode vergen maar de synode moet niet de weg van de minste weerstand volgen. Deze vrees wordt door de voorstellers weer-sproken. Een bezwaar tegen overhaasting bij de behandeling van de rechtsgeldigheid wordt door de praeses weerlegd. Bovendien wijst hij er op dat het voor het verdere werk van de commissie belangrijk is, dat thans in ieder geval een principe-uitspraak zal worden gedaan.

Na beëindiging der bespreking wordt het tegen-voorstel verworpen (5 stemmen voor, 26 tegen). Vier leden der synode blijven buiten stemming, daar zij aan de besluitvorming van de synode van Hoogeveen hebben deelgenomen.

Tegenvoorstel

De tekst van dit voorstel was:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. de onder XI e, g, i, p, q, u, ee, ff genoemde bezwaarschriften tegen het besluit van de generale synode van Hoogeveen, Acta, art. 251, om een commissie te benoemen met de opdracht zo mogelijk haar op korte termijn te dienen met rapport en advies inzake de doop van geadopteerde kinderen, alsmede tegen het nemen van een definitieve beslissing in de onderhavige zaak door de generale synode van Hoogeveen, Acta, art. 376.

II *Zij constateert*

A.

1. dat de generale synode van Hoogeveen, Acta, art. 251, van oordeel was
 - a. dat hoewel het te betreuren is dat in deze belangrijke en dringende zaak een duidelijk rapport is uitgebleven, dit te billijken is in verband met de door deputaten opgegeven redenen;
 - b. dat het zeer gewenst is in de onderhavige zaak te komen tot een synodale uitspraak, waarop reeds vele jaren wordt gewacht (vgl. Acta Bunschoten-Spakenburg, art. 97; Acta Rotterdam-Delfshaven, art. 538 b; Acta Amersfoort-West 1967, art. 282), terwijl intussen in verscheidene gemeenten geadopteerde kinderen het sacrament van de heilige doop ontvangen;
2. dat genoemde synode besloot een commissie ad hoc te benoemen met de opdracht haar zo mogelijk op korte termijn te dienen met rapport en advies in deze zaak;
3. dat genoemde synode na langdurige besprekingen, met 18 tegen 12 stemmen en 2 onthoudingen, uitsprak aan het verzoek van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964, oorspronkelijk gericht aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65, ook thans niet te kunnen voldoen;
4. dat aan deze uitspraak overwegingen en oordelen vooraf zijn gegaan, die tot inhoud hebben dat de synode een verhindering zag voor het dopen van kinderen die buiten het verbond geboren zijn;

B.

dat in de onder I genoemde bezwaarschriften en verzoekschriften tegen de generale synode van Hoogeveen o.a. wordt aangevoerd

1. door de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg: dat hoezeer het gewenst was in de onderhavige zaak tot een synodale uitspraak te komen, deze wenselijkheid niet rechtvaardigt dat zij een commissie ad hoc benoemde, omdat zodoende de zaak immers feitelijk buiten de kerken om afgehandeld is (vgl. de overweging van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven, dat voor een uniforme doopspraktijk tenminste een groeiende overeenstemming in deze materie nodig is);
2. door de particuliere synode van Groningen: dat het rapport dat voor de besluitvorming der synode heeft gediend, niet beantwoordde aan de eisen die de generale synode van Amersfoort-West op het oog had, toen zij aan een deputaatschap de opdracht gaf de kerken te dienen met een breder rapport, terwijl dit rapport ook niet tevoren aan de kerken is toegezonden;
3. door de kerkeraad van Voorburg: dat, gezien de afwezigheid van een duidelijk rapport, de zaak zo niet naar goede orde, de orde van art. 30 K.O., ter tafel is gekomen en derhalve niet had kunnen en mogen behandeld worden; het was dringend noodzakelijk geweest het bredere rapport van deputaten af te wachten, zodat de kerken zélf zich op de zaak hadden kunnen beraden; nu is feitelijk buiten de kerken om de zaak afgehandeld, in strijd met art. 30 K.O.;

4. door de classis Schiedam: dat de synode het onderhavige besluit niet had behoren te nemen aangezien er geen rapport van de deputaten ter tafel was en uit de kerken geen voorstel of verzoek terzake was ingediend;
5. door de particuliere synode van Zuid-Holland: dat, hoewel formeel niet strijdig met de tekst van art. 30 K.O. (wettig ter tafel), de afhandeling van deze materie, in het licht van het besluit van de synode van Amersfoort-West, wel degelijk strijdig is te achten met de geest van dit artikel:
6. door de particuliere synode van Overijssel: dat de synode in strijd met de overweging van de synode van Rotterdam-Delfshaven (Acta. art. 282) nu aan een uniforme doopspraktijk heeft gebonden:

C.

1. dat de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg uitsprak. dat de uitspraak van de generale synode van Hoogeveen inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen uit het midden der kerken dient te worden weggenomen.
2. dat de particuliere synode van Groningen haar verzocht het besluit van de generale synode van Hoogeveen niet langer bindend te verklaren:
3. dat de kerkeraad van Voorburg haar verzocht zich in gelijke zin uit te spreken als hij deed, nl. dat de zaak feitelijk buiten de kerken om. in strijd met art. 30 K.O.. is afgehandeld;
4. dat de classis Schiedam haar verzocht uit te spreken. dat de synode van Hoogeveen het onderhavige besluit niet had behoren te nemen:
5. dat de particuliere synode van Zuid-Holland haar vroeg het besluit van de synode van Hoogeveen weg te nemen op grond van strijdigheid met de geest van art. 30 K.O.;
6. dat de particuliere synode van Overijssel haar verzocht het besluit van de generale synode van Hoogeveen niet langer bindend te verklaren.

III *Zij overweegt*

1. dat de zaak van de doop van wettig geadopteerde kinderen als een zaak van leer en orde de kerken in het gemeen aangaat en niet afgehandeld kan worden dan dool een uitspraak van een generale sv node;
2. dat art. 30 K.O. niet alleen bepaalt dat men in meerdere vergaderingen niet zal handelen dan hetgeen dat in mindere niet heeft afgehandeld kunnen worden of dat tot de kerken der meerdere vergadering in het gemeen behoort, maar ook heeft vastgelegd, dat in de kerkelijke samenkomsten geen andere dan kerkelijke zaken en deze op kerkelijke wijze verhandeld zullen worden;
3. dat kerkelijke behandeling o.m. betekent
 - a. dat hij zaken die de kerken in het gemeen aangaan de kerken in de gelegenheid zijn tevoren kennis te nemen van hetgeen aan de orde zal komen om zich daarover te beraden en de afgevaardigden eventueel te instrueren:
 - b. dat in verband hiermee rapporten die m opdracht van een voorgaande synode zijn samengesteld tijdig aan de kerken worden toegezonden:
 - c. dat gewichtige zaken van leer of orde, met name wanneer het vernieuwing of verandering betreft, door een meerdere vergadering niet tot afhandeling worden gebracht voordat de mindere vergaderingen daarin zijn gekend:
4. dat in overeenstemming met het onder 2 genoemde de generale synode van Bunschoten-Spakenburg overwoog, dat het noodzakelijk is, gezien de noodzaak ener uniforme doopspraktijk, dat de materie van de doop van wettig geadopteerde kinderen eerst in de kerken grondig wordt besproken, temeer daar argumenten, die nadere overweging behoeven, zowel voor als tegen inwilliging van het bij haar gedane verzoek bijgebracht (kunnen) worden:
5. dat eveneens in overeenstemming met het onder 2 genoemde de generale synode van Rotterdam-Delfshaven, toen zij van een particuliere synode het verzoek ontving te verklaren dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 inzake de doop van heidenkinderen geen hindernis biedt tegen de doop van wettig geadopteerde kinderen, overwoog dat de door de synode van Bunschoten-Spakenburg noodzakelijk geachte grondige bespreking van de materie van de doop van wettig geadopteerde kinderen nog slechts in de kerken van één particulier-synodaal ressort is geschied en dat voor een uniforme doopspraktijk tenminste een groeiende overeenstemming in deze materie nodig is, en deputaten be-noemde die o.m. de opdracht ontvingen de kerken tenminste een jaar voor de komende synode met een rapport over de aan de orde gestelde kwestie te dienen;
6. dat eveneens in overeenstemming met het onder 2 genoemde de generale synode "en Amersfoort-West in rekening bracht, dat het onder 4 bedoelde rapport de kerken niet tijdig had bereikt, zodat de tijd van voorbereiding onvoldoende was geweest, en aan deputaten opdracht gaf tenminste een jaar voor de

volgende generale synode met een breder rapport over de aan de orde gestelde kwestie de kerken te dienen, waarbij zij overwoog dat uit de bespreking in raar vergadering gebleken was dat verschillende aspecten van deze zaak nadere bestudering vereisen;

7. dat het onder 5 bedoelde rapport. in verband met door de synode van Hoozeveen billijk geachte redenen, niet is samengesteld en derhalve de kerken niet zijn gediend met een rapport, waarin het resultaat zou zijn neergelegd van door de generale synode van Amersfoort-West noodzakelijk geachte nadere bestudering van verschillende aspecten van deze zaak;
8. dat aan de generale synode van Hoozeveen geen verzoeken of voorstellen van mindere vergaderingen met betrekking tot de materie van de doop van geadopteerde de kinderen zijn voorgelegd;
9. dat de general synode van Hoozeveen; het zeer gewenst oordeelde in de onderhavige zaak. te komen tot een synodale uitspraak, maar daarbij niet overwogen heeft welke voorwaarden op grond van art. 30 K.O. dienen te gelden om op kerkordelijk verantwoorde wijze te kunnen komen tot een synodale uitspraak;
10. dat aan genoemde synode niet gebleken is of de door de synode van Bunschoten-Spakenburg noodzakelijk geachte grondige bespreking van de materie inmiddels in de kerken van meer dan één particulier-synodaal ressort had plaats gevonden;
11. dat uit de in de Acta van de synode van Hoozeveen vermelde bespreking van de materie, mede gezien de stemmenverhouding bij de definitieve afhandeling, gebleken is dat er moeilijk gesproken kon worden van tenminste een groeiende overeenstemming tussen de afgevaardigden der kerken. terwijl de synode toen zij tot definitieve afhandeling kwam nog minder kon rekenen met tenminste een groeiende overeenstemming in de kerken, welke overeenstemming de synode van Bunschoten - Spakenburg. gezien de noodzaak van een uniforme doopspraktijk. noodzakelijk achtte om tot een uitspraak te kunnen komen;
12. dat de door de synode van Hoozeveen genoemde redenen, waarom zij het zeer gewenst achtte te komen tot een synodale uitspraak, niet in mindering kunnen worden gebracht op de overwegingen van voorgaande generale synoden betreffende de voorwaarden, die dienen te gelden om op kerkordelijk verantwoorde wijze te kunnen komen tot een synodale uitspraak;
13. dat één van de door haar genoemde redenen, nl. dat intussen in verscheidene gemeenten geadopteerde kinderen het sacrament van de heili-ge doop ontvingen, haar juist had moeten herinneren aan hetgeen door voorgaande synoden gezegd was in verband met de noodzaak van een uniforme doopspraktijk;
14. dat niet gebleken is dat de noodzaak van een uniforme doopspraktijk, waardoor de synode van Hoozeveen zich blijkbaar heeft laten leiden, haar geen andere weg liet dan die van het op eigen initiatief komen tot een synodale uitspraak, zonder dat uit de kerken ook maar enige reactie was ontvangen;
16. dat uit de vele door deze synode ontvangen reacties van mindere vergaderingen inmiddels gebleken is, dat het niet op kerkordelijk verantwoorde wijze komen tot een synodale uitspraak tot een resultaat heeft geleid dat niet beschouwd kan worden als vrucht van die overeenstemming in de kerken, die door voorgaande synoden met het oog op een uniforme doopspraktijk noodzakelijk werd geacht, hetgeen het gemis van een rechte verantwoording bij het verlaten door de synode van Hoozeveen van de door voorgaande synoden aangewezen weg des te duidelijker in het licht stelt.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat niet met recht gesteld kan worden, dat de generale synode van Hoozeveen gehandeld heeft in strijd met het tweede deel van art. 30 K.O.;
2. dat de generale synode van Hoozeveen, hoezeer zij zich o.m. gedrongen achtte door de noodzaak van een uniforme doopspraktijk, wel gehandeld heeft in strijd met hetgeen art. 30 K.O. in het eerste deel op het oog heeft, waar gesproken wordt van verhandelen op kerkelijke wijze;
3. dat de generale synode van Hoozeveen niet op kerkordelijk verantwoorde wijze is gekomen tot haar besluit, een commissie ad hoc te benoemen, en overgegaan tot afhandeling van de zaak van de doop van geadopteerde kinderen;
4. dat ten onrechte dientengevolge een uitspraak is gedaan die onder het in art. 31 K.O. bepaalde zou vallen.

V *Zij overweegt*

1. dat de bepaling van art. 31 K.O., dat hetgeen door de meeste stemmen is goedgevonden voor vast en bondig gehouden zal worden, rust op de onderstelling, dat de besluiten tot stand komen

- in overeenstemming met de Heilige Schrift, de belijdenis en de kerkorde;
2. dat de uitspraak van de generale synode van Hoogeveen is tot stand gekomen in strijd met hetgeen art. 30 K.O. in het eerste deel beoogt en met hetgeen voorgaande synoden in overeenstemming daarmee, bij het bepalen van de weg om tot een uitspraak over de doop van wettig geadopteerde kinderen te kunnen komen, hebben overwogen en geoordeeld.

VI *Zij is van oordeel*

dat het besluit van de generale synode van Hoogeveen, vermeld in art. 376 van haar Acta, niet langer dient te worden aangemerkt als een uitspraak, die valt onder bepalingen van art. 31 K.O., en derhalve geen aanspraak meer kan maken op rechtsgeldigheid in het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

VII *Zij spreekt uit*

dat de generale synode van Hoogeveen niet had behoren te komen tot afhandeling van de zaak van de doop van wettig geadopteerde kinderen, gezien hetgeen bepaald is in art. 30 K.O., eerste lid, en door voorgaande synoden ten aanzien van het komen tot een uitspraak ten deze is overwogen en geoordeeld.

VIII. *Zij besluit*

1. niet te handhaven dat het besluit van de generale synode van Hoogeveen, vermeld in art. 376 van de Acta, valt onder hetgeen bepaald is in art. 31 K.O.;
2. zich te beraden ten aanzien van de vraag wat in de door het voorgaande besluit ontstane situatie haar taak is met betrekking tot hetgeen overigens aan haar is voorgelegd aangaande de zaak de doop van wettig geadopteerde kinderen.

Het commissie-voorstel wordt daarna aangenomen (26 stemmen voor, 5 tegen). De praeses gewaagt in zijn dankwoord van een rustige en hoogstaande bespreking en toont zich verheugd dat reeds voor het zomerreces een beslissing op het onderhavige punt genomen kon worden.

Besluit rechtsgeldigheid

Het synode-besluit luidt als volgt:

I *De generale synode heeft kennis genomen van een aantal bezwaarschriften bij haar ingediend door*

1. de particuliere synode van Groningen 1972;
2. de particuliere synode van Overijssel 1972;
3. de particuliere synode van Zuid-Holland 1971, met adhesiebetuiging van de kerk te Zwijndrecht;
4. de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1972;
5. de classis Schiedam, december 1971;
6. de kerkeraad van Voorburg, met adhesiebetuiging van de kerkeraden van Berkel en Rodenrijs en Kralingse Veer-Krimpen a/d IJssel.

II *Zij constateert*

1. dat de door bovengenoemde kerkelijke vergaderingen ingebrachte bezwaren betrekking hebben op het hieronder volgend besluit inzake het in behandeling nemen door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 van de kwestie van de doop van wettig geadopteerde kinderen, vermeld in haar Acta, art. 251:

„De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

het rapport van deputaten, benoemd door de generale synode van Amersfoort-West 1967 inzake de doop van geadopteerde kinderen;

constaterende:

1. dat bovenbedoelde deputaten als opdracht hadden ontvangen „ten minste één jaar

vóór de volgende generale synode met een breder rapport over de aan de orde gestelde kwestie de kerken te dienen, welk rapport aan de eerstkomende generale synode moet worden toegezonden" (Acta Amersfoort-West 1967, art. 282, besluit 2);

2. dat genoemde deputaten, afgezien van het inventariseren van de stukken, aan deze opdracht niet hebben voldaan „tengevolge van ziekte en eveneens van veel tijdrovende arbeid in verband met de moeilijkheden in het leven der kerken", alsmede tengevolge van het vervroegd samenroepen van deze generale synode;

van oordeel:

1. dat, hoewel het te betreuren is, dat in deze belangrijke en dringende zaak een duidelijk rapport is uitgebleven, dit te billijken is in verband met de door deputaten opgegeven redenen;
2. dat het zeer gewenst is in de onderhavige zaak te komen tot een synodale uitspraak, waarop reeds vele jaren wordt gewacht (vgl. Acta Bunschoten-Spakenburg, art. 97; Acta Rotterdam-Delfshaven, art. 538 b; Acta Amersfoort-West 1967, art. 282), terwijl intussen in verscheidene gemeenten geadopteerde kinderen het sacrament van de heilige doop ontvangen;

besluit:

1. bovengenoemde deputaten te dechargeren onder betuiging van dank voor de bewezen diensten;
 2. een commissie ad hoc te benoemen met de opdracht zo mogelijk deze synode op korte termijn te dienen met rapport en advies in deze zaak.";
2. dat de in 1 bedoelde bezwaren als volgt kunnen worden samengevat:
 - a. dat terwille van een terecht noodzakelijk geachte groeiende overeenstemming in deze materie het allereerst gewenst was, dat het door de generale synode van Amersfoort-West 1967 bedoelde breder rapport (vgl. Acta, art. 282, besluit 2) in de kerken gediend had;
 - b. dat door het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1969/70, „een commissie ad hoc te benoemen met de opdracht zo mogelijk deze synode op korte termijn te dienen met rapport en advies in deze zaak" (Acta, art. 251), de onderhavige zaak zodoende feitelijk buiten de kerken om is afgehandeld, waarbij twee der appellanten verwijzen naar art. 30 K.O.;
 - c. dat de afhandeling van deze zaak door de generale synode van Hoogeveen ook heeft plaats gevonden zonder dat enig voorstel of verzoek dienaangaande bij haar was ingekomen;
 - d. dat zij, in strijd met de overwegingen van de generale synoden van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 (Acta, art. 538 b) en van Amersfoort-West 1967 (Acta, art. 282) de kerken nu aan een uniforme doopspraktijk heeft gebonden, zonder dat er in deze zaak sprake was van een groeiende overeenstemming;
 - e. dat het gewenst en noodzakelijk geweest was het aan de kerken in uitzicht gestelde breder rapport, als onder a genoemd, alsnog af te wachten, zodat eerst een volgende generale synode zich naar goede orde met deze zaak verder had kunnen bezig houden, mede naar aan-leiding van uit de kerken zelf opgekomen voorstellen;
 3. dat op grond van bovengenoemde bezwaren appellanten verzoeken uit te spreken, het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen (Acta, art. 376) hetzij „niet langer bindend te verklaren", dan wel „uit het midden der kerken weg te nemen".

III Zij overweegt

1. dat de zaak van de doop van wettig geadopteerde kinderen reeds in een gemotiveerd verzoek van de particuliere synode van Zeeland. Noord-Brabant en Limburg 1964, gericht aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 (Acta, art. 538 b) op de tafel van de meeste vergadering der kerken is gelegd overeenkomstig artikel 30 K.O.;
2. dat, hoewel de zaak vermeld in het verzoek van genoemde particuliere synode, gelet op de aard van de materie als gene dat tot de kerken der meerdere vergadering in het gemeen behoort" (vgl.

- artikel 30 K.O., tweede lid), sindsdien voor de aandacht van al de kerken kwam te staan, deze noch door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65, noch door die van Amersfoort-West 1967 (vgl. Acta, art. 282) was af-gehandeld:
3. dat niet alleen de deputaten voor deze aangelegenheid benoemd door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 hun rapport aan al de kerken hadden toegezonden, maar dat ook het minderheidsrapport van de betreffende commissie, die de generale synode van Amersfoort-West 1967 had te dienen inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen, door middel van haar Acta als bijlage ter kennis van de kerken waren gebracht, teneinde de kerken met het oog op een grondige bespreking te dienen;
 4. dat geen van de kerkelijke vergaderingen - met uitzondering van de kerkeraad van Voorburg en de particuliere synode van Zuid-Holland 1971, die elk op eigen wijze naar art. 30 K.O. verwijzen - voor haar bezwaren gronden ontlenuen aan art. 30 K.O.;
 5. dat ter generale synode van Hoogeveen 1969/70 niet alleen het door de generale synode van Amersfoort-West 1967 met het oog op een groeien-de overeenstemming in deze materie noodzakelijk geachte en aan de kerken in uitzicht gestelde breder rapport was uitgebleven, maar dat ook uit de kerken zelf geen enkel voorstel of verzoek betreffende de zaak van de doop van wettig geadopteerde kinderen haar had bereikt;
 7. dat de generale synode van Hoogeveen niettemin haar besluit (Acta, art. 251) nam en wel omdat zij o.m. van oordeel was „dat het zeer gewenst is in de onderhavige zaak te komen tot een synodale uitspraak, waarop reeds vele jaren wordt gewacht (vgl. Acta Bunschoten-Spakenburg, art. 97; Acta Rotterdam-Delfshaven, art. 538 b; Acta Amersfoort-West 1967, art. 282), terwijl intussen in verschillende gemeenten geadopteerde kin-deren het sacrament van de heilige doop ontvangen”.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat het onjuist is te stellen, dat door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 in feite buiten de kerken om, in strijd met artikel 30 K.O., de zaak van de doop van wettig geadopteerde kinderen in behandeling is genomen (zie III, 1, 2);
2. dat het evenzeer onjuist is te stellen, dat de generale synode van Hoogeveen 1969/70 in strijd met art. 30 K.O. deze zaak heeft afgehandeld (zie III, 3, 4);
3. dat het evenwel niet van wijs beleid getuigt, dat de generale synode van Hoogeveen, op grond van haar besluit 2, vermeld in haar Acta, art. 251, deze zaak tot afhandeling heeft gebracht (zie III, 4, 5);
4. dat echter tevens in rekening dient gebracht te worden, dat het kennelijk belang van de kerken voor de aandacht van de generale synode van Hoogeveen heeft gestaan, zoals blijkt uit haar Acta, art. 251 oordeel 2 (zie III, 6).

V *Zij spreekt uit*

aan de verzoeken van appellanten genoemd in II 3 niet te voldoen.

VI *Zij besluit*

hiervan kennis te geven aan

1. de eerstvolgende particuliere synoden van Groningen, Overijssel, Zuid-Holland en Zeeland, Noord-Brabant en Limburg;
2. de eerstvolgende classis Schiedam;
3. de kerkeraden van Berkel en Rodenrijs, Kralingse Veer-Krimpen a/d IJssel, Voorburg en Zwijndrecht.

Artikel 104

Ds. A. Kuiper deelt als voorzitter van commissie II mee dat zij, gezien behoefte aan wijziging van haar voorstellen en de nog beschikbare tijd, besloot door ds. N. Bruin geconcipeerde voorstellen betreffende de bezwaren van de kerkeraad van Maassluis na enige wijzigingen over te nemen. (Zie eerder art. 101.)

Br. M. Koerselman beantwoordt vervolgens de sprekers van de eerste ronde. (Zie verder art. 106.)

Artikel 105

Aan het einde van de morgen-vergadering maakt de praeses bekend welk besluit de synode in besloten zitting genomen heeft met betrekking tot de radio- en televisie-kerkdiensten. (Zie eerder art. 100.)

De tekst daarvan is:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. het rapport van de deputaten voor radio-uitzending van kerkdiensten. benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70;
2. het financieel verslag van de penningmeester van het deputaatschap.

II *Zij constateert*

1. dat de deputaten de opdrachten a. en b., het behartigen van de radio-uitzendingen van kerkdiensten (voor binnen- en buitenland). op nauw-gezette wijze en met goede vrucht uitvoerden;
2. dat zij ook wat opdracht c. betreft, inzake televisie-uitzending van kerkdiensten, diligent zijn geweest, maar een wijziging in de formulering van deze opdracht voorstellen, namelijk: „eveneens de televisie-uitzending van kerkdiensten te behartigen“;
3. dat de bemoeiingen van de deputaten naar opdracht d., met betrekking tot de vulling van de na de kerkdiensten beschikbare zendtijd, velerlei waren maar tijdens de verslag-periode geen directe resultaten opleverden;
4. dat het ingevolge opdracht e. waakzaam blijven van deputaten met be-trekking tot hun plaats in het Convent van Kerken door hen met goede zorg en veel inspanning werd betracht, terwijl het voldoening geeft van van hen te vernemen, dat de samenwerking in het C.v.K. met IKOR en RKK is verbroken en dat, vanwege een te verwachten herstructurering van de kerkelijke zendtijd, thans een interim-situatie is ingetreden in welke de plaats van de deputaten in en de uitzending van kerkdiensten via het C.v.K. voorshands aanvaardbaar blijft;
5. dat uit het door de penningmeester van de deputaten ingezonden verslag bij onderzoek is gebleken dat een juist financieel beheer werd gevoerd.

III *Zij is van oordeel*

1. dat een goede voortgang van het werk ter behartiging van de radio-uitzending van kerkdiensten zowel voor het binnenland als via de wereld-omroep van groot belang is te achten en blijvende verzorging vraagt;
2. dat de voorgestelde wijziging van de opdracht aan de deputaten ten aanzien van de televisie-uitzending van kerkdiensten alleszins redelijk is, daar zo door hen ten deze een meer actief beleid kan worden gevoerd;
3. dat het ook ten aanzien van de vulling van het radio-halfuur na de kerk-dienst dringend gewenst blijft aan de deputaten op te dragen te doen wat conform hun verantwoordelijkheid nodig en mogelijk is;
4. dat het aanbeveling verdient deputaten duidelijk te instrueren met be-trekking tot hun plaats in het C.v.K. (tijdens de interim-periode), de mogelijk door hen te verlenen medewerking aan de op gang zijnde herstructurering van de kerkelijke zendtijd. alsmede het eventueel aangaan van overeenkomsten de in wording zijnde nieuwe Omroepstichting, met uter verzorging van de radio- en televisie-uitzending van kerkdiensten van de Gereformeerde Kerken;
5. dat het voor het goed functioneren van het deputatenwerk nodig is de penningmeester van de deputaten de nodige financiële middelen toe te wijzen om de kosten aan de uitvoering van de opdrachten verbonden te kunnen voldoen.

IV *Zij besluit*

1. de deputaten benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 onder hartelijke dank voor de veelomvattende en vaak moeizame arbeid te dechargeren;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de volgende opdrachten:
 - a. met gelijke zorg als voorheen is geschied de radio-uitzending van kerkdiensten voor het binnenland te behartigen;
 - b. ook de radio-uitzending van kerkdiensten (via Radio Nederland Wereldomroep) voor het buitenland te blijven verzorgen;
 - c. eveneens de televisie-uitzending van kerkdiensten te verzorgen;
 - d. hun inbreng te leveren voor de vulling van het radio-halfuur na de kerkdienst, indien de verantwoordelijkheid van de deputaten ten volle in rekening wordt gebracht;
 - e. 1. in de interim-periode gebruik te maken van de mogelijkheden kerkdiensten uit te

- zenden binnen de samenwerking in het Convent van Kerken;
2. mede heen te werken naar een structuur waarin de Gereformeerde Kerken haar kerkdienst-uitzendingen zullen doen verzorgen onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid;
 3. namens de kerken een overeenkomst aan te gaan met de nieuwe Omroepstichting, indien het onder e 2 gestelde daarbij is gewaarborgd;
- f. aan de eerstvolgende synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden;
3. aan de deputaten een bedrag ad f 750,- ter beschikking te stellen ter bestrijding van door hen te maken kosten, waaromtrent verantwoording zal worden gedaan aan de eerstvolgende synode;
 4. de penningmeester van de deputaten onder dankzegging voor het door hem gevoerde beheer te dechargeren en hem te verzoeken het kassaldo ad f 46,77 te willen storten op postrek. 2672070 van de quaestor van deze synode;
 5. opnieuw een deputaat met een secundus-deputaat aan te wijzen ter benoeming in het „College van Deputaten voor de protestantse kerkuitzendingen“, zo mogelijk rekening houdend met de wens van Radio Nederland Wereldomroep continuïteit te betrachten in het benoemen van een deputaat;
 6. hiervan kennis te geven aan
 - a. de deputaten benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70;
 - b. de door deze synode te benoemen deputaten.

Artikel 106

Bezwaren kerkeraad Maassluis

Br. M. Koerselman voltooit zijn beantwoording van de bespreking over de bezwaren van de kerkeraad van Maassluis. (Zie eerder de artt. 101 en 104.)

Ds. A. Kuiper benadrukt dat de commissie het van belang acht, dat bij aanvaarding van de voorstellen tevens wordt goedgevonden dat een begeleidend schrijven aan de kerkeraad van Maassluis wordt gezonden, waarin een schriftuurlijk appèl op de kerkeraad wordt gedaan om de besluiten van de synode te aanvaarden, zoals in het aanvankelijke concept van de commissie een dergelijk appèl tot uitdrukking was gebracht. Vervolgens deelt hij mee welke wijzigingen en aanvullingen in de nieuwe voorstellen van de commissie zijn aangebracht.

Na een tweede ronde worden de voorstellen in stemming gebracht. Vier synodeleden blijven buiten stemming, omdat zij reeds eerder over de zaak als synodelid hebben geoordeeld.

Het eerste voorstel inzake de bezwaren tegen de oordelen van de synode van Hoogeveen wordt aanvaard (1 stem tegen, 30 voor).

Het tweede voorstel inzake de bezwaren tegen de uitspraken van genoemde synode wordt eveneens aanvaard (2 onthoudingen, 29 voor).

De praeses dankt in het bijzonder de rapporteur voor zijn aandeel in de behandeling van de zaak en zijn zorgvuldige beantwoording van de bespreking.

De synode vindt goed dat de tekst van de begeleidende brief wordt opgesteld onder verantwoordelijkheid van het moderamen en daarvan later kennis zal worden ge-given aan de synode. (Zie verder art. 112.)

De tekst van de besluiten is:

A.

- I.** *De generale synode heeft kennis genomen van*
een verzoek van de kerkeraad van Maassluis om revisie van het oordeel van de generale synode van Hoogeveen, Acta, art. 154 I.

II *Zij constateert*

1. dat de generale synode van Hoogeveen van oordeel was
 - a. dat de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer met hun uitspraken, dat zij zich niet in de generale synode van Amersfoort-West 1967 vertegenwoordigd achtten en dat daarom al haar besluiten voor hen geen enkele rechtskracht zouden hebben, art. 36 en art. 31 van de kerkorde buiten werking hebben gesteld;
 - b. dat deze kerkeraden door aldus te handelen een scheur hebben getrokken in de samenleving der kerken;
 - c. dat de raad van de gereformeerde kerk te Maassluis het kerkontbindend karakter van genoemde uitspraken had behoren te onderkennen:

2. dat de kerkeraad van Maassluis hiertegen inbrengt
 - a. dat de generale synode van Amersfoort-West anders oordeelde dan de generale synode van Hoogeveen, door bij haar constatering dat de kerken te Koog-Zaandijk en Wormerveer zich niet meer in haar vertegenwoordigd achtten, niet het kerkverband te noemen, en dit ook achterwege te laten toen zij deze kerken uitsloot bij het toezenden van een besluit aan de kerken van Noord-Holland;
 - b. dat het mogelijk is, dat men van een synode terecht kan zeggen dat men haar en haar besluiten niet erkent, terwijl men toch in het kerkverband blijft, en dat dit dan niet kan worden uitgelegd als een niet-erkennen van art. 36 K.O.;
 - c. dat de enkele omstandigheid dat men niet met zoveel woorden aankondigt in revisie te zullen gaan, niet bewijst dat men niet in revisie zal gaan, en dat eerst de in aanmerking komende meerdere vergadering zal vermogen te constateren dat men niet in beroep is gegaan;
 - e. dat de onderhouding van het kerkverband ook gebaseerd is op het „tenzij" van art. 31 K.O.. en dat de generale synode van Hoogeveen, door dit niet te noemen, het recht van beroep op dat „tenzij" niet meer heeft erkend;
 - f. dat eerst dan de band aan een zusterkerk kan en moet worden verbroken wanneer bewezen is dat het betreft een valse kerk;
 - g. dat met het oordeel van de generale synode van Hoogeveen een nieuwe synodocratie zich heeft aangediend, omdat de kerkeraad meent dat volgens dit oordeel kerken die een generale synode niet erkennen ipso facto buiten het kerkverband staan;
 - h. dat van handhaving van de leer door verzaking van de fundamentele artikelen 31 en 36 K.O. niet gedacht moet worden dat dit Gode welgevallig is, en dat het doel de middelen niet heiligt;
3. dat de kerkeraad van Maassluis daarom verzoekt uit te spreken, dat de uitspraak van de generale synode van Hoogeveen (Acta, art. 154 I, van oordeel 1, 2, 3) als ongereformeerd moet worden aangemerkt en dient te worden nietig verklaard.

III *Zij overweegt*

1. dat de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer zich niet meer in de generale synode van Amersfoort-West vertegenwoordigd achtten, nadat deze besloten had uit kracht van de belijdenis der waarheid ds. B. J. F. Schoep niet te ontvangen als lid van deze gereformeerde generale synode, hetgeen de generale synode van Hoogeveen uitdrukkelijk bij haar oordeelsvorming heeft geconstateerd;
2. dat deze kerkeraden daarmee zich stelden tegenover een generaal besluit, dat uitging van de eenheid der kerken, zoals deze eenheid tot uitdrukking wordt gebracht wanneer haar afgevaardigden ter generale synode instemmen met de belijdenis;
3. dat deze kerkeraden het „zeggen" van de synode genoemd in art. 36 K.O. in de onderhavige aangelegenheid ontkenden, en daarmee stelden dat de synode geen enkele zeggenschap ten opzichte van hen meer had;
4. dat deze kerkeraden niet alleen op geen enkele wijze bij hun besluit art. 31 K.O. in geding hebben gebracht, welk artikel juist uitgaat van de eenheid der kerken in belijdenis en kerkorde, maar ook zelfs niets genoemd hebben vanuit de Heilige Schrift, de belijdenis of de kerkorde;
5. dat de generale synode van Amersfoort-West, door bij de toezending van haar antwoord op een revisie-verzoek van de particuliere synode van Noord-Holland de kerken te Koog-Zaandijk en Wormerveer uit te sluiten, daadwerkelijk haar behandeld heeft als niet behorende tot het verband van de kerken die in de synode vertegenwoordigd waren;
6. dat het stellen van de mogelijkheid, dat men terecht van een synode kan zeggen dat men haar en haar besluiten niet erkent, terwijl men toch in het kerkverband blijft, voorbijgaat aan de werkelijkheid dat de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer zich onttrokken aan een generaal besluit, dat de eenheid der kerken handhaafde, zoals deze eenheid tot uitdrukking het betuigen van instemming belijdenis door haar afgevaardigden;
7. dat het spreken over de enkele omstandigheid dat men niet met zoveel woorden aankondigt in revisie te zullen gaan, voorbijgaat aan de werkelijkheid dat genoemde kerkeraden op geen enkele wijze art. 31 K.O. in geding hebben gebracht;
8. dat de generale synode van Hoogeveen, door (in haar overweging) van art. 31 K.O. de verplichting te noemen tot het voor vast en bondig houden van de uitspraken der meerdere

- vergaderingen, het verband aanwees tussen dit artikel en art. 36 K.O. en geenszins het recht van beroep op het 'tenzij' van art. 31 K.O. ontkende;
9. dat het argument van de kerkeraad van Maassluis, dat eerst dan de band aan een zusterkerk kan en moet worden verbroken wanneer bewezen is dat het betreft een valse kerk, voorbijgaat aan de werkelijkheid dat de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer zich onttrokken hebben aan het „zeggen" van de generale synode van Amersfoort-West en daar-mee aan de kerken die dit „zeggen" in haar kerkorde hebben vastgelegd;
 10. dat de door de kerkeraad van Maassluis gemaakte toepassing van de regel, dat het doel de middelen niet heiligt, ten onrechte het iaat voor-komen dat de generale synode van Hoogeveen de artikelen 31 en 36 K.O. zou hebben verzaakt, terwijl juist de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer deze artikelen hebben verzaakt, toen zij voor zich de credentie van ds. B. J. F. Schoep handhaafden.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de kerkeraad van Maassluis ten onrechte uit het oordeel van de generale synode van Hoogeveen afleidt, dat in het algemeen zou zijn gesteld dat kerken die een generale synode niet erkennen ipso facto buiten het kerkverband staan;
2. dat de kerkeraad van Maassluis ten onrechte stelt, dat met het oordeel van de generale synode van Hoogeveen een nieuwe synodocratie zich heeft aangediend;
3. dat de kerkeraad van Maassluis zich alsnog het oordeel van de generale synode van Hoogeveen behoort aan te trekken, dat hij het kerkontbindend karakter van de uitspraken van de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer had behoren te onderkennen.

V *Zij besluit*

1. aan het verzoek van de kerkeraad van Maassluis onder II 3 genoemd niet te voldoen;
2. hiervan kennis te geven aan de kerkeraad van Maassluis en aan prof. J. Kamphuis te Kampen.

B

I

De generale synode heeft kennis genomen van
een verzoek van de kerkeraad van Maassluis om revisie van de uitspraak der generale synode van Hoogeveen, Acta, art. 154.

II *Zij constateert*

1. dat de generale synode van Hoogeveen uitsprak
 - a. dat de beschuldiging van de raad der gereformeerde kerk te Maassluis, als zou prof. J. Kamphuis zich schuldig hebben gemaakt aan de zonde van openbare scheurmaking, elke grond mist;
 - b. dat deputaten-curatoren de beschuldiging van de raad van de gereformeerde kerk te Maassluis genoegzaam hebben weerlegd;
 - c. dat de raad van de gereformeerde kerk te Maassluis derhalve van 's Heren wege geroepen is de beschuldiging van openbare scheurmaking terug te nemen;
2. dat de kerkeraad van Maassluis tegen de uitspraak van de generale synode van Hoogeveen aanvoert
 - a. dat in het oordeel van de deputaten-curatoren, dat ambtsdragers het recht tot uitoefening van de zorg voor de gemeente verspelen wanneer zij bij de uitoefening van die door Christus hun opgelegde taak de weg des Woords verlaten, de consequentie ligt van de synodale opvatting van art. 36 K.O.;
 - b. dat het oordeel van de generale synode van Hoogeveen, dat de kerkeraad niet aangetoond heeft dat prof. Kamphuis de gelovigen gebonden en gedwongen heeft in de consciëntiën aan menselijke wetten en vonden, niet afdoende is, daar het Avondmaalsformulier in de passage, die handelt over degenen die sekten en mouterij in kerken begeren aan te richten, de gehele gemeente aanspreekt;
 - c. dat het oordeel van de generale synode van Hoogeveen, dat prof. Kamphuis nimmer heeft ontkend dat de gelovigen in de door hem be-doelde kerken de roeping hadden hun ontrouwe ambtsdragers te vermanen voordat zij van hen weken, er aan voorbijgaat dat prof. Kamphuis door zijn visie op art. 36 en art. 31 K.O. gedreven werd tot zijn „wegroeping", zodat hij in plaats van te constateren wat de kerkeraden van Koog-

- Zaandijk en Wormerveer zelf hadden uitgesproken zijn eigen conclusie uit de verklaring van deze kerkeraden stelde;
- d. dat de generale synode van Hoogeveen wel kan beweren, dat het de bedoeling van prof. Kamphuis was de gelovigen in de kerkelijke weg te doen gaan, maar dat de duidelijke taal van prof. Kamphuis dit ontkent;
 - e. dat de overweging van de generale synode van Hoogeveen, dat de rechtszekerheid der ambtsdragers, verankerd o.m. in art. 79 K.O., niet weggenomen wordt door de oproep, aan de zonde van een ontrouwe ambtsdienst geen gemeenschap te hebben, maar door het verbreken van het kerkverband, niet opgaat, daar de betrokken kerkeraden nimmer het kerkverband hebben willen breken;
 - f. dat wanneer de „wegroeping" van prof. Kamphuis onder ons onbestraft kan blijven, daarmee de rechtszekerheid van de ambtsdragers principieel doorbroken is, aangezien het ontnemen van de ambtsdienst aan iemand niet kan geschieden zonder het oordeel van het kerkverband;
 - g. dat in tegenstelling tot de Acte van Vrijmaking, waarin, nadat de kerkelijke weg geheel was afgelopen, alsnog de door Christus ingestelde ambtsdienst van de kerkeraden werd geëerd, bij de „wegroeping" het loslaten van de kerkeraden al aan het eerste begin van de kerkelijke weg lag;
3. dat de kerkeraad van Maassluis zich het meest tot zijn revisie-verzoek gedrongen voelt door het feit, dat de generale synode van Hoogeveen heeft uitgesproken dat hij van 's Heren wege geroepen is zijn beschuldiging terug te nemen;
 4. dat de kerkeraad van mening is, dat het vergen van een schuldbelijdenis niet passend is, nu hij ordelijk een gravamen heeft ingediend.

III *Zij overweegt*

1. dat de bezwaren van de kerkeraad van Maassluis worden beheerst door de gedachte, dat prof. J. Kamphuis zich zou hebben laten leiden door een verkeerde opvatting van art. 36 K.O., waarbij de kerkeraad echter niet, evenmin als bij zijn bezwaren tegen het oordeel van de generale synode van Hoogeveen (Acta, art. 154 1), in rekening heeft gebracht dat de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer het in art. 36 K.O. bepaalde „zeggen" van de generale synode, en dat nog wel in een aangelegenheid die de confessionele eenheid der kerken betrof, hebben ontkend en daarmee zich geheel aan haar „zeggen" onttrokken;
2. dat de bezwaren van de kerkeraad ook worden beheerst door de gedachte, dat de gelovigen in de kerken te Koog-Zaandijk en Wormerveer de kerkelijke weg dienden te volgen, te beginnen bij de kerkeraad, waar-bij de kerkeraad van Maassluis echter voorbijgaat aan de werkelijkheid dat de kerkelijke weg door de betrokken kerkeraden was uitgeschakeld;
3. dat de generale synode van Hoogeveen niet beweerde dat het de bedoeling van prof. Kamphuis was de gelovigen in de kerkelijke weg te doen gaan, doch van oordeel was, dat prof. Kamphuis nimmer heeft ontkend dat de gelovigen de roeping hadden hun ontrouwe ambtsdragers te vermanen over hun kerkontbindende uitspraken voordat zij van hen weken, welk vermanen iets anders is dan het gaan van de kerkelijke weg, te beginnen bij de kerkeraden;
4. dat de bewering van de kerkeraad, als zouden de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer nimmer het kerkverband hebben willen breken, in strijd is met de werkelijkheid dat deze kerkeraden metterdaad zich hebben onttrokken aan het door art. 36 K.O. bepaalde generale verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland;
5. dat het spreken van de kerkeraad van Maassluis over principiële doorbreking van de in art. 79 K.O. verankerde rechtszekerheid van de ambtsdragers ten onrechte wordt gegrond in de stelling, dat het ontnemen van de ambtsdienst niet kan geschieden zonder het oordeel van het kerkverband, aangezien de betrokken ambtsdragers zichzelf onttrokken hadden aan het door de belijdenis en de kerkorde bepaalde verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland;
6. dat het spreken van de kerkeraad van Maassluis over het ordelijk indienen van een gravamen voorbijgaat aan de werkelijkheid dat hijzelf aan de bevoegde instanties verzocht heeft tuchtrechtelijke maatregelen tegen prof. J. Kamphuis te nemen;
7. dat het oordeel van de generale synode van Hoogeveen, dat de kerkeraad van Maassluis van 's Heren wege geroepen is de beschuldiging van openbare scheurmaking terug te nemen, niet hetzelfde is als het vergen van een schuldbelijdenis maar veeleer, gezien de gemeenschappelijke onderworpenheid aan de Here, de plicht aanwees om, wanneer de beschuldiging ongegrond

- blijkt te zijn, haar zo spoedig mogelijk uit de kerkelijke samenleving weg te nemen;
8. dat deze plicht te meer klemt nu de kerkeraad van Maassluis in het publieke geschrift „Rekenschap" verwezen heeft naar de passage van het avondmaalsformulier, waar gesproken wordt over degenen die begeren sekten en muiterij in kerken aan te richten.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de kerkeraad van Maassluis ten onrechte zijn beschuldiging tegen prof. J. Kamphuis van openbare scheurmaking door het indienen van zijn revisieverzoek heeft gehandhaafd;
2. dat de kerkeraad van Maassluis thans te meer gehoor dient te geven aan de roeping van 's Heren wege om de beschuldiging van openbare scheurmaking terug te nemen.

V *Zij besluit*

1. aan het verzoek van de kerkeraad van Maassluis onder I genoemd niet te voldoen;
2. hiervan kennis te geven aan de kerkeraad van Maassluis, prof. J. Kamphuis te Kampen, de kerkeraad van Rotterdam Delfshaven en de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool te Kampen.

Artikel 107

Heidelbergse Catechismus

Het gewijzigde voorstel van commissie V inzake de tekst van de Catechismus zal nu in stemming worden gebracht. (Zie eerder artt. 77 en 99.) Een door drs. D. Deddens opgestelde nota betreffende de vraag of men kan spreken van een „authentieke" of „officiële" tekst van de Heidelbergse Catechismus voor De Gereformeerde Kerken in Nederland, welke nota tijdens de bespreking ter synode heeft gediend, zal in het archief van de synode worden gedeponneerd.² Het voorstel van de commissie wordt met algemene stemmen aanvaard. Eén lid van de synode blijft buiten stemming omdat hij deputaat is geweest.

De praeses attendeert in zijn dankwoord op hetgeen onder A IV 3 is besloten. Op zijn voorstel wordt het aan commissie V toevertrouwd, de synode van advies te dienen inzake de uitgave en verkrijgbaarstelling van de vrijgegeven tekst evenals van de tekst van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands.

Ds. C. J. Breen spreekt mede namens de andere deputaten een dankwoord, waarbij hij in het bijzonder ds. Joh. Francke noemt, die reeds eerder een concept had gereed gemaakt en na zijn herstel uit ziekte aan de voltooiing van het deputatenwerk zich gegeven heeft. De praeses sluit zich hierbij aan.

Het besluit luidt:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. het rapport van de deputaten voor het ontwerpen van een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands;
2. het door deze deputaten aan de kerken aangeboden „Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands", een aanvullend rapport van de deputaten, en een proeve van verwijzing naar Schriftplaatsen bij de zondagen 126;
3. het „Gewijzigd Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands", waarin verwerkt zijn de opmerkingen uit de kerken, binnengekomen bij de deputaten en bij de synode, en opmerkingen uit de kring van de synode zelf;
4. de uit de kerken bij de synode ingekomen brieven onder VIII am, oq genoemd.

A

I *Zij constateert*

1. dat de deputaten binnen de gestelde tijd het „Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands" hebben aangeboden;
2. dat een aantal kerken heeft aangedrongen op het vrijgeven van het „Ontwerp" voor catechetisch onderwijs;
3. dat alleen de kerkeraad van Rotterdam Delfshaven bezwaar heeft ingebracht tegen het vrijgeven van dit aangeboden „Ontwerp" voor gebruik bij het catechetisch onderwijs, omdat dit „Ontwerp" feitelijk een „catechisatieboekje" zou zijn.

² De synode besloot later (art. 259) deze nota als bijlage (28) bij de Acta op te nemen. (Noot scriba 1)

II *Zij overweegt*

1. dat voorgaande synoden (BunschotenSpakenburg 1958/59, Acta, art. 39: Assen 1961, Acta, art. 123; RotterdamDelfshaven 1964/65, Acta, art. 167 b; AmersfoortWest 1967, Acta, art. 250 en Hoogeveen 1969/70, Acta, art. 334) stelden, dat de door een synode vrij te geven tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands aan bepaalde eisen had te voldoen, nl.
 - a. de inhoud van vragen en antwoorden moet onveranderd gebleven zijn;
 - b. de vraag moet als regel niet in het antwoord opgenomen zijn;
 - c. de eenheid van de zinnen moet zoveel mogelijk gehandhaafd zijn;
 - d. ze moet zich zoveel mogelijk aansluiten bij de bestaande wijze van formuleren;
2. dat de synoden van AmersfoortWest 1967, Acta, art. 250 en Hoogeveen 1969/70, Acta, art. 334, als doel duidelijk voor ogen stond, dat het zou komen tot het vrijgeven van een tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands voor gebruik bij het catechetisch onderwijs.

III *Zij is van oordeel*

1. dat het „Gewijzigde Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands" aan de gestelde eisen voldoet;
2. dat de kerkeraad van RotterdamDelfshaven ten onrechte bezwaar maakt tegen het vrijgeven van het aangeboden „Ontwerp" voor gebruik bij het catechetisch onderwijs, aangezien dit geen „catechisatieboekje" is;
3. dat het geheel in de lijn van de besluiten van de synoden van AmersfoortWest 1967 en Hoogeveen 1969/70 ligt, het „Gewijzigd Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands" nu ook vrij te geven voor gebruik bij het catechetisch onderwijs.

IV *Zij besluit*

1. de deputaten dank te betuigen voor hun werk;
2. het „Gewijzigd Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands" vrij te geven voor gebruik bij het catechetisch onderwijs;
3. zich over uitgave en verkrijgbaarstelling van de vrijgegeven tekst nog nader te beraden.

B

I *Zij constateert*

dat een aantal kerken heeft te kennen gegeven, het aangeboden „Ontwerp" in de „u"vorm gesteld ook vrijgegeven te willen zien voor gebruik in de eredienst, dit met het oog op het behouden van een uniforme catechismustekst.

II *Zij overweegt*

dat reeds de synode van Enschede 1955/56 overwoog, dat vaststelling van een tekst in hedendaags Nederlands van de Drie Formulieren van Enigheid „zeer zeker gewenst is", zonder daarbij onderscheid te maken tussen een tekst voor catechetisch en een tekst voor ander kerkelijk gebruik.

III *Zij is van oordeel*

1. dat uit de kerken er terecht op wordt aangedrongen dat de mogelijkheid geopend wordt, dat de thans voor catechetisch gebruik vrijgegeven Catechismustekst zal kunnen gaan dienen voor algeheel kerkelijk gebruik;
2. dat nadere toetsing van de thans voor catechetisch gebruik vrijgegeven tekst noodzakelijk is, wil een synode deze kunnen vrijgeven voor algeheel kerkelijk gebruik;
3. dat ook de kerken tevoren in de gelegenheid dienen gesteld te worden hun oordeel dienaangaande kenbaar te maken.

IV *Zij besluit*

deputaten te benoemen met de opdracht:

1. de nu voor gebruik bij het catechetisch onderwijs vrijgegeven tekst van de Heidelbergse Catechismus nader te toetsen met het oog op het eventueel vrijgeven van deze tekst voor algeheel kerkelijk gebruik door de eerstvolgende generale synode;
2. daarbij rekening te houden met en te verwerken eventuele opmerkingen die uit de kerken

- binnenkomen vóór 1 november 1973;
- van hun werk aan de eerstvolgende generale synode rapport uit te brengen, met dien verstande dat dit rapport de kerken tenminste een half jaar voor de aanvang van de volgende synode bereikt, opdat die synode zal kunnen beslissen of deze catechismustekst voor algeheel kerkelijk gebruik is vrij te geven.

C.

I *Zij constateert*

- dat de deputaten de door de synode van Hoogeveen 1969/70 gevraagde proeve van verwijzing naar Schriftplaatsen, die huns inziens bij de antwoorden behoren vermeld te worden, niet aan de kerken hebben toegezonden. omdat ze daarmee niet gereed gekomen waren;
- dat twee van de deputaten een lijst met Schriftplaatsen, die huns inziens bij de zondag 126 behoren vermeld te worden, wel aan de synode hebben aangeboden.

II *Zij is van oordeel*

dat het noodzakelijk is, dat bij een door een synode voor algeheel kerkelijk gebruik vrij te geven Catechismustekst in hedendaags Nederlands verwijzingen naar de Schrift gegeven worden.

III *Zij besluit*

de te benoemen deputaten tevens op te dragen. de verwijzingen naar de Schrift. zoals die gevonden worden in de editie van de Heidelbergse Catechismus, verzorgd door dr. F. L. Rutgers e.a., kritisch te toetsen en waar nodig te wijzigen, opdat de volgende synode bij de eventueel voor algeheel kerkelijk gebruik vrij te geven tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands ook verwijzingen naar de Schrift zal kunnen geven.

(Zie voor de tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands bijlage 21.)

Artikel 108

De synode vergadert in besloten zitting.

Artikel 109

De synode besluit in comitézitting de quaestor van de generale synode van Hoogeveen, br. H. N. van den Berg, te dechargeren. Vervolgens worden de artikelen 66-87 van de Acta vastgesteld.

Artikel 110

De synode is aan het einde van haar eerste vergaderperiode gekomen. Zij zal nu uiteengaan tot 15 augustus. De praeses spreekt de dank van de vergadering uit, dat de Here haar bijeen deed zijn om het werk te verrichten. Het is een geschenk van Hem dat we in een uitstekende geest mochten samenwerken. Soms zagen we geen weg, maar we werden verder geholpen. Telkens mochten de besluiten met grote eenparigheid worden genomen.

Hij dankt de dames van de typekamer en de koster met diens echtgenote voor de begeleiding en verzorging van de synode, en wenst allen Gods zegen en bewaring toe.

Na dankzegging aan de Here door de assessor wordt de achtste vergaderweek van de synode afgesloten.

Dinsdag 15 augustus

Artikel 111

Bij het appèl nominaal na de opening blijkt dat de vakantieperiode voor verschil lende afgevaardigden nog niet voorbij is. De predikanten K. Verlind en W. Vreugdenhil en de ouderlingen D. J. Gritter, O. Mulder en A. van der Vinne zijn voor het eerst als secundi aanwezig. Zij betuigen door op te staan instemming met de belijdenis der kerken.

Openingstoespraak in memoriam br. J. Groen

De praeses heet allen hartelijk welkom.

Staande hoort de vergadering de woorden aan die hij spreekt ter nagedachtenis van br. J. Groen, die de Here op 17 juli uit dit leven heeft weggenomen. Na voorlezing van de kennisgeving van het overlijden zegt de praeses:

Broeders, ik twijfel er niet aan het gevoel te vertolken van u allen die br. Groen ter synode hebt

meegemaakt, wanneer hier verklaard wordt dat zijn heengaan door ons ervaren is en wordt als een gezamenlijk en persoonlijk verlies. Hij is één van ons geweest, lid van het geheel, die met de gaven en krachten, door God hem verleend, zich gegeven heeft aan de ene veelomvattende taak die ons samen is opgedragen.

Kenden wij br. Groen niet reeds eerder, wij leerden hem kennen hier. Dat kennen betekende tegelijk hoogachten en waarderen. Voor een niet gering deel heeft de synodearbeid van br. Groen zich voltrokken in de kring van commissie IV. Hoe intensief hij zich daar met de zaken, vooral met één bepaalde zaak heeft bezig gehouden is ons bekend.

Toen hij op medisch advies zijn werkzaamheden hier in Hattem moest staken, besefte niemand, ook hij zelf niet, dat het tijdstip van zijn verscheiden voor de deur stond. Na een ziekte, die in korte tijd zijn krachten sloopte en tegen het einde hem het bewustzijn deed verliezen, volgde hier op aarde het ontslag van alle dienst en mocht br. Groen ingaan tot het feest van zijn Heer. Dankbaar gedenken wij de velerlei arbeid, in Christus' kerk en koninkrijk door br. Groen verricht. De wetenschap dat de band in Christus eeuwig is en dat zijn dienst hierboven zich voortzet in heerlijkheid, zij onze zr. Groen en de kinderen bij de voortduur tot troost. Aan de familie werd aanstonds namens de generale synode deelneming betuigd.

Het overlijden van br. Groen herinnert ons allen aan de broosheid van ons leven en maant ons om te werken zolang het dag is. Daartoe sterke ons de levende Here, die ons vandaag roept tot deze dienst op deze plaats.

Na vermelding van enkele personalia en mededeling aangaande een door het moderamen aan het Nederlands Dagblad aangeboden perscommuniqué besluit de praeses zijn openingstoespraak als volgt:

Broeders, met nieuw élan zetten we samen de arbeid voort. Het zomerreces betekende ten dele ook zomervakantie. God deed ons uitrusten en gaf nieuwe krachten, en wij zijn Hem daar dankbaar voor.

Alle commissies maakten melding van vordering; bepaalde rapporten kwamen niet alleen gereed voor wat het werk van de aangewezen rapporteurs betreft, maar konden ook reeds commissoriaal worden vastgesteld. Zoals u reeds bericht werd konden echter nog niet alle geconcipeerde rapporten en voorstellen besproken en/of afgehandeld worden in volledige commissiekring, wat met zich meebrengt dat deze week aan de commissies gelegenheid moet worden geboden om een en ander te behandelen.

Dat het grootste en zwaarste deel van onze taak nog voor ons ligt, weten we allen.

Hoe sterkt het ons, óók te mogen weten dat het gebed van de kerken en haar leden onze arbeid schraagt en draagt.

De Here leide ons door zijn Woord en Heilige Geest, en geve ons samen genade om in moeilijke zaken tot weloverwogen beslissingen te komen, die naar zijn wil zijn.

Tal van besluiten mochten reeds tot stand komen met eenparigheid van gevoelen. Hoe verblijdend zou het zijn wanneer eenzelfde overeenstemming ook verder zich manifesteren zou. Van de Here is onze verwachting.

Iedere synodedag opnieuw.

Van Hem die iedere dag opnieuw voor héél zijn volk wil zijn „de kracht van hunne kracht”.

Artikel 112

Ingekomen stukken

De eerste scriba doet mededeling van enkele ingekomen stukken.

Behalve het bericht van het overlijden van br. J. Groen zijn ontvangen

1. de Acta van de particuliere synode van Gelderland 1972; deze zullen in het archief gedeponneerd worden;
2. een rapport van de kerkeraad van GroningenOost betreffende het synodale archief; dit rapport wordt in handen van commissie V gegeven;
3. een afschrift van een brief van br. H. van Raalte te 't Harde aan de redactie kerknieuws van het Nederlands Dagblad naar aanleiding van een verslag van een synodezitting; dit afschrift wordt voorgelezen.

De vergadering keurt goed dat de in art. 102 vermelde brief van ds. S. S. Cnossen aan commissie II wordt toevertrouwd, en dat de onder XIV o genoemde brief van ds. W. Schede in handen komt van commissie V.

De synode neemt kennis van de brief die onder verantwoordelijkheid van het moderamen is toegevoegd aan de besluiten die aan de kerkeraad van Maassluis zijn gezonden. (Zie eerder art. 106.) De inhoud daarvan is als volgt:

Brief aan kerkeraad Maassluis

Geachte broeders,

Hierbij ontvangt u de besluiten van de generale synode van Hattem betreffende uw bezwaren tegen het oordeel van de generale synode van Hoogeveen, Acta, art. 154 1, en haar uitspraak in genoemd artikel.

De synode achtte het goed, dat deze toezending van haar besluiten vergezeld gaat van een schriftuurlijk appèl op u om de besluiten te aanvaarden en dienovereenkomstig te handelen.

Wilt dit aanvaarden als een uitdrukking van hartelijk begeren, dat met name de beschuldiging van openbare scheurmaking uit de samenleving der kerken wordt weggenomen. Bij de behandeling van uw bezwaren is herinnerd aan het woord van de wijsheid in Spreuken 8: 8 en 9: „Al de woorden van mijn mond zijn in gerechtigheid gesproken: niets daarin is verdraaid en verkeerd. Zij alle zijn voor de verstandige juist, betrouwbaar voor wie kennis gevonden hebben”.

Dit woord stond de synode voor ogen bij het komen tot haar antwoord op uw bezwaren. Dit woord moge ook u leiden bij het overwegen van haar besluiten. De synode heeft zich ingespannen om het verkeerde in uw bezwaren aan het licht te brengen. Moge dit hiertoe strekken dat u het verkeerde dan ook ziet en erkent, en dat u zo er toe komt de ernstige beschuldiging van openbare scheurmaking terug te nemen.

U zelf hebt in een bepaald verband 1 Cor. 13 : 7 genoemd. Welnu, broeders, juist 1 Cor. 13 vei plicht u als woord des Heren een ingrijpende beschuldiging, die ongegrond blijkt te zijn, weg te nemen.

Geve de Here, dat het volgen van de kerkelijke weg de zegen ontvangt van bevestiging der kerkelijke samenleving, ook zoals u daarin als raad van een gereformeerde kerk uw plaats hebt ontvangen.

Artikel 113

Revisie verzoek kerkeraad Hasselt

Aan de orde komt een rapport van commissie **IV** betreffende een verzoek van de kerkeraad van Hasselt, tot herziening van enkele onderdelen van hetgeen de generale synode Hoogeveen heeft uitgesproken met betrekking tot de zaak „Kampen”,

Acta, art. 249 I B. Deze onderdelen, die in het bijzonder het vierde gebod van de wet des Heren betreffen, kon de kerkeraad niet ratificeren. (XIV b) Rapporteur is ds. H. J. Nijenhuis. Na twee ronden, waarin o.a. als prealabel de vraag wordt gesteld of de kerkeraad van Hasselt zijn revisieverzoek terecht naar art. 46 K.O. aanhangig heeft gemaakt zonder zich eerst te wenden tot de particuliere synode van Overijssel, wordt aan de commissie gelegenheid tot beraad gegeven. (Zie verder art. 117.)

Artikel 114

Verzoek kerkeraad Alkmaar i.z. art. 13K.O.

Ds. J. Kok rapporteert namens het moderamen over een verzoek van de kerkeraad van Alkmaar tot herziening van een besluit van de generale synode van Groningen 1946 aangaande de uitvoering van art. 13 K.O. (XV e)

De kerkeraad beoogt een generale samenwerking van alle Gereformeerde Kerken resulterend in een jaarlijkse omslag per belijdend lid ten behoeve van de uitkeringen naar art. 13 K.O.

Ook wil de kerkeraad een gelijk traktement voor alle geëmeriteerde predikanten, dat telkens door een generale synode dient te worden goedgekeurd, waarbij in mindering wordt gebracht een pensioenuitkering op basis van werkzaamheden die niet tot de ambtelijke arbeid van een predikant gerekend kunnen worden.

De synode aanvaardt na een korte bespreking de conclusies van het rapport (1 stem tegen).

Haar besluit is aldus:

Besluit

De generale synode besluit

aan het verzoek van de kerkeraad van Alkmaar om herziening van het door de generale synode van Groningen 1946 (Acta, art. 192) genomen besluit aangaande de uitvoering van art. 13 K.O. niet te voldoen, omdat

1. de emeritaatsverzorging een verplichting is van de plaatselijke kerk (art. 13 K.O.) tegenover de dienaar des Woords, die door die plaatselijke kerk geroepen is (artt. 4 en 5 K.O.) en aan die plaatselijke kerk verbonden is (art. 7 K.O.);
2. een dienaar des Woords, die overeenkomstig art. 4 K.O. door de classis wordt aangewezen voor de beperkte taak één of meer vacante kerken als raadsman te dienen, verbonden blijft aan de plaatselijke kerk die hem riep, en niet zoals de kerkeraad van Alkmaar stelt in dienst komt „van de kerken in "t gemeen”;
3. de kerkeraad van Alkmaar niet heeft aangetoond, dat de door hem genoemde moeilijkheden bij de uitvoering van het besluit van Groningen 1946 onoplosbaar zijn binnen de kaders van de vrijwillig

aangegane samenwerkingsverbanden en de in de kerkorde aangewezen hulpverleningsmogelijkheden (vgl. de artt. 11, 41 en 44 K.O.).

Artikel 115

Appél zr. J. Dubbeldam.

Namens het moderamen rapporteert ds. D. Vreugdenhil over een appèlschrift van zr. J. Dubbeldam te Lisse tegen een uitspraak van de particuliere synode van ZuidHolland 1970.

Daar er geen behoefte aan een bespreking blijkt te zijn, kan de vergadering onmiddellijk tot stemming overgaan. Met algemene stemmen wordt het voorstel van het moderamen goedgekeurd. De afgevaardigden van de particuliere synode van ZuidHolland blijven hierbij buiten stemming, eveneens ds. C. J. Breen, die in classisverband al eerder in dezen geoordeeld heeft.

Het besluit luidt:

Besluit

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een brief van zr. J. Dubbeldam te Lisse, d.d. december 1971, waarmee ze zich tot de synode wendt over „de uitspraak der Part. Synode van Zuid-Holland van 17 juni 1970 in 3e zitting bijeen op Vrijdag 18 September 1970 te Rijnsburg”;
2. vijftien bij deze brief gevoegde bijlagen.

II *Zij constateert*

1. dat zr. J. Dubbeldam de volgende drie verzoeken deed aan genoemde particuliere synode:
 - a. dat de raad te Lisse zich kerkelijkconfessioneel dient te legitimeren door duidelijk antwoord te geven op de gestelde vraag;
 - b. dat de classis Leiden de raad daartoe dient op te wekken en, met zelfonderzoek ten aanzien van het aan haar uitgebrachte visitatierapport, ten aanzien van Lisse, mede dient te verwijzen naar genomen besluiten, die Lisse niet daadwerkelijk ratificeert;
 - c. dat zolang de raad van Lisse in gebreke blijft zich te legitimeren, de leden der gemeente, naar de opdracht van de enige legitieme heerschappij van Christus onder ons, zich aan die raad niet mogen onderwerpen (Hand. 5 : 29)
2. dat de particuliere synode van ZuidHolland 1970 het volgende oordeelde:
 - a. dat de classis GoudaLeidenWoerden ten aanzien van de „Open Brief” terecht uitsprak: „Op dit punt behoort onder ons geen enkele onzekerheid te bestaan. Het betreft hier de belijdenis en daarom is onduidelijkheid hier ontoelaatbaar”;
 - b. dat de classis Gouda-Leiden-Woerden ten onrechte de beantwoording van de vraag van zr. J. Dubbeldam, aan de kerkeraad te Lisse gericht. afhankelijk stelt van „een concrete aanleiding in een ambtelijke dienst van ondertekenaars van de 'Open Brief' ”;
 - c. dat de classis Gouda-Leiden-Woerden aan haar constatering; „Geen der kerken in het Classicaal ressort is van deze uitspraak in beroep gegaan bij de Particuliere Synode” niet vanzelfsprekend kan verbinden:„Derhalve houden alle kerken in het Classicaal ressort deze uitspraak voor vast en bondig”;
 - d. dat de particuliere synode in haar uitspraak in de door zr. J. Dubbeldam haar voorgelegde zaak zich dient te beperken tot die hulp die zij moet en mag bieden naar de norm vastgelegd in art. 30 K.O., hetgeen niet insluit instemming met elke handeling van zr. J. Dubbeldam, met name niet wat betreft haar houding, die samenhangt met haar verzoek genoemd onder c;
 - e. dat voorts zr. J. Dubbeldam in haar klacht wel beweert dat de kerkeraad te Lisse „zeer duidelijk een beleid voortzet dat een andere norm heeft dan Schrift en Belijdenis”, maar niet de noodzakelijke bewijzen voor deze beschuldiging levert;
 - f. dat tenslotte zr. J. Dubbeldam in haar klacht spreekt van „genomen besluiten, die Lisse niet daadwerkelijk ratificeert”, zonder dat zij deze beschuldiging met bewijzen staft:
3. dat de particuliere synode tot de volgende uitspraken kwam:
 - a. op het verzoek van appellante genoemd onder b en c niet te mogen ingaan;
 - b. het verzoek van appellante genoemd onder a in die zin in te willigen. dat zij uitspreekt, dat de classis Gouda-Leiden-Woerden de raad van de Gereformeerde Kerk te Lisse heeft op te wekken de vraag van appellante duidelijk te beantwoorden;

4. dat zr. Dubbeldam als bezwaar tegen de particuliere synode aanvoert
 - a. dat deze de vraag naar de norm, die de kerkeraad van Lisse zou hanteren, heeft laten liggen, al laakte de particuliere synode de houding van de classis;
 - b. dat het oordeel van de particuliere synode betreffende haar klacht over niet ratificeren door de kerkeraad herziening behoeft, alleen al vanwege het feit dat „thans" blijkt dat de kerkeraad de besluiten van de generale synode van AmersfoortWest 1967 niet aanvaardt;
 - c. dat het oordeel van de particuliere synode betreffende haar bewering, dat de kerkeraad een beleid voortzet naar een andere norm dan die van Schrift en belijdenis, is het opleggen van een onschriftuurlijke bewijslast;
5. dat zr. Dubbeldam van de generale synode verlangt, na te gaan of de vraag aangaande de norm wel zo beantwoord is dat, indien werkelijk tot de norm der belijdenis zou worden teruggekeerd, het onmogelijk was dat een predikant vanwege de leer kan worden geschorst zonder dat deze norm als maatstaf wordt gehanteerd;
6. dat zr. Dubbeldam dit verlangen in verband brengt met heel het optreden van de Gereformeerde Kerken van de laatste jaren in diverse plaatselijke conflicten, zoals deze ook aan generale synoden zijn voorgelegd, en de generale synode oproept eigen verleden, zowel persoonlijk als gemeenschappelijk, eens voor Gods aangezicht te beproeven.

III *Zij constateert verder*

1. dat zr. Dubbeldam met haar verzoeken ver uitgaat boven hetgeen zij aan de particuliere synode heeft verzocht;
2. dat zij sprekende over het beleid van de kerkeraad geen onderscheid maakt tussen de kerkeraad thans en die vóór de breuk, en nalaat concreet in te gaan op de besluiten inzake de schorsing van ds J. J. Verleur en de daarop gevolgde breuk.

IV *Zij overweegt*

1. dat naar art. 30 K.O. de generale synode heeft te behandelen wat tot de kerken in het gemeen behoort of hetgeen door de mindere vergaderingen niet kon worden afgehandeld;
2. dat naar artikel 31 K.O. strijdigheid met Gods Woord bewezen dient te worden.

V *Zij is van oordeel*

1. dat zr. Dubbeldam ten onrechte haar verlangen naar een onderzoek betreffende de norm van het kerkeraadbeleid, waarbij inbegrepen de besluiten inzake de schorsing van ds. Verleur en de breuk ter plaatse, voorlegt aan de generale synode;
2. dat zij ten onrechte daaraan verbindt de oproep het optreden van de Gereformeerde Kerken in het jongste verleden te beproeven zonder zelf concrete en geargumenteerde en op de Schrift gegronde verzoeken dienaangaande aan de generale synode voor te leggen.

VI *Zij besluit*

1. het bezwaarschrift van zr. J. Dubbeldam als geheel onontvankelijk te verklaren;
2. hiervan mededeling te doen aan
 - a. zr. J. Dubbeldam te Lisse;
 - b. de eerstkomende particuliere synode van Zuid-Holland;
 - c. de kerkeraad van Lisse.

Behalve bij de sluiting is de werktijd van deze dag niet meer gebruikt voor een plenaire zitting.

Woensdag 16 augustus

Artikel 116

Op deze dag worden geen zaken in voltallige vergadering behandeld, opdat de commissies kunnen vergaderen en er gelegenheid is voor bestudering van de zaken die de volgende dag aan de orde zullen komen.

Donderdag 17 augustus

Artikel 117

Revisieverzoek kerkeraad Hasselt

Commissie IV biedt de synode een gewijzigd voorstel aan inzake het revisieverzoek van de kerkeraad van Hasselt. (Zie eerder art. 113.)

In de daarop volgende bespreking leggen de predikanten C. J. Breen en N. Bruin een voorstel op tafel betreffende de hantering door de kerkeraad van art. 46 K.O. Ook noemen zij suggesties ter amendering van het commissievoorstel. De commissie zal overleg met hen plegen. (Zie verder art. 120.)

Artikel 118

Contact met de Soembanese kerken

De praeses stelt aan de orde een rapport van commissie II over contact met de Soembanese kerken. Ds. A. Kuiper is de rapporteur.

Geen van de door de vorige synode benoemde deputaten kan thans aanwezig zijn, behalve ds. Joh. Strating die lid der synode is.

De rapporteur geeft een korte toelichting bij het voorstel van de commissie. Zij is van oordeel dat de pogingen tot herstel van de breuk tussen de Soembanese kerken definitief als mislukt moeten worden beschouwd. Mede gezien relaties van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. met de „buitenverbandkerken" meent de commissie, dat de tijd is aangebroken om de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe officieel te erkennen als corresponderende zusterkerken in het buitenland, en de banden met de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba e.a. als beëindigd te beschouwen. Ook stelt zij een landelijke regeling van de steunverlening voor.

Deze voorstellen ondergaan een kritische bespreking, waarbij o.m. wordt aangevoerd dat de commissie verder gaat dan de deputaten in hun rapport, dat de fundering niet voldoende is. dat eerst een appel op de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. moet worden gedaan om zich niet aan de „buitenverband kerken" te verbinden; ook wordt gesproken over de betekenis en draagwijdte van de uitspraken die de generale synode van Rotterdam/Delfshaven heeft gedaan en over de oorzaken van het mislukken der pogingen om tot herstel van de breuk op Soemba te komen.

Na beëindiging van de eerste ronde wordt goedgevonden dat de commissie in een volgende zitting na intern beraad informatieve gegevens zal verschaffen. Dan kunnen ook deputaten ingaan op vragen betreffende hun rapport. (Zie verder art. 124.)

Artikel 119

Enige Gezangen

De praeses verwelkomt ds. J. H. van der Hoeven en br. G. Slings als deputaten voor de bundel „Enige Gezangen". Hij memoreert, dat prof. dr. A. W. Begemann en ds. G. A. Hoekstra hun deelname aan het deputatenwerk hebben moeten beëindigen, daar de Here hen tot zich nam.

Ds. Tj. Boersma leest namens commissie IV de conclusie van het rapport, dat is opgesteld naar aanleiding van het door de deputaten aangeboden rapport met 41 gezangen en de daarop betrekking hebbende brieven uit de kerken. (VI)

In de bespreking worden de bezwaren van de commissie tegen het voorstel van de deputaten, om de door hen gevormde bundel als proefbundel vrij te geven voor gebruik door de kerken, herhaaldelijk bevestigd. Ook wordt gesproken over begrenzing van de taak der deputaten, dit mede in verband met de vraag hoe de opdracht van voorgaande synoden was, en over werkwijze, taalgebruik, selectiemethode en melodiegebruik.

Nadat de aanwezige deputaten, de rapporteur en de commissievoorzitter hebben gesproken wordt de behandeling van de zaak opgeschort opdat er gelegenheid is voor commissoriale arbeid. (Zie verder art. 122.)

Vrijdag 18 augustus

Artikel 120

Revisieverzoek Hasselt

Namens commissie IV doet ds. H. J. Nijenhuis mededeling van het resultaat van het overleg inzake het revisieverzoek van de kerkeraad van Hasselt. (Zie eerder artt. 113 en 117.)

De commissie heeft het voorstel betreffende de hantering van art. 46 K.O. overgenomen en ook de meeste van de voorgestelde amendementen.

De synode gaat nu over tot stemming.

Het eerste voorstel inzake art. 46 K.O. wordt aanvaard met 2 stemmen tegen, terwijl 1 lid zich van stemming onthoudt.

Het tweede voorstel, betreffende de bezwaren tegen de uitspraak van de synode van Hoogeveen, wordt met algemene stemmen aangenomen. Hierbij blijven de afgevaardigden van de particuliere synode van Overijssel en 5 leden der synode, die deelnamen aan de behandeling der zaak door de synode van Hoogeveen, buiten stemming.

De besluiten luiden als volgt:

Besluiten

De generale synode heeft kennis genomen van

een bezwaarschrift van de kerkeraad van Hasselt tegen een drietal onderdelen van de uitspraak van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 over het punt ‚wet en sabbat‘ uit de zaak Kampen (Acta, art. 249, I B).

A

I *Zij constateert*

1. dat de kerkeraad van Hasselt verklaart bepaalde onderdelen van de uitspraak van de generale synode van Hoogeveen over wet en sabbat, die in het bijzonder het vierde gebod betreffen, naar art. 31 K.O. niet voor vast en bondig te kunnen houden;
2. dat de kerkeraad vervolgens de generale synode naar art. 46 K.O. verzoekt tot herziening te willen overgaan;
3. dat de kerkeraad bij zijn eerste en tweede verzoek art. 46 K.O. weer nadrukkelijk noemt.

II *Zij overweegt*

1. dat art. 46 K.O. handelt over de instructiën der dingen die in meerdere vergaderingen te behandelen zijn, welke instructiën doorgaans aan de afgevaardigden naar de meerdere vergadering worden meegegeven;
2. dat wat de kerkeraad van Hasselt in zijn eerste en tweede verzoek bij de generale synode aanhangig maakt betrekking heeft op hetgeen de generale synode van Hoogeveen heeft geoordeeld over een besluit van een particuliere synode van Overijssel.

III *Zij is van oordeel*

1. dat de hantering van art. 46 K.O. de kerkeraad van Hasselt tot het inzicht had dienen te brengen, dat hij zijn bezwaren tegen hetgeen de generale synode van Hoogeveen geoordeeld heeft eerst aan een particuliere synode van Overijssel had moeten voorleggen, opdat deze de bezwaren zou overnemen en als haar bezwaren aan de generale synode zou voorleggen;
2. dat nu de kerkeraad van Hasselt er geen blijk van geeft dat hij dit eerst heeft gedaan, en zonder meer zijn verzoeken aan de generale synode voorlegde naar art. 46 K.O. er voor haar nog geen reden is deze verzoeken in behandeling te nemen;
3. dat evenwel de verklaring van de kerkeraad, dat hij bepaalde onderdelen van de bovengenoemde uitspraak van de generale synode van Hoogeveen naar art. 31 K.O. niet voor vast en bondig kan houden, door haar aanvaard kan worden als reden om de verzoeken van de kerkeraad van Hasselt in behandeling te nemen, ook al was het, ook bij een beroep op art. 31 K.O., passend geweest dat de kerkeraad van Hasselt eerst de kerkelijke weg had gevolgd, temeer daar zijn verzoeken betrekking hebben op een besluit van een particuliere synode van Overijssel.

IV *Zij besluit*

thans over te gaan tot de behandeling van de bovengenoemde verzoeken.

B

I *Zij constateert*

1. dat de kerkeraad van Hasselt verzoekt het onrecht dat de buitengewone particuliere synode van Overijssel 1968 zou zijn aangedaan in het besluit van de generale synode Hoogeveen onder I, oordeel C) te herstellen van door dit oordeel te herzien: in strijd met zondag 43 H.C. zouden de woorden van deze particuliere synode verdraaid zijn, omdat de woorden „in het bijzonder“ ten onrechte verbonden zijn aan de woorden „De particuliere synode veroordeelt“; in de uitspraak van de particuliere synode staat niets te lezen van bijzonder veroordelen noch

- van bijzonder afwijken met betrekking tot het vierde gebod van de wet des Heren, maar van een afwijking die in het bijzonder met betrekking tot het vierde gebod werd uitgedragen; de particuliere synode wordt zo veroordeeld om wat zij niet heeft uitgesproken;
2. dat deze raad verzoekt de onderdelen van bovengenoemd besluit onder I, oordeel A 3, en dan ook onder I, slotoordeel en einduitspraak 2 te herzien; de synode zou ten onrechte geoordeeld hebben dat de citaten VIII en IX de bewijskracht missen voor wat de particuliere synode bewijzen wil:
 - a. in citaat I spreekt ds. G. Visee immers van DE (oudtestamentische) WETTEN (bepaald en meervoud), hetgeen betekent dat ds. Visee de nieuwtestamentische kerk in het geheel niet meer aan de wetten omtrent de sabbat gebonden acht, en stelt hij dat het vierde gebod alleen nog een les is voor de nieuwtestamentische gemeente. waarmee deze rekening heeft te houden als zij in vrijheid zelf mag beslissen hoe zij de Here welbehagelijk dienen zal, zonder aan dat gebod als positief gebod nog gebonden te zijn;
 - b. in citaat II heeft de generale synode van Hoogeveen het woordje „zo” ingevoegd en daarmee aan dit citaat een andere zin gegeven; de enige opvatting van dit citaat die juist kan zijn is deze, dat een sabbatsgebod de oudtestamentische kerk bond en dat geen sabbatsgebod de christelijke gemeente bindt;
 - c. in citaat III schuilt de ketterij niet in de eerste twee zinnen, maar in de derde zin; de aanhaling van de twee voorgaande zinnen was nodig om aan te tonen dat het hier in het bijzonder gaat om het vierde gebod; wij zijn volgens ds. Visee vrij van de wet, waarin „velerlei voorschriften” gegeven zijn, in het nieuwe testament komen deze „velerlei voorschriften” niet terug; daarmee degradeert ds. Visee alle sabbatsvoorschriften tot wijsheid uit de kindertijd der kerk, die geen positief gebod meer zouden zijn voor ons;
 - d. in citaat IX vallen door het zo algemeen stellen dat het zonde (judaïsme) is om eisen van God uit vroeger tijd, maar die in Christus zijn vervuld, als rechtstreekse en dus bindende geboden op te leggen, alle eisen, ook de tien geboden, hieronder; wat de Catechismus goed noemt (antw. 91), noemt ds. Visee zonde;
 3. dat de kerkeraad ter ondersteuning van dit verzoek nog het volgende naar voren brengt:
 - a. de generale synode van Hoogeveen heeft blijkens haar oordelen over de citaten VIII de sabbatskwestie niet laten rusten, in strijd met wat door de commissie van voorbereiding was aangeprezen, maar in deze oordelen het vonnis van de particuliere synode op dit punt afgekeurd en de door de particuliere synode geciteerde leringen van ds. Visee daarmee positief goedgekeurd;
 - b. naar het oordeel van de generale synode van Hoogeveen (I, slotoordeel) wettigde citaat VIII, dat ook een sabbatscitaat is, waartegen de particuliere synode terecht neen heeft gezegd, een door ds. Visee zelf gevraagd nader onderzoek, om én aan de predikanten ds. J. O. Mulder en ds. G. Visee én aan de particuliere synode geheel recht te doen; dit is intussen niet gebeurd en daardoor is naar het eigen oordeel van de generale synode niet geheel recht gedaan;
 - c. wanneer nu de generale synode op grond van citaat VIII, dat ook een sabbatscitaat is, genoemde leringen veroordeelt, maar op grond van de citaten VIII dezelfde taal goedkeurt, dan wordt de zuivere basis voor het doorspreken van allerlei vragen rond de zondag en de schriftuurlijke zondagsviering weggenomen;
 - d. de synode van Hoogeveen heeft tot grondslag van haar beoordeling genomen een resumé dat ds. Visee van zijn gevoelens gegeven heeft in 1969, dus na de breuk in Kampen, waardoor de synode de voorgeschiedenis van die breuk heeft losgelaten en in feite een zelfstandige zaak, nl. een leertuchtprocedure tegen de persoon van ds. Visee, geopend heeft; waarom de kerkeraad van Hasselt verzoekt de veroordeling van het besluit van de particuliere synode inzake de citaten VIII weg te nemen;
 4. dat deze raad tenslotte verzoekt het oordeel van de generale synode van Hoogeveen, onder I, „verder van oordeel”, terug te nemen; op grond van tegenstrijdigheid met Gods Woord in Rom. 2 : 1 kan hij dit oordeel niet voor vast en bondig houden, omdat
 - a. de particuliere synode kon oordelen uit de schriftelijk vastgestelde leringen waarbij zij niet stuitte op onduidelijkheden of tegenstrijdigheden; deze stukken waren alle beschikbaar voor de afgevaardigden ter particuliere synode, die bovendien een eigen resumé van de brochure „Kerkscheuring” in handen hadden; de kerkeraad van Kampen (scriba Bos) verwees immers zelf naar deze brochure toen hij weigerde inzage te geven

- van stukken en notulen;
- b. de synode van Hoogeveen ook zelf niet hoorde, hoewel zij stootte op de onduidelijkheid dat de predikanten Mulder en Visee met alle overwegingen van het besluit van de particuliere synode instemden; het is onrecht om voor de particuliere synode een andere maatstaf aan te leggen dan de generale synode voor zichzelf hanteerde.

II *Zij is van oordeel*

1. dat uit het nevenschikkende woordgebruik in de uitdrukking: een leer aangaande de gehele wet des Heren en in het bijzonder over het vierde gebod, in de einduitspraak van de buitengewone particuliere synode van Overijssel (vgl. „is van oordeel”), blijkt dat deze synode „in het bijzonder” de leer van ds. G. Visee aangaande het vierde gebod veroordeelde, zoals ook de generale synode van Hoogeveen oordeelde;
2.
 - a. dat de generale synode van Hoogeveen er terecht op wees dat in citaat I niet gesproken wordt van „de wetten”, maar van „de oudtestamentische wetten” en derhalve ook terecht oordeelde dat uit citaat I nog niet blijkt dat ds. Visee de normatieve kracht van het vierde gebod voor de nieuwtestamentische gemeente ontkent;
 - b. dat door het invoegen van het woordje „zo” door de synode van Hoogeveen de zin van citaat II niet wezenlijk veranderd is, omdat in de letterlijke tekst van dit citaat niet wordt gesteld dat de christelijke gemeente op geen enkele wijze aan het vierde gebod gebonden is;
 - c. dat de derde zin van citaat III, gelezen in het verband van de twee voorgaande zinnen, letterlijk niet meer zegt dan dat de nieuwtestamentische gelovigen vrij zijn van de oudtestamentische sabbatsvoorschriften, waaruit volgt dat de kerkeraad van Hasselt zijn interpretatie in dit citaat inleest;
 - d. dat het gebruik van de onbepaalde uitdrukking: eisen van God uit vroeger tijd, maar die in Christus vervuld zijn, in citaat IX, niet behoeft in te houden dat ook het opleggen van de tien geboden van de wet des Heren door ds. Visee zonde (judaïsme) genoemd wordt;
 - e.
 1. dat de generale synode van Hoogeveen slechts aanwees dat de vier gewraakte citaten de bewijskracht missen voor wat de particuliere synode bewijzen wilde (I, oordeel A 3);
 2. dat door de generale synode van Hoogeveen wel recht is gedaan, namelijk door een zelfstandig onderzoek naar de leringen van de predikanten Mulder en Visee in te stellen (II, geheel);
 3. dat de generale synode van Hoogeveen de leringen van de predikanten Mulder en Visee noch op grond van citaat VIII veroordeelde noch op grond van citaat III goedkeurde, maar mede op grond van citaat VIII slechts concludeerde tot het gewettigd zijn van een nader onderzoek (I, slotoordeel);
 4. dat de generale synode van Hoogeveen ten aanzien van de citaten oordeelde, dat in het besluit van de particuliere synode gebrekkig of niet ter zake is geconstateerd, en daarom terecht een onderzoek instelde op grond van een door ds. Visee gegeven resumé van zijn gevoelens zoals het in de artikelen, waaruit de particuliere synode heeft geciteerd, tot uitdrukking komt, welk resumé naar het oordeel van de synode van Hoogeveen een rechte samenvatting is, terwijl de synode bovendien met haar oordeel over dit gevoelens bevestigde het oordeel, waartoe de particuliere synode op grond van de citaten IVVIII en IXXII was gekomen, en uitsprak dat mede door de leringen van de predikanten Mulder en Visee inzake wet en sabbat reeds voor 21 juni 1967 in de kerk te Kampen de enigheid van het ware geloof en de band aan de Heilige Schrift en de Drie Formulieren van Enigheid aangetast was (I, oordeel C 1; II, constatering 1 en uitspraken 2, 3);
3.
 - a. dat de generale synode van Hoogeveen tot het oordeel over horen van de predikanten J. O. Mulder en G. Visee kwam, nadat zij eerst had aangetoond dat de constatering, die ten grondslag lagen aan de veroordeling van de leringen van deze predikanten, gebrekkig of niet ter zake waren (zie hierboven onder 2 e);
 - b. dat de kerkeraad van Hasselt de generale synode van Hoogeveen ten onrechte beschuldigt van het aanleggen van een andere maatstaf voor de particuliere synode dan de generale synode voor zichzelf hanteerde, omdat deze synode een poging deed om beide predikanten te horen, welke poging echter stuitte op een weigering van hun kant (Acta,

III *Zij spreekt uit*

1. dat de kerkeraad van Hasselt niet heeft bewezen, dat de generale synode van Hoogeveen in haar oordeel I, C 2 de buitengewone particuliere synode van Overijssel van 1968 onrecht heeft aangedaan;
2. dat de door deze raad aangevoerde bezwaren geen reden geven om over te gaan tot herziening van het oordeel van de generale synode van Hoogeveen onder I, A 3 en dus ook niet van I, slotoordeel en einduitspraak 2;
3. dat deze raad geen deugdelijke gronden heeft aangevoerd om het oordeel van de generale synode van Hoogeveen onder I, „verder van oordeel", terug te nemen, en dat derhalve de aanhaling van Rom. 2 : I hier volkomen ten onrechte is geschied.

IV *Zij besluit*

1. aan de verzoeken van de kerkeraad van Hasselt niet te voldoen;
2. hiervan kennis te geven aan de kerkeraad van Hasselt.

Artikel 121

Ds. F. Mul legt namens commissie V een conceptbesluit aan de synode voor aangaande de uitgave van de Catechismus en van diverse liturgische formulieren in hedendaags Nederlands en van het korte avondmaalsformulier. (Zie eerder art. 107.)

In de bespreking komt uit, dat het bij dit voorstel vooral gaat om het waken over de tekst van documenten, die eigen bezit van de kerken zijn. De passage over een royalty is opgenomen vooral met het oog op de toekomst, wanneer de herziening van het gereformeerde kerkboek volledig haar beslag gekregen heeft.

Nadat de commissie een onderdeel van haar voorstel gewijzigd heeft, maakt de synode het tot haar besluit (1 lid onthoudt zich van stemming).

De tekst daarvan is:

De generale synode besluit

ten aanzien van de uitgave en publikatie van de herziene en nieuwe onderdelen van het gereformeerde kerkboek en van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands (voor gebruik bij het catechetisch onderwijs), en in aansluiting bij hetgeen de generale synoden van 1930 tot 1943/45 besloten over uitgave van onderdelen van het kerkboek:

I het auteursrecht als bedoeld in de auteurswet 1912 ten aanzien van het openbaar maken en vermenigvuldigen voor te behouden;

II tijdens de zittingsduur der synode het moderamen, en na haar sluiting een in te stellen deputaatschap te machtigen contact op te nemen met geïnteresseerde uitgevers ten einde deze toestemming te geven tot uitgave van

1. de voor gebruik bij het catechetisch onderwijs vrijgegeven tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands;
2. de voor gebruik in de eredienst vrijgegeven teksten van de beide doopsformulieren, het avondmaalsformulier en het formulier van de openbare geloofsbelijdenis in hedendaags Nederlands, het korte avondmaalsformuliet en het formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords,

onder de volgende voorwaarden:

- a. de toestemming blijft voortdurend gelden tenzij een generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland besluit haar in te trekken,
- b. als royalty zal ten bate van de gemeenschappelijke kerken van de uitgevers een bedrag worden gevraagd. Welk bedrag zal worden vastgesteld door het moderamen, resp. de door de synode te benoemen deputaten;
- c. van iedere uitgave worden drie exemplaren gezonden aan het adres; van de door de synode aangewezen deputaten..;
- d. de uitgevers verplichten zich in elke afdruk of weergave te vermelden: volgens de vaststelling van de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, Hattem 1972 u me het moderamen/de deputaten;

- III** het moderamen, resp. de te benoemen deputaten op te dragen
1. namens de kerken met uitgevers, die toestemming tot uitgave van de door de synode vastgestelde en vrijgegeven onderdelen van het herziene kerkboek verzoeken, de onderhandelingen te voeren op de door de generale synode vastgestelde voorwaarden; de contracten te tekenen, de gelden te innen en te beheren; onder voorbehoud van goedkeuring door de generale synode;
 2. toe te zien of de toestemmingsvoorwaarden gehouden worden;
 3. te controleren of alle nieuwe uitgaven en herdrukken van (gedeelten van) het herziene kerkboek geheel overeenkomen met de door de kerken aan genomen en vastgestelde tekenen,;
 4. in geval van afwijking van deze teksten het nodige te doen om in de des betreffende uitgaven verbetering te krijgen;
 5. van hun arbeid en beheer verslag en verantwoording te doen aan de generale synode, resp. de eerstkomende generale synode.

Artikel 122

Enige Gezangen

Ds. Tj. Boersma vervolgt zijn beantwoording van hetgeen in de eerste ronde met betrekking tot de bundel „Enige Gezangen" is gezegd. (Zie eerder art. 119.) Hij deelt enkele wijzigingen van het commissievoorstel mee.

Ook ds. H. J. Nijenhuis voert als waarnemend commissievoorzitter het woord. De commissie ontvangt gelegenheid tot nader beraad met name wat betreft de opdracht aan de deputaten (Zie verder art. 144.)

Artikel 123

Een conceptantwoord aan zr. A. H. KnoopWendelgelst te Noordwijk aan Zee Artikel 123 (XV p) wordt door ds. D. Vreugdenhil namens het moderamen aan de vergadering voorgelegd. Na een korte bespreking wordt goedgevonden dat het moderamen enkele wijzigingen zal overwegen. (Zie verder art. 125.)

Hetzelfde is het geval ten aanzien van een voorstel van het moderamen voor een antwoord aan br. J. Siegers te Zutphen, die bezwaren heeft tegen een uitspraak van de generale synode van Hoogeveen, Acta, art. 267. (Zie verder art. 126.)

Artikel 124

Contact met de Soembanese kerken

De middagzitting wordt voor een groot deel besteed aan het contact met de Soembanese kerken. (Zie eerder art. 118.) Ds. M. K. Drost te Enschede is als deputaat aanwezig en beantwoordt verschillende vragen. Hij wijst er op dat de deputaten niet meer konden doen dan in hun opdracht besloten lag.

Het is voor hen niet duidelijk hoe de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba e.a. zich opstellen ten aanzien van de „Open Brief" en de gevolgen daarvan in Nederland. Deze kerken moeten daarover nauwkeurig worden ingelicht.

De deputaten dienden bij hun benadering van de Soembanese kerken voorzichtig te zijn ten aanzien van de scheuring, die daar heeft plaats gevonden. De synode van AmersfoortWest heeft uitgesproken, dat een verantwoorde afhandeling van de aan de orde gestelde zaken rond de Soembanese kwestie niet verkregen kon worden. Voor een besluit om de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe te erkennen als corresponderende de zusterkerken in hetzijn meer er gegevens nodig, gezien de kritiek die vanuit de andere kerken op Soemba op haar wordt uitgebracht. De deputaten hebben uit de correspondentie de indruk gekregen dat de situatie ginds op bepaalde punten om verduidelijking vraagt, opdat een volgende synode een verantwoorde beslissing zal kunnen nemen.

Vervolgens beantwoordt ds. A. Kuiper de sprekers van de eerste ronde. Hij wijst er op dat in de kring van de „buitenverbandkerken" de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. worden beschouwd als zusterkerken, en dat alle contacten met deze kerken lopen over ds. P. P. Goossens.

Wanneer de synode alsnog zou gaan oordelen over de bezwaren, die de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. hebben tegen de uitspraken van de generale synode van RotterdamDelfshaven en van voorgaande synoden, zou dit betekenen, dat het bodemgeschil van 1952 aan de orde zou komen. Een bezwaarschrift van br. J. B. Escher te Amersfoort tegen hetgeen door voorgaande synoden over de schorsing van br. L. Kondamara is uitgesproken, zal later aan de orde komen.

Wat betreft correspondentie met de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe wijst hij er op, dat in de praktijk reeds correspondentie met deze kerken gaande is, via de kerk van Zwolle en de zendende kerk van Drachten.

Er is bij vergelijking van wat de synode van Rotterdam/Delfshaven heeft uitgesproken met hetgeen de synode van Hoogeveen heeft gezegd wel enige verschuiving waar te nemen, maar dit moet verklaard worden uit de negatieve houding van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba e.a.
De praeses constateert dat de behandeling van de zaak zal moeten worden voortgezet in een volgende zitting, nadat de commissie verschillende punten nader overwogen heeft. (Zie verder art. 143.)

Artikel 125

Antwoord aan zr. Knoop/Wendelgelst

Ds. D. Vreugdenhil noemt enkele wijzigingen in de tekst van het voorgestelde antwoord aan zr. A. H. Knoop/Wendelgelst. (Zie eerder art. 123.) De synode stelt thans het antwoord met algemene stemmen vast. De inhoud is als volgt:

Hooggeachte zuster Knoop,

De generale synode heeft kennis genomen van uw brief d.d. 11 april 1972.

U wijst daarin op de grote nood, waarin ons land en volk verkeren op geestelijk en zedelijk gebied. U noemt bepaalde concrete zonden, die ongestraft door de Overheid worden toegelaten of zelfs gepropageerd. U signaleert het ontbreken van een krachtige christelijke handhaving van gezag, orde en zedelijkheid.

U zoudt willen, dat er van synodewege officieel en publiek een oproep tot bekering zou uitgaan tot de Overheden van ons land en ook tot ons gehele Nederlandse volk, omdat naar uw oordeel de kerk zwijgt.

Dit laatste weegt U blijkbaar heel zwaar, dat de kerk, „Gods Kerk" zwijgt. Is dat zo? Zwijgt de kerk?

Wordt in de prediking der kerk niet getuigd tegen de actuele zonden vanuit en met het Woord des Heren?

Staat de kerk met haar prediking niet midden in het volle leven van vandaag?

De synode is van mening dat door de trouwe prediking van het bijzondere ambt en door het schriftuurlijk getuigenis van het ambt aller gelovigen, zij het ook met gebreken en tekortkomingen, gehoorzaamd wordt aan de eis des Heren in het midden van de afvallige wereld de lamp van het Woord te laten schijnen.

Zij constateert met dankbaarheid, hoe door middel van de gereformeerde pers, door het getuigenis van gereformeerde kerkleden in staten en raden, door het naar buiten treden van gereformeerde organisaties, door de arbeid en de uitgaven van het Verband van evangelisatiecommissies publiek de stem der Schrift wordt gehoord als een aanklacht en als een appèl.

Een synode heeft slechts een zeer beperkte taak, zoals uit art. 30 K.O. blijkt. Haar leden hebben geen zitting als dragers van het bijzondere ambt, maar als afgevaardigden met een begrensde volmacht. Zij kan niet uit eigen initiatief zich als de „stem der kerk" presenteren aan het Nederlandse volk.

In bepaalde omstandigheden zal zij, als de afvaardigende kerken haar dit verzoeken, naar aanleiding van een bepaalde op het agendum geplaatste zaak een getuigenis kunnen doen uitgaan. Hoewel dan toch nog de moeilijkheid zich zou voordoen op welke wijze het gehele Nederlandse volk zou moeten worden bereikt.

Wij zullen ook in onze tijd vol afval en publieke zonde het niet moeten verwachten, zoals wel voorkomt, van „boodschappen" van synoden maar, zoals in alle tijden, van het actuele en levende Woord, dat ambtelijk wordt verkondigd met grote geestelijke kracht, welke verkondiging gepaard moet gaan met een voortdurend en krachtig gebed van de gelovigen.

Moge uw brief met name ook voor dit laatste een sterke stimulans zijn.

Artikel 126

Het antwoord aan br. J. Siegers (zie eerder art. 123) komt weer in bespreking, maar wanneer blijkt dat op een bepaald punt alsnog bespreking nodig is, wordt tengevolge van gebrek aan tijd de afhandeling uitgesteld. (Zie verder art. 145.)

Hierna worden de werkzaamheden van de negende synodeweek met dankzegging aan de Here beëindigd.

Dinsdag 22 augustus

Artikel 127

Ds. G. Hagens, die ds. J. Kok voor enige dagen vervangt, betuigt na het appèl nominaal zijn instemming met de belijdenis.

De morgen en de middag zijn bestemd voor commissiewerk en bestudering van stukken, die betrekking hebben op de zaak welke 's avonds aan de orde zal komen.

Artikel 128

Bij het begin van de avondzitting blijken de hoogleraren dr. J. Douma en H. J. Schilder als adviseurs aanwezig te zijn. Prof. dr. L. Doekes heeft bericht van verhindering gezonden.

Behalve tijdens de sluiting vergadert de synode de hele avond in besloten zitting.

Woensdag 23 augustus

Artikel 129

Ingekomen stukken

Ook nu wonen de hoogleraren Douma en Schilder de vergadering bij. De eerste scriba geeft de synode kennis van de ontvangst van drie stukken:

1. ds. K. Drost bericht, dat hij de benoeming tot deputaat voor de Psalmberijming aanvaardt;
2. de deputaten voor de bundel „Enige Gezangen" verzoeken de synode een instructie voor de te benoemen deputaten op te stellen, die duidelijk aangeeft wat zij op verschillende door de deputaten genoemde onderdelen noodzakelijk acht; deze brief wordt in handen van commissie IV gegeven;
3. br. F. Dubois te Westernieland zond de synode een brief om de aandacht van de predikanten te vestigen op de „achtergebleven gebieden" waar vele malen leesdiensten voorkomen; de inhoud van dit stuk zal langs andere weg ter kennis van de aanwezige predikanten gebracht worden.

De morgenvergadering heeft verder een besloten karakter.

Het overige deel van de dag is bestemd voor commissoriale arbeid en voorbereiding van een zaak die de volgende dag op het agendum staat.

Donderdag 24 augustus

Artikel 130

Besluit Pretoria.

Gedurende de hele middag en een deel van de avond vergadert de synode in comité. Daarna deelt de praeses in het openbaar mee, dat zij met algemene stemmen een besluit nam met betrekking tot een verzoek van de raad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria (scriba Y. H. Schuring) om herziening van uitspraken van de synode van Hoogeveen, in welk besluit zij tevens antwoord geeft op brieven van de kerkeraden van Assen en Voorburg naar aanleiding van deze uitspraken. (V d, k, l)

De tekst van het besluit zal niet eerder aan de pers worden gegeven dan nadat het de betrokken kerkeraad in Pretoria heeft bereikt.

Vervolgens wordt de arbeid in commissieverband voortgezet.

Het besluit luidt aldus:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. een verzoekschrift d.d. 29 februari 1972 van „die kerkeraad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria" (praeses dr. Van der Waal), vergezeld van de bijlage „Geen plaats voor Apologie in het Praetorium" en van het verzoek bij de behandeling van het verzoekschrift met name rekening te houden met de brief van 22 januari 1970 aan de synode van Hoogeveen;
2. dat gedeelte van het rapport van de deputaten C.B.K., dat handelt over de correspondentie met de onder 1 genoemde kerkeraad (4.2.), alsmede van daarbij behorende correspondentie;
3. een brief d.d. 4 december 1971 van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria;
4. de artt. 19 en 20 van de „Handelinge" van de synode van Pretoria 1971;
5. een brief d.d. 12 april 1972 van de kerkeraad van Assen;
6. een brief d.d. 14 april 1972 van de kerkeraad van Voorburg.

A

I *Zij constateert*

1. dat het eerste verzoek van de kerkeraad v. d. Waal is, „om die besluite van die sinode van Hoogeveen insake Pretoria opnuut te oorweeg"; de synode zou niet hebben aangetoond, dat de zgn. „nuwe leer" in strijd zou wezen met de Bijbel en een ontoelaatbare dwaling binnen het raam van de belijdenis;
2. dat de kerkeraad in de bijlage (blz. 2231) zijn bezwaren als volgt onder woorden brengt:
 - a. In zijn brief van 22 januari 1970 stelde hij vragen met betrekking tot de overwegingen in art. 314 ad a 2, ad a 3 en ad a 5.
Deze vragen werden voor de synode aanleiding om hem in de brief van 19 februari 1970 (Acta art. 401) te „betichten" van afwijking in de leer, schending van het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers en halsstarrigheid.
Als hierbij verwezen wordt naar 1 Cor. 14 : 36, raakt het gebruik van deze tekst de

kerkeraad niet; zij staat nl. juist in een verband, waarin de eigen positie van de vrouw wordt beklemtoond en opgetreden wordt tegen de crisis van het gezag. Ef. 3 : 18, waarheen de synode ook verwijst, wordt misbruikt in de oecumenische beweging en moet worden gezien in het verband van de dreigende tegenstelling tussen joden en heidenchristenen.

- b. De onder a. bedoelde vragen houden juist de Vrijmaking in het oog. Hierbij ging het toch om de handhaving van het ene verbond tegenover coccejaanse theorieën, als zou in de onderscheiden perioden van het genadeverbond wezenlijk verschil in genade bestaan. In dit licht is de verwijzing naar antw. 86 H.C. veelzeggend, met name als in overweging ad a 3 over de tegenstelling gesproken wordt. Dit komt terug in de brief van 19 februari 1970 (Acta, art. 40I): „Als wij buigen door de kracht van de Geest van Christus voor dit onderwijs uit Zijn mond, dan heeft dat niet van doen met het scheppen van een onschriftuurlijke tegenstelling tussen de oude en de nieuwe bedeling, zoals u suggereert. Het is een gelovige erkenning van de vervulling die Christus in het nieuwe verbond brengt, nu Hij de Heilige Geest voor Zijn volk verworven heeft, opdat zij zich zullen uitstrekken om naar alle geboden Gods te leven". Hieruit kan nl. niet anders geconcludeerd worden dan dat die „vervulling" er onder het oude verbond niet was, zodat de tegenstelling er toch weer is. Hier wordt een dermate gevaarlijke taal gesproken dat de vraag gewettigd is, waar de winst van de Vrijmaking op deze wijze blijft.
- c. In de brief van 22 januari 1970 is de vraag gesteld: „Zijn wij dwalende, als we zeggen dat Jezus geen jota of tittel van het Woord des Heeren in Deut. 24 afdeed?" Deze vraag is door de synode van Hoogeveen blijkbaar met „ja" beantwoord. Immers, toen Deut. 24 werd afgekondigd, was er nog niet de vervulling en had Christus nog niet de Heilige Geest voor Zijn volk verworven.
- d. De vraag moet gesteld: „Waar blijft men dan met de eenheid van oud en nieuw verbond?" En ook: „Was de Geest volgens Ier. 3I er ook niet bijv. bij de reformatie van Ezra? (Ezra 9 en I0)".
- e. Zo wordt een bergredechristendom bevorderd en een evolutionistische tegenstelling gemaakt tussen Mozes en Christus, oud en nieuw verbond, en wordt voet gegeven aan:
 1. genoemde tegenstelling in de geest van het „Praeadvies";
 2. een coccejaanse devaluatie van het oude verbond;
 3. spiritualisme en idealisme, dat onder schone schijn in feite de kracht van het nuchtere Woord Gods breekt en niet rekent met de kracht van de zonde. Christus leefde toch onder de wet en Deut. 24 mag niet losgemaakt worden van Deut. 4 : 2 en 32 : 47. Het „maar van den beginne is dit niet zo geweest" is ook van toepassing op meer verhoudingen in het leven (doodstraf, mobilisatie, eed, ontzetting uit de ouderlijke macht, enz.). Christus heeft Deut. 24 als een gebod erkend, hoewel Hij het van verkeerde interpretatie zuiverde (Marc. I0 : 3 en 5);
 4. gevaarlijk modern denken, dat onder beroep op de „Geest" en de nieuwe bedeling pure revolutie importeert.

II *Zij overweegt*

1. dat de grondgedachten van de kerkeraad v.d. Waal, neergelegd in zijn brieven van 26 februari 1969, 1 april 1969 en 22 januari 1970, onveranderd zijn gebleven, zodat, als niet de onder I 2 e vermelde nieuwe argumenten werden gegeven, deze zaak met beroep op art. 46 K.O. niet behandeld had kunnen worden;
2. dat de motiveringen van de kerkeraad v.d. Waal neerkomen op een blijvende geldigheid van de „wet" van Deut. 24 : 1, waartegen ingebracht moet worden dat het beklemtonen van de eenheid van oud en nieuw verbond (Deut. 4 : 2 en Deut. 32 : 47) nimmer tekort mag doen aan erkenning van de voortgang der heilshistorie (Hebr. 8);
3. dat de synode van Hoogeveen niet in strijd kwam met het Woord des Heren in Matth 5 : 18, toen zij (tegenover de door de kerkeraad v.d. Waal gepropageerde blijvende geldigheid van het „gebod" van Deut. 24 : 1) wees op Matth. 19 : 6b en 8 en op Matth. 5 : 31, 32, waar de Here Christus het onderwijs van Mozes inzake de scheidbrief verdiept en de zijnen terugdringt naar het „van den beginne", om niet te scheiden wat God heeft samengevoegd;
4. dat de Geest juist werkzaam was in de reformatie van Ezra vanwege de o.m. naar Levit. 20 : 26

- en Deut. 7 : 3, 4 te bewaren messiaansbepaalde heiligheid van het verbondsvolk;
5. dat de stelling, dat „een huwelijk niet moet en mag voortduren ten koste; van de naleving van Gods geboden" (brief 26 februari 1969: bijlage blz. 12) nooit is teruggenomen en de kerkeraad v.d. Waal over zonde tegen het zevende gebod doet spreken op een wijze die geen recht doet aan wat de Heilige Schrift leert, dat nl. de afzonderlijke geboden niet met elkaar in strijd zijn (Matth. 22 : 39a; Rom. 13 : 9, 10) en ook geen recht doet aan de waarheid, dat wie op één punt struikelt, schuldig is geworden aan alle geboden (Jac. 2 : 10, 11);
 6. dat de synodocratische leerbeslissingen van 1942 het „volksverbond" van de oude bedeling stelden tegenover een „verbond met de uitverkorenen" van het nieuwe verbond, terwijl daarentegen de synode van Hooγεveen naar de Schrift de heilshistorische voortgang accentueerde;
 7. dat de kerkeraad v.d. Waal, met een schijnberoep op een blijvende geldigheid van Deut. 24 : 1, opening geeft aan moderne ideeën omtrent de ontbindbaarheid van het huwelijk en verruiming van de mogelijkheden tot echtscheiding, in strijd met het Woord des Heren in Matth. 19 : 6b.

III *Zij is van oordeel*

1. dat de kerkeraad v.d. Waal door de handhaving van de reeds vóór de breuk te Pretoria gepropageerde huwelijks en echtscheidingsleer de enigheid van het ware geloof, bestaande in de binding aan de Heilige Schrift en de Drie Formulieren van Enigheid, blijft aantasten, hetgeen de basis voor correspondentie duurzaam doet ontbreken;
2. dat deze kerkeraad, door die leer in bescherming te blijven nemen, afbuigt van het spoor der Waarheid, door niet te voldoen aan het bevel de geesten te beproeven of zij uit God zijn (1 Joh. 4 : 1) en evenmin aan het bevel te strijden voor het geloof dat eenmaal de heiligen is overgeleverd (Judas : 3), waardoor zijn volgelingen weerloos worden in de strijd der geesten en onbekwaam tot heiliging van het leven;
3. dat deze kerkeraad niet bewezen heeft dat de oordelen en uitspraken van de generale synode Hooγεveen strijden tegen Gods Woord of de kerkorde;
4. dat derhalve het opnieuw bezien van deze oordelen en uitspraken niet noopt tot het herzien ervan.

IV *Zij spreekt uit*

dat de door de generale synode van Hooγεveen 1969/70 met betrekking tot de huwelijks en echtscheidingsleer gegeven oordelen en genomen besluiten moeten worden gehandhaafd.

B

I

Zij constateert

1. dat de kerkeraad v.d. Waal in de tweede plaats verzoekt „om die optrede van U deputate insake Pretoria af te keur";
2. dat één der motiveringen van dit verzoek is: „Nadien het ons deur korrespondensie met U deputate vir korrespondensie met buitenlandse kerke probeer om kennis te kry van die beskuldigings wat teen ons ingebring is, maar sonder enige resultaat. Die opdrag wat hulle gehad het was daarvoor te beperk. Ons meen egter dat hulle die opdrag wat hulle gehad het 'om ons te bly soek' nie uitgevoer het nie, wat kan blyk uit ons korrespondensie met hulle";
3. dat de deputaten C.B.K. voldeden aan de hun door de generale synode van Hooγεveen verleende opdracht:
 - a. in hun brief van 4 december 1970 bonden zij de kerkeraad v.d. Waal op het hart de synodebesluiten nog eens te overwegen en ze voor vast en bondig te houden;
 - b. naar aanleiding van een verzoek van deze kerkeraad d.d. 8 september 1970 om toezending van verschillende stukken, deelden zij in een brief van 30 maart 1970 mee aan dit verzoek niet te kunnen voldoen en wezen zij andermaal de rechte weg;
4. dat de deputaten op 22 september 1971 een brief van de kerkeraad v.d. Waal van 4 mei 1971 beantwoordden, door als hun mening te kennen te geven dat deze kerkeraad zelf zich tot de generale synode van Hattem kon wenden, en dat het niet tot hun competentie behoorde een oordeel te geven;

(de brief van 4 mei 1971 hield o.a. in:
 een verzoek om te bevorderen dat de zaken van Pretoria op de volgende synode door de kerkeraad v.d. Waal aan de orde gesteld kunnen worden; hierbij stelt deze kerkeraad o.m.:

- hij ontkent dat er een nieuwe leer is en dat hij is afgeweken van de gereformeerde kerkregering;
- hij betwist de bevoegdheid van de synode van Hoogeveen om een oordeel uit te spreken, omdat de zaken niet op een meerdere vergadering in ZuidAfrika zijn afgehandeld;
- hij betwist het recht van de synode om te oordelen op grond van de stukken zonder ook de andere partij te horen;
- hij verzoekt „te bevorderen dat in de Nederlandse pers niet langer de eer en goede naam van predikant en kerkeraad worden aangetast“);

5. dat de deputaten op 27 januari 1972 na ontvangst van een brief d.d. 20 oktober 1971 een krachtig en indringend appèl hebben gedaan op de kerkeraad om de predikant te vermanen met als uiteindelijk doel dat de weg worde gebaad tot herstel van de kerkelijke breuk;

(in de brief van 20 oktober 1971 klaagt de kerkeraad v.d. Waal, dat de deputaten niets gedaan hebben om hun opdracht uit te voeren, en deelt hij mee niet te zullen nalaten de komende synode hierop te wijzen).

II *Zij overweegt*

dat de deputaten C.B.K. gebonden waren aan hun instructie, in aansluiting aan de besluiten en brieven van de synode van Hoogeveen de kerkeraad v.d. Waal te blijven zoeken, en dat zij niet boven deze instructie mochten uitgaan.

III *Zij is van oordeel*

dat de (aan)klacht, als zouden de deputaten C.B.K. de kerkeraad v.d. Waal niet gezocht hebben, alle grond mist.

IV *Zij spreekt uit*

aan het tweede verzoek niet te voldoen.

C.

I *Zij constateert*

1. dat de kerkeraad v. d. Waal ten derde verzoekt „om ons die afskrifte te gee van die handeling van die sinode van Hoogeveen insake Pretoria en ons die beskuldigings wat teen ons ingebring is mee te deel“;
2. dat deze kerkeraad in de bijlage (blz. 16) vermeldt, dat hij per schrijven van 26 februari 1970 aan scriba II e.t. van de generale synode van Hoogeveen gevraagd heeft „een afschrift te mogen ontvangen van het procesverbaal van het onderhoud van ds. H. H. v. d. Linden met commissie II en van hetgeen door de klagers aan de synode is voorgelegd 'waarvan onze raad tot zijn spijt geen kennis draagt' en voorts van de afschriften van de correspondentie, die de synode of haar commissie gehad heeft met hen, die thans door de synode als wettige kerk zijn erkend“, en dat hij per brief van 17 maart 1970 van genoemde scriba het antwoord ontving dat deze na overleg met de overige leden van het voormalige moderamen van de toen reeds gesloten generale synode van Hoogeveen zonder verkregen toestemming en machtiging ener generale synode niet aan de verzoeken kon voldoen;
3. dat deze kerkeraad in zijn brief van 8 september 1970 aan de deputaten C.B.K. verzocht om toezending van
 - a. de correspondentie van commissie II met de kerk van Kaapstad,
 - b. het procesverbaal van het onderhoud van commissie II met ds. H. H. v. d. Linden,
 - c. de correspondentie inzake de Dopperkerk en ds. v. d. Linden, die aan het deputaatschap voorgelegd zou zijn,
 - d. het rapport van commissie II inzake Pretoria, zowel het eerste als het tweede.

II *Zij overweegt*

1. dat de kerkeraad v.d. Waal niet onkundig is van de beschuldigingen die tegen hem ingebracht zijn, aangezien de stukken in „kennis genomen hebbende van“ a t/m f (Acta, art. 314) genoemd worden;
2. dat in de gevraagde stukken geen essentiële punten worden genoemd die niet in het besluit, dat in de Acta van Hoogeveen voorkomt, worden vermeld.

III *Zij is van oordeel*

dat het niet noodzakelijk is de onder I 3 genoteerde stukken toe te zenden.

IV *Zij spreekt uit*

aan dit verzoek niet te voldoen.

D

I *Zij constateert*

1. dat de kerkeradv. d. Waal als vierde verzoek vermeldt „om ons die geleentheid te gee om ons saak te bepleit“;
2. dat deze raad deze vraag reeds in zijn brief van 22 januari 1970 heeft gesteld, in welke brief melding gemaakt wordt van het feit dat de synode niet de beschikking had over de notulen van de kerkeraad van Pretoria, de tekst van de aan hem gerichte brieven, het kerkvisitatie-rapport door ds. H. H. v. d. Linden en dr. C. v. d. Waal uit te brengen aan de voorgestelde synode te Kaapstad betreffende hun bevindingen te Kempton Park tussen 24 juni en 8 augustus 1968, de stukken van Kempton Park voor de geprojecteerde synode en de daarbij behorende passages uit de notulen van de kerkeraad van Kempton Park en de regelingen voor kerkvisitatie van Die Vrye Gereformeerde Kerke in SuidAfrika;
3. dat deze kerkeraad in de bijlage (blz. 5) opnieuw de klacht uit, dat niet alle stukken aanwezig waren en dan noemt: kerkeraadnotulen, een huisbezoeksrapport, notulen van gecombineerde vergaderingen enz.;
4. dat deze kerkeraad in de bijlage (blz. 3) schrijft: „Uit de stukken blijkt, dat het recht van wederhoor geweigerd is aan Pretoria. Maar de helaas ontslapen predikant van Kaapstad is wèl gehoord. In besloten zittingen is over Pretoria gehandeld. Zij heeft geen gelegenheid gekregen dingen, waarvan een zeer scheve voorstelling gegeven is, recht te zetten“;
5. dat deze kerkeraad reeds in zijn brief van 22 januari 1970 schreef, dat ouderling H. Schüring, die eind 1969 in Nederland voor familiebezoek was, bescheiden aan commissie II had aangeboden om desgewenst informatie te geven en vragen te beantwoorden, waarvan toen geen gebruik is gemaakt.

II *Zij overweegt*

1. dat de kerkeraad v.d. Waal in de gelegenheid is geweest het voor de oordeelvorming der generale synode van Hoogeveen benodigde materiaal toe te zenden, temeer daar „in het warmst van het seizoen“ (zie bijlage, blz. 8) de twintig folio-vellen tellende brief van 22 januari 1970 kon worden geproduceerd, aan welke brief wèl het kerkvisitatie-rapport als bijlage 1 is toegevoegd;
2. dat toch zeker in de tijd tussen de generale synode van Hoogeveen en de thans vergaderende synode de tijd niet ontbroken heeft dié stukken toe te zenden, die zouden moeten nopen tot wijziging van oordelen en besluiten en tot de overtuiging van de noodzakelijkheid van „horen“ in de door de kerkeradv. d. Waal bedoelde zin;
3. dat het van het grootste belang moet worden geacht, dat het voornaamste stuk, waaruit de leer omtrent het huwelijk kan worden gekend (nl. de brief van 26 februari 1969) zowel door de kerkeraad v.d. Waal (als bijlage 9 bij zijn brief van 18 maart 1969) als door de kerkeraad Nauta (als bijlage 5 bij diens brief van 30 april 1969) is toegezonden;
4. dat aan de generale synode van Hoogeveen niet kan worden verweten dat zij wederhoor geweigerd heeft, omdat zij ruime aandacht gegeven heeft aan de brieven van de kerkeradv. d. Waal van 20, 22 en 25 januari 1970 na en naar aanleiding van haar eindoordeel van 17 december 1969 (Acta, art.314)
5. dat aan het feit dat de generale synode van Hoogeveen in besloten zittingen over Pretoria heeft gehandeld, geen argumenten ten nadele van haar kunnen worden ontleend omdat vergelijking van de Handelingen met de Acta duidelijk maakt dat er in besloten zittingen geen besluiten zijn genomen die niet in openbare zitting zijn bekend gemaakt (zie art. 313 Aen art. 314):
6. dat de vergelijking, met het wel (aan)horen van ds. H. H. v. d. Linden niet opgaat, omdat aan hem geen gelegenheid gegeven is interne aangelegenheden inzake Pretoria te berde te brengen,
7. dat de zinsnede, dat Pretoria geen gelegenheid heeft gekregen dingen, waarvan een zeer scheve voorstelling gegeven is, recht te zetten, een dermate zware beschuldiging bevat en nog wel zonder bewijs dat zij niet anders, dan ernstige afkeuring verdient;

8. dat aan br. H.Schüring in geen enkel opzicht de pas is afgesneden. Aangezien hem volle gelegenheid geboden is zijn stukken te laten inzien, waarbij bleek, dat geen enkel stuk aan de synode van Hooγεveen nog niet bekend was

III *Zij is van oordeel*

1. dat in geen enkel opzicht aan de kerkeraad v.d. Waal tekort is gedaan;
2. dat aan haar geen toereikende gronden zijn voorgelegd, waarom de kerkeraad zou moeten worden gehoord.

IV *Zij spreekt uit*

aan dit verzoek niet te voldoen

E.

I *Zij constateert*

1. dat de resteerende verzoeken zijn
„5. om geen verdergaande besluite te neem as wat U posisie als buitenlandse kerk meebring;
6. om sodanige aksie te onderneem as wat diensbaar kan wees aan die herstel van die geslane breuk tussen U en ons;
7. om ons weer te erken als gereformeerde kerk en met ons die korrespondensie voort te sit, waardeur moontlik ook 'n basis geskep word vir herstel van die kerklike betrekkinge in SuidAfrika";
2. dat de kerkeraad met betrekking tot het laatste verzoek schrijft: „Die broederskap wat van ons weggegaan het, het per brief van 4 Desember 1971 aan U verslag gedoen van al hul pogings om tot die 'vurig begeerde eenheid' te kom. Onsersyds kon ons op hulle briewe nie reageer nie: eerstens omdat hulle slegs wil praat op basis van diegelykwat Hooγεveenhullegegeehet en ons hulle vermeende regte erken; tweedens aangesien uit niks geblyk het, dat hulle wel eenheid begeer; derdens omdat ons niet kan toelaat dat hulle inmeng in die private lewe van ons predikant, wat nie tot hulle bevoegdheid kan behoort nie. Die kritiek op hul optrede, wat ook die sinode van Hooγεveen gehad het: daarop reageer hulle nie!";
3. dat deze kerkeraad ten aanzien van de „toetsing van feite" door de kerkeraad van Die Vrye Kerk te Pretoria in diens brief van 4 december 1971 schrijft, dat hij deze volledig verwerpt en zich ten volle bereid verklaart om mondeling de beweringen te weerleggen;
4. dat de kerkeraad van Die Vrye Kerk te Pretoria in zijn brief van 4 december 1971 meedeelt op 12 oktober 1970 aan de kerkeraad v.d. Waal te hebben geschreven, in het raamwerk van de besluiten van de generale synode van Hooγεveen te begeren al het mogelijke te doen om tot een hernieuwde geloofseenheid te komen;
5. dat deze raad de brieven van de kerkeraad v.d. Waal van 4 mei 1971 en 20 oktober 1971 aan deputaten C.B.K. van commentaar voorziet.

II *Zij overweegt*

1. dat het haar, evenals dit voor de synode van Hooγεveen gold, voor ogen staat, met de kerkeraad v.d. Waal te handelen naar de regels van de kerkelijke correspondentie (vgl. het verzoek van deze kerkeraad aan deputaten C.B.K. d.d. 18 maart 1969 en het begin van de brief van 19 januari 1970, Acta, art. 401) volgens welke regels (AmersfoortWest, Acta, art. 176) zij er mede acht op dient te geven dat er in de leer, dienst, kerkregering en tucht geen afwijking is van de gereformeerde belijdenis, zodat zij in die lijn voortgaande binnen het kader van de kerkelijke correspondentie blijft;
2. dat haar geen andere weg openstaat dan de kerkeraad v.d. Waal nogmaals op te roepen terug te keren van zijn schadelijke weg met betrekking tot zijn onschriftuurlijke leer en leven ten opzichte van huwelijk en echtscheiding en zo de weg te effenen tot het herstel van de kerkelijke breuk in Pretoria;
3. dat de kerkeraad v.d. Waal in zijn eerste reden om niet te reageren op de brieven van de kerkeraad van Die Vrye Kerk te Pretoria voorbijgaat aan de mogelijkheid, binnen het raam van de Hooγεveense besluiten de eventuele onjuistheid van deze besluiten aan te tonen;
4. dat deze kerkeraad in zijn tweede reden voorbijgaat aan de werkelijkheid, dat de kerkeraad van Die Vrye Kerk te Pretoria de weg begeert te banen tot een hernieuwde geloofseenheid;
5. dat deze kerkeraad in zijn derde reden voorbijgaat aan de werkelijkheid, dat hij zèlf in zijn brief van 26 februari 1969 verband legt tussen het privéleven van de predikant en de leer omtrent

echtscheiding, die soms door God geboden wordt, of onvermijdelijk wordt en niet alleen veroorzaakt wordt door „ontucht" of „hoererij" en dit alles in het kader, dat de Bijbel „misschien meer" over echtscheiding zegt dan men meende;

6. dat zij eerst na kennisname van de correspondentie tussen de deputaten C.B.K. en de kerkeraad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria de reacties van deze raad op de kritiek, door de generale synode van Hoogeveen geuit, kan beoordelen;
7. dat het loutere zéggen door de kerkeraad v.d. Waal dat hij de „toetsing van feite" door de kerkeraad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria verwerpt, zonder ook maar één punt te noemen waarop die toetsing zou hebben gefaald, onvoldoende is om in te gaan op de bereidheid de beweringen mondeling te weerleggen;
8. dat de brief van de kerkeraad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria d.d. 4 december 1971 in zijn commentaar op de brieven van de kerkeraad v.d. Waal aan de deputaten C.B.K. geen nieuwe gezichtspunten oplevert ten aanzien van het verzoekschrift van de kerkeraad v.d. Waal.

III *Zij is van oordeel*

1. dat in de aanwijzing van het onschriftuurlijk karakter van de leer omtrent huwelijk en echtscheiding, in het kader van de kerkelijke correspondentie, gedaan is wat gedaan moest worden tot herstel van de breuk zowel in de kerk te Pretoria als met de corresponderende kerken buiten Zuid-Afrika;
2. dat de redenen die door de kerkeraad v.d. Waal zijn aangevoerd om niet te reageren op de brieven van de kerkeraad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria geen kracht van bewijs hebben;
3. dat haar geen toereikende gronden zijn voorgelegd, waarom aan de kerkeraad v.d. Waal de gelegenheid zou moeten worden geboden te trachten mondeling de beweringen van de kerkeraad van Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria te weerleggen.

IV *Zij spreekt uit*

1. aan de verzoeken 5 en 6 te hebben voldaan;
2. aan verzoek 7 niet te kunnen voldoen;
3. aan het verzoek onder I 3 niet te voldoen.

F

I *Zij constateert*

1. dat de synode van Pretoria 1971 (Handelinge, artt. 19 en 20) in aansluiting aan en in overeenstemming met de desbetreffende besluiten van de generale synode van Hoogeveen 1969/70, uitsprak dat de kerkeraad v.d. Waal geroepen is de huwelijksleer, zoals deze gepropageerd is o.a. in de brief van 26 februari 1969, met woord en daad te herroepen;
2. dat zij zelf ten aanzien van de correspondentie met Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika oordeelde (art. 95), „dat al die zaken, die betrekking hebben op de breuk in de kerk te Pretoria eerst behandeld kunnen worden bij de afhandeling van het verzoek tot revisie van de desbetreffende besluiten van de generale synode van Hoogeveen 1969/70, gedaan door de raad van de kerk van welke dr. C. v. d. Waal praeses is".

II *Zij overweegt*

dat zij thans na de afwijzing van het verzoekschrift van de kerkeraad v. d. Waal in staat en geroepen is het desbetreffende oordeel nader te preciseren.

III *Zij is van oordeel*

dat het desbetreffende oordeel moet luiden:

dat de synode van Pretoria 1971 terecht in overeenstemming met de desbetreffende besluiten van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 de „huwelijks en echtscheidingsleer van de kerkeraad v.d. Waal heeft veroordeeld en een Schriftuurlijk appèl tot wederkeer tot deze kerkeraad heeft doen uitgaan".

IV *Zij besluit*

aan de nieuw te benoemen deputaten C.B.K. de bijzondere opdracht te verlenen dit oordeel mee te

delen aan de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken van Die Vrye Gereformeerde Kerke in SuidAfrika.

G

I

Zij constateert

1. dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen o.m. zijn besluit meedeelt „de uitspraak van de synode van Hoogeveen (Acta, art. 414) dat De Gereformeerde Kerken in Nederland correspondentie aangaan met Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria (scriba H. J. Nauta) voor vast en bondig te houden op grond van de aangewezen afwijking van de zuiverheid der leer, en ten aanzien van de afwijking van de rechte onderhouding van de kerkenordering af te wachten het oordeel van de generale synode te Hattem. waar de zaak van de correspondentie opnieuw zal dienen”:
2. dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Voorburg verzoekt bij het behandelen van het revisieverzoek van de kerkeraad v.d. Waal ernstig rekening te houden met:
 - a. het feit dat de kerkeraad v.d. Waal behoorde te zijn gehoord, opdat de veroordeelde leer niet alleen uit stukken van bezwaarden, maar uit eigen geverifieerde, eventueel mondelinge, getuigenissen zou zijn komen vast te staan;
 - b. het feit dat het hem uit de Acta niet overtuigend gebleken is, dat de houding van de kerkeraad v.d. Waal ten aanzien van het kerkverband mede heeft moeten leiden tot het ontstaan van de breuk; en evenmin, dat de gebeurtenissen in Kempton Park, die het naar zijn oordeel onmogelijk maakten ds. Boessenkool in dat stadium als kerkvisitator te ontvangen, door de generale synode voldoende in rekening zijn gebracht;
 - c. het feit dat naar de klacht van de kerkeraad v.d. Waal ouderling Schüring niet door de commissie van de synode is ontvangen;
 - d. het feit dat hij betreurt, dat met de publikatie van de in art. 314 genoemde besluiten niet op zijn minst is gewacht tot de kerkeraad v.d. Waal van de officiële stukken had kunnen kennisnemen;
 - e. het feit, dat door de generale synode per brief van 13 januari 1970 geweigerd is aan het verzoek van de kerkeraad v.d. Waal, om mondeling op de besluiten te mogen reageren, te voldoen, waardoor de synode geweigerd heeft voldoende hoor en wederhoor toe te passen.

II

Zij overweegt

1. dat de generale synode van Hoogeveen terecht in haar brief van 19 februari 1970 (Acta, art. 401) alles toespitste op de leer omtrent het huwelijk als het grote struikelblok, dat eerst moest worden weggeruimd om de weg te openen voor bespreking van de door de kerkeraad v.d. Waal in zijn brief van 22 januari 1970 genoemde kerkrechtelijke aspecten;
2. dat door de thans gedane mededeling en verzoeken aan een nader bezien van enkele kerkrechtelijke zaken, gelijk deze genoemd worden in de brief van 22 januari 1970, niet te ontkomen is;
3. dat uit vergelijking van de desbetreffende stukken blijkt, dat aan de kerkeraad v.d. Waal moet worden toegegeven, dat hij niet op 20 november 1968 de kerkvisitatie weigerde omdat het verzoek tot visitatie op die dag gedateerd was (Acta, art. 314, van oordeel ad c sub 1), maar dat tevens moet worden vastgehouden, dat tussen de kerkeradsvergadering van 29 november 1968 en de vergadering van de synode die 18 december 1968 bijeen zou komen, voldoende tijd en dringende reden bestond op het verzoek tot kerkvisitatie positief te reageren, zodat aan de inhoud van het desbetreffende oordeel geen grond kan worden ontzegd;
4. dat het niet kunnen aanvaarden van ds. W. Boessenkool als visitator, toen ds. H. H. v. d. Linden in februari 1969 gevraagd had visitatie te mogen doen, vanwege de verwarde toestand in Kempton Park na de protestatie van 30 januari 1969, voorbijgaat aan het feit, dat de „wonderlijke situatie” van 30 januari 1969 mede een gevolg was van het niet minder wonderlijke besluit van de kerkeraad van Kempton Park op 27 januari 1969, om op 1 maart 1969 ds. W. Boessenkool te ontslaan en de kerk op te heffen, waartoe de kerkeraad van Pretoria op 29 april 1968 had geadviseerd;
5. dat het vragen van advies aan de kerkeraad van Kaapstad inzake de schorsing van de brs. de Jong en Miske niet gelijk de kerkeraad v.d. Waal in zijn brief van 22 januari 1970 stelt gezien kan worden als een poging om de gemeenschap vast te houden, omdat

- a. naar de uitleg van de kerkeraad v.d. Waal deze broeders naar het plaatselijk vigerende ondertekeningsformulier op 4 februari 1969 zichzelf hadden geschorst, terwijl juist de regel van art. 79 K.O. niet is toegepast, waaruit blijkt dat het kerkverband niet is gehonoreerd,
 - b. voor deze geschorste broeders de weg naar het kerkverband is versperd, omdat met staking van stemmen op 14 februari 1969 het voorstel om ds. v. d. Linden op zijn verzoek als kerkvisitator te ontvangen verworpen is, waarbij bedacht moet worden dat een kerkvisitator in Zuid-Afrika tevens deputaat naar art. 49 K.O. is,
 - c. wanneer in die situatie pas op 23 april 1969 de kerkeraad v.d. Waal aan de kerkeraad van Kaapstad „als genabuurde kerkeraad" advies vraagt hoe hij moet handelen met de beide ouderlingen, welke (voorlopig) geschorst zijn op grond van het ondertekeningsformulier, de kerkeraad van Kaapstad terecht in zijn brief van 2 juni 1969 wijst op de verbreking van het kerkverband en de onmogelijkheid om op de vragen met betrekking tot de „schorsing" te antwoorden (Acta, art. 314, blz. 338340);
6. dat door de kerkeraad van Assen geen bezwaren zijn ingebracht tegen de oordelen van de generale synode van Hoogeveen;
 7. dat in deze reeks van uitspraken impliciet aan de door de kerkeraad van Voorburg gemaakte opmerkingen voldoende aandacht is gegeven.

III *Zij is van oordeel*

1. dat aan de oordelen van de generale synode van Hoogeveen met betrekking tot de kerkrechtelijke zijde van de schuld van de kerkeraad v.d. Waal aan de breuk in de kerk te Pretoria geen gronden zijn ontnomen;
2. dat de formulering van het oordeel ad c 1 in plaats van „door die t weigeren op 20 november 1968" moet luiden: „door op het daartoe op 20 november 1968 gedateerde verzoek afwijzend te reageren".

IV *Zij spreekt uit*

dat de door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 met betrekking tot de kerkrechtelijke zijde van de breuk in de kerk te Pretoria gegeven oordelen en genomen besluiten, behoudens de wijziging in „van oordeel ad c 1". moeten worden gehandhaafd.

H

I *Zij constateert*

1. dat de kerkeraad v.d. Waal in zijn verzoekschrift van mening is, dat Rom. 16 : 17 ten onrechte op hem van toepassing is verklaard,
2. dat deze kerkeraad ook in zijn brief van 22 januari 1970 vragenderwijs bezwaren tegen dit tekstgebruik inbrengt.

II *Zij overweegt*

dat, al is de plaats van deze tekst in het „van oordeel ad b 4" (Acta. art. 314) door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 opgenomen, deze tekst, gezien de context, toch zakelijk betrokken is ook op het oordeel ad a, gelijk in dát verband deze tekst ook weer aangehaald is in het antwoord van de generale synode d.d. 19 februari op de brief van de kerkeraad v.d. Waal d d. 22 januari 1970 (Acta, art. 401. blz. 411).

III *Zij is van oordeel*

dat aan het gebruik van deze tekst geen grond is ontnomen doen veeleer het aanhalen van deze tekst ter rechtvaardiging van de broeders, die terecht niet langer verantwoordelijkheid konden dragen voor het kerkeraadswerk, de ernst van de situatie tekent en de oproep tot bekering voor de kerkeraad v.d. Waal onontwikkbaar stelt

IV *Zij spreekt uit*

dat de aanhaling van de tekst uit Romeinen 16:17 moet worden gehandhaafd.

I.

Zij besluit

hiervan kennis te geven -onder toezending van het rapport - aan

1. de kerkeraad v. d. Waal,
2. de raad van Die Vrye Gereformeerde kerk te Pretoria
3. de nieuw te benoemen deputaten C.B.K. met als bijzondere opdracht hiervan mededeling te doen aan de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken van Die Vrye Gereformeerde Kerke in SuidAfrika, alsmede aan de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken van The Canadian Reformed Churches en The Free Reformed Churches of Australia,
4. de kerkeraad van Assen,
5. de kerkeraad van Voorburg.

Vrijdag 25 augustus

Artikel 131

In de plenaire vergaderingen van deze dag zijn ook de hoogleraren drs. J. van Bruggen, dr. L. Doekes, dr. J. Douma en H. J. Schilder aanwezig.

Er zijn twee ingekomen stukken:

1. een dankbetuiging van zr. C. P. Groen Meeske te Groningen voor het betoonde meelevens; de synode neemt hiervan kennis;
2. een brief van het Actiecomité Korea, waarin wordt meegedeeld dat dit comité is gevormd, om voor zijn deel uitvoering te geven aan hetgeen de synode heeft uitgesproken over nieuwbouw ten behoeve van het seminarie in Pusan, en dat een deel van het door de synode genoemde bedrag wellicht in aanmerking komt voor financiering door fondsen voor ontwikkelingshulp, door de Nederlandse overheid beschikbaar gesteld. Voorts bepleiten de leden van het comité, dat de synode een meer officieel karakter aan het comité zal geven; de synode besluit dit stuk voor advies aan commissie II toe te vertrouwen.

Artikel 132

Besluit i.z. appèl van kerkleden Zutphen

De vergadering wordt in besloten zitting voortgezet.

Na beëindiging daarvan deelt de praeses mee, dat de synode met 19 stemmen voor en 13 tegen een besluit genomen heeft betreffende een appèlschrift van leden van de kerk van Zutphen.

De inhoud van dit besluit is als volgt:

De generale synode heeft kennis genomen van

een bezwaarschrift van de broeders N. A. van Dommelen, T. v. d. Kamp, K. F. C. Stolper, P. v. d. Veen en C. J. Ketel, allen leden van de Gereformeerde Kerk te Zutphen, tegen uitspraken van de particuliere synode van Gelderland 1971 ter zake van het bij deze particuliere synode ingediende bezwaarschrift van ds. H. J. Venhuizen te Zutphen met betrekking tot de toelating van br. en zr. J. Werkman tot de kerk te Zutphen (met bijlagen).

I *Zij constateert*

dat de particuliere synode van Gelderland 1971 heeft uitgesproken:

- „1. dat het beleid van de kerkeraad van Zutphen ten aanzien van br. en zr. Werkman de toets van Gods Woord en van de belijdenis en de kerken ordening van De Gereformeerde Kerken in Nederland niet kan door staan;
2. dat de Classis Zutphen d.d. 10 oktober 1970 ten onrechte het beleid van de kerkeraad van Zutphen in dezen heeft goedgekeurd;
3. dat de kerkeraad van Zutphen aan het verzoek van br. en zr. Werkman moet voldoen en hen tot de gemeenschap der kerk dient toe te laten;
4. dat door de kerkeraad daarna met br. en zr. Werkman doorgesproken behoort te worden over de inconsequenties in de vertolking van hun overtuiging, met name ook over de praktische toepassing van de handhaving van Schrift, belijdenis en kerkenordering in de oefening van het kerk verband";

na geoordeeld te hebben:

- „1. dat ten aanzien van br. en zr. Werkman niet kan gesproken worden van zondaars, die hardnekkig de vermaning van de kerkeraad verwerpen, aangezien bij beiden uit hun brieven van resp. juli en 24 mei 1970 duidelijk de bereidheid blijkt zich door de kerkeraad te laten onderwijzen;
2. dat dit te minder gezegd kan worden, aangezien het feit, dat zij óók nadat de Kamper attestatie door de raad verworpen werd de gemeenschap der Kerk door woord en daad zijn blijven zoeken, een breuk met de kerk te Kampen (scriba J. Bos) genoemd moet worden;
3. dat dit feit de raad, in plaats van een voorwaarde te stellen, veeleer had moeten bewegen br. en zr. Werkman te aanvaarden en ten aanzien van het gewraakte punt te onderwijzen;
4. dat dit te meer had moeten geschieden, toen door de raad zelf de in art. 61 K.O. en Joh. 17 geëiste overeenstemming ten aanzien van Schrift en belijdenis geconstateerd en uitgesproken werd;
5. dat ook de classicale argumentatie in haar eerste oordeel niet opgaat, aangezien daarin wordt voorbijgegaan aan het feit, dat een verzoek om aanvaarding zonder attestatie de facto een breuk met het verleden en daarom een eerste blijk van wederkeer naar de uit art. 28 N.G.B. geciteerde regel betekende;
6. dat ook het tweede oordeel van de classis niet te aanvaarden is, aangezien niet br. en zr. Werkman een voorwaarde stelden, maar wèl de raad, toen hij het verzoek om toelating zonder attestatie met zijn daarop volgende voorwaarde bleef beantwoorden;
7. dat de toelating van br. en zr. Werkman niet inhoudt, dat verdere onderwijzing met betrekking tot hun opvattingen en de daarmee samenhangende inconsequenties dient achterwege te blijven".

II *Zij constateert verder*

dat de appellanten hierbij opmerken en hiertegen aanvoeren:

1. „Zoals uit de bijgevoegde stukken moge blijken, gaat het hier om de toelating tot de gemeenschap der kerk te Zutphen van een broeder en zuster komend uit de dusgenaamde 'kerk buiten verband' te Kampen. Deze broeder en zuster waren van de gang van zaken in het conflict in de kerk van Kampen geheel op de hoogte, terwijl deze broeder in het bijzonder, in dit conflict een duidelijke positiekeuze stelde en handhaafde mede gezien het feit, dat hij tot zijn vertrek naar Zutphen binnen de gemeenschap, waarbij hij en zijn gezin zich hadden aangesloten, het ambt van ouderling bekleedde. Zie bijlage d. bladz. 1, alinea 4 en volgende; bladz. 2, alinea 2."
2. „Ook bij hun eis tot toelating tot de gemeenschap der kerk te Zutphen, hebben deze broeder en deze zuster hun positiekeuze ten aanzien van het onderling verband der kerken, met name met Kampen, maar ook daarbuiten willens en wetens gehandhaafd. Zij pretenderen en stellen de erkenning van deze pretentie als voorwaarde bij toelating zelf te bepalen bij welke kerkelijke gemeenschap hetzij 'buiten verband', hetzij 'binnen verband' zij zich wensen aan te sluiten; aldus zich niet van ganser harte onderwerpend aan de vergaderingsakte van de Koning der Kerk. Zie bijlage c, bladz. 1, alinea 2."
3. „Bij deze eigen pretentie wordt voorts door hen uitgesproken, dat zij bewust een kerkelijke gemeente hebben uitgekozen, waar een door hen zelf geconstateerde 'rust' aanwezig zou moeten zijn; bij een kerk, die niet 'gescheurd' is zoals, naar hun mening althans, dit wel te Kampen zou zijn geschied. Daarbij niet overwegend op welke wijze zij de aan hen geschonken gaven ter nutte en ter zaligheid van hun medebroeders en zusters zouden kunnen besteden; en dan daar, waar Christus Zijn Kerk vergadert, hetzij te Zutphen, Kampen of elders. Zie bijlage b. onder: Van oordeel I en bijlage d. alinea 3 en 4."
4. „Wanneer dan ook de P.S. in haar 'Zij is van oordeel' onder 1 uitsprekt, dat bij br. en zr. Werkman duidelijk de bereidheid blijkt zich door de kerkeraad te laten onderwijzen, dan wordt in dit oordeel voorbijgegaan aan het feit, dat deze br. en zr. zich alleen wensen te laten onderwijzen in een leer, die naar hun eigen hart en eigen wensen spreekt. Want het onderwijs, waaraan zij zich willen onderwerpen, is niet het onderwijs naar de Schriften, die leren, dat zij zich hebben te voegen bij de kerk van Christus en dat niet alleen te Zutphen, maar evenzeer te Kampen en dat zij zich hadden behoren af te scheiden van hen, die de schapen van de kudde van Christus hebben verstrooid. Het aan hen te geven onderwijs wordt door deze br. en zr. wat inhoud betreft reeds te voren door hen zelf bepaald, namelijk dat niet Christus zal bepalen, waar zij vergaderd zullen moeten worden maar daar, waar br. en zr. Werkman zelf wensen

samen te komen en wel te Kampen met hen, die hardnekkig en bij den voortduur de schapen van Christus' kerk hebben vervolgd en verstrooid."

5. „Wanneer vervolgens de P.S. onder 2 uitspreekt, dat een blijven zoeken van de gemeenschap der kerk te Zutphen door de genoemde br. en zr. een breuk met de kerk te Kampen (scriba J. Bos) genoemd moet worden, dan is deze uitspraak c.q. benoeming in strijd met de werkelijkheid. Want deze br. en zr. willen allermintst een breuk met deze dusgenaamde 'kerk' uitspreken noch uitspreken noch zich daaraan onttrekken. zich daaraan Zouden zij te Kampen zijn, dan zouden zij zich niet voegen bij de kerk van Christus ter plaatse, maar bij die gemeenschap, die deze kerk verstrooit. Er is hier geen sprake van gebrek aan inzicht, maar van welbewuste en gepretendeerde eigen keus. Het 'ja' van deze br. en zr. op de vergaderingseis van Christus zal zowel te Zutphen als te Kampen eenzelfde 'ja' moeten zijn, evenzeer als het 'neen' ten aanzien van de vergaderingsoproep van hen, die zichzelf benoemen met de naam van 'kerk des Heren' maar in werkelijkheid die kerk vervolgen. 1 Kor. 1 : 10 e.v. Doch ik vermaan U, broeders, bij den naam van onze Here Jezus Christus: weest allen eenstemmig en laten er geen scheuringen onder U zijn, weest vast aaneengesloten enz."
6. „Voorts komt de P.S. onder 3 tot de uitspraak, dat de kerkeraad op grond van het hierboven omstreden feit genoemde br. en zr. had moeten aanvaarden in plaats van een voorwaarde te stellen. De raad van de kerk van Zutphen heeft echter niets anders gedaan dan uitsluitend die 'voorwaarden' te stellen, welke ook door Schrift en belijdenis worden gesteld ten aanzien van de vergaderingseisen van de Koning der kerk. Hij heeft in dezen de heiligheid van het huis der Heren willen bewaren zowel ten aanzien van deze br. en zr. als ten aanzien van de leden der gemeente. Voorts kon er door de raad geen beter en duidelijker 'onderwijs' aan deze br. en zr. worden gegeven, dan hen duidelijk te stellen voor de consequenties van hun eigen volharding in het stellen van eigen voorwaarden; voorwaarden, die Christus verwerpt. De weg der toelating tot de gemeenschap der kerk is wel smal voor hen, die eigen voorwaarden stellen, maar evenwel breed en licht voor hen, die zich met geheel hun hart en geheel hun denken aan Christus willen onderwerpen. Verbreding van deze weg door tegemoet te komen aan privévoorwaarden en verlangens voert tot onenigheid, onrust en verscheuring, zoals niet alleen reeds in Kampen destructieve krachten, mede onder vigeur van br. Werkman, hun verwoestend werk hebben verricht, maar zoals eveneens reeds nu te Zutphen in de gemeente beginnen openbaar te worden."
7. „Met betrekking tot hetgeen onder 5 van het 'Zij is van oordeel' wordt gezegd, merken ondergetekenden op, dat dit oordeel van de P.S. bepaald niet het oordeel van genoemde br. en zr. is, die juist uitdrukkelijk hebben gesteld, niet met de dusgenaamde 'kerk (scriba Bos)' te willen breken, maar integendeel hun breuk de facto met de kerk van Christus te Kampen wensen te continueren."
8. Wanneer de P.S. voorts onder 7 opmerkt, dat 'verdere onderwijzing m.b.t. hun opvattingen en de daarmee samenhangende inconsequenties niet achterwege dient te blijven', dan wordt hierbij een duidelijk aanwijsbare en openlijk gehandhaafde zonde afgevlakt tot een persoonlijke 'opvatting'. En daarmee wordt de ernst van dit kwaad weggenomen. Het doet vervolgens wel vreemd aan, wanneer hier gesproken wordt van 'daarmee samenhangende inconsequenties'. Alsof deze opvattingen als zodanig nog niet direkt onjuist zouden behoeven te zijn, maar de daaruit voortvloeiende daden wèl. Indien op een dergelijke vervlakkende wijze over aanwijsbare en openlijk bekende zonden wordt gesproken hoe kunnen dan nog des zondags in de prediking de sleutelen van Gods Koninkrijk worden bediend? Hoe kunnen dan nog diegenen, die ingeschreven staan in de registers der kerk maar die om wat voor persoonlijke redenen dan ook zo nu en dan elders wensen samen te komen, worden vermaand en ambtelijk worden toegeroepen dat in deze handelwijze van hen hun de toegang tot de kerk wordt toegesloten. Zonde is geen inconsequentie, die samenhangt met een bepaalde opvatting, maar een ingaan tegen de wil des Heren!"

III *Zij constateert tenslotte*

dat de appellanten verzoeken uit te spreken:

- 1 “dat de eerste uitspraak van de P.S. van Gelderland ten onrechte verklaart, dat het beleid van de kerkeraad van Zutphen de toets van Gods Woord enz. niet kan doorstaan. Maar integendeel, dat de kerkeraad in zijn spreken en handelen t.a.v. br. en zr. Werkman de eis van Gods Woord

indertijd heeft gehandhaafd".

2. "dat de tweede uitspraak eveneens ten onrechte stelt, dat de Classis Zutphen d.d. 10 oktober 1970 ten onrechte het beleid van de kerkeraad van Zutphen in dezen heeft goedgekeurd. Maar dat, integendeel, deze classicale uitspraken terecht en conform Schrift en Belijdenis zijn genomen";
3. „dat de derde uitspraak van de P.S. een onrechtmatige en met Schrift en Belijdenis strijdende eis aan de kerkeraad van Zutphen voorlegt";
4. "dat de vierde uitspraak, van de P.S. de ernst van het kwaad volkomen wegneemt; notoire zonde tot een in wereldse wijsheid geformuleerde volzin van 'vertolking van eigen overtuiging' maakt. Maar dat integendeel met profetische duidelijkheid had opgeroepen moeten worden tot vermaan!".

IV *Zij overweegt:*

1. de appellanten wijzen tegenover het eerste oordeel van de particuliere synode terecht op het volhardend niet erkennen van de kerk des Heren te Kampen door br. en zr. Werkman. Dit volhardend nieterkennen berust niet op een tekort aan ontvangen onderwijzing. Wanneer br. en zr. Werkman zich bereid verklaren de onderwijzing van de kerkeraad te Zutphen nog langer aan te horen, kan deze bereidheid niet benoemd worden als „een bereidheid . . . zich door de kerkeraad te laten onderwijzen", daar de bereidheid tot aanhoren bij de voortduur gepaard blijft gaan met een afwijzen van de onderwijzing;
2. de appellanten stellen terecht tegenover de oordelen 2 en 5 van de particuliere synode, dat het blijven zoeken van de kerk te Zutphen door br. en zr. Werkman niet betiteld kan worden als breuk met de kerk te Kampen (scriba J. Bos) en een eerste blijk van wederkeer, omdat zij in dit zoeken volharden nadat hun attestatie onontvankelijk is verklaard. Dit volharden vloeit niet voort uit een breuk met de kerk te Kampen (scriba J. Bos), maar is een consequentie van hun independentistische visie op kerk en kerkverband, daar de keuze van een kerk in enige plaats door hen gedaan wordt los van het door die kerk aangegane kerkverband;
3. de appellanten stellen terecht dat door de particuliere synode in oordeel 3 een onjuiste tegenstelling wordt gemaakt tussen „voorwaarden stellen" en „onderwijzen". De kerkeraad van Zutphen heeft geen „voorwaarden" gesteld, maar heeft de onderwijzing doen uitgaan met bevel van geloof en bekering en heeft gezocht naar kentekenen van wederkeer;
4. de appellanten stellen terecht dat de particuliere synode in oordeel 7 vervlakkend spreekt door de uitdrukkingen „hun opvattingen" en „de daarmee samenhangende inconsequenties", aangezien hier niet duidelijk uitkomt dat het om dwalingen gaat in hun spreken over de gemeenschap der kerken van Christus en over zonden die daaruit in het verleden te Kampen zijn voortgevloeid en die nog niet als zonde gezien of beleden worden.

V *Zij overweegt voorts*

1. dat br. en zr. Werkman inmiddels als leden der kerk aanvaard zijn door ratificatie van het besluit der particuliere synode en dat de appellanten daarvan mededeling doen;
2. dat de appellanten in hun vijfde verzoek daarover een uitspraak vragen;
3. dat de samengang van bezwaren tegen de uitspraak van de particuliere synode en tegen een besluit van de kerkeraad in dit geval geoorloofd is te noemen, daar beide volstrekt samenhangen.

VI *Zij spreekt uit:*

1. de eerste uitspraak van de particuliere synode van Gelderland, nl. dat het beleid van de kerkeraad van Zutphen de toets van Gods Woord en van de belijdenis en de kerkorde niet kan doorstaan, mist in haar oordelen een genoegzame fundering;
2. de tweede uitspraak van de particuliere synode stelt ten onrechte dat de classis Zutphen d.d. 10 oktober 1970 het beleid van de kerkeraad ten onrechte heeft goedgekeurd;
3. de derde uitspraak van de particuliere synode is als onvoorwaardelijke eis strijdend met de opdracht van de kerkeraad van Zutphen publieke zonde en dwaling niet te negeren bij toelating tot de gemeenschap der sacramenten;
4. de vierde uitspraak van de particuliere synode doet de ernst van het kwaad waarover de kerkeraad br. en zr. Werkman begeerde en behoorde te onderwijzen niet duidelijk uitkomen;
5. aanvaarding van br. en zr. Werkman zal nooit op zulk een wijze mogen geschieden dat daardoor

de onderwijzing van kracht beroofd wordt.

VII *Zij besluit*

1. geen uitspraak te doen over de aanvaarding van br. en zr. Werkman door de kerkeraad van Zutphen, daar de gronden voor die aanvaarding aan de appellanten niet bekend zijn en het niet mogelijk is een oordeel te vormen over deze toelating zonder de gronden te kennen;
2. van het bovenstaande kennis te geven aan
 - a. de appellanten p/a br. C. J. Ketel te Almen (Gld.);
 - b. de kerkeraad van Zutphen;
 - c. de eerstkomende classis Zutphen;
 - d. de eerstkomende particuliere synode van Gelderland;
3. een afschrift te zenden aan br. J. Werkman en zr. N. Werkman Rietveld te Zutphen.

Ook deelt de praeses mee, dat een tegenvoorstel was ingediend dat beoogde de bezwaren tegen de uitspraken van de particuliere synode, voorzover zij betrekking hebben op strijdigheid met Schrift en belijdenis, niet te aanvaarden.

Dit voorstel is na aanvaarding van het commissievoorstel niet meer in stemming gekomen. Wel werd goedgevonden dat de tekst van dit voorstel wordt opgenomen in de Acta.

Deze luidt:

De generale synode heeft kennis genomen

van een ongedateerd schrijven van vijf leden van de kerk te Zutphen. waarin zij appèl aantekenen tegen uitspraken van de particuliere synode van Gelderland 1971.

AI *Zij constateert*

1. dat genoemde particuliere synode de volgende uitspraken deed:
(zie voor de tekst bovenstaand besluit onder 1);
2. dat de appellanten de synode verzoeken uit te spreken:
(zie voor de tekst van de verzoeken I, 2, 3 en 4 bovenstaand besluit onder III; als vijfde verzoek is daaraan toegevoegd:)
„Voorts verzoeken ondergetekenden uw vergadering uit te spreken. dat de kerkeraad van Zutphen. die inmiddels op gronden, welke ondergetekenden ondanks hun verzoek niet nader zijn meegedeeld, de besluiten der P.S. van Gelderland heeft aanvaard, dit ten onrechte en in strijd met Schrift en belijdenis heeft gedaan.”

II *Zij overweegt*

1. dat er duidelijk een kerkrechtelijk onderscheid is tussen genoemde uitspraken van een meerdere vergadering en het besluit van de kerkeraad dat tot effectuering van deze uitspraken leidt, aangezien dit laatste een ambtelijke handeling is met betrekking tot de actuele vergadering van de christgelovigen;
2. dat de generale synode naar art. 31 K.O. wel bevoegd is een appèl tegen uitspraken van een particuliere synode in behandeling te nemen, doch naar art. 30 K.O. niet bevoegd is een verzoek ten aanzien van een handeling van een kerkeraad in behandeling te nemen, wanneer dit verzoek buiten de mindere vergaderingen om rechtstreeks aan haar wordt voorgelegd;
3. dat de appellanten in hun aan het laatste verzoek voorafgaande verzoeken ten aanzien van hetgeen de particuliere synode uitsprak over het beleid van de kerkeraad voor de toelating van br. en zr. Werkman, alsmede over de vraag wat de kerkeraad in die periode behoorde te doen, uitdrukkelijk stellen, dat de particuliere synode oordeelde in strijd met Schrift en belijdenis;
4. dat, ook al hebben de uitspraken van de particuliere synode betrekking op het beleid van een bepaalde kerkeraad. bij wie ze effect verkregen hebben, strijdigheid van deze uitspraken met Schrift en belijdenis schadelijke gevolgen kan hebben tenminste in heel het particuliersynodale ressort.

III *Zij is van oordeel*

1. dat zij niet bevoegd is het vijfde verzoek van de appellanten in behandeling te nemen;
2. dat zij bevoegd is te onderzoeken of de bezwaren van de appellanten, volgens welke de particuliere synode van Gelderland 1971 haar uitspraken gedaan heeft in strijd met Schrift en

- belijdenis, terecht zijn aangevoerd;
3. dat zij daarbij zich ervan dient te onthouden hoe dan ook een oordeel te geven over de vraag wat de kerkeraad van Zutphen thans na de toelating van br. en zr. Werkman behoort te doen in eigen verantwoordelijkheid als raad van de Gereformeerde Kerk aldaar.

IV *Zij spreekt uit*

1. dat het vijfde verzoek van de appellanten onontvankelijk is;
2. dat de daaraan voorafgaande verzoeken ontvankelijk zijn, voorzover zij bezwaren inbrengen tegen de uitspraken van de particuliere synode als strijdig met Schrift en belijdenis.

BI *Zij constateert*

1. dat de appellanten bij hun brief ter informatie voegden
 - a. de tekst van het door hen bestreden besluit van de particuliere synode,
 - b. de tekst van het door de particuliere synode gewraakte besluit van de classis Zutphen, genomen op 14 oktober 1970,
 - c. de tekst van de brief van de kerkeraad van Zutphen, d.d. 31 mei 1970 gericht aan br. en zr. Werkman, waarin de kerkeraad hun berichtte tot het besluit te zijn gekomen dat hij hen niet mocht aanvaarden als leden de van de Gereformeerde Kerk aldaar, en van dit besluit rekenschap gaf;
2. dat de appellanten mededelen dat deze stukken hun ter beschikking werden gesteld;
3. dat de appellanten bovendien bij hun brief voegden een schrijven van één der medeondertekenaars, d.d. In augustus 1971. gericht aan de leden van de commissie die de particuliere synode van Gelderland benoemde in verband met een bezwaarschrift van ds. H. J. Venhuizen tegen het onder 1 genoemde besluit van de classis Zutphen;
4. dat uit de inhoud van dit stuk blijkt. dat de auteur als voormalig ouderling, die heeft meegewerkt aan het besluit van de kerkeraad om br. en zr. Werkman niet toe te laten. diverse mededelingen doet over de handelingen van de kerkeraad en gegevens verschaft uit een ambtelijk bezoek en een vergadering van de kerkeraad waarin br. Werkman aanwezig was;
5. dat deze mededelingen en gegevens vervat zijn in de eigen bewoordingen van de auteur en als zodanig op diverse punten noch wat de inhoud betreft noch wat de weergave betreft worden gedekt door de andere stukken, die de synode ter beschikking zijn gesteld;
6. dat uit een procesverhaal van een samenspreking van de commissie der generale synode met de kerkeraad van Zutphen blijkt, dat op de vraag of dit stuk bij de kerkeraad bekend is geantwoord werd, dat het wel door de commissie van de particuliere synode gelezen is maar niet op de kerkeraad behandeld is;
7. dat uit dit procesverhaal tevens blijkt
 - a. dat van een bepaalde informatie in het onderhavige stuk door een kerkeraadslid gezegd werd. dat het een conclusie van de auteur zelf is,
 - b. dat daaraan door de praeses toegevoegd werd, dat het stuk een ondergeschoven stuk is dat nergens heeft meegespeeld,
 - c. dat van een bepaalde opmerking van br. Werkman, die in dit stuk werd weergegeven, gezegd werd dat deze in een bepaalde context gelezen moet worden;
8. dat onder de vijf leden van de kerk van Zutphen, die verantwoordelijk zijn voor de toevoeging van dit stuk aan hun brief, twee zijn die tijdens het verzenden van de brief deel uitmaakten van de kerkeraad van Zutphen, terwijl de andere leden niet tot de kerkeraad behoorden;
9.
 - a. dat blijkbaar de twee ambtsdragers van de inhoud van dit stuk geen kennis hebben gegeven aan de kerkeraad,
 - b. dat de auteur zelf blijkbaar van de inhoud van dit stuk geen kennis heeft gegeven aan de kerkeraad,
 - c. dat de overige ondertekenaars van de brief, die van dit stuk gebruik maken, blijkbaar hebben nagelaten de inhoud van dit stuk aan de kerkeraad bekend te maken.

II *Zij overweegt*

1. dat het geven van informatie over handelingen van de kerkeraad en over een ambtelijk gebracht bezoek behoort tot de bevoegdheid van de kerkeraad, en voor anderen slechts mogelijk is voorzover de kerkeraad deze ter beschikking heeft gesteld;
2. dat het verschaffen van inlichtingen, niet slechts aan leden van een door een kerkelijke

vergadering benoemde commissie maar nu ook aan een generale synode, het karakter van betrouwbaarheid dient te hebben, te meer waar het gaat om een zo belangrijke zaak als toelaten tot of weren uit de gemeente des Heren;

3. dat in het bijzonder zij die ambtsdrager zijn of geweest zijn aansprakelijk te stellen zijn voor het onderhouden van goede gedragsregels in de kerkelijke omgang.

III *Zij is van oordeel*

1. dat het aanbieden van het onderhavige stuk buiten de kerkeraad om is een treden in de bevoegdheid van de kerkeraad;
2. dat de constatering, dat de inhoud van dit stuk niet aan de kerkeraad ter kennis is gebracht, alsmede dat bij vermelding van enkele onderdelen in dit stuk in een vergadering van de kerkeraad rechtzettende opmerkingen noodzakelijk werden geacht het karakter van betrouwbaarheid aan dit stuk ontnemt;
3. dat derhalve het aanbieden van dit stuk ter informatie te zien is als een individualistisch schenden van goede kerkelijke gedragsregels.

IV *Zij besluit*

het bovengenoemde schrijven van één der medeondertekenaars terzijde te leggen en hij haar oordeelsvorming buiten rekening te laten.

C I *Zij constateert*

1. dat de particuliere synode van Gelderland 1971 haar uitspraken heeft laten rusten op de volgende oordelen:
(zie voor de tekst bovenstaand besluit onder 1);

II *Zij constateert verder*

1. dat de kerkeraad van Zutphen in zijn brief aan br. en zr. Werkman d.d. 31 mei 1970. waarnaar appellanten verwijzen, stelde
 - a. dat zij om toegelaten te kunnen worden tot de sacramenten van doop en avondmaal de Gereformeerde Kerk van Kampen (scriba Gritter) dienen te erkennen „als het wettige adres der Kerk aldaar“;
 - b. dat zij de band met een kerk buiten het kerkverband „tot elke prijs wilden vasthouden ondanks het feit dat die Kerk de zonde door de meerdere vergaderingen aangewezen niet weg doet maar erin volhardt“;
 - c. dat zij een wettige plaats opeisen voor hun standpunt terzake van de kerkgang in Kampen door te stellen dat hun standpunt niet in bespreking mag komen bij de vraag „of we samen aan het Avondmaal zullen gaan“;
 - d. dat Schrift en belijdenis zeggen dat „we onze voorgangers moeten gehoorzamen“;
 - e. dat zich stellen onder opzicht en tucht van de kerkeraad waarachtig zou zijn. wanneer zij het kerkverband zouden honoreren door de Gereformeerde Kerk van Kampen (scriba Gritter) metterdaad te erkennen, omdat zij dan zich zouden onderwerpen aan de vermaning en tucht van de ambtsdragers, tot gezamenlijke opbouw der gemeente;
 - f. dat hij aanvaardt „dat er allerlei verschil van inzicht kan zijn over het tijdstip. waarop men moet breken“, en dat van niemand verwacht wordt „een uitspraak te doen ten aanzien van de vraag of de kerk te Kampen (scriba Bos) nu valse kerk is“;
2. dat de classis Zutphen in haar besluit van 14 oktober 1970, waarnaar de appellanten verwijzen, oordeelde
 - a. dat in de houding van br. en zr. Werkman een tegenstrijdigheid aan het licht komt tussen belijden en doen; na de uitspraken van de synode van Hoogeveen hebben zij nagelaten te doen overeenkomstig art. 28 N.G.B. waar staat, dat het het ambt aller gelovigen is „volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degenen. die niet van de kerk zijn, en zich te voegen tot deze vergadering“;
 - b. dat deze tegenstrijdigheid terecht door de kerkeraad is aangewezen: br. en zr. Werkman zeggen wel “zich te willen stellen onder opzicht en tucht van de Gereformeerde Kerk te Zutphen, maar geven er blijk van dat niet metterdaad en ten volle te doen; zij stellen de ongeoorloofde conditie dat hun standpunt niet in bespreking mag komen bij de vraag of we samen het H. Avondmaal kunnen vieren“. de kerkeraad „heeft hen maar te aanvaarden

zoals ze zijn".

III *Zij constateert tenslotte*

1. a. dat de kerkeraad in zijn brief aan br. en zr. Werkman d.d. 8 oktober 1970, die een antwoord was op hun brief van juli 1970, voorop stelde: „Gelukkig zijn we het over de handhaving van Schrift en belijdenis met elkaar eens”;
- b. dat dit overeenstemt met de mededeling van ds. H. J. Venhuizen in zijn bezwaarschrift aan de particuliere synode, dat tijdens het eerste bezoek aan br. en zr. Werkman door hen werd verklaard, dat in de Gereformeerde Kerken integraal aan de Drie Formulieren van Enigheid gebonden moet worden en dat daarom het propageren van een mening die in strijd is met de confessie in de Gereformeerde Kerken niet toelaatbaar is.
2. a. dat de kerkeraad in zijn brief van 8 oktober 1970 aan br. en zr. Werkman zei, dat zij de besluiten van de synode van Hoozevee naast zich neerlegden, maar dat zij zelf daarvan in hun brief van 7 februari 1971 aan de kerkeraad zeggen, dat daarmee hun standpunt niet juist is weergegeven: „We mogen een besluit inderdaad niet zonder meer naast ons neerleggen, maar we moeten de broederschap dienen en in beroep gaan. We mogen ook niet zo maar doen wat we zelf willen: maar als we een besluit met de Heilige Schrift en de Kerkenorde in strijd achten, mogen we het om ons gewetens wil niet uitvoeren”;
- b. dat zij zo ook in hun brief van juli 1970 aan de kerkeraad schreven: „U schrijft en dat steekt ons! dat wij onze gang maar willen gaan. Geen sprake van!! En dat weet u! Wij willen ons onderwerpen aan de bijbel en dus aan de belijdenis en elkaar helpen in de verschillen die er zijn en als het moet ook art. 31 tweede lid hanteren.”;
3. dat uit de notulen van de kerkeraadvergaderingen van 4 mei 1970 en 1 juni 1971, uit de brieven van br. en zr. Werkman d.d. 24 mei 1970, juli 1970 en 7 februari 1971 en uit een rapport van, de commissie der particuliere synode o.m. blijkt
 - a. dat ze veel last hadden van de breuk in Kampen;
 - b. dat ze bezorgd zijn over bepaalde ontwikkelingen in de kerken buiten het verband;
 - c. dat zij het in vele dingen eens waren met de broeders van Dijk en Gritter;
 - d. dat zij aan de ene kant allerlei ernstige bezwaren hadden tegen dingen in de kerk waarvan ze lid waren, maar aan de andere kant een breuk voorbarig achtten;
 - e. dat zij op grond van Paulus' brief aan de Corinthiërs de kerk waartoe zij behoorden niet de naam van kerk durfden te ontnemen;
 - f. dat zij naar art. 71 K.O. menen het recht te hebben de besluiten van de synode van Hoozevee over de kerk te Kampen, waarover zij bezwaard zijn, om des gewetens wil niet uit te voeren;
 - g. dat zij bereid zijn om naar het onderwijs van de kerkeraad te luisteren, maar dat niet van hen verlangd kan worden dat zij eensklaps de kerk, scriba Gritter, zouden erkennen,
 - h. dat zij erkennen dat het kerkverband voor hen als leden van een plaatselijk van betekenis is voor de vraag waar ze naar de kerk gaan.

IV *Zij overweegt*

1. dat de appellanten hun spreken over Schrift: en belijdenis met name doelen op de bepaling van de kerkeraad, dat br. en zr. Werkman om toegelaten te kunnen worden tot de sacramenten van doop en avondmaal de Gereformeerde Kerk van Kampen (scriba Gritter) dienen te erkennen als het wettige adres van de kerk aldaar, dit als concretisering van de vergaderingseisen van de Koning der kerk, gelijk deze uitdrukking verkregen hebben in de besluiten van de generale synode van Hoozevee over de 'kerk van Kampen’;
2. dat zij dit spreken over Schrift en belijdenis zo hanteren dat zij de gewetensbinding van br. en zr. Werkman, waardoor deze de naam van kerk aan de kerk van Kampen (scriba Bos) niet durven te ontnemen ook al zien zij daar gebreken in de ambtsbediening, benoemen als een volgen van eigen hart en wensen, wat bij hen vooropgaat vóór het onderwijs dat van Christus is;
3. dat zij daardoor spreken van een duidelijk aanwijsbare en openlijk gehandhaafde zonde, die volgens hen weerstaan moet worden door bij de toelating tot de gemeente des Heren te Zutphen de eis te stellen dat br. en zr. Werkman de kerkeraad (scriba Gritter) erkennen als het wettige adres van de kerk van Kampen;
4. dat zij daardoor aan de door br. en zr. Werkman met volharding door woord en daad kenbaar gemaakte begeerte om zich bij de Gereformeerde Kerk van Zutphen te voegen, welke begeerte

naar de kerkeraad bekend is vergezeld gaat van de verklaring dat in de Gereformeerde Kerken integraal gebonden moet worden aan de Drie Formulieren van Enigheid, niet de mogelijkheid ontlenen dat br. en zr. Werkman door getrouwe ambtsdienst der kerk tot beter inzicht zullen komen doch vóór de toelating de zekerheid zoeken dat dit betere inzicht verkregen is;

5. dat zij hierbij op geen enkele wijze rekening houden met de eigen verklaring van br. en zr. Werkman, dat zij een besluit van een meerdere vergadering niet zonder meer naast zich neer mogen leggen en dat zij in hun bereidheid om zich te onderwerpen aan de Schrift en zich te houden aan de belijdenis allerminst begeren hun eigen gang maar te gaan.

V *Zij overweegt verder*

1. dat in het spreken van br en zr Werkman over het niet durven ontnemen van de naam der kerk aan de gemeenschap in Kampen, waartoe zij tevoren behoorden, een zwakheid aanwezig is die gevolg is van beïnvloeding door een verkeerde leer, volgens welke het loslaten van de binding aan de gereformeerde belijdenis, ook nadat een generale synode daarover geoordeeld heeft, nog niet beslissend is voor het breken met de ambtelijke voorgang;
2. dat deze zwakheid tengevolge van een verkeerde leer zich tevens laat onderkennen in het spreken van br. en zr. Werkman over de last die zij ondervonden van de breuk in Kampen;
3. dat vanouds in de Gereformeerde Kerken in verband met art. 61 K.O. een mogelijkheid geboden is om de zwakheden van dwalenden te dragen, mits zij zich laten onderwijzen voor hun gevoelens geen propaganda maken, Gal. 6: 2:
4. dat de appellanten wel stellen, dat br. en zr. Werkman als voorwaarde voor toelating erkenning van een pretentie zouden eisen volgens welke zij hun eigen gang kunnen gaan, doch dat dit weersproken wordt door het getuigenis van br. en zr. Werkman zelf, wanneer zij laten blijken dat dergelijk spreken hen „steekt”, omdat zij in hun begeerte om naar Schrift en belijdenis te oordelen allerminst hun eigen gang willen gaan;
5. dat de appellanten niet aantonen, dat br. en zr. Werkman begeren voor hun gevoelens propaganda te maken en het recht daartoe bij hun toelating opeisen, terwijl bovendien uit het procesverbaal van het onderhoud der synodecommissie met de kerkeraad blijkt dat er geen sprake is van actievoeren.

VI *Zij is van oordeel*

1. dat de appellanten, gezien de besluiten van voorgaande synoden over de binding aan de belijdenis en over het kerkverband, terecht er voor opkomen dat Schrift en belijdenis zullen worden gehandhaafd ook wanneer leden van een kerk buiten het verband toelating vragen;
2. dat dit niet wegneemt de mogelijkheid om tolerantie toe te passen ten aanzien van hen, die bij hun toelating verklaren dat in de Gereformeerde Kerken integraal gebonden moet worden aan de Drie Formulieren van Enigheid, maar bij de concrete toepassing daarvan nog niet los blijken te zijn van een gewetensbinding waartoe een verkeerde leer hen leidde;
3. dat de appellanten bij hun spreken over Schrift en belijdenis, van waaruit zij de besluiten van de particuliere synode beoordelen, ten onrechte dit in het geheel niet in rekening hebben gebracht;
4. dat zij daardoor ten onrechte ten aanzien van br. en zr. Werkman werken met o.m. de tegenstelling tussen begeerte naar onderwijs dat naar de Schriften is en begeerte naar onderwijs in een leer die naar hun eigen hart en wensen spreekt;
5. dat zij daardoor tevens op niet verantwoorde wijze de particuliere synode toedichten. dat deze een duidelijk aanwijsbare en openlijk gehandhaafde zonde afvlakt tot een persoonlijke „opvatting”:
6. dat zij ten onrechte hun opvatting dat handhaving van Schrift en belijdenis bij toelating exclusief moet blijken in de eis dat br. zr. Werkman de kerkeraad van Kampen (scriba Gritter) erkennen als het wettige adres van de kerk te Kampen, gemaakt hebben tot uitgangspunt van hun appèl tegen de uitspraken van de particuliere synode van Gelderland 1971.

VII *Zij spreekt uit*

dat de bezwaren van de appellanten tegen de uitspraken van de particuliere synode van Gelderland 1971, voorzover zij betrekking hebben op strijdigheid met Schrift en belijdenis, niet aanvaard kunnen worden.

Artikel 133

Brief Actiecomité Korea.

Namens commissie II rapporteert ds. C. J. Breen over de in art. 130 genoemde brief van het Actiecomité Korea. Gezien het stadium waarin de voorbereidende werkzaamheden van het comité thans gekomen zijn, dient er spoed betracht te worden bij de behandeling van deze brief. De commissie stelt voor aan het verzoek in de brief te voldoen door de actie voor nieuwbouw ten behoeve van het seminarie in Pusan te laten behartigen door een kerkelijk deputaatschap. Dit bevordert de goede ingang bij de kerkeraden en maakt het mogelijk dat verantwoording wordt gedaan ten overstaan van een generale synode. De synode heeft een besluit genomen inzake aanbeveling der zaak bij de kerken (art. 66). Het is goed dit besluit nu nader te preciseren door de hulpverlening in kerkelijke banen te leiden. De commissie acht het het meest wijs bij benoeming van deputaten de leden van het Actiecomité in aanmerking te laten komen. Tot hun instructie dient dan te behoren dat zij zich ter uitvoering van het in art. 66 onder D III, 1 genoemde besluit zullen wenden tot de kerkeraden. Met betrekking tot het zenden van de gelden zullen zij overleg dienen te plegen met de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken.

Bij de bespreking van dit voorstel vergadert de synode korte tijd in besloten zitting voor het verkrijgen van inlichtingen over de gang van zaken na de oprichting van het Actiecomité, die uiteindelijk geleid heeft tot het thans aanhangige verzoek van dit comité.

Na afloop daarvan blijkt, dat er in de synode geen bezwaar is tegen het voorstel van de commissie.

Het besluit luidt:

De generale synode besluit

1. deputaten te benoemen ter voorziening in de financiële hulpverlening voor de nieuwbouw van het seminarie te Pusan onder de naam deputaten A.N.K. (Actie Nieuwbouw Korea), met de volgende instructie:
 - a. zich ter uitvoering van besluit D III, I, vermeld in art. 66, te wenden tot de raden van de Gereformeerde Kerken in Nederland met een brede informatie betreffende de voor de nieuwbouw van het seminarie te Pusan benodigde gelden en betreffende de wijze van het verwerven van deze gelden;
 - b. met betrekking tot het zenden van de ontvangen gelden overleg te plegen met de te benoemen deputaten C.B.K.;
 - c. verantwoording van het beheer van de gelden te doen aan de eerstkomende generale synode;
2. hiervan kennis te geven aan
 - a. de te benoemen deputaten A.N.K.;
 - b. de te benoemen deputaten C.B.K., met als bijzondere opdracht hiervan kennis te geven aan de deputaten van The Presbyterian Church in Korea;
 - c. de te benoemen deputaten S.K.K.

Artikel 134

Benoeming deputaten A.N.K

Na een korte comitévergadering maakt de praeses bekend dat de synode op voorstel van het moderamen besloot als deputaten A.N.K. te benoemen de brs. R. Douma te Groningen, Jac. van der Kolk te Enschede (S.), W. Kuipers te Zwolle en J. Meijer te Baarn.

De middagvergadering is inmiddels een avondvergadering geworden. Omstreeks 7 uur n.m. wordt het werk beëindigd, nadat de praeses een woord van afscheid heeft gesproken tot secundiafgevaardigden die na deze week niet meer aan het synodewerk behoeven deel te nemen, en de assessor de dankzegging aan de Here heeft uitgesproken.

Gedurende twee weken worden geen plenaire vergaderingen gehouden.

Een wisselend aantal afgevaardigden vergadert in commissieverband in Hattum ter voorbereiding van de behandeling van diverse zaken vanaf 12 september. Dagelijks wordt de aandacht, ook in de gebeden bij de aanvang en de beëindiging der werkzaamheden, bepaald bij berichten over de toestand van drs. E. Teunis die door een ernstige maagbloeding werd getroffen en niet meer aan het synodewerk zal kunnen deelnemen.

Dinsdag 12 september

Artikel 135

Na opening van de vergadering wordt appèl nominaal gehouden. Twee afgevaardigden van de particuliere synode van Zeeland, NoordBrabant, Limburg zijn afwezig. Hun vervangers zijn verhinderd.

Ds. G. Blijdorp, die als secundus van drs. E. Teunis aanwezig is, betuigt instemming met de belijdenis.

De praeses deelt mee dat in de toestand van drs. Teunis een gunstige wending gekomen is en dat ds. T. H. Meedendorp al enige tijd ziek is.

Artikel 136

Ingekomen stukken

Er zijn drie stukken aan de synode gezonden:

1. een antwoord van de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool op het in art. 63 genoemde verzoek om advies inzake de wenselijkheid van pastorale stage in het kader van de opleiding tot de dienst des Woords wordt commissie I ter hand gesteld;
2. een brief van br. A. van Herwijnen te Zwolle naar aanleiding van het rapport van commissie II over de verhouding tot de Soembanese kerken en de bespreking daarover wordt ter lezing aan deze commissie gegeven;
3. een brief van zr. H. Flamman Estié te Rotterdam en zr. H. P. J. de Roestvan de Berg te Rhooen in verband met de behandeling van het appèl van ds. B. Wesseling wordt ter inzage gelegd.

Artikel 137

Commissie ad hoc (doop geadopteerde kinderen).

Omdat drs. E. Teunis niet meer zal kunnen deelnemen aan het werk van de synode heeft het moderamen zich beraden over de voortgang van dat werk, met name gezien de omstandigheid dat drs. Teunis de voorzitter van commissie I was en zou optreden als haar rapporteur in de zaak betreffende de doop van wettig geadopteerde kinderen. Het advies van de hooglerarenadviseurs werd ingewonnen. Unaniem achtten dezen het van belang, dat de zoëven genoemde zaak, indien enigszins mogelijk, door deze synode zelf zal worden afgehandeld. Zij zijn bereid als adviseurs de synode daarbij te helpen.

Het moderamen stelt voor een commissie ad hoc te benoemen ter voorbereiding van de behandeling der zaak en daarvoor aan te wijzen ds. W. Wierenga en br. D. K. de Wolff, leden van commissie I, br. T. Klevringa, lid van commissie IV, en de predikanten N. Bruin en D. Vreugdenhil, leden van het moderamen. terwyl ds Vreugdenhil dan als voorzitter zal fungeren.

Voorts legt het moderamen aan de vergadering ter goedkeuring voor dat ds. G. Blijdorp zal deelnemen aan het werk van commissie I en dat ds. Joh. Strating zal optreden als haar voorzitter.

De synode stemt met het voorgestelde in.

Artikel 138

Verzoek kerkeraad Vrouwenpolder inzake huwelijksbevestiging.

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie V betreffende het verzoek van de kerkeraad van Vrouwenpolder deputaten te benoemen ter voorbereiding van een algehele wijziging van art. 70 K.O. en van het formulier om de huwelijke staat voor de gemeente van Christus te bevestigen. (XIII) Ds. H D. van Herksen is de rapporteur.

De commissie acht herziening van het formulier wel nodig. maar vindt het niet juist dit te verbinden aan het oogmerk van de kerkeraad van Vrouwenpolder. nl, lezing van een kort formulier in een eredienst op de rustdag en voorbede der gemeente.

In een bespreking van twee ronden komt de ontvankelijkheid van het seizoen ter sprake; ook wordt o.m. aandacht gegeven aan de vraag waarin kerkelijke bevestiging van het huwelijk gefundeerd is, gezien het woord „behoorlijk" in art 70 KO.. aan het feit dat de kerkelijke praktijk meermalen afwijkt van wat in de kerkorde bepaald is, en aan het onderscheid tussen de taak van de overheid en de verantwoordelijkheid van de kerk ten aanzien van de huwelijkssluiting.

De commissie wijst de gedachte dat de kerkeraad van Vrouwenpolder zijn verzoek eerst aan de classis en de particuliere synode had moeten voorleggen af en verwijs; daarbij naar art. 46 K.O. Voor het overige wenst de commissie zich nader te beraden op hetgeen in de bespreking naar voren is gekomen. Zij ontvangt daartoe gelegenheid. (Zie verder art. 151.)

Artikel 139

Herziening kerkboek.

Ds. H. Mostert biedt de synode namens commissie V een rapport met voorstel aan betreffende een verzoek van de particuliere synode van Utrecht 1972 om deputaten te benoemen voor een algehele herziening van het gereformeerde kerkboek. (XV g. IX a, h, i, j, r, w)

Tijdens de bespreking wordt bepleit dat ook de kerkorde zal worden opgenomen in het kerkboek. Dit vindt instemming, maar een beslissing hierover wordt een zaak van de volgende synode geacht.

Na enige tijd van beraad deelt de commissie wijzigingen in haar voorstel aan de synode mee. Ook stelt zij voor een bedrag van f 20.000. als voorschot voor het deputaatschap vast te stellen.

De praeses constateert dat bij het nemen van een besluit een voorbehoud zal moe ten worden gemaakt ten aanzien van hetgeen vermeld is in III 2 c. 5 omdat inzake herziening van het huwelijksformulier en betreffende de bundel Enige Gezangen nog beslissingen moeten worden genomen. De vergadering stemt hiermee Vervolgens aanvaardt de synode met algemene stemmen het voorstel der commissie als haar besluit.

In zijn dankwoord wijst de praeses op het belang van deze zaak. Hij spreekt de bede uit dat het voorgenomen werk ten dienste van de kerken moge zijn en tot lof van God.

De vergadering gaat hierna uiteen voor commissoriale arbeid

Besluit

De tekst van het genomen besluit is:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een verzoek van de particuliere synode van Utrecht 1972 om „deputaten te benoemen voor een algehele herziening van het gereformeerde kerkboek”;
2. de suggesties a, d en e vermeld in het rapport van de deputaten liturgische formulieren, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70;
3. brieven van de kerkeraden van Amsterdam, Assen, Rotterdam/Delfshaven, Utrecht en Velp naar aanleiding van de onder 2 genoemde suggesties.

II *Zij constateert*

1. a. dat de particuliere synode verzoekt deputaten voor algehele herziening van het gereformeerde kerkboek te benoemen met de opdracht de reeds aangevangen arbeid tot herziening krachtig voort te zetten en zo mogelijk tot een goed einde te brengen, en een aanvang te maken met de herziening van de resterende delen van het kerkboek, waarbij zij niet alleen taalkundige, maar ook materiële herziening van het formulier van bevestiging van ouderlingen en diakenen en van het huwelijksformulier en een uitbreiding van het aantal orden voor de eredienst vraagt;
- b. dat zij verzoekt een lijst van prioriteiten op te stellen, en de herziening van het kerkboek zo te coördineren, dat het herziene kerkboek materieel en formeel een eenheid zal vormen;
- c. dat zij ook vraagt de kerken op te wekken de arbeid van de deputaten te steunen door het aanbieden van proeven van herziening;
2. dat de deputaten voor de overzetting van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands in overweging geven
 - a. opnieuw deputaten te benoemen ter voltooiing van de aangevangen arbeid, onder wie tenminste twee neerlandici;
 - b. de te benoemen deputaten te verzoeken de liturgische formulieren en met name het formulier van bevestiging van ouderlingen en diakenen en het huwelijksformulier kritisch te bezien en eventueel herzieningen aan de eerstkomende generale synode voor te leggen;
 - c. deputaten te benoemen, die het onderdeel de „Orde voor de Eredienst” nader bezien in het licht van de Schrift en van concepten van Calvijn en anderen, en dienaangaande aan de eerstvolgende generale synode voorstellen doen;
3. a. dat de onder I 3 genoemde kerken zich aansluiten bij de suggesties van de deputaten;
- b. dat de kerkeraad van Assen echter bezwaar maakt tegen een eventuele herziening van de „Orde voor de Eredienst”, omdat de kerken vrijheid dienen te behouden in het vaststellen van haar liturgie;
- c. dat de kerkeraad van Utrecht ook het formulier om te bevestigen de dienaren des Woords materieel gerevideerd en eventueel met dat ter bevestiging van de ouderlingen gecombineerd wil zien;

- d. dat de kerkeraad van RotterdamDelfshaven alle liturgische formulieren ook naar hun inhoud kritisch wil laten bezien.

III *Zij constateert verder*

1. t.a.v. de belijdenisgeschriften
 - a. dat deze generale synode reeds besloot de in hedendaags Nederlands gestelde catechismustekst vrij te geven voor gebruik bij het catechetisch onderwijs en aan de te benoemen deputaten een opdracht verstrekte in de zin als in het verzoek van de particuliere synode is bedoeld (art. 107);
 - b. dat deze generale synode ook reeds besloot een „proeve van revisie van de Dordtse Leerregels in hedendaags Nederlands" in handen te stellen van te benoemen deputaten voor herziening van formulieren (art. 44) ;
 - c. dat het voorstel van de particuliere synode van Utrecht niet spreekt van de ook tot het gereformeerde kerkboek behorende algemene belijdenisgeschriften;
2. t.a.v. de liturgische formulieren
 - a. dat deze generale synode reeds besloot dat deel van de liturgische formulieren, dat in hedendaags Nederlands is overgezet, alsmede het nieuwe formulier ter bevestiging van missionaire dienaren des Woords en een kort formulier voor de viering van het heilig avondmaal vrij te geven voor gebruik in de kerken (artt. 43 en 96);
 - b. dat uit het rapport van de deputaten voor de overzetting van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands blijkt, dat zij op onderdelen bedenkingen van materiële aard hebben tegen de reeds taalkundig herziene formulieren;
 - c. dat deze generale synode nog een besluit te nemen heeft over een opdracht aan de te benoemen deputaten om het huwelijksformulier niet alleen taalkundig maar ook materieel te herzien (zie art. 162);
 - d. dat ten aanzien van het formulier ter bevestiging van ouderlingen en diakenen reeds bedenkingen van materiële aard zijn ingebracht op de synode van Leeuwarden 1920, Acta art. 10 sub A, art. 116, bijlage XXX, welke bedenkingen slechts ten dele ondervangen zijn door de generale synode van Arnhem 1930, Acta art. 285, bijlagen XCIX en C;
3. t.a.v. de orde voor de eredienst
dat reeds de generale synode van Utrecht 1923 uitsprak, dat . . . eenheid in de liturgie in de kring onzer kerken aanbeveling verdient en zo veel mogelijk moet worden bevorderd (Acta art. 155);
4. t.a.v. de christelijke gebeden
dat de christelijke gebeden in 1930 voor het laatst zijn overzien (Acta generale synode van Arnhem 1930, art. 166);
5. t.a.v. de verbetering van de Psalmberijming en de herziening van de bundel „Enige Gezangen"
dat deze generale synode ten aanzien van de Psalmberijming reeds besloot het in dezen aangevangen werk voort te zetten en daartoe een opdracht verstrekte aan de benoemde deputaten (artt. 56 en 69) en ten aanzien van de bundel „Enige Gezangen" nog een opdracht aan te benoemen deputaten zal dienen te geven (zie art. 171).

IV *Zij overweegt*

dat elke generale synode sedert die van Enschede 1955 opdrachten gegeven heeft met het oog op het uiteindelijk tot stand komen van een overzetting van de drie formulieren van enigheid en van alle liturgische formulieren in hedendaags Nederlands (Enschede 1955/56, Acta art. 132 b; BunschotenSpakenburg 1958/59, Acta art. 39, bijlage III a; Assen 1961, Acta art. 123; RotterdamDelfshaven 1964/65, Acta art. 167 b; AmersfoortWest 1967, Acta artt. 52 en 250; Hoogeveen 1969/70, Acta art. 334).

V *Zij is van oordeel*

1. dat de algehele herziening van het kerkboek, die de particuliere synode van Utrecht vraagt, geheel in de lijn ligt van wat reeds door voorgaande synoden besloten is;
2. dat het onder II 3 b genoemde bezwaar van de kerk te Assen niet opgaat, daar de „Orde voor de Eredienst" de kerken niet opgelegd maar aanbevolen is (Acta generale synode van Middelburg 1933, art. 32);
3. dat één deputaatschap voor de herziening van de prozagedeelten van het kerkboek, welk

deputaatschap zich naar de eisen van het werk kan opsplitsen in werkgroepen, het meest bevorderlijk is voor de voortgang en de coördinatie van deze arbeid, opdat het herziene kerkboek een eenheid zal vormen;

4. dat deputaten vrijheid dienen te hebben voorstellen te doen tot materiële herziening van de liturgische formulieren, de christelijke gebeden en de orde voor de eredienst, gezien het onder II 2 b c, 3 c d, III 2 b c d, 3 en 4 geconstateerde.

VI *Zij besluit*

1. aan het verzoek van de particuliere synode van Utrecht 1972 te voldoen en een deputaatschap te benoemen met de opdracht:
 - a. de belijdenisgeschriften, naast hetgeen reeds besloten is omtrent de in hedendaags Nederlands voor catechetisch gebruik overgezette Heidelbergse Catechismus (art. 107), taalkundig te moderniseren;
 - b. de liturgische formulieren, voor zover dit nog niet geschied is, taalkundig te moderniseren en waar nodig materieel te wijzigen of geheel opnieuw te redigeren, zodat zij temeer aan hun doel beantwoorden, zulks zo veel mogelijk in aansluiting bij wat in de bestaande formulieren is overgeleverd, en voor zover zij reeds in hedendaags Nederlands zijn overgezet kritisch te bezien en eventueel op onderdelen te herzien;
 - c. de orde voor de eredienst kritisch te bezien, zo nodig te herzien, en eventueel de kerken te dienen met een of meer nieuwe concepten van orden voor de eredienst;
 - d. de christelijke gebeden taalkundig en materieel te herzien en eventueel het aantal gebeden uit te breiden of te verminderen, al naar de deputaten verantwoord en noodzakelijk achten;
 - e. suggesties en proeven van herziening uit de kerken in hun arbeid te betrekken ;
 - f. voor de aanvang van de werkzaamheden in de eventuele werkgroepen, met de deputaten voor de Psalmberijming en die voor de bundel „Enige Gezangen“, afspraken te maken ten aanzien van taalgebruik, spelling enz.;
 - g. bij het vaststellen van de volgorde van de werkzaamheden zo mogelijk voorrang te geven aan de Nederlandse Geloofsbelijdenis en het Apostolicum voor wat de belijdenisgeschriften betreft en aan het huwelijksformulier en het formulier voor bevestiging van ouderlingen en diakenen voor wat de liturgische formulieren aangaat;
 - h. bij de herziening van het huwelijksformulier en het formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen overleg te plegen met de deputaten voor herziening van de kerkorde;
 - i. van hun werk aan de eerstvolgende generale synode rapport uit te brengen op papier in het formaat van de Acta, met dien verstande dat dit rapport de kerken tenminste een half jaar voor de aanvang van de volgende synode bereikt;
2. aan de deputaten een voorschot te verlenen van f 20.000,;
3. de kerken op te wekken dit werk met haar gebeden te vergezellen en door het aanbieden van suggesties en proeven van herziening de deputaten te steunen.

Woensdag 13 september

Artikel 140

Emeritaatsregeling hoogleraren

Daar br. A. A. Schiebaan als secundus van br. A. J. de Visser voor het eerst ter synode aanwezig is verzoekt de praeses hem door op te staan instemming te betuigen met de belijdenis, aan welk verzoek hij voldoet.

Aan de orde is een rapport van commissie I betreffende een nieuwe emeritaats regeling voor de hoogleraren aan de Theologische Hogeschool (I c) en een aanvulling in een besluit van de generale synode van AmersfoortWest over verhogingen van de honoraria na 1967. Rapporteur is br. D. K. de Wolff. Na bespreking in twee ronden ontvangt de commissie tijd voor beraad. (Zie verder art. 142.)

Artikel 141

Verzoek kerkeraad van Delft inzake vrouwenkiesrecht

Het nu volgende agendapunt is een verzoek van de kerkeraad van Delft om deputaten te benoemen die de materie van het vrouwenkiesrecht vanuit de Schrift nader bezien. (XV f) Namens drie leden van

commissie I rapporteert ds. Joh. Strating. Hun voorstel is aan het verzoek niet te voldoen. Drie andere leden van de commissie stellen voor aan het verzoek te voldoen. Hun rapporteur is ds. W. Wierenga.

De commissie is verdeeld wat betreft de weg waarlangs deze zaak aan de synode is voorgelegd. De praeses wijst er op dat het vrouwenkiesrecht zelf niet aan de orde is.

In de bespreking blijkt ook de vergadering verdeeld te zijn over de te volgen weg, dit mede in verband met wat de synoden van BunschotenSpakenburg en RotterdamDelfshaven hebben uitgesproken. Enerzijds wordt o.m. aangevoerd dat het verzoek betrekking heeft op een zaak die tot de kerken in het gemeen behoort (art. 30 K.O.), anderzijds wordt benadrukt dat de kerkeraad van Delft niet een revisieverzoek heeft voorgelegd maar een in wezen nieuwe zaak waarover hij de zusterkerken eerst had moeten aanspreken.

Ds. Strating deelt mee welke wijzigingen en aanvulling in het door hem verdedigde voorstel zijn aangebracht, ds. Wierenga noemt een correctie in het andere. De praeses geeft daarop eerst het voorstel Wierenga in stemming. Het wordt aangenomen (20 stemmen voor, 14 tegen).

Vervolgens wordt de vergadering geschorst tot de sluiting om 10 uur.

Het besluit van de synode luidt aldus:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

een brief van de kerkeraad van Delft uitlopende op het verzoek „deputaten te benoemen die de materie van het vrouwenkiesrecht vanuit de Schrift nader bezien en daarover rapporteren op een volgende Generale Synode met tijdige toezending van hun rapport aan alle Kerken”.

II *Zij constateert*

1. dat voornoemde kerkeraad voor zijn verzoek aanvoert, dat het besluit van de generale synode van Arnhem 1930 (Acta art. 200), waaraan de Gereformeerde Kerken o.m. gebonden zijn ter zake van het verkiezen van ambtsdragers, niet met argumentatie uit de Schrift is gefundeerd;
2. dat voornoemde kerkeraad verder aanvoert, dat het besluit van de generale synode van Arnhem 1930 zwak genoemd moet worden, omdat het spreekt van Schriftgegevens, die veeleer tegen dan voor het vrouwenkiesrecht „schijnen te pleiten”;
3. dat voornoemde kerkeraad tenslotte aanvoert, dat z.i. het onderwijs der Schrift doet zien, „dat de deelname van belijdende vrouwelijke lidmaten aan de verkiezing van ambtsdragers ten volle geoorloofd is”, met verwijzing naar het christenambt en de mondigheid in Christus óók van de vrouw (Zondag 12 H.C., 1 Joh. 2 : 27, vgl. 1 Joh. 2 : 20; Gal. 3 : 2628; Rom. 16 : 1, 3, 12; Filip. 4 : 2), krachtens welke beide zij evenals de man het recht heeft tot deelname aan de verkiezing van ambtsdragers (Hand. 6 : 5, 6; vgl. Hand. 6 : 3, 1 : 6, 1 : 14; Rom. 12 : 1; Rom. 16:7; 1 Kor. 1 : 10; 1 Kor. 3 : 1; Hebr. 3 : 1; Hebr. 10 : 19).

III *Zij overweegt*

1. dat een de kerken bindend besluit inzake het vrouwenkiesrecht met goede argumentatie uit de Schrift dient gefundeerd te zijn (ad const. I);
2. dat een dergelijk besluit derhalve niet dient te spreken van Schriftgegevens, die veeleer tegen dan voor „schijnen te pleiten” (ad const. 2);
3. dat een verzoek om deputaten te benoemen om de materie van het vrouwenkiesrecht vanuit de Schrift nader te bezien, gezien de aard van het verzoek, niet eenzelfde gewicht aan argumentatie uit de Schrift verlangt als een verzoek om wegneming van het besluit terzake van de generale synode van Arnhem 1930 (ad const. 3).

IV *Zij overweegt voorts*

1. dat de generale synoden van BunschotenSpakenburg 1958/59 (Acta art. 49) en van RotterdamDelfshaven 1964/65 (Acta art. 455) reeds verzoeken ontvingen van onderscheiden kerkelijke vergaderingen die van oordeel waren dat het besluit van de generale synode van Arnhem 1930 terzake diende te worden weggenomen;
2. dat de generale synode van Rotterdam Delfshaven oordeelde, dat een dergelijke beslissing alleen mag plaats vinden na grondige voorbereiding.

V *Zij is van oordeel*

1. dat het zeer gewenst is, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland alsnog komen tot een met goede argumentatie uit de Schrift gefundeerd besluit inzake het vrouwenkiesrecht in de kerk (ad

- overw. 1 en 2);
2. dat daarbij onder meer de door de kerkeraad van Delft aangevoerde gegevens uit Schrift en belijdenis overwogen dienen te worden (ad overw. 3).

VI *Zij is voorts van oordeel*

1. dat blijkens het onder IV I vermelde onderscheiden kerkelijke vergaderingen reeds hebben doen blijken door het besluit van de generale synode van Arnhem 1930 niet bevredigd te zijn (vgl. Acta Rotterdam Delfshaven 1964/65, art. 455 b overweging 2) (ad voorts overw. 1);
2. dat de door de in IV 2 genoemde generale synode nodig geoordeelde grondige voorbereiding verkregen kan worden door het verzoek van de kerkeraad van Delft om deputaten te benoemen in te willigen (ad voorts overw. 2).

VII *Zij besluit*

1. aan het verzoek van de kerkeraad van Delft te voldoen;
2. deputaten te benoemen met de opdracht om vanuit de Schrift de materie van het vrouwenkiesrecht nader te bezien en hun rapport voor de volgende generale synode tijdig (minstens 9 maanden tevoren) toe te zenden aan de kerken;
3. van dit besluit kennis te geven aan de kerkeraad van Delft.

De tekst van het niet in stemming gebrachte voorstel is:

De generale synode heeft kennis genomen van

een verzoek van de kerkeraad van Delft „deputaten te benoemen die de materie van het vrouwenkiesrecht vanuit de Schrift nader bezien en daarover rapporteren op een volgende Generale Synode met tijdige toezending van hun rapport aan alle Kerken”.

I *Zij constateert*

1. dat de kerkeraad van Delft een ernstig verwijt richt aan de generale synode van Arnhem 1930, nl. „dat het besluit van Arnhem 1930 aan het onderwijs van de Schrift geen recht doet”;
2. dat de kerkeraad van Delft constateert dat de generale synode van Bunschoten/Spakenburg 1958/59 en van RotterdamDelfshaven 1964/65 geen Schriftbewijs hebben aangevoerd bij haar besluiten bij haar ingediende verzoeken herziening van het besluit van de generale synode van Arnhem 1930;
3. dat genoemde kerkeraad als zijn eigen oordeel uitspreekt, „dat uit het onderwijs van de H. Schrift blijkt, dat de deelname van belijdende vrouwelijke lidmaten aan de verkiezing van ambtsdragers ten volle geoorloofd is”;
4. dat genoemde kerkeraad stelt dat de gelovige vrouw evenzeer als de gelovige man „het christenambt” „draagt”, en als Schriftbewijs aanvoert Zond. 12 H.C., 1 Joh. 2 : 27. vgl. 1 Joh. 2: 20; Gal. 3 : 2628; en vervolgens schrijft: „Het Nieuwe Testament laat ons zien, hoezeer de vrouw zonder tot het bijzonder ambt geroepen te zijn vanuit haar christenambt en mondigheid in Christus actief is in de gemeente en de verbreiding van het Evangelie”, daarbij verwijzende naar Rom. 16 : 1: Rom. 16 : 3; Rom. 16 : 12; Fil. 4 : 2; en daaraan toevoegt dat krachtens christenambt en mondigheid in Christus de vrouw evenals de man het recht heeft tot deelname aan de verkiezing van ambtsdragers. verwijzende naar Hand. 6 : 5. 6: vgl. Hand. 6 : 3: Hand. 1 : 6: Hand. 1 : 14: Rom. 12:1; Rom. 16:7; 1 Kor. 1:10; 1 Kor. 3 : 1: Hebr. 10:19.

II *Zij overweegt*

1. dat het verzoek van de kerkeraad van Delft aan deze synode is voorgelegd zonder dat uit het verband van de zusterkerken naar art. 30 K.O. aan dit verzoek steun is geboden: waarbij dient bedacht dat de synode van Utrecht 1923 oordeelde dat de onderhavige zaak tot de kerken in het gemeen behoort;
2. dat de kerkeraad van Delft de weg naar de zusterkerken had behoren te gaan, te meer gelet op hetgeen de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 heeft gesteld in haar Acta, art. 455 b, overweging 4, „dat ... een eventuele herziening van de thans geldende synodale uitspraken alleen zou mogen plaats vinden, nadat een dergelijke beslissing door de kerken zelf grondig was voorbereid met name door te onderzoeken wat de Schrift in dezen vraagt”.

III *Zij overweegt bovendien*

1. dat de kerkeraad van Delft wel als zijn oordeel uitspreekt dat uit het onderwijs van de H. Schrift blijkt dat de deelname van belijdende vrouwelijke lidmaten aan de verkiezing van ambtsdragers ten volle geoorloofd is, maar dat de raad in het aangevoerde Schriftbewijs zeer summier is en met name bij het noemen van een aantal Schriftplaatsen, waar namen van vrouwen voorkomen die hulp verleenden bij de apostolische prediking, nalaat nader aan te wijzen hoe deze Schriftplaatsen dienen kunnen tot ondersteuning van zijn verzoek;
2. dat genoemde kerkeraad in zijn kritiek op de oordelen van de generale synode van Arnhem 1930 zich slechts vluchtig met deze oordelen heeft bezig gehouden, met name wanneer hij inzake het oordeel van genoemde synode dat de verkiezing tot het ambt niet het karakter draagt van een advies maar een daad is van algemene regeermacht, geen kerkrechtelijke argumentatie aanvoert, maar slechts opmerkt dat hier geen Schriftbewijs wordt gegeven;
3. dat genoemde kerkeraad, zeggende dat de generale synoden van BunschotenSpakenburg 1958/59 en van RotterdamDelfshaven 1964/65 wat de argumentatie uit de Schrift betreft niet verder zijn gekomen dan de generale synode van Arnhem 1930, dit niet kan laten gelden als grond voor zijn verzoek, aangezien hij over het hoofd ziet dat de bewijslast ligt bij de instanties die herziening van genomen besluiten vragen.

IV *Zij is van oordeel*

dat het verzoek van de kerkeraad van Delft er geen blijk van geeft, dat deze zaak door de kerken zelf grondig is voorbereid.

V *Zij besluit*

1. aan het verzoek van de kerkeraad van Delft niet te voldoen.
2. hiervan kennis te geven aan de kerkeraad van Delft.

Donderdag 14 september

Artikel 142

De artikelen 88-110 van de Acta, alsmede de artikelen 92, 93, 100, 108 en 109 van de Handelingen worden vastgesteld.

Emeritaatsregeling hoogleraren.

Opnieuw komt de emeritaatsregeling voor de hoogleraren aan de orde. (Zie eerder art. 140.)

Br. D. K. de Wolff noemt enkele wijzigingen in de voorgestelde besluitconcepten en in de emeritaatsregeling.

Hierna volgt de stemming. Beide voorstellen worden met algemene stemmen aanvaard.

De tekst van het besluit betreffende de emeritaatsregeling is:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een brief van de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool, d.d. 20 januari 1972;
2. het hij deze brief gevoegde rapport van de commissie voor een nieuwe regeling terzake van de emeritering van de hoogleraren aan de Theologische Hogeschool;
3. het bij genoemde brief behorende concept voor de Emeritaatsregeling van de Hoogleraren aan de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

II *Zij overweegt*

dat aanvaarding van art. 3, lid 1, van het onder I 3 genoemde concept, wijziging nodig maakt van art. 19 van het door de generale synode van AmersfoortWest 1967 (Acta art. 122, bijlage I8) vastgestelde Reglement voor de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

III *Zij besluit*

1. de redactie van art. 19 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland te wijzigen als volgt: „Het studiejaar vangt aan op één september. Er zijn drie vakanties: een kerst, een paas en een zomervakantie, met dien verstande dat in totaal omstreeks dertig weken college wordt gegeven”;
2. de voorgestelde Emeritaatsregeling voor de Hoogleraren van de Theologische Hogeschool van

De Gereformeerde Kerken in Nederland, overeenkomstig het concept, goed te keuren, nadat artikel 2 van deze regeling is aangevuld als volgt:

„Het emeritaatsgeld en de weduwe en wezenuitkering zijn voor de wet te beschouwen als een aanvulling op de uitkeringen ingevolge de Algemene Ouderdomswet, respectievelijk de Algemene Weduwen en Wezenwet en worden berekend als aangegeven in de hierna volgende artikelen”;

3. door middel van ondertekening van deze regeling door de momenteel in actieve dienst zijnde hoogleraren zich te vergewissen van de goedkeuring van deze regeling hunnerzijds;
4. nadat zij zich vergewist heeft van de goedkeuring van de in 3 bedoelde hoogleraren deze regeling vast te stellen, waardoor de regeling van de generale synode van BerkelRodenrijs 1952 zal zijn vervallen;
5. de deputatencuratoren dank te betuigen voor de in dezen aan de kerken bewezen dienst;
6. hiervan kennis te geven aan de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Aanvulling besluit verhoging honoraria.

Het besluit betreffende een aanvulling in een besluit van de generale synode van Amersfoort West inzake verhoging van de honoraria na 1967 luidt aldus:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. het in de brief van de deputatencuratoren d.d. 20 januari 1972 gegeven advies, „ten einde geen tegenstelling te scheppen tussen de uitkeringen van emeriti, weduwen en wezen én de honorering van hoogleraren volgens het besluit van de generale synode van AmersfoortWest 1967 (art. 56A, C, A 5, pag. 17 Handelingen in besloten zittingen), luidende: „verhogingen van de honoraria na 1967 worden bepaald op het percentage dat voor overheidsambtenaren en in de onderwijssector zal gelden, na aftrek van de hier verschuldigde pensioenpremie" „worde ook ten aanzien van de honoraria der hoogleraren een „escapeclausule" ingebouwd. Dit zou kunnen geschieden door in bedoeld besluit in te voegen de woorden: 'buitengewone omstandigheden voorbehouden', bepaald op enz.”;
2. de in genoemde brief voorkomende verzoeken, dat de generale synode uitspreke:
 - a. „dat de Kerken ingevolge de benoemingsbrief aan de betrokken docenten de toezegging doen, te allen tijde te zullen blijven toezien, of de uitkeringen ingevolge de nieuwe regeling voldoende zijn en voldoende blijven om te gelden als inlossing van de algemene toezegging in de benoemingsbrief”;
 - b. „dat de Kerken, buitengewone omstandigheden voorbehouden, aanvullende uitkeringen zullen doen aan hen (haar), die recht hebben op uitkeringen ingevolge het pensioenreglement, wanneer blijkt, dat de uitkeringen waarop zij recht hebben, niet toereikend zijn om als inlossing te gelden van de algemene toezegging in de benoemingsbrief”;
 - c. „dat deze aanvullende uitkeringen slechts gedaan zullen worden aan hen (haar), die niet hebben opgehouden lld te zijn van een der Kerken, door welke de Theologische Hogeschool onderhouden wordt, tenzij het minderjarige volle wezen betreft, voor wie deze beperkende bepaling niet zal gelden tot de dag van hun meerderjarig worden”.

II *Zij besluit*

1. het besluit van de generale synode van AmersfoortWest (Handelingen, art. 56A, C, A 5) aan te vullen in deze zin, dat in de bepaling „verhogingen van de honoraria na 1967 worden bepaald op het percentage dat voor overheidsambtenaren en in de onderwijssector zal gelden" tussen de woorden „worden" en „bepaald" worden ingevoegd de woorden „buitengewone omstandigheden voorbehouden”;
2. aan de verzoeken van de deputatencuratoren vermeld onder I 2, a, b en c te voldoen;
3. hiervan kennis te geven aan de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

De tekst van de Emeritaatsregeling is opgenomen in bijlage 6 van de Acta.

De tekst van de Emeritaatsregeling is opgenomen in bijlage 6 van de Acta.

Artikel 143

Contact met de Soembanese kerken

Thans is weer aan de orde het contact met de Soembanese kerken. (Zie eerder artt. 118 en 124.)

Commissie II is tijdens het nadere beraad in tweeën uiteengevallen. Namens de meerderheid van de commissie deelt ds. A. Kuiper mee, dat een deel van het rapport gewijzigd is.

Het gewijzigde voorstel beoogt de instelling van een deputaatschap, dat op korte termijn naar Oost-Soemba reist tot het voeren van zo mogelijk afsluitende besprekingen, waarbij inzake het aangaan van officiële correspondentie alleen gedacht wordt aan de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe.

Het verschil tussen dit en het eerst ingediende voorstel is niet principieel maar slechts temporeel. Het in te stellen deputaatschap zou moeten worden geïncorporeerd in het deputaatschap voor de correspondentie met buitenlandse kerken. Ds. C. J. Breen stelt met ds. R. te Velde aan de synode voor de deputaten C.B.K. de opdracht te geven zo mogelijk naar Soemba te reizen, daar in mondelinge samenspreking de behulpzame hand te bieden om te komen tot het gezamenlijk gaan op de ene weg der kerkvergadering in enigheid van het ware geloof, en informatie te geven omtrent leer en leven van De Gereformeerde Kerken in Nederland, alsook informatie in te winnen omtrent leer en leven van beide kerkengroepen op Soemba.

Ds. M. K. Drost is als deputaat bij de bespreking aanwezig.

In de bespreking komt aan de orde wat de betekenis is van uitspraken van voorgaande synoden en van de reactie daarop bij de Soembanese kerken. Een vrijere opstelling dezerzijds kan toch niet inhouden een ongedaan maken van wat voorheen door synoden gezegd is. Ook wordt benadrukt dat bij een generaal contact niet mag worden veronachtzaamd wat reeds gegroeid is aan contacten in kleiner verband.

Bij de beantwoording noemt ds. Kuiper enkele veranderingen in het voorstel van de commissiemeerderheid. Hij acht het voorstel Breen onzakelijk. We zijn in een slotfase gekomen. Ds. Breen verklaart dat vrijere opstelling impliceert dat aan de Soembanese kerken ruimte gegeven wordt om te zeggen wat zij tegen uitspraken van voorgaande synoden hebben, zodat zij tijdens de besprekingen niet bij voorbaat daarop moeten worden vastgezet. Eenzijdigheid bij de benadering van die kerken zou niet juist zijn. Ook moet in rekening worden gebracht dat reeds eerder tegenover genoemde kerken tot uitdrukking is gebracht dat er schuld is bij de kerken in Nederland, doordat niet tijdig een regeling van de wederzijdse verhouding getroffen is.

Ds. Drost zegt blij te zijn dat deze materie zo breed aan de orde gekomen is. Hij acht dit belangrijk in verband met een opkomende behoefte aan het vormen van een verband van kerken in Indonesië die uit de zendingsarbeid van De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn voortgekomen. Hij kan zich als deputaat vinden in hetgeen door ds. Breen is gesteld. De uitspraken van de synode van Rotterdam/Delfshaven hebben de deputaten meermalen beziggehouden, omdat de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. zich daarop terecht konden beroepen ter staving van haar positie als wettige kerken. Ten deze is er in de besluitvorming tot nu toe een wisselvallige koers te zien, waardoor de kerken in Nederland niet vrij van schuld zijn. Ds. Drost benadrukt dat er duidelijkheid dient te komen ten aanzien van de vraag hoe de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. zich verhouden tot de zg. „kerken buiten verband.

Nadat ds. Breen nog een wijziging heeft genoemd in het voorstel van de commissieminderheid geeft de praeses eerst het voorstel Kuiper in stemming. Ds. Joh. Strating (deputaat) en ds. D. Vreugdenhil (voorheen predikant bij de kerk te Zwolle) blijven buiten stemming. Het voorstel wordt verworpen (20 stemmen tegen, 13 voor).

Het voorstel Breen wordt vervolgens aangenomen (20 stemmen voor, 13 tegen). De praeses zegt dat het tot dankbaarheid stemt dat allen een deputaatschap wenselijk achten, al is er verschil over de opdracht. Hij spreekt de bede uit dat de Here het genomen besluit zal zegenen en een rijke vrucht zal geven in herstel van door Hem gelegde verbanden. Er zal veel van de te benoemen deputaten gevraagd worden om te kunnen slagen bij de uitvoering van de opdracht. De Here geve dat zijn oecumenische kerk gebouwd wordt.

Hierna gaat de vergadering uiteen tot de sluiting.

De tekst van het besluit is als volgt:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. het rapport van de deputaten voor contact met de Soembanese kerken, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70;
2. de correspondentie tussen deze deputaten en de Soembanese kerken;
3. de briefwisseling tussen de Soembanese kerken onderling.

A

I *Zij constateert*

1. dat de deputaten naar de instructie hun verleend door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 (Acta art. 417) zich hebben gewend tot de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. (p.a. ds. K. Tanahomba) en tot de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe (p.a. ds. L. Kondamara);
2. dat de deputaten een antwoordbrief d.d. 20 november 1971 van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. met als bijlage een brief d.d. 30 oktober 1971 van deze kerken aan de „Deputaten van de Gereformeerde Kerk van O. Sumba/Savoe" p.a. br. B. N. Radjah ontvingen;
3. dat de deputaten via de kerkeraad van Zwolle kennis namen van een brief d.d. 12 april 1971 van de deputaten van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe aan de raden van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a., waarin deze hun begeerte uitspreken naar een ontmoeting met als oogmerk de hereniging, waarbij zij verzoeken om vaststelling van de tijd van samenkomst;
4. dat de deputaten bij de vaststelling van hun rapport nog geen antwoord hadden ontvangen van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba / Savoe;
5. dat uit de brief d.d. 30 oktober 1971 van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a., die diende als antwoord op de onder 3 genoemde brief d.d. 12 april 1971 van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe blijkt, dat als datum van samenkomst was vastgesteld 22 december 1971 of 25 januari 1972, welke samenkomst echter niet heeft plaatsgevonden;
6. dat de deputaten op 5 maart 1971 een onderhoud hadden met ds. P. P. Goossens, waarbij bleek, dat ds. P. P. Goossens zou voorgaan in „kerken buiten verband" en waarbij door ds. P. P. Goossens werd meegedeeld, dat de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. de band willen onderhouden met alle kerken („binnen en buiten verband"), die hen als zusterkerken erkennen en bejegenen, alsmede dat deze kerken inzake de scheuringen in Nederland geen keus kunnen en willen doen, aangezien zij daarover nimmer ingelicht zijn;
7. dat de deputaten geen aanvragen om financiële hulp hebben ontvangen;
8. dat de deputaten o.m. tot de conclusie komen:
 - a. de door de generale synode van Hoogeveen begeerde „voor de Here verantwoorde oplossing van de twistzaak" is niet gevonden;
 - b. uit de beschikbare stukken is voorts gebleken, dat officieel enige schriftelijke contactoefening tussen beide groepen bestaat, die (nog) niet tot een mondelinge ontmoeting heeft geleid;
 - c. uit het antwoord van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. blijkt, dat deze kerken ernstig kritiek hebben op de besluiten van de laatste generale synoden met betrekking tot de onderlinge verhouding tussen de kerken op Soemba;
 - d. in de brief van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. wordt officieel niet gemeld, hoe deze kerken zich opstellen ten aanzien van de kerken binnen en buiten het verband;
 - e. uit de opmerkingen van ds. P. P. Goossens en andere gegevens is evenwel duidelijk te concluderen, dat samenleving en samenwerking begeerd en gezocht wordt met de zogenaamde „buitenverbandkerken", die tot zulke samenwerking en samenleving niet ongenegen zijn;
 - f. naar hun oordeel dienen de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. er op gewezen te worden, dat ds. P. P. Goossens door zijn voorgaan tijdens zijn verlof in de zogenaamde „buitenverbandkerken" metterdaad de band met De Gereformeerde Kerken in Nederland verbroken heeft; indien genoemde kerken op Soemba ds. Goossens zonder meer blijven aanvaarden, verbreken ook zij de band met De Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - g. naar hun oordeel dient ernstig gestreefd te worden naar intensivering van de contacten met de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe; zal het ooit tot officiële correspondentie met deze kerken komen, dan zullen meer gegevens ter beschikking moeten zijn, aan de hand waarvan duidelijk wordt hoe deze kerken zich opstellen tegenover de Gereformeerde Kerken in Nederland.

II *Zij overweegt*

1. dat de deputaten vanwege het ontbreken van een antwoord van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe nog geen volledig beeld van de reacties van de Soembanese kerken

- konden geven;
2. dat voor een duidelijker beeld van de huidige stand van zaken op Soemba ook gebruik gemaakt dient te worden van het na de afsluiting van het deputatenrapport ontvangen antwoord d.d. 17 maart 1972 van de deputaten van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe, waarbij tevens in de oordeelvorming moet worden betrokken de brief d.d. 6 maart 1972 van deze kerken aan de raden van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.

III *Zij is van oordeel*

1. dat de deputaten hun arbeid naar beste kunnen hebben verricht;
2. dat de arbeid van de deputaten niet tot het begeerde resultaat van een „voor de Here verantwoorde oplossing van de twistzaak" heeft kunnen leiden;
3. dat andere wegen moeten worden gezocht om onder beding van de zegen des Heren het beoogde doel na te streven.

IV *Zij besluit*

de deputaten te déchargeren onder dank voor hun werk.

B

I *Zij constateert*

1. dat de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. in haar brieven van 20 november 1971 en 30 oktober 1971 een uiteenzetting geven van haar gedachten betreffende het verschil tussen de door de deputaten voor contact met de Soembanese kerken in hun brief van 23 april 1971 gedane oproep om de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe te ontvangen als ware kerken van onze Here Jezus Christus en de desbetreffende oordelen van de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 (Acta art. 467 c, voorts van oordeel 14 en 9), alsmede betreffende het verschil tussen de door de brs. L. Kondamara c.s. gedane erkenning dat er geen fundamentele scheiding is en het blijven voortzetten van het gescheiden kerkelijk leven;
2. dat deze kerken in dezelfde brieven wijzen op de bereidheid zich te verenigen met de brs. L. Kondamara c.s., wanneer bij hen de vruchten des Geestes openbaar worden, zonder het nodig te vinden eerst de geschiedenis van de scheurmaking te bespreken, alsmede op de ene voorwaarde dat het Woord Gods de enige rechter zal zijn in de onderlinge besprekingen;
3. dat de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe in haar brieven van 17 maart 1972 en 6 maart 1972 een uiteenzetting geven van haar bezwaren tegen het door de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. sekte genoemd worden in tegenstelling met de naamgeving „kerken" door de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 (Acta art. 467 c, voorts van oordeel 8IO), alsmede tegen de verwaarlozing van de verzoening op 6 juni 1952 door de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.;
4. dat deze kerken in dezelfde brieven wijzen op haar begeerte tot verzoening op de basis van de verzoening die gold op 6 juni 1952, te meer omdat het niet een of ander dogma is dat de scheuring veroorzaakt, alsmede op de noodzaak van de gemeenschappelijke onderwerping aan het Woord Gods.

II *Zij is van oordeel*

1. dat bij alle verschil in oordeelvellingen door de generale synoden welke sedert 1952 zich hebben bezig gehouden met de droeve twistzaak die de kerken op Oost-Soemba /Savoe reeds zo vele jaren beroert. door al die generale synoden gewezen is op de eis des Heren dat de twistzaak worde weggedaan en de kerkelijke samenleving worde hersteld;
2. dat in de brieven van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. de „veroordelende" oordelen van de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 ten aanzien van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe eenzijdig worden geaccentueerd;
3. dat in de brieven van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe eenzijdig de haar door de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 gegeven naam van „kerken" wordt geaccentueerd zonder dat de door diezelfde synode gevraagde erkenningen (Acta art. 467 c, voorts van oordeel 9) kunnen worden opgemerkt;
4. dat het eenzijdig zich beroepen op bepaalde oordelen van generale synoden niet langer de eenwording der kerken op Oost-Soemba /Savoe in de weg mag staan;
5. dat de onder de zegen des Heren uit de Nederlandse zendingsarbeid ontstane kerken op

- Oost-Soemba/Savoe die als zelfstandige zusterkerken zijn erkend en sedert 1952 gescheiden leven, benaderd dienen te worden bij voorkeur in een mondelinge samenspreking, waarbij de behulpzame broederhand geboden wordt om te komen tot het gezamenlijk gaan op de ene weg der kerkvergadering in enigheid des waren geloofs;
6. dat bij dit contact Informatie omtrent leer en leven van De Gereformeerde Kerken in Nederland dient te worden gegeven zowel aan de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. als aan de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe en ook informatie omtrent leer en leven dient te worden ingewonnen zowel bij de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. als bij de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe;
 7. dat het daarom een zaak van wijs beleid is de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken hiermee te belasten;
 8. dat deze deputaten gedurende de onderhandelingen en daarna tot de eerstvolgende synode diligent hebben te zijn terzake van eventuele financiële hulpverlening.

III *Zij besluit*

1. de deputaten C.B.K. als bijzondere opdracht te verlenen
 - a. zo mogelijk naar Soemba te reizen teneinde aldaar uitvoering te geven aan hetgeen in van oordeel 5 en 6 is gesteld, mede met inachtneming van het geconstateerde onder B I 14 en A 16, 8 c, d, e;
 - b. in geval het reizen naar Soemba niet te verwezenlijken is daaraan schriftelijke uitvoering te geven;
 - c. aan de eerstvolgende generale synode rapport uit te brengen van hun bevindingen en handelingen alsmede adviezen te geven inzake het treffen van een regeling van de wederzijdse verhouding van De Gereformeerde Kerken in Nederland en de Soembanese kerken;
 - d. ter zake van eventuele financiële hulpverleningen diligent te zijn naar de eisen der christelijke mededeelzaamheid en daarvoor eventueel contact op te nemen met de kerkeraad van Zwolle en zo nodig collecten te vragen aan de Nederlandse kerken, onder verantwoording van het beheer der te verwerven gelden aan de eerstvolgende generale synode;
2. van deze besluiten kennis te geven aan
 - a. de nieuw te benoemen deputaten C.B.K.;
 - b. de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.;
 - c. de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe.

De tekst van het verworpen voorstel luidt:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. het rapport van de deputaten voor contact met de Soembanese kerken, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 (Acta art. 422) met bijlagen, waaronder de correspondentie van de deputaten van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. (pia ds. K. Tanahomba);
2. de nagekomen correspondentie van de deputaten van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe (p/a ds. L. Kondamara).

I *Zij constateert*

1. dat de instructie van de deputaten o.m. luidt (zie Acta art. 417, besluit 3 bd):
 - b deputaten zullen uitgaande van hetgeen door voorgaande generale synoden, met name door die van Rotterdam/Delfshaven 1964/65 werd besloten inzake de verhouding tussen de beide groepen van kerken op Oost-Soemba en Savoe een dringend appèl doen uitgaan tot
 - 1 de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. (p/a ds. K. Tanahomba), teneinde haar christelijk te vermanen de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba, Savoe (p/a ds. L. Kondamara) in een geest van zachtmoedigheid te ontvangen;
 - 2 de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe (p/a ds. L. Kondamara), om haar op te roepen ootmoedig te volharden in het blijven zoeken van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. (p/a ds. K. Tanahomba), opdat zij elkaar als

kerken ontmoeten:

- c deputaten dienen voorts, met verwijzing naar het contact dat reeds is gelegd, aan te dringen op een samenspreking als onder b omschreven tussen de Soembanese kerken, onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat zij onder het gezag van het Woord des Heren alle bezwaren, die zij tegen elkaar hebben, geargumenteed naar voren zullen brengen en afhandelen om in die weg tot een voor de Here verantwoorde oplossing van de twistzaak te komen,
 - d deputaten zullen, mocht het onder b genoemde appèl gehoor vinden en de wenselijkheid daarvan blijken, gemachtigd zijn een deputatie van hoogstens drie broeders uit hun midden. of twee broeders uit hun midden en één broeder die goede kennis heeft van de Indonesische taal, af te vaardigen naar de kerken op Soemba;
2. dat de deputaten na een kort overzicht van hun arbeid, waaronder ook van een onderhoud met ds. P. P. Goossens. tot de conclusie komen
- a dat de door de generale synode van Hoogeveen begeerde „voor de Here verantwoorde oplossing van de twistzaak" niet is gevonden;
 - b dat uit de beschikbare stukken blijkt dat het, ondanks aanvankelijke contacten, niet tot de beoogde ontmoeting tussen de beide groepen van kerken gekomen is; verder dat de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. ernstige kritiek hebben op de besluiten van de laatste generale synoden met betrekking tot de onderlinge verhouding tussen de kerken op Soemba en blijven weigeren de „secte" Kondamara als kerken te erkennen en te ontmoeten, en alleen een ontmoeting willen in het persoonlijke vlak;
 - c dat in de brief van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. officieel niet gemeld wordt „hoe deze kerken zich opstellen ten aanzien van de kerken 'binnenbuitenverband' ", maar dat „uit de opmerkingen van ds. P. P. Goossens en andere gegevens" duidelijk te concluderen is „dat samenleving en samenwerking begeerd en gezocht wordt met de zogenaamde 'buitenverbandkerken', die tot zulke samenwerking en samenleving niet ongenegen zijn, gelijk uit de toegezonden exemplaren van de 'Nieuwsbrief' overvloedig blijkt";
 - d dat naar het oordeel van de deputaten de kerken p/a ds. K. Tanahomba erop gewezen dienen te worden, „dat ds. P. P. Goossens door zijn voorgaan tijdens zijn verlof in de zogenaamde 'buitenverbandkerken' metterdaad de band met de Gereformeerde Kerken in Nederland verbroken heeft. Indien de kerken op Soemba ds. G. zonder meer blijven aanvaarden, dan verbreken ook zij de band met de Gereformeerde Kerken";
 - e dat naar het oordeel van de deputaten ernstig gestreefd dient te worden „naar intensivering van de contacten met de kerken p/a ds. L. Kondamara. Zal het ooit tot officiële correspondentie met deze kerken komen, dan zullen meer gegevens ter beschikking moeten zijn, aan de hand waarvan duidelijk wordt, hoe deze kerken zich opstellen tegenover onze kerken".

II *Zij constateert voorts*

1. dat het rapport van de deputaten met betrekking tot de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe niet volledig kon zijn, omdat de correspondentie van deze kerken pas ontvangen is na het inzenden van hun rapport;
2. dat uit deze correspondentie opnieuw blijkt de begeerte naar een ontmoeting met de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. op kerkelijk niveau, zoals daarop door de laatste generale synoden telkens aangedrongen is;
3. dat het niet tot stand komen van deze ontmoeting zijn oorzaak vooral vindt in het handhaven door de kerken p/a ds. K. Tanahomba van de beschuldiging „bidat", secte;
4. dat zowel uit haar brieven als uit de in de praktijk reeds bestaande contacten (o.a. met de kerk te Zwolle en de kerk te Drachten voor het zendingswerk op WestBorneo) duidelijk blijkt, dat de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe de band met de Gereformeerde Kerken in Nederland begeren vast te houden;
5. dat de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe, die al vele jaren gesteund werden door de kerk te Zwolle c.a., vragen deze steunverlening te maken tot een zaak van de gezamenlijke Gereformeerde Kerken in Nederland

III *Zij constateert tenslotte*

1. dat gezien het moeizaam verloop van de schriftelijke contacten de deputaten, benoemd door de synode van Assen, ter synode van RotterdamDelfshaven reeds hebben gerapporteerd dat „het aanbeveling zal verdienen zo mogelijk tot een mondeling overleg met beide groeperingen te komen”;
2. dat ook de deputaten, benoemd door de synode van RotterdamDelfshaven, blijkens hun rapport aan de synode van AmersfoortWest om dezelfde reden de wenselijkheid opperen van rechtstreeks mondeling contact, hetzij hier te lande of op Oost-Soemba , wat door de synode aan de deputaten wordt toegestemd;
3. dat de synode van Hoogeveen, gezien opnieuw het negatief resultaat van de arbeid van de deputaten, van oordeel is geweest „dat in de gegeven situatie een zodanig gewijzigde instructie dient te worden gegeven, dat onder de zegen des Heren binnen afzienbare tijd een verantwoorde oplossing kan worden gevonden van een zaak, die reeds zovele jaren het kerkelijk leven, zowel in Nederland als op Soemba heeft beroerd”.

IV *Zij overweegt*

1. dat de tot hiertoe ondernomen pogingen, de beide groepen van kerken op Oost-Soemba te brengen tot een ontmoeting op kerkelijk niveau, uitgaande van de uitspraken van de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65, als mislukt moeten worden beschouwd door de blijvende weigering van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba e.a. de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe als kerken te erkennen en te ontmoeten, terwijl laatstgenoemde kerken herhaaldelijk de begeerte naar zulk een ontmoeting hebben te kennen gegeven;
2. dat het zinloos moet worden geacht opnieuw deputaten te benoemen met een soortgelijke opdracht als voorheen, omdat de weg van schriftelijke contactoefening niet effectief gebleken is;
3. dat er een duidelijk verschil is van opstelling tegenover de Gereformeerde Kerken in Nederland tussen de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe én de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.;
4. dat verder de via ds. P. P. Goossens bestaande contacten van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. met de zgn. 'buitenverbandkerken' in Nederland dringend opheldering vragen inzake de positiekeuze van deze kerken tegenover de Gereformeerde Kerken in Nederland.

V *Zij is van oordeel*

1. dat het met het oog op een spoedige beslissing over het aangaan van correspondentie nodig is:
 - a de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. nogmaals te wijzen op haar roeping van 's Heren wege al het mogelijke te doen om te komen tot herstel van de gemeenschap met de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe, en voorts haar alsnog nader te informeren over de gebeurtenissen, die geleid hebben tot het conflict in de Gereformeerde Kerken in Nederland tengevolge van het verschijnen van de „Open Brief” om haar onder Gods zegen te brengen tot een Schrift en belijdenisgetrouwe keuze in dezen;
 - b onverminderd de blijvende roeping ook voor de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba ,Savoe, het herstel van de eenheid te zoeken, de reeds bestaande contacten met deze kerken te intensiveren, en met haar nog nader door te spreken verschillende vragen over leer en leven, die voor het aangaan van officiële correspondentie onmisbaar zijn;
2. dat het op grond van het voorgaande noodzakelijk is op korte termijn een deputatie naar Oost-Soemba te zenden voor het voeren van de onder 1 genoemde besprekingen. om zo mogelijk op de volgende generale synode tot een verantwoorde beslissing te komen over het aangaan van officiële correspondentie;
3. dat deze deputatie dient te bestaan uit drie broeders, van wie tenminste één broeder voldoende kennis bezit van de Indonesische taal in verband met de te voeren besprekingen;
4. dat deze deputaten ook diligent moeten zijn ten aanzien van de nodige financiële steun;
5. dat deze deputaten het best kunnen worden geïncorporeerd in het deputaatschap Cor respondentie Buitenlandse Kerken, omdat reeds tot de taak van deze deputaten behoort. volgens de bepalingen van de generale synode van Amsterdam 1936 (Acta art. 122, I 1): „correspondentie met kerken in het buitenland zal niet worden aangegaan dan nadat door een nauwgezet en ernstig onderzoek is gebleken, dat deze kerken de gereformeerde belijdenis en

kerkregering niet slechts officieel hebben aanvaard, maar ook metterdaad handhaven".

VI *Zij besluit*

1. de deputaten te déchargeren met dank voor hun arbeid;
2. voor de te benoemen deputaten de volgende instructie vast te stellen:
 - a op korte termijn naar Oost-Soemba te reizen tot het voeren van zo mogelijk afsluitende besprekingen, zowel met de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe als met de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.;
 - b de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. nogmaals ernstig te wijzen op haar roeping al het mogelijke te doen om te komen tot herstel van de verbroken gemeenschap met de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe, en ook laatstgenoemde kerken te wijzen op haar blijvende roeping in dezen;
 - c met de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba Savoe verder nog door te spreken inzake leer en leven wat voor het aangaan van officiële correspondentie nodig is;
 - d de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. voorts alsnog nader te informeren over de gebeurtenissen die geleid hebben tot het conflict in de Gereformeerde Kerken in Nederland tengevolge van het verschijnen van de „Open Brief”, om duidelijkheid te verkrijgen over haar positiekeuze in dezen;
 - e naar gelang van de uitslag van de gevoerde besprekingen diligent te zijn ten aanzien van de financiële hulpverlening;
 - f aan de volgende generale node rapport uit te brengen van hun bevindingen met advies inzake de te nemen beslissingen;
3. van deze besluiten mededeling te doen aan
 - a. de nieuw te benoemen deputaten C.B.K..
 - b. de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba /Savoe,
 - c. de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.

Vrijdag 15 september

Artikel 144

Enige Gezangen

Commissie IV heeft een gewijzigd conceptvoorstel inzake de bundel „Enige Gezangen” opgesteld. (Zie eerder de artt. 119 en 122.)

Ds. Tj. Boersma geeft een toelichting. Hij brengt daarbij in rekening dat de deputaten in hun in art. 129 genoemde brief aan de synode hebben gevraagd de nieuwe opdracht duidelijk omschreven en concreet te stipuleren. Zij noemden daarbij de volgende punten:

het totale aantal gezangen in de nieuwe bundel;

eventueel de maximumlengte van een gezang;

de keus van de te berijmen Schriftgedeelten;

de vraag of een bewerking naar een Schriftgedeelte in plaats van een nauwkeurige berijming al of niet geoorloofd is;

de vraag of psalmmelodieën al of niet mogen worden gebruikt;

de vraag of restauratie van 19^e eeuwse liederen al of niet te aanvaarden is;

de vraag of aan de reeds gebruikte nog meer vrije liederen moeten worden toegevoegd.

Het voorstel van de commissie beoogt de instelling van een deputaatschap bestaande uit theologen, neerlandici en musicologen, en de tot dusver bereikte resultaten alsmede hetgeen uit de kerken als reactie daarop is ontvangen aan dit deputaatschap ter hand te stellen met de opdracht de aangeboden conceptbundel in gewijzigde vorm ter beoordeling voor te leggen aan de eerstkomende generale synode, opdat deze moge komen tot de vaststelling van een nieuwe bundel voor gebruik in de eredienst. Bij de uitvoering van de opdracht zullen diverse bepalingen in acht genomen dienen te worden.

In de bespreking komt al meer de gedachte naar voren dat doorgeven van het hierboven genoemde materiaal aan het volgende deputaatschap de afhandeling der zaak niet bespoedigt, en dat de synode een eigen taak van toetsing heeft, althans wat betreft de schriftuurlijkheid en het taalgebruik. Daarbij wordt ook in rekening gebracht dat de deputaten meer hebben gedaan dan hun door de vorige synode was opgedragen, al wil dit niet zeggen dat hun resultaat daarom verwerpelijk zou zijn.

Ordevoorstel

Een en ander leidt er toe dat de vergadering wordt geschorst om gelegenheid te geven voor het opstellen van een ordevoorstel.

Na de pauze biedt ds. J. Kok, mede namens de predikanten M. Brandes, C. J. Breen, N. Bruin, H. D. van Herksen en H. Mostert, een dergelijk voorstel aan.

Na beraad van de commissie, discussie ter vergadering en opnieuw beraad van de commissie deelt haar voorzitter, ds. D. Nieuwenhuis, mee dat zij bereid is zich achter dit voorstel te plaatsen en aan het werk te gaan overeenkomstig hetgeen daarin gesteld is.

De predikanten Tj. Boersma en H. J. Nijenhuis zijn echter bezorgd dat hiermee niet de mogelijkheid is uitgesloten dat de synode in een later stadium alsnog bepaalde onderdelen van de aangeboden conceptbundel zou laten vallen omdat de deputaten meer hebben gedaan dan hun opdracht aanwees. Dit zou kunnen betekenen dat de commissie ten dele overbodig werk zou doen.

Daarom stemt de vergadering in met de suggestie van de praeses, dat bij aanvaarding van het ordevoorstel een duidelijke stipulatie wordt gemaakt om deze zorg weg te nemen.

De synode neemt met algemene stemmen het volgende besluit:

De generale synode,

gehoord de bespreking van het rapport van de deputaten voor de bundel "Enige Gezangen", spreekt als haar oordeel uit dat, mede terwille van de goede voortgang van de aangevangen arbeid van een algehele herziening van de bundel „Enige Gezangen", zij zelf geroepen is zoveel in haar vermogen ligt het thans voorhanden materiaal van sinds 1961 aan synoden voorgestelde gezangen te toetsen naar een door haar vast te stellen maatstaf, dit met inachtneming van de uit de kerken ingebrachte kritiek.

Ook spreekt de vergadering uit dat niet meer een voorstel wordt verwacht dat, op grond van de overweging dat de deputaten zich niet gehouden zouden hebben aan de opdracht van de synode van Hoogeveen, zou beogen enig materiaal uit de door de deputaten aangeboden conceptbundel in het vervolg niet meer te laten dienen.

Op voorstel van de commissie keurt de synode goed dat bij het toetsingswerk de volgende maatstaven zullen gelden:

de gezangen dienen Schriftgetrouw te zijn en wat de berijming van Schriftgedeelten betreft ook tekstgetrouw;

de gezangen dienen geschikt te zijn voor het zingen der gemeente in de eredienst; de gezangen dienen wat betreft het taalgebruik in overeenstemming te zijn met hedendaags Nederlands.

De praeses spreekt de dank van de vergadering uit aan het adres van de commissie, (Zie verder art. 171.)

Artikel 145

Antwoord aan br. J. Siegers

Namens het moderamen deelt ds. D. Vreugdenhil mee welke wijzigingen zijn aan gebracht in het conceptantwoord aan br. J. Siegers. (Zie eerder de artt. 123 en 126.)

Daarna aanvaardt de synode met algemene stemmen het voorstel als haar besluit. Vijf leden der vergadering, die over dezelfde zaak in de synode van Hoogeveen hebben geoordeeld, blijven daarbij buiten stemming.

Het besluit is als volgt:

- I** *De generale synode heeft kennis genomen van*
een brief van br. J. Siegers te Zutphen d.d. 10 april 1972, waarin hij bezwaar maakt tegen de uitspraak van de generale synode van Hoogeveen 1969/70, Acta art. 267 en verzoekt de uitspraak te doen als gevraagd in zijn bezwaarschrift d.d. 4 maart 1969.
- II** *Zij constateert*
 1. dat het bezwaarschrift van deze broeder, ingediend bij de generale synode van Hoogeveen, blijkens de Acta van deze synode, art. 267, gericht was „tegen het besluit der Generale Synode 1967 gehouden te AmersfoortWest inzake het 'eeuwige leven', bekend gemaakt in het Gereformeerd Gezinsblad d.d. 26 augustus 1967, met wijzigingen, gedateerd 29 augustus 1967";
 2. dat zijn verzoek aan de synode van Hoogeveen inhiel:

„uit te spreken, dat de generale synode bedoelde uitspraak zal terugnemen omdat in deze uitspraak niet voldoende Schriftgegevens betreffende het eeuwige leven zijn verwerkt; alsmede een suggestie de kerken voor te stellen in antw. I Heid. Cat. in plaats van 'ziel en lichaam' te lezen 'het volkomen eigendom' en in antw. 57 als logisch volgend op de vraag 'Wat troost geeft u de opstanding des vleeses?' te lezen: 'Dat ik door het geloof vast en zeker weet, dat mijn vlees zal opstaan, omdat mijn leven in Christus geborgen is'";

3. dat de generale synode van Hoogeveen 1969/70 uitgesproken heeft:
 - „1. br. J. Siegers te verwijzen naar de Acta van de generale synode van AmersfoortWest 1967, m.n. het op bl. 478 vv. opgenomen rapport;
 2. aan de suggestie inzake de wijzigingen van bepaalde gedeelten van de Heid. Cat. niet te kunnen voldoen".

III *Zij constateert verder*

1. dat deze broeder als bezwaar tegen het rapport dat de betrokken commissie uitbracht aan de generale synode van AmersfoortWest 1967 aanvoert
 - a. „dat in hoofdzaak teksten uit het Johannes evangelie aangevoerd worden";
 - b. dat „vergeten is dat Christus zegt: 'Wie in Mij gelooft, heeft eeuwig leven', maar ter onderscheiding van die gelovigen van Zichzelf en de Vader zegt, dat Dezen het leven in Zichzelf hebben. Joh. 5 : 26 o.a. De gelovigen hebben het eeuwige leven in Christus. In Hem ligt het vast. Maar ze kunnen het ook verliezen. Als het eeuwig was in de zin zoals rapport Van Herksen zegt, was er geen afval der heiligen. Integendeel. Ik ben dan ook van oordeel, dat in tegenstelling tot overweging 3 (van de uitspraak Hoogeveen) dit rapport niet breedvoerig, althans niet 'to the point' de zaak betr. de wederopstanding des vleeses bespreekt.";
 - c. dat de rapporteur voor het maken van zijn rapport „dankbaar gebruik gemaakt heeft van het boek 'Leven tussen sterven en opstanding' van Ds. Wiskerke", van welk boek br. Siegers beweert, dat wat er in geboden wordt, niet ver van speculatie is, b.v. dat Christus niet dood was, niet echt gestorven.
2. dat tegen uitspraak 2 van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 geen bezwaar wordt ingebracht.

IV *Zij is van oordeel*

1. wat de onder III 1 a, b, c aangevoerde bezwaren betreft
 - ad a.: dat dit geen steekhoudend bezwaar kan worden genoemd, daar het Evangelie naar Johannes behoort tot de inhoud van de Heilige Schrift;
 - ad b.:
 1. dat zeker onderscheid gemaakt moet worden tussen de Vader en de Zoon die het leven in zichzelf hebben (Joh. 5 : 26) en de gelovigen die het eeuwige leven ontvangen hebben, maar dat dan ook van de gelovigen gezegd wordt dat zij het eeuwige leven in zichzelf hebben (Joh. 6 : 53, 1 Joh. 3 : 15), zodat het onjuist is de woorden „in Christus" zo te hanteren dat daardoor laatstgenoemde Schriftplaatsen worden weersproken (vgl. rapport commissie van de generale synode van AmersfoortWest 1967, Acta pag. 492);
 2. dat de door br. Siegers gestelde verliesbaarheid van het eeuwige leven en afval der heiligen door de confessie wordt weersproken in de Dordtse Leerregels V, par. 9, en met name in de teksten die in de Verwerping der dwalingen V, par. 3, 4, 5, genoemd worden, zodat ook dit bezwaar geen schriftuurlijke grond heeft;
 - ad c.: dat het hier genoemde niet ter zake doet;
2. dat derhalve geen gegronde argumenten zijn ingebracht tegen hetgeen de generale synode van Hoogeveen heeft uitgesproken.

V *Zij spreekt uit*

niet te kunnen voldoen aan het verzoek van br. J. Siegers.

VI *Zij besluit*

hiervan mededeling te doen aan br. J. Siegers te Zutphen.

Artikel 146

Aanvulling opdracht deputaten C.B.K.

Ds. C. J. Breen biedt de synode namens commissie II een aanvullende nota aan met betrekking tot de correspondentie met de buitenlandse kerken. Aanleiding daartoe is een bericht in een uitgave van de Gereformeerde Oecumenische Synode, dat de synode van The Christian Reformed Church van 1972 besloot de deputaatschappen voor het gesprek met The Canadian Reformed Churches en met The Orthodox Presbyterian Church op te heffen en het contact met de „Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken in Nederland" voort te zetten. Om te voorkomen dat hierdoor een wig gedreven zou worden tussen De Gereformeerde Kerken in Nederland en The Canadian Reformed Churches stelt de commissie voor in de bijzondere opdracht in art. 95, E II, besluit 2 a, een aanvulling op te nemen en de bovengenoemde nota ter kennis van de te benoemen deputaten C.B.K. te brengen. De synode verleent hieraan haar goedkeuring.

De tekst van de aanvulling is:

voorts het Committee on InterChurch Relations of The Christian Reformed Church te verzoeken zo spoedig mogelijk een verificatie te geven van het persbericht, dat de synode van 1972 besloot het Committee voor contact met The Canadian Reformed Churches op te heffen, en na ontvangst hiervan aan eerstgenoemd Committee gemotiveerd mee te delen dat van nadere contacten met De Gereformeerde Kerken in Nederland geen sprake mag zijn dan nadat de correspondentie met de synodaalgereformeerde kerken in Nederland verbroken is, en ook hiervan afschrift te zenden aan het Committee for Correspondence with Churches Abroad van The Canadian Reformed Churches.

Artikel 147

De synode vergadert in besloten zitting.

Artikel 148

De praeses spreekt een slotwoord aan het einde van de elfde vergaderweek. In de komende week zullen geen plenaire vergaderingen gehouden worden. Wel zullen rapporteurs en commissies in Hattem verder werken.

De week daarna zal vanwege de predikantenconferentie en de Schooldag evenmin gebruikt worden voor synodezittingen.

Er zijn verblijdende berichten over de toestand van drs. E. Teunis.

De assessor gaat voor in de dankzegging aan de Here voor de in deze week bij het werk ontvangen hulp.

Dinsdag 3 oktober

Artikel 149

Ds. T. H. Meedendorp moest wegens ziekte vervangen worden door br. F. H. Kos ter. Ds. D. Berghuis zal in verband met zijn pas begonnen ambtswerk in Delfzijl niet langer aan de synodearbeid deelnemen. Hij is vervangen door ds. K. Verlind. De synode ontvangt een tweetal exemplaren van een rapport van de kerkeraad van Assen „ter zake van de vragen van br. J. Cnossen, Lapa, Brasil", ter attentie van de deputaten C.B.K. en voor haar archief.

Artikel 150

Commissie ad hoc II (inzake bezwaren ds. B. Wesseling e.a.)

Na een korte vergadering in comitégeneraal deelt de praeses mee, dat de synode haar goedkeuring hechte aan een voorstel van het moderamen om, gehoord commissie III en ter bespoediging van de afhandeling van het agendum, voor een bepaald complex van zaken een commissie ad hoc in te stellen.

Het betreft de appèlschriften van ds. B. Wesseling en de kerkeraad van RotterdamZuid tegen uitspraken van de particuliere synode van ZuidHolland 1971, en de verzoeken van ds. B. Wesseling met betrekking tot besluiten van de generale synoden van AmersfoortWest en Hoogeveen, alsmede enkele andere ingekomen stukken over dezelfde materie.

Ook vond de synode goed de commissie ad hoc te doen bestaan uit de volgende leden: ds. J. Kok, voorzitter, ds. C. J. Breen, ds. K. Verlind, br. A. J. de Visser en br. H. G. Weterholt.

Aan commissie III, die op deze wijze aanzienlijk minder belast is, werden bepaalde andere zaken ter voorbereiding in handen gegeven, te weten de stukken genoemd onder XIV f, g, h, i: appèlschriften van de kerkeraad van Maassluis en br. A. Ros te Maassluis tegen een uitspraak van de particuliere synode van ZuidHolland 1971 (betreffende het niet behandelen van een bezwaarschrift), en een appèlschrift van br. A. Ros met een adhesiebetuiging van de kerkeraad van Maassluis tegen een andere uitspraak van dezelfde particuliere synode (betreffende de kerk te Leerdam); en eventueel nog enige andere zaken.

Artikel 151

Voorstel Vrouwenpolder inzake huwelijksbevestiging.

Het voorstel van de kerkeraad van Vrouwenpolder inzake huwelijksbevestiging komt weer in bespreking. (Zie eerder art. 138.)

Ds. H. D. van Herksen legt namens commissie V een gewijzigd conceptbesluit aan de vergadering voor, en beantwoordt de sprekers van de vorige ronde. De commissie wil vasthouden aan de zaak van de kerkelijke huwelijksbevestiging en daarom aan het verzoek van de kerkeraad van Vrouwenpolder in de door hem voorgestelde vorm niet voldoen. Wel acht zij het gewenst, dat bij herziening van het formulier het eigene van de kerkelijke bevestiging tot uitdrukking wordt gebracht, alsmede de betekenis van het huwelijk voor de kerk.

In de bespreking wordt naast kritiek op opbouw en onderdelen van het voorstel ook een ander voorstel aan de synode in overweging gegeven door ds. H. J. Nijenhuis, met steun van ds. W. Wierenga. Dit voorstel beoogt de instelling van een deputaatschap voor een grondige bestudering van heel de instelling van de huwelijksbevestiging.

Artikel 152

Ingekomen stukken

Bij het begin van de middagvergadering wordt aan de synode kennis gegeven van een tweetal ingekomen stukken:

1. een brief van de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool met een voorstel inzake de honoraria van de hoogleraren wordt in handen van commissie I gegeven;
2. een brief van leden van de kerk te Rotterdam IJsselmonde met bijlagen wordt ter kennisname toevertrouwd aan commissie IV,

De bespreking over de zaak van de huwelijksbevestiging wordt voortgezet. Enerzijds wordt materiële wijziging van art. 70 K.O. bepleit, anderzijds wordt materiële herziening van het formulier gewenst geacht met behoud van de zaak der kerkelijke huwelijksbevestiging.

Op verzoek van de commissie ontvangt zij gelegenheid tot beraad.

Artikel 153

Synodale archieven

Br. K. Wolters rapporteert namens commissie V over de stukken met betrekking tot de synodale archieven. (XV t, u) Na het aanbrengen van enkele correcties in het voorstel neemt de synode met algemene stemmen het volgende besluit:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. de brief d.d. 2 mei 1972 van de kerkeraad van Groningen Zuid, bevattende het rapport over de archieven van de generale synoden met bijlagen, waarin de aanwezige stukken worden vermeld en de kosten over de afgelopen periode ad f 3007,28, terwijl de kerkeraad voorts mededeelt, dat het archief thans ondergebracht is in de brandvrije kluis in de Columnakerk, Paulus Potterstraat 2 te Groningen;
2. een brief d.d. 13 juni 1972 van de kerkeraad van Groningen Oost, waarin deze mededeelt dat hij, daartoe aangewezen door de generale synode van Hoogeveen 1969/70, de controle op de archieven van de generale synoden heeft uitgeoefend en alles in de beste orde heeft bevonden, en tevens adviseert de kerkeraad van Groningen Zuid (en in hem de archivaris) dank te zeggen voor zijn beheer en hem décharge te verlenen ten aanzien van het beleid over de afgelopen periode.

II *Zij besluit*

1. de kerkeraad van Groningen Zuid te danken voor zijn arbeid in dezen;
2. aan de kerkeraad van Groningen Zuid de door hem gemaakte kosten ad f 3007,28 uit te betalen door overmaking van het bedrag op girorekening 1022696 t.n.v. de boekhouder van de Gereformeerde kerk te Groningen Zuid;
3. de kerkeraad van Groningen Oost te danken voor de controle op de archieven van de synoden en het daarover uitgebrachte rapport;
4. het moderamen op te dragen er voor te zorgen, dat aan het archief, gevestigd Paulus Potterstraat 2 te Groningen, worden toegevoegd minstens vijf exemplaren van de Acta dezer synode;

5. de kerkeraad van GroningenZuid te verzoeken de archieven van de generale synoden en de gedeponeerde, de ten geschenke ontvangen, alsmede de gekochte stukken op gelijke wijze te blijven verzorgen als tot dusver is geschied, en over die arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode;
6. er bij de adresvoerende kerken van de particuliere synoden op aan te dringen bij het verschijnen van de Acta van haar vergaderingen steeds twee exemplaren te zenden aan de archivaris van de generale synoden. aan het adres onder 4 vermeld;
7. naast het in 4 genoemde aantal exemplaren van de Acta dezer synode nog enkele exemplaren voor het archief beschikbaar te stellen ten behoeve van de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken (vgl. Acta generale synode Enschede 1955, art. 137 b, besluit III);
8. een kerkeraad te verzoeken controle uit te oefenen op de archieven van de generale synoden en op de overige bescheiden gedurende de tijd tot de eerstvolgende generale synode, en van zijn arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende synode.

Artikel 154

Over de financiële verantwoording van de quaestor der deputaten liturgische formulieren rapporteert ds. H. Mostert. De tekst van het besluit zal nog nader worden vastgesteld. (Zie verder art. 164.)

De synode vergadert daarna in comité om te beraadslagen over een appèl van leden der kerk te RotterdamIJsselmonde tegen een besluit van de particuliere synode van Zuid Holland 1970. (Zie verder art. 177.)

Artikel 155

Eveneens in comité vindt een bespreking plaats over een voorstel van het moderamen ter benoeming van leden van diverse deputaatschappen. (Zie verder art. 165.) De avonduren worden gebruikt voor commissiewerk.

Woensdag 4 oktober

Artikel 156

Bij de aanvang van de werkzaamheden worden de synodeleden geïnformeerd over de toestand van ds. T. H. Meedendorp, die in een ziekenhuis is opgenomen, en van drs. E. Teunis, die de weg van herstel mocht opgaan.

De dag is daarna geheel bestemd voor werk in kleinere verbanden.

Donderdag 5 oktober

Artikel 157

Ds. J. van Raalte te 't Harde zond aan de synode een brief naar aanleiding van haar besluit tot instelling van een deputaatschap om vanuit de Schrift de materie van het z.g. vrouwenkiesrecht nader te bezien. Naar zijn mening had de synode deze zaak niet aan de orde mogen stellen, daar Gods Woord in dezen duidelijk spreekt.

Antwoord aan ds. J. van Raalte

De synode besluit een antwoordbrief te zenden, waarin gewezen wordt op haar oordeel, dat na het besluit van de synode van Arnhem, dat wat de Schrift betreft niet verder kwam dan te spreken van argumenten uit de Schrift die veeleer tegen dan voor schijnen te pleiten, het zeer gewenst is, dat de Gereformeerde Kerken alsnog komen tot een met goede argumentatie uit de Schrift gefundeerd besluit. De synode wil niet anders dan dat de Schrift het enige en laatste woord heeft.

Br. en zr. Werkman-Rietveld te Zutphen zonden de synode een brief in verband met haar antwoord op het appèl van leden van de kerk te Zutphen tegen een besluit van de particuliere synode van Gelderland 1971. Zij stellen vragen over het horen van de personen in kwestie. Alleen de kerkeraad was gehoord.

Antwoord aan br. en zr. Werkman

De synode besluit een brief te zenden om er op te wijzen, dat de betrokken commissie verduidelijking van de kerkeraad nodig had. Zij meende op grond van diverse correspondentiestukken voldoende geïnformeerd te zijn omtrent de opvatting van br. en zr. Werkman

Het overige deel van de dag wordt gebruikt voor commissoriale arbeid.

Vrijdag 6 oktober

Artikel 158

Ingekomen stukken

Aan de synode wordt kennis gegeven van de volgende ingekomen stukken:

1. een dankbetuiging van de kerkeraad van Pretoria (scriba Bosker) voor de snel toegezonden besluiten betreffende de zaak Pretoria;
2. een brief van de kerkeraad van Heemse met het aanbod de volgende generale synode aldaar te ontvangen; er is ten deze nog een voorstel van het moderamen te verwachten;
3. een brief van br. J. van Kuyk te 'sGravenhage betreffende de bundel „Enige Gezangen"; deze brief wordt aan commissie IV ter hand gesteld;
4. een brief van br. B. J. van Popta te Makkum, die naar aanleiding van een polemiek waarin over onzichtbare kerk werd gesproken, enkele vragen stelt; de synode besluit hem te antwoorden, dat behandeling van de brief een nieuwe zaak aan het agendum zou toevoegen geruime tijd na de daarvoor gestelde termijn;
5. een verzoek van de Evangelische Omroep om documentatie te doen toekomen over het synodewerk; de synode vindt goed dat de gestencilde Acta worden toegezonden;
6. een brief van de „Kristen Zuid Molukse Kerk" in Nederland (secretariaat OostSouburg) met verzoek om financiële steun van De Gereformeerde Kerken in Nederland; de synode besluit te antwoorden, dat ingaan op het verzoek voor haar zou betekenen een treden buiten de grenzen van haar bevoegdheid, en dat de kerkeraden hebben te beslissen ten aanzien van verzoeken om steun.

Antwoord aan ds. W. Bruinius.

Voorts besluit de synode aan ds. W. Bruinius te Leens (XV n) te antwoorden, dat commissie V bij haar voorbereiding van de besluiten aangaande het kerkboek een dankbaar gebruik heeft gemaakt van hetgeen hij betreffende het uitgeven van (onderdelen van) het kerkboek heeft opgemerkt, zoals ook uit de besluiten kan blijken.

Artikel 159

Brief aan The Free Reformed Churches of Australia.

Via de secretaris van de deputaten C.B.K., ds. P. van Gulp, is een brief van ds. K. Brüning te Armadale, Australië, ontvangen, waarin deze namens deputaten ad hoc meedeelt, dat The Free Reformed Churches of Australia op 23 oktober 1972 in synode bijeen zullen komen. Het agendum is er bij gevoegd.

In verband hiermee besluit de synode, gezien de nog beschikbare tijd, thans zelf een brief aan de synode van de Australische zusterkerken te zenden en daarin mededeling te doen van hetgeen zij ten aanzien van de correspondentie met deze kerken heeft uitgesproken, waarbij tevens rechtstreeks van synode tot synode de zegenbeden en groeten van de zusterkerken in Nederland zullen worden overgebracht.

Artikel 160

Antwoord aan ds. Cnossen.

Op voorstel van commissie II besluit de synode aan ds. S. S. Cnossen te Spakenburg een antwoord te zenden op zijn bezwaarschrift met betrekking tot het karakter en de regeling van de steun aan de Koreaanse kerken inzake nieuwbouw. (Zie eerder art. 102.)

Na verontschuldiging voor het uitstel van het antwoord en verwijzing naar reeds verschenen publikaties geeft de synode daarin als haar mening te kennen, dat hetgeen zij besloten heeft inzake de instelling van het deputaatschap A.N.K. voor een belangrijk deel een tegemoetkoming is aan de bezwaren van ds. Cnossen. De deputaten zijn geïnstrueerd met betrekking tot het zenden van de gelden en hebben verantwoording te doen aan de eerstkomende generale synode.

Artikel 161

Structuur college deputatencuratoren.

De praeses stelt aan de orde een rapport van commissie I inzake de structuur van het college van deputatencuratoren. (I d, mm, nn, pp) Ds. Joh. Strating is de rapporteur. De door de synode van Hoogeveen benoemde deputaten zijn verhinderd de bespreking bij te wonen, maar verklaarden zich bereid om waar nodig opheldering te verschaffen.

In de bespreking wordt bepleit, dat het voorgestelde besluit in tweeën uiteen zal vallen: een algemene uitspraak, om de mogelijkheid te openen dat een generale synode naast de door de particuliere synoden

voorgedragen personen ook anderen benoemt als lid van het college, en een besluit waarin déze synode overweegt of, en zo ja, hoe zij van deze mogelijkheid gebruik zal maken.

Voorts wordt gewezen op het karakter van de Hogeschool als opleiding tot de dienst des Woords, hetgeen reden wordt geacht om van deze mogelijkheid slechts een beperkt gebruik te maken. Anderzijds wordt benadrukt dat de taak van de curatoren ook een bestuurlijk aspect heeft, hetgeen in deze tijd wel bijzondere eisen stelt bij het benoemen van curatoren. Sommigen willen in het besluit meer elementen uit het rapport van de structuurdeputaten zien opgenomen.

Ook worden vragen gesteld betreffende het aantrekken van een administratieve beroepskracht.

De verhouding van het college van deputatencuratoren tot het deputaatschap ter behartiging van de financiële aangelegenheden en omgekeerd krijgt eveneens aandacht. Sommigen menen, dat aan het verlangen naar meer deskundigheid in het college van curatoren ook kan worden voldaan door het benoemen van subcommissies.

Na een korte beantwoording door de rapporteur vindt de vergadering goed, dat de commissie zich nader zal beraden over hetgeen in de bespreking naar voren is gekomen. (Zie verder art. 174.)

Artikel 162

Voorstel Vrouwenpolder.

Het voorstel van de kerkeraad van Vrouwenpolder inzake kerkelijke huwelijksbevestiging komt weer aan de orde. (Zie eerder de artt. 138, 151, 152.) Commissie V heeft inmiddels haar voorstel gewijzigd. Van de predikanten H. J. Nijenhuis en W. Wierenga is een tegenvoorstel ter tafel. dat beoogt een deputaatschap in te stellen om de zaak van de kerkelijke huwelijksbevestiging in studie te nemen en te bezien of art. 70 K.O. kan worden gehandhaafd.

Na bespreking van beide voorstellen ontvangen de indieners van het tegenvoorstel gelegenheid uitgebrachte kritiek in de tekst te verwerken.

Vervolgens brengt de praeses eerst het commissievoorstel in stemming. Het wordt aanvaard met 3 stemmen tegen en 2 onthoudingen. Het andere voorstel komt hierna niet meer in stemming.

De praeses wijst er op, dat thans het voorbehoud in het besluit over de herziening van het kerkboek ten aanzien van het formulier voor de huwelijksbevestiging is vervallen. (Zie eerder art. 139.)

Het besluit van de synode heeft de volgende inhoud:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. het verzoek van de kerkeraad van Vrouwenpolder: „deputaten te benoemen met de opdracht, een algehele wijziging van art. 70 der D.K.O. en het huwelijksformulier voor te bereiden, waarbij er van dient te worden uitgegaan. dat de aandacht der kerken aan de huwelijksluitingen van haar leden moet overeenstemmen met haar eigen taak en niet in strijd mag komen met de huwelijkswetgeving van de overheid”;
2. een twaalfstal brieven die op deze zaak betrekking hebben, t.w. van de particuliere synode van Groningen 1972 en de onder XII bj, 1, m genoemde kerkeraden.

II *Zij constateert*

1. dat de kerkeraad van Vrouwenpolder tegen art. 70 K.O. inbrengt, dat het daargenoemde „behoorlijk” niet in Schrift en belijdenis valt te funderen, en aanbeveelt art. 70 K.O. als volgt te wijzigen: „De betekenis der huwelijken voor Christus' gemeente zal haar in een eredienst op de zondag volgende op een huwelijksluiting van leden der gemeente uit het Woord Gods door lezing van het huwelijksformulier worden voorgehouden, waarna het huwelijk aan de HEERE in het gebed zal worden opgedragen”;
2. dat de kerkeraad tegen het thans geldende formulier aanvoert, dat zowel in de afkondiging als in de te stellen vragen aanwijsbaar is, dat de kerkelijke bevestiging „in feite een herhaling is van de reeds ten overstaan van de overheid en aldus ook voor het aangezicht des HEEREN aangegaan zijnde wettige huwelijksverbintenis”, alsmede dat de betekenis van het huwelijk voor de kerk en omgekeerd ontoereikend uitkomt, en meent, dat „volstaan dient te worden met een kort en bondig formulier, waarin duidelijk zin en doel van het huwelijk voor, resp. met betrekking tot kerk en koninkrijk Gods worden uiteengezet ter voorbereiding van het (formulier)gebed der gemeente, waarbij de begripsbepaling 'huwelijksbevestiging' achterwege dient te blijven”, omdat het gebruik van deze term misverstand kan wekken;
3. dat de kerkeraad tegen de ten behoeve van kerkelijke huwelijksbevestigingen uitgeschreven

- erediensten aanvoert, dat deze reeds lang ontaard zijn in particularistische aangelegenheden;
4. a dat in vrijwel alle overige brieven aan het verzoek van de kerkeraad van Vrouwenpolder adhesie wordt betuigd, hetzij geheel, hetzij ten dele (waarbij de suggestie wordt gedaan, aan deputaten voor herziening van liturgische formulieren in dezen een opdracht te geven, zonder stringente binding aan hetgeen aan het verzoek ten grondslag wordt gelegd);
 - b. dat de kerkeraad van Hasselt het verzoek in zijn fundering kritiseert, en daarbij onder meer stelt dat een bijbelse grondslag om tot afschaffing van aparte huwelijksdiensten over te gaan geheel ontbreekt.

III *Zij overweegt*

1. dat, al zou de kerkeraad van Vrouwenpolder terecht stellen, dat het „behoorlijk" van art. 70 K.O. niet te funderen valt in Schrift of belijdenis, hij daarmee nog niet bewezen heeft, dat dit „behoorlijk" in strijd is met Schrift of belijdenis, en allerminst heeft aangetoond, dat het „behoorlijk" van art. 70 K.O. niet een goede uitwerking zou zijn van het wel in de Schrift gefundeerde art. 1 K.O., dat spreekt van het onderhouden van goede orde in de gemeente van Christus;
2. dat in het huidige formulier de formulering van de vragen de gedachte kan wekken, als zou bij de kerkelijke huwelijksbevestiging in andere vorm een herhaling plaats vinden van de huwelijksvoltrekking ten overstaan van de overheid;
3. dat de term „bevestiging" vroeger wel gangbaar was ter aanduiding van de huwelijksluiting, maar thans niet meer, daar de overheid nu spreekt van huwelijksvoltrekking en sluiting (Art. 41, 58 B.W.);
4. dat er vanuit het Woord van God rijker en indringender kan gesproken worden over de band tussen man en vrouw, en over de betekenis van de huwelijksband voor de kerk en omgekeerd, dan in het huidige formulier geschiedt;
5. dat juist het uitdrukkelijk spreken van „voor Christus' gemeente" in art. 70 K.O., en „voor de gemeente van Christus te bevestigen" in het formulier, verhindert dat van de kerkelijke huwelijksbevestiging een particularistische aangelegenheid gemaakt wordt, ook wanneer deze plaats vindt op een andere dag dan wanneer de gemeente als regel samenkomt;
6. dat het goed is dat het ten overstaan van de overheid voltrokken huwelijk vastgemaakt wordt in het Woord des Heren, dat bediend wordt in een samenkomst van de gemeente van Christus.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat hetgeen door de kerkeraad van Vrouwenpolder wordt aangevoerd ontoereikend is om aan zijn verzoek te voldoen;
2. dat de Gereformeerde Kerken terecht in haar kerkorde een regel van goede orde hebben gemaakt voor het vastmaken van het huwelijk van haar leden in het Woord des Heren met gebruikmaking van een hiervoor vastgesteld formulier;
3. dat het eigen karakter van de kerkelijke huwelijksbevestiging alsmede instelling, doel en betekenis van het huwelijk volgens het Woord van God rijker en indringender tot uitdrukking dienen te worden gebracht dan in het huidige formulier het geval is.

V *Zij besluit*

1. aan het verzoek van de kerkeraad van Vrouwenpolder niet te voldoen;
2. naar aanleiding van dit verzoek en de overige brieven aan de deputaten voor herziening van het kerkboek op te dragen het „Formulier om den huwelijken staat voor de gemeente van Christus te bevestigen" niet alleen taalkundig maar ook materieel te herzien in de zin als onder IV, 3 aangegeven, eventueel in overleg met de deputaten ter herziening van de kerkorde;
3. van dit besluit kennis te geven aan:
 - a. de kerkeraad van Vrouwenpolder;
 - b. de eerstkomende particuliere synode van Groningen;
 - c. de deputaten voor herziening van het kerkboek;
 - d. de deputaten voor herziening van de kerkorde.

Tegenvoorstel

De tekst van het tegenvoorstel luidde aldus:

I (zie I van het besluit);

II (zie II van het besluit);

III *Zij overweegt*

1. dat de instelling van de zogenoemde kerkelijke huwelijksbevestiging een zaak is, die tot de kerken in het gemeen behoort en daarom ook geregeld is in art. 70 van de kerkorde;
2. dat evenwel de thans vigerende regeling van de zogenoemde kerkelijke huwelijksbevestiging in art. 70 K.O. bij sommige kerken bezwaren ontmoet, zoals blijkt uit het verzoek van de kerkeraad van Vrouwenpolder alsook uit de adhesiebetuigingen van een particuliere synode en van enkele kerken;
3. dat sedert de overheid de taak van de huwelijksluiting ter hand nam, de kerken zich nog nimmer op genoegzame wijze bezonnen hebben op haar schriftuurlijke taak met betrekking tot de zogenoemde kerkelijke bevestiging van de huwelijken van haar leden, hetgeen volgens de kerkeraad van Vrouwenpolder ook zou blijken uit de redactie van art. 70 K.O.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat nu het in het kader van de modernisering van de kerkelijke formulieren gewenst is, dat ook het huwelijksformulier wordt herzien, dit formulier ook materieel gezien moet worden;
2. dat dit materiële onderzoek van het huwelijksformulier dient in te houden een grondige bestudering van heel de instelling van de zogenoemde kerkelijke huwelijksbevestiging, gelijk deze geregeld is in art. 70 K.O.;
3. dat bij deze bestudering de argumentatie, zoals de kerkeraad van Vrouwenpolder die aan haar verzoek ten grondslag legde, betrokken dient te worden.

V *Zij besluit*

1. aan het verzoek van de kerkeraad van Vrouwenpolder in zoverre te voldoen, dat aan de deputaten voor herziening van de kerkorde nog de volgende opdracht wordt gegeven:
 - a. de instelling van de zogenoemde kerkelijke huwelijksbevestiging in studie nemen, daarin betreffend de argumentatie van de kerkeraad van Vrouwenpolder;
 - b. bezien of art. 70 K.O. kan worden gehandhaafd;
 - c. van de resultaten van hun arbeid rapport uitbrengen aan de eerstvolgende generale synode, opdat deze synode eventueel opdracht kan geven aan deputaten om het huwelijksformulier over te zetten in hedendaags Nederlands, c.q. te herschrijven; en dit rapport tenminste een half jaar voor het begin van de eerstvolgende generale synode aan de kerken ter kennisname toe te zenden;
2. hiervan kennis te geven aan
 - a. de kerkeraad van Vrouwenpolder;
 - b. de eerstvolgende particuliere synode van Groningen;
 - c. de deputaten voor herziening van de kerkorde.

Artikel 163

De artikelen 111-134 van de Acta worden vastgesteld.

In comité wordt het daarbij behorende deel van de Handelingen eveneens vastgesteld.

De vergadering gaat er mee akkoord, dat de benoemingen waarover de synode reeds eerder handelde (zie art. 155) in openbare zitting worden bekend gemaakt.

Artikel 164

Besluit inzake financiën deputaten liturgische formulieren.

Ds. H. Mostert leest een conceptbesluit voor betreffende de financiële verantwoording van de quaestor der deputaten liturgische formulieren. (Zie eerder art. 154.) De synode verenigt zich daarmee.

Het besluit is:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

het financiële verslag van de penningmeester van de deputaten liturgische formulieren, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70.

II *Zij constateert*

1. dat het verslag van de penningmeester onder I genoemd is gecontroleerd en in orde bevonden;
2. dat de uitgaven van de deputaten bleken te bedragen f 3081,11;
3. dat uit het financieel verslag blijkt, dat de inkomsten en uitgaven elkaar dekken.

III *Zij is van oordeel*

dat de penningmeester van de onder I genoemde deputaten van zijn beheer kan worden gedéchargeerd.

IV *Zij besluit*

de penningmeester van de deputaten liturgische formulieren van zijn beheer te déchargeren, onder dankzegging voor zijn arbeid.

Artikel 165

Benoemingen

De praeses maakt bekend, dat de synode ten aanzien van diverse deputaatschappen reeds nu benoemingen heeft gedaan om te bevorderen, dat het werk op tijd kan beginnen. Bij deze benoemingen zijn de volgende richtlijnen aangehouden:

1. de deputaatschappen worden zo klein mogelijk gehouden;
2. personen, die de leeftijd van 70 jaar hebben bereikt, komen voor benoeming niet meer in aanmerking;
3. cumulatie van functies wordt zo veel mogelijk vermeden.

De synode benoemde

voor correspondentie met de Hoge Overheid:

ds. M. J. C. Blok, Voorburg (S.); J. van de Dijk, Groningen; ds. J. F. Hey, Amersfoort; mr. P. A. C. Schilder, Assen;

secundi: mr. N. E. Nieboer, Haren; ds. W. Wierenga, Berkel;

voor correspondentie met buitenlandse kerken:

ds. J. Rijneveld, Bilthoven (S.); ds. C. J. Breen, Diemen; ds. S. S. Cnossen, Spakenburg; ds. O. J. Douma, Groningen; ds. M. K. Drost, Enschede; ds. P. van Gulp, Spakenburg; J. J. Schreuder, Bussum; G. Visser, Santpoort;

secundi: J. W. van der Vegt, Hattem; ds. A. G. Versteeg, Stadskanaal;

voor steun aan de kerken in Korea:

prof. dr. L. Doekes, Kampen (S.); A. van der Beukel, Vianen; R. Douma, Groningen; mevr. W. P. KeppelPot, Kampen; G. de Waart, Hattem;

voor herziening van het kerkboek:

prof. dr. C. Trimp, Kampen (S.);

speciaal voor het onderdeel belijdenisgeschriften:

ds. J. J. Arnold, Amersfoort; drs. C. Bijl, Groningen; prof. dr. L. Doekes, Kampen; ds. Joh. Francke, Emmen; ds. P. Lok, Kampen; drs. J. Wiegel, Groningen; dr. L. Wierenga, Groningen;

secundi (van beide laatstgenoemden): drs. A. C. Kisjes, Capelle a.d. IJssel; drs. H. Veldman, LeusdenZuid;

speciaal voor het onderdeel liturgische formulieren:

dr. R. H. Bremmer, Enschede; ds. L. Douw, Enschede; drs. A. N. Hendriks, Amersfoort; ds. A. Kooij, Enschede; drs. W. G. de Vries, Groningen;

speciaal voor het onderdeel gebeden:

ds. M. J. C. Blok, Voorburg; prof. dr. J. Douma, Kampen; ds. C. J. Smelik, Enschede;

speciaal voor het onderdeel orden voor de eredienst:

ds. M. Brandes, Hengelo (0.); drs. K. Deddens, Rijnsburg; ds. J. Kok, Amersfoort;

secundi (voor alle onderdelen): ds. T. Dekker, Capelle a.d. IJssel; ds. W. Triemstra, Utrecht;

als neerlandici: K. O. Meijer, Amersfoort; K. Nolles, Leusden-Centrum; drs. H. Wierenga, Amersfoort;

secunda: mej. E. van Veen, Amersfoort;

voor herziening van de kerkorde:

drs. D. Deddens, Leeuwarden (S.); ds. N. Bruin, Groningen.; prof. J. Kamphuis, Kampen;
secundus: ds. C. J. Breen, Diemen:

voor onderzoek inzake vrouwenkiesrecht:

ds. D. K. Wielenga, Rotterdam (S.); ds. H. Bouma, Assen; prof. drs. J van Bruggen. Kampen;
secundus: ds. H. J. Begemann, Assen;

voor radio en televisieuitzending van kerkdiensten:

ds. D. Vreugdenhil, Velp (S.); C. D. Goudappel, Delft; ds. H. D. van Herksen, Heemse; ds. P. Lok, Kampen;
ir. R. F. van Mill, Amersfoort;
secundi: ds. G. Hagens, Bussum; ir. H. Wieringa, Zwolle;
voor Radio Nederland Wereldomroep: ds. D. Vreugdenhil, Velp;
secundus: ds. H. D. van Herksen, Heemse;

voor geestelijke verzorging van militairen:

ds. J. v. d. Haar, Leiden (S.); J. Flink, 'sGravenhage; M. Fokkema, Vught; ds. D. van Houdt, Uithuizermeeden; K. Pesman, Utrecht; ds. J. van der Wielen, Axel;
secundi: ds. J. Bos, Nijmegen; J. Lamain, 't Harde.

Artikel 166

De praeses deelt mee, dat in de volgende week geen plenaire vergaderingen zullen worden gehouden. Er is dan gelegenheid om in kleiner verband te werken aan de voorbereiding van bepaalde agendumpunten. Hierna volgt sluiting van de twaalfde vergaderweek der synode.

Dinsdag 17 oktober

Artikel 167

Ds. A. G. Versteeg vervangt deze week ds. H. Mostert. Hij betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Aan de synode wordt meegedeeld, dat ds. T. H. Meedendorp zal worden geopereerd en dat drs. E. Teunis het goed maakt.

Artikel 168

Structuur college deputatencuratoren

Ds. Joh. Strating legt namens commissie I aan de vergadering voor een wijziging en aanvulling van het conceptbesluit inzake de structuur van het college deputaten curatoren. (Zie eerder art. 161.) Naar het oordeel van verschillende sprekers is hetgeen in de eerste ronde naar voren werd gebracht nog niet voldoende in het concept verwerkt. Sommigen van hen bieden de commissie eigen formuleringen aan of stellen amendementen voor.

De commissie ontvangt gelegenheid om een en ander nader te bezien. (Zie verder art. 174.)

Artikel 169

Relatie tot kerken buiten verband.

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie III met enige conceptvoorstellen inzake stukken betreffende de relatie tot kerken die thans buiten het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland staan. (X cg, i, o) Ds. J. van der Wielen treedt op als rapporteur.

In de bespreking wordt vooral aandacht gegeven aan het voorstel van de kerkeraad van Maassluis om een poging te doen tot samenspreking met de classis Amsterdam (buiten verband), dit naar aanleiding van haar „Antwoord" op het appèl van de synode van Hoogeveen, en aan een brief van drie predikanten te Groningen. waarin deze pleiten voor een andere wijze van behandeling van allerlei zaken, waarover voorgaande synoden uitspraken hebben gedaan. Het leidt er toe, dat suggesties gedaan worden voor een min of meer andere aanpak bij het beantwoorden van de diverse stukken.

De commissie wil dit overwegen en zal later op de bespreking terugkomen. (Zie verder art. 187.)

Woensdag 18 oktober

Artikel 170

Voorstel Emmen inzake stage studenten.

Ds. G. Blijdorp rapporteert namens commissie 1 over het voorstel van de kerkeraad van Emmen betreffende pastorale stage voor studenten in de theologie. (Zie eerder art. 63.)

Prof. dr. C. Trimp woont de bespreking bij.

De commissie is van oordeel, dat het niet op de weg van de synode ligt de door de kerkeraad van Emmen gevraagde deputaten voor een breder onderzoek te benoemen.

Het advies van de deputatencuratoren, dat zij na advies van de senaat aan de synode zonden, gaat uit van de wenselijkheid, dat een brug wordt geslagen tussen opleiding en ambtelijke praktijk. De wenselijkheid van een pastorale stage dient echter onderzocht te worden in nauwe samenhang met het aspect van de aan de praktijk getoetste profijtelijkheid en van de inrichting en uitvoerbaarheid van de pastorale stage. Het is voor de deputatencuratoren de vraag of deze stage de meest gewenste vorm is om te pogen de afstand te overbruggen. Eventueel te benoemen deputaten zouden in samenwerking met de deputatencuratoren de zaak nader onder ogen kunnen zien.

In de bespreking bepleiten sommigen de mogelijkheid van een grondig onderzoek. Het initiatief van de kerkeraad van Emmen ontmoet waardering. De wenselijkheid van pastorale stage moet echter niet los van de vraag naar de mogelijkheid besproken worden. Anderzijds wordt gewezen op het profijt dat jonge predikanten kunnen trekken uit de ervaring van de ouderlingen.

De rapporteur brengt de bevoegdheid van de synode in geding. Zou de stage binnen het kader van de opleiding verplicht worden gesteld, dan was het een zaak van de kerken in het gemeen. Valt het daarbuiten, dan heeft een synode niets te regelen. Desgewenst kunnen andere instanties een regeling treffen.

In de tweede ronde blijken sommigen reden te zien voor een generale regeling. Een vergelijking wordt gemaakt met de zaak van het spreekconsent, en vrees voor ongecontroleerde experimenten wordt uitgesproken.

De praeses schorst de vergadering om gelegenheid te geven voor het opstellen van een tegenvoorstel.

Na de pauze dienen de predikanten C. J. Breen, H. D. van Herksen en W. Wierenga een tegenvoorstel in met het oogmerk deputaten een breder onderzoek te laten instellen naar de principiële en praktische mogelijkheden om de afstand tussen opleiding en praktijk te verkleinen.

Na een korte bespreking hiervan geeft de praeses het voorstel van de commissie in stemming. Het wordt aangenomen met 22 stemmen voor, 12 tegen en 2 onthoudingen.

Het besluit van de synode is:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een brief d.d. 19 februari 1972 van de kerkeraad van Emmen ter introductie van
2. een voorstel, dat uitloopt op het volgende verzoek:
„dat de eerstkomende Generale Synode van de Geref. Kerken uitspreke:
 - a. dat de G.S. van Amersfoort 1967 ten onrechte heeft geconcludeerd dat de zaak van de praktische oefening van studenten 'als afgedaan is te beschouwen';
 - b. dat daarom opnieuw een breder onderzoek worde ingesteld naar de principiële en praktische mogelijkheden van een pastorale stage voor studenten in de theologie;
 - c. dat dit onderzoek moet plaats vinden in nauwe samenwerking met de senaat van de Theologische Hogeschool, met name met de hoogleraar ambtelijke vakkenen daarom besluite:
 1. deputaten te benoemen met de opdracht bovengenoemd onderzoek in te stellen;
 2. deze deputaten bij dit onderzoek de vrijheid te geven uiteraard in samenwerking met en mede onder verantwoordelijkheid van kerkeraden, die daartoe willen medewerken de mogelijkheid van praktische oefening te openen en het gebruik daarvan te coördineren;
 3. deze deputaten opdracht te geven aan de e.k. Generale Synode een rapport over deze materie uit te brengen en eventuele voorstellen te doen toekomen";
3. een bijlage bij dit voorstel, getiteld: „Pleidooi voor een pastorale stage";
4. adhesiebetuigingen van
 - a. de particuliere synoden 1972 van Friesland, Noord-Holland en Zeeland, Noord-Brabant, Limburg;
 - b. de classes Amsterdam en Hoogeveen;
 - c. de onder 1 hx, zdd, ff, gg, uu genoemde kerkeraden;

5. het antwoord van de deputatencuratoren op het verzoek der synode om „gehoord het oordeel van de senaat van de Theologische Hogeschool, aan deze generale synode zo spoedig mogelijk een gemotiveerd advies te geven over de vraag of pastorale stage voor de studenten in de theologie wenselijk is in het kader van de opleiding tot de dienst des Woords, en zo ja, in welke omvang”.

II *Zij constateert*

A.

1. dat de synode haar verzoek aan de deputatencuratoren (art. 63) baseerde op het oordeel: „dat het voorstel van de kerkeraad van Emmen niet dient afgehandeld te worden, voordat de deputatencuratoren en de senaat van de Theologische Hogeschool hun advies hebben gegeven over de vraag of pastorale stage voor studenten in de theologie wenselijk is in het kader van de opleiding tot de dienst des Woords”;
2. dat het antwoord van de senaat en de deputatencuratoren vrij grote reserves aan de dag legt ten aanzien van de kwestie die de synode aan deze colleges voorlegde, getuige de volgende zinsneden:

„Er zijn aspecten aan de zaak van de pastorale stage, die de senaat verhinderen de wenselijkheid van een dergelijke figuur bij voorbaat te ontkennen”,
een oordeel van de senaat, dat, volgens de deputatencuratoren, „meer negatief dan positief geformuleerd is”;
„... een voor elke student, resp. kandidaat, verplichte stage (zal) in de praktijk veel problemen oproepen met het oog op een efficiënte voortgang van de studie, resp. van de gang naar het ambt”;
„... een verplichte pastorale stage (zal) binnen de kandidaatsstudie moeilijk te realiseren zijn”;
„Het is de vraag, of pastorale stage de meest gewenste vorm is om te pogen de” (door de deputatencuratoren en de senaat erkende) „afstand tussen opleiding en praktijk te overbruggen”;
.. in het huidige stadium (is) het niet wel doenlijk op deze vraag een gemotiveerd antwoord te geven. Onder ons is nog nauwelijks sprake van enige ervaring met het instituut van de pastorale stage. Over de vraag, hoe zulk een stage zou moeten worden ingericht, is onder ons nog vrijwel niet nagedacht, bestaat in ieder geval geen communis opinio. Naar de uitvoerbaarheid van het invoeren van een pastorale stage zal een onderzoek dienen te worden ingesteld”;
„Zal men, als straks een 15tal kandidaten in een jaar zich melden, de nodige kerken, waar de stage gelopen kan worden, de nodige predikanten die daaraan leiding kunnen en willen geven, kunnen vinden?”;
„Het komt deputatencuratoren daarom gewenst voor, dat komt daarom gewenst voor, de wenselijkheid van een pastorale stage niet los van de aan de praktijk getoetste profijtelijkheid van de inrichting en van de uitvoerbaarheid van die stage wordt onderzocht, maar in nauwe samenhang daarmee”;
3. dat de deputatencuratoren en de senaat niet afwijzend staan tegenover „een door de synode in te stellen deputaatschap als bedoeld in het voorstel van de kerk te Emmen”, maar dan in dier voege, dat de synode, uitgaande van de wenselijkheid, dat een brug wordt geslagen tussen opleiding en ambtelijke praktijk, aan de te benoemen deputaten voor alles opdraagt om
 - a. te onderzoeken of een pastorale stage de meest gewenste brug vormt,
 - b. zulks in nauwe samenhang met de aan de praktijk getoetste profijtelijkheid, de inrichting en de uitvoerbaarheid van die stage,
 - c. dit onderzoek te verrichten in overleg en samenwerking met beide colleges;
4. dat de synode, zoveel nodig en zoveel mogelijk rekening houdend met de in 2. en 3. gegeven samenvatting van de antwoorden van de deputatencuratoren en de senaat, nu het verzoek van de kerkeraad van Emmen dient af te handelen;

B.

1. dat de kerkeraad van Emmen de eerste uitspraak, die zij van de synode vraagt, op deze overwegingen fundeert:
 - „a. dat naast de praktische vorming aan de Theologische Hogeschool de mogelijkheid van een praktische oefening voor studenten zeer gewenst is;
 - b. dat de tegen pastorale stage ingebrachte principiële bezwaren op zijn minst aan bedenkingen onderhevig zijn en daarom opnieuw dienen overwogen te worden;

- c. dat uit het in Emmen uitgevoerde experiment gebleken is dat de praktische bezwaren tegen een pastorale stage ingebracht geen steek houden";
2. dat de door de kerkeraad van Emmen vervolgens gevraagde uitspraken en besluiten alle op grond van de eerstverlangde uitspraak aan de synode zijn voorgelegd, gezien het in de voorgestelde uitspraak b. en bij de aanhef van de voorgestelde besluiten gebezigde woord „daarom“;
3. dat de uitspraak van de generale synode van AmersfoortWest 1967, Acta art. 85 zich baseerde op het oordeel:
„dat zowel deputatencuratoren als hoogleraren terecht van oordeel zijn, dat het opzetten en regelen van praktische oefeningen voor studenten in de theologie buiten de bevoegdheid van de senaat van de Theologische Hogeschool valt“;

C.

dat de adhesiebetuigingen vrijwel alle instemming zonder meer met het voorstel van de kerkeraad van Emmen behelzen.

III *Zij overweegt*

A.

1. dat overweging a. van de kerkeraad van Emmen geen tegeninstantie tegen de uitspraak van de generale synode van AmersfoortWest 1967 kan vormen, omdat die overweging het oordeel, dat aan deze uitspraak ten grondslag ligt, niet ongedaan maakt;
2. dat ook de overwegingen b. en c. van genoemde kerkeraad niet toereiken om tot diskwalificatie van de uitspraak van de generale synode van AmersfoortWest 1967 over te gaan, omdat niet principiële en praktische bezwaren tegen een pastorale stage deze synode tot haar uitspraak geleid hebben, maar haar onder II B 3 vermelde oordeel:
3. dat de generale synode van AmersfoortWest 1967 wèl (terecht) van oordeel was, dat „het opzetten en regelen van praktische oefeningen voor studenten in de theologie buiten de bevoegdheid van de senaat van de Theologische Hogeschool valt“, maar daarna te vroeg tot haar uitspraak kwam: „hiermee deze zaak als afgedaan te beschouwen“ omdat:
 - a. wat buiten de bevoegdheid van de senaat van de Theologische Hogeschool valt. nog wel tot de competentie van de synode, die immers de hoogleraren benoemt, zou kunnen behoren,
 - b. de synode in ieder geval nog antwoord had te geven op de vraag of en om welke redenen het voorstel van de particuliere synode van Friesland 1963 om „de mogelijkheid van een praktische vorming . voor de studenten aan de Theologische Hogeschool te (doen) onderzoeken“ aangenomen of verworpen moest worden;

B.

1. dat, gezien de overwegingen A 13, naar aanleiding van het voorstel van de kerkeraad van Emmen alsnog door de huidige synode de vraag onder ogen zal moeten worden gezien of en in hoeverre het opzetten en regelen van praktische oefeningen (=pastorale stage) voor studenten in de theologie binnen haar competentie valt, daar het antwoord op die vraag beslissend is voor het al of niet nemen van een besluit om de door de kerkeraad van Emmen verlangde deputaten te benoemen;
2. dat zich twee mogelijkheden voor een pastorale stage laten denken:
 - a. een (uiteraard verplichte) binnen het kader van de opleiding tot de dienst des Woords.
 - b. een (verplichte of niet verplichte) buiten dat kader;
3. dat tegen een verplichte pastorale stage binnen het kader van de opleiding tot de dienst des Woords soortgelijke bezwaren pleiten als reeds ter generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 zijn aangevoerd tegen een voorstel van de particuliere synode van Drenthe 1963, namelijk:
 - a. „dat de synode niet het recht heeft van kerkeraden en predikanten te eisen, medewerking aan . . . praktische oefeningen te verlenen“, welke medewerking toch onmisbare voorwaarde is voor het realiseren van een verplichte stage;
 - b. „dat, indien classes en/of kerkeraden zouden weigeren aan een bezoek c.q. eis der synode om medewerking ... te voldoen, de weg naar het praeparatoir examen voor kandidaten zou geblokkeerd worden“;

- c. „dat . . . ook niet duidelijk is gemaakt welke waarde aan de beoordeling van deze praktische oefeningen moet toegekend worden bij het af te leggen praeparatoir examen", bij welke bezwaren ook te denken valt aan de vraag van de deputatencuratoren: „Zal men, als straks een 15tal kandidaten in een jaar zich melden, de nodige kerken, waar de stage gelopen kan worden, de nodige predikanten, die daaraan leiding kunnen en willen geven, kunnen vinden?", aan welke vraag de synode tevens deze kan toevoegen: Indien deze kerken en predikanten al te vinden zouden zijn, zouden zij dan ieder jaar zich disponibel kunnen en willen stellen?;
- 4. a. dat tegen een verplichte stage buiten het kader van de opleiding tot de dienst des Woords behalve de tegen een stage binnen dat kader aangevoerde bezwaren ook nog het bezwaar kan worden ingebracht, dat althans van synodewege geen instantie zou kunnen worden aangewezen, die effectief kan toezien op het nakomen van de verplichtingen door de stagiair;
- b. dat ten aanzien van een niet verplichte stage buiten het kader van de opleiding tot de dienst des Woords de synode in geen geval enige bevoegdheid heeft om regelingen te treffen, zoals zij die bevoegdheid (krachtens art. 30 K.O.) wel heeft met betrekking tot het spreekconsent voor studenten;
- 5. dat, gezien hetgeen onder 3 en 4 is opgemerkt, het opzetten en regelen van praktische oefeningen voor studenten in de theologie buiten de competentie van een generale synode valt;
- 6. dat het dus niet op de weg van de synode ligt de door de kerkeraad van Emmen gevraagde deputaten te benoemen

IV *Zij is van oordeel*

dat zij, gezien de overwegingen onder III B, de door de kerkeraad van Emmen gevraagde deputaten niet kan benoemen.

V *Zij spreekt uit*

aan het verzoek van de kerkeraad van Emmen niet te kunnen voldoen.

VI *Zij besluit*

hiervan kennis te geven aan

1. de kerkeraad van Emmen;
2. de eerstvolgende particuliere synoden van Friesland, NoordHolland en Zeeland, NoordBrabant, Limburg;
3. de eerstvolgende classes Amsterdam en Hoogeveen;
4. de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool;
5. de senaat van de Theologische Hogeschool.

De tekst van het tegenvoorstel was:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. het voorstel van de kerkeraad van Emmen deputaten te benoemen met de opdracht een breder onderzoek in te stellen naar de principiële en praktische mogelijkheden van pastorale stage voor studenten in de theologie, welk onderzoek moet plaats vinden in nauwe samenwerking met de senaat van de Theologische Hogeschool, bij welk voorstel verwezen wordt naar het rapport van br. C. v. d. Leest „Pleidooi voor een pastorale stage";
2. adhesiebetuigen aan dit voorstel van de particuliere synoden van Friesland, NoordHolland en Zeeland, NoordBrabant, Limburg, de classes Amsterdam en Hoogeveen en verschillende kerkeraden;
3. het antwoord van deputatencuratoren op het verzoek van deze synode om gehoord het oordeel van de senaat van de Theologische Hogeschool zo spoedig mogelijk een gemotiveerd advies te geven over de vraag of pastorale stage voor de studenten in de theologie wenselijk is in het kader van de opleiding tot de dienst des Woords, en zo ja, in welke omvang.

II *Zij constateert*

A.

1. dat de kerkeraad van Emmen zijn voorstel doet, omdat hij onder meer van oordeel is, dat naast

- de praktische vorming aan de Theologische Hogeschool de mogelijkheid van een praktische oefening voor studenten zeer gewenst is;
2. dat drie particuliere synoden, twee classes en 25 kerkeraden een onderzoek wensen als door Emmen bedoeld;
 3. dat de deputatencuratoren en de senaat van de Theologische Hogeschool, hoewel ze in hun brief reserves aan de dag leggen en vragen opwerpen, niet afwijzend staan tegenover een door de synode in te stellen deputaatschap als bedoeld in het voorstel van de kerkeraad van Emmen, maar dan zo „dat de wenselijkheid van een pastorale stage niet los van de aan de praktijk getoetste profijtelijkheid, van de inrichting en van de uitvoerbaarheid van die stage wordt onderzocht, maar in nauwe samenhang daarmee”;

B.

dat de kerkeraad van Emmen vraagt uit te spreken:

- a. dat de generale synode van AmersfoortWest 1967 ten onrechte heeft geconcludeerd dat de zaak van de praktische oefening van studenten „als afgedaan is te beschouwen”;
- b. dat daarom opnieuw een breder onderzoek worde ingesteld naar de principiële en praktische mogelijkheden van een pastorale stage voor studenten in de theologie;

C.

dat de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65, Acta art. 411 b, zowel principiële als praktische bezwaren aanvoerde tegen pastorale stage van kandidaten in de theologie.

III *Zij overweegt*

A.

1. dat de deputatencuratoren schrijven overtuigd te zijn „van de wenselijkheid dat er een brug geslagen wordt tussen de opleiding aan de Hogeschool en de ambtelijke praktijk ...”; en verklaren „met de strekking van het voorstel van Emmen (te kunnen) instemmen”;
2. dat verschillende kerkelijke vergaderingen eveneens aandringen op een nader onderzoek van de wenselijkheid en mogelijkheid van het slaan van een brug tussen de opleiding te Kampen en de ambtelijke praktijk;

B.

dat de generale synode van Amersfoort West 1967 door haar uitspraak, Acta art. 85, de zaak van de praktische oefeningen „als afgedaan te beschouwen”, slechts te funderen op het oordeel „dat zowel deputatencuratoren als hoogleraren terecht van oordeel zijn, dat het opzetten en regelen van praktische oefeningen van studenten in de theologie buiten de bevoegdheid van de senaat van de Theologische Hogeschool valt”, te vroeg tot deze haar uitspraak kwam, omdat ze in ieder geval nog antwoord had te geven op de vraag, of en om welke redenen het voorstel van de particuliere synode van Friesland 1963 om „de mogelijkheid van een praktische vorming . . . voor de studenten aan de Theologische Hogeschool te (doen) onderzoeken”, Acta art. 157 b, aangenomen of verworpen moest worden;

C.

dat de kerkeraad van Emmen, mede op grond van door hem opgedane ervaring met pastorale stage, de praktische bezwaren van de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 weerspreekt en ten aanzien van de principiële bezwaren van deze synode (overweging 4 en 6 van art. 411 b) revisie verzoekt.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat de deputatencuratoren terecht van oordeel zijn, dat het wenselijk is „dat er een brug geslagen wordt tussen de opleiding aan de Hogeschool en de ambtelijke praktijk”, of, zoals de senaat het formuleert, dat gepoogd wordt „de afstand tussen 'opleiding' en 'praktijk' te verkleinen”;
2. dat de kerkeraad van Emmen terecht verzoekt uit te spreken, dat de generale synode van AmersfoortWest 1967 ten onrechte heeft geconcludeerd, dat de zaak van de praktische oefening van studenten „als afgedaan (is) te beschouwen”;
3. dat de door de kerkeraad van Emmen aangevoerde bezwaren tegen de overwegingen van de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 niet afdoende beoordeeld kunnen worden los van in de praktijk opgedane ervaringen met praktische oefeningen, waartoe het in Emmen uitgevoerde experiment niet voldoende is;
4. dat ter voorkoming van experimenten van allerlei aard aan een generale synode de eventuele regeling van praktische oefeningen, die immers de vorming van toekomstige dienaren des

Woords betreffen en alzo de kerken in het gemeen aangaan, toekomt.

V *Zij besluit*

deputaten te benoemen met de opdracht:

1. een breder onderzoek in te stellen naar de principiële en praktische mogelijkheden om de afstand tussen de opleiding aan de Theologische Hogeschool en de ambtelijke praktijk te verkleinen;
2. mede ten dienste van dit onderzoek desgewenst dit vergezeld te doen gaan van een aantal experimenten van kerkeraden en studenten, die hiertoe hun medewerking willen verlenen;
3. dit onderzoek uit te voeren in nauwe samenwerking met de deputatencuratoren;
4. een rapport over deze materie uit te brengen en eventuele voorstellen te doen toekomen aan de eerstvolgende generale synode onder tijdige toezending van dit rapport aan de kerken.

Artikel 171

Enige gezangen

In aanwezigheid van de hoogleraren drs. J. van Bruggen en H. J. Schilder neemt de synode de zaak van de „Enige Gezangen" weer in bespreking. (Zie eerder artt. 119, 122, 144.)

Namens commissie IV biedt ds. Tj. Boersma een nieuw conceptbesluit aan de synode aan. In een aanvullend rapport deelt de commissie mee, dat de praktijk had uitgewezen dat het niet wel doenlijk zou zijn alle gezangen te toetsen volgens de vastgestelde maatstaven. Een proef ten aanzien van gezang 1 had uitgewezen, dat, wil men een gezang goed toetsen, doorgaans couplet voor couplet, regel voor regel, woord voor woord moet worden nagegaan: daaruit groeit dan een totaalbeeld van het betreffende gezang. Ook stuitte de commissie op de moeilijkheid, dat voorgaande synoden niet precies omschreven richtlijnen voor de herziening van de bundel hebben vastgesteld.

Bij wijze van steekproef heeft de commissie met medewerking en steun van de hoogleraren Van Bruggen en Schilder, als adviseurs op verzoek, de toetsingsarbeid geconcentreerd op enkele gezangen, die gekozen werden uit de vier onderscheiden onderdelen waaruit de aan de synode aangeboden proefbundel is samengesteld. Daarbij werden ook de opmerkingen uit de kerken betrokken. De op deze gezangen toegepaste kritiek kan uitgangspunt zijn voor de beoordeling van de overige gezangen. Daarmee zal het volgende deputaatschap winst kunnen doen bij de uitvoering van zijn opdracht. De normen, die deze synode vaststelde, werden dusdoende geconcretiseerd.

De commissie stelt voor, de proefbundel niet vrij te geven voor gebruik in de eredienst en deputaten te benoemen, die met behulp van de thans gepreciseerde richtlijnen de volgende synode tijdig kunnen dienen met een advies.

Tijdens de bespreking van het nieuwe voorstel wordt veel waardering geuit voor aanpak en opbouw. Ten aanzien van de tekst worden kritische opmerkingen gemaakt die tijd voor beraad vergen. Op voorstel van de praeses wordt daarvoor gelegenheid gegeven.

Na de pauze, waarin de plaatselijke gereformeerde zangvereniging „Weest getrouw", onder leiding van de heer G. F. de Kimpe te Kampen enkele nummers van haar repertoire op treffende wijze voor synodeleden ten gehore brengt, deelt ds. Boersma mee welke wijzigingen de commissie in haar voorstel aanbracht. Zij is van oordeel, dat de synode geen uitspraken moet doen over de musicologische aspecten.

Een amendement van de predikanten N. Bruin en H. D. van Herksen om in het eerste besluit op te nemen, dat de sinds 1961 verkregen resultaten zullen worden getoetst, welk amendement aansluit bij hetgeen de synode reeds besloten had (zie art. 144), wordt na een korte bespreking ingetrokken. Het concept van de commissie is geheel uitgegaan van het rapport van het laatste deputaatschap en de daarop betrekking hebbende reacties uit de kerken.

Een amendement van de predikanten N. Bruin en D. Deddens om in het tweede besluit onder 3 a enkele woorden te laten vervallen, wordt door de commissie overgenomen.

De synode aanvaardt hierna het voorstel van de commissie als haar besluit. Eén lid onthoudt zich van stemming.

De praeses brengt de hartelijke dank van de vergadering over aan commissie, rapporteur en adviseurs. Hij wijst er op, dat nu ook het voorbehoud ten aanzien van de bundel „Enige Gezangen", gemaakt in het besluit over de herziening van het kerkboek (zie eerder art. 139), is vervallen.

Het besluit luidt aldus:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. het rapport van de deputaten, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 voor de bundel „Enige Gezangen", en de door hen daarbij gevoegde herziene en uitgebreide bundel „Enige Gezangen";
2. de binnengekomen brieven, die betrekking hebben op het onder 1 genoemde, nl. van de particuliere synoden van Gelderland 1972, Groningen 1972 en Utrecht 1972 en van de onder VI bh, j, 1r, t genoemde kerkeraden en kerkleden;
3. een brief d.d. 22 augustus 1972 van de onder 1 genoemde deputaten, waarin zij meedelen, dat het hun dringend gewenst voorkomt, gezien de praktijk in het verleden, dat de nieuw te benoemen deputaten voor de bundel „Enige Gezangen" een duidelijk geformuleerde en wèl omschreven opdracht zullen krijgen.

A

I *Zij constateert*

1. dat door vergelijking met de in 1933 ingevoerde bundel „Enige Gezangen" blijkt, dat de aangeboden bundel zich daarvan onderscheidt door de volgende punten:
 - a. sommige van de 29 gezangen zijn niet meer opgenomen (12 en 14);
 - b. andere van de 29 gezangen zijn op meer of minder ingrijpende wijze gewijzigd (1 t/m 10, 13, 16 t/m 28);
 - c. een aantal nieuwe gezangen is opgenomen, deels bewerking van bestaande liederen (conceptbundel nr. 1, 7), deels eigen berijming van bepaalde Schriftgedeelten, van het Apostolicum en het Nicaenum (conceptbundel nr. 24 t/m 32, resp. nr. 20, 21) en een recitatief van het Apostolicum (conceptbundel nr. 18);
2. dat reeds de generale synode van Assen 1961, Acta art. 49, opdracht gaf na te gaan, of met name de gezangen 10, 12, 13, 14, 21 en 26 uit de bestaande bundel verwijderd zouden moeten worden of gedeeltelijk veranderd;
3. dat dezelfde generale synode ook opdracht gaf de overige gezangen van genoemde bundel op hun schriftuurlijkheid te toetsen en enige door berijming van daarvoor geschikte Schriftgedeelten verkregen liederen te verzamelen, en te beoordelen, of deze zonder bezwaar in de gereformeerde eredienst kunnen worden gezongen;
4. dat de generale synode van Hoogeveen 1969/70, Acta art. 352, aan deputaten o.m. opdracht gaf de ter hand genomen algehele herziening van de genoemde bundel zo mogelijk tot een goed einde te brengen en ter beoordeling voor te leggen aan de eerstkomende generale synode;
5. dat de deputaten in hun rapport meedelen, dat zij geen gelegenheid gevonden hebben alles in den brede te verantwoorden, zodat zij slechts een summiere argumentatie voor hun bundel bieden.

II *Zij is van oordeel*

dat de deputaten weliswaar geen afzonderlijke opdracht hadden ontvangen tot het vervaardigen van de onder I 1 c genoemde eigen berijmingen, maar dat hun arbeid in dezen aanvaard kan worden als een poging om in de ruimste zin van het woord te komen tot „verbetering van het bestaande".

III *Zij besluit*

de door de deputaten bereikte resultaten te toetsen op de vraag of zij een „verbetering van het bestaande" vormen.

B

I *Zij is van oordeel*

1. inzake A I 1 a
 - a. dat weglating van de gezangen 12 en 14 een verbetering is, aangezien tegen deze liederen reeds ter generale synode van Assen 1961 bezwaren zijn ingebracht, die als rechtmatig zijn beoordeeld in het rapport van de door deze synode benoemde deputaten ter generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65, Acta, bijlage 3 a, welk oordeel instemming verdient;
 - b. dat in aansluiting aan hetgeen de generale synode van RotterdamDelfshaven 1964/65 oordeelde, Acta art. 60 b, tot wegneming van deze gezangen uit de bestaande bundel slechts besloten dient te worden in samenhang met een beoordeling van de gehele bundel, gezien de structuur van het totaal en mede met het oog op de ingeburgerde nummering

- van de gezangen;
2. inzake A I I b
 - a. dat de deputaten zich hier strikt aan de tekst van hun opdracht hielden;
 - b. dat uit het resultaat van hun arbeid echter blijkt, dat deze ruim gestelde opdracht moeilijk uitvoerbaar was, daar tegen de gewijzigde gezangen weer andere bezwaren terecht zijn in te brengen, en ten dele ook ingebracht zijn uit het midden der kerken, bijv.:

nr. 4: gezwollen taal (cpl. 1, regel 9, 10; cpl. 2, r. 4),
 archaïstisch taalgebruik (cpl. 1, r. 10; cpl. 4, r. 4, 10),
 verkeerde, c.q. lelijke beeldspraak (cpl. 1, r. 6; cpl. 3, r. 1, 8; cpl. 5, r. 5, 6),
 te lange zinsbouw, langademige zinnen cpl. 2, r. 5 t/m 10; cpl. 3, r. 1 t/m 7; cpl. 4, r. 1 t/m 4, cpl. 5, r. 1 t/m 4, 5 t/m 10);

nr.19: de zinnen zijn zodanig onder elkaar gezet, dat het geheel „maakwerk" is geworden, bepaalde elementen uit het Apostolicum komen niet tot hun recht, bijv. de vrucht van Christus' opstanding; de belijdenis van de gemeenschap der heiligen ontbreekt in de berijming;

nr. 39: te lang (het toegevoegde cpl. 2 is overbodig),
 couplet 5 is lelijk (wijdlopend van r. 1 t/m 4),
 ouderwetse, gezwollen woorden en formuleringen (cpl. 1, r. 2, 5, 9; cpl. 2, r. 3, 9; cpl. 3, r. 6, 9; cpl. 4, r. 9; cpl. 5, r. 1 t/m 4, 9; cpl. 6, r. 1 t/m 3, 9),

uit welke voorbeelden blijkt
 dat „gewijzigde" gezangen nog geen „verbetering van het bestaande" vormen, en dat zulke gewijzigde gezangen niet in de bundel dienen te worden opgenomen;
 - c. dat ingeval overwogen wordt een bestaand gezang door wijziging voor het gebruik in de eredienst geschikt te maken, de volgende regels in acht genomen dienen te worden:
 1. liederen die in de gemeentezang zijn ingeburgerd mogen niet gewijzigd worden, tenzij ze in strijd komen met de belijdenis van de kerk;
 2. op het werk van een dichter of op een gangbare hymnetekst mag niet worden ingegrepen;
 3. een archaïsche taal is bij in gebruik zijnde gezangen geen bezwaar en vormt geen reden om tot wijziging over te gaan;
 3. inzake A I I c
 - a. dat de poging van de deputaten om enige buiten de eredienst gangbare liederen zodanig te bewerken dat deze in aanmerking kunnen komen voor zang in de liturgie, niet geslaagd is, daar tegen de voorgestelde gezangen terecht bezwaren zijn in te brengen:

nr. 1: als lied „naar Jesaja 9", resp. „berijming", mislukt (op verschillende punten niet naar Jesaja 9), poging tot restauratie van en selectie uit Beets' lied doet niet alleen de Schrift zelf, maar ook diens dichterlijke vertolking onrecht,
 romantiserend (cpl. 1, r. 5 t/m 8; cpl. 3, r. 1),
 dogmatiserend (cpl. 1, r. 4; cpl. 2, r. 2),
 archaïstisch taalgebruik (cpl. 2, r. 6 t/m 8; cpl. 3, r. 2 t/m 4);

nr. 7: de berijming (via bewerking) is halfslachtig (vermenging van een hymne van Beets met profetie van Jesaja én vermenging van de oudtestamentische tekst en de nieuwtestamentische vervullingsgegevens),
 romantiserend (cpl. 7, r. 3, 4),
 dogmatiserend (over Christus gesproken in de 3e persoon geeft dogmatische overlading, en vervlakking in cpl. 7, r. 5 t/m 9),
 archaïstisch taalgebruik (cpl. 2, r. 1, 2; cpl. 4, r. 2; cpl. 5, r. 1; cpl. 8, r. 3),
 verkeerde beeldspraak (cpl. 2, r. 1 t/m 3; cpl. 7, r. 3),

waaruit blijkt dat geen pogingen moeten worden ondernomen in te grijpen op gangbare liederen om deze geschikt te maken voor zang in de liturgie, waarbij nog de vraag zich voordoet of dergelijke Schriftgedeelten zich wel voor dit doel lenen;
 - b. dat de deputaten hun keuze van de te berijmen Schriftgedeelten terecht typeren als „in zekere zin willekeurig" en dat deze keuze dientengevolge soms aanvechtbaar is en geen navolging verdient, zoals bijv. ten aanzien van:

berijming van Ex. 15 : 118 (nr. 24), waarvan de inhoud reeds in zo sterke mate doorklinkt in de Psalmen (78, 106, 136) dat aan een berijming van dit gedeelte geen behoefte bestaat;

- berijming van Ef. 6 : 1018 (nr. 29), welke tekst gezien zijn aard, plaats en functie in de Schrift niet in aanmerking komt voor zang in de liturgie;
- c. dat de arbeid van de deputaten duidelijk maakt, dat het gewenst is nauwkeuriger te blijven binnen de opdracht van de generale synode van Assen 1961 om berijmingen, die niet in de bestaande bundel zijn opgenomen, te „verzamelen" en te „beoordelen", zoals blijkt uit de volgende voorbeelden:
- berijming naar 1 Tim. 3 : 16 (nr. 30), welke tekst (afgezien nog van de vraag of ze inderdaad een hymne is) door het voorgestelde gezang in een viertal verklarende verzen uiteengelegd wordt, waardoor het karakter van de tekst wordt weggenomen;
- berijming van het Apostolicum naar de Heidelbergse Catechismus (nr. 20), in welke berijming sommige in de Catechismus niet voorkomende elementen worden ingevoerd (vgl. coupletten 8 en 9) en constitutieve elementen van de Catechismus achterwege blijven (bijv. over de naam Jezus. de belijdenis „onze Here", de plaatsbekleding van Christus, het nut van Christus' opstanding, de kerk, de vergeving der zonden), waaruit geconcludeerd moet worden dat het zelf berijmen van Schriftgedeelten en andere teksten niet behoort tot de taak van een generale synode of haar deputaten én dat het gewenst is berijmde Schriftgedeelten en andere teksten eerst in de liturgie op te nemen, nadat gebleken is dat zij ingang gevonden hebben in de zang der gemeente buiten de eredienst;
- d. dat bij het beoordelen van in omloop zijnde berijmingen van Schriftgedeelten en andere teksten naast de in 2 c 2, 3 genoemde regels, die ook hier van kracht zijn, de volgende regels in acht genomen dienen te worden:
1. de tekst moet, gezien zijn aard, plaats en functie in de Schrift, in aanmerking komen voor zang in de liturgie;
 2. het lied moet een winst zijn boven de Psalmen en mag niet leiden tot onderwaardering van de Psalmen;
 3. het lied moet zonder schade voor het geheel in gedeelten te zingen zijn;
 4. de berijming moet van een dichterlijke kwaliteit zijn, en geen „maakwerk" waarin meer gelet wordt op de schriftuurlijke zegging dan op de eisen van lied en zang;
 5. de zinnen moeten zo geformuleerd zijn dat ze gezongen en als zang gehoord duidelijk spreken, waarbij met name gewaakt moet worden tegen „redenerende", c.q. „dogmatiserende" regelconstructies, waarin het eigen karakter van de Bijbeltekst niet behouden blijft;
 6. bij berijmde Schriftgedeelten mag getrouwe weergave van de tekst niet worden geïnterpreteerd als: het in dezelfde exacte volgorde laten opeenvolgen van de elementen van de tekst, maar ook moet samenvattend onderzocht worden of de in de tekst als geheel gegeven inhoud op verantwoorde wijze doorkomt.

II *Zij besluit*

1. de voorgelegde proefbundel niet vrij te geven voor het gebruik ervan in de eredienst;
2. de deputaten dank te zeggen voor hun arbeid, waardoor zij de mogelijkheden en grenzen van de arbeid aan de bestaande bundel duidelijker hebben doen uitkomen;
3. deputaten te benoemen, die met behulp van de nu gepreciseerde richtlijnen de eerstkomende generale synode tijdig kunnen dienen met een advies over de volgende punten:
 - a. of er behalve de gezangen 12 en 14 nog meer gezangen in de bestaande bundel zijn, die in de eredienst niet meer gezongen dienen te worden om nader aan te geven redenen;
 - b. hoe tot het wegnemen van niet meer te handhaven gezangen uit de bestaande bundel is over te gaan zonder deze te ontwrichten;
 - c. of er noodzaak is en overtuigende mogelijkheden zijn om uit de bestaande liederenschat der kerk de bundel nog aan te vullen,
4. de deputaten te verzoeken hun rapport minstens negen maanden voordat de eerstkomende generale synode vergaderen zal aan de kerken toe te zenden.

Donderdag 19 oktober

Artikel 172

Bezoek bij de burgemeester

Nadat de morgen is gebruikt voor bestudering van het rapport, dat 's middags aan de orde zal komen, wordt het begin van de middag besteed aan een zaak die niet door de kerken op het agendum was geplaatst.

De burgemeester van de gemeente Hattem, de edelachtbare heer R. Th. Bijleveld, had de synode uitgenodigd voor een ontvangst in het gemeentemuseum. Ook de gemeentesecretaris, de heer W. M. van der Velde, en de conservator van het museum, de heer W. Alberts, zijn bij deze ontvangst aanwezig. Een rondgang door het museum, voorafgegaan door een toespraak van de burgemeester en gevolgd door een dankwoord van de praeses der synode, geeft inzicht betreffende de geschiedenis van de omgeving, waar de roepende kerk haar woonplaats heeft. Teruggekeerd in het kerkgebouw vergadert de synode tot aan de dagsluiting in besloten zitting.

Vrijdag 20 oktober

Artikel 173

De morgenzitting vindt plaats in comité.

Artikel 174

De structuur van het college deputerend curatoren komt weer in bespreking. (Zie eerder de artt. 161 en 168.) Ds. Joh. Strating geeft de vergadering een toelichting bij het gewijzigde voorstel van commissie I en beantwoordt de sprekers van de eerste ronde.

Na een korte bespreking komt de vergadering tot het vaststellen van haar besluit. Er zijn twee amendementen.

Een amendement van ds. W. Wierenga en br. D. K. de Wolff, dat beoogt, behalve een deskundige in onderwijszaken en één in juridische aangelegenheden, ook een deputatcurator met algemeenbestuurlijke capaciteiten te benoemen, wordt verworpen (4 stemmen voor, 32 tegen).

Een amendement van de brs. J. A. Roose en A. J. de Visser, dat ten doel heeft geen maximumleeftijdsgrens voor benoembaarheid vast te stellen, wordt eveneens verworpen (7 stemmen voor, 29 tegen).

Het commissievoorstel wordt daarna met 1 onthouding aangenomen.

De tekst daarvan luidt als volgt:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. het rapport van de deputaten, door de generale synode van Hoogeveen belast met een onderzoek naar de structuur van het college van deputerend curatoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland, met 1 bijlage;
2. een drietal brieven uit de kerken naar aanleiding van het onder 1 genoemde rapport:
 - a. brief van de kerkeraad van AmersfoortC., met 2 bijlagen;
 - b. brief van de kerkeraad van Assen;
 - c. brief van de kerkeraad van Wageningen.

A

I *Zij constateert*

1. dat de generale synode van Hoogeveen 1969/70, Acta art. 299, besloot „een deputaatschap in te stellen, dat de structuur van het college van deputerend curatoren aan een onderzoek onderwerpt,
2. van zijn arbeid in dezen verslag uitbrengt aan de eerstvolgende generale synode en tijdig daarvóór de kerken van zijn bevindingen op de hoogte stelt";
3. dat genoemde generale synode haar besluit nam, omdat zij van oordeel was „dat het overweging verdient voor een goede functionering van het college van deputerend curatoren de structuur van dit college aan een nader onderzoek te onderwerpen".

II *Zij is van oordeel*

dat de deputaten de hun door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 verleende opdracht in goede trouw en op zorgvuldige wijze hebben vervuld.

III *Zij besluit*

1. de deputaten te déchargeren onder hartelijke dankbetuiging voor hun arbeid;
2. hiervan kennis te geven aan de gedéchargeerde deputaten, met gelijktijdige toezending van het door de synode in dezen te nemen besluit.

B

I *Zij constateert*

1. met betrekking tot het rapport van de deputaten
 - a. dat de deputaten na eerst enige informatie te hebben verschaft over de gevolgde werkwijze én de betekenis van het college van deputatencuratoren in het gegeven „dat de taak van de curatoren kan worden gezien als het waken voor zowel het gereformeerde als het wetenschappelijke karakter van de vorming aan de Theologische Hogeschool”, „een belangrijk uitgangspunt vinden bij het bespreken van de vraag in hoeverre wijzigingen in de structuur van het college van curatoren wenselijk zijn”;
 - b. dat de deputaten op grond van een aantal informatieve besprekingen met resp. de curatoren, de senaat van de Theologische Hogeschool, de deputatenfinancieel en het bestuur van de faculteitsvereniging (waarbij ten aanzien van verschillende punten tegenovergestelde meningen vernomen werden), teneinde tot een eigen standpuntbepaling te komen een viertal criteria hebben geformuleerd, t.w.
 - confessionele trouw;
 - wetenschappelijke interesse;
 - regionale vertegenwoordiging;
 - bestuurlijke capaciteiten;waaraan huns inziens de samenstelling van het college van curatoren behoort te voldoen;
 - c. dat de deputaten de wetenschappelijke interesse en de bestuurlijke capaciteiten tenminste even belangrijke criteria achten als de regionale vertegenwoordiging, gelet op de veranderingen bij het voorbereidend hoger onderwijs, de hogere eisen voor de wetenschappelijke vorming, het grotere aantal docenten, de toepassing van nieuwe methoden in de onderwijstechniek, en zaken als huisvesting, regeling der arbeidsverhoudingen enz.;
 - d. dat de deputaten, uitgaande van de confessionele trouw als voornaamste criterium, stellen dat het onder c genoemde voor de generale synode met zich meebrengt, enerzijds de noodzaak tot het verstrekken van richtlijnen aan de particuliere synoden om bij het bepalen van hun voordracht de wetenschappelijke interesse én de bestuurlijke capaciteiten als criteria meer gewicht toe te kennen dan voorheen, anderzijds de bevoegdheid om het college van curatoren zelfstandig uit te breiden met zulk een aantal en van zodanige kwaliteit als met het oog op de taak van de curatoren tot de volgende generale synode dienstig lijkt;
 - e. dat de deputaten hierbij o.m. in overweging geven een niet theoloog tot curator te benoemen met algemeen bestuurlijke capaciteiten, waarbij zij vermelden: „Het is opmerkenswaardig dat het reglement van de hogeschool niet stelt dat alleen predikanten curator kunnen zijn”;
 - f. dat de deputaten tenslotte onder het hoofdstuk „Voorstellen” een aantal suggesties doen, welke als volgt zijn samen te vatten:
 1. de generale synode spreke uit „het wenselijk te achten dat door de particuliere synoden op zorgvuldige wijze nagegaan wordt welke ambtsdragers uit hun ressorten door theologischwetenschappelijke belangstelling opvallen en voor voordracht in aanmerking komen”;
 2. de generale synode „zou terwille van de onderwijskundig-paedagogische inbreng moeten beschikken over de bevoegdheid één of twee curatoren aan de ingekomen voordrachten toe te voegen, voorzover door particuliere synoden hierin al reeds niet is voorzien”;
 3. aan de functie van het moderamen van de curatoren worde meer inhoud gegeven, terwijl het voorts aanbeveling verdient in sterkere mate dan voorheen met commissies te werken;
 4. de deputatenfinancieel worden gezien als een vaste, door de synode ingestelde

- commissie, met een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de financiën en de administratie, waarbij echter principiële en ingrijpende aangelegenheden beslist worden door de curatoren;
5. de generale synode spreke uit, dat ten dienste van het werk van de deputatencuratoren, de deputatenfinancieel, de commissies en eventueel de senaat een administratieve beroepskracht behoort te worden aangetrokken om de bestuurlijke capaciteiten van het college van curatoren te vergroten;
 6. de generale synode spreke uit, „dat geen personen ouder dan 72 jaar meer als curator zullen worden voorgedragen benoemd“, of zullen worden zulks naar analogie van het bedrijfsleven, waarbij deputaten er op wijzen „dat het wenselijk is dat behalve oudere, ook jongere predikanten zitting hebben als curator“;
2. met betrekking tot de brieven uit de kerken
 - a. dat de kerkeraad van AmersfoortC. een tweeledig verzoek aan haar doet van de volgende inhoud:
 1. het college van curatoren aan te vullen door naast die curatoren, die op voordracht van de particuliere synoden worden aangewezen, twee niettheologen tot curator te benoemen, die deskundig zijn op het gebied van het hoger en voorbereidend hoger onderwijs;
 2. het college van curatoren volmacht te geven een administratieve beroepskracht aan te trekken ten dienste van het werk van de curatoren, de deputatenfinancieel en de senaat van hoogleraren;
 - b. dat de kerkeraad van Assen voor een deel instemming betuigt met, maar voor een ander deel bezwaren inbrengt tegen hetgeen de deputaten voorstellen, welke bezwaren met name gericht zijn tegen het benoemen van niettheologen tot curator, de voorgestelde benoemingsprocedure, het stellen van een leeftijdsgrens van 72 jaar alsmede het aantrekken van een vaste secretaris;
 - c. dat de kerkeraad van Wageningen pleit voor een geïntegreerd bestuursorgaan voor de Theologische Hogeschool, waarbij de beide thans functionerende colleges van deputatencuratoren en deputatenfinancieel worden samengevoegd, alsmede voorstelt dat ook niet theologen tot curator worden benoemd, en daaraan toevoegt een suggestie om tot een optimale samenstelling van het „bestuurscollegenieuwestijl“ te komen;
 3. met betrekking tot de bijlagen

dat de bijlagen, behorend bij het rapport van de deputaten en bij de voorstellen van de kerkeraad van AmersfoortC., betrekking hebben op eisen te stellen aan de opleiding van hen die toelating tot de Theologische Hogeschool denken te vragen, c.q. aan de gereformeerde lycea te Amersfoort, Groningen en Rotterdam.

II *Zij is van oordeel*

1. dat het aan de deputatencuratoren opgedragen „toezicht op (de belijdenis van) de hoogleraren en lectoren, opdat alles uit hun onderwijs geweerd blijve wat zou afwijken van de Heilige Schrift of inbreuk maken op de belijdenis der kerken“, primair bepalend is bij het voordragen en benoemen van deputatencuratoren;
2. dat het besturen van de Theologische Hogeschool van het college van deputatencuratoren een groter aantal deskundigheden vraagt dan voorheen, willen zij in deze tijd hun omvangrijke taak naar behoren vervullen;
3. dat de deputaten terecht gewezen hebben op de wenselijkheid, dat de particuliere synoden bij het opmaken van een voordracht voor de benoeming van deputatencuratoren mede dienen te letten op wetenschappelijke interesse en bestuurlijke capaciteiten;
4. dat de suggestie van de kerkeraad van Assen om het college van deputatencuratoren zodanig te vergroten dat door de particuliere synoden in plaats van één primus twee primi met secundi worden aangewezen, geen garantie biedt dat het college van deputatencuratoren in voldoende mate die bekwaamheden in zich verenigt als met het oog op het vervuilen van zijn taak nodig is;
5. dat de generale synode bevoegd is om, indien nodig, naast de door de particuliere synoden voorgedragen curatoren ook anderen in het college te benoemen, die geacht kunnen worden deskundig te zijn in speciale aangelegenheden, die het college te behartigen heeft;
6. dat de suggestie van de kerkeraad van Wageningen terzake van de verhouding van de deputatencuratoren tot de deputatenfinancieel geen voldoende grond biedt om de regeling van

de generale synode van Enschede 1955 ten aanzien van de genoemde verhouding buiten werking te stellen;

7. dat bij het voordragen en benoemen van deputatencuratoren zowel het nut van de continuïteit als dat van de wisseling van personen in het oog dient te worden gehouden, waarbij het tevens wenselijk is, wat de leeftijd betreft, een maximumgrens te stellen;
8. dat het bestuurlijk vermogen van het college van deputatencuratoren wordt bevorderd, wanneer aan de functie van het moderamen meer inhoud wordt gegeven;
9. dat in eerster instantie de deputatencuratoren dienen te beoordelen of er, gelet op het efficiënt en doelmatig besturen van de Theologische Hogeschool, reden is voor het aantrekken van een administratieve kracht ter verlichting van het secretariaat van het college, en zo ja, dat het college daartoe volmacht dient te ontvangen.

III *Zij besluit*

1. onder de aandacht van elke eerstkomende particuliere synode te brengen hetgeen zij onder II 1, 2, 3 en 7 heeft geoordeeld, met het verzoek in haar regeling bepalingen dienaangaande op te nemen;
2. de bij de benoeming van deputatencuratoren in acht te nemen leeftijd te stellen op maximaal 70 jaar;
3. aan het college van deputatencuratoren volmacht te verlenen om, indien noodzakelijk, na overleg met de deputatenfinancieel een administratieve kracht aan te stellen ten dienste van de rechte functionering van dit college;
4. de bijlagen, genoemd onder 1 3, ter overweging in handen te stellen van de deputatencuratoren;
5. hiervan kennis te geven aan
 - a. de eerstkomende particuliere synoden;
 - b. de kerkeraden van AmersfoortC., Assen en Wageningen;
 - c. de huidige deputatencuratoren;
 - d. de te benoemen deputatencuratoren.

C

I *Zij constateert*

1. dat de deputaten voor een onderzoek naar de structuur van het college van deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool in hun rapport o.m. voorstellen:
„Terwille van de onderwijskundig paedagogische inbreng zou de generale synode moeten beschikken over de bevoegdheid één of twee curatoren aan de ingekomen voordrachten toe te voegen, voorzover door particuliere synoden hierin niet reeds is voorzien”;
2. dat de kerkeraden van Amersfoort-C. en Wageningen voorstellen enkele (niet theologische) deskundigen in het college van deputatencuratoren te benoemen.

II *Zij overweegt*

dat deze synode reeds oordeelde

„dat de generale synode bevoegd is om, indien nodig, naast de door de particuliere synoden voorgedragen curatoren ook anderen in het college te benoemen, die geacht kunnen worden deskundig te zijn in speciale aangelegenheden, die het college van curatoren te behartigen heeft”.

III *Zij is van oordeel*

dat het college van curatoren thans zeer gediend is met deskundigheid zowel op het gebied van het onderwijs als op juridisch gebied.

IV *Zij besluit*

1. het college van de op voordracht van de particuliere synoden te benoemen deputatencuratoren aan te vullen door de benoeming van twee niet predikanten, van wie de één deskundig is op het gebied van het onderwijs en de ander op juridisch gebied;
2. hiervan kennis te geven aan
 - a. de kerkeraden van AmersfoortC. en Wageningen,
 - b. de huidige deputatencuratoren,
 - c. de te benoemen deputatencuratoren;
3. aan de deputatencuratoren te verzoeken, zo mogelijk deze synode te dienen met advies ter zake

van de wijzigingen en of aanvullingen. die ten gevolge van het onder 1 genoemde besluit dienen te worden aangebracht in het Reglement voor de Theologische Hogeschool en in de Instructie voor de deputatencuratoren.

Artikel 175

De synode vergadert in besloten zitting.

Artikel 147 van de Handelingen wordt vastgesteld.

Artikel 176

De artikelen 135-148 van de Acta worden vastgesteld.

De praeses deelt mee, dat namens de synode een exemplaar van „De Heidelbergse Catechismus en de Liturgische Formulieren in hedendaags Nederlands", uitgegeven door „De Vuurbaak", aan de kerkeraden zal worden gezonden, vergezeld van een door het moderamen ondertekende begeleidingsbrief.

De synode verklaart zich hiermee akkoord.

In de komende twee weken zullen geen plenaire vergaderingen worden gehouden om rapporteurs en commissies gelegenheid te geven hun werk verder gereed te maken.

Hierna wordt de dertiende vergaderweek gesloten.

Dinsdag 7 november

Artikel 177

Besluit inzake bezwaarschrift van leden Rotterdam-IJsselmonde.

De synode vergadert gedurende de morgen en een deel van de middag in besloten zitting.

In openbare vergadering maakt de praeses daarna bekend, dat het volgende besluit is genomen:

- I** *De generale synode heeft kennis genomen van*
een bezwaarschrift van de brs. L. Cok, J. van Houdt, W. Lems en A. J. Smid, allen leden van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-IJsselmonde, tegen een uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1970 inzake bezwaren van de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde tegen een uitspraak van de classis Rotterdam d.d. 11 december 1969.
- II** *Zij constateert*
1. dat appellanten verzoeken uit te spreken
 - a. dat zowel de uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1970 als het tweede advies van de classis Rotterdam d.d. 11 december 1969 onjuist zijn, omdat zij strijden tegen Gods Woord en de kerkorde;
 - b. dat de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde geroepen is zo spoedig mogelijk de bevestiging van de gekozen broeders te doen plaats vinden, omdat niet gebleken is, dat daartegen geldige bezwaren zijn ingebracht, terwijl een eventueel beroep op art. 3 van het verkiezingsreglement nu zeker niet meer kan gelden;
 2. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1970 oordeelde
 - a. dat de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde niet overeenkomstig art. 31 K.O. heeft aangetoond dat de uitspraak van de classis Rotterdam d.d. 11 december 1969 strijdt tegen het Woord Gods of de kerkorde;
 - b. dat er in de uitspraken van de classis Rotterdam met betrekking tot de moeiten in de kerk van Rotterdam-IJsselmonde wel degelijk een lijn te ontdekken valt, en wel deze: de voortdurende zorg van de classis om in de zusterkerk van Rotterdam-IJsselmonde de vrede en eenheid in Christus te bewaren;
 - c. en op grond hiervan uitspraak aan het verzoek van de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde niet te voldoen;
 3. dat de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde aan de particuliere synode van Zuid-Holland 1970 verzocht uit te spreken dat de classis Rotterdam alsnog dient over te gaan tot het beantwoorden van de vraag van de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde op welke wijze haar besluit tot bevestiging van de verkozen en benoemde ambtsdragers kan worden uitgevoerd, zulks onder intrekking van de classisuitspraak d.d. 11 december 1969, aangezien deze uitspraak niet ter zake dienende is,
welk verzoek steunde op deze overwegingen:
 - a. de kerkeraad vroeg aan de classis uitsluitend advies inzake de weigering van ds. P.

- Plaatsman om te bevestigen en mocht op deze vraag een antwoord verwachten, een antwoord waarop haar eerder gegeven advies om tot bevestiging over te gaan mogelijk zou worden;
- b. de classis heeft, zonder omschreven motivering, haar eerder gegeven advies teruggenomen, daarbij de besluiten van de kerkeraad, die toch gebaseerd waren op dit advies, negérend;
 - c. de kerkeraad had namelijk mogen verwachten, dat de classis zich had beperkt tot de uitspraak dat ds. Plaatsman het kerkeraad's besluit diende uit te voeren; de thans gevolgde zigzagkoers van de classis doorbreekt een vaste en verantwoorde beleidsvoering en kan daardoor alleen maar verwarring in kerkeraad en gemeente stichten;
4. dat de classis Rotterdam d.d. 11 december 1969 het volgende advies gaf aan de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde:
 - a. De classis, gehoord de moeite van de kerkeraad van de gemeente van IJsselmonde, verder gehoord het verslag van de kerkvisitatoren, spreekt uit, dat de procedure van candidaatstelling, overeenkomstig de plaatselijke regeling en wat daar op volgt, opnieuw dient te geschieden met inachtneming van artikel 3, alinea 2.
 - b. Geadviseerd wordt de visitatoren uit te nodigen deze procedure te laten meemaken. Deze uitspraak wordt gedaan aangezien de mogelijkheid die in een vorig, besluit was geweest niet kan worden gerealiseerd:
 5. dat de classis Rotterdam d.d. 30 januari 1969 deze uitspraak gedaan had: gehoord en besproken het rapport van haar commissie, ingesteld op haar eerste zitting d.d. 12 december 1968, spreekt uit, op grond van de in dit rapport genoemde constatering en oordelen:
 - a. dat de bevestiging der verkozen broeders dient te worden uitgesteld;
 - b. dat allereerst de ingebrachte bezwaren van de betrokken broeders dienen te worden besproken met hen en afgehandeld;
 - c. dat de tegen een tweetal gecandideerde broeders ingebrachte bezwaren dienen te worden onderzocht en afgehandeld;
 - d. dat de kerkeraad eerst daarna, naar bevind van zaken, kan oordelen. of de bevestiging van de thans verkozen broeders alsnog doorgang kan vinden, en adviseert de kerkeraad van IJsselmonde bij de uitvoering van het onder ad genoemde de hulp te vragen van de deputaten naar artikel 44 K.O. en besluit hiervan kennis te geven aan br. J. C. Polhuys en aan br. J. C. van Rietschoten. beide te Rotterdam, en aan de raad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-IJsselmonde;
 6. dat de brs. J. C. Polhuys en J. C. van Rietschoten in appèl gegaan waren bij de classis Rotterdam d.d. 12 december 1968 tegen de procedure, gevolgd door de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde bij candidering, talstelling, benoeming verkiezing en benoeming van een drietal ambtsdragers, waarbij zij zich beriepen op art. 3, alinea 2, van de Regeling der verkiezing van ouderlingen en diakenen, in gebruik bij de kerk te Rotterdam-IJsselmonde;
 7. dat de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde tegenover de gemeente verklaarde, dat hij bij de talstelling in het voorjaar 1968 de door hem opgestelde groslijst niet tot een principiële afsluiting heeft gebracht en artikel 3, alinea 2 van de Regeling der verkiezing van ouderlingen en diakenen voorbarig heeft toegepast, welke verklaring aldus luidt:
 - a. de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-IJsselmonde gevoelt de noodzaak de volgende verklaring af te leggen tegenover de gemeente:
 - b. door de uitspraak van de classis Rotterdam (bedoeld is die van 30 januari 1969) en de daarop gevolgde bespreking met de kerkvisitatoren, is het de kerkeraad duidelijk geworden, dat hij de bespreking van de groslijst voor de te verkiezen ambtsdragers niet tot een principiële afsluiting heeft gebracht; hij erkent en betreurt dit;
 - c. de kerkeraad erkent tevens, dat daarom artikel 3 van het verkiezingsreglement, ten aanzien van bloedverwantschap, voorbarig is toegepast; de kerkeraad verzoekt de gemeente in de gevolgde gang van zaken te berusten, zodat hij tot bevestiging van de door hem benoemde ambtsdragers kan overgaan;
 - d. de kerkeraad verklaart in den vervolge de bespreking van de groslijst principieel tot een afsluiting te brengen alvorens tot candidering over te gaan.

III *Zij overweegt*

1. dat de kerkeraad gehouden is bij de talstelling voor ambtsdragers de opgestelde groslijst tot principiële afsluiting te brengen, naar de normen van 1 Tim. 3, door tot een beslissing te komen, of hij de daarop voor van komende namen al of niet zal handhaven;
2. dat de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde in zijn verklaring aan de gemeente stelde, dat de bewuste groslijst niet tot een principiële afsluiting is gebracht.

IV *Zij is van oordeel*

1.
 - a. dat de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde ten onrechte bij de procedure van talstelling voor ambtsdragers in het voorjaar van 1968 de door hem opgestelde groslijst niet tot een principiële afsluiting heeft gebracht;
 - b. dat de oorzaak van de moeilijkheden met betrekking tot de bevestiging van ambtsdragers in de kerk te Rotterdam-IJsselmonde tot de onder a. vermelde grondfout is te herleiden;
 - c. dat de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde zich in de gegeven situatie niet had behoren te beperken tot het erkennen van de schuld onder a. genoemd, maar de gemaakte fout diende te herstellen;
2. dat de classis Rotterdam op 11 december 1969 terecht tot de uitspraak kwam, dat de procedure van de talstelling door de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde opnieuw diende te geschieden;
3. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1970 terecht overwoog, „dat in rekening gebracht moet worden, dat aan de Classis eerst bij de verdere ontwikkeling van deze zaak bleek, dat de door de kerkeraad gemaakte en erkende fouten rondom de candidaatstelling zeer ernstige gevolgen zouden hebben voor de gemeente te IJ., indien deze fouten niet volledig hersteld zouden worden”.

V *Zij spreekt uit*

aan de verzoeken van appellanten niet te voldoen.

VI *Zij besluit*

hiervan kennis te geven aan

1. de brs. L. Cok, J. van Houdt, W. Lems en A. J. Smid te Rotterdam-IJsselmonde;
2. de kerkeraad van Rotterdam-IJsselmonde;
3. de eerstkomende classis Rotterdam;
4. de eerstkomende particuliere synode van Zuid-Holland.
5. en hiervan afschrift te zenden aan de kerkeraad van Rotterdam-Zuid.

Artikel 178

Ds. J. Bos rapporteert namens commissie III over bezwaarschriften van de kerke raad van Maassluis en br. A. Ros te Maassluis tegen uitspraken van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 betreffende door hen aan haar voorgelegde revisieverzoeken. (XIV f en g)

Na bespreking van haar voorstel wordt goed gevonden, dat de commissie zich zal beraden over enkele wijzigingen. (Zie verder art. 182.)

Artikel 179

Vervolgens brengt ds. J. van der Wielen namens commissie III rapport uit over een bezwaarschrift van br. A. Ros te Maassluis tegen een uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 met betrekking tot een classisuitspraak over de kerk te Leerdam. (XIV h)

Na de eerste ronde blijkt commissieoverleg gewenst. (Zie verder art. 183.)

Artikel 180

Namens commissie IV legt ds. D. Nieuwenhuis conceptbesluit aan de synode voor als antwoord op een appèl van J. L. Struik te Laag-Zuthem. (XIV n)

Deze zaak was door het moderamen toevertrouwd aan commissie IV. De synode keurt dit goed.

De commissie verkrijgt na een korte bespreking van haar voorstel gelegenheid voor overleg. (Zie verder art. 184.)

Artikel 181

Antwoord aan br. C. Eilander

Een door commissie IV gereed gemaakt antwoord aan br. C. Eilander te Heino (XV q) wordt vervolgens aan de orde gesteld. Ds. D. Nieuwenhuis leest de brief van br. Eilander voor. De vergadering aanvaardt zonder bespreking het voorstel van de commissie.

Aan br. Eilander zal geschreven worden, dat de synode zijn brief niet in behandeling kan nemen, daar deze geen bezwaarschrift is tegen een uitspraak van een mindere vergadering en ook niet voldoet aan het gestelde in art. 30 K.O., 2e lid.

Artikel 182

Besluit inzake bezwaarschriften kerkeraad Maassluis en br. A. Ros.

Thans komt het voorstel van commissie III, genoemd in art. 178, opnieuw aan de orde. Ds. J. Bos deelt enkele wijzigingen mee.

Bij de hierna volgende stemming blijven de afgevaardigden van Zuid-Holland buiten stemming. De synode maakt met algemene stemmen het voorstel tot haar besluit. Het luidt als volgt:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een brief van de kerkeraad van Maassluis d.d. 2 april 1972, waarin beroep wordt aangetekend tegen de uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971, Acta art. 17, zonder vermelding dat van dit bezwaarschrift kennis gegeven is aan de scriba van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971;
2. een brief van br. A. Ros te Maassluis, d.d. 28 februari 1972, waarin bezwaren worden ingebracht tegen de uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971, Acta art. 16.

II *Zij constateert*

1. a. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 met betrekking tot een revisieverzoek van de kerkeraad van Maassluis het volgende uitsprak:

„zij constateert

dat de kerkeraad van Maassluis niet heeft aangetoond, dat de Particuliere Synode Zuid Holland 1970 bij de behandeling van het appèlschrift van de raad van De Gereformeerde Kerk te Maassluis ter tafel gebrachte argumenten niet in rekening heeft gebracht;

zij overweegt

dat naar art. 46 K.O. niet wederom zal worden voorgesteld hetgeen eens afgehandeld is;

zij is van oordeel

dat derhalve het revisieverzoek van de kerkeraad van Maassluis onontvankelijk is;

zij spreekt zich dienovereenkomstig uit";

- b. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 met betrekking tot een revisieverzoek van br. A. Ros te Maassluis zich in gelijke zin heeft uitgesproken;
2. a. dat de kerkeraad van Maassluis aan de particuliere synode van Zuid-Holland 1970 in verband met een brief van de kerkeraad van Vlaardingen d.d. 29 september 1969, luidende:

„De kerkeraad besloot, zich te conformeren aan het oordeel der naastgelegen gemeente, luidende: 'dat de Raad van de Geref. Kerk van Vlaardingen de voorlopige schorsing terugneme, om alzo tot de rechte weg tot schorsing te kunnen komen, naar art. 79 K.O.', hetgeen betrekking heeft op de brs. H. Verkade en C. A. Woensdregt; en geeft hiervan kennis op dezelfde wijze als dit met zijn mededelingen is geschied d.d. 19 en 214'69.", o.m. het volgende te kennen gaf:

„Het eerste deel van het oordeel luidt, dat de schorsing teruggenomen wordt en het tweede deel maakt het plan kenbaar, dat opnieuw tot schorsing zal worden overgegaan! En dan ditmaal een formeeljuiste schorsing!

Waar dat laatste publiek werd uitgesproken door de kerkeraad plus die van de genabuurde kerk, was hiermee in principe het vonnis over de brs. Verkade en Woensdregt opnieuw

- uitgesproken!";
- b. dat hij van oordeel is: „Aan het punt in kwestie, dat opnieuw tot schorsing zal worden overgegaan en dan ditmaal een formeeljuiste schorsing, is door de P.S. 1970 in het geheel geen aandacht geschonken!";
 - c. dat hij tegen het bovengenoemde besluit van de particuliere synode van ZuidHolland 1971 aanvoert: „De kerkeraad had daarentegen aan de P.S. 1970 duidelijk aangetoond, dat de 'betwiste uitspraak' van de classis juist niet was weggenomen.";
 - d. dat hij verzoekt uit te spreken: „dat het besluit van de P.S. 1971 onjuist moet worden geacht, omdat niet in rekening is gebracht, dat de kerkeraad te Vlaardingen in zijn briefje van 29 sept. 1969 naast zijn bericht dat hij de voorlopige schorsing terugnam, tegelijk een nieuwe schorsing aankondigde";
3. a. dat br. A. Ros verklaart:

„De kerkeraad van Maassluis sprak van een formele opheffing. Ik heb daarentegen de Particuliere Synode aangetoond dat de kerkeraad van Vlaardingen de schorsing niet opgeheven heeft.

 - 1^e. omdat de geschorsten zich niet bekeerd hebben, dus kón de schorsing niet opgeheven worden.
 - 2^e. omdat het advies van Pernis was (hetwelk Vlaardingen overnam) om goed te schorsen naar art. 79 K.O.
 - a. de weg was verkeerd (art. 79 K.O.)
 - b. de gronden der schorsing waren goed, bleven goed, zijn nu nóg goed volgens Vlaardingen.";
 - b. dat hij vervolgens verklaart: „Het. tot op vandaag, handhaven van deze schorsingsgronden bewijst. dat het bezwaarschrift der brs. Verkade en Woensdregt tot op vandaag er nog ligt en blijft liggen voor 's Heren aangezicht in de classis Schiedam. De classis weigerde deze gronden te toetsen. Dit is een onrechtmatige daad. Hier vertoonde de classis niet het recht des Heren";
 - c. dat hij tenslotte verzoekt: „deze zaak serieus te onderzoeken en uit te spreken dat de classis Schiedam alsnog gehouden is het onderhavige bezwaarschrift van de brs. Verkade en Woensdregt te behandelen".

III *Zij overweegt*

1. dat de brs. H. Verkade en C. A. Woensdregt in appèl gingen bij de classis Schiedam, d.d. 5 juni 1969, tegen het voorlopig schorsingsbesluit van de kerkeraad van Vlaardingen, d.d. 18 april 1969;
2. dat de kerkeraad van Vlaardingen de betwiste uitspraak van 18 april 1969, nl. „aan twee ouderlingen ... voorlopig de uitoefening van hun ambt te ontnemen" heeft weggenomen, getuige de onder II 2 a genoemde brief van de kerkeraad d.d. 29 september 1969;
3. dat de classis Schiedam op grond van het onder 2 genoemde besluit van de kerkeraad van Vlaardingen besloot het bezwaarschrift van de brs. Verkade en Woensdregt niet in behandeling te nemen;
4. dat art. 30 K.O. bepaalt: „In meerdere vergaderingen zal men niet handelen, dan 't gene dat in mindere niet heeft afgehandeld kunnen worden".

IV *Zij is van oordeel*

1. dat het tweede deel van het oordeel der naastgelegen gemeente, waaraan de kerkeraad van Vlaardingen zich conformeerde, nl. „om alzo tot de rechte weg tot schorsing te kunnen komen, naar art. 79 K.O.", de classis Schiedam d.d. 5 juni 1969 in tweede zitting bijeen op 16 oktober 1969 niet regardeerde bij de beoordeling van het appèl van de brs. Verkade en Woensdregt, aangezien dit gericht was tegen het teruggenomen voorlopig schorsingsbesluit van de kerkeraad van Vlaardingen d.d. 18 april 1969;
2. dat de particuliere synode van ZuidHolland 1970 in haar besluit d.d. 17 juni 1970 met betrekking tot een klaagschrift van de raad van Maassluis terecht overwoog:
 - „a. dat door het wegnemen van een betwiste uitspraak ener kerkelijke vergadering de behandeling van klaagschriften tegen genoemde betwiste uitspraak niet behoort te geschieden, c.q. behoort te worden gestaakt, o.m. naar art. 30 b K.O. en art. 31 a K.O.";
3. dat de particuliere synode van ZuidHolland 1971 terecht constateerde, dat de kerkeraad van

Maassluis en br. A. Ros te Maassluis niet hebben aangetoond, „dat de Particuliere Synode Zuid Holland 1970 bij de behandeling van het appèlschrift van de raad van De Gereformeerde Kerk te Maassluis ter tafel gebrachte argumenten niet in rekening heeft gebracht”;

4. dat de particuliere synode van ZuidHolland in dit verband terecht overwoog „dat naar art. 46 K.O. niet wederom zal worden voorgesteld, hetgeen eens afgehandeld is”;
5. dat de particuliere synode van ZuidHolland 1971 derhalve terecht van oordeel was, dat de revisieverzoeken van de kerkeraad van Maassluis en br. A. Ros te Maassluis onontvankelijk waren.

V *Zij spreekt uit*

aan de verzoeken van de kerkeraad van Maassluis en br. A. Ros te Maassluis niet te voldoen.

VI *Zij besluit*

hiervan kennis te geven aan

1. de kerkeraad van Maassluis;
2. br. A. Ros te Maassluis;
3. de eerstkomende particuliere synode van ZuidHolland.

Artikel 183

Voor de tweede maal komt het voorstel van commissie III, genoemd in art. 179, in bespreking. De commissie handhaaft het. De behandeling der zaak wordt nog niet ten einde gebracht. (Zie verder art. 186.)

Artikel 184

Besluit inzake appèl J. L. Struik

Commissie IV heeft haar voorstel inzake het appèl van J. L. Struik gewijzigd. (Zie eerder art. 180.)

De synode aanvaardt het met algemene stemmen, waarbij de afgevaardigden van Overijssel buiten stemming blijven. De tekst van het besluit is:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

een appèl van J. L. Struik te LaagZuthem (Ov.) d.d. 8 april 1972 tegen een besluit van de particuliere synode van Overijssel d.d. 5 april 1972 betreffende zijn kerkelijke positie (met 7 bijlagen).

II *Zij constateert*

1. a. dat de particuliere synode van Overijssel 1972 heeft overwogen dat uit de antwoorden van br. Struik op 14 februari 1972 aan de commissie, benoemd door de classis Zwolle (zie classisbesluit van 2 maart 1972, gedagtekend 3 maart 1972 onder „zij overweegt 1 a, b, c, d, e”) „duidelijk blijkt, dat br. J. L. Struik een college volgt, dat zich met de daad als tégenkerkeraad tegen De Raad van De Gereformeerde Kerk te Langeslag heeft opgesteld”;
- b. „dat br. J. L. Struik zich met de daad onttrokken heeft aan het opzicht en tucht van de Raad van De Gereformeerde Kerk te Langeslag zoals dit door de kerkeraad aan de gemeente is meegedeeld op 21 november 1971”;
- en verder heeft overwogen
„dat tucht uitsluitend geoeffend kan worden over leden van de Kerk en niet over hen, die zich onttrokken hebben (1 Cor. 5 : 12 en 13)”;
2. dat appelland verzoekt uit te spreken
 - a. „dat de P.S. Overijssel ten onrechte er van uitging, dat ik buiten ben”;
 - b. „dat de P.S. Overijssel, noch de classis, noch de kerkeraad van Langeslag, gerekend hebben met de regel, dat iemand alleen van de ledenlijst afgevoerd kan worden,, als' hij van te voren is afgesneden”;
3. dat appelland hiervoor aanvoert
 - a. dat het beroep van de particuliere synode van Overijssel 1972 op 1 Cor. 5 : 12, 13 niet op zijn geval van toepassing is, omdat het in deze tekst gaat over heidenen, en appelland zichzelf een broeder acht, die zich niet wilde afscheiden van de kerk;
 - b. dat de kerkeraad van Langeslag over hem tucht had moeten oefenen, zonodig tot de ban toe, om hem op deze wijze buiten te sluiten.

III *Zij overweegt*

1. dat iemand alleen dan tot de gemeenschap der kerk behoort, als hij zich daadwerkelijk stelt onder opzicht en tucht van de raad der kerk;
2. dat er meer redenen zijn, waarom iemand „van de ledenlijst der kerk afgevoerd" kan worden dan door de christelijke ban.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat appellant, door zich te voegen bij de kring van ds. J. B. Welmers c.s., zich aan het opzicht en de tucht van de raad van De Gereformeerde Kerk te Langeslag heeft onttrokken, gelijk blijkt uit zijn eigen woorden, volgens welke ambtsdragers verkozen moesten worden, „opdat `t herderlijk werk; dat de schorsende herders niet doen (nl. de kudde vergaderen naar Christus' normen), voortgang hebbe";
2. dat daarom ook de verklaring van appellant, dat hij zich aan de tuchttoefening oefening van de kerkeraad zou onderwerpen tot en met de toepassing van de ban, geen werkelijke inhoud heeft; dat de particuliere synode van Overijssel 1972 met haar verwijzing naar 1 Cor. 5 : 12 en 13 niet heeft gezegd, dat appellant te rekenen zou zijn als een heiden, maar deze tekst van toepassing achtte gezien de werkelijkheid dat appellant zich aan opzicht en tucht van de kerkeraad had onttrokken en zichzelf daardoor plaatste buiten de gemeenschap der kerk waarover de ambtsuitoefening van de kerkeraad zich uitstrekt;
3. dat appellant het recht niet meer heeft er op te wijzen, dat de kerkeraad van Langeslag tucht over hem zou moeten oefenen, zo nodig tot de ban toe, om hem op deze wijze buiten te sluiten, aangezien hij zelf zich aan de tuchttoefening door de kerkeraad onttrok.

V *Zij spreekt uit*

aan de verzoeken van appellant niet te voldoen.

VI *Zij besluit*

hiervan kennis te geven aan

1. J. L. Struik te Laag-Zuthem (Ov.);
2. de eerstkomende particuliere synode van Overijssel;
3. de kerkeraad van Langeslag.

Artikel 185

Ingekomen stukken

De eerste scriba doet mededeling van de volgende ingekomen stukken:

1. een brief van de deputaten A.N.K., waarin zij berichten, dat het voorlopig streefbedrag van f 400.000, voor de nieuwbouw van het seminarie te Pusan is bijeengebracht; de synode neemt hiervan met blijdschap kennis;
2. een brief van de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool over verhoging van de college en examengelden; de synode besluit deze brief voor advies I toe te vertrouwen;
3. een brief van het moderamen van de deputatencuratoren, waarin het meedeelt, dat de deputatencuratoren alles in het werk zullen stellen om op de volgende generale synode te komen met een advies over wijzigingen en/of aanvullingen, die tengevolge van het besluit om het college van deputatencuratoren aan te vullen door benoeming van twee nietpredikanten, dienen te worden aangebracht in het Reglement voor de Theologische Hogeschool en in de Instructie voor de deputatencuratoren; de synode neemt de brief als kennisgeving aan;
4. een brief van de hoogleraren aan de Theologische Hogeschool betreffende de nieuwe emeritaatsregeling dit stuk wordt aan br. D.K. de Wolff in handen gegeven om in overleg met commissie I de synode van advies te dienen;
5. een brief van de kerkeraad van EnschedeNoord met mededeling van zijn besluit, dat de kerk van EnschedeNoord gaarne als „gastvrouw" wil fungeren voor de eerstvolgende generale synode; het moderamen zal een voorstel over deze aangelegenheid voorbereiden;
6. een brief van ds. Joh. Francke te Emmen met de mededeling, dat hij niet zal kunnen meewerken aan het deputaatschap voor herziening van het kerkboek; het moderamen zal de synode een voorstel doen;
7. een brief van br. J. J. Schreuder te Bussum naar aanleiding van zijn benoeming als deputaat voor de correspondentie met buitenlandse kerken; ook dit stuk wordt aan het moderamen toevertrouwd;

8. een brief van br. J. Visser te Santpoort met verzoek hem te ontslaan van zijn benoeming als primusdeputaat voor de correspondentie met buitenlandse kerken; het moderamen zal een voorstel doen;
9. een brief van br. J. Veldman te LeusdenZuid naar aanleiding van zijn benoeming als secundusdeputaat voor herziening van het kerkboek; ook hierover zal het moderamen een voorstel doen;
10. een brief van ds. J. van Raalte te 't Harde, waarin hij als hoofdbezwaar tegen het besluit inzake de structuur van het college curatoren Theologische Hogeschool aanvoert, dat daardoor in principe het karakter van de School der Kerken veranderd is; de synode neemt hiervan kennis;
11. een telegram d.d. 23 oktober van ds. P. K. Keizer te Groningen, waarin deze bezwaar maakt tegen het deelnemen van ds. J. Kok, voormalige praeses van de Besluit inzake bezwaarschrift van br. A. Ros betreffende de kerk te Leerdam synode van Hoogeveen, aan „de discussie over Hoogeveen”, in het bijzonder tegen bepaalde in de pers vermelde woorden van ds. Kok, en zegt er op te rekenen „dat de praeses hem wel tot de orde van de kerk zal roepen”; de praeses wijst er op, dat het regel is dat leden van een synode niet meestemmen, wanneer een besluit in geding is waarover zij reeds eerder hun stem uitbrachten, en dat het overigens gewoonte is dat zij wel aan de bespreking kunnen deelnemen; de wijze waarop ds. Kok daarvan gebruik heeft gemaakt acht de praeses niet laakbaar als partijdig in verkeerde zin;
12. een open brief van br. K. Reinders te Drachten naar aanleiding van hetgeen deze in een persverslag van de bespreking over een verzoek van drie predikanten te Groningen gelezen heeft; exemplaren van deze brief worden aan de synodeleden ter hand gesteld.

Artikel 186

Besluit inzake bezwaarschrift van br. A. Ros betreffende de kerk te Leerdam

Ds. N. Bruin dient een voorstel in met betrekking tot het in art. 179 genoemde bezwaarschrift van br. A. Ros. Dit voorstel ontvangt de steun van verschillende leden en ondergaat een korte bespreking.

De praeses brengt het commissie-voorstel eerst in stemming. Het wordt verworpen met 16 stemmen tegen en 13 voor.

Het andere voorstel wordt daarna aanvaard met 21 stemmen voor en 8 tegen. De afgevaardigden van Zuid-Holland blijven telkens buiten stemming.

Het synode-besluit heeft de volgende inhoud:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een bezwaarschrift van br. A. Ros te Maassluis tegen het besluit van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971, Acta art. 31;
2. een brief van de kerkeraad van Maassluis bevattende een adhesiebetuiging aan het onder 1 genoemde bezwaarschrift

II *Zij constateert*

1. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 had te oordelen over een bezwaarschrift van de kerkeraad van Leerdam, scriba A. van Gent, tegen het besluit van de classis Dordrecht-Gorinchem, dat zij de afgevaardigden van de kerk te Leerdam niet langer in haar vergadering kan ontvangen;
2. dat de kerkeraad hiertegen aanvoerde:
 - a. dat in de uitspraken van de classis het Woord des Heren ten enen male buiten het gezichtsveld blijft;
 - b. dat de classis hen heeft uitgebannen door middel van een duidelijke verkrachting van art. 31 K.O.;
 - c. dat de classis het verweer van de kerkeraad tegen de beschuldiging van schending van de artikelen 41, 61, 53 en 55 K.O. heeft genegeerd;
3. dat de particuliere synode van oordeel was
 - ad a. dat de kerkeraad van Leerdam een onschriftuurlijke houding bij de classis aanwezig acht, doch in gebreke is gebleven tot staving van zijn verwijt ook maar enig bewijs, ontleend aan de Schrift of de kerkorde, aan te voeren;
 - ad b. dat de classis de betekenis van art. 31 K.O. goed heeft gezien en dat de interpretatie, die de kerkeraad van Leerdam aan dit artikel geeft, leidt tot ontbinding van het kerkverband;
 - ad c. dat de klacht van de kerkeraad ten onrechte is en dat zijn verweer de grond van het

- classisbesluit niet aantast;
4. dat br. A. Ros tegen de uitspraak van de particuliere synode aanvoert
 - a. dat hij geen enkele toetsing aan de belijdenis, artikelen 28 en 29 N.G.B., daarin aantreft;
 - b. dat de particuliere synode zich in haar besluitvorming over de gemeente van Leerdam niet onderwerpt aan hetgeen de artikelen 28 en 29 N.G.B. uitspreken over de ware vergadering en haar kenmerken en over de valse vergadering en haar kenmerken;
 - c. dat de particuliere synode niet laakt, dat de classis zich niet genormeerd heeft aan hetgeen de Gereformeerde Kerken in de artikelen 28 en 29 N.G.B. normatief stellen aangaande het kerkvergaderend werk van de Christus en aangaande de valse kerk;
 - d. dat de particuliere synode derhalve een leer leerde, welke de belijdenis der waarheid terzijde stelde, hetgeen betekent dat zij een weg betrad welke in beginsel een kenmerk der valse vergadering vertoont;
 5. dat br. A. Ros verzoekt uit te spreken
 - a. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 „de kenmerken der N.G.B. art. 28, 29 aangaande de ware en valse kerk had moeten noemen, overwegen en daarnaar oordelen, in haar besluitvorming aangaande de kerk van Leerdam“;
 - b. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 „in haar besluit aangaande de kerk van Leerdam de in, ten eerste, genoemde belijdenisnorm niet heeft gehonoreerd noch zich daaraan heeft onderworpen“;
 - c. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 „alsnog gehouden is het in het 1e en 2e genoemde te overwegen en daarnaar te oordelen“.

III *Zij overweegt*

1. dat br. A. Ros in geen enkel opzicht een poging heeft gedaan om de inhoud van de oordelen van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 te toetsen aan Schrift, belijdenis en kerkorde;
2. dat br. A. Ros in plaats daarvan de besluitvorming van de particuliere synode heeft veroordeeld vanuit zijn eigen opvatting, dat wanneer de afgevaardigden van een kerkeraad in classicaal verband niet worden ontvangen, dit alleen verantwoord is, indien van de betrokken kerk wordt verklaard dat het een valse kerk is geworden;
3. dat br. A. Ros op geen enkele wijze aantoont, dat zijn opvatting aangaande het kerkverband gevolgd dient te worden in plaats van hetgeen eerst de classis Dordrecht-Gorinchem en daarna de particuliere synode van Zuid-Holland hebben gedaan door de concrete gedragingen van de kerkeraad van Leerdam te toetsen aan hetgeen is vastgelegd in de belijdenis en de kerkorde.

IV *Zij is van oordeel*

1. dat br. A. Ros ten onrechte van de generale synode uitspraken verlangt, die in wezen zich zouden onttrekken aan hetgeen in de Gereformeerde Kerken concreet is vastgelegd omtrent het samenleven in een kerkverband;
2. dat met name het oordeel van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971, dat de kerkeraad van Leerdam een interpretatie van artikel 31 K.O. geeft die tot ontbinding van het kerkverband leidt, voor br. A. Ros een aanwijzing had dienen te zijn dat hij, indien hij meende de uitspraken van de particuliere synode te moeten bestrijden, behoorde in te gaan op hetgeen de particuliere synode in werkelijkheid heeft geoordeeld;
3. dat derhalve het bezwaarschrift van br. A. Ros tegen de particuliere synode van Zuid-Holland niet beantwoordt aan hetgeen gesteld is in het slot van artikel 31 K.O.

V *Zij spreekt uit*

dat zij derhalve aan de verzoeken van br. A. Ros niet kan voldoen.

VI *Zij besluit*

hiervan kennis te geven aan

1. br. A. Ros te Maassluis;
2. de kerkeraad van Maassluis;
3. de eerstkomende particuliere synode van Zuid-Holland.

Het niet-aanvaarde voorstel luidde als volgt:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. het bezwaarschrift d.d. 6 maart 1972 van br. A. Ros te Maassluis tegen het besluit van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 betreffende „een bezwaarschrift van de raad van de Gereformeerde Kerk te Leerdam, scriba A. van Gent, inhoudende bezwaren tegen een besluit van de classis Dordrecht-Gorinchem d.d. 14 januari 1971. dat zij de afgevaardigden van de kerk te Leerdam niet langer in haar vergadering kan ontvangen”;
2. de brief van de kerkeraad van Maassluis, d.d. 27 maart 1972, bevattende een adhesie-betuiging aan het bezwaarschrift onder 1 genoemd.

II A *zij constateert*

1. dat br. A. Ros in zijn bezwaarschrift heeft opgenomen een fotocopie van het „Pers-verslag van de derde zitting van de Particuliere Synode van Zuid-Holland 1971, gehouden op 13 oktober 1971 te Hardinxveld-Giessendam”, zoals dat is opgenomen in het Geref. Kerkblad voor Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg van 5 februari 1972, welk persverslag het bovengenoemde besluit van de particuliere synode van Zuid-Holland bevat;
2. dat de weergave van genoemd besluit in het onder 1 genoemd persverslag overeenstemt met het besluit, zoals het is opgenomen in de Acta van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 onder art. 31, behalve in dit opzicht, dat blijkens de Acta de particuliere synode op grond van haar oordelen bovendien uitsprak, „dat de kerkeraad van Leerdam in zijn klacht ad A niet ontvankelijk is en dat hij ad B en C ten onrechte klaagt over de hem door de classis Dordrecht-Gorinchem aangedane behandeling”;
3. dat de kerkeraad van Maassluis schrijft: „Hoewel de acta van de Particuliere Synode nog niet zijn verschenen, acht hij de door br. Ros aangesneden zaken dermate belangrijk dat hij gaarne zijn adhesie aan dit bezwaarschrift wil betuigen”;
4. dat het „Kort Verslag der classis Dordrecht-Gorinchem d.d. 10 december 1972 der Gereformeerde Kerken in Nederland te Zwijndrecht” betreffende de zitting van 14 januari 1971 in art. 10 o.m. vermeldt: „na brede bespreking wordt in een stemming unaniem uitgesproken. dat het antwoord van de kerkeraad van Leerdam niet bevredigend is; in een tweede stemming wordt eenparig geoordeeld, dat deswege de afgevaardigden van de kerkeraad van Leerdam niet ter classis-vergadering meer ontvangen kunnen worden”;
5. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 van oordeel was, „dat de kerkeraad van Leerdam
ad A. een onschriftuurlijke houding bij de Classis aanwezig acht, doch in gebreke is tot staving van zijn verwijt ook maar enig bewijs, ontleend aan de Schrift of K.O., aan te voeren;
ad B. dat de classis de betekenis van artikel 31 K.O. goed heeft gezien en deze terecht aan de Kerkeraad van Leerdam heeft voorgehouden; dat de interpretatie die de Kerkeraad van Leerdam geeft aan dit artikel leidt tot ontbinding van het kerkverband;
dat de kerkeraad van Leerdam gefaald heeft in het leveren van het nodige tegenbewijs;
ad C. dat de kerkeraad van Leerdam er ten onrechte over klaagt dat de Classis zijn verweer onbeantwoord heeft gelaten, daar deze kerkeraad op de zitting van de Classis alle gelegenheid heeft gehad verweer te voeren en het door hem gevoerde verweer reeds was weerlegd en dit verweer, bij herhaling gevoerd. de grond van het classisbesluit niet aantast”.

B *Zij constateert voorts*

1. dat br. A. Ros verklaart tegen het besluit van de particuliere synode „grote confessionele bezwaren” te hebben;
2. dat br. A. Ros deze „grote confessionele bezwaren” aldus samenvat:
Ik vind in de gehele uitspraak der P.S. geen enkele toetsing aan de belijdenis (N.B.G.) art. 28, 29, welke artikelen immers zich zeer duidelijk uitspreken over:
De ware vergadering en haar kenmerken.
De valse vergadering en haar kenmerken.
Het onderhavige P.S.-besluit immers, noemt noch onderwerpt zich aan deze kenmerken in haar besluitvorming over de klagende en veroordeelde Gemeente van Leerdam”.

C *Zij constateert verder*

dat br. A. Ros zijn bezwaren als volgt concretiseert:

1. a. door ten aanzien van het besluit van de classis Dordrecht-Gorinchem d.d. 14 januari 1972, dat zij de afgevaardigden van de kerkeraad van Leerdam niet langer in haar vergadering kan ontvangen, dit oordeel uit te spreken:
„Daarin negeerde de classis het kerkvergaderend werk van de Christus hetwelk de gereformeerde kerken normeerde in bovenstaande kenmerken”;
 - b. door voor dit oordeel de volgende gronden aan te voeren:
 - „1^e. De gemeente van Leerdam, hoezeer haar ook fouten en gebreken aankleefden, wist zich schuldig zich bij de gereformeerde kerken in Nederland te voegen. Daarin onderhield zij de belijdenis en wilde zij lopen de loopbaan die Hij ons voorstelt.
 - 2^e De classis Dordt-Gorinchem scheidde de gemeente van Leerdam van zich af. zonder na te gaan of deze gemeente 'niet meer van de kerk was.'
Daarin normeerde zij haar uitspraken niet aan de belijdenis der Schriften o.a. ook D.L. III, IV 17.
 - 3^e. De classis Dordt-Gorinchem heeft de gemeente van Leerdam niet in haar vergadering willen ontvangen en zo zich van haar afgescheiden zonder de in de N.G.B. genoemde kenmerken der ware kerk aan haar te controleren en haar daarnaar te oordelen.
 - N.L. a. de reine predicatie des Evangelisch.
 - b. de reine bediening der sacramenten.
 - c. zo de kerkelijke tucht gebruikt wordt. (Art. 29 N.G.B.)”;
 - c. door naar aanleiding van het besluit van de particuliere synode van Zuid-Holland aan bovengenoemd oordeel de volgende conclusie te verbinden:
„De part. syn. Zuid-Holland 1971 laakt dit, het zich niet normeren aan de belijdenis in haar besluitvorming van de classis niet, maar sterkt haar veeleer op deze onconfessionele weg door zelf in haar besluitvorming de aloude kenmerken der ware kerk van Christus ook niet te verwerken en nochtans te besluiten deze gemeente van Leerdam conform de classisuitspraak weg te stoten uit de gemeenschap der kerken van de Christus (De Gereformeerde kerken in Nederland).
Daardoor is dit P.S.-besluit. omdat zij de normen der belijdenis der Schriften niet noemt aangaande de kerk en nochtans uitsluit, tegen de ordinantie Gods. H. Cat. Z. 38. art. 28 N.G.B.”;
2. a. door ten aanzien van het besluit van de classis Dordrecht-Gorinchem d.d. 14 januari 1971, dat zij de afgevaardigden van de kerkeraad van Leerdam niet langer in haar vergadering kan ontvangen, bovendien dit oordeel uit te spreken: „Daarin, in dit haar besluitvorming, vertoonde zij, in beginsel, het merkteken der valse vergadering, art. 29 N.G.B.”;
 - b. door voor dit oordeel de volgende gronden aan te voeren:
 - „1^e. De classis Dordt-Gorinchem heeft tegen het Woord van onze God met geen woord gerept van het le kenmerk der Schriften aangaande de valse kerk, in haar besluitvorming over Leerdam.
Daarin deed de classis te kort aan de eeuwige norm van onze God, aangaande de valse kerk waarvan wij ons hebben af te scheiden. Niettemin beletten zij dat de gemeente van Leerdam gemeenschap kon oefenen met de Gereformeerde kerken in Nederland. H.C. v.a. 77.
 - 2^e. De classis heeft niet gecontroleerd, noch zich overtuigd in haar besluitvorming, of in de gemeente Leerdam de sacramenten wel bediend werden.
Daarin heeft zij deze norm veronachtzaamd welke de Gereformeerde kerken naar de Schriften altijd moeten honoreren. Het classisbesluit is daarin ernstig te kort geschoten tot handhaving van de belijdenis der waarheid aangaande deze kerk vergaderingsnorm.
Alhoewel in de kerk van Leerdam, naar het classisbesluit, er met de sacramenten niets onreins geschiedde mocht deze gemeente niet meer de dood des Heeren met ons verkondigen, totdat Hij komt.
 - 3^e. De gemeente van Leerdam heeft zich, volgens het besluit der classis, op geen

enkele manier schuldig gemaakt aan vervolging van hen die heilig leven naar Gods Woord.

Echter, de classis Dordt-Gorinchem der Gereformeerde kerken heeft zonder deze en andere normen des Heeren de drie formulieren van Enigheid te hanteren in haar besluitvorming, zonder zich aan deze normen te onderwerpen in haar besluitvorming, vervolgd, uitgesloten, niet in haar vergadering willen ontvangen en dus buiten de avondmaalsgemeenschap gesteld, die heilig leven naar Gods Woord";

3. door naar aanleiding van de uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland aan bovengenoemd oordeel de volgende conclusie te verbinden:
„De P.S. van Zuid-Holland heeft deze veronachtzaming en negering der belijdenisnormen in het classisbesluit niet opgemerkt; erger, zij heeft de door de Gereformeerde kerken op de Schriften gegronde normen des Heren aangaande de valse kerk in haar besluitvorming zelfs niet genoemd noch zich daaraan onderworpen.
Daarmee leerde zij een leer welke de belijdenis der waarheid ter zijde stelde.
Daarmee betrad zij, met de classis Dordt-Gorinchem de weg in haar besluitvorming welke in beginsel een kenmerk der valse vergadering vertoont. 'Zij vervolgt, sluit van het avondmaal uit, die heilig leven naar Gods Woord.' "

D *Zij constateert tenslotte*

dat br. A. Ros de generale synode verzoekt „aangaande het bovenvermelde besluit der P.S. van Zuid-Holland" uit te spreken:

- „1^e. Dat de P.S. van Zuid-Holland 1971 de kenmerken der N.G.B. art. 28, 29 aangaande de ware en valse kerk had moeten noemen, overwegen en daarnaar oordelen, in haar besluitvorming aangaande de kerk van Leerdam.
- 2^e. Dat de P.S. van Zuid-Holland 1971, in haar besluit aangaande de kerk van Leerdam de in, ten eerste, genoemde belijdenisnorm niet heeft gehonoreerd noch zich daaraan heeft onderworpen.
- 3^e. Dat de P.S. van Zuid-Holland 1971 alsnog gehouden is het in het 1^e en 2^e genoemde te overwegen en daarnaar te oordelen".

III A *Zij overweegt*

1. dat br. A. Ros voor zijn bezwaren tegen de onderhavige uitspraak van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 geen enkel bewijs aanvoert, ontleend aan de Heilige Schrift of de kerkorde en daar zelfs geen poging toe doet;
2. dat hij daartegenover wel zegt, dat hij tegen de bedoelde uitspraak van de particuliere synode „grote confessionele bezwaren" heeft, maar die bezwaren pas kan ontwikkelen door eerst te construeren, hoe en langs welke weg de particuliere synode volgens hem tot haar besluitvorming zou moeten zijn gekomen;
3. dat hij daartoe poneert wat volgens zijn inzicht de particuliere synode door haar uitspraak heeft gedaan, nl besloten „deze gemeente van Leerdam conform de classis-uitspraak weg te stoten uit de gemeenschap der kerken van de Christus". en bovendien: „zij vervolgt, sluit van het avondmaal uit, die heilig leven naar het Woord Gods";
4. dat hij langs deze weg komt tot de opsomming van datgene wat de particuliere synode (al dan niet op voetspoor van de classis Dordrecht-Gorinchem) bij haar besluitvorming heeft nagelaten te doen met betrekking tot de artt. 28 en 29 N.G.B.

B *Zij overweegt voorts*

1. dat de particuliere synode evenmin als de classis Dordrecht-Gorinchem een oordeel uitsprak over de gemeente te Leerdam, maar het handelen van de kerkeraad van Leerdam veroordeelde;
2. dat de particuliere synode evenals de classis Dordrecht-Gorinchem de kerkeraad van Leerdam wilde bewegen tot het rechte handelen met betrekking tot het kerkvergaderend werk van Christus, opdat in die weg zijn afgevaardigden weer ter classicale vergadering zouden kunnen worden ontvangen;
3. dat de particuliere synode evenals de classis Dordrecht-Gorinchem in deze weg de gemeente te Leerdam wilde bewaren bij het rechte fundament en de gemeenschap der Kerk.

IV *Zij is van oordeel*

dat br. A. Ros in plaats van bewijzen naar art. 31 K.O. aan te voeren tegen het door hem gewraakte

besluit van de particuliere synode van Zuid-Holland slechts onbewezen beschuldigingen tegen haar inbrengt.

V *Zij spreekt uit*
niet aan de verzoeken van br. A. Ros te mogen voldoen.

VI *Zij besluit*
hiervan mededeling te doen aan br. A. Ros te Maassluis, aan de kerkeraad van Maassluis en aan de eerstkomende particuliere synode van Zuid-Holland.

Woensdag 8 november

Artikel 187

Voorstel kerkeraad Maassluis inzake samenspreking.

Namens commissie III legt ds. J. van der Wielen aan de synode voor een gewijzigd conceptbesluit inzake een voorstel van de kerkeraad van Maassluis over samenspreking met de classis Amsterdam (buiten verband). (Zie eerder art. 169.) In de bespreking wordt o.m. de vraag gesteld of er een mogelijkheid is om een samenspreking aan te bieden op voorwaarde van strikte binding aan de belijdenis, loyale onderhouding van de kerkorde en absolute gelding van het ondertekeningsformulier, bij welke samenspreking als onderwerp wordt gesteld de feiten en oor-

delen op grond waarvan de synode van Hoogeveen haar besluiten nam, en als doel geldt samenvergadering op de aloude grondslag van Schrift, belijdenis en kerkorde, zoals in de voorwaarde gesteld.

Deze vraag bedoelt te voorkomen dat het voorstel van de kerkeraad van Maassluis op formele gronden zou worden verworpen.

Anderzijds wordt bepleit om in het antwoord aan de kerkeraad van Maassluis meer gebruik te maken van gegevens, die de kerkeraden van Helpman en Enschede-Oost op tafel hebben gelegd.

De praeses stelt voor, dat de commissie met de betrokken sprekers overleg zal plegen. Dit wordt goed gevonden. (Zie verder art. 217.)

Artikel 188

Verzoek kerkeraad Rotterdam-C. inzake de „weerlegging”.

Commissie III heeft ook een gewijzigd voorstel voor een antwoord op een verzoek van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum, dat de synode een weerwoord zal geven op de weerlegging, die de classis Amsterdam (buiten verband) toevoegde aan haar antwoord op het appèl van de synode Hoogeveen. (Zie hiervoor eerder art. 169.) De commissie stelt bij monde van haar rapporteur, ds. J. van der Wielen, voor hieraan niet te voldoen. Na bespreking van dit voorstel gaat de synode er mee akkoord, dat nader overleg zal worden gepleegd. (Zie verder art. 218.)

Artikel 189

Mogelijkheid van samenspreking met kerken buiten verband?

Op voorstel van de praeses gaat de vergadering thans over tot een afzonderlijke gedachtenwisseling over de in art. 187 genoemde vraag naar een mogelijkheid van samenspreking, waarin ook wordt betrokken de vraag naar een mogelijkheid om een appèl te doen uitgaan.

Meer dan de helft van het aantal synodeleden neemt aan deze bespreking deel.

Sommige leden spreken zich uit voor het openen van een mogelijkheid tot samenspreking na het doen uitgaan van een appèl. Motief is, dat de verwijdering snel toeneemt, dat er bij leden van kerken buiten verband soms grote nood is, dat het goed is te tonen dat de weg tot de generale synode voor de kerken buiten verband niet is afgesloten, en dat de independentistische opstelling van de classis Amsterdam (buiten verband) reden geeft om tot wederkeer op te roepen.

Door anderen wordt de bevoegdheid van de synode in rekening gebracht. De classis

Amsterdam (buiten verband) zond haar antwoord niet aan de synode maar aan de kerken. Geen der kerken heeft gezegd, dat in dit antwoord reden ligt om terug te komen op de besluiten van de synode Hoogeveen. Bovendien zou de synode geen kerkverbandelijk adres hebben, wanneer zij een appèl van zich liet uitgaan; de kerken buiten verband zijn onderling immers verschillend. Daar komt bij, dat er geen verandering te zien is in de opstelling van de kerken buiten verband. Het ligt op de weg van de kerkeraden om te beoordelen wat er plaatselijk mogelijk is om leden van kerken buiten verband aan te spreken. Het geven van een weerwoord is niet allereerst de taak van deze synode.

De praeses merkt op, dat het thans niet nodig is conclusies uit de bespreking onder woorden te brengen. Commissie III kan rekening houden met wat gezegd is. Na haar beraad kunnen eventueel tegenvoorstellen worden ingediend.

Artikel 190

Brief synode van de Australische kerken.

De praeses leest de vergadering een brief voor, die afkomstig is van de synode 1972 van The Free Reformed Churches of Australia. Ze schreef:

„De Synode heeft Uw brief met beste wensen ontvangen en gelezen. Met blijdschap werd kennis genomen van de inhoud.

Het verlicht ons werk te weten, dat het gedragen wordt door de gebeden van het Kerkvolk hier, en dat ook U ons werk in Uw gebeden tot de Koning der Kerk gedenkt. De blijdschap, dat wij deze keer van Synode tot Synode kunnen schrijven is wederkerig. Wanneer U deze brief ontvangt, zal onze Synode haar werk al hebben verricht en misschien hebt U nog veel te doen.

Wij spreken de wens uit, dat al Uw werk en besluiten aan het Kerkvergaderend Werk van de Zone Gods zal dienstbaar zijn."

De brief was ondertekend door Rev. G. van Rongen als praeses en br. J. A. Dick als scriba II.

Met grote dankbaarheid neemt de synode kennis van de brief.

Artikel 191

Voorstel inzake verzoeken Maassluis en Rotterdam-C.

De predikanten C. J. Breen en W. Wierenga dienen een voorstel van orde in, dat beoogt, alvorens de verzoeken van de kerkeraden van Maassluis en Rotterdam-Centrum af te handelen, de weerlegging die de classis Amsterdam (buiten verband) aan de kerken gezonden had, te toetsen en daarbij o.m. gebruik te maken van het aan de synode gezonden resultaat van een toetsing, die de kerkeraad van Helpman reeds ondernomen had.

In de bespreking blijkt echter, dat dit een tegenvoorstel en niet een ordevoorstel is. Daarom nemen de indieners het terug.

Artikel 192

Antwoord aan di. Keizer, Stam en Verkade.

Een concept-antwoord aan de predikanten P. K. Keizer, C. Stam en J. Verkade te Groningen wordt namens commissie III door ds. J. van der Wielen aangeboden. (Zie hiervoor eerder art. 169.) De rapporteur, ds. J. Bos, is verhinderd aanwezig te zijn. Een door ds. W. Wierenga opgesteld antwoord, dat als voorstel door anderen gesteund wordt, ligt eveneens ter tafel.

Na een korte bespreking en commissie-beraad deelt ds. Van der Wielen mee, dat de commissie zich achter het concept-Wierenga stelt. Zij ontvangt daarvoor de dank der vergadering.

De synode neemt met algemene stemmen het voorgestelde antwoord aan. Afgevaardigden, die in Hoogeveen reeds hun stem over de aanhangige zaak hebben uitgebracht, blijven daarbij buiten stemming.

De brief van de synode aan de drie Groningse predikanten heeft de volgende inhoud:

„De generale synode van Hattem nam kennis van uw brief d.d. 21 maart 1972. U schrijft daarin, dat u tegen de „Hoogeveense" besluiten betreffende voornamelijk de zaak „Noord-Holland",

de zaak „Kampen" en

de zaak van de hoogleraren H. J. Jager en C. Veenhof

ernstige bezwaren heeft, evenals tegen de beslissing van de particuliere synode van Groningen 1970 in de zaak „Haren". U wilde tegen deze besluiten appèl aantekenen bij de generale synode van Hattem. U deelt verder mee, dat u tijdens het opstellen van uw bezwaarschriften werd overvallen door het besef van de uitzichtloosheid van deze wijze van handelen, waarom u besloot uw appèl de vorm te geven van een verzoekschrift.

In punt 1 van dit uw verzoekschrift spreekt u over „kerkelijke zaken, die op kerkelijke wijze besproken en behandeld dienen te worden". Gevraagd dient te worden: „Hoe leert Gods eigen Woord ons kerkelijk te handelen?" „Wat behaagt Hem, dat wij zullen doen met betrekking tot bepaalde zaken en personen?"

In het licht van deze vragen hebt u toen de Acta van de generale synode van Hoogeveen bestudeerd. En - zo schrijft u - toen werden uw ogen geopend voor de „vertheoretisering", de „verjuridisering", de „verschraling", de „steeds voortgaande verwijdering van Gods eigen levende Woord", de „verdorring, waaraan wij allen lijden als kerken van Christus in deze tijd". Verderop in uw brief vraagt u: „Zijn wij niet ver afgedwaald van de Schriftuurlijke wijze, waarop wij het goede en de vrede voor 'Jeruzalem'

behoren te zoeken?" U spreekt de overtuiging uit: „Terug naar de Schrift zelf! Terug naar de God en Vader van onze Here Jezus Christus". En voorts: „.. wij zijn van overtuiging, dat wij in de weg van besliste wederkeer tot Hem zegen mogen verwachten". Er is „geen wijsheid betracht". In dit verband merkt u op, dat wijsheid nog iets anders is dan intellectuele begaafdheid; dat God dienen met geheel het verstand nog iets anders is dan „redenerende en concluderende in logische argumentatie onze kracht zoeken..."

Dit is voorwaar een zeer sterk spreken, een zeer sterk óórdelen ook, over de generale synode van Hoogeveen en over de kerken. In feite roept u op tot bekéring: „Terug naar de Schrift zelf!", „besliste wederkeer" tot de God en Vader van onze Here Jezus Christus.

De synode mag dan verwachten, dat u zult komen met zeer sterke argumenten, onder het aanwijzen van concrete zonden; verwachten, dat u aanwijst wáár in de besluiten van de generale synode van Hoogeveen die vertheoretisering en die verwijdering van Gods eigen Woord blijkt. De synode heeft er naar gezocht.

U verwijst naar Hand. 15 en zegt: hoe geheel anders werd de fundamentele zaak, die toen in Jeruzalem aanhangig was, behandeld. Verderop: hoe geheel anders behandelden de apostelen in hun brieven de zaken van Christus' kerk.

Op geen enkele wijze toont u aan, dat de behandelingswijze onzer synoden voor de Here niet kan bestaan. Op geen enkele wijze toont u aan, dat het werken met constatering, overwegingen, oordelen en uitspraken in tégenspraak is met het: de Here dienen met geheel uw verstand. U toont niets aan; wijst nergens concreet zonden aan. En daarmee zijn al uw zware woorden en (aan)klachten als pijlen, die treffen degene, die ermee wilde schieten. Zulk onbewezen oordelen en veroordelen verwijdt zich vèr van wat de Here leert in zijn Woord over kerkelijk handelen.

Onder ditzelfde punt 1 schrijft u: niemand van ons zal iets willen afdoen van Gods Woord, de belijdenis, de kerkorde en van het verbindend karakter van het ondertekeningsformulier. Als u dit werkelijk als een spreken over de toekomst bedoelt, wil de synode u wijzen op Gods Woord: Wie meent te staan, zie toe dat hij niet valle. Als u in feite deze zin bedoelt als een beoordeling van de huidige stand van zaken, wil de synode u wijzen op Gods Woord, dat zegt: wie toch onder de mensen weet wat in een mens is dan des mensen eigen geest, die in hem is. Als u dit spreken bedoelt als een beoordeling van de situatie waarmee voorgaande synoden zich zagen geconfronteerd, is u te vragen: Wat brengt u dan in tégen de kerkelijke besluiten inzake de leer van ds. B. Telder, de leer van ds. L. E. Oosterhoff, en inzake de inhoud van de „Open Brief" en inzake het „kerkordelijk" en „confessioneel" handelen van de kerken van Noord-Holland, thans buiten het verband? Mocht u onverhoopt van mening zijn dat inzake deze personen en kerken verkeerde besluiten genomen zijn, verwijdt u zich dan niet vèr van Gods eigen levende Woord, door niet concreet de zonden en fouten in deze besluiten aan te wijzen? Tot genezing van de kerken, tot haar besliste wederkeer tot de God en Vader van onze Here Jezus Christus? Opdat zij mede door uw christelijke dienst, gezegend mogen worden?

In punt 2 (alsmede in de punten 9, 11 en 12) van uw brief spreekt u over de verhouding tot de broeders en zusters buiten ons kerkverband. U stelt de vraag: „Staat Christus nu werkelijk tussen hen en ons?" U acht deze vraag beslissend, zoals Paulus aan de Corinthiërs vroeg: „Is Christus gedeeld?" Verderop schrijft u: „wij willen beslist geen schuldigen aanwijzen of bepaalde personen aanklagen". En nog iets later: want „schuldigen" zijn wij tenslotte állen. Op deze wijze ontslaat u weer uzelf van de plicht aan te wijzen wáár en hoe de uitspraken van de generale synode van Hoogeveen in al deze zaken verkeerd waren. U weet uit de Acta van die synode, dat in geding was de trouw aan de gereformeerde belijdenis en kerkorde. Deze synode, gelijk die van Amersfoort-West, wéés schuld aan, dus ook schuldigen, heel concreet. Tastte zij daarin verkeerd? Zodat u kunt schrijven: wij willen beslist geen schuldigen aanwijzen of personen aanklagen? Indien zij mistastte, waarom wijst u dat dan niet aan? Naar uw uit de Schrift af te lezen christelijke plicht? Volgens de generale synoden van Amersfoort-West en van Hoogeveen was de gereformeerde grondslag waarover u op pag. 2 onderaan spreekt, in geding. Als dat naar uw mening niet het geval was, waarom toont u dat dan niet aan? U noemt als gereformeerde grondslag: „Het Woord van God, de aangenomen Formulieren, de aloude kerkenorde", maar wat wilt u in dit verband met uw vraag: „Staat Christus nu werkelijk tussen hen en ons?" Is Christus gescheiden van zijn Woord, dat in de gereformeerde confessie wordt nagesproken en waaruit de beginselen van kerkregering, geconcretiseerd in de aloude kerkorde, zijn geput?

Voor de stelling waarmee punt 3 van uw brief begint, voert u geen enkel argument aan. Evenmin gaat u in op de argumenten, die de beide voorgaande synoden aanvoerden voor haar besluiten inzake de contactoefening met de Christelijke Gereformeerde Kerken. In punt 4 van uw brief tast u met geen enkel argument aan de oordelen van de generale synoden van Amersfoort-West en Hoogeveen, dat het in de zaken rondom de „Open Brief" en in de zaak „Noord-Holland" en inzake de „buiten-verband-kerken" ging om het algemeen of katholiek karakter van de gereformeerde belijdenis, dus om „de ware oecumene".

Voor uw verzoek, geformuleerd in punt 5 van uw brief, voert u geen enkele grond aan; evenmin gaat u in op de gronden, die werden aangevoerd voor wat u noemt „de disciplinaire schoolmaatregelen" tegen de hoogleraren H. J. Jager en C. Veenhof. Ook bewijst u op geen enkele wijze, dat het op de weg en binnen de bevoegdheid van een generale synode ligt te voldoen aan de verzoeken, geformuleerd in de punten 6,

7, 8 en 10 van uw brief.

De synode spreekt als haar oordeel uit, dat uw brief een ernstig gebrek vertoont aan schriftuurlijk spreken en handelen in de kerk van de Here Christus. Had u maar, áls u meende ernstige bezwaren te moeten hebben tegen allerlei besluiten van kerkelijke vergaderingen, gehandeld naar uw in het begin van uw brief gememoreerde voornemen om naar art. 31 van de ook door u aanvaarde kerkorde geargumenteed appèl aan te tekenen tegen of revisie te vragen van deze besluiten.

Artikel 193

Brief br. A. A. Los

Thans komt in bespreking een conceptantwoord aan br. A. A. Los te Groningen.

Ds. J. van der Wielen is rapporteur van commissie III. (Zie hiervoor eerder art. 169.) Hij leest de brief van br. Los voor. Daarin worden de leden der synode opgewekt voor hun deel mee te werken aan een kentering in de houding ten opzichte van de kerken buiten verband, opdat veler gebeden om eenheid worden vervuld. De vergadering besluit deze brief eerst te laten vermenigvuldigen. (Zie verder art. 200.)

Artikel 194

De synode zet haar werkzaamheden voort in besloten zitting. Daarna zijn de avond-uren bestemd voor werk in kleiner verband.

Donderdag 9 november

Artikel 195

Ds. H. J. Begemann vervangt ds. Tj. Boersma. Op verzoek van de praeses betuigt hij instemming met de belijdenis.

De bespreking, die de vorige dag in comité was aangevangen, wordt thans voortgezet en beëindigd met het nemen van een besluit. In openbare zitting maakt de praeses bekend, dat de synode een klaagschrift van ds. W. Scheele te Gorssel behandelde en uitspraken heeft gedaan.

Het zijn de volgende:

De generale synode heeft kennis genomen van

een ongedateerde brief van ds. W. Scheele, em. predikant te Gorssel, waarin hij klaagt over besluiten van de particuliere synode van Gelderland 1970 (zittingen van 26 aug. en 25 nov.) en verzoekt uit te spreken, dat de particuliere synode „ten onrechte geoordeeld heeft als zij deed, waarom de mindere vergaderingen het bedreven onrecht voor zover mogelijk hebben te herstellen”.

A

I *Zij constateert*

1. dat appellant zich eerder gewend heeft tot de particuliere synode van Gelderland 1971 met een verzoek om revisie;
2. dat de particuliere synode van Gelderland 1971 ten aanzien van dit verzoek oordeelde, dat zij daaraan niet kon voldoen, daar slechts een derde deel van de vergadering niet eerder geoordeeld had in de zaak van appellant, waarom zij hem naar de generale synode verwees (Acta art. 21).

II *Zij is van oordeel*

dat nu appellant bij de generale synode naar art. 31 K.O. klaagt, zij deze klachten in behandeling heeft te nemen.

III *Zij besluit*

het bezwaarschrift van appellant in behandeling te nemen.

B

I *Zij constateert*

1. dat appellant als klacht tegen de constatering 1, 2 A B C D en de verdere constatering 1, 2, 3, 4 en 5 en de oordelen van de uitspraak van de particuliere synode (zitting 26 aug.), waarin de synode zich uitsprak over een klaagschrift van de kerkeraad van Arnhem d.d. 30 mei met betrekking tot een brief van de classis Arnhem aan ds. W. Scheele d.d. 19 december 1969.

inbrengt. dat het „niet waar" is, dat hij „niet wilde samenwerken met de kerkeraad", en dat het „verdraaiing" van zijn woorden is als de kerkeraad in zijn „besluit" van 14 juni 1969 de woorden uit zijn brief van 13 juni 1969 op deze wijze weergeeft

2. a. dat de particuliere synode uitsprak:
 - „1. dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Arnhem terecht tot het oordeel kwam, dat Ds W. Scheele geen basis meer zag voor het verder samenwerken met zijn kerkeraad en dat deswege de kerkeraad in de onmogelijkheid verkeerde, hem in die situatie te doen voorgaan in de diensten des Woords;
 2. dat de Classis Arnhem ten onrechte op 19 december 1969 aan Ds W. Scheele schreef: 'Wel wil zij U meedelen, dat zij met U van mening is, dat de gronden van het z.g. preekverbod, genomen uit de door U geschreven volzin: "dan is er weer verdere samenwerking mogelijk", ten enenmale onvoldoende moet worden geacht en dat de kerkeraad hierover schuld heeft te bekennen'";
- b. dat de particuliere synode deze uitspraken grondde op de volgende oordelen:
 - „1. dat Ds W. Scheele, toen hij op 27 mei 1969 de kerkeradsvergadering verliet, de samenwerking met de raad der kerk te Arnhem verbrak;
 2. dat Ds W. Scheele door hierover geen spijt te betuigen, maar tot op 13 juni 1969 vol te houden, dat geen samenwerking mogelijk was, volhardde in zijn weigering om samen te werken;
 3. dat de door hem zo genoemde beschuldiging van zijn kerkeraad geen reden mocht zijn de samenwerking op te schorten, maar dat de hulp van het kerkverband behoorde te worden ingeroepen;
 4. dat de Classis Arnhem, toen zij in de brief aan Ds W. Scheele d.d. 19 december 1969 het optreden van de kerkeraad laakte, ten onrechte de volzin uit de brief van 14 juni 1969 isoleerde van de overige . . . feiten";
3. a. dat door appellant niet ontkend wordt, dat hij op de kerkeradsvergadering van 27 mei 1969 na het uitbreken van het conflict tussen hem en de kerkeraad, waarin deze hem z.i. beschuldigde, de woorden sprak: „Dan acht ik de basis voor verder samenvergaderen niet meer aanwezig, want dan maakt u mij voor een leugenaar uit";
- b. dat de eigen verklaring van appellant van 29 mei 1969 eindigt met de woorden: „Zo neen, wat is er dan overgebleven van een basis voor samenwerking?";
- c. dat wèl Memorandum II vermeldt, dat ds. W. Scheele op de kerkeradsvergadering van 11 juni 1969 gezegd heeft: „Als u mij voor een leugenaar uitmaakt, is er dan nog samenwerking mogelijk?", maar dat deze woorden niet lètterlijk zijn terug te vinden in de notulen van die kerkeradsvergadering;
- d. dat appellant in zijn brief aan de kerkeraad d.d. 13 juni 1969 schreef: „Naar ik meen, kan dan de weg open zijn voor verder samenwerken en voor (eventuele) beantwoording van vragen", waarbij het woord „dan" ziet op wat hij schreef in de voorafgaande zin: „Daarom vraag ik van u een kerkeradsuitspraak over deze beschuldiging, die óf gegrond óf onder betuiging van leedwezen herroepen moet worden";
- e. dat appellant in zijn brief van 30 mei 1969 ten aanzien van de vergadering van 27 mei aan de kerkeraad schreef: „Toen zag ik de basis voor verder samenvergaderen weggenomen".

II *Zij overweegt*

1. dat door de particuliere synode nergens is gesteld, dat ds. W. Scheele niet verder wilde samenwerken met de kerkeraad, maar door haar uitsluitend op grond van de feiten werd geconcludeerd, dat appellant met de daad de samenwerking verbrak en volhardde in zijn weigering om samen te werken;
2. dat appellant zelf de opheffing van zijn weigering om met de kerkeraad samen te werken afhankelijk stelde van inwilliging van een door hem gestelde voorwaarde en daarmee een deel van de ambtsdienst onderliet (art. 37 K.O.).

III *Zij is van oordeel*

1. dat appellant niet heeft bewezen, dat de particuliere synode zijn woorden heeft verdraaid of onjuist getaxeed;
2. dat de particuliere synode geen oordeel heeft uitgesproken over de wil tot samenwerking.

IV *Zij spreekt uit*
dat deze klacht van appellant ongegrond is.

C
I *Zij constateert*

1. dat appellant tegen uitspraak I van de particuliere synode aanvoert, dat zij niet gebleven is bij art. 30 K.O., maar de materie van zijn bezwaarschrift aan de classis aan zich getrokken heeft, hoewel de particuliere synode overwoog, dat zij de classis had kunnen verzoeken deze zaak alsnog te behandelen, maar dit niet deed op grond van de overweging, dat nu de classis toch al gesproken had over schorsingswaardigheid van ds. W. Scheele voor haar behandeling wel rechtvaardig en noodzakelijk was;
2. a. dat de particuliere synode op 25 november 1970 als haar oordeel uitsprak:
 - „1. dat de particuliere synode deze zaken naar de regel van art. 30 K.O. aan de eerstvolgende vergadering der Classis Arnhem zou kunnen verzoeken, de klachten van Ds W. Scheele alsnog in behandeling te nemen;
 2. dat de bij de Classis Arnhem gesignaleerde tekortkoming vanwege de door de classis reeds gedane uitspraak inzake de schorsingswaardigheid, voor de particuliere synode een behandeling van de aan haar voorgelegde belangrijke zaken gerechtvaardigd en noodzakelijk maakt”;
- b. dat de particuliere synode haar oordeel onder meer grondde op de overwegingen:
„dat de zaken, die in het klaagschrift aan de orde worden gesteld, uiteindelijk allen raken de positie van Ds W. Scheele met betrekking tot het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland; dat hierin door de Classis Arnhem van 11 september 1969, in haar zitting van 30 oktober 1969 door een oordeel van schorsingswaardigheid reeds een belangrijke uitspraak werd gedaan”.

II *Zij overweegt*

1. dat een meerdere vergadering volgens art. 30 K.O. niet zal handelen „dan 't gene dat in mindere niet heeft afgehandeld kunnen worden ...”;
2. dat appellant wel stelt, dat de particuliere synode niet gebleven is bij art. 30 K.O., maar niet aantoonbaar dat de overwegingen, op grond waarvan de particuliere synode tot behandeling overging, in strijd zijn met de Schrift of de kerkorde;
3. dat een meerdere vergadering, voor een goede rechtsgang, een haar voorgelegde zaak, wanneer zij een tekortkoming signaleert bij een mindere vergadering, niet hoeft terug te wijzen;
4. dat nu appellant naar art. 31 K.O. zich bij de particuliere synode beklaagde over uitspraken van de classis Arnhem van september 1969, terwijl deze classis in haar zitting van 30 oktober 1969 appellant schorsingswaardig had verklaard, het niet juist geacht moet worden, dat de particuliere synode de behandeling van het bezwaarschrift d.d. 3 augustus 1969 zou terug verwijzen naar de eerstvolgende classis.

III *Zij is van oordeel*

dat appellant niet heeft bewezen, dat het oordeel van uitspraak I van de particuliere synode herziening behoeft.

IV *Zij spreekt uit*
dat deze klacht van appellant ongegrond is.

D
I *Zij constateert*

1. a. dat appellant tegen uitspraak II van de particuliere synode aanvoert, dat hem hierin geen recht gedaan is, omdat de kerkeraad bij herhaling geweigerd heeft te voldoen aan zijn verzoek de zaak van de beschuldiging „door te spreken en uit te praten”; dit onder verwijzing naar zijn brief van 13 juni 1969 en die van de kerkeraad van 14 juni;
- b. dat in de brief van 13 juni van appellant niet gesproken wordt over een verzoek om de beschuldiging door te spreken en uit te praten, maar om een „kerkeradsuitspraak over deze beschuldiging ...”;
2. dat de particuliere synode uitsprak
 - a. dat de kerkeraad van Arnhem terecht oordeelde, dat niet van een beschuldiging als door

- appellant gesteld gesproken kan worden en dus zijn verzoek niet voor inwilliging vatbaar is;
- b. dat deze uitspraak een antwoord was op de klacht van appellant, dat de classis Arnhem naliet te luisteren naar zijn klacht over de zondige besluiten van de kerkeraad, toen zij op 11 december 1969 besloot de behandeling van zijn klaagschrift niet voort te zetten vanwege zijn houding tegenover de kerkeraad;
3. a. dat blijkens de notulen van de kerkeraadvergadering van 3 juni 1969 het moderamen namens de kerkeraad op 30 mei aan appellant heeft meegedeeld: „ . . . dat de vergadering wel aannam, wat overigens donderdagavond ook gezegd is, dat diskwalificeren niet gezegd is, maar dat zij tevens van oordeel is, dat spreken en opmerkingen van Ds wel in die richting wezen”;
 - b. dat de kerkeraad in zijn brief van 14 juni 1969 aan appellant stelde: „De kerkeraad is van mening en heeft dat ook reeds meermalen te kennen gegeven, dat hier niet van een beschuldiging als door U gesteld gesproken kan worden. Om deze reden is uw verzoek niet voor inwilliging vatbaar”;
 - c. dat de kerkeraad in zijn brief van 20 juni 1969 schreef: „ . . . dat het hem ten enenmale onmogelijk is in Uw probleemstelling van een door hem geuite beschuldiging te treden. En daarom wil de kerkeraad niet moede worden met voor de zoveelste keer te herhalen en bij deze te verklaren, dat door U niet letterlijk van diskwalificatie is gesproken, maar dat uw spreken die indruk wel vestigde en tot de oordeelsvorming leidde, waarover U zich beklaagt”;
 - d. dat appellant in zijn brief d.d. 23 juni 1969 aan de kerkeraad schreef: „Omdat uw schrijven van 20 juni over dezelfde materie handelt, moet mijn schrijven dan ook zijn: Ik moet eerst afwachten op hetgeen het kerkverband in dezen te bieden heeft”.

II *Zij overweegt*

1. dat uit de stukken niet blijkt, dat appellant ooit aan de kerkeraad verzocht heeft, om de zaak van de beschuldiging door te spreken en uit te praten, maar dat hij steeds vroeg om een officiële kerkeraaduitspraak in dezen;
2. dat uit geen der stukken blijkt, dat de kerkeraad geweigerd zou hebben te voldoen aan een verzoek van appellant om eerst door te spreken en uit te praten wat hem in eerster instantie als „beschuldiging” voor de voeten zou zijn geworpen.

III *Zij is van oordeel*

1. dat appellant niet kan stellen, dat de particuliere synode hem hier geen recht gedaan heeft, omdat uit geen der stukken blijkt, dat hij de kerkeraad een verzoek als bovengenoemd deed;
2. dat daarentegen uit de stukken - vooral uit de kerkeraadsbrief van 20 juni 1969 - openbaar wordt, dat de kerkeraad zich van zijn kant heeft uitgeput om aan appellant te betuigen, dat hij hem niet voor leugenaar uitmaakte, terwijl appellant zelf alle overleg over deze zaak verhinderde door herhaaldelijk niet op de kerkeraad te verschijnen en ook het schriftelijk overleg over deze zaak af te breken in zijn brief van 23 juni 1969.

IV *Zij spreekt uit*

dat deze klacht van appellant ongegrond is.

E.,

I *Zij constateert*

1. dat appellant tegen het oordeel van uitspraak III van de particuliere synode, dat de conclusie uit de slotzin van de brief van appellant d.d. 13 juni 1969 en het hem op grond daarvan opgelegde preekverbod juist was, aanvoert, dat hij dit oordeel niet recht acht, vooral omdat zijn verdraaide woorden als grond voor het preekverbod van 14 juni 1969 dienden;
2. dat de particuliere synode oordeelde:
 - „1. dat uit de feiten blijkt, hoe telkens weer door Ds W. Scheele de mogelijkheid tot samenwerking in twijfel wordt getrokken;
 2. dat deze feiten derhalve de conclusie, die door de kerkeraad uit de slotzin van de brief d.d. 13 juni getrokken werd, volkomen wettigen;
 3. dat het daarom onjuist is de uitspraak van de kerkeraad als een in zondag 43 genoemde

zonde van woordverdraaiing te kwalificeren en op grond daarvan van hem te eisen 'de op deze "zonde" gebaseerde uitspraak te herroepen en het door deze uitspraak gedane "onrecht" te herstellen '";

3. dat de particuliere synode dit oordeel grondde op de overwegingen:
 - „1. dat Ds W. Scheele op 27 mei '69 volgens zijn eigen citaat van eerder genoemd Memorandum in de kerkeraad heeft verklaard 'zo niet verder te kunnen vergaderen' en de kerkeradsvergadering verlaten heeft;
 2. op de vergadering van 29 mei '69 vroeg: 'Zo neen, wat is er dan nog overgebleven van de basis voor samenwerking?';
 3. in de vergadering van 11 juni 1969 antwoordde op een vraag dienaangaande: 'Als u mij voor een leugenaar uitmaakt, is er dan nog samenwerking mogelijk?' ".

II *Zij overweegt*

1. dat de particuliere synode in dezen de feiten heeft laten spreken uit officiële, ook door appellant aanvaarde stukken (wat dit laatste betreft met uitzondering van hetgeen de particuliere synode noemde in haar derde overweging), terwijl nog meer citaten van gelijke strekking van appellant zelf zouden zijn te noemen, vgl. B 1 3 d en e;
2. dat appellant wel poneert, dat hij dit oordeel van de particuliere synode niet recht acht, maar hiertegen geen andere gronden aanvoert dan die door de particuliere synode weerlegd zijn.

III *Zij is van oordeel*

dat appellant niet heeft aangetoond, dat dit oordeel van de particuliere synode niet juist is.

IV *Zij spreekt uit*

dat deze klacht van appellant ongegrond is.

F

I

Zij constateert

1. dat appellant tegen het oordeel van uitspraak IV van de particuliere synode inbrengt, dat door hem formeel geen bezwaar is ingediend tegen de classisuitspraak van 30 oktober 1969, maar dat hij wel bezwaar indiende tegen de grond, die de kerkeraad voor zijn uitspraak van schorsingswaardigheid aanvoerde, welke grond door de classis voor haar uitspraak overgenomen werd;
2. dat het bezwaar van appellant zich richt tegen het volgende gedeelte van uitspraak IV:
„voorts constaterende
 1. dat door de uitspraak van de Classis Arnhem van 11 september 1969, gedaan in haar derde zitting, in de aan deze particuliere synode voor-gelegde materie, reeds een oordeel gegeven werd door een mindere vergadering;
 2. dat ten aanzien van dit oordeel ter synode geen appèlschrift aanwezig is;is voorts van oordeel
 1. dat, hoewel inderdaad door de classis op boven reeds door de particuliere synode afgewezen gronden geen rechtstreeks antwoord gegeven werd, Ds W. Scheele toch indirect door het classisbesluit van 30 oktober 1969 wèl antwoord ontving;
 2. dat, nu dit antwoord niet ter toetsing aan de particuliere synode werd voorgelegd, het haar niet mogelijk is in deze materie uitspraken te doen";
3. a. dat de classis Arnhem van 11 september 1969 op 30 oktober, naar aanleiding van het verzoek van de kerkeraad van Arnhem d.d. 10 september 1969 om haar oordeel te geven over de schorsingswaardigheid van appellant, uitsprak:
„dat ds. Scheele zich heeft schuldig gemaakt aan:
 - overtreding van het vijfde gebod,
 - een zonde als aangewezen in art. 85 K.O.,
 - een zonde van openbare scheurmaking naar art. 80 K.O., welke zonden in een Dienaar des Woords niet te dragen zijn, zodat Ds Scheele schorsingswaardig is";
- b. dat de kerkeraad van Arnhem op 7 en 8 juli 1969 op dezelfde gronden als onder a. genoemd besloot zich tot de kerkeraad van Velp te wenden met het verzoek „zijn voorgaand oordeel te geven over de schorsingswaardigheid van ds. W. Scheele te Arnhem".

II *Zij overweegt*

1. dat de classis Arnhem op 30 oktober 1969, op dezelfde gronden als de kerkeraad van Arnhem zulks deed op 7 en 8 juli, uitspraak dat ds. Scheele schorsingswaardig is, waardoor appelland - zij het indirekt - antwoord ontving op het tweede punt van zijn bij de classis ingediende appèlschrift;
2. dat door appelland geen bezwaar tegen deze uitspraak van de classis Arnhem van 30 oktober 1969 bij de particuliere synode van 1970 werd ingediend.

III *Zij is van oordeel*

dat door appelland niet is aangetoond, dat de particuliere synode met betrekking tot bovengenoemde zaak op grond van art. 30 of 31 van de kerkerode anders had behoren te handelen.

IV *Zij spreekt uit*

dat deze klacht van appelland ongegrond is.

G

I *Zij constateert*

1. dat appelland tegen uitspraak V van de particuliere synode opmerkt, dat een verwijzing van de particuliere synode naar art. 6 K.O. geen zin heeft, omdat de samenkomsten in de Weverstraat geen samenkomsten waren waarin het ambt van dienaar des Woords of ouderling functioneerde, maar waarin krachtens het ambt der gelovigen enkele broeders en zusters samenkwamen om te bidden en te lezen uit Gods Woord, welke samenkomsten te vergelijken zijn met diensten in het gemeenteziekenhuis, die appelland al de jaren dat hij in Arnhem was met bewilliging van de kerkeraad in het ziekenhuis hield;
2. dat het bezwaar van appelland zich richt resp.:
 - a. tegen de door de particuliere synode geconstateerde overweging van de classis, dat geen dienaar des Woords een dienst mag aannemen, tenzij hij voorheen geadmitteerd is, art. 6 K.O.;
 - b. tegen de overweging van de particuliere synode „dat de classis nergens gesteld heeft, dat de door Ds W. Scheele belegde godsdienst-oefeningen ambtelijke diensten waren, maar evenals Ds W. Scheele zelf deed, deze diensten vergeleek met diensten 'zoals wij die kennen in ziekenhuizen' en derhalve aanwees de strijdigheid met art. 6 K.O.";
 - c. tegen de uitspraak, dat in hetgeen appelland aanvoerde tegen het besluit van de classis Arnhem d.d. 2 oktober 1969 geen enkele aanleiding gelegen is om dat besluit voor ondeugdelijk te verklaren;
3. dat de classis Arnhem op 2 oktober 1969 oordeelde, dat „de door ds. W. Scheele belegde 'godsdienst-oefeningen' als schismatiek dienen te worden aangemerkt, aangezien hij deze stelt te houden 'ter vergadering' van de kudde".

II *Zij overweegt*

dat art. 6 K.O. betrekking heeft op het stichten van een predikantsplaats in particuliere inrichtingen gelegen binnen het ambtsgebied van een plaatselijke kerk.

III *Zij is van oordeel*

1. dat de parallel, die appelland trekt met de „diensten" in het gemeenteziekenhuis niet opgaat, omdat zulke „diensten" niet gehouden plegen te worden „ter vergadering van de kudde" en daarheen ook niet alle broeders en zusters opgeroepen worden;
2. dat aan appelland moet worden toegestemd, dat verwijzing naar art. 6 K.O. geen zin heeft.

IV *Zij spreekt uit*

dat de klacht van appelland, wat de verwijzing naar art. 6 K.O. betreft, gegrond is.

H.

I *Zij constateert*

1. dat appelland tegen „ad B" van uitspraak VI van de particuliere synode inbrengt het niet juist te achten, dat zij oordeelde dat ook ten aanzien van art. 11 K.O. de kerkeraad juist gehandeld heeft, daar de kerkeraad hem slechts tot 31 oktober 1969 zijn beloofde honorarium toekende,

terwijl deze zelf tegenover rechterlijke instanties, nl. in een deurwaardersexploit verklaarde, dat appelland „tot 4 december 1969 aan de kerk verbonden was“;

2. dat het laatste gedeelte van uitspraak VI luidt:
„Tenslotte overwegende ad B
dat artikel 11 K.O. de kerkeraad, als representerende de gemeente, verplicht, haar dienaars van behoorlijk onderhoud te verzorgen, en hen niet te ontslaan zonder kennis en approbatie van de classis en zonder deputaten der particuliere synode;
3. dat dit artikel onmiddellijk verbonden is met artikel 10 K.O., waar van de dienaar, die van behoorlijk onderhoud verzorgd moet worden, verwacht wordt, dat hij de gemeente aan welke hij verbonden is, 'niet verlaat zonder bewilliging des kerkerads met de diakenen en met voorweten van de classis';

is tenslotte van oordeel

1. dat Ds W. Scheele door met een deel van zijn gemeente een eigen kerkeraad te vormen, en op deze wijze zijn kerkeraad als representant van de gemeente en tevens het andere deel van zijn gemeente te verlaten, van zijn kant de band met de gemeente verbroken heeft;
2. dat daarom terecht door zijn kerkeraad hem werd meegedeeld, dat door hem het in art. 11 van de kerkenordering gestelde op Ds W. Scheele niet meer van toepassing werd geacht;

zij spreekt uit ad B

dat Ds W. Scheele niet heeft aangetoond, dat de kerkeraad van Arnhem in de verklaring jegens Ds W. Scheele naar art. 11 K.O. geen verplichtingen meer te hebben 'in strijd met de afspraken neergelegd in de K.O.' gehandeld heeft“;

3. a. dat de kerkeraad van Arnhem op 18 november 1969, naar aanleiding van een rondschrjven aan de leden van de gemeente d.d. 6 november 1969, ondertekend door ds. W. Scheele en enkele andere broeders, (waarin de gemeente opgeroepen wordt „zich naarstig te begeven tot de uiensten, die gehouden worden in het gebouw Weverstraat 15 te Arnhem“, waar ds. W. Scheele zal voorgaan in de dienst des Woords en der sacramenten), besloot „om voorshands, in afwachting van een definitief besluit, geen honorarium uit te betalen aan Ds W. Scheele“;
- b. dat de kerkeraad op 4 december 1969 overeenkomstig zijn besluit van 2 december aan appelland schreef zich genoopt te zien „ . . . van de kansel af te kondigen dat U zich aan de gemeenschap der kerk hebt onttrokken en derhalve hebt opgehouden dienaar des Woords te zijn in het midden der gemeente. Dit houdt tevens in, dat de kerke-raad het in artikel 11 van de Kerkorde gestelde op U niet meer van toepassing acht“;
- c. dat in een deurwaardersexploit, uitgebracht aan appelland op verzoek van de kerkeraad, staat dat appelland „tot 4 december 1969 als predikant verbonden is geweest aan de Gereformeerde Kerk van Arnhem“.

II *Zij overweegt*

1. dat appelland zich bij de particuliere synode niet beklagt over het feit, dat hem ná 4 december 1969 geen honorarium meer is toegekend, maar over het feit, dat de kerkeraad jegens hem zijn gedane beloften inzake het levensonderhoud niet is nagekomen door geen uitbetaling te doen over de periode van 1 november tot 4 december 1969;
2. dat de verplichtingen van de kerkeraad jegens zijn dienaar des Woords, vastgelegd in art. 11 K.O., niet meer van kracht zijn als deze opgehouden heeft dienaar des Woords van die kerk te zijn.

III *Zij is van oordeel*

1. dat de particuliere synode op deze concrete klacht niet voldoende is ingegaan;
2. dat voor de kerkeraad van Arnhem naar art. 11 K.O. zijn verplichtingen jegens appelland bleven gelden, totdat hij notulair vastlegde en officieel deed weten dat appelland door zijn onttrekking had opgehouden dienaar des Woords van de kerk te Arnhem te zijn.

IV *Zij spreekt uit*

dat deze klacht aan appelland moet worden toegestemd.

I.

Zij besluit

1. op grond van de voorgaande uitspraken aan het verzoek van appellant niet te voldoen met uitzondering van hetgeen uitgesproken is onder G en H;
2. hiervan kennis te geven aan
 - a. ds. W. Scheele te Gorssel;
 - b. de eerstvolgende particuliere synode van Gelderland;
 - c. de eerstvolgende classis Arnhem;
 - d. de kerkeraad van Arnhem.

Artikel 196

Ds. G. Blijdorp rapporteert namens commissie I over een revisie-verzoek van br. A. Ros betreffende het besluit van de synode van Hoogeveen inzake de afvaardiging van de particuliere synode van Noord-Holland (Wormer). (X k)

De commissie vraagt na de bespreking tijd voor beraad. Dit wordt goed gevonden. (Zie verder art. 201.)

Artikel 197

Antwoord aan W. A. Verburg en echtgenote

De beantwoording van een revisie-verzoek van W. A. Verburg en echtgenote, thans te Alblasterdam, wordt in concept door ds. G. Blijdorp namens commissie I aan de synode voorgelegd (X h)

Zonder bespreking aanvaardt de synode het voorgestelde antwoord. De afgevaardigden die reeds hadden te oordelen als leden van de synode van Hoogeveen, blijven buiten stemming. Aan de synode was verzocht uit te spreken, dat de kerkelijke weg voor de kerken die vertegenwoordigd waren in de particuliere synode van IJmuiden 1969, te bewandelen was, en dat derhalve de synode van Hoogeveen in haar verantwoordelijkheid tegenover deze kerken is tekort geschoten.

In het antwoord wordt, in aansluiting aan hetgeen de synode van Hoogeveen constateerde, er op gewezen, dat genoemde kerken gestreden hebben voor de onverzwakte handhaving van art. 31 K.O., en dat de verlating van de in dit artikel gewezen weg door de kerken die in de particuliere synode van Wormer 1969 vertegenwoordigd waren, evenals de loslating van de binding aan de belijdenis, de kerkelijke gemeenschap verbrak. Ook wordt opgemerkt, dat de kerkelijke classes zich overeenkomstig de kerkorde met een credentie-brief hebben gemeld op de eerstvolgende particuliere synode om via die synode de afkerige classes tot de kerkelijke orde terug te roepen.

Een tweede verzoek was, aan de hand van bepaalde Schriftplaatsen te toetsen of de kerken die in de particuliere synode van IJmuiden vertegenwoordigd waren, hebben voldaan aan de in die Schriftplaatsen genoemde normen, en dienaangaande een uitspraak te doen.

In het antwoord wordt gezegd, dat op de stellers van het revisieverzoek de taak rust door hen geconstateerde strijdigheid met bedoelde Schriftplaatsen concreet aan te wijzen.

Voorts wordt in het antwoord gesteld, dat indien de kerken in Noord-Holland (buiten verband) het appèl van de synode van Hoogeveen hadden aanvaard, dit appèl de weg zou hebben geëffend om, eventueel via samenspreking, „tot een weer normaal functionerend kerkverband" te komen.

Tenslotte spreekt de synode haar bevreesdheid er over uit, dat de stellers van het revisieverzoek, door zich te voegen bij een kerk buiten verband, de uitspraak van de synode niet hebben afgewacht, hoewel zij kerken in Noord-Holland verwijten de kerkelijke weg niet ten einde toe te hebben bewandeld.

Artikel 198

Een concept van commissie I, rapporteur ds. G. Blijdorp, als antwoord op een brief van br. W. Zeldenrust te Rotterdam (X b) komt vervolgens in bespreking. De commissie zal zich nader beraden. (Zie verder art. 202.)

Artikel 199

Brieven P. de Vries c.s. („Getuigenis" en „Goud")

De praeses stelt aan de orde een rapport met twee concept-brieven, door ds. N. Bruin namens het moderamen aan de synode voorgelegd, als antwoord resp. op een brief van mevr. C. de Vries-van Ekeren, P. de Vries en mej. M. van der Heide te Nunspeet tegen een besluit van de particuliere synode van Gelderland 1970, met als bijlage de brochure „Getuigenis", en op een brief van P. de Vries ter begeleiding van de toegezonden brochure „Goud".

In de bespreking wordt nader toegelicht, waarom het moderamen voorstelt in te gaan op de leer over Gods bondshandel die in genoemde stukken het uitgangspunt is, en niet te volstaan met een antwoord op de

gevolgde weg van een „getuigenis". De eerstgenoemde brief bereikte de synode via de kerkelijke weg van een particuliere synode naar een generale synode. Weliswaar is het optreden van P. de Vries c.s. als „getuigen" in strijd met hetgeen de Schrift leert over het ambt der gelovigen, maar het is, nu de betrokkenen zich door de kerken van het ressort Gelderland buitengesloten achten, voor hen de laatste ernst. Deze ernst wordt gehonoreerd door het onschriftuurlijke uitgangspunt bloot te leggen. Methode en inhoud van het „getuigen" hangen volledig met elkaar samen. Ook wordt er op gewezen, dat weer-legging een bredere betekenis heeft dan voor de rechtstreeks betrokkenen alleen.

Nadat is voldaan aan de in de bespreking gebleken behoefte aan enkele correcties en aanvullingen in de voorgestelde antwoordbrieven, worden deze met algemene stemmen aanvaard. Ook besluit de synode het rapport als bijlage aan de brieven toe te voegen.

De praeses spreekt de bede uit, dat het antwoord moge dienen tot bekering van een verkeerde leer en praktijk.

De tekst van de brief aan mevr. C. de Vries-van Ekeren, P. de Vries en mej. M. van der Heide is als volgt:

Antwoord aan P. de Vries c.s.

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, Hattem 1972, heeft kennis genomen van uw brief d.d. 30 maart 1972, waaraan u had toegevoegd het geschrift „Getuigenis" van één uwer.

Uiteraard was, gelijk bij andere zaken die aan haar worden voorgelegd, allereerst de vraag naar de ontvankelijkheid aan de orde. Behoorde het tot de taak van de synode de inhoud van uw brief te behandelen? Daarbij stuitte de synode al spoedig op het verschijnsel, dat u nadrukkelijk stelt u niet als bezwaarden maar als getuigen tot de synode te wenden, getuigen tegen de afval in de kerken. Wel biedt u in uw brief een weerlegging van wat de particuliere synode van Gelderland 1970 als antwoord op een brief van u heeft uitgesproken, en volgt u dus de weg van een particuliere synode naar een generale synode. Maar u wilt niet worden aangemerkt als verongelijken. Ook viel het de synode op, dat uw optreden als getuigen naar uw oordeel niet beschouwd mag worden als het voorleggen van een zaak aan een synode opdat zij daarover zal oordelen. Of de door u genoemde valse leer over verbond en kerk al dan niet een valse leer is, en u al dan niet terecht wegens uw strijd tegen die leer werd buitengesloten, is, zo schrijft u, „een zaak, die niet door de synode of door de meerderheid in de kerk wordt uitgemaakt, maar door Gods Woord alleen". U verwijst daarbij naar art. 7 N.G.B.

U stelt uw getuigenis derhalve voor als een door Gods Woord uitgemaakte zaak, ten opzichte waarvan alleen de houding past van aannemen wat Gods Woord zegt. In dit verband werd de synode ook getroffen door wat u noemt uw constatering, dat de afgevaardigden van de kerken, die in Hattem samen vergaderen, hoofd voor hoofd schuldig zijn aan de algemene ontrouw en bondsbreuk in de kerken, daar niemand van hen publiek de openbare valse leer over verbond en kerk bestraft en bestreden heeft.

De synode is van oordeel, dat dit optreden van u als getuigen zich niet verdraagt met de apostolische leer, die b.v. ten aanzien van het spreken van profeten in de eerste tijd van de nieuwtestamentische kerk voorschrijft, dat de anderen het moeten beoordelen (1 Cor. 14 : 29), en dat de profetie dient te zijn naar gelang van ons geloof (Rom. 12 : 7). Ook denkt de synode aan de vraag van de apostel aan de gemeente van Corinthe, of het Woord Gods bij haar was begonnen of haar alleen had bereikt (1 Cor. 14 : 36).

Ten aanzien van de dienaren des Woords is in de Gereformeerde Kerken vastgelegd, dat zij zich in alles zullen houden aan de aangenomen leer, die uit Gods Woord geleerd is, en dat het plicht is eigen gevoelen daaraan te toetsen en te laten toetsen.

Uiteraard geldt ditzelfde ook bij de uitoefening van het ambt aller gelovigen. Wanneer u meent krachtens dit ambt de kerken, en nu ook de meeste vergadering der kerken, te moeten plaatsen voor uw getuigenis tegen een valse leer, dient u bereid te zijn dit getuigenis te laten toetsen. De afgevaardigden naar een generale synode zijn krachtens hun credentie-brief gehouden geen andere maatstaf te hanteren dan Gods Woord. En ook van uw getuigenis geldt dat men gener mensen schriften gelijk mag stellen met de Goddelijke Schriften, en dat wij van ganser harte verwerpen al wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt.

De synode heeft begrepen, dat uw getuigenis aan haar voor u de laatste ernst betekent. U acht u zelf wat betreft het ressort van de particuliere synode van Gelderland buitengesloten als ge-volg van het niet aanvaarden door de kerken van uw getuigenis. Zou de generale synode uw getuigenis niet aannemen, en zouden de kerken haar daarin volgen, dan zou naar uw oordeel Gods verbondswraak over al de kerken komen, doordat Hij haar verklaart valse kerken te zijn die worden uitgeroeid uit zijn verbond en kerk.

Mede met het oog op uw eigen positie heeft de synode deze laatste ernst geëerbiedigd door een onderzoek in te stellen omtrent de vraag hoe het toch komt dat u zo pertinent en ultimatief spreekt en handelt. Is het bij u hetzelfde als bij de apostelen, toen zij als getuigen van de Here Jezus Christus optraden temidden van een verkeerd geslacht, en tegenover een Sanhedrin dat de Heilige Geest wederstond moesten verklaren, dat zij

niet konden nalaten te spreken van wat hun als getuigen was toevertrouwd, omdat zij Gode meer moesten gehoorzamen dan mensen?

De synode heeft daartoe kennis genomen van uw leer over Gods bondshandel.

Terecht zegt u, dat de Here de zonde niet door de vingers ziet en dat Hij de bondsbrekers treft met zijn verbondswraak door hen uit zijn volk uit te roeien.

Ook het waar, dat de nieuwtestamentische gemeente de bondsbrekers met de christelijke ban uit de gemeente moet wegdoen. Maar nu is het de synode opgevallen, dat u de christelijke leer over uitbannen op een bepaalde manier van foepassing acht ten aanzien van gebeurtenissen in de geschiedenis der kerk als de Vrijmaking en laatstelijk de breuk ten aanzien van het verband van de Gereformeerde Kerken.

stelt, dat het breekmoment, waarop gelovigen niet langer zich mogen ophouden in een kerk. niet eerder aanwezig is dan wanneer die kerk een valse kerk is geworden doordat zij getrouwe getuigen verhindert hun ambt uit te oefenen. Eén der uwen stelt daarbij, dat vervolging als in Hand. 4 en 5 onmisbaar is voor het worden tot een valse kerk. Is dat het geval, dan roeit de Here zo'n kerk uit met al haar leden. Dit laatste is naar uw mening gebeurd toen in en na 1944 kerken een synode volgden, die zich meer macht en autoriteit toekende dan Gods Woord en dit bewees in maatregelen van schorsing en afzetting Alle leden van deze kerken zijn naar uw oordeel daardoor uitgeroeid uit Gods verbond en kerk. Dit was echter naar uw oordeel niet het geval toen er een breuk kwam tussen kerken binnen en buiten het verband van de Gereformeerde Kerken. Die breuk had er dus niet mogen zijn. Leden van ontrouwe kerken hadden moeten wachten totdat de kerk waartoe ze behoorden zou blijken valse kerk te zijn geworden doordat zij hen vervolgt en uitwerpt.

ziet dan dergelijke situatie als gelijk aan hetgeen de apostelen in Jeruzalem ondervonden. toen hun verboden werd te spreken over of te leren op gezag van de naam van Jezus. Uw herhaalde verwijzing naar Hand. 4 en 5 fungeert zelfs als een fundering van uw leer omtrent Gods bondshandel in het uitbannen van bondsbrekers. U wijst immers nadrukkelijk op het eenparige gebed van de apostelen en de hunnen, waarin met een beroep op Ps. 2 het Sanhedrin op één lijn werd gesteld met de heidenen en de volken buiten Israël.

U bent er echter aan voorbijgegaan, dat toen de apostelen als getuigen van de Here Jezus Christus in Jeruzalem optraden, zij reeds met anderen door de verhoogde Heiland als kerk van Hem vergaderd waren. Wat u noemt het breekmoment is derhalve niet aan te merken als een moment waarop een ontrouwe kerk, binnen welke de apostelen zich tot dan zouden hebben moeten ophouden, openbaar werd als een valse kerk.

De synode wijst u ook op hetgeen het Oude Testament vermeldt van Gods handelen met zijn afvallige volk. Hoe vaak zijn er momenten geweest, waarop „voorgangers" zichzelf meer macht en autoriteit toekenden dan Gods Woord en deswege profeten en rechtvaardigen doodden. Toch wilde de Here dat volk en al zijn leden niet terstond uitroeien (2 Kon. 13 : 23).

Uw leer omtrent Gods bondshandel stelt ten aanzien van de vergadering der christgelovigen dat in geval van ontrouw en afwijking eerst moet blijken dat de Here een bepaalde vergadering uitbant, terwijl de beschrijving van de geschiedenis der kerk in het boek Handelingen der Apostelen juist voorop stelt dat de Here Jezus Christus zijn kerk vergadert door zijn Woord en Geest. Zo spreekt art. 29 N.G.B.. over de merktekenen van de ware kerk, door te wijzen op de gelovige en gehoorzame activiteit van de ambtelijke diensten die in zijn naam moeten worden uitgeoefend. Dat is het wat bij de Vrijmaking bewogen heeft tot afwerping van een vreemd juk dat door een synode werd opgelegd en waardoor de gemeenschap van Woord en sacramenten verbroken werd. Daarbij is niet eerst gewacht tot een moment was aangebroken waarop geconstateerd kon worden dat de Here een kerk als valse kerk met inbegrip van al haar leden had uitgebannen. Niet uitroeiing van een vergadering van kerkleden was het beslissende criterium doch de roeping om het juk van Jezus Christus te blijven dragen. Zo was ook bij de breuk ten aanzien van het verband van de Gereformeerde Kerken die roeping beslissend. Om ware kerken te blijven moesten beslissingen genomen worden. Ze werden niet pas genomen nadat gebleken zou zijn dat de Here valse kerken uitroeide.

De synode constateerde bovendien in uw leer omtrent Gods bondshandel en uw handelen daarnaar een voorbijgaan aan de ordening der kerken zoals deze in de Gereformeerde Kerken mede met het oog op haar eenheid is vastgelegd. Zo stelt u b.v., dat een classis in plaats van een kerk in haar vergadering niet meer te ontvangen omdat deze zich niet houdt aan het gemeen accoord der kerken en aldus ruimte laat aan afwijkende leringen, haar dient te bestraffen, totdat zou blijken dat zij valse kerk is geworden. Dit betekent, dat, zolang in deze kerk geen vervolging is ingesteld, zij in de classis zal moeten worden ontvangen om deel te nemen aan haar vergaderingen en beraadslagingen. U gaat dan echter voorbij aan hetgeen b.v. is bepaald ten aanzien van het elkander ontvangen als kerken door middel van een credentie-brief, waarin stipulaties zijn opgenomen in overeenstemming met hetgeen in de Gereformeerde Kerken op grond van de Heilige Schrift als geldig en bindend is vastgelegd.

Wat één der uwen in een uiteenzetting over hulp van het kerkverband heeft geschreven over b.v. art. 41 en art. 44 K.O. doet ogenschijnlijk denken aan respectering van de ordening der kerken, in werkelijkheid gaat ook dat voorbij aan de gemeenschappelijke binding aan wat in de Gereformeerde Kerken is vastgelegd. Uw leer omtrent Gods bondshandel betekent daarom een geheel eigen benadering van de samenleving van de Gereformeerde Kerken. En wanneer u van uw daarop gegronde getuigenis verklaart, dat het geen beoordeling door mensen toelaat, blijkt deze leer bovendien een met dwang opgelegd juk te zijn. U aarzelt immers niet bij voorbaat te verklaren, dat, indien uw getuigenis door de synode niet wordt aangenomen, dit voor alle kerken, die haar handeling in dezen goedkeuren, zal betekenen dat zij valse kerken zijn geworden die met inbegrip van al haar leden door de Here worden uitgeroeid.

De synode heeft ook nagegaan wat u als weerlegging van de uitspraak van de particuliere synode van Gelderland 1970 aanvoert, en ook dáárbij geconstateerd hoezeer uw leer door u als een met dwang opgelegd juk wordt gehanteerd.

Als eerste punt van uw weerlegging noemt u, dat de particuliere synode uw aan haar geboden weerlegging van wat de classis Harderwijk ten aanzien van de kerk te Nunspeet had uitgesproken, nergens in haar besluit betrokken heeft.

De synode stemt u dit toe, voorzover de particuliere synode niet expliciet op uw leer is ingegaan. Maar nu leidt u daaruit af, dat deze synode weigerde zich voor haar deel van de algemene ontrouw en bondsbreuk te bekeren en daardoor metterdaad meewerkte aan uw buiten-sluiting, die u naar uw oordeel in Nunspeet was overkomen en ook door de classis Harderwijk was toegepast.

Voor u geldt maar één ding, nl. dat de door u aangesproken kerkelijke vergaderingen met u dienen te constateren, dat de kerk te Nunspeet een valse kerk was geworden en door de Here met inbegrip van haar leden was uitgeroeid.

Daarmee hangt samen, dat u de overweging van de particuliere synode „dat de eenheid en de enigheid der kerken binnen het kerkverband gegrond is in het zich houden aan het Woord der waarheid“, een zeer geraffineerde verdraaiing van Gods Woord noemt, een ketterij zo ernstig, dat zij uiteindelijk heel de leer en heel het leven aantast en bederft, ten diepste de zuurdesem van de Farizeeën, die uit werken gerechtvaardigd willen worden. Dergelijke op het geweten der gelovigen beslag leggende veroordelingen tonen aan hoezeer uw leer omtrent Gods bondshandel, ook voor u zelf, een dwingend uitgangspunt is. Wie uw leer niet aanvaardt en niet evenals u wacht totdat de Here blijkbaar een vergadering uitbant, is volgens uw leer een ijveraar, die zichzelf in het vasthouden aan het Woord der waarheid rechtvaardigt. De Here moet blijkbaar via uitbanning van anderen een rest bewaren; als het zo niet gebeurt, is elke daad van confessionele trouw, die een breuk ten gevolge heeft, slechts mensenwerk.

Het is de synode opgevallen, dat de dwang van uw leer u er zelfs toe brengt om tegen het oordeel van de particuliere synode over het laten voorgaan van de predikanten L. E. Oosterhoff en B. Telder in Nunspeet aan te voeren, dat als de kerkeraad zegt dat deze predikanten het goede Woord Gods zuiver bediend hebben, dit waarschijnlijk maakt, dat de kerkeraad de be-treffende predikanten heeft verzocht om hun specifieke door de meerdere vergaderingen afgewezen leringen in Nunspeet niet vanaf de kansel te verkondigen. Deze bewering van u valt te meer op, waar u zelf stelt, dat toen dezelfde kerkeraad tegenover u beleed dat de leer die in Nunspeet geleerd wordt de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is, deze kerkeraad een valse leer bleek voor te staan.

U voert ook tegen de uitspraak van de particuliere synode aan, dat de classis Harderwijk, door eerst de instructie van de kerkeraad van Hattem in behandeling te nemen, er blijk van gaf dat zij bij voorbaat niet wilde voldoen aan uw verzoek.

U gaat er van uit, dat toen de classis blijkens het Kort Verslag besloot te voldoen aan een verzoek van de kerkeraad van Nunspeet om eerst de instructie te behandelen, zij de motivering van deze kerkeraad overnam, nI. opdat zodoende de positie van de kerk te Nunspeet duidelijk zou worden, en leidt daaruit uw zoeven genoemde conclusie af. Uit het Kort Verslag blijkt echter niet, dat de classis deze motivering heeft overgenomen, terwijl in opdracht van de volgende classis wel aan u werd meegedeeld, dat de betrokken classis het onjuist achtte een discussie te beginnen over de materie die in uw brief aan haar werd aangesneden terwijl in-tussen de kerk te Nunspeet door één van haar zusterkerken werd aangeklaagd.

De synode wil u echter vooral er op wijzen, dat ook bij dit onderdeel van uw weerlegging blijkt welke dwang uw leer uitoefent. Voor u staat uw leer zo onomstotelijk vast als Gods eigen Woord. dat wanneer de classis een andere weg volgt dan u noodzakelijk acht, dit voor u bewijs is, dat zij bij voorbaat die leer verwerpt.

Ook uit uw reactie op het oordeel van de particuliere synode, dat de classis in feite aan uw verzoek heeftblijkt hoe dwingend uw leer voor elf en anderen wil zijn.

Wel is de generale synode van mening, dat de particuliere synode in dit oordeel niet de wezenlijke betekenis van uw brief aan haar in rekening heeft gebracht. Maar als u verklaart, dat dit oordeel satanische leugen is, afkomstig uit de diepten der hel, en dat het de bedoeling was u te doen vallen in de kuil van het verderf, blijkt toch wel welke macht uw leer bij u zelf heeft, en hoezeer dit de kerkelijke vergaderingen onder een dwingend juk wil leggen.

Ditzelfde is ook het geval, wanneer u van de opwekking der particuliere synode, dat u zich zou stellen onder het juk van Christus in de kerk te 't Harde, zegt dat dit zou betekenen, dat u zich onder een antichristelijk juk zou gaan stellen, omdat deze kerk inmiddels een valse kerk was geworden door het aanvaarden van de classis-uitspraak over de kerk te Nunspeet.

De synode is hiermee aan het einde van haar antwoord op uw brief gekomen. Moge dit antwoord uw ogen helpen openen voor het vreemde van het juk, dat u zichzelf hebt opgelegd en dat u voor uw deel ook aan de kerken tracht op te leggen.

U acht het een bijzonder belang van uw brief, dat afwijzing van uw getuigenis zou betekenen, dat de synode u buiten de gemeenschap van de kerken zou sluiten. Moge het u duidelijk worden, dat dit buitensluiten door u zelf zou worden toegepast, nl. doordat u de kerken zou buitensluiten en uzelf zodoende in een volstrekt isolement zou brengen.

Het is voor u de laatste ernst. Welnu, laat u dan overtuigen dat het de hoogste tijd is om u in de kracht van het geloof, dat de Here Jezus Christus Zijn kerk vergadert door Zijn Woord en Geest, vrij te maken van het vreemde juk waaronder u zich hebt gebogen.

Het apostolische getuigenis spreekt over de medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods, die gebouwd zijn op het fundament van de apostelen en profeten, terwijl Jezus Christus zelf de uiterste hoeksteen is (Ef. 2 . 19, 2M, en over het bewaren van de eenheid des Geestes (Ef. 4 : 3). Waarom zou u dan zichzelf nog langer buitensluiten van een Gereformeerde Kerk, die op grond van dit apostolische getuigenis verklaart, „dat de eenheid en enigheid der kerken binnen het kerkverband gegrond is in het zich houden aan het Woord der waarheid“?

De Here lelde u door zijn Heilige Geest.

Antwoord aan P. de Vries

Het antwoord aan P. de Vries afzonderlijk luidt aldus:

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, Hattum 1972, heeft kennis genomen van de brief d.d. 1 februari 1972. die u ter verklaring van uw bedoelingen met detoezending van uw brochure „Goud“ aan haar hebt geschreven.

U noemt als eerste, dat u door middel van „Goud“ het in art. 31 K.O. bedoelde bewijs wilt leveren. Nadrukkelijk verwerpt u het zenden van een bezwaarschrift. Naar uw oordeel gaat het om besluiten die duidelijk in strijd zijn met Gods Woord en Wil, zodat de procedure van een bezwaarschrift niet alleen principieel onmogelijk is maar ook in strijd is met art. 31 K.O. zelf. In uw brief aan de president-curator, die u in afschrift hebt toegezonden, zegt u, dat wie een bezwaarschrift schrijft de materie van het bezwaar in feite ter discussie stelt, althans onderwerpt aan het oordeel van degenen bij wie hij het bezwaarschrift indient.

Na alles wat de synode over deze opvatting geschreven heeft in de brief, die mede aan u gericht is als antwoord op een brief tegen de particuliere synode van Gelderland 1970, kan de synode hierover thans kort zijn. Uw opvatting betekent, dat telkens wanneer iemand een kerkelijk besluit acht strijdig te zijn tegen Gods Woord, het voorleggen van dit oordeel aan een meerdere vergadering, die bevoegd is te toetsen, ongeoorloofd is. U onderscheidt hierbij niet tussen Gods Woord zelf en het oordeel van een mens, dat daarop gegrond dient te zijn. Ook gaat u er aan voorbij. dat kerkelijke vergaderingen alleen mogen oordelen op grond van Gods Woord. Uw opvatting impliceert een beginsel waardoor de eenheid der kerken zou worden ontbonden. indien het ingang zou vinden.

U noemt als tweede uw verzoek, dat de synode geen nieuwe besluiten zal nemen, die op een of andere wijze gebaseerd zijn op de in „Goud“ bestreden ontrouw en valse leer, en dat zij waar mogelijk de betreffende ontrouw en valse leer zal bestraffen en bestrijden.

Uit het antwoord op de andere mede door u gezonden brief, waarvan hierboven sprake is, moge u blijken hoe de synode oordeelt over uw uitgangspunt bij uw spreken over valse leer en ontrouw. Zij heeft dit met name laten blijken in haar oordeel over de mede door u onderschreven weerlegging van een uitspraak van de particuliere synode van Gelderland 1970. Zij voegt daar nog aan toe, dat zij zich als synode van De

Gereformeerde Kerken in Nederland gehouden weet niet anders met betrekking tot de ordelijk aan haar voorgelegde zaken te oordelen dan in gebondenheid aan hetgeen in genoemde kerken vaststaat.

U noemt als derde uw verzoek het beleid van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool terzake van het o.m. door prof. J. Kamphuis gegeven onderwijs, „dat in 'Goud' is weerlegd en bestreden”, ernstig af te keuren.

De synode heeft uit één van de bijlagen bij uw brief vernomen, dat de deputaten-curatoren u hebben geantwoord, dat de opzet van de brochure „Goud” een behandeling door de vergadering van deputaten-curatoren onmogelijk maakt.

Weliswaar hebben de deputaten-curatoren niet omschreven welke deze opzet is. Maar uit het begin van uw open brief aan prof. J. Kamphuis, die in „Goud” is opgenomen, blijkt wat u als het doel van deze brief noemt. Nu o.a. de deputaten-curatoren naar uw oordeel ontrouw zijn, achtte u het de roeping aller gelovigen om te strijden voor het geloof, dat eenmaal de heiligen is overgeleverd. U stelt dit strijden, zoals het in de open brief door u ten uitvoer is gebracht, op één lijn met wat Judas deed in zijn brief, die in de canon is opgenomen. Bouwende op het fundament van het apostolische getuigenis heeft Judas naar uw oordeel geschreven krachtens het ambt aller gelovigen. Hij meent krachtens dezelfde bevoegdheid als die van Judas uw open brief te hebben geschreven, nl. die van het ambt aller gelovigen. U verbindt daaraan, dat uw brief niet beschouwd mag worden als een vrijblijvend discussiestuk en voegt er de vermaning aan toe, dat de Heilige Geest Gods niet bedroefd mag worden.

De synode heeft in deze betuigingen van u hetzelfde gemist dat zij hierboven reeds aanduidde: bereidheid om uw oordeel te laten toetsen, in dit geval door de vergadering bij welke u een ernstige aanklacht tegen een hoogleraar aan de Theologische Hogeschool, vanwege zijn onderwijs, door middel van uw open brief deponeerde. De Heilige Schrift leert o.a. in Matth. 18, dat in geval een broeder zondigt het eenparig getuigenis van meer dan één een belangrijk gegeven is, welk getuigenis uiteraard dient te werken met hetgeen vaststaat, ook inzake de leer. U meent echter voor de klaarblijkelijkheid van de betrouwbaarheid van uw publieke aanklacht reeds genoeg te hebben aan uw gelijkstelling van uw brief met die van Judas.

Van de brief van Judas belijden wij, dat wij haar ontvangen voor heilig en canonic, om ons geloot daarnaar te reguleren, daarop te gronden en daarmee te bevestigen (art. 5 N.G.B.). Ze is immers blijk van Gods bijzondere zorg die Hij voor ons en onze zaligheid draagt waardoor Hij zijn knechten, de profeten en apostelen, geboden heeft zijn geopenbaarde Woord bij geschrift te stellen (art. 3 N.G.B.). Judas schreef niet krachtens het ambt aller gelovigen zoals leden der kerk dat hebben, maar krachtens goddelijke wil tot teboekstelling van zijn geopenbaarde Woord. Elke gelovige is daaraan onderworpen. Gener mensen schriften mag men daarom gelijk stellen met de goddelijke Schriften (art. 7 N.G.B.). Er is een duidelijk en beslissend onderscheid tussen de inspiratie van Judas en de verlichting des Geestes, die elke gelovige heeft.

De synode verwerpt uw wijze van optreden als in strijd met de Schrift. Reeds hierom meent zij, dat de deputaten-curatoren goede grond hadden voor hun hierboven vermelde antwoord. Een brief die wordt aangeduid als geschreven krachtens dezelfde bevoegdheid als waarmee de brief van Judas is geschreven, gaat men niet behandelen”.

Ook in uw omschrijving van uw bedoeling van de toezending van „Goud” aan de deputaten-curatoren, zoals door u gegeven in uw brief aan de president-curator, ziet de synode goede grond voor genoemd antwoord. U bedoelde, dat de deputaten-curatoren „Goud” zouden lezen en daardoor overtuigd zouden worden van hun eigen nalatigheid en ontrouw, opdat zij zich zouden bekeren. Opnieuw blijkt daaruit uw opvatting over de klaarblijkelijkheid van de betrouwbaarheid van uw brief. Bovendien, u gewaagt wel van een noodzaak van bekering, maar laat na een duidelijk gerichte en aan de betrokkenen geadresseerde opwekking daartoe te doen. Gelet op het bovenstaande ziet de synode geen reden om het beleid van de deputaten-curatoren „ernstig af te keuren”. Zij ziet daarentegen wel reden om uw beleid terzake van een aanklacht tegen een hoogleraar der kerken aan te merken als in strijd met de Schrift.

Naar het oordeel van de synode blijkt opnieuw hoezeer u gevangen bent in een leer, die u verhindert om werkelijk te handelen naar het ambt aller gelovigen.

Laat u daaruit toch behouden.

Artikel 200

Brief br. A. A. Los

De synode constateert, dat de brief van br. A. A. Los (zie eerder art. 193) een opwekking bevat aan het adres van de leden der vergadering. Daarom is er geen reden om als synode een besluit over deze brief te nemen.

Artikel 201

Het voorstel van commissie I, rapporteur ds. G. Blijdorp, inzake een revisie-verzoek van br. A. Ros

betreffende een besluit van de synode van Hoozevee (zie eerder art. 196) is inmiddels gewijzigd. De synode aanvaardt het met 29 stemmen voor en 2 onthoudingen. Leden der vergadering, die reeds eerder hun stem over de zaak hebben uitgebracht, blijven daarbij buiten stemming.

Het antwoord is:

Besluit inzake revisie-verzoek br. A. Ros betreffende kerken in Noord-Holland

I *De generale synode nam kennis van*

uw revisie-verzoek d.d. 6 april 1972 „betreffende het besluit van de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland 1969/70, inzake de ver-breking van de avondmaalsgemeenschap met de Kerk van Christus, de Gereformeerde kerken van Noord-Holland, vertegenwoordigd in de Particuliere Synode van Noord-Holland (Wormer)".

II *U vraagt in dat verzoek van de synode te oordelen*

„Dat de G.S. Hoozevee deze norm, in dit haar besluitvorming niet heeft genoemd, noch daarnaar heeft geoordeeld", waarbij de woorden „deze norm" zien op de artikelen 28 en 29 N.G.B.

III 1. U grondt dit verzoek op het feit, dat de synode van Hoozevee, volgens uw weergave, in art. 29 sub II B wel overwoog

„Dat de ware kerk pijler en fundament der waarheid is",
„Dat de drie formulieren van Enigheid de grondslag van het kerk-verband is",
„Dat de 'Open Brief' de belijdenis der kerk disputabel stelt";

2. maar dat zij de kerken niet heeft voorgehouden

„Dat iedere meeste vergadering der ware kerken de beleden kenmerken der vergadering Christi als Goddelijke norm moet aanleggen. Art. 28 en 29 N.G.B.",
„Dat de drie formulieren compleet beleden worden en dat daarvan niet uitgesloten zijn de beleden woorden over de kenmerken der ware en valse kerk",
„Dat het in sub 3 en 4 geconstateerde beslist niet aantoonst dat kerken welke de dwaling der 'Open Brief' niet onderkennen te zijn tegen de belijdenis, ipso facto de kenmerken der valse kerk vertoonden naar N.G.B. art. 29";

3. en dat zij in weerwil van haar oordeel sub II B

... dat de oefening van de kerkelijke gemeenschap een onverzwakte handhaving der belijdenis onderstelt",
„in haar constatering, nóch in haar overweging, nóch in haar beoordeling de belijdenis handhaaft welke bij het afscheiden en/of saamvoegen van Christgelovigen of vergaderingen van Christgelovigen als woorden van God beleden zijn en altijd als normering gelden en gegolden hebben in de Gereformeerde kerken in Nederland.

Terwijl zij dan besluit, zonder normering aan de belijdenis der Schriften de avondmaalsgemeenschap met de kerken der P.S. Wormer te verbreken en hen (die kerken) op te roepen de gemeenschap schriftuurlijk te herstellen".

Aldus uw weergave en taxatie.

IV *De synode wil u op het volgende wijzen.*

A. U neemt het de synode van Hoozevee uitermate kwalijk, dat zij

„de beleden kenmerken der vergadering Christi als Goddelijke norm" niet zou hebben aangelegd,
„de beleden woorden over de kenmerken der ware en valse kerk" zou hebben „uitgesloten" van de drie formulieren,
„de belijdenis" niet zou handhaven, „welke bij het afscheiden en/of saamvoegen van Christgelovigen of vergaderingen van Christgelovigen als woorden van God beleden zijn",
zou besloten hebben „zonder normering aan de belijdenis der Schriften de avondmaalsgemeenschap met de kerken der P.S. Wormer te verbreken".

B. 1. U hebt echter in geen enkel opzicht een poging gedaan om de over-wegingen en oordelen in het besluit van de generale synode van Hoozevee ten aanzien van de afvaardiging van de kerken, destijds vertegenwoordigd in de classis Wormer, te toetsen aan Schrift, belijdenis en kerkorde. U hebt in plaats daarvan de besluitvorming van de generale synode ten deze veroordeeld vanuit uw eigen opvatting, dat wanneer de afgevaardigden van een particuliere synode ter generale synode niet worden ontvangen, dit alleen verantwoord is, indien van de in die particuliere

- synode vertegenwoordigde kerken wordt verklaard, dat zij valse kerken geworden zijn.
2. U hebt op geen enkele wijze aangetoond, dat uw opvatting aangaande het kerkverband gevolgd dient te worden in plaats van de in de kerkorde vastgelegde afspraak om besluiten van de kerkelijke vergaderingen te toetsen aan de Schrift, de belijdenis en de kerkorde.
 3. U verlangt dus ten onrechte van deze generale synode uitspraken, die zich in wezen zouden onttrekken aan hetgeen in de Gereformeerde Kerken concreet is vastgelegd omtrent het samenleven in een kerkverband.

En dat terwijl

met name het oordeel van de generale synode van Hoogeveen „dat door de kerken, vertegenwoordigd in de particuliere synode van Wormer, het kerkverband niet meer naar de geldende kerkenordening wordt onderhouden, doch sinds de generale synode van Rotterdam-Delfshaven steeds duidelijker wordt losgelaten”,

voor u een aanwijzing had moeten zijn, dat u, indien u meende de uitspraken van de generale synode te moeten bestrijden, behoorde in te gaan op hetgeen de generale synode in werkelijkheid heeft geoordeeld.

V Het kan u dus duidelijk zijn, dat de synode het door u gevraagde oordeel niet kan uitspreken.

Artikel 202

Ds. G. Blijdorp geeft de synode kennis van de wijzigingen, die door commissie I zijn aangebracht in het concept-antwoord aan br. W. Zeldenrust. (Zie eerder art. 198.)

In de bespreking blijkt, dat de toegepaste methode van beantwoording op bezwaren blijft stuiten. Nagegaan dient te worden of er bepaalde verzoeken zijn gedaan en of deze ontvankelijk zijn. De commissie zal de zaak opnieuw bezien. (Zie verder art. 204.)

De avond wordt vrijgehouden voor werkzaamheden van de synode-leden.

Vrijdag 10 november

Artikel 203

De synode vergadert in besloten zitting. Daarna geeft de praeses de vergadering kennis van het verblijdende bericht, dat ds. T. H. Meedendorp de volgende dag het ziekenhuis hoopt te verlaten.

Artikel 204

Een nieuw concept van ds. G. Blijdorp als antwoord aan br. W. Zeldenrust (zie eerder art. 202) geeft aanleiding tot een bespreking van een bepaalde zinsnede in de onderhavige brief. Daarin spreekt br. Zeldenrust de hoop uit, dat de synode tot een uitspraak kan komen, waarin zij afstand neemt van de op de laatste twee synoden gevaren koers. Het blijkt, dat br. Zeldenrust precies genomen niet een revisie-verzoek heeft ingediend, maar wel allerlei synode-besluiten disputabel gesteld wil zien, om zo een andere opstelling te bereiken in de verhouding tot de kerken buiten verband.

Gehoord de bespreking zal de commissie overwegen hoe dit op passende wijze in een antwoord verwerkt dient te worden. (Zie verder art. 211.)

Artikel 205

De synode beraadslaagt in comité-zitting.

Artikel 206

Antwoord aan de kerkeraad van Doesburg.

Ds. D. Vreugdenhil deelt mee, dat een brief is ontvangen van de kerkeraad van Doesburg, waarin vragen worden gesteld over de uitgave van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands. Namens het moderamen stelt hij een concept-antwoord voor, dat de synode zonder bespreking goedkeurt.

In dit antwoord wordt verklaard, dat de tekst van de Catechismus in hedendaags Nederlands niet mag worden uitgegeven dan met toestemming van het moderamen der synode. Voor de wijze echter waarop een uitgave verzorgd wordt, dragen het moderamen noch de synode enige verantwoordelijkheid. Mochten daartegen bezwaren bestaan, dan kan men zich rechtstreeks tot de uitgever wenden.

Artikel 207

Antwoord aan br. J. Siegers

Ook van br. J. Siegers te Zutphen is een brief ingekomen. Daarin vraagt deze hulp van het kerkverband in verband met een besluit, dat de kerkeraad van Zutphen nam na kennisname van hetgeen de synode heeft uitgesproken over een appèl van leden van de kerk te Zutphen.

Ds. D. Vreugdenhil leest namens het moderamen een antwoord voor. De synode verenigt zich daarmee.

In dit antwoord wordt aan br. Siegers meegedeeld, dat hij zich met zijn bezwaren niet rechtstreeks tot de generale synode kan wenden. In de kerkerode is immers vastgelegd, dat het aanhangig maken van een bezwaar tegen een kerkeraadbesluit in de kerkelijke weg dient te geschieden.

Hiermee is de veertiende vergaderweek ten einde. In de komende weken zullen rapporteurs en commissies hun werk zoveel mogelijk tot een afronding brengen. Er zijn dan geen plenaire vergaderingen.

Woensdag 29 november

Artikel 208

Bij de opening van de vergadering wordt bijzondere aandacht gegeven aan de verkiezing van leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, die op deze dag plaats vindt.

Aangaande ds. T. H. Meedendorp wordt meegedeeld, dat hij onverwacht weer in een ziekenhuis moest worden opgenomen.

Er zijn verschillende ingekomen stukken:

1. de kerkeraad van Kampen biedt aan de volgende synode te ontvangen; het moderamen zal zich nog beraden over deze zaak;
2. drs. E. Teunis zond de synode een brief om dank te zeggen voor de bewijzen van meeleven tijdens zijn ziekte; hiervan wordt met blijdschap kennis genomen;
3. de deputaten-curatoren zonden een brief met bijlagen om de synode te verzoeken een besluit te nemen met het oog op de huisvesting van de bibliotheek; deze brief wordt voor advies in handen van het moderamen gegeven;
4. br. J. van Houdt te Rotterdam zond een brief naar aanleiding van het door de synode genomen besluit betreffende de kerk te Rotterdam-IJsselmonde; hij verzoekt nadere informatie in verband met wat genoemd wordt principiële afsluiting van de groslijst; de synode vindt goed hem er op te wijzen, dat de zaak is afgehandeld, en dat het antwoord op de gestelde vragen is te vinden in Schriftplaatsen als 1 Tim. 3 : 1 e.v., 5 : 21, 22;
5. br. J. Siegers te Zutphen zond de synode nogmaals een brief om ten aanzien van de kerk aldaar hulp van het kerkverband, i.c. van de synode te vragen; de synode volstaat thans met van de brief kennis te nemen (zie eerder art. 207);
6. de bond van gereformeerde mannenverenigingen in Canada zond een telegram, waarvan met dankbaarheid kennis wordt genomen; het luidt aldus:

„The league of Canadian Reformed Men's Societies in annual meeting at Guelph Ontario Canada wishes the general synod of our sister-churches faithfulness and Gods blessing in all her labours. Hebr. 10 : 23, 24. N. Torenvliet, chairman.”

Artikel 209

College- en examengelden gelden

De praeses stelt aan de orde een voorstel van commissie 1 als antwoord op een brief van de deputaten-curatoren betreffende verhoging van de college- en examengelden

Br. W. A. Prud'homme van Reine is rapporteur. De commissie acht het voorstel van de deputaten-curatoren aanvaardbaar, nl. om aan dit college op te dragen advies uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode over de nadere vaststelling van de college en examengelden en het machtiging te verlenen zo nodig reeds een voorlopige verhoging toe te passen.

Na een korte bespreking ontvangt de commissie gelegenheid voor beraad. (Zie verder art. 220.)

Artikel 210

Br. D. K. de Wolff rapporteert over de brief van de hoogleraren der Theologische Hogeschool betreffende de door de synode goedgekeurde emeritaatsregeling. (Zie eerder artt. 142 en 185, onder 4.)

Er is overleg geweest met vertegenwoordigers van de deputaten-curatoren, de deputaten-financieel en de voormalige commissie die de regeling had voorbereid. Daarbij is gebleken, dat wijziging van de regeling op

onderdelen alsnog noodzakelijk is. De thans voorgestelde veranderingen hebben reeds de instemming van de hoogleraren.

Omdat uit de bespreking blijkt, dat de tekst van het conceptbesluit enige correcties behoeft, wordt gelegenheid gegeven voor beraad. (Zie verder art. 213.)

Artikel 211

Ds. G. Blijdorp rapporteert opnieuw over een antwoord aan br. W. Zeldenrust. (Zie eerder art. 204.) Commissie 1 stelt thans voor br. Zeldenrust te berichten, dat de synode er mee volstaat zijn brief voor kennisgeving aan te nemen, daar deze niet als een bezwaarschrift of revisieverzoek is aan te merken.

In de bespreking wordt bepleit toch een wat breder gesteld antwoord te geven. De praeses geeft tijd voor beraad. (Zie verder art. 223.)

Artikel 212

Nieuwbouw bibliotheek Theologische Hogeschool.

De middag-zitting wordt bijgewoond door het moderamen van het college van deputaten-curatoren, ds. D. van Dijk, ds. F. de Vries en ds. W. Vreugdenhil, voorts door br. J. Hendriks sr. en br. H. van der Kamp, resp. voorzitter en lid van het college van deputaten-financieel, en door prof. drs. J. P. Lettinga.

De praeses stelt aan de orde een rapport met voorstel van het moderamen betreffende de brief van de deputaten-curatoren over de huisvesting van de bibliotheek. Rapporteur is drs. D. Deddens.

Uit het rapport is te vermelden, dat het ruimteprobleem thans een gunstige oplossing kan verkrijgen. Door medewerking van de gemeente Kampen kan in de naaste omgeving van het gebouw der Hogeschool een terrein beschikbaar komen om daar een bibliotheekgebouw te doen verrijzen, waarin mede een archiefkamer en studie-ruimte aanwezig zullen zijn. In het bekende pand van de Broederweg 15 komt dan meer ruimte vrij voor colleges en vergaderingen. De kosten van het geheel worden geraamd op f 800.000,-, waarvan f 100.000,- door de deputaten-financieel uit de financiële reserve beschikbaar gesteld zal worden, terwijl bijna eenzelfde bedrag beschikbaar is uit de opbrengst van collecten ten behoeve van de bibliotheek. De bespreking, waarin allerlei vragen gesteld worden over de kosten, de erfpacht, de omvang van de nieuwbouw, de verdeling van de ruimten, de financiering, een op het aangeboden terrein aanwezig „linnenwevers-gildehuis", de opleveringstermijn, heeft een voorspoedig verloop. Verschillende vragen kunnen thans nog niet met zekerheid beantwoord worden. Vooreerst is een machtiging van de synode nodig, opdat de deputaten-financieel, resp. de Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de Dienst des Woords verder kunnen werken.

Met algemene stemmen neemt de synode het volgende besluit:

De generale synode geeft aan de deputaten-curatoren van de 'Theologische Hogeschool' verlof om aan de deputaten-financieel, resp. de Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de Dienst des Woords, machtiging te verlenen voor de volgende punten:

- a. een overeenkomst te sluiten met de gemeente Kampen voor het aangaan van een erfpacht-contract;
- b. de bouw van een bibliotheekgebouw plus overige ruimte op het nieuwe terrein te realiseren;
- c. dit gebouw in te richten;
- d. voorzieningen te treffen voor de herinrichting van het gebouw van de Theologische Hogeschool aan de Broederweg 15 te Kampen;
- e. een beroep te doen op de kerken voor de financiering van het plan;
- f. alle overige transacties aan te gaan, welke nog nodig zouden kunnen zijn voor de financiering van het onder b, c en d genoemde;
- g. voorzieningen te treffen voor het inrichten van het Linnenweversgilde (zie brief van B. en W. van Kampen d.d. 12/13 oktober 1972);
- h. een architect aan te trekken.

De praeses wijst op het gewicht van de genomen geloofsbeslissing. Moge de Here de te ondernemen arbeid voorspoedig maken.

De president-curator, ds. D. van Dijk, betuigt zijn blijdschap over het eenstemmig genomen besluit, waarin liefde voor de Hogeschool en vertrouwen in de beide deputaten-colleges blijkt. Hij spreekt de bede uit, dat de Hogeschool een rijke zegen voor de kerken mag blijven.

De praeses dankt de broeders deputaten-curatoren en deputaten-financieel voor het werk, dat zij ten behoeve van de Hogeschool hebben verricht.

Toespraken naar aanleiding van het afscheid van ds. D. van Dijk als president-curator.

Hij memoreert, dat ds. D. van Dijk, gezien de voordracht van de particuliere synode van Groningen 1972, niet weer zal worden benoemd. Voor het laatst is deze derhalve als president-curator in de kring van de generale synode aanwezig. Vanaf 1944 heeft ds. Van Dijk zich trouw van zijn taak als curator gekweten. Hij heeft meegemaakt, dat er een periode van inzinking was, maar daarna ook dat er weer een nieuwe bloei in het leven van de Hogeschool mocht komen. Namens de generale synode betuigt de praeses hartelijk dank voor al het werk. De Here heeft de kracht gegeven, Hij heeft ook de genade geschonken om trouw te blijven. Het zal vreemd zijn, dat ds. Van Dijk niet meer president-curator is. De praeses spreekt de bede uit, dat ds. Van Dijk nog lang getuige mag zijn van de bloei der Hogeschool. De Here geve hem zijn zegen en vrede in Jezus Christus.

Ds. E. de Vries spreekt als assessor van het college deputaten-curatoren. Hij haalt aan wat ds. Van Dijk zelf schreef over de levensverarming, die ontstaat door het neerleggen van het curatorenwerk. Ds. Van Dijk heeft evenals heel het college zeer moeilijke jaren beleefd. Sommigen in de kring der curatoren werden ontrouw. Ds. Van Dijk heeft als president de rechte lijn getrokken. Wanneer de thans vastgestelde leeftijdsgrens eerder was gesteld, zou het college in de moeilijke jaren de steun van ds. Van Dijk hebben moeten missen.

Ds. D. van Dijk zegt heel dankbaar te zijn voor de gesproken woorden. Het werk voor de Hogeschool is een stuk van zijn leven geweest. Het heengaan ervaart hij als een ingreep daarop. Maar de Here heeft het goed gemaakt.

Op voorstel van de praeses wordt gezongen Gezang 23 : 1 en 2.

Artikel 213

Br. D. K. de Wolff noemt enkele veranderingen in het conceptbesluit met betrekking tot wijziging van de emeritaatsregeling. (Zie eerder art. 210.) Nu de hoogleraren de regeling, zoals zij thans ter tafel ligt, hebben aanvaard, acht hij het niet juist daarin alsnog veranderingen aan te brengen.

Er volgt nog een bespreking, die reden tot beraad geeft, waarvoor br. De Wolff gelegenheid ontvangt. (Zie verder art. 216.)

Artikel 214

Antwoord aan br. J. B. Escher

Namens commissie II biedt haar voorzitter, ds. A. Kuiper, de synode een concept aan voor een antwoord op een revisie-verzoek van br. J. B. Escher te Amersfoort.

(VII b.) In dit verzoek worden bezwaren ontwikkeld tegen het appèl op de beide groepen van kerken op Oost-Soemba en Savoe, waartoe de synode van Hoogeveen besloot. Br. Escher meent, dat de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. ware kerken van de Here Jezus Christus zijn en de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe een secte vormen.

Na wijziging van het commissie-voorstel besluit de synode met algemene stemmen het te aanvaarden. Het eigenlijke antwoord in de brief luidt aldus:

„Waar de synode reeds eerder een belangrijk besluit genomen heeft inzake de verhouding tussen de Soembanese kerken moge het bij u begrip vinden, dat zij zich in de huidige situatie moeilijk verder kan uitspreken over de door u gedane verzoeken.

Ter toelichting van dit antwoord wordt u bijgaand de tekst van het genomen besluit toegezonden”.

Artikel 215

Ds. A. Kuiper rapporteert over een revisieverzoek van br. A. Ros te Maassluis met betrekking tot hetgeen de synode van Hoogeveen heeft uitgesproken over een aanklacht tegen prof. J. Kamphuis, dat deze zich aan openbare scheurmaking zou hebben schuldig gemaakt. (X n)

De synode verenigt zich unaniem met het voorstel van commissie II. Twee leden, die reeds eerder in Hoogeveen over genoemde zaak hun stem hebben uitgebracht, blijven daarbij buiten stemming. Het antwoord van de synode is als volgt:

Antwoord aan br. A. Ros inzake aanklacht.

De generale synode heeft kennis genomen van uw brief van 27 maart 1972, waarin u revisie verzoekt van het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 „aangaande de klacht der Gereformeerde Kerk van Maassluis tegen Prof. J. Kamphuis van openbare scheurmaking”. U stelt dat de generale synode van Hoogeveen het recht des Heren heeft verkracht door uit te spreken „dat de beschuldiging van de raad der gereformeerde kerk te Maassluis, als zou prof. J. Kamphuis zich schuldig hebben gemaakt aan de zonde van openbare scheurmaking, elke grond mist”, zonder die daad van prof. Kamphuis (het wegroepen van de gelovigen van achter de ontrouwe kerkeraden te Koog-Zaandijk en Wormerveer) noch zijn „bekenentenis” te hebben getoetst aan de artt. 28 en 29 N.G.B.

De synode stuit ook hier weer op uw hantering van de artt. 28 en 29 N.G.B., waarover zij in ander verband zich reeds uitgesproken heeft.

In antwoord op uw verzoek verwijst de synode u dan ook naar haar besluiten betreffende uw bezwaarschriften inzake de positie van de kerk te Leerdam en die van de kerken in Noord-Holland. Ook verwijst zij u naar haar besluiten inzake het bezwaarschrift van de kerkeraad van Maassluis over dezelfde zaak waarover uw revisie-verzoek handelt, met name A III 9 en B III 2 en 3.

Artikel 216

Besluit wijzigingen emeritaatsregeling hoogleraren.

Br. D. K.de Wolff laat weten welke verandering is aangebracht in het concept-besluit betreffende de wijzigingen in de emeritaatsregeling voor de hoogleraren der Theologische Hogeschool. (Zie eerder art. 213.)

Met algemene stemmen besluit de synode overeenkomstig dit concept. De commissie heeft ook de tekst voor een brief aan de hoogleraren opgesteld ter begeleiding van de toezending van het besluit. De synode keurt deze brieftekst goed. De tekst van het besluit is als volgt:

- I** *De generale synode heeft kennis genomen van*
een brief van de gezamenlijke hoogleraren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen d.d. 24 oktober 1972 betreffende de door de synode op 14 september 1972 goedgekeurde emeritaatsregeling.
- II** *Zij constateert*
 1. dat de hoogleraren enkele bezwaren inbrengen tegen de redactie van de artt. 7, 8 en 9 van de regeling;
 2. dat bij bespreking met vertegenwoordigers van de deputaten-curatoren en de deputaten-financieel gebleken is, dat genoemde bezwaren terecht zijn ingebracht;
 3. dat de gestelde vragen, na overleg met genoemde vertegenwoordigers, reeds in een „nota" door haar commissie zijn beantwoord.
- III** *Zij besluit*
 1. de emeritaatsregeling voor hoogleraren van de Theologische Hogeschool te Kampen, goedgekeurd op 14 september 1972, te wijzigen als volgt:

ARTIKEL 7

1. De uitkering aan de weduwe van een hoogleraar is gelijk aan:
 - a. tot en met de laatste dag van de derde maand volgende op de maand, waarin de hoogleraar is overleden: het honorarium, dat hij gedurende die tijd zou hebben ontvangen, indien hij in dienst zou zijn gebleven;
 - b. vanaf de eerste dag van de vierde maand volgende op de maand, waarin de hoogleraar is overleden: per jaar 50% van het op die eerste dag geldende honorarium exclusief de toelagen van een hoogleraar.
2. De uitkering aan de weduwe van een emeritus-hoogleraar is gelijk aan:
 - a. tot en met de laatste dag van de derde maand volgende op de maand, waarin de emeritus-hoogleraar is overleden: het emeritaatsgeld, dat hij gedurende die tijd zou hebben ontvangen, vermeerderd met een bedrag gelijk aan de uitkering krachtens de Algemene Ouderdomswet, die hij gedurende die tijd zou hebben ontvangen, indien hij niet zou zijn overleden;
 - b. vanaf de eerste dag van de vierde maand volgende op de maand, waarin de emeritus-hoogleraar is overleden: per jaar 50% van het op die eerste dag geldende honorarium exclusief de toelagen van een hoogleraar.

ARTIKEL 8

1. De uitkering ten behoeve van een kind van een (emeritus-) hoogleraar is gelijk aan:
 - a. tot en met de laatste dag van de derde maand volgende op de maand, waarin de (emeritus-) hoogleraar is overleden: de kindertoelage, die hij gedurende die tijd voor dit kind zou hebben ontvangen, indien hij niet zou zijn overleden;
 - b. vanaf de eerste dag van de vierde maand volgende op de maand, waarin de (emeritus-)

- hoogleraar is overleden: per jaar 7½% van het op die eerste dag geldende honorarium exclusief de toelagen van een hoogleraar.
2. De in het eerste lid van dit artikel bedoelde uitkering wordt verminderd met het bedrag van de uitkering, waarop dat kind op de datum van ingang van zijn wezenuitkering recht heeft krachtens de Algemene Weduwen- en Wezenwet, met inachtneming van de in die wet gestelde beperkingen.
 3. Het in het eerste lid, onder b van dit artikel vermelde percentage wordt verdubbeld, indien de (emeritus-) hoogleraar geen weduwe nalaat, die recht heeft op een uitkering, of indien en zodra de weduwe, die recht heeft op een uitkering, is overleden.
 4. De in het eerste lid van dit artikel bedoelde uitkering wordt gedaan aan de weduwe dan wel aan de wettige vertegenwoordiger van het kind.
 5. De uitkeringen aan de weduwe en aan de kinderen gaan tezamen het bedrag waarop de (emeritus-) hoogleraar recht zou hebben gehad, niet te boven.

ARTIKEL 9

Aan de volzin: „De verminderde uitkering per jaar voor zijn weduwe . . . exclusief de toelagen". wordt het volgende toegevoegd:

welk deel wordt verminderd met de voor een weduwe resp. kinderen met dezelfde gegevens als zijn echtgenote en kinderen op het tijdstip van dienstbeëindiging geldende uitkeringen krachtens de Algemene Weduwen-en Wezenwet;

2. van dit besluit kennis te geven aan
 - a. de hoogleraren van de Theologische Hogeschool te Kampen;
 - b. de deputaten-curatoren;
 - c. de deputaten-financieel.

Artikel 217

Besluit inzake voorstel kerkeraad Maassluis tot samenspreking.

Ds. J. van der Wielen rapporteert namens commissie II over wijziging van haar voorstel met betrekking tot het verzoek van de kerkeraad van Maassluis inzake samenspreking met de classis Amsterdam (buiten verband). (Zie eerder art. 187.) Het voorstel van de commissie wordt na een korte bespreking met algemene stemmen aangenomen.

De tekst van het besluit is als volgt:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

1. een brief d.d. 12 januari 1972 van de kerkeraad van Maassluis;
2. het slot van het bezwaarschrift d.d. maart 1972 van ds. B. Wesseling te Rotterdam tegen het besluit, genomen door de generale synode van Hoogeveen 1969/70, Acta artt. 29 en 45;
3. een brief d.d. 13 april 1972 van H. A. Strating te Emmeloord;
4. een tweetal brieven resp. d.d. 28 februari 1972 en 23 maart 1972 van de kerkeraad van Enschede-Oost (met vier bijlagen);
5. een brief d.d. 25 maart 1972 van de kerkeraad van Helpman (met twee bijlagen).

II *Zij constateert*

1. dat de kerkeraad van Maassluis voorstelt „dat vanwege onze generale synode een poging worde gedaan" met de classis Amsterdam (buiten verband) „tot samenspreking te komen en dat de synode daartoe deputaten benoeme",
en voor het doen van dit voorstel als motieven aanvoert:
 - a. de generale synode van Hoogeveen deed in het „Appèl", dat zij richtte tot de kerken in Noord-Holland, vertegenwoordigd in de particuliere synode gehouden te Wormer 1969, een dringende roepstem uitgaan tot „geliefde broeders", en daarop is het „Antwoord op het Appèl" en de „Weerlegging", door de classis Amsterdam (buiten verband) toegezonden aan de kerkeraden van de Gereformeerde Kerken, een reactie;
 - b. deze reactie is „het officiële antwoord van een kerkelijke vergadering op het appèl";
 - c. „hoe men ook over de zakelijke inhoud van dit antwoord moge den ken, vast staat toch wel . . . dat de broeders in Noord-Holland in dit, omvangrijke stuk zich hebben beijverd,

- op de zaken in te gaan":
- d. „Onze kerken hebben na de vrijmaking willen samenspreken met de synodale kerken. Jarenlang hebben onze deputaten samensprekingen gevoerd met die van de Chr. Geref. kerken";
2. dat de kerkeraad van Maassluis hierbij denkt „aan een samenspreking, waarbij de gerezen geschillen zullen worden behandeld in het licht van Gods Woord, de belijdenis en de kerkenordering en waarbij, naar het slotwoord van het appèl, de liefde van Christus alle deelnemers moge dringen tot het gaan in rechte sporen om der wille van de Naam des Heren";
 3. dat ds. B. Wesseling en H. A. Strating aan het voorstel van de kerkeraad van Maassluis adhesie betuigen;
 4. dat de kerkeraad van Enschede-Oost naar aanleiding van het hem door de classis Amsterdam (buiten verband) toegezonden „Antwoord" met de „Weerlegging"
 - a. aan genoemde classis o.m. schreef: „Wij zijn als kerkeraad van één der Gereformeerde Kerken in Nederland geen appèlinstantie voor de synode van Hoogeveen. Dat is alleen de generale synode, welke zo de Here wil volgend jaar te Hattem zal samenkomen. Het staat in uw vrijheid U met Uw bezwaren tegen de uitspraken van de synode van Hoogeveen op deze synode te beroepen. Naar ons oordeel zou trouwens het nalaten daarvan ons verder uit elkaar drijven";
 - b. aan genoemde classis ten aanzien van bepaalde punten in de uitspraken van Hoogeveen vroeg: „Is het U niet mogelijk de strijd over deze punten te beëindigen?", en: of het haar niet mogelijk was zich te conformeren aan of zich neer te leggen bij het oordeel van de generale synode;
 5. dat de classis Amsterdam (buiten verband) aan de kerkeraad van Enschede-Oost antwoordde:
 - a. „onzerzijds (is) de strijd op de onderhavige punten reeds gestaakt. Wij voor ons zien geen mogelijkheid een gesprek op gang te brengen tussen de kerken, vertegenwoordigd in de synode van Hoogeveen, en de kerken, die door deze synode werden buitengesloten. Wij zien die weg afgesloten";
 - b. dat zij zich daarom met haar „Antwoord" en „Weerlegging" tot de kerken zelf hebben gewend, „die wel toegang hebben tot de . . . generale synode te Hattem";
 6. dat de classis Amsterdam (buiten verband) voor het zich wenden tot de kerken, en niet tot de generale synode, geen andere reden noemde dan dat de samenroepende kerk van Hoogeveen een bezwaarschrift van de kerk te Eindhoven (ds. Van den Brink) niet op het agendum van de generale synode van Hoogeveen had geplaatst, „omdat deze kerk door de particuliere synode van het Zuiden buiten het verband der kerken was gezet";
 7. dat de kerk van Enschede-Oost genoemde classis er op wees, dat de generale synode van Hoogeveen wel een bezwaarschrift van de kerk te Eindhoven (ds. Van den Brink) had behandeld;
 8. dat de classis Amsterdam (buiten verband) in haar „Antwoord" op het „Appèl" uitsprak, dat de oordelen van de generale synode van Hoogeveen, dat de kerken in Noord-Holland het kerkverband niet meer naar de geldende kerkorde onderhouden hebben en dat zij de band aan de belijdenis der waarheid zodanig hebben losgemaakt dat oefening van kerkelijke gemeenschap niet langer mogelijk is, niet op feitelijkheden berusten;
 9. dat de kerkeraad te Helpman de synode erop wijst, dat de „Weerlegging" door hem werd getoetst en het resultaat daarvan aan de kerken, ressorterende onder de classis Amsterdam (buiten verband) was toegezonden, opdat de bestudering daarvan zou leiden tot „de erkenning, dat de synode (van Hoogeveen) op goede gronden tot haar uitspraken is gekomen", maar van geen der betrokken kerken antwoord ontvangen heeft

III *Zij overweegt*

1. dat de classis Amsterdam welbewust heeft afgezien van een beroep op de generale synode van Hattem en zich in plaats daarvan richtte tot de kerken, die zich tot de generale synode zouden kunnen wenden;
2. dat de classis Amsterdam zich met haar „Antwoord" tot de kerken heeft gewend met de bedoeling, dat deze de uitspraken en de oordelen van de generale synode van Hoogeveen met betrekking tot de dubbele afvaardiging van de kerken in Noord-Holland zouden toetsen, waarbij aan deze kerken een „Weerlegging" werd aangeboden, die niet door haarzelf maar door de kerk van Amsterdam-Zuid was opgesteld;

3. dat de classis Amsterdam de door de kerkeraad van Enschede-Oost aanbevolen weg van het zich voegen naar de generale synode van Hoogeveen bewust niet heeft gevolgd, en bovendien geen der kerken uit deze classis heeft gereageerd op de door de kerkeraad van Helpman gegeven toetsing van de „Weerlegging" en de daaraan verbonden opwekking;
4. dat geen der kerken in „Antwoord" en „Weerlegging" reden heeft gezien, zich tot de generale synode van Hattem te wenden om de in 2 bedoelde uitspraken van de generale synode van Hoogeveen veranderd te krijgen;
5. dat de kerkeraad van Maassluis er geen blijk van geeft zich zelf een oordeel over „Antwoord" en „Weerlegging" te hebben gevormd („hoe men ook over de zakelijke inhoud van dit antwoord moge denken") en, voorzover uit zijn brief blijkt, de bedoeling van de classis Amsterdam niet heeft gehonoreerd;
6. dat de kerkeraad van Maassluis niet aanwijst hoe zijn spreken over „gerezen geschillen" zich verdraagt met het appèl van de generale synode van Hoogeveen, dat sprak over verwaarlozing van het voornaamste der wet, het niet meer onderhouden van het verband der kerken naar de geldende kerkorde en het niet ongerept bewaren van de enige en goede grondslag der kerken;
7. dat de kerkeraad van Maassluis bij zijn verwijzing naar samensprekingen met de „synodale" kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken na-laet in rekening te brengen wat vroegere synoden geoordeeld hebben over hetgeen voor een verantwoorde samenspreking nodig is;
8. dat de kerkeraad van Maassluis niet één grond noemt, waarom generale deputaten zouden worden aangewezen, terwijl de classis Amsterdam (buiten verband) zelfs geen moeite deed de kerken (binnen verband) in het classicale ressort Amsterdam te benaderen.

IV *Zij is van oordeel*

dat hetgeen de kerkeraad van Maassluis heeft aangevoerd als motivering en verklaring van zijn voorstel niet toereikend is.

V *Zij spreekt uit*

aan het verzoek van de kerkeraad van Maassluis niet te voldoen.

VI *Zij besluit*

hiervan kennis te geven aan

1. de kerkeraad van Maassluis,
2. ds. B. Wesseling te Rotterdam,
3. H. A. Strating te Emmeloord,
4. de kerkeraad van Enschede-Oost en
5. de kerkeraad van Helpman.

Artikel 218

Verzoek kerkeraad Rotterdam-C. inzake de „Weerlegging"

Ook inzake het verzoek van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum om een weerwoord te geven op de „Weerlegging" van de classis Amsterdam (buiten verband) biedt ds. J. van der Wielen een gewijzigd concept aan. (Zie eerder art. 188.)

Bespreking tegenvoorstel

Tijdens de bespreking dient ds. C. J. Breen met ds. W. Wierenga een ander voorstel in, dat gericht is op het benoemen van deputaten om de „Weerlegging" te toetsen en het resultaat daarvan toe te zenden aan de kerken in de classis Amsterdam (buiten verband). Deze deputaten zouden ook diligent moeten zijn inzake eventuele reacties van deze kerken. Dit voorstel gaat uit van de overweging, dat de „Weerlegging" een poging is om de gronden, waarop de oordelen van de synode van Hoogeveen rusten, te weerspreken en als zodanig generaal-synodale aandacht verdient. Ook wordt overwogen, dat zo opnieuw een schriftuurlijk appèl kan worden gedaan op de kerken van de classis Amsterdam (buiten verband).

Terwijl de commissie zich beraadt op hetgeen over haar voorstel is gezegd, wordt een afzonderlijke bespreking gewijd aan het voorstel Breen/Wierenga. Met name de voorgestelde deputaten-opdracht ontmoet bestrijding. Deze deputaten zouden vrij mandaat krijgen. Ook de overweging, dat de „Weerlegging" generaal-synodale aandacht verdient, omdat ze zich bezig houdt met oordelen en uitspraken van een generale synode, ondergaat bestrijding. Uit de verdediging blijkt, dat de voorstellers met name op het oog hebben leden van de betrokken kerken, die in de moeite komen maar weerstand hebben tegen de Gereformeerde

Kerken. De vraag wordt echter opgeworpen, of er dan niet een taak ligt voor de kerkeraden (binnen verband) in het classicale ressort Amsterdam. De classis (buiten verband) heeft die kerkeraden niet „Antwoord” en „Weerlegging” toegezonden, maar dat is geen beletsel om zelf aan het werk te gaan,

Ds. Van der Wielen noemt enkele correcties in het commissievoorstel. Ds. Breen brengt een wijziging in zijn voorstel aan, door het te beperken tot de eerste bovengenoemde overweging en het besluit te wijzigen in die zin. dat de synode zelf de „Weerlegging” zal toetsen.

Het commissievoorstel wordt met vier stemmen tegen aangenomen

De praeses spreekt in zijn dankwoord de hoop uit, dat het appèl van de synode van Hoogeveen moge doorklinken in de kerken buiten verband, in het bijzonder in Noord-Holland. De Here geve aan de plaatselijke kerken en haar leden het rechte woord te spreken, om aan anderen buiten het verband de weg te wijzen.

Het besluit is als volgt:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

een brief d.d. 24 maart 1972 van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum, waarbij behoren de volgende bijlagen:

1. een brief d.d. november 1971 door de classis Amsterdam (buiten verband) gericht aan de raden van de Gereformeerde Kerken, welke brief bedoelt te zijn het „Antwoord” van genoemde classis op het „Appèl”, dat de generale synode van Hoogeveen 1969/70 richtte tot de kerken in Noord-Holland, vertegenwoordigd in de particuliere synode van Wormer 1969;
2. een „Weerlegging van de gronden voor de oordelen van de synode van Hoogeveen betreffende de kerken in Noord-Holland”, zoals deze is gegeven door de kerkeraad van Amsterdam-Zuid en door genoemde classis was gevoegd bij haar brief van november 1971.

II *Zij constateert*

1. dat de kerkeraad van Rotterdam-Centrum de synode verzoekt de „Weerlegging” te toetsen, en voor zijn verzoek de volgende motieven aanvoert:
 - a. dat de synode daardoor „de kerken, ook die kerken, welke buiten ons kerkverband geraakt zijn” dienen kan met een „weerwoord”;
 - b. dat „wat Onze kerken betreft ... een weerwoord mede ook dienen kan tot bevordering van de rust in eigen kerken waarvan vele leden met de 'weerlegging' zijn geconfronteerd”;
 - c. dat toetsing door kerkeraden slechts ten dele kan geschieden, terwijl de synode kan „beschikken over het archief van haar voorganger”;
 - d. „dat een weerwoord van een generale synode wijdere aandacht ontvangt dan dat van de mindere vergaderingen”;
2. dat de kerkeraad van Rotterdam-Centrum tevens verzoekt „om een samenspreking met de classis Amsterdam niet uit te sluiten” maar „tot het uiterste (te) gaan bij het zoeken van de eenheid van allen, die de Here Christus toebehoren”.

III *Zij overweegt*

1. dat de classis Amsterdam (buiten verband) beoogde dat de kerken de uitspraak en de oordelen van de generale synode van Hoogeveen betreffende de kerken in Noord-Holland zouden toetsen, en welbewust naliet in dezen een beroep te doen op de generale synode van Hattem;
2. dat geen der kerken reden zag, dat de generale synode van Hattem de uitspraak en oordelen van de generale synode van Hoogeveen zou herzien;
3. dat de synode gebleken is, dat de kerkeraad van Helpman de „Weerlegging” heeft getoetst en het resultaat daarvan aan de kerken van genoemde classis gezonden heeft;
4. dat het geven van een weerwoord in de gegeven situatie niet behoort tot de taak van de generale synode;
5. dat bevordering van rust in eigen kerken een taak van de kerkeraden is;
6. dat de mogelijkheid gebleken is, de „Weerlegging” te toetsen zonder de beschikking te hebben over het archief van de generale synode van Hoogeveen;
7. dat het motief, dat een weerwoord van een generale synode wijdere aandacht ontvangt dan dat van de mindere vergaderingen, slechts kracht zou hebben, wanneer zou zijn aangetoond, dat het geven van een weerwoord taak van de generale synode zou zijn;
8. dat voldoen aan het verzoek „een samenspreking niet uit te sluiten”, pas kan worden overwogen, wanneer zou blijken, dat het op de weg van de generale synode ligt de

„Weerlegging" te toetsen en een weerwoord te geven.

- IV** *Zij is van oordeel*
dat hetgeen de kerkeraad van Rotterdam-Centrum als motivering en fundering voor zijn verzoek heeft
aangevoerd niet toereikend is.
- V** *Zij spreekt uit*
aan de verzoeken van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum niet te voldoen.
- VI** *Zij besluit*
hiervan mededeling te doen aan de kerkeraad van Rotterdam-Centrum.

Donderdag 30 november

Artikel 219

Appélschriften Warffum.

De synode vergadert in comité-generaal om te handelen over een appèl van de kerkeraad van Warffum tegen de particuliere synoden van Groningen 1970/71 en 1971 en een appèl van dolerende leden te Warffum tegen de particuliere synode van Groningen 1972.

Artikel 220

Besluit college- en examengelden

Br. W.A. Prud'homme van Reine rapporteert opnieuw over het voorstel van de college- en examengelden. (Zie eerder art.209.) Na een korte bespreking en enige wijziging van de tekst aanvaardt de synode het voorstel als haar besluit.

Het besluit luidt aldus:

- I** *De generale synode heeft kennis genomen van*
een brief d.d. 23 oktober 1972 van de deputaten-curatoren der Theologische Hogeschool, waarin zij mededelen, zich, naar aanleiding van een brief van deputaten-financieel, te hebben bezig gehouden met de vraag of de door de studenten te betalen college- en examengelden, zoals genoemd in de artikelen 20 en 21 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool, laatstelijk vastgesteld door de generale synode van Amersfoort-West 1967, niet moeten worden verhoogd.
- II** *Zij constateert*
1. dat de deputaten-curatoren van mening zijn
 - a. dat het redelijk is de in genoemde artikelen vermelde bedragen, welke reeds vele jaren geleden werden vastgesteld, in deze tijd te herzien;
 - b. dat voor aanwijzing door de Overheid van de Theologische Hogeschool als erkende instelling van bijzonder wetenschappelijk onderwijs volgens de Wet op het Wetenschappelijk Onderwijs, één van de voorwaarden is, dat gelijke college- en examengelden worden gevraagd als bij het rijk verschuldigd zijn, en het jammer zou zijn, wanneer eventuele aanwijzing zou afstuiten op het feit, dat de college- en examengelden niet zouden zijn aangepast aan de normen, welke gelden voor de rijksuniversiteiten;
 - c. dat een eventuele wijziging van het Reglement voor de Theologische Hogeschool ten aanzien van dit punt goede voorbereiding vereist, terwijl het toch gewenst is, dat in de tijd tot de volgende generale synode aan de deputaten de vrijheid moet worden gelaten de college- en examengelden nader vast te stellen;
 2. dat de deputaten-curatoren voorstellen aan de te benoemen deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool op te dragen, advies uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode over de nadere vaststelling van de door de studenten te betalen college- en examengelden, zoals genoemd in de artikelen 20 en 21 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool (laatstelijk vastgesteld door de generale synode van Amersfoort-West 1967) en hun machtiging te verlenen zo nodig in die tussenperiode reeds een voorlopige verhoging van die gelden toe te passen.

III *Zij overweegt*

dat de deputaten-curatoren zonder meer gelegenheid hebben aan de eerstkomende synode een advies uit te brengen over verhoging van de college- en examengelden.

IV *Zij is van oordeel*

dat het redelijk is de deputaten-curatoren te machtigen intussen eventueel waar nodig een verhoging toe te passen, onder voorbehoud van goedkeuring door de eerstkomende generale synode.

V *Zij besluit*

aan de deputaten-curatoren machtiging te verlenen in de periode tot de eerstkomende generale synode waar nodig een voorlopige verhoging van college-en/of examengelden toe te passen, onder voorbehoud van goedkeuring door de eerstkomende generale synode.

Artikel 221

Antwoord aan breed moderamen Ned. Herv. Kerk inzake „gastlidmaatschap”.

Drs. D. Deddens rapporteert namens het moderamen over een brief van het breed moderamen van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk met bijlage. Deze brief heeft de synode bereikt via het rapport van de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid. (Zie art. 72.)

In de brief wordt meegedeeld, dat meermalen tot de synode van de Nederlandse Hervormde Kerk de vraag kwam om de mogelijkheid te openen, dat het lidmaatschap van andere kerken verenigbaar zou zijn met dat van de Nederlandse Hervormde Kerk. Zij overwoog uitbreiding van het gastlidmaatschap, bedoeld in art. 20.4 van de kerkorde der Nederlandse Hervormde Kerk. Deze uitbreiding kan, naar haar mening, alleen dan geëffectueerd worden, wanneer overleg is gepleegd met die kerken, wier leden van het gastlidmaatschap gebruik zouden kunnen maken. Het voorgestelde antwoord wordt na korte bespreking met algemene stemmen goedgekeurd.

Het luidt als volgt:

Uw brief d.d. 19 juli 1971 (no. 553/1606), gericht aan de „Kerken en Geloofsgemeenschappen" enz., door u vermeld, werd samen met de nota „Het gastlidmaatschap in de Nederlandse Hervormde Kerk" door ons ontvangen.

U verzoekt in uw brief aandacht voor deze nota en speciaal voor de daarin opgenomen richtlijnen, aangezien uw synode van mening was „dat de gewenste uitbreiding alleen dan geëffectueerd kan worden, nadat overleg gepleegd is met die kerken, wier leden van het gastlidmaatschap gebruik zouden kunnen maken".

Naar u bericht zoudt u gaarne ons antwoord vernemen op de vraag „of invoering van deze richtlijnen naar uw inzicht plaats kan vinden, zonder dat daardoor de verhouding tot uw kerk wordt verstoord, maar veeleer de gemeenschap der kerken wordt versterkt".

Met betrekking tot deze vraag veroorloven wij ons het volgende naar voren te brengen.

Het eerste deel van uw vraag gaat uit van de praemisse, dat er tussen de Nederlandse Hervormde Kerk en De Gereformeerde Kerken in Nederland, ter generale synode van Hattem vertegenwoordigd, een harmonieuze (of althans een min of meer harmonieuze) verhouding zou bestaan, die nu echter verstoord zou kunnen worden.

Het tweede deel van uw vraag gaat uit van de vooronderstelling, dat uw mening over „de gemeenschap der kerken" (opzettelijk zult u hier niet meer alleen spreken over „de verhouding tot uw kerk") en de noodzaak of wenselijkheid van haar versterking door ons gedeeld zou worden.

Mogen wij u in herinnering brengen wat van gereformeerde zijde aanstonds verklaard is, toen Hij die zelf zijn gemeente in eenheid van het ware geloof vergadert, beschermt en onderhoudt. in 1834 de wegen deed scheiden?

In de „Acte van Afscheiding of Wederkeering", Ulrum 1834, hebben de ondertekenaars immers uitgesproken: „geen gemeenschap meer te willen hebben met de Nederlandsche Hervormde Kerk, totdat deze terugkeert tot den waarachtigen dienst des Heeren".

Hiertoe zijn zij overgegaan, allermint eigenwillig, maar in onderwerping aan het Woord van God en in overeenstemming met de confessie der kerk (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artt. 28 en 29).

Voor Gods Woord zich buigende en daarom ook met de daarop gegronde belijdenis weer ten volle ernst makende, hebben zij in dezelfde Acte eveneens betuigd: „gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde ledematen, en zich te willen vereenigen met elke op Gods onfeilbaar woord gegronde vergadering, aan wat plaatse God dezelve ook vereenigd heeft, betuigende met dezen dat wij ons in alles houden aan Gods heilig woord en aan onze aloude Formulieren van enigheid in alles op dat woord gegrond, nl. de Belijdenis des Geloofs, de Heidelbergsche Catechismus en de Canones van de Synode van Dordrecht gehouden in den jare 1618 en 1619".

De Gereformeerde Kerken in Nederland (ter generale synode van Hattem vertegenwoordigd), de Here diep dankbaar voor zijn ontferming over zijn gemeente in 1834 en voor zijn verdere ontfermingen sindsdien, mogen en willen naar Gods eigen Woord en de daarop in alles gefundeerde Drie Formulieren van Enigheid niet anders handelen dan in de zojuist geciteerde verklaringen is betuigd. Deze zijn ten volle van kracht, ook in de situatie van nu.

Zeggen wij dingen die nieuw voor u zijn? Wij menen van niet. Toch ligt daar uw vraag, mede aan ons gesteld.

Kunt u zelf harmonie ontdekken tussen de praemisse van het eerste deel van uw vraag en het eerste citaat uit de Acte van 1834?

Kunt u overeenstemming zien tussen de vooronderstelling van het tweede deel van uw vraag en het tweede citaat?

De Nederlandse Hervormde Kerk is sedert de Afscheiding niet teruggekeerd „tot den waarachtigen dienst des Heeren". Zij beweegt zich integendeel in een richting die de afstand steeds groter doet worden. De figuur van het gastlidmaatschap voor leden van al de aangegeven „Kerken en Geloofsgemeenschappen" is zelf daarvan een treffend blijk. Zonder enige hoogheid van hart, maar met diepe hartelijke droefheid constateren wij dit.

Tegenovergesteld aan de weg van dit gastlidmaatschap is die, welke beleden wordt in art. 28 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Moge God in Zijn ontferming voor het moeten en ook willen gaan van de daar beleden weg nog verder open openen en harten ontsluiten.

Artikel 222

Antwoord aan generale synode Christelijke Gereformeerde Kerken.

De praeses stelt aan de orde een concept-brief als antwoord op de brief van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken, Rotterdam 1971/72 (XV j); in laatstgenoemde brief wordt opnieuw gevraagd „deputaten voor samenspreking te benoemen, met wie de zaken, die er tussen Uw en onze kerken in geding zijn, vruchtbaar besproken kunnen worden".

Het rapport bij de conceptbrief is grotendeels opgesteld door ds. W. Wierenga, dit op verzoek van het moderamen. Ds. N. Bruin is rapporteur.

In de bespreking wordt door sommigen bepleit enkele aanvullingen op te nemen, o.a. met betrekking tot een vraag over de toeëigening des heils en ten aanzien van de onderscheiding tussen „het actief lidmaatschap van de ware kerk" en „het levend lid zijn van de gemeente, die Christus Zich door Zijn Woord en Geest uit het ganse menselijke geslacht vergadert".

Een bezwaar is echter, dat de opzet van het concept aldus zou worden doorkruist. De opzet was aan te sluiten bij wat voorgaande synoden hebben uitgesproken, en aan te wijzen dat er geen confessionele verantwoording en duidelijke motivering geboden wordt van de wijze waarop de Christelijke Gereformeerde Kerken zich opstellen.

Een voorstel om een bepaalde aanvulling op te nemen terzake van de toeëigening des heils, wordt daarom teruggenomen.

Nadat enkele correcties in de tekst van het concept zijn aangebracht, besluit de synode het voorgestelde antwoord te zenden aan de eerstkomende generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De praeses spreekt daarbij de bede uit, die in het slot van het antwoord is opgenomen. Moge de herhaalde aandrang om te komen tot een heldere confrontatie met hetgeen in de gemeenschappelijke belijdenis op grond van Gods Woord is uitgesproken, alsnog gehoor vinden.

De tekst van de brief is als volgt:

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, samengekomen te Hattem op 11 april 1972, nam kennis van de brief d.d. 4 april 1972 van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in (Nederland, gehouden te Rotterdam in de jaren 1971/72. In deze brief verrot ia uw synode aan deze vergadering deputaten voor samenspreking met deputaten van uw kerken te benoemen, om de ook door uw synode niet nieuw geachte zaken, die naar haar oordeel tussen uw en onze kerken in het geding zijn, te bespreken.

De generale synode van hattem kan op dit verzoek niet ingaan. De generale synode van de Gereformeerde Kerken, gehouden te Amersfoort-West 1967, richtte tot de eerstkomende generale synode uwer kerken twee concrete verzoeken, en sprak uit dat wanneer aan deze twee verzoeken geen gevolg zou worden gegeven, samenspreking van wederzijdse deputaten geen zin meer zou hennen.

De generale synode van Hoogeveen 1969/70 moest constateren, dat uw generale synode van Hilversum 1968/69 aan bedoelde twee verzoeken niet voldeed, en zij besloot geen deputaten voor samenspreking met uw kerken te benoemen. Tevens wekte zij de eerstkomende generale synode uwer kerken met klem op, alsnog, aan het appèl in de brief van de synode van Amersfoort-West 1967 en in de uitspraken van deze synode gehoor te geven.

De synode van Hattem kan met Armersfort constateren dan dat ook uw voorgangster aan het door de synode van Hoogeveen herhaalde appèl van de synode van Amersfoort-West geen gehoor heeft gegeven.

Ten aanzien van de toeëigening des heils is dringend verzocht uit te spreken, dat het uwerzijds genoemde verschil gelegen is binnen het raam van de belijdenis, tenzij uw synode uit Schrift en belijdenis van het tegendeel zou overtuigen. Hierop is ook thans geen bondig antwoord ontvangen. Wel zegt uw synode van Rotterdam, dat verder gesproken zou moeten worden over de toeëigening des heils. en noemt zij daartoe vragenderwijs verschillende motieven, maar een rechtstreeks antwoord is achterwege gebleven

Wat betreft uw deelname aan de G.O.S. en de I.C.C.C. heeft de synode van Amersfoort-West na brede argumentatie een dringend beroep op uw synode gedaan om niet alleen zich daarop te bezinnen maar ook uit te spreken, dat uw kerken bereid zijn genoemde lidmaatschappen te beëindigen. Ook hieromtrent heeft de synode van Hattem geen bondig antwoord verkregen. Wel zegt uw synode van Rotterdam, dat over deze zaak „in onze kring overigens verschillend

wordt gedacht maar zij voegt daar als haar stellige oordeel aan toe, „dat ware of valse oecumenische gezindheid niet mag worden afgemeten aan het lidmaatschap van de I.C.C.C. of van de G.O.S.". Wie is echter de betekenis van dit oordeel, wanneer het geconfronteerd wordt met hetgeen dezerzijds geargumenteed tegen uw deelname is aangevoerd? Oecumenische gezindheid zal zich toch willen laten beproeven door hetgeen als confessioneel bepaalde kritiek op uw daadwerkelijke deelname is voorgelegd.

Voorts heeft de synode van Hattem in het antwoord van uw synode opnieuw gemist een duidelijke reactie op de vraag die reeds door de synode van Rotterdam-Delfshaven was gesteld, deze vraag: op welke grond de bedoelde verschillen - en dat geldt dus ook voor het uwerzijds geconstateerde verschil ten aanzien van de hantering van het belijden omtrent de kerk - als beletsel om tot eenheid te komen, moeten gelden, en waarin de grond gelegen zou kunnen zijn voor een uitspraak, dat de verschillen moeten worden weggenomen. Wel zegt uw synode, dat „juist het verschil in het verstaan van de belijdenis omtrent de kerk een van de hoofdoorzaken was van de breek in het verband van Uw kerken", maar zij geeft in het geheel niet aan vanuit welke aan de confessie ontleende gronden dit zo gesteld wordt.

in plaats van gehoor te geven aan de dringende verzoeken van voorgaande synoden der Gereformeerde kerken komt uw synode van Rotterdam opnieuw met een verzoek tot samenspreking en is haar brief geheel benut om allerlei vraagpunten te noemen die voor haar motief vormen om verder te spreke

De synode van Hattem ziet hierin niet anders dan de voortzetting van een beleid uwerzijds waarvan reeds de synode van Amersfoort-West heeft laten blijken, dat de Gereformeerde Kerken uw synoden daarin niet zouden mogen volgen. Alleen door bondige besluiten aan de zijde van de Christelijke Gereformeerde Kerken zou een weg geopend kunnen worden, die tot daad-werkelijke eenheid voer'

De synode van Hattem heeft in het antwoord van uw synode van Rotterdam ook geconstateerd wat het karakter is van de vragen, waartoe uw begeerte tot samenspreking leidt. Zo stelde uw synode de vraag: „Meent U, dat Uw positie ten deze", nl. wat betreft de breuk in het kerkverband, „te omschrijven is als handhaving van de ware katholiciteit van de kerk tegenover het confessioneel relativisme en het independentisme?". Zij ontkent niet dat de Gereformeerde Kerken te maken hadden met dergelijke afwijkingen, maar zij legt een vraag van zelfbeproeving voor aangaande de strijd daartegen: was die strijd handhaving van de ware katholiciteit? Zij wijst echter niet aan vanuit welke norm de vraag is gesteld noch ook welk feitelijk handelen motief gaf tot het stellen van de vraag. Zelfbeproevingsvragen dienen toch uit te gaan van bepaalde normen en gemotiveerd te zijn door het constateren van bepaalde feitelikheden.

Zo heeft uw synode van Rotterdam ook gesteld: „Is onze vraag geheel ten onrechte, of het lidmaatschap van de ware kerk voor U betekent, dat wie 'lidmaat van Christus en van Zijn gemeente is- en krachtens dat voorrecht gedoopt is, niet meer persoonlijk Christus behoeft te worden ingelijfd door een waarachtig geloof, of wordt althans dit laatste niet naar de achtergrond gedrongen?". Maar ook van deze vraag moet gezegd worden, dat zij haar gronden en motiveringen niet bloot legt.

Aansluitend aan de zoéven genoemde vraag heeft uw synode gezegd: „Heeft dit niet tot gevolg. dat de oproep tot zelf beproeving méér het actief lidmaatschap van de ware kerk raakt dan het levend lid zijn van de gemeente, die Christus Zich door Zijn Woord en Geest uit het ganse menselijke geslacht vergadert?". Ook hierbij moet echter opgemerkt worden, dat fundering en motivering van de vraagstelling ontbreekt. Uw onderscheiden tussen actief lid zijn van de ware kerk en levend lid zijn van de gemeente, die Christus Zich vergadert, geeft wel enig blijk van cie overwegingen die uw synode bij het stellen van haar brief hebben geleid, maar biedt geen duidelijk uitsluitel aangaande de fundering daarvan in „de belijdenis omtrent de kerk". En wanneer uw synode vraagt: „Wordt op deze wijze de bediening van de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen, zoals die uiteengezet wordt in Zondag 31 van de Heidelbergse Catechismus, niet tekort gedaan?", moge dezerzijds geantwoord worden, dat Zondag 31 vervolg vindt in Zondag 32. waar het „zich van harte bekeren" van antw. 84 nadere uiteenzetting ver-krijgt in het aanwijzen van de verplichting der levende leden tot het doen van goede werken, mede opdat „elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij".

Naar het oordeel van de synode van Hattem is het stellen van vragen zoals door uw synode van Rotterdam, kenmerkend voor het beleid dat uw kerken nu reeds jarenlang ten aanzien van samenspreking hebben gevolgd. Geheel in de lijn van hetgeen een generale synode uwer kerken in 1947 als koers heeft vastgesteld, spreekt haar brief over vrees „voor eenzijdigheden die ten gevolge hebben, dat de volle waarheid niet meer tot zijn recht komt in het kerkelijke leven". Maar als het er op aan komt bondig en duidelijk te zeggen aan welke maatstaf dit spreken over eenzijdigheden ontleend wordt, en wat er in de Gereformeerde Kerken, gezien de gemeenschappelijke belijdenis, zou moeten veranderen, wordt de synode van die kerken voor zelfbeproevingsvragen gesteld, die meer suggereren dan argumenteren.

De synode van Hattem noemde reeds, dat naar het oordeel van uw synode van Rotterdam de in haar brief genoemde zaken niet nieuw zijn. Zij stemt dit toe. Er zijn vele samensprekingen geweest. waarin deze zaken in wezen reeds ter sprake zijn gebracht, echter zonder dat dit uwerzijds mocht leiden tot een duidelijke op schrift gestelde verantwoording van uw aanwijzen van beletselen, die dienen te worden weggenomen. Ook uw synode van Rotterdam heeft in dezen geen verandering ten goede doen zien. Er is daarom voor de synode van Hattem geen reden om tot een ander besluit te komen dan hetgeen de synode van Amersfoort-West reeds heeft uitgesproken.

De synode van Hattem eindigt met de bede dat uw synode alsnog gehoor moge geven aan hetgeen dezerzijds bij herhaling als noodzakelijk aan uw kerken is voorgesteld. Het streven naar daadwerkelijke eenheid kan alleen vruchtbaar zijn, wanneer de kerken elkaar vinden in een heldere confrontatie met hetgeen in de gemeenschappelijke belijdenis op grond van Gods Woord is uitgesproken. Beproeving van elkanders positie naar deze maatstaf is, evenals elke gelovige zelfbeproeving, dienstig om te komen tot daden van gehoorzaamheid. Mocht dit bij uw kerken gehoor vinden, dan zal samenspreking onder Gods zegen tot daadwerkelijke vereniging leiden.

Artikel 223

Antwoord aan br. W. Zeldenrust.

De behandeling van een brief van br. W. Zeldenrust leidt thans tot een besluit. Een voorstel, dat door ds. R. te Velde en br. D. K. de Wolff naast dat van de commissie werd gesteld, vervalt na bespreking.

De synode aanvaardt een amendement op het commissie-voorstel, ingediend door ds. M. Brandes met steun van de predikanten H. D. van Herksen en D. Nieuwenhuis.

Het geheel wordt daarna aangenomen. Bij beide stemmingen onthoudt 1 lid zich van stemming en blijven leden die reeds eerder in synodeverband hadden geoordeeld buiten stemming.

Het antwoord aan br. Zeldenrust is als volgt:

De generale synode van Hattem heeft kennis genomen van uw brief d.d. 23 oktober 1971. Inhoud en doel van deze brief vat u aan het slot op deze wijze samen:

„Ik hoop, dat U tot een uitspraak kunt komen, waarin U afstand neemt van de op de laatste twee synoden gevaren koers”,

waarna u aan de synode voorstelt om met deze uitspraak op de volgende drievoudige wijze aan het werk te gaan:

door

1. hiervan kennis te geven aan alle kerken buiten het verband,
2. zich bereid te verklaren alle door de laatste generale synode genomen besluiten, waarbij de „Open Brief” een rol speelde, opnieuw in behandeling te willen nemen,
3. deputaten te benoemen voor herstel van de kerkelijke eenheid onder Gereformeerde belijders etc.

De synode constateert, dat u van haar vraagt afstand te nemen van de op de laatste twee synoden gevaren koers.

Hieruit moet zij concluderen, dat u beoogt dat zij de besluiten van genoemde synode, die betrekking hebben op de zaken rondom de „Open Brief”, kritisch zou gaan bezien.

De synode is hiertoe echter niet bevoegd, daar uw brief niet kan worden aangemerkt als een bezwaarschrift naar art 31 K.O. en ook niet als een revisieverzoek.

Artikel 224

Appèlschriften Warffum

De synode vergadert weer in comité-generaal.

De zaak-Warffum wordt afgehandeld.

De praeses constateert, dat de synode deze week met voortvarendheid heeft mogen werken.

De assessor dankt de Here. Daarna volgt sluiting van de vijftiende vergaderweek.

Woensdag 6 december

Artikel 225

Appèllen ds. B. Wesseling en kerkeraad Rotterdam-Z

Bij de opening van de vergadering ontvangt de synode een gunstig bericht over de toestand van ds. T. H. Meedendorp.

Prof. J. Kamphuis is als adviseur der synode aanwezig.

In besloten zitting vinden beraadslagingen plaats ter zake van het appèl van ds. B. Wesseling en van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid tegen een besluit van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971/72

Donderdag 7 december

Artikel 226

Het grootste deel van de dag wordt in comitézitting doorgebracht. Ook nu woont prof. J. Kamphuis de zittingen van de synode bij.

Bij het begin van de vergadering neemt de synode kennis van een brief, waarin de kerkeraad van Zwolle aanbiedt de volgende generale synode in Zwolle te houden.

Appèllen ds. B. Wesseling en kerkeraad Rotterdam-Z

Na opheffing van het comité deelt de praeses mee, dat de synode een besluit heeft genomen inzake het appèl van ds. B. Wesseling en van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid tegen uitspraken van de particuliere synode van Zuid-Holland 1971/72. Het betrof hier die uitspraken van de particuliere synode, die uitliepen op de ver-

klaring, dat „ds. B. Wesseling . . . door zijn kerkeraad van zijn ambtsdienst moet worden geschorst". Door de hiervoor ingestelde commissie ad hoc waren aan de synode twee nota's aangeboden, één over de positie van ds. Wesseling in de confessionele crisis en één over de functionering van de ambtelijke dienst in de kerkeraad van Rotterdam-Charlois, en voorts een concept voor een beoordeling en uitspraak. Als rapporteurs van de commissie traden op de predikanten C. J. Breen en J. Kok.

De beslissing werd, conform het door de commissie voorgestelde, genomen met 27 stemmen vóór. Vier afgevaardigden onthielden zich van stemming, terwijl de deputatie van het ressort Zuid-Holland buiten stemming bleef.

Na deze bekendmaking uit de praeses zijn dankbaarheid dat de synode in deze moeilijke en gecompliceerde zaak met zo grote mate van eenparigheid tot een beslissing gekomen is. Hij spreekt de bede uit, dat door de ontferming van God en de werking van de Heilige Geest predikant en kerkeraad, ieder voor eigen deel, zullen komen tot erkenning en belijdenis van schuld, opdat zo Gods aangezicht weer in gunst zich zal mogen wenden tot heel de gemeente te Rotterdam-Charlois en uit kracht van Gods genade moeite en verstrooiing zal mogen plaats maken voor een nieuwe opbloei.

Hij dankt de commissie ad hoc en inzonderheid de beide rapporteurs, de predikanten C. J. Breen en J. Kok, hartelijk voor het vele en zeer intensieve werk dat door hen is verricht. Ook memoreert hij met dankbaarheid de steun die de commissie heeft ontvangen van prof. J. Kamphuis, en diens adviserend spreken ter synode. Tenslotte spreekt hij diepe erkentelijkheid uit voor de arbeid die reeds vóór de instelling van de commissie ad hoc met veel inspanning en zorg was verricht, met name door ds. D. Berghuis.

De lekst van het besluit volgt hierna:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. het „Appèlschrift" van ds. B. Wesseling te Rotterdam „tegen uitspraken van de P.S. Zuid-Holland, d.d. 16 febr. '72 in de zaak Rotterdam-Charlois" (met bijlagen);
2. het „Appèlschrift" van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid „tegen de uitspraken van de Part. Synode Zuid-Holland van 16 februari 1972 in de zaak Rotterdam-Charlois" (met bijlagen).

Zij constateert

1. a. dat de particuliere synode van Zuid-Holland 1971 op 16 februari 1972 uitspraken deed inzake appèlschriften van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois;
- b. dat in de reeks constatering, overwegingen en oordelen onder A de geschiedenis van de moeiten in de kerk te Rotterdam-Charlois wordt belicht om te komen tot de uitspraak dat de kerkeraad van Rotterdam-Charlois „terecht zich erover beklagt, dat de classis Rotterdam de noodsituatie in de kerk te Charlois niet heeft onderkend en dat zij in feite aan ds Wesseling de vrijheid geeft zijn bezwaren tot na de g.s. Hattem 1972 te handhaven";
- c. dat de hiervoor onder b genoemde reeks één van de twee overwegingen vormt om te komen tot het oordeel (B III) „dat de classis Rotterdam ten onrechte op de door haar gegeven gronden geweigerd heeft medewerking te geven tot schorsing van ds Wesseling, zoals haar door de kerkeraad van Rotterdam-Charlois verzocht was" - én tot de uitspraak (B III) „dat zij, gelet op de weigering van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid en van de classis Rotterdam, overgaat tot de materiële behandeling van het verzoek van Rotterdam-Charlois om een uitspraak te doen over het oordeel van schorsingswaardigheid van ds B. Wesseling";
- d. dat in de reeks constatering, overwegingen en het oordeel onder B I belicht wordt, dat de kerkeraad van Rotterdam-Zuid in plaats van mede-werking te verlenen aan de kerkeraad van Rotterdam-Charlois tot schorsing van ds. B. Wesseling deze kerkeraad beschuldigde, en dat de classis Rotterdam uitsprak dat het beschuldigend karakter van de door de kerkeraad van Rotterdam-Zuid gesproken woorden niet is bewezen, om te komen tot de uitspraak „dat de kerkeraad van Rotterdam-Zuid zijn beschuldiging aan het adres van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois behoort terug te nemen";
- e. dat uit de reeks constatering, overwegingen en oordelen onder B II een uitspraak, bevattende een verzoek aan de kerkeraad van Rotterdam-Charlois voortvloeit;
- f. dat in de reeks constatering, overwegingen en het oordeel onder B III de weg wordt gebaad om een uitspraak te gaan doen betreffende de schorsingswaardigheid van ds. Wesseling;
- g. dat de reeks constatering, overwegingen en het oordeel onder B IV uitloopt op de uitspraak „dat ds B. Wesseling zolang hij van deze schadelijke weg niet terugkeert met duidelijke bewijzen daarvan in leer en leven, door zijn kerkeraad van zijn ambtsdienst moet worden geschorst overeenkomstig de gronden, die de kerkeraad van Rotterdam-Charlois gesteld heeft in

het voorlopig schorsingsoordeel van 13 april 1971, opdat ds. B. Wesseling, tengevolge van de daadwerkelijke schorsing, door Gods genade moge terugkeren tot de rechte ambtelijke dienst gelijk hij door zijn onderschrijving van het Ondertekeningsformulier van de Gereformeerde Kerken in Nederland heen beloofd";

2. a. dat ds. B. Wesseling een reeks verzoeken tot uitspraken doet, waarvan het eerste luidt: „dat de p.s. in uitspraak A onder zij constateert 6 t/m 12, een onwaar en onjuist beeld van het ambtswerk van ds. W. gegeven heeft";
- b. dat hij ook verzoekt uit te spreken: „dat het oordeel 'dat ds. B.W.... door zijn kerkeraad moet worden geschorst' onrechtmatig is: en dat derhalve de schorsing door de kerkeraad van Rotterdam-Charlois d.d. 23-2-1972 ten onrechte is geschied";
- c. dat hij hiernaast nog enkele verzoeken doet;
3. dat de kerkeraad van Rotterdam-Zuid een aantal verzoeken doet o.a. met betrekking tot het tot stand komen van het besluit tot schorsing van ds. B. Wesseling, en zijn eigen gebruik van ds. B. Wesselings „conformatie met behoud van gevoelen" bij de gevraagde medewerking tot schorsing.

Zij is van oordeel

dat voor een doeltreffende behandeling van deze rechtszaak concentratie van gegevens onontbeerlijk is en daarom de beoordeling van de feiten dient verdeeld te worden als volgt:

- I. een taxatie van de positiekeus van ds. B. Wesseling in de confessionele crisis;
- II. een beoordeling van de samenwerking binnen de kerkeraad van Rotterdam-Charlois;
- III. een beoordeling van enige bezwaren van formele en kerkrechtelijke aard. door de appellanten ingediend.

I. TAXATIE VAN DE POSITIEKEUS VAN DS. B. WESSELING IN DE CONFESSIELE CRISIS

A.

I *De generale synode constateert*

1. dat de particuliere synode in *uitsprakenreeks* A constateert en overweegt
 - a. dat ds. W. op 18 november 1968 expressis verbis zijn steun aan het kerkeradsbeleid heeft toegezegd door bevestigend te antwoorden op de vraag „of hij de gevaren van de Open Brief ziet en zal aanwijzen" („zij overweegt" 4);
 - b. dat in het optreden van ds. W. tegen het kerkeradsbeleid steeds duidelijker werd, dat zijn bezwaren tegen de uitspraken van de generale synode Amersfoort-West dieper lagen dan uitsluitend op het kerkrechtelijke vlak („zij constateert" 7);
 - c. dat uit de notulen blijkt, dat de kerkrechtelijke bezwaren van ds. W. tegen de uitspraken van de generale synode Amersfoort-West blijken te zijn inhoudelijke bezwaren tegen het oordeel van Amersfoort-West over de inhoud van de Open Brief (O.B.) („zij overweegt" 9 a);
 - d. dat ds. W. de vraagstelling van de fundamentezin in de O.B. niet als intolerabel binnen de Geref. Kerken afwijst („zij constateert" 7);
 - e. dat ds. W. bezwaren blijkt te hebben tegen elke formulering, waarin uitkomt dat het oecumenisme, waardoor de O.B. beheerst wordt, het losmaken van de band aan de belijdenis insluit („zij constateert voorts" 4);
 - f. dat ds. W. de ondertekenaars van de O.B. in bescherming neemt op grond van hun nadere verklaringen („zij constateert" 7);
 - g. dat de kerkeraad van Rotterdam-Charlois (KRC) voortdurend bezwaren inbracht tegen de ambtsdienst van ds. W. nl.
 1. dat hij de gemeente niet opwekte tot een rechte positiekeuze in het confessioneel geding door en tengevolge van de O.B.;
 2. dat hij in een preek over Zd. 15 de dwaling van ds. C. Vonk niet duidelijk heeft aangewezen en weerlegd, maar integendeel in die preek zelf alle nadruk heeft gelegd op het lijden van Christus ten tijde van Pilatus;
 3. dat hij in een preek over Zd. 22 de dwaling van ds. B. Telder niet als intolerabel binnen de Geref. Kerken heeft afgewezen („zij constateert" 11);
2. dat de appellanten hiertegenover stellen:
 - ad a. „Inderdaad zie ik de gevaren van de O.B. en heb ik gezegd, die te zullen aanwijzen . . . Dat

gevaar zag ik met name in de onderschatting van de afstand ten opzichte van de synodale kerk, in de koers van ds Schoep. Maar niet bij voorbaat in de fundamentele zin; hoe past men dat toe? . . . Intussen in de prediking terdege gewaarschuwd tegen relativering van de belijdenis, het verouderd verklaren ervan enz.". (ds. W.)

Wanneer ds. W. - na eerst zich te hebben geconformeerd met behoud van gevoelens - zijn steun toezegt aan het kerkeraadbeleid in het aanwijzen van de gevaren van de O.B., „dan mag vanwege het behoud van gevoelens niet verwacht worden, dat ds W. in de O.B. hetzelfde leest als de g.s. Amersfoort-West en de KRC". (kerkeraad Rotterdam-Zuid (KRZ))

- ad b. De kerkeraad kón van het begin af weten, dat hij ook bezwaren had tegen de uitleg van de O.B. Hij verwijst hiervoor naar de notulen van de zes kerkeraadvergaderingen, die aan de „ratificatie" voorafgingen. (ds. W.)
- ad c. Uit de notulen blijkt, dat hij zijn bezwaren had en heeft tegen de weergave van de O.B. door de generale synode Amersfoort-West. (ds. W.)
Zijn het werkelijk inhoudelijke bezwaren of is het bij ds. W. „een kwestie van lezen van de O.B.?" (KRZ)
- ad d. Dit is een „vaag beeld". Scherper afgesteld is het zó: Hij wijst . . . niet bij voorbaat af als intolerabel enz., zonder dat er gehandeld is in de geest van Deut. 13 : 12 e.v. en Joh. 7 : 51. (ds. W.)
- ad e. „Ik heb bezwaar tegen elke formulering, waarin het nauwkeurig onderzoek en het niet onverhoord oordelen naar de Schriften, wordt uitgesloten. Mijn standpunt is, dat het oecumenisme . . . waardoor de O.B. beheerst wordt, het losmaken van de band aan de belijdenis kan insluiten". (ds. W.)
- ad f. Dat „in bescherming nemen" geschiedde niet tegen de waarheid in, als het gaat om de eigen inhoud van de O.B. Dit was in geding: „Mogen ánderen verklaren wat er staat, maar de ondertekenaars niet?" (ds. W.)
- ad g. 1. „Wat dat confessioneel geding betreft: hier is de lezing van de O.B. in geding. Geen gemeentevergadering geweest over ratificatiebesluit van Nov. '68". (ds. W.)
2. Die dwaling werd zo omschreven, dat „Pilatus Christus onschuldig achtte". In dezen geen schriftuurlijk onderricht ontvangen van kerkeraad. Het thema van de preek ging intussen over het borgschap van Christus, ook bij het „onder Pontius Pilatus geleden". (ds. W.)
3. De particuliere synode wekt een verkeerde indruk. „Mijn standpunt is: die dwaling mag van gereformeerde kansels niet worden geleerd. Al enkele malen die dwaling bestreden in de prediking en op catechisatie in 1971". (ds. W.)

II *Zij is van oordeel*

- ad a. De toezegging van ds. W. werd gedaan vlak nadat het besluit was gevallen de Acta van Amersfoort-West inzake de O.B. te ratificeren en ds. W. zich aan dit ratificatiebesluit had geconformeerd „met behoud van gevoelens". Die toezegging kon gevraagd én gedaan worden, omdat tijdens de ratificatiebesprekingen aan de kerkeraad duidelijk was geworden, dat ds. W. bezwaren had tegen de O.B. en grote gevaren zag.
Die toezegging, gevraagd en gedaan op dát moment, kan echter nooit worden uitgelegd als een onvoorwaardelijke steun aan het kerkeraadbeleid. Dat beleid zou ds. W. „niet torpederen". Hij kon het ook niet in alle opzichten steunen vanwege zijn bezwaar tegen het oordeel van de generale synode Amersfoort-West inzake de bekende fundamentele zin van de O.B. (zie Acta synode van Amersfoort-West, art. 16).
Aan de appellanten moet worden toegestemd, dat de overweging van de particuliere synode te weinig nauwkeurig is en daarom misverstanden kan wekken.
- ad b en c. Aan ds. W. moet worden toegestemd, dat uit de notulen van 19 september 1968 blijkt, dat tijdens de ratificatiebesprekingen door hem naast kerkrechtelijke bezwaren ook dadelijk materiële bezwaren zijn ingebracht tegen het oordeel van de generale synode van Amersfoort-West inzake de fundamentele zin.
Wat de particuliere synode hier overweegt, nl. dat de kerkrechtelijke bezwaren inhoudelijke bezwaren blijken te zijn, is een onjuiste voorstelling van zaken. Er waren aanstonds kerkrechtelijke én materiële bezwaren.
De kritische vraag van de KRZ is niet ter zake, omdat het bezwaar van ds. W. tegen „de weergave van de O.B. door de g.s. Amersfoort-West" werkelijk een materieel bezwaar is.
- ad d. Aan de appellant moet worden toegestemd, dat het beeld, dat de particuliere synode hier geeft

zó vaag is, dat aan het standpunt van ds. W. ten aanzien van de fundamentenzin geen recht wordt gedaan.

Immers, hij noemt de vraagstelling van de fundamentenzin een „slordige en gevaarlijke vraagstelling”. Ze is „de zijne niet”. Hier „kan een weg worden geplaveid naar een valse eenheid”. De stellers van deze vraag geven „reden tot nadenken”.

Toen de KRC tegenover de classis Rotterdam stelde, dat ds. W. voor deze vraagstelling ruimte wilde openhouden in de Gereformeerde Kerken, was het antwoord van ds. W. in zijn „Weerlegging”: „Nee, maar Joh. 7 etc. moet worden nageleefd, als het er om gaat: wat staat er, wat beoogt men?” Het oordeel, dat deze vraag confessioneel indifferentisme insluit en dus intolerabel is kan z.i. pas worden uitgesproken, „wanneer eerst gehandeld is naar Deut. 13 en Joh. 7”.

ad e. De op zichzelf verhelderende opmerking van de appelland ten aanzien van zijn standpunt vormt geen tegeninstantie tegen hetgeen de particuliere synode hier constateert en kan niet als bezwaar gelden.

ad f. De appelland geeft hier zijn standpunt weer, zoals dat uit de stukken steeds weer blijkt. De fundamentenzin van de O.B. is z.i. niet duidelijk. Daarom is het een schriftuurlijke eis de ondertekenaars te „horen”. Dan kán relativisme t.a.v. de belijdenis blijken. Als hij opkomt voor het horen van de ondertekenaars gaat het hem „om de waarheid”: „wat is de eigen inhoud van de O.B.?”.

De formulering van de particuliere synode in dezen is niet voldoende nauwkeurig en kan de indruk wekken als zou ds. W. het materieel opnemen voor de ondertekenaars van de O.B.

ad g. 1. De appelland wijst hier op een ernstig manco, dat mede oorzaak is geweest van de verwarring en verwijdering in Rotterdam-Charlois. Was op een gemeentevergadering opening van zaken gegeven, dan had de gemeente kunnen weten:

- a. dat de O.B. bij ds. W. geen weerklank vindt en de ondertekenaars z.i. reden tot nadenken geven;
- b. dat het verschil tussen hem en de kerkeraad niet betreft het al dan niet verwerpelijk zijn van de O.B., maar de lezing van de fundamentenzin door de generale synode van Amersfoort-West.

De kerkeraad brengt dit manco niet in rekening, terwijl ook de juistheid niet wordt betwist van hetgeen door ds. W. op de kerkeraadsvergadering van 13 april 1970 werd verklaard: „dat hij het relativisme en oecumenisme, dat de O.B. vooral verweten wordt, herhaaldelijk heeft bestreden”.

2. Ds. W. heeft in genoemde preek over Zondag 15 de dwaling van ds. C. Vonk niet bestreden. Men kan dat, gerekend de situatie van die dagen, betreuren. Hij heeft echter die dwaling ook niet verdedigd. Als de kerkeraad hem in gebreke stelt, wordt over het hoofd gezien:

- a. dat ds. W. in deze preek het borgschap van Christus ook bij het „onder Pontius Pilatus geleden” centraal stelde en hierbij verwees naar 1 Petr. 2 en Jesaja 53;
- b. dat deze preek er één was uit een serie over het Apostolicum, waarin met name ook de historische achtergronden worden aangewezen;
- c. dat ds. W. via het benadrukken van de historiciteit van het lijden van Christus actuele dwalingen heeft aangewezen en bestreden („hoeveel wordt er niet uit de H. Schrift als een legende beschouwd, als niet écht gebeurd (Adam en Eva). als onhistorisch of zelfs bovenhistorisch”).

De appelland klaagt zich terecht. Hij wordt hier al constaterend in gebreke gesteld als dienaar des Woords, terwijl hij wel degelijk het evangelie van Christus' borgtocht verkondigde en concrete dwalingen bestreed.

3. Aan de appelland moet worden toegestemd, dat hier een verkeerde indruk wordt gewekt. Het standpunt van ds. W. is: „de dwaling van ds Telder mag van gereformeerde kansels niet worden geleerd”. Eén en andermaal is door hem verklaard, dat deze dwaling door hem is bestreden, zowel in de prediking als op de catechisatie. Dat hij ten aanzien van deze dwaling zich duidelijk heeft uitgesproken is door de kerkeraad tegenover de classis Rotterdam bevestigd. Hetgeen hier geconstateerd wordt is in strijd met de waarheid.

B

I

De generale synode constateert

1. dat de particuliere synode in *uitsprakenreeks* B IV constateert, overweegt en oordeelt
 - a. dat ook de visitatoren, door de KRC te hulp geroepen, aan ds. B. Wesseling duidelijk de gevaren van de O.B. hebben aangewezen („zij heeft reeds geconstateerd" 6);
 - b. dat ds. W. desondanks bleef handhaven dat de O.B., met name de zgn. fundamentenzin, niet zonder meer als intolerabel binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland is af te wijzen („zij heeft reeds geconstateerd" 7);
 - c. dat ds. W. bij herhaling verklaarde en bleef verklaren, dat hij de vraagstelling van de fundamentenzin uit de O.B. niet zonder meer in strijd achtte met het ondertekeningsformulier („zij heeft reeds geconstateerd" 8);
 - d. dat ds. W. dientengevolge niet bij machte was de gemeente tot een duidelijke positiekeus op te wekken, respectievelijk gemeenteleden op rechte wijze te vermanen („zij heeft reeds geconstateerd" 9);
 - e. dat ds. W. telkens weer verklaard heeft, dat naar eis van Gods Woord de ondertekenaars van de O.B. gehoord moeten worden, waarbij hij hen op hun mondeling gegeven woord, dat zij de Drie Formulieren van Enigheid ten volle onderschrijven, van harte aanvaardden wil, ook al handhaven zij hun ondertekening van de O.B. (ds. H. J. v. d. Kwast, ds. J. M. Smelik) („zij constateert voorts" 1);
 - f. dat ds. W. zich beroepend op het schriftuurlijk recht van de ondertekenaars van de O.B. om nader gehoord te worden, daarmee op geen enkele wijze bewezen heeft, dat het oordeel van de generale synode van Amersfoort-West over de O.B. geen recht doet aan hun in de O.B. geschreven woord;
dat de uitspraak van de generale synode Amersfoort-West niet gekwalificeerd kan worden als een incidentele uitspraak, die uitsluitend van toepassing is op het niet-ontvangen ter synode van ds. Schoep, aangezien aan deze uitspraak een generaal oordeel ten grondslag ligt over de inhoud van de O.B. („zij overweegt" 2, 3);
 - g. dat in een confessioneel geding een kerkeraad zijn eigen verantwoordelijkheid blijft dragen enz. („zij overweegt" 4 e);
 - h. dat naar de eis der Schriften een ambtsdrager bekwaam moet zijn om te onderwijzen ...; zich houden moet aan het betrouwbare woord naar de leer, zodat hij ook in staat is te vermanen op grond van de gezonde leer en de tegensprekers te weerleggen . . . etc.;
dat een dienaar des Woords binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland . . . beloofd heeft alle dwalingen die strijden tegen de aan-genomen leer ook te zullen tegenstaan, weerleggen en helpen weren (art. 53 K.O.);
dat een dienaar des Woords binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland krachtens art. 55 K.O. tot wering van de valse leringen en dwalingen de middelen zal gebruiken van lering, wederlegging etc.; („zij overweegt" 5 6 7);
 - i. dat het in een dienaar des Woords binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland niet te tolereren is, dat hij de vraagstelling van de fundamentenzin uit de O.B. zo zonder meer niet verwerpelijk acht, omdat deze vraagstelling in strijd is met de verklaring van het Ondertekeningsformulier („zij is van oordeel" 1);
 - j. dat ds. B. Wesseling blijkt heeft gegeven de ernstige confessionele crisis binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland, zoals die ontstaan is door en tengevolge van de O.B., niet te onderkennen; dat ds. B. Wesseling blijkt heeft gegeven niet bekwaam te zijn om te leren, omdat hij in een ernstig confessioneel geding de ernst van de situatie niet onderkende en zijn gemeente niet tot een rechte positie-keuze in dezen opwekte („zij is van oordeel" 2 en 3);
2. dat de appellanten hiertegenover stellen:
 - ad a. „Die gevaren ook door mij gezien!" Hij verwijst hiervoor naar het classisbesluit van 9 november 1970. (ds. W.)
 - ad b. Het niet zonder meer toelaatbaar achten van de zgn. fundamentenvraag hangt samen met de beantwoording daarvan. Daarover niet licht en onverhoord oordelen. Waarom de reden niet genoemd van dit „niet zonder meer enz."? Hij verwijst naar zijn „Weerlegging" en stelt: „De p.s. heeft de argumentatie in dat stuk, met name de Schriftbewijzen, niet bestreden." (ds. W.)

- Hier wordt weggelaten wat op dit „niet zonder meer" een rechte kijk geeft. Verwezen wordt naar het revisieverzoek van ds. W. inzake Amersfoort-West. (KRZ)
- ad c. De eigen inhoud van de O.B. mag bepaald worden door de ondertekenaars zelf. Welk is hun oogmerk? enz. (ds. W.)
- ad d. „Dientengevolge". Lees: vanwege gehoorzaamheid aan reeds genoemde Schriftplaatsen. (ds. W.)
- ad e. Hij wil het schriftelijk gegeven woord van ondertekenaars in rekening brengen in verband met de strekking van hun vraagstelling, juist vanwege hun ondertekening van de O.B. (ds. W.) Waar sprak ds. W. van „mondeling"? Moet dit niet „schriftelijk" zijn? En dan geen schriftelijke verklaring over het onderschrijven van de Drie Formulieren van Enigheid, maar over de fundamentenzin in de O.B. (KRZ)
- ad f. De particuliere synode weerspreekt in overweging 3 wat de generale synode Hoogeveen uitsprak in art. 87 A, III ad 1, nl. dat de bezwaren in Amersfoort-West gericht waren niet tegen de ambtsdienst van ds. Schoep, maar tegen zijn optreden als afgevaardigde. Een duidelijk bewijs, dat het niet een generale, maar een incidentele uitspraak was. Bovendien is deze overweging in strijd met de tekst van art. 16 Amersfoort-West. (ds. W.)
- ad g. Er was en is geen confessioneel geding in Charlois. Van welk stuk der belijdenis wijkt ondergetekende af? De O.B. vindt bij mij geen weerklank. (ds. W.)
- ad h. Nauwkeurig dient onderzocht, of de fundamentenzin uit de O.B. de poort opent voor „valse leringen en dwalingen" in de zware zin van art. 55 K.O. (ds. W.)
Overweging 5 snijdt alleen hout, indien de fundamentenzin van de O.B. niet-lezen zoals de generale synode Amersfoort-West die las, niet naar die lezing onderwijzen, vermanen en weerleggen hetzelfde betekent als onbekwaam om de gezonde leer te brengen, zich niet houden aan het betrouwbare Woord ..., „zodat hij ook in staat is . . . de tegensprekers te weerleggen".
De overwegingen 6 en 7 hebben alleen zin, indien overweging 5 met betrekking tot ds. W. onaanvechtbaar is. (KRZ)
- ad i. Of deze vraagstelling van de fundamentenzin in strijd is met het ondertekeningsformulier, hangt af van de toepassing op die vraag. De particuliere synode heeft bij dat „zo zonder meer niet verwerpelijk" zijn beroep op Schriftplaatsen als Deut. 13 en Joh. 7 niet aangeroerd, laat staan weerlegd. „Blijkbaar is het volgens de p.s. in een dienaar des Woords binnen de Geref. Kerken niet te dulden, dat hij niet licht en onverhoord wil oordelen". Hier wordt duidelijk, dat de uitspraak van Amersfoort-West over de O.B. terdege gehanteerd wordt als een leeruitspraak, waarnaar de rechtzinnigheid zelfs van niet-ondertekenaars (en niet-sympathisanten) wordt beoordeeld. En dat is strijd met art. 30 K.O. (ds. W.)
- ad j. De grond voor de bewering „dat ds. W. blijk gegeven heeft niet bekwaam te zijn om te leren" is ondeugdelijk. Op 9 november 1970 werd door de classis Rotterdam vastgesteld, dat ds. W. blijk gegeven heeft van: 4. in te zien, dat de ondertekenaars van de O.B. reden gegeven hebben tot nadenken; 5. in te zien de noodzaak om, gezien de inhoud van de O.B., te waarschuwen tegen het losmaken van de band aan de belijdenis. (ds. W.)
Zijn dit schorsingswaardige zonden: „niet onderkennen"; „niet bekwaam"? ... Er zijn ook zonden, die niet als schorsingswaardig worden aangemerkt, die wel bestraffing, maar juist niet schorsing en afzetting waardig maken. (KRZ)

II *Zij is van oordeel*

- ad a. Aan de appellant moet worden toegestemd, dat deze constatering wel zeer onvolledig is. Van het begin af aan zijn door ds. W. bepaalde gevaren van de O.B. gezien. Op het punt van de kerk gaat de O.B. z.i. tegen de belijdenis in. Het gevaar van de O.B. ziet hij met name in de onderschatting van de afstand ten opzichte van de synodale kerk. Inderdaad hebben visitatoren met ds. W. gesproken over de gevaren van de O.B. en drongen zij aan op een duidelijke positiekeus ten aanzien van deze brief. Uit de door hen uitgebrachte visitatierapporten blijkt, dat het dan niet ging over de omstreden passages uit de O.B. ten aanzien van de Vrijmaking en de verhouding tot de synodale kerken. Op dit punt werden de gevaren door ds. W. gezien en was zijn positiekeus duidelijk.
Het betrof alleen de lezing van de fundamentenzin. Intussen mag niet worden vergeten, dat de visitatoren in hun eindoordeel, gegeven op de vergadering van de classis Rotterdam van 9

november 1970 over het standpunt van ds. W. inzake de inhoud van de O.B.. onder meer zeggen, dat hij „de gemeente wil waarschuwen (en het ook doet en meer zal doen) tegen de gevaren, die vandaag aan de dag de kerken bedreigen“, terwijl de classis op grond van het rapport van de visitatoren uitspreekt, dat ds. W. blijk geeft van „in te zien de noodzaak om gezien de inhoud van de O.B. te waarschuwen tegen het losmaken van de band aan de belijdenis“.

Tengevolge van de onvolledigheid geeft deze constatering een vertekend beeld.

- ad b. Al is deze constatering door de toevoeging „niet zonder meer“ iets nauwkeuriger dan de aanvankelijke constatering van de particuliere synode (uitsprakenreeks A, „zij constateert“ 7), hetgeen geoordeeld werd onder A ad d geldt ook hier: de particuliere synode doet geen recht aan het standpunt van ds. W. ten aanzien van de fundamentenzin. Aan de appellant moet voorts worden toegestemd, dat de motivering van zijn standpunt ten aanzien van de fundamentenzin, nl. éérst „horen“ naar de eis der Schrift, niet alleen verzwegen maar ook niet weerlegd is door de particuliere synode.
- ad c. Hier blijkt weer het standpunt van de appellant: door de O.B. kán het ondertekeningsformulier in geding komen. Alles is afhankelijk van het „horen“ van de ondertekenaars. Met de verwijzing naar zijn standpunt onderstreept de appellant terecht zijn reeds genoemd bezwaar, dat de particuliere synode in hetgeen zij onder „zij heeft reeds geconstateerd“ 7 en 8 constateert teveel verzwijgt, waardoor een vertekend beeld ontstaat.
- ad d. De appellant vraagt via zijn corrigerende opmerking opnieuw aandacht voor de niet-genoemde motieven. Op zijn standpunt was er ten aanzien van de fundamentenzin maar één mogelijkheid: de ondertekenaars „horen“, zo achter de eigen inhoud van deze zin komen en dan pas oordelen. Dit standpunt kwam in „zij heeft reeds geconstateerd“ 7 en 8 niet uit de verf. Zo ontstond het vertekende beeld. Het moet de appellant worden toegestemd, dat de aan de constateringen 7 en 8 als conclusie verbonden 9e constatering mee door dit vertekende beeld is bepaald.
- ad e. Ds. W. wilde niet alle ondertekenaars op één lijn stellen. Hij bepleitte een „horen“ met name ten aanzien van de fundamentenzin, omdat deze z.i. voor verschillende uitleg vatbaar is. Uit de nadere verklaring zou dan blijken óf deze zin ongereformeerd wordt toegepast en een ondertekenaar de belijdenis disputabel stelt en schorsingswaardig is. Als de kerkeraad van Rotterdam-Zuid vraagt: waar sprak ds. W. van „mondeling“?, dan moet verwezen worden naar hetgeen ds. W. op de kerkeraadsvergadering van 19 januari 1969 zei: „is ds. Smelik voor de leer van ds. Telder? Ik heb hem dat gevraagd, maar dat is niet zo“. Overigens is uit de stukken niet te bewijzen, dat ds. W. met een mondelinge verklaring genoegen wilde nemen en zelfs geen schriftelijke fixatie verlangde. De correctie van ds. W., dat hij het schriftelijk gegeven woord van de ondertekenaars „in rekening wil brengen in verband met de strekking van hun vraagstelling“, verdient de volle aandacht. Wat de particuliere synode stelt, dat hij de ondertekenaars op hun mondelinge verklaring van trouw aan wat ze reeds onderschreven hebben, nl. de Drie Formulieren van Enigheid, van harte wil aanvaarden, is een voorstelling, die niet te bewijzen is en geen recht doet aan ds. W. Hij wil een nadere verklaring niet ten aanzien van de Drie Formuleren, maar ten aanzien van de fundamentenzin. Dan zal blijken of de man, die reeds reden tot nadenken gaf, gebrandmerkt moet worden als een valse profeet. Ook op dit punt moeten de bezwaren van ds. W. en van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid tegen de formulering van de particuliere synode worden toegestemd.
- ad f. De bezwaren van ds. W. zijn onjuist, omdat de uitspraak van de synode van Amersfoort-West in art. 16 van de Acta, nl. dat er „een onaanvaardbare tegenstelling bestaat tussen enerzijds de instemming met de belijdenis der kerk ... en anderzijds de inhoud van de Open Brief“. duidelijk een algemeen oordeel is, dat concreet wordt toegepast op de afgevaardigde ds. Schoep. De concretisering verslindt niet de algemeenheid van het uitgesproken oordeel.
- ad g. De particuliere synode spreekt hier inderdaad over een „confessioneel geding“. In het volgende „zij is van oordeel“ heeft zij het onder 2 over de „ernstige confessionele crisis binnen de Geref. Kerken in Nederland“, terwijl zij onder „zij is van oordeel“ 3 spreekt over een niet onderkennen van de situatie in een „ernstig confessioneel geding“. In het spraakgebruik van de particuliere synode is „confessioneel geding“ kennelijk de confessionele crisissituatie, waarin de Gereformeerde Kerken zich toen bevonden. Het bezwaar van ds. W. is niet ter zake, omdat de particuliere synode hier niet stelt, dat er tussen kerkeraad en predikant van Rotterdam-Charlois een confessioneel geding was.
- ad h. De appellant tasten de materie van het overwogene niet aan. Dat zal ook moeilijk kunnen,

omdat Schrift en kerkorde hier worden geciteerd. Hun bedenkingen betreffen het opvoeren van deze overwegingen in het concrete geval ds. Wesseling. Snijden ze wel hout? Is dit „zwart“ materiaal terecht in stelling gebracht tegenover een predikant, die de fundamentenzin van de O.B. niet leest, zoals de generale synode Amersfoort-West die las? De appellanten leiden de zaak tot de juiste proporties terug, wanneer zij aandacht vragen voor de fundamentenzin. Ten aanzien van concrete dwalingen zoals Schriftkritiek, oecumenisme, het relativeren en reduceren van de belijdenis was ds. W. op zijn post. Hij weerlegde de leringen van de predikanten Telder en Schoep. Hij brandmerkte de O.B. als een verwerpelijk stuk. De ondertekenaars gaven z.i. reden tot nadenken. Tussen kerkeraad en predikant was in geding niet de gezonde leer, zelfs niet de O.B., maar de lezing van een deel van die brief, nl. de fundamentenzin. De kerkeraad sprak de synode van Amersfoort-West na en stelde: die zin sluit confessioneel indifferentisme in. Ds. W. zei: dat kán. Of het inderdaad zo is, zal blijken als de ondertekenaars nader zijn gehoord. Gelet op de positie, die ds. W. innam in de confessionele crisis van die jaren, moet aan de appellanten worden toegestemd, dat deze overwegingen van de particuliere synode niet ter zake zijn. Zij passen in het raam van een vertekend beeld, maar zijn niet afgestemd op de feitelijke situatie.

- ad i. Hier hanteert de particuliere synode de uitspraak van Amersfoort-West inderdaad zó, dat ze uitgaat boven hetgeen door de generale synode Amersfoort-West werd geoordeeld en besloten. Deze synode oordeelde immers, dat de vraagstelling uit de O.B. de inhoud en het karakter van de gereformeerde belijdenis disputabel stelt. en sprak uit, dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen enerzijds de instemming met de belijdenis der kerk en anderzijds de inhoud van de O.B., „waarvoor ds Schoep door zijn ondertekening de verantwoordelijkheid aanvaardde" (Acta, art. 16).

Het aan deze uitspraak verbonden niet-ontvangen uit kracht van de belijdenis der waarheid (Acta, art. 18) betrof een ondertekenaar van de O.B., die de verantwoordelijkheid aanvaardde voor de gehele inhoud van deze brief, de vraagstelling van de fundamentenzin inclusief.

Het niet tolerabel, dat in dit niet-ontvangen doorklonk, betreft de particuliere synode nu op een predikant, die de O.B. niet ondertekende, daarvoor geen verantwoordelijkheid draagt, deze brief in zijn geheel „verwerpelijk" acht en de vraagstelling van de fundamentenzin niet voor zijn rekening neemt (ze is „de zijne niet"). Hij heeft alleen z: n moeite met de uitleg van de fundamentenzin, zoals de generale synode van Amersfoort-West die gaf, en pleit voor een „horen" van de ondertekenaars alvorens hen publiek te veroordelen als mensen, die de belijdenis disputabel stellen. Aan de appellant moet worden toegestemd, dat de particuliere synode met dit oordeel geen recht heeft gedaan aan de werkelijke houding van ds. W. ten aanzien van de O.B. en niet tolerabel noemt dat wat in de kerk gedragen dient te worden.

De kerk mag de „kwaden", de valse leraars, niet verdragen (vgl. Openb. 2 : 2). Wanneer getornd wordt aan de belijdenis der waarheid, zal zij niet verdraagzaam mogen zijn. Gaat het echter binnen de een-held van het ware geloof om elkanders zwakheden en moeilijkheden, dan is het plicht om elkander te verdragen (vgl. Rom. 15 : 1, Gal. 6 : 2).

- ad j. Deze oordeelvelling van de particuliere synode berust uiteraard op hetgeen zij constateerde inzake de houding van ds. W. ten aanzien van de O.B.

Gedacht zal moeten worden aan uitsprakenreeks A „zij constateert" 7

en „zij constateert voorts" 4 en uitsprakenreeks B IV „zij heeft reeds geconstateerd" 6-9 en „zij constateert voorts" 1.

Ten aanzien van al deze constateringën werd reeds geoordeeld, dat zij óf onvolledig óf geheel onjuist zijn, zo een vertekend beeld geven en geen recht doen aan ds. W. Aan de appellant moet daarom worden toegestemd, dat de gronden voor deze oordelen van de particuliere synode ondeugdelijk zijn.

Ds. W. heeft blijk gegeven de ernstige confessionele crisis, die zich binnen de Gereformeerde Kerken aftekende reeds jaren vóór de verschijning van de O.B., wel degelijk te onderkennen. Toen de O.B. verscheen en de reeds bestaande crisis zich toespitste, zag hij deze brief als een verwerpelijk stuk, dat gevaren opleverde voor de gemeente. De O.B. gaat z.i. op het punt van de kerk „tegen de belijdenis in"; hij bevat een „slordige en gevaarlijke vraagstelling". De ondertekenaars geven „reden tot nadenken". Hij waarschuwde de gemeente ook voor de gevaren van relativisme en oecumenisme.

Het is zeer te betreuren, dat ds. W. het oordeel van de generale synode van Amersfoort-West inzake de vraagstelling van de fundamentenzin niet onderschreef en de mogelijkheid openhield

van een gereformeerde toepassing van deze vraagstelling. Hierdoor heeft zijn opwekken van de gemeente tot een rechte positiekus aan kracht ingeboet. Dit betreurenswaardig tekort rechtvaardigt echter niet het generale oordeel van de particuliere synode, dat ds. W. de crisis, ontstaan door en tengevolge van de O.B., niet heeft onderkend.

Voor het eveneens generale oordeel „niet bekwaam om te leren“, dat de particuliere synode als een conclusie verbindt aan haar oordeel, dat ds. W. de confessionele crisis niet onderkende en zijn gemeente niet tot een rechte positiekus in dezen opwekte, is een verantwoorde fundering nu weggevallen. De kritische vraag van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid vormt geen tegeninstantie tegen hetgeen de particuliere synode hier oordeelt. Bovendien gaat deze vraag uit van de juistheid van het hier geoordeelde. Waar deze juistheid moest worden betwist, heeft het beantwoorden van de gestelde vraag zijn zin verloren.

C

I

De generale synode constateert

1. dat de particuliere synode in uitsprakenreeks 13 IV constateert en uitspreekt
 - a. dat de KRC oordeelde, dat ds. B. Wesseling bij zijn niet voor vast en bondig houden van genoemde uitspraak de beoordeling van de „Open Brief“ door meerdere vergaderingen ten onrechte ondergeschikt maakt aan zijn zorg voor een billijke bejegening van mededienaren („zij constateert“ 1, oordeel van schorsingswaardigheid A);
 - b. dat de KRC oordeelde, dat ds. B. Wesseling hierdoor blijk gegeven heeft de ernst van de gevaarlijke toestand, die door de „Open Brief“ aan het licht was gekomen niet te verstaan („zij constateert“ 1. oordeel van schorsingswaardigheid B);
 - c. dat de KRC oordeelde, dat ds. B. Wesseling, in zijn vrees om van de „Open Brief“ een schibboleth te maken en in zijn verlangen beoordeeld te worden naar het Ondertekeningsformulier naar art. 53 K.O., niet heeft gezien hoe door de „Open Brief“ het Ondertekeningsformulier zelf in geding gekomen was („zij constateert“ 1, oordeel van schorsingswaardigheid C);
 - d. dat de KRC oordeelde, dat ds. B. Wesseling door zijn volhardende nalatigheid in de strijd tegen de „Open Brief“ en zijn opkomen voor mededienaren die de „Open Brief“ ondertekenden of hem de ruimte lieten die hij opeiste, zichzelf verhinderd heeft goede voorgang te geven in de ambtelijke dienst en in het kerkelijk samenleven en aldus voor zijn deel oorzaak is geworden van verwarring en verdeeldheid in de gemeente („zij constateert“ 1, oordeel van schorsingswaardigheid E);
 - e. dat de KRC oordeelde, dat ds. B. Wesseling hierdoor mede schuldig is aan de verbreking van de eenheid van de Gereformeerde Kerken („zij constateert“ 1, oordeel van schorsingswaardigheid F);
 - f. dat de KRC oordeelde, dat ds. B. Wesseling, zolang hij van deze schadelijke weg niet terugkeert met duidelijke bewijzen daarvan in leer en leven, overeenkomstig het Ondertekeningsformulier niet de ambtelijke dienst mag uitoefenen („zij constateert“ 1, oordeel van schorsingswaardigheid G);
 - g. dat ds. B. Wesseling, zolang hij van deze schadelijke weg niet terugkeert met duidelijke bewijzen daarvan in leer en leven, door zijn kerkeraad van zijn ambtsdienst moet worden geschorst overeenkomstig de gronden., die de KRC gesteld heeft in het voorlopig schorsingsoordeel van 13 april 1971 („zij spreekt uit“);
2. dat de appellanten hiertegenover stellen:
 - ad a. „Dit is een gecamoufleerde weergave!“ Mijn beroep op Schriftplaatsen totaal verzwegen door de p.s. Mijn enige oogmerk is, om de beoordeling van de O.B. door meerdere vergaderingen ondergeschikt te maken aan de H. Schrift (d W.)
 - ad b. „Bezijden de waarheid“. In het classisbesluit van 9 november 1970 werd mijn standpunt duidelijk weergegeven, waarin onder „van oordeel“ 4 werd uitgesproken, dat ds. W. blijk geeft van „in te zien, dat de ondertekenaars van de O.B. redenen gegeven hebben tot nadenken“ en 5 „in te zien de noodzaak om, gezien de inhoud van de O.B. te waarschuwen tegen het losmaken van de band aan de belijdenis“. (ds. W.)
 - ad c. Die vrees, dat van de O.B. een schibboleth gemaakt wordt, in casu een léeruitspraak, is helaas bewaarheid, blijkens de notulen van 28 oktober 1970.
De laatste zin van dit schorsingsoordeel behoort niet zó te luiden: niet heeft gezien enz., maar zó: wel heeft gezien, hoe door de O.B. het Ondertekeningsformulier in geding kán komen. (ds.

W.)

- ad d. Hij heeft van het begin af de O.B. verwerpelijk genoemd. Dit stuk heeft het kerkvergaderend werk van Christus niet gediend. Hij heeft zwakke gemeenteleden gewezen op de koers van ds. Schoep. Via de fundamentenzin kan men een weg willen openbreken naar een valse oecumene. Hij vraagt: „is dat soms volhardende nalatigheid?” Wat dat „opkomen voor mededienaren” betreft: dat bestond in het vasthouden aan de H. Schrift om niemand licht en onverhoord te oordelen. Dat opkomen bestaat niet in het bijvallen van ondertekenaars, als het gaat om de strekking van de O.B. ten aanzien van de synodale kerk, om hun vraagstelling, welke niet de mijne is.
- Vandaar, dat de conclusie „zichzelf verhinderd heeft” enz. váls is. Dikwijls in de prediking gewaarschuwd tegen een „kernbelijdenis”, tegen het uitspelen van de H. Schrift tegen de confessie, tegen het verouderd verklaren ervan in verband met de moderne theologie. (ds. W.)
- ad e. Bij „de verbreking van de eenheid der Geref. Kerken” is in geding of de fundamentenzin in alle gevallen moet worden uitgelegd, zoals Amersfoort-West deed, zonder dat via het „horen” mee mag wegen wat de ondertekenaars stuk voor stuk voor toepassing beogen te geven. (ds. W.)
- ad f. Evenals bij F doet deze vraag opgeld: „verbreekt ondergetekende de eenheid der Geref. Kerken, nu hij zich moeite getroost, om zijn bezwaren aan uw vergadering voor te leggen? De bijbelse oproep 'Hebt de broederschap lief', doet mij zó handelen.” (ds. W.)
- ad g. Het oordeel, dat ds. B. Wesseling door zijn kerkeraad moet worden geschorst, is onrechtmatig.

II *Zij is van oordeel*

- ad a. De voorstelling van kerkeraad/particuliere synode is - mede gelet op hetgeen onder 1 en J overwogen werd - deze: ds. W. nam het oordeel van Amersfoort-West, dat in de fundamentenzin van de O.B. de belijdenis disputabel wordt gesteld, niet voor zijn rekening. Voor het gevaar van deze vraagstelling werd de gemeente niet door hem gewaarschuwd. Zo werd de vereiste zorg voor het leven van de kerk ondergeschikt gemaakt aan zijn zorg voor de ondertekenaars van de O.B. Want dáárom ging het hem uiteindelijk: dat mededienaren billijk zouden worden bejegend.
- Maar het standpunt, dat via deze voorstelling aan ds. W. wordt toegeschreven, is een onbewezen constructie. De feiten immers zijn deze: als de kerkeraad de Acta van de synode van Amersfoort-West inzake de O.B. bespreekt, maakt ds. W. aanstonds bezwaar tegen het oordeel van de generale synode over de fundamentenzin. Hij kan dit oordeel niet onderschrijven, omdat het berust op een uitleg van de fundamentenzin waarvoor een stringente bewijsvoering z.i. niet wordt geleverd. Die zin kan naar zijn gevoelen ook anders worden gelezen. Omdat deze zin voor tweeërlei uitleg vatbaar is, meent ds. W., dat het daarom eis van de H. Schrift is eerst de ondertekenaars te „horen” alvorens hen op dit punt te veroordelen. Het gaat hem om een rechtvaardig oordeel. Als de kerkeraad/particuliere synode stelt: ds. W. maakt het oordeel van de meerdere vergaderingen ondergeschikt aan zijn zorg voor de ondertekenaars van de O.B., is dit een vertekening. Hier is geen onderschikking. Hier is zelfs geen nevenschikking. Zijn opkomen voor een billijke rechtspraak is een gevolg van zijn lezing van de fundamentenzin. De weergave van de particuliere synode is niet juist. Omdat bij ds. W. van een „ondergeschikt maken” geen sprake is, is het gevelde oordeel niet ter zake.
- ad b. Hier wordt hetzelfde geoordeeld wat de particuliere synode ook oordeelt onder uitsprakenreeks B IV „zij is van oordeel” 2. Zie voor de bezwaren tegen deze oordeelvelling en de toetsing der synode van deze bezwaren: B I 1 j en B II ad j. Dit generale oordeel is niet gerechtvaardigd, omdat geen deugdelijke gronden worden aangevoerd.
- ad c. Het eerste deel van het bezwaar: „die vrees . . . is helaas bewaarheid”, vormt geen tegeninstantie tegen hetgeen hier geoordeeld wordt.
- In het tweede deel van zijn bezwaar vraagt de appellant aandacht voor zijn standpunt, dat in dit oordeel niet is verdisconteerd.
- Ds. W. heeft inderdaad gesteld: door de O.B. kán het ondertekeningsformulier in geding komen. Hij verklaarde zich akkoord met een (gewijzigde) gemeenschappelijke verklaring, waarin staat: „door deze vraagstelling hebben de ondertekenaars van de O.B. reden gegeven tot nadenken of zij nl. hiermee niet de inhoud van het katholiek of algemeen karakter van onze belijdenis disputabel hebben gesteld. Er is ook reden tot nadenken of zij de Gereformeerde belijdenis wel willen doen functioneren overeenkomstig het Ondertekeningsformulier”.
- De trouw aan het ondertekeningsformulier kwam door de O.B. dus wel degelijk binnen zijn

gezichtsveld. Omdat hij van mening is, dat het oordeel van de synode van Amersfoort-West ten aanzien van de fundamentezin niet stringent bewezen is, wilde hij „horen" alvorens te oordelen, dat een ondertekenaar het ondertekeningformulier metterdaad heeft losgelaten.

Het is te betreuren, dat de appellant niet zag, dat de fundamentezinop-zichzelf, zonder nadere toelichting de belijdenis disputabel stelt. Maar dit niet zien kan, gelet op de - door de particuliere synode niet genoemde - gevaren, die hij wèl zag, niet worden aangemerkt als een grond voor schorsing in de ambtsdienst.

- ad d. Ds. W. heeft de O.B. inderdaad een „verwerpelijk" stuk genoemd. Uit de stukken blijkt echter niet, dat hij dit „van het begin af" heeft gedaan. Tijdens de gemeentevergadering van 24 november 1967, waarop deze brief ter sprake kwam, noemde hij de O.B. „in het geheel miserabel, doch niet censurabel".

Hij stelde zelfs de vraag: „wijs mij aan wáár deze tegen de belijdenis ingaat?". Hij deelde overigens mee hem „niet te onderschrijven". Het „verwerpelijk" werd door hem echter gesproken in een later stadium, op de kerkeraadsvergadering nl. van 27 januari 1969.

„Volhardende nalatigheid" in de strijd tegen de O.B. wordt in dit schorsingsoordeel geponereerd zonder dat hiervoor in de constateringen en/of overwegingen van de kerkeraad/particuliere synode een bewijs geleverd is. Reeds op de kerkeraadsvergadering van 27 januari 1969 verklaarde ds. W., dat hij de gevaren van de O.B. „ziet en zal aanwijzen". Weersproken noch weerlegd is hetgeen de visitatoren op 9 november 1970 op de classis Rotterdam rapporteerden over het standpunt van ds. W. ten aanzien van de O.B., nl. dat „hij de gemeente wil waarschuwen (en het ook doet en meer zal doen) tegen de gevaren, die vandaag aan de dag de kerken bedreigen". Dat de bestrijding tekorten vertoont, moest door ds. W. zelf erkend worden. Dat de bestrijding ook aan kracht heeft ingeboet tengevolge van zijn lezing van de fundamentezin - dit tot schade van de gemeente - is duidelijk. Maar het generale oordeel van „volhardende nalatigheid in de strijd tegen de O.B." is onjuist en onbillijk.

Ook ten aanzien van dat „opkomen" voor mededienaren, die de O.B. ondertekenden, moet de appellant worden toegestemd, dat het geen correcte weergave van de feiten is. Opkomen voor iemand is: iemand verdedigen. Maar ds. W. wenst niet „te boek te staan als één, die de ondertekenaars in bescherming neemt of met hen sympathiseert". Zij geven z.i. „reden tot nadenken". Zij zijn „te vermanen". Als hij hen eerst wil „horen" is dat niet zonder meer een opkomen voor de ondertekenaars, maar een pleiten voor wat z.i. in dit geval schriftuurlijke rechtspraak is, welk pleiten een eenvoudige consequentie is van zijn standpunt, nl. dat de fundamentezin voor tweeërlei uitleg vatbaar is. Wat de kerkeraad/particuliere synode hier concluderend oordeelt, nl. dat ds. W. „zichzelf verhinderd heeft goede voorgang te geven in de ambtelijke dienst" enz. vindt geen genoegzame grond in de uitgesproken „volhardende nalatigheid" en het „opkomen voor mededienaren".

- ad e. Blijkens het „hierdoor" verbindt de particuliere synode dit oordeel als een conclusie aan hetgeen reeds geoordeeld is.

Waar het onder A, B, C en E geoordeelde in het hier voorafgaande óf niet ter zake óf onvoldoende gegrond óf onjuist bleek te zijn, valt de basis voor deze conclusie weg en zijn de hiertegen ingebrachte bezwaren niet relevant.

- ad f. Ook van dit oordeel geldt, dat het geen nieuwe schorsingsgrond bevat, maar een conclusie is, getrokken uit het onder A-E geoordeelde. Waar het onder A, B, C en E geoordeelde in het hier voorafgaande óf niet ter zake óf onvoldoende gegrond óf onjuist bleek te zijn, valt de basis voor deze conclusie weg en zijn de hiertegen ingebrachte bezwaren niet relevant.

- ad g. Aan de appellant moet worden toegestemd, dat de uitspraak van de particuliere synode, dat ds. Wesseling door zijn kerkeraad van zijn ambtsdienst moet worden geschorst overeenkomstig de gronden, die de KRC gesteld heeft in het voorlopig schorsingsoordeel, onrechtmatig is, daar deze uitspraak een rechte fundering mist

II. BEOORDELING VAN DE SAMENWERKING BINNEN DE KERKERAAD VAN ROTTERDAM-CHARLOIS

A

I *De generale synode constateert*

1. dat de particuliere synode in uitsprakenreeks A constateert en overweegt

- a. dat ds. B. Wesseling op 18 november 1968 uitsprak kerkrechtelijke bezwaren te hebben tegen

de uitspraken van de generale synode Amersfoort-West, maar tegelijk verklaarde „zich te conformeren met behoud van gevoelens" - waaruit blijkt, dat hij zijn bezwaren tegen het ratificatiebesluit niet van zulk een gewicht acht, dat hij niet met de kerkeraad zou kunnen meewerken op basis van dit besluit -, waarop aan ds. B. Wesseling gevraagd werd „of verwacht mag worden dat hij de gevaren van de O.B. ziet en aanwijzen zal", hetgeen door deze wordt bevestigd („zij constateert 2"; „zij overweegt 1");

- b. dat door ds. B. Wesseling het zich „conformeren met behoud van gevoelens" werd omschreven als „het kerkeraadbeleid niet torpederen", „geen agitatie voeren", - waardoor hij zichzelf verplicht heeft met de kerkeraad mee te werken -, terwijl van de zijde van de kerkeraad werd gesteld, dat „het behoud van gevoelens" niet tot uiting mocht komen in het ambtelijke werk, waaruit blijkt, dat de kerkeraad in de ambtelijke arbeid goede medewerking van ds. B. Wesseling verwachtte, en ook eiste, terwijl daarentegen binnen de kerkeraad van Rotterdam-Charlois geen gezamenlijke duidelijke afronding van deze zaak gevonden is („zij constateert 4, 5"; „zij overweegt 2, 3, 5, 6, 7 en 8");
 - c. dat het niet geoorloofd is het toegestane „behoud van gevoelens" los te maken van de belofte „zich te conformeren" („zij overweegt 8");
 - d. dat ds. B. Wesseling bij de behandeling van zaken, die samenhangen met het ratificatie-besluit van de kerkeraad en met de O.B. ook na 18 november 1968 voortdurend van zijn kant bezwaren ter tafel bracht, die met het ratificatie-besluit door de kerkeraad feitelijk reeds waren afgewezen, hetgeen zich toespitst op het geval van een dooplid, dat in een „kerk-buiten-verband" belijdenis wil doen, en op het uiting geven aan zijn bezwaren tegen het beleid van de kerkeraad tegenover gemeenteleden; ook weigert hij te preken in zusterkerken ter plaatse waar een breuk is ontstaan („zij constateert 6, 7 en 8"; „zij overweegt 9 b, c en d");
 - e. dat ds. B. Wesseling herhaaldelijk beschuldigingen uit, verklaringen aflegt en uitdrukkingen gebruikt, waarop hij later weer terug komt door ze terug te nemen, of ook ze te vervangen door iets anders („zij constateert 10"; „zij overweegt 9 d");
 - f. dat de kerkeraad van Rotterdam-Charlois om tot „meer duidelijkheid" te komen bij ds. B. Wesseling herhaaldelijk erop aandrong een bezwaarschrift te schrijven en aan hem zeven vragen voorlegde („zij constateert 9 en 12"; „zij overweegt 10, 11 en 12");
2. dat de appellanten hiertegenover stellen:
- ad a. „Het woord 'gevaars' werd door mij niet bij voorbaat zó geladen als in artikel 55 K.O. in geding is." „Bij zwakke gemeenteleden heb ik betuigd het niet eens te zijn met de koers van ds. B. J. F. Schoep!" Maar de kerkrechtelijke kijk van ds. B. Wesseling op „Amersfoort-West" in verband met het aanvankelijk niet in appèl gaan, is reeds te vinden in de notulen van 18 november 1968. Tijdens die vergadering stelde hij de vraag of uit de Acta kan worden aangetoond, dat het heenzenden van ds. Schoep een generale uitspraak was. Volgens hem is dit een incidentele uitspraak. (ds. W.)
 - ad b. De kerkeraad verstaat evenals de particuliere synode onder „conformatie met behoud van gevoelens": medewerking aan het genomen besluit. Maar dan is het in de ambtelijke praktijk niet veel anders dan „voor vast en bondig houden". Gelet op de bekende omschrijving (Dr. H. Bouwman. Geref. Kerkrecht 11, 55): „op zulk een wijze, dat iemand niet gedwongen wordt iets te doen of te beloven wat hij voor God en zijn consciëntie niet kan doen of beloven, mits hij zich niet openlijk of in het verborgene tegen de kerkelijke besluiten verzet", is de omschrijving van de particuliere synode ondeugdelijk en niet in overeenstemming met de eigen aard daarvan. Vanwege „het behoud van gevoelens" mag de particuliere synode uit het negatieve „het kerkeraadbeleid niet torpederen" niet concluderen tot: positief verdedigen. In „zij overweegt 3" wordt gesuggereerd als zou ik binnen de kerkeraad agitatie hebben gevoerd, hetgeen niet bewezen wordt. De goede medewerking mocht niet „het behoud van gevoelens" wegvagen, zodat ik gedwongen zou worden iets tegen mijn geweten in te gaan verdedigen. Bovendien gaat de particuliere synode voorbij aan de schuldige nalatigheid van de kerkeraad, die, toen hij te maken kreeg met „concrete zaken", die de bespreking van deze zaak doorkruisten, óf „korte metten" met het „behoud van gevoelens" diende te maken, óf diende vast te leggen hoever het strekt als het gaat om inhoud, grenzen en betekenis van het „behoud van gevoelens". Door dit na te laten is de kerkeraad oorzaak van verwarring geworden. (ds. W.)
 - ad c. De particuliere synode neemt het op voor de betekenis, die de kerkeraad van Rotterdam-Charlois aan de „conformatie met behoud van gevoelens" geeft. „Behoud van gevoelens" houdt naar goed Nederlands taalgebruik niet in: zwijgen, maar: je gevoelens niet opgeven en uiting

geven aan je gezindheid - uiteraard alleen binnen de kerkeraad. Moet hier niet gesproken worden van de schuld van de kerkeraad die zijn beleid i.c. vertroebeld heeft tot 25 november 1970? De bron van alle ellende is gelegen in de onhelderheid bij de kerkeraad, doordat men niet gegaan is op één van beide wegen: óf door de inhoud van „conformatie met be-houd van gevoelens" vast te leggen óf door het nooit toe te staan en meteen tegen ds. B. Wesseling te zeggen: voor vast en bondig houden óf in appèl gaan. Alle gebeurtenissen tot 25 november 1970 zijn alleen recht te verklaren vanuit de door de kerkeraad van Rotterdam-Charlois geschapen onduidelijke situatie. (KRZ)

- ad d. 1. Met de uitdrukking „voortdurend" wordt stemming gewekt en de indruk gewekt „als zou ik steeds opnieuw uit eigen beweging over de O.B. beginnen". Er wordt niet genoemd wélke bezwaren voortdurend op tafel werden gelegd. Niet ik heb bij „elke aanleiding" mijn bezwaren op tafel gelegd. Wie wilde de consequenties bespreken van het ratificatiebesluit? Wie opende op 14 april en 12 mei 1969 de discussie?
2. In het geval van een dooplid, dat in een „kerk-buiten-verband" belijdenis wilde doen, blijkt hoe ten aanzien van de plaatselijke predikant aldaar „Amersfoort-West" gehanteerd wordt als een generale uitspraak, terwijl de bezwaren van de afgevaardigden ter generale synode van Amersfoort-West zich niet richtten tegen de ambtsdienst van ds. Schoep maar tegen het optreden van deze predikant als afgevaardigde (vgl. Acta synode van Hoogeveen, art. 87 A III ad 1).
Het zou ook in strijd zijn met art. 30 K.O. om de uitspraak van „Amersfoort-West" te gebruiken tegenover andere medeondertekenaars. Als een uitspraak in strijd is met de K.O., dan heeft deze - afgedacht van de materie - geen rechtskracht. De constatering van de particuliere synode: „Hij wil een lid der gemeente, dat belijdenis des geloofs aflegt in de buitenverband-kerk te Overschie, als belijdend lid aanvaarden", geeft een schokeffect, terwijl mijn motivering, dat het een interim-situatie betrof, waar de Acta van de particuliere synode Zuid-Holland 1968 (Overschie) nog niet ter tafel geweest zijn - laat staan getoetst - verzwegen wordt.
In de omlijsting van de „interim-situatie" merkte ik op graag beide groeperingen toe te laten aan het Heilig Avondmaal, hetgeen later - nadat de Acta van de particuliere synode de kerkeraad waren gepasseerd - niet meer mogelijk was. Het spreken over het geval van het dooplid, dat in een „kerk buiten-verband" belijdenis wilde doen, in een gezin in de gemeente was ten voordele van de kerkeraad, nl. dat hij niet goed deed zonder doopbewijs belijdenis te doen in Overschie. Is dát tegenleiding geven? Over het in een gezin „uit de kerkeraad geklapt hebben" heb ik mijn excuus aangeboden. Overigens ging dat niet over het „behoud van gevoelens" en „Amersfoort-West", maar over de manier van optreden van een ouderling tegenover mij in de kerkeraadvergadering.
3. Ten aanzien van de weigering om te preken in zusterkerken ter plaatse waar een breuk is ontstaan - hetgeen overigens ligt in de vrijheid van de Dienaar des Woords -, heeft de particuliere synode in haar overwegingen en oordelen mijn motieven en moeite in dezen niet in rekening gebracht. Immers als het gaat om het adres van de ware kerk in diverse plaatsen ben ik - zoals ik tegen de visitatoren gezegd heb - bereid besluiten van kerkelijke vergaderingen voor vast en bondig te houden. Men kan toch niet alles narekenen en overzien. Intussen is er nog een belangrijke vraag: „Wanneer is een kerk in het licht van de Heilige Schrift valse kerk geworden?". In de lijn van Guido de Brès hebben de Gereformeerde Kerken twee klippen te vermijden: die van oecumenisme en van sectarisme. Nimmer mag de O.B. zonder meer. d.i. zonder nauwkeurig onderzoek, reden zijn om met de kerk te breken in de zin van zich afscheiden van degenen, die niet van de kerk zijn (art. 28 N.G.B.). In geding is dan het „doleantie-kerkrecht"
4. De particuliere synode gaat uit van de juistheid van bepaalde beschuldigingen als het gaat om „het meermalen uiting geven aan zijn bezwaren tegen het beleid van de kerkeraad tegenover gemeenteleden". De in de kerkeraad meermalen geuite beschuldigingen: „zonde tegen het negende gebod, ondermijning van het gezag van de kerkeraad en verstrooiing van de gemeente", werden door de kerkeraad niet nader onderzocht. Hoe dikwijls heeft de kerkeraad mij bij eventuele nalatigheid in het gebed voor de Theologische Hogeschool daartoe aangespoord? Wat er al niet wordt aangesleept in verband met schorsingswaardigheid. (ds. W.)
- ad e. Het is onzedelijk, wanneer de particuliere synode o.m. mijn zgn. publieke beschuldigingen aan

het adres van de kerkeraad op 6 september 1970 opneemt, waarover op 13 september 1970 leed-
wezen betuigd is. (ds. W.)

„Het kan als een zwakheid van ds. W. worden aangemerkt, dat hij zoveel zegt, waarop hij later
weer terugkomt, doch telkens weer je zonden belijden, telkens weer je bekeren, telkens weer het
verkeerde wegdoen is geen kwalijke zaak, maar een heerlijke zaak in een kerk van Jezus
Christus (Matth. 18 : 21 en 22). Wat hier door de p.s. wordt geconstateerd. bevordert geen
noodsituatie.

maar heft die juist op, tenzij bekering niet meer wordt aanvaard. Maar wie bevordert dan de
noodsituatie?" (KRZ)

- ad f. 1. Het „herhaaldelijk" in constatering 9 is een pertinente onwaarheid, temeer waar ik
beschuldigd word van verzuim ten aanzien van de kerkelijke weg.
In overweging 10 is er dan ook sprake van een woordenspel rond de uitdrukking
„gefunctioneerd". Uit de notulen is te bewijzen, dat dit „behoud van gevoelens" aan mij
gelaten is van 18 november 1968 tot 25 november 1970. Het noemen van het „niet
functioneren" hangt samen met de opvatting van de kerkeraad over het zich conformeren
„met behoud van gevoelens". „De kerkeraad heeft de eigen aard van het 'behoud van
gevoelens' niet in gelding gebracht en daarom heeft het naar zijn uitleg niet
gefunctioneerd."
Het is ook onjuist te stellen dat de kerkeraad vanaf begin 1969 aandrang op het ter tafel
brengen van een bezwaarschrift; pas in 1970 begon die aandrang en dat ná de synode van
Hoogeveen.
Vóór die synode gebeurde dit slechts éénmaal, en dat niet door de kerkeraad of door een
kerkeradsbesluit, maar door één broeder (not. 16 december 1968).
Het door mij „beloofd" zijn van een bezwaarschrift sloeg op mijn opmerking op 5 januari
1970 inzake „Noord-Holland". Overigens wordt de reden waarom geen uitvoering
gegeven is aan die belofte (medisch verlof) niet genoemd. (ds. W.)
Hoe kan de particuliere synode zeggen, dat deze conformatie met behoud van gevoelens
niet gefunctioneerd heeft, als bij de censura morum bezwaren tegen de ambtsdienst van
ds. Wesseling zijn weggenomen (zie de door de particuliere synode niet genoemde
notulen van 13 januari 1969). Uit de notulen blijkt, dat de kerkeraad ds. Wesseling de
ruimte heeft willen laten voor zijn meningsuiting, als dat maar niet uitliep op agitatie
tegen de kerkeraad in de gemeente.
Daarom vraagt de kerkeraad van Rotterdam-Zuid uit te spreken dat van ds. Wesseling
gedurende de tijd van zijn conformatie met behoud van gevoelens niet door
kerkeradsleden geëist kon worden tegen het ratificatie-besluit van zijn kerke-
raad met betrekking tot de besluiten van Amersfoort-West in appèl te gaan. Bovendien: het
„behoud van gevoelens" is toch van kracht gebleven tot 25 november 1970. (KkZ)
In overweging 11 stelt de particuliere synode met de kerke-raad van Rotterdam-Charlois
het „zich conformeren met behoud van gevoelens" in feite gelijk met „voor vast en
bondig houden". Het spreken over mijn optreden binnen en buiten de kerkeraad is
onwaar. (ds. W.)
De particuliere synode had moeten overwegen of ds. Wesseling zijn conformatie met
beperking (nl. behoud van gevoelens) en de daaraan door hemzelf toegevoegde
beperkingen als: „het beleid van de kerkeraad niet te mogen torpederen" en „geen agitatie
voeren", heeft geschonden en zo ja, zonder dit naar de eis van Christus weer te belijden.
(KRZ)
In tegenstelling met overweging 12 is er niet te spreken van een verzuim om de kerkelijke
weg te gaan, omdat de kerke-raad van 18 november 1968 tot 25 november 1970 „geen
schoon schip maakte per besluit ten aanzien van het behoud van gevoelens".
Voorts wordt in deze overweging een „scheve voorstelling gegeven van mijn opvatting
over art. 31 K.O., omdat twee zaken worden verward:
-- het woord „bewezen" uit art. 31 K.O. doelt op het „voor zichzelf bewezen achten",
zodat men terstond een besluit niet voor vast en bondig mag houden;
-- dat men terwille van de broederschap gehouden is om zich tot de meerdere
vergadering te wenden (verwezen naar K. Schilder; P. Deddens; L. Doekes en Joh.
Jansen).
Intussen, is dit bezwaarschrift niet een klaar bewijs dat ik het niet als „synodocratisch"

- afwijs om mij van de ene meerdere vergadering tot de andere te wenden? (ds. W.)
Vragenderwijs trekt de KRZ in twijfel of overweging 12 een eerlijke weergave van het „kerkrecht van ds Wesseling" is, omdat deze het anders gezegd èn bewezen heeft.
2. Ten aanzien van de „zeven vragen" heeft de particuliere synode de reden van mijn weigering om op deze te antwoorden niet genoemd: ik ben alleen bereid te spreken vanuit het Ondertekeningsformulier. Toen zijn geen gewichtige oorzaken van nadenken in verband met de zuiverheid der leer - hoewel door mij gevraagd - genoemd. (ds. W.)

II *Zij is van oordeel*

ad a. In reeks A is ongenoegzaam geconstateerd, overwogen en geoordeeld, dat de noodsituatie in de kerk te Rotterdam-Charlois het gevolg is geweest van het ontbreken van een gemeenschappelijke gedragslijn in het sámen als predikant en kerkeraad leiding geven aan de gemeente. Gedurende de tijd van de vergaderingen die gewijd waren aan de „ratificatie" van het desbetreffende besluit van de generale synode van Amersfoort-West 1967, konden de broeders precies weten wat zij aan elkaar hadden in de zaak van de taxatie van de O.B. en het genoemde synodebesluit. Uit de notulen blijkt dat zij hebben nagelaten datgene, wat zij gemeenschappelijk hadden en in de oordelen onder deel I tot uitdrukking is gekomen, in kaart te brengen en ten overstaan van de gemeente te verklaren. Inzonderheid hier ligt de wortel van het falen in het gemeenschappelijk leiding geven aan de gemeente des Heren in Rotterdam-Charlois.

Zowel het ontbreken van het vaststellen van gemeenschappelijk bezit als het nalaten van de precieze begrenzing van de conformatie van ds. Wesseling met behoud van gevoelen, toen over deze rechtsfiguur verwarring ontstond, heeft een situatie doen ontstaan, waardoor de vergaderingen van de kerkeraad onttaarden in „discussie-avonden", ten gevolge waarvan de gemeente in die tijd van verwarring zo nodige leiding moest ontberen.

Ten onrechte overweegt de particuliere synode dat het vaststellen van de consequenties van de „conformatie met behoud van gevoelen" werd doorkruist door „concrete zaken". Ter vergadering van 27 januari 1969 was blijkens de notulen volop gelegenheid geweest de bespreking rond de consequenties van het „ratificatie-besluit" met betrekking tot het gemeenschappelijk ambtelijk handelen af te ronden, doch die gelegenheid werd niet benut. Het willen pal staan voor Schrift en belijdenis - gelijk ter kerkeraadvergadering werd gesteld - had gepaard moeten gaan met het met zorgvuldigheid en in afgebakende eenstemmigheid leiden van de gemeente.

Daarom is het ook een bewijs van gebrek aan ambtelijke leiding en zorg, wanneer ter vergadering van 17 februari 1969 besloten wordt aan een broeder uit de gemeente te berichten, dat, indien in de gemeente behoefte bestaat aan een toelichting op het ratificatie-besluit van de kerkeraad, hiervoor een gemeentevergadering zal worden belegd. Dat is immers geen zaak van „gemeente-behoefte", maar van leiding geven aan de gemeente.

Het is te betreuren, dat de particuliere synode dit niet heeft onderkend doch eenzijdig de schuld van het ontstaan van een „noodsituatie" heeft toegeschreven aan ds. Wesseling.

ad b en c. Aan de KRZ met worden toegestemd, dat er gesproken moet worden van grote verwarring omtrent de betekenis van „conformatie met behoud van gevoelen". Het is onjuist, dat de particuliere synode overweegt „dat geen enkele instantie bij machte of ook maar bevoegd is achteraf vast te stellen, wat de inhoud, grenzen en betekenis zijn geweest van het 'behoud van gevoelen', nu zulk een omschrijving binnen de KRC ontbrak". Want „conformatie met behoud van gevoelen" is in het gereformeerde kerkrecht een bekende figuur binnen het kader van het „voor vast en bondig houden naar art. 31 K.O." ., wanneer nl. de betrokkene een besluit wèl onjuist doch als zodanig niet tegen Gods Woord of de kerkorde acht en zich voegt terwille van het heil van de gemeente óf wanneer de betrokkene met de gronden van een besluit of het besluit zelf niet instemt doch in zijn gedragingen zich door het besluit laat leiden, omdat het desbetreffende bezwaar niet van dát gewicht is dat meerdere vergaderingen belast moeten worden zich hierover uit te spreken.

Aan de appellanten dient dan ook te worden toegestemd, dat de particuliere synode in dit opzicht een ondeugdelijk beeld geeft van deze rechtsfiguur in de gereformeerde kerkregering. Het is in het onderhavige geval te betreuren dat kerkeraad en predikant niet terstond na de desbetreffende mededeling van ds. W. duidelijk zijn positie bepaalden.

ad d. 1. Aan de appellant moet worden toegegeven, dat niet steeds van zijn kant bezwaren tegen

de zaken rond de conformatie aan het desbetreffende besluit van de generale synode van Amersfoort-West 1967 ter tafel werden gebracht. Ter vergadering van 14 april 1969 kwam de zaak ter sprake naar aanleiding van een brief uit de gemeente en ter vergadering van 12 mei 1969 stelt een lid van de kerkeraad aan de orde, dat van de predikant een schriftelijke verklaring moest worden gevraagd ten aanzien van de O.B.

2. In het geval van het dooplid, dat in een „kerk-buiten-verband" belijdenis wilde doen, beroept de appellant zich ten onrechte op de generale synode van Hoogeveen (Acta, art. 87 A III ad 1), als zou daardoor blijken hoe ten onrechte ten aanzien van de predikant van de plaats, waar dit dooplid belijdenis wilde doen, „Amersfoort-West" als een generale uitspraak zou zijn gehanteerd. Want in het desbetreffende artikel van de Acta van de generale synode van Hoogeveen ging het om het afwijzen van het bezwaar als zou de generale synode van Amersfoort-West in het niet ontvangen van ds. B. J. F. Schoep in strijd met Mattheus 18 : 15 gehandeld hebben. In dát verband werd gesteld dat de zusterkerken voor het optreden van deze predikant als afgevaardigde mede de verantwoordelijkheid droegen, nu hij door het disputabel stellen van de belijdenis vanwege zijn ondertekening van de O.B. een publieke zonde bedreef. Het zich beroepen op een „interim-situatie" is een formalistisch redeneren, dat voorbij gaat aan de werkelijkheid van de breuk in de kerk aldaar.

Hoewel de kerk, waar het dooplid belijdenis wilde doen, buiten het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland leefde, moest volgens ds. W. het doen van belijdenis worden toegelaten en achtte hij het „rigoureuus en radicalistisch" om als conclusie te trekken dat dit dooplid zich onttrok aan de gemeenschap der kerk. Ds. W. wilde soepel zijn en niet radicalistisch.

3. De appellant gaat er zo aan voorbij, dat hij in zijn optreden in de onderhavige situatie van zijn kant de ambtelijke omgang in de kerkeraad heeft bemoeilijkt en in het met de kerkeraad gemeenschappelijk schriftuurlijk leiding geven aan de gemeente heeft gefaald. Aan de appellant moet worden toegestemd dat de particuliere synode zijn motieven voor het niet preken in zusterkerken ter plaatse waar een breuk is ontstaan, niet in rekening heeft gebracht, afgedacht van de juistheid hiervan.
4. Aan de particuliere synode kan, gezien constaterende 8, geen gebrek aan bewijs verweten worden.

- ad e. 1. Aan de appellanten moet worden toegestemd, dat de particuliere synode er aan voorbijgaat, dat ds. B. Wesseling over zijn beschuldiging op 6 september 1970 aan het adres van de kerkeraad op 13 september 1970 in een kanselafkondiging zijn leedwezen betuigde. Maar de KRZ gaat in zijn verschoning van ds. W. er aan voorbij, dat het herhaaldelijk uiten van beschuldigingen jegens de kerkeraad als: „scheurmaking", „verstrooiing", „er heerst een leugengeest in de kerken ten aanzien van de O.B.", „radicalisme" en het even herhaaldelijk terugnemen hiervan, de goede verhoudingen hebben geschaad en de ambtelijke omgang hebben bemoeilijkt.

2. Aan de andere kant is op een belangrijk punt de kerkeraad niet vrij te pleiten van de schuld aan het ontstaan van een ernstige vertrouwenscrisis. Als reeds ten tijde van de besprekingen betreffende de „ratificatie" van het desbetreffende besluit van de generale synode van Amersfoort-West 1967 ds. Wesseling desgevraagd antwoordt, dat hij ter catechisatie over de Vrijmaking van 1944 als over het zich vrijmaken van een zondig juk en niet als een zich afscheiden van hen die niet van de kerk zijn spreekt, dan laat hij daarin de taal van de „Acte van Vrijmaking of Wederkeer" horen. Desalniettemin ontlokt dit de vraag of de kinderen zó nog wel naar de catechisatie kunnen worden gestuurd, en wordt als mening geuit, dat de predikant op deze manier de gemeente niet kan voorgaan. Het is te betreuren, dat de particuliere synode hieraan voorbijgaat en eveneens aan het feit dat de ouderlingen gedurende enkele jaren geen catechisatiebezoek hebben afgelegd. Toen ds. B. Wesseling daarom vroeg, kreeg hij ten antwoord dat hij in het bijzijn der ouderlingen wel niets verkeerd zou zeggen. Dit heeft aan een goede ambtelijke samenwerking afbreuk gedaan.

Ten aanzien van de meermalen door ds. B. Wesseling geuite klacht kan worden toegestemd dat het aan schriftuurlijk onderwijs van de zijde van de kerkeraad heeft ontbroken. In het geval van de preek over het lijden des Heren onder Pontius Pilatus (Zondag 15), is wel verwezen naar een artikelenreeks in het weekblad „De Reformatie"

en stelt de kerkeraad ds. B. Wesseling in gebreke, maar van enige vorm van schriftuurlijk onderwijs is geen sprake geweest. Het is de particuliere synode als een tekort aan te rekenen dit niet te hebben onderkend.

Wat betreft het onderwijs aangaande de betekenis van art. 31 K.O. is de uitleg van de zijde van de kerkeraad: „Het tenzij doelt niet op het voor zichzelf bewezen achten, maar houdt in de eis het bewijs te leveren voor de betrokken instantie", voor wat het eerste deel van de zin betreft zeer aanvechtbaar.

- ad f. 1. Aan de appellanten kan worden toegestemd, dat „het behoud van gevoelens" in zoverre gefunctioneerd heeft, dat het aan ds. B. Wesseling gelaten werd tot de kerkeraad het hem ontnam per nadrukkelijk besluit op 2 december 1970 naar aanleiding van de bespreking ter kerkeraadvergadering van 25 november 1970, toen de kerkeraad uitsprak dat het „behoud van gevoelens" niet langer kon worden aanvaard (zie ook CII2).
2. Aan de appellants moet worden toegestemd dat door de particuliere synode de reden van weigering door ds. B. Wesseling om op de zeven vragen te antwoorden niet is genoemd. Zelfs is ongenoemd gebleven dat de kerkeraad op aandrang van de visitatoren deze vragen heeft teruggenomen, omdat ze in deze vorm niet als eis konden worden gesteld, al werd door de visitatoren erkend, dat dit een poging was om in de bestaande noodsituatie tot een oplossing te komen.

Voor het zuiver houden van de ambtelijke verhoudingen was een erkenning van schuld van de zijde van de kerkeraad dan zeker noodzakelijk geweest. De particuliere synode gaat ten onrechte hieraan voorbij, temeer omdat deze vragen in een merkwaardige context ter tafel kwamen. In dit verband moet gewezen worden op:

- a. het tijdstip, nl. ná een discussie over de vraag van een zusterkerk om hulpdiensten van ds. B. Wesseling, die afwijzend moest worden beantwoord, vanwege bezwaren tegen de ambtsdienst van ds. W., waarbij naar voren komt - zonder nadere adstructie - dat er twijfel rijst aan het gereformeerd-zijn van deze predikant. Wanneer het antwoord aan de zusterkerk is vastgesteld, komen de zeven vragen ter tafel;
- b. de manier van stellen, immers geheel onvoorbereid voor de predikant en na een lange vermoeiende discussie;
- c. het kader, waarin deze vragen gesteld worden, immers, de indiener meent dat er reden is ds. W. een nadere verklaring van gevoelens te vragen op grond van art. 53 K.O. zonder dat afwijking van de leer is genoemd, laat staan bewezen.

Het schortte in de kerkeraad aan de rechte ambtelijke omgang met elkander, doordat er geen bezwaar kwam tegen het overvallen van de predikant met deze vragen en doordat geen kerkeraadsoordeel werd gegeven. In dit alles functioneerde de ambtelijke omgang niet recht en ligt het zwaartepunt van de schuld bij de kerkeraad. Ook gaat de particuliere synode eraan voorbij, dat toen ds. B. Wesseling ter vergadering van 8 april 1970 zijn weigering om te antwoorden bekend maakte, omdat hij alleen bereid was te spreken vanuit het Ondertekeningsformulier, een broeder stelde, dat dit ongehoorzaamheid was aan de kerkeraad, waardoor een nieuw element werd ingevoerd. Besloten werd aan de visitatoren deze zaak voor te leggen, met de bepaling, dat indien dezen menen, dat beantwoording geëist kan worden, de predikant vanwege weigering schorsingswaardig wordt.

Aan de appellants moet worden toegestemd, dat gewichtige oorzaken van nadenken in verband met de zuiverheid van de leer, hoewel door hem gevraagd, niet werden genoemd. In een later stadium (25 oktober 1971) kwamen deze vragen weer ter sprake en dan in het kader, als zouden zij gesteld zijn omdat op dat tijdstip reeds werd uitgesproken dat in het behoud van gevoelens ten onrechte was berust. De particuliere synode gaat hieraan voorbij en geeft dus een onjuist beeld.

B

I

De generale synode constateert

1. dat de particuliere synode in *uitsprakenreeks* B IV constateert
 - a. dat zij reeds heeft geconstateerd (onder 4), dat ds. B. Wesseling, ondanks herhaalde aandrang van de kerkeraad, de weg van appèl inzake het ratificatie-besluit van de kerkeraad en de weg van revisie-verzoek inzake Amersfoort-West (Acta, art. 16) niet

- gegaan is;
- b. dat zij reeds heeft geconstateerd (onder 5), dat de kerkeraad vanaf mei 1968 tot april 1970 ds. B. Wesseling aanhoudend nader onderwezen heeft inzake het kwaad en de gevaren van de O.B;
2. dat de appellant hiertegenover stelt:
 - ad a. Toen in het geval van het dooplid, dat belijdenis wilde doen in een „kerk-buiten-verband“, ds. W. in appèl zou gaan bij de classis inzake de ambtsdienst van de kerkeraad, heeft de kerkeraad zelf hem daarvan weerhouden, om niet „de vuile was buiten te hangen“. Tot 24 november 1969 was die herhaalde aandrang er niet. Dan staat er: „hij (ds. W.) heeft niet beloofd, dat er op staande voet een bezwaarschrift komt“ (dit betrof N. Holland). Was die haast nodig, waar Uw vergadering pas in 1972 bijeen zou komen? (ds. W.)
 - ad b. Het onderwijs van de kerkeraad vanaf mei 1968 tot april 1970 inzake het kwaad en de gevaren van de O.B. was ten dele niet nodig, ten aanzien van de afstand tot de synodale kerken, ten dele steunde het op een „bindende uitleg van de fundamentenzin“. Juist op 18 november 1968 gaf de kerkeraad geen onderwijs, toen ik een vraag stelde over Amersfoort-West. (ds. W.)

II *Zij is van oordeel*

- ad a. Aan de appellant kan worden toegestemd, dat de kerkeraad hem ook wel eens weerhield van het in appèl gaan en dat het opstellen van een revisieverzoek ten aanzien van het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1970 inzake de dubbele afvaardiging geen haast had. Overigens is het door de particuliere synode geconstateerde over de aandrang op ds. W. door de appellant niet weersproken.
- ad b. Aan de appellant moet het eerste gedeelte van zijn tegenwerping worden toegestemd; het overige echter niet. De kerkeraad steunde niet op een bindende uitleg van de fundamentenzin, maar hield evenals de generale synode van Amersfoort-West vast aan de duidelijke strekking van deze zin. Ook moet worden opgemerkt, dat op de door ds. W. genoemde vergadering van 18 november 1968 nadrukkelijk door een broeder in de kerkeraad is vastgesteld, dat, al betrof art. 16, Acta Amersfoort-West een „incidenteel geval“, de gronden toch „ook ons regarderen“.

C

I *De generale synode constateert*

1. dat de particuliere synode in uitsprakenreeks B IV constateert en oordeelt dat de KRC oordeelde (D), „dat ds. B. Wesseling door zijn gedurende lange tijd. ondanks velerlei pogen van de kerkeraad om hem terecht te wijzen, volgehouden afwijzing van het voor vast en bondig houden van bovengenoemde synode uitspraak, blijkt gegeven heeft van een ambtsopvatting, die zich niet verdraagt met hetgeen een Dienaar des Woords in de Gereformeerde kerken schuldig is te doen“;
2. dat de appellant hiertegenover stelt:

„Die volgehouden afwijzing van het 'voor vast en bondig houden' was een gevolg van mijn 'behoud van gevoelen'. Toen dit op 25-11-1970 ontnomen werd, zag ik het als plicht om naar de g.s. van Hattem te gaan, gelijk uit dit geschrift blijkt. Is zulk een ambtsopvatting ongereformeerd? Overigens: hoe vaag wordt hier beschuldigd!“. (ds. W.)

II *Zij is van oordeel*

1. Aan de appellant moet worden toegestemd, dat hij omdat zijn gedachte omtrent het „behoud van gevoelen“ zijn gedrag beheerste inzake het niet in appèl gaan, terecht, nadat het „behoud van gevoelen“ hem niet meer was toegestaan, zijn plicht ging vervullen zich tot de eerstkomende generale synode te wenden, hetgeen hij ook heeft gedaan. Inderdaad munt het oordeel niet uit door helderheid. Als grond voor schorsing kan dit oordeel zeker niet gelden.
2. In de hele gang van zaken wreekt zich dat geen gemeenschappelijke beleidslijn ten aanzien van het „behoud van gevoelen“ is uitgestippeld (vgl. II A II ad b en c), Ter vergadering van 25 november 1970 werd over dit behoud van gevoelen gediscussieerd. Van de zijde van de broeders in de kerkeraad werd opgemerkt, dat het „behoud van gevoelen“ in de onderhavige zaak onhoudbaar was; wèl bij middelmatige zaken als het zingen van gezangen. Als het om de belijdenis gaat is dit een onwaarachtigheid. Als de generale synode een uitspraak doet over de belijdenis, heeft dit ruime betekenis, niet alleen voor ds. B. J. F. Schoep, maar voor

allen. Ter vergadering van 2 december 1970 wordt aan de notulen van 25 november 1970 toegevoegd de uitspraak „dat met de conformatie met behoud van gevoelens van ds Wesseling aan de ratificatie van de besluiten van Amersfoort-West ten aanzien van de Open Brief geen genoegen had mogen worden genomen en dat dit niet langer kan worden aanvaard”.

Het is de kerkeraad als gebrek aan te rekenen, dat geen reden wordt genoemd, waarom geen genoegen had mogen worden genomen met de „conformatie met behoud van gevoelens”.

Voorts dat door de kerkeraad met geen enkel woord van schulderkenning - die toch verwacht had mogen worden vanwege het „niet mogen” wordt gesproken.

Vervolgens dat tijdens en na de bespreking over „Amersfoort-West” geen scherpe onderscheiding gemaakt is tussen „uitspraak over de belijdenis” en „belijdenisuitspraak”.

Tenslotte dat de bespreking zich slechts bij hoge uitzondering richt op de in dit geding toch allesbeheersende vraag naar de grenzen van wat te dragen is in de kerk van de Here Christus.

In dit alles functioneerde de ambtelijke gemeenschap niet recht en zijn zowel predikant als ouderlingen tekort geschoten. Dan komt het de kerkeraad niet toe eenzijdig de predikant te beschuldigen van een ambtsopvatting, die zich niet verdraagt met hetgeen een Dienaar des Woords in de Gereformeerde Kerken schuldig is te doen. Het is in de particuliere synode af te keuren, dat zij ook dit oordeel onbesproken integreert in haar constateringen met betrekking tot de schorsingswaardigheid van ds. B. Wesseling.

3. Het is te betreuren dat de particuliere synode in haar rechtsbediening geen aandacht geschonken heeft aan het feit, dat de overwegingen in het schorsingsvonnis van de KRC van 13 april 1971 op 28 april 1971 aangevuld zijn met een drietal nieuwe overwegingen. Dit is geschied nadat aan de KRZ reeds het oorspronkelijke concept was voorgelegd. Voor het beoefenen van een goede rechtspraak had de particuliere synode hieraan niet voorbij mogen gaan, temeer niet, omdat zij in haar „spreekt uit” verwijst naar het voorlopig schorsingsoordeel van 13 april 1971.
4. Gezien de in dit onderdeel gegeven oordelen kan de oplossing van de in de kerk te Rotterdam-Charlois door de schuld van kerkeraad en predikant ontstane noodsituatie niet gevonden worden in de schorsing van de predikant. Bij wederzijdse schuld aan een vastgelopen situatie worden door schorsing geen knopen ontbonden.

III. **BEOORDELING VAN ENIGE BEZWAREN VAN FORMELE EN KERKRECHTELIJKE AARD, DOOR DE APPELLANTEN INGEDIEND**

A

I

De generale synode constateert

dat ds. B. Wesseling op blz. 15 van zijn appèlschrift de volgende formele bezwaren inbrengt tegen heel de uitsprakenreeks onder B IV van de particuliere synode Zuid-Holland 1971 inzake appèlschriften van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois:

- a. „In plaats van de oorspronkelijke schorsingsoordelen van Charlois na te gaan sprak de particuliere synode ... uit over te gaan 'tot de materiële behandeling van het verzoek van, de raad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Charlois'.”
- b. „De particuliere synode heeft onder „zij heeft reeds geconstateerd” enz. op blz. 12 niet de argumenten van de classis Rotterdam tegenover die van de kerkeraad Charlois getoetst.” Hij verzoekt de generale synode dit oordeel tot het hare te maken.
- c. „De kerkeraad van Charlois heeft als appellant de bewijslast in feite aan de particuliere synode overgedragen.” Als bewijs voert hij hiervoor de volgende opmerking van de kerkeraad aan het adres van de particuliere synode aan: „Ten aanzien van de juiste formulering van de schorsingsgronden staat de kerkeraad van Rotterdam-Charlois, evenals hij zich daartoe tegenover de kerkeraad van Rotterdam-Zuid bereid verklaarde, gaarne open voor correctie uwerzijds”.

II *Zij is van oordeel*

- ad a. Ds. W. verzuimt hier aan te geven, waarin naar zijn oordeel het verschil bestaat tussen het „nagaan” van „de oorspronkelijke schorsingsoordelen van Charlois” (op verzoek van deze kerkeraad) en een „materiële behandeling” van het verzoek, dat deze raad in deze zaak aan de particuliere synode heeft gericht.
Op het bezwaar van ds. W. kan om deze reden niet worden ingegaan.
- ad b. Ds. W. brengt niet in rekening dat de particuliere synode in haar uitsprakenreeks onder B III de

argumenten van de classis Rotterdam tegenover die van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois wel heeft getoetst.

Het bezwaar van ds. W. kan om deze reden niet worden toegestemd.

- ad c. Deze bereidverklaring om eventuele correcties aan te brengen in de formulering van de door de kerkeraad aangevoerde gronden voor een te voltrekken schorsing laat duidelijk zien dat de kerkeraad de bewijslast voor de schorsingswaardigheid tegenover de kerkeraad van Rotterdam-Zuid en de particuliere synode van Zuid-Holland wèl op zich heeft genomen.

Hierbij dient nog opgemerkt te worden dat de kerkorde in art. 79 het overleg tussen de vergaderingen, die ingeval van schorsing tot oordelen zijn geroepen, niet verbiedt of uitsluit. Het bezwaar van ds. W. kan om deze reden niet worden toegestemd.

B

I

De generale synode constateert

dat ds. B. Wesseling op blz. 15 van zijn appèlschrift enkele „materiële" bezwaren inbrengt tegen het besluit van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois d.d. 23 febr. 1972, om hem „conform de oordelen en uitspraken van de particuliere synode van Zuid-Holland" „op grond van de artikelen 53 en 55 K.O. te schorsen in zijn dienst voor de tijd van drie maanden", terwijl de kerkeraad van Rotterdam-Zuid in zijn appèlschrift „tegen de uitspraken van de particuliere synode Zuid-Holland van 16-2-1972 in de zaak Rotterdam-Charlois" eveneens bezwaren inbrengt tegen het schorsingsbesluit van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois:

- a. in dit geval is ten onrechte een beroep gedaan op art. 53 K.O. (ds. W.);
- b. de kerkeraad heeft geweigerd hem te antwoorden op de vraag „welke openbare grove zonde (in de zin van art. 80 K.O.)" door hem bedreven zou zijn (ds. W.);
- c. schorsing dient plaats te vinden, niet alleen op grond van artikelen uit de kerkorde, maar ook op grond van „het uitgedrukte Woord Gods" (ds. W.);
- d. de daad van schorsing had niet mogen plaats vinden, omdat de generale synode, bij wie revisie gevraagd was, nog geen uitspraak had kunnen doen (ds. W.);
- e. in het schorsingsvonnis worden artikelen uit de kerkorde genoemd, welke destijds niet bij de kerkeraad van Rotterdam-Zuid tegen ds. Wesseling zijn ingebracht waardoor naar het oordeel van deze kerkeraad dit besluit tot stand is gekomen in strijd met art. 30 K.O. (KRZ);
- f. de kerkeraad van Rotterdam-Charlois had aan ds. Wesseling, nu door de particuliere synode de artt. 53 en 55 K.O. genoemd waren, enige tijd van bezinning moeten geven voor de omvangrijke oordelen en uitspraken van de particuliere synode, waaraan de kerkeraad van Rotterdam-Charlois zich wilde conformeren, zonder direct na ontvangst van deze uitspraken over te gaan tot de daadwerkelijke schorsing (KRZ);
- g. de schorsing heeft plaats gevonden in strijd met art. 79 K.O. aangezien „een particuliere synode geen college van ambtsdragers zijnde, óók niet in de weg van appèl, kan gaan doen wat 'des kerkeraad' is" (ds. W.)

II

Zij is van oordeel

- ad a, b, c, d, e en f. Deze bezwaren richten zich tegen handelingen van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois. De kerkorde schrijft evenwel in art. 30 voor: „In meerdere vergaderingen zal men niet handelen, dan 't gene dat in mindere niet heeft afgehandeld kunnen worden." De genoemde bezwaren kunnen om deze reden door de generale synode niet in behandeling worden genomen, hoe nauw zij ook met het hoofdding nl. dat van het oordeel van schorsingswaardigheid, zoals het is uitgesproken respectievelijk door de kerkeraad van Rotterdam-Charlois en de particuliere synode, samenhangen.
- ad g. Dit bezwaar richt zich niet alleen tegen de kerkeraad van Rotterdam-Charlois, maar eveneens tegen de particuliere synode van Zuid-Holland, die in antwoord op de appèlschriften van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois heeft uitgesproken „dat ds B. Wesseling ... door zijn kerkeraad van zijn ambtsdienst moet worden geschorst overeenkomstig de gronden, die de kerkeraad van Rotterdam-Charlois gesteld heeft in het voorlopig schorsingsoordeel van 13 april 1971". De kerkeraad van „de naastgelegen gemeente" treedt echter in een schorsingsprocedure naar art. 79 K.O. niet op uit kracht van oorspronkelijke,

ambtelijke bevoegdheid, maar is als mede-oordelende instantie door de kerkorde aangewezen uit kracht van het kerkverband, zoals eveneens uit kracht van het kerkverband de classicale vergadering in hetzelfde artikel tot het vellen van een oordeel geroepen wordt in het geval van de afzetting van een dienaar des Woords en deputaten van de particuliere synode tot het geven van advies zijn aangewezen. Wanneer een kerkeraad ondanks het tegengestelde gevoelen van de kerkeraad van de naastgelegen gemeente van oordeel blijft dat een ambtsdrager schorsingswaardig is, en hij beroept zich op de classicale vergadering (en eventueel, zoals in het onderhavige geval, van deze vergadering op de particuliere synode), dan komt bij overeenstemming in het oordeel tussen deze kerkeraad en deze meerdere vergadering, het oordeel van die vergadering in de plaats van dat van de kerkeraad van de naastgelegen gemeente. Deze meerdere vergadering doet dan niet wat „des kerkerads" is en gedraagt zich niet, zoals ds. W. elders stelt, als „een provinciaal bestuur", maar oordeelt uit kracht van het kerkverband. Het bezwaar van ds. W. kan om deze reden niet worden toegestemd.

C

I *De generale synode constateert*

dat ds. B. Wesseling de synode verzoekt uit te spreken „dat de confessionele betrouwbaarheid van een niet-ondertekenaar van de Open Brief (te weten het document dat op 31 oktober 1966 verscheen, geadresseerd aan de 'Tehuis Gemeente' te Groningen), uitsluitend behoort te worden beoordeeld naar zijn trouw aan de Drie Formulieren van Enigheid".

II *Zij is van oordeel:*

Dit verzoek wordt, evenals andere verzoeken, ingeleid door de woorden „op grond van het bovenstaande".

Maar het wordt door de appellant niet duidelijk gemaakt, in welk eerder in zijn appèlschrift geformuleerd onderdeel en bij welke bedenking tegen de uitspraken van de particuliere synode van Zuid-Holland de gronden voor dit verzoek zijn aangegeven.

Het verzoek van ds. W. wordt om deze reden als ongegrond van de hand gewezen.

D.

I *De generale synode constateert*

dat de kerkeraad van Rotterdam-Zuid in zijn appèlschrift zich o.m. beklagt over „hoofdpunten" van het commissoriale rapport, dat op de particuliere synode bij de behandeling van genoemde zaak heeft gediend en dat ingevolge besluit van deze synode gelijktijdig met haar uitspraken in deze zaak aan de betrokkenen is toegezonden. De kerkeraad van Rotterdam-Zuid is van oordeel dat „de bedoeling hiervan is, gezien de verwijzing in de uitspraken hiernaar, ons door de argumentatie daarin de juistheid van die uitspraken te leren". De kerkeraad wordt z.i. hierdoor „genoodzaakt, dat rapport kritisch te bezien" en „in hoofdpunten" zich bij de synode te beklagen.

II *Zij is van oordeel*

dat de kerkeraad heeft nagelaten aan te wijzen waar en in hoever en op welke wijze in de uitspraken van de particuliere synode naar het genoemde commissoriale rapport wordt verwezen, alsmede of er ook op de punten, waarop hij zich beklagt enige relatie tussen het gestelde in het synodale werkrapport en de synodale uitspraken bestaat, waaraan een zodanige betekenis is toe te kennen, dat ter beslechting van de aan het oordeel van de synode voorgelegde zaak behandeling hiervan noodzakelijk of gewenst is.

De bezwaren van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid tegen het genoemde commissoriale rapport kunnen om deze reden door de generale synode niet in behandeling worden genomen.

Op grond van het onder I. (positiekeus ds. W.) en II. (samenwerking binnen de kerkeraad) geoordeelde spreekt de generale synode samenvattend uit

1. dat de gronden, door de particuliere synode van Zuid-Holland aangevoerd voor haar uitspraak „dat ds. B. Wesseling . . . door zijn kerkeraad van zijn ambtsdienst moet worden geschorst", ontoereikend zijn, zodat het effect van deze uitspraak geen stand kan houden;
2. dat de kerkeraad van Rotterdam-Charlois en ds. B. Wesseling beiden schuldig staan aan het ontstaan

- van de nood situatie in de gemeente aldaar vanwege het tekort schieten in de vervulling van hun ambtelijke roeping, waarover zij, ieder voor eigen deel, schuld hebben te belijden;
3. dat in de weg van conformatie aan deze uitspraken - met inachtneming van het recht des Heren en het recht der kerken - de mogelijkheden dienen te worden onderzocht tot herstel van de vrede in de gemeente Gods te Rotterdam-Charlois;
 4. dat de synode bereid is - desgevraagd - de broeders te Rotterdam-Charlois hulp te bieden of te doen bieden in het onderzoeken van deze mogelijkheden.

Zij besluit

van deze uitspraak kennis te geven aan

1. ds. B. Wesseling te Rotterdam;
2. de kerkeraad van Rotterdam-Charlois;
3. de kerkeraad van Rotterdam-Zuid;
4. de eerstkomende classis Rotterdam;
5. de eerstkomende particuliere synode van Zuid-Holland.

Artikel 227

Bezwaren ds. B. Wesseling tegen synoden van Amersfoort-West en Hoogeveen

Thans zijn aan de orde twee brieven van ds. B. Wesseling met bezwaren tegen en verzoeken betreffende de besluiten van de synode van Amersfoort-West 1967 inzake het niet-ontvangen van ds. B. J. F. Schoep als afgevaardigde en tegen de uitspraken van de synode van Hoogeveen 1969/70 inzake de dubbele afvaardiging van de kerken in Noord-Holland.

De commissie ad hoc, die de behandeling van het appèl van ds. B. Wesseling heeft voorbereid, maakte een concept-antwoord gereed terzake van de bezwaren van ds. Wesseling tegen de synode van Amersfoort-West. Rapporteur is ds. K. Verlind. Commissie 1 kreeg de beantwoording van de bezwaren tegen de synode van Hoogeveen toegewezen. Haar rapporteur is ds. Joh. Strating.

In de bespreking wordt het concept van commissie I bestreden. Zij was tot de conclusie gekomen, dat ds. B. Wesseling het besluit inzake de dubbele afvaardiging uit het ressort in Noord-Holland in feite vrijblijvend ter discussie stelde, dit mede gezien hetgeen ds. Wesseling schreef over het vragen van revisie als niet te gronden op de tekst van art. 31 K.O.

Deze conclusie wordt door verschillende synodeleden weersproken. Ds. Wesseling achtte zich terwille van de broederschap gehouden bewijs voor zijn bezwaren aan de synode voor te leggen.

Ook wordt geconstateerd, dat het voorstel van de commissie niet harmonieert met het inmiddels genomen besluit inzake het appèl van ds. Wesseling tegen de particuliere synode van Zuid-Holland 1971/72.

Op voorstel van de praeses zullen de predikanten M. Brandes en Tj. Boersma zich beraden over het opstellen van een ander voorstel. (Zie verder de artt. 232 en 233.) Hierna worden de handelingen van de synode tijdens haar zestiende vergaderweek met dankzegging aan de Here beëindigd.

Donderdag 14 december

Artikel 228

Na opening van de vergadering wordt appèl nominaal gehouden. Van de adviseurs der synode zijn aanwezig de hoogleraren drs. J. van Bruggen, dr. L. Doekes, J. Kamphuis en dr. C. Trimp, alsmede ds. M. van Dooren. De praeses deelt mee, dat prof. H. J. Schilder verhinderd is aanwezig te zijn, en dat prof. drs. J. P. Lettinga, die aan de uitnodiging om de vergadering bij te wonen geen gehoor kan geven, zich laat verontschuldigen. Prof. dr. J. Douma is eerst in de loop van de middag in de gelegenheid ter vergadering te komen.

Ds. T. H. Meedendorp zond een brief, waarin hij de synode hartelijk dankt voor de bewijzen van meelevens tijdens zijn ziekte, en haar kracht en wijsheid toewenst om ook het slot van het agendum af te werken tot heil der kerken. Aan de vergadering wordt bekend gemaakt, dat ds. Meedendorp de volgende dag weer naar zijn huis zal mogen terugkeren. Met blijdschap wordt van een en ander kennis genomen.

Artikel 229

Doop geadopteerde kinderen

De praeses stelt aan de orde een rapport met conceptbesluit van de commissie ad hoc betreffende revisieverzoeken en voorstellen naar aanleiding van het besluit, dat de generale synode van Hoogeveen genomen heeft over dopen van door gelovigen wettig geadopteerde kinderen. (XI)

Hij constateert met dankbaarheid, dat thans slechts één rapport op tafel is gelegd. Ook wijst hij op het streven

van de commissie om boven de tegenstelling van de argumenten voor en tegen, die tot nu toe een grote rol gespeeld heeft, uit te komen. Voortvaren met deze zaak is onder beding van Gods zegen verantwoord.

De rapporteur, ds. N. Bruin, deelt mee, dat de nota van prof. Douma over de vraag „Is het geoorloofd van de adoptiewet-1956 gebruik te maken?" beschouwd dient te worden als bijlage bij het rapport. Prof. Douma zal namens de commissie vragen en opmerkingen die op de adoptiewet en het gebruik daarvan betrekking hebben, beantwoorden.

Voorts laat hij weten, dat prof. Schilder schriftelijk een aantal opmerkingen aan de commissie heeft voorgelegd.

De voorstellen van de commissie lopen uit op het oordeel, dat gebleken is: dat de synode van Hoogeveen het besluit ten onrechte heeft laten beheersen door haar uitgangspunt, dat alleen door geboorte verkregen kinderen van gelovigen gedoopt mogen worden; dat deze synode de door haar genoemde Schriftplaatsen niet op de juiste wijze heeft gebruikt, en dat zij niet op de juiste wijze in rekening heeft gebracht wat de wet op adoptie en het gebruik daarvan betekent.

Verder stelt de commissie voor als oordeel uit te spreken, dat het getuigenis, genomen uit Gen. 17 ter fundering van de rechte leer over de plaats van ouders en kinderen in Gods genadeverbond, mede gebruikt dient te worden ter fundering van het dopen van geadopteerde kinderen, en dat daarom erkend dient te worden, dat deze kinderen uit kracht van Gods genadeverbond in Christus geheiligd zijn, zodat zij behoren gedoopt te wezen.

In de nu volgende bespreking, die tot in de avondzitting de vergadertijd in beslag neemt, wordt o.m. het volgende naar voren gebracht.

Sommigen zijn niet overtuigd, dat adoptie het sluitstuk is van de wetgeving inzake de kindbescherming. Adoptie wordt niet noodzakelijk geacht, er zijn andere wegen om barmhartigheid aan de betrokken kinderen te bewijzen. Adoptie is een inbreuk op Gods bestel, waarbij geen rekening wordt gehouden met de mogelijkheid van bekering bij de betrokken ouders.

Dat de synode van Hoogeveen uitging van de band des bloeds was gegrond op schriftuurlijk onderricht aangaande Gods scheppingswerk.

Het is niet bewezen, dat de beslissing van de overheid inzake adoptie dienstbaar kan zijn aan het heilswerk van God. Niet alles wat de overheid doet is bij voorbaat goed. Er moet rekening gehouden worden met deformatie en invloed van het humanisme

De Here werkt in de lijn der geslachten en door gelovige aanvaarding van het evangelie. De overheid moet nooit gezag krijgen over de huishouding van Gods kerk.

Sommigen zijn niet overtuigd door de kritiek van de commissie op het besluit van de Hoogeveense synode. Deze synode heeft haar besluit niet afhankelijk gesteld van een menselijke opvatting over de band des bloeds. Ook wordt er op gewezen, dat deze synode niet meer gedaan heeft dan een oordeel te geven over het voorstel, dat de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964 aanhangig maakte bij de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65. De synode van Hoogeveen achtte de aangevoerde gronden ongenoegzaam.

Voorts wordt aan de commissie de vraag voorgelegd, of hetgeen zij stelde inzake het dopen van geadopteerde kinderen ook niet consequenties moet hebben ten gunste van het dopen van pleegkinderen.

Sommigen bepleiten, dat de synode thans niet verder zal gaan dan het besluit van haar voorgangster aan een revisie te onderwerpen, en voor het overige zich zal beperken tot het benoemen van een deputaatschap.

Wat de uitspraak van de synode van Dordrecht 1618/19 betreft, menen sommigen, dat deze als een dogmatische uitspraak wel terdege beslissend is voor de onderhavige zaak en dat naar de regel van art. 31 K.O. bewezen dient te worden, dat deze uitspraak in strijd zou zijn met Gods Woord en/of de kerkorde.

Anderen menen, dat de argumentatie uit 1 Cor. 7, zoals in het rapport geboden, niet geheel ter zake is en een verzwakking betekent van de argumenten voor het dopen van geadopteerde kinderen. Er is uit de Schrift meer aan te voeren, waarbij met name gewezen wordt op de besnijdenis van de huisgenoten van Abraham, onder wie Ismaël, en op de huisteksten van het Nieuwe Testament.

Er wordt aangedrongen op voorzichtigheid met betrekking tot de slotuitspraak, gezien de mogelijkheid dat in de kerken moeiten kunnen ontstaan, wanneer verklaard wordt, dat wettig geadopteerde kinderen behoren gedoopt te wezen. Ook wordt gezegd, dat zolang er geen groeiende overeenstemming is een dergelijke uitspraak achterwege dient te blijven.

Over gebruik van het formulier voor de kinderdoop worden vragen gesteld, waarbij tevens de aandacht gevestigd wordt op het feit, dat geadopteerde kinderen langs een andere weg tot de doop zouden komen dan kinderen, die uit gelovige ouders geboren worden.

Ten aanzien van het voorgestelde besluit wordt uitgesproken, dat er behoefte is aan bredere argumentatie op

bepaalde onderdelen, alsmede aangedrongen op meer helderheid in formulering. Ook worden enkele stilistische en materiële verbeteringen aanbevolen. Tevens wordt bepleit voldoende tijd in acht te nemen om tot een verantwoorde beslissing te komen. Het verlangen om nog voor de kerstdagen met de afhandeling van het agendum gereed te komen mag geen doorslaggevende betekenis hebben.

Vrijdag 15 december

Artikel 230

Doop geadopteerde kinderen

Ook thans zijn de hoogleraren drs. J. van Bruggen, dr. L. Doekes, dr. J. Douma, J. Kamphuis, dr. C. Trimp en ds. M. van Dooren aanwezig.

Prof. Douma beantwoordt verschillende sprekers van de vorige dag. Hij constateert, dat de in de nota geboden argumenten veelal niet zijn getoetst. Dat kinderen door de betrokken ouder(s) worden afgestaan, waardoor adoptie mogelijk wordt, is in deze wereld soms onontkoombaar. Het zijn niet altijd ontaarde ouders, die dit doen. Hij wijst hierbij in het bijzonder op maatschappelijke toestanden in sommige landen. Het is niet juist de band des bloeds te hanteren als een absoluut gegeven, waardoor adoptie in in alle gevallen ongeoorloofd zou zijn. In dit verband wijst prof. Douma op 1 Cor. 7. De band des bloeds is als iets van deze wereld dienstbaar aan Gods heilswerk. Ook adoptie kan daaraan dienstbaar zijn. De omstandigheden in deze wereld kunnen van die aard zijn, dat adoptie voor het betrokken kind een zegen is. Het is niet juist te menen, dat de betrokken instanties er op uit zijn adoptie zoveel mogelijk te bevorderen. Het beleid is er op gericht het kind bij de moeder te houden. Ook wanneer men soms op een misstand zou kunnen wijzen, neemt dit niet weg dat de adoptiewet is ingevoerd ten goede van kinderen in nood. Men moet dit niet zonder meer op de noemer van het humanisme brengen. Het gaat om betoon van barmhartigheid. Dit hoeft niet uitsluitend langs de weg van adoptie te gaan. Ook wanneer kinderen blijvend in een pleeggezin opgenomen worden, kan dat een goede oplossing zijn. In bepaalde omstandigheden kan dit zelfs voorkeur verdienen. Adoptie is een noodmaatregel, maar als zodanig mag het geprezen worden. Het is niet te verwachten, dat adoptief-ouders er bezwaar tegen hebben, dat hun kind gedoopt wordt.

Ds. Bruin zet eerst uiteen wat in het besluit van de synode van Hoogeveen de doorgaande lijn is. Met name in de vierde overweging blijkt hoe sterk de gedachte aan de band des bloeds gewerkt heeft. Wat daar over Gods belofte en gebod ten aanzien van een door gelovigen geadopteerd kind gezegd wordt, is door die gedachte beheerst. Hierdoor is die synode niet toegekomen aan een rechte taxering van wat in de adoptiewet is vastgelegd. Ook het gebruik van bepaalde Schriftgedeelten is hierdoor bepaald.

Om de exclusiviteit van deze gedachte te doorbreken heeft het rapport gewezen op 1 Cor. 7. Daar worden allerlei gegevens van deze wereld, waarmee christenen te maken hebben, gezien in hun betrokkenheid op Christus. Gods roepen bepaalt, evenals bij Abraham, het verkeer in en het gebruik van deze wereld, in christelijke vrijheid. Er is één weg, die de Here in Zijn heilswerk volgt, en dat is de weg van het roepen. Dit is ook het geval, wanneer Hij werkt in de lijn der geslachten. Adoptie is uiteraard niet gelijk te stellen met geboorte. Maar als weg om evenals de andere kinderen een plaats in Christus' gemeente te krijgen, mag adoptie niet worden uitgesloten. Wat Gen. 17 betreft, is de hoofdzaak dat God zijn verbond met Abraham heeft. Dat is funderend voor de leer aangaande het dopen, ook van kinderen. De besnijdenis van Abrahams slaven maakt duidelijk, dat voor opname in het verbond de band des bloeds niet exclusief is. Wel moet er op gewezen worden, dat de slaven in het verbond een plaats kregen als slaven van Abraham. Hier ligt een verschil met het opnemen in Gods verbond in de nieuwtestamentische tijd. Gedoopten hebben thans een gelijk aandeel in de belofte, ze zijn zonder onderscheid erfgenamen. In Christus doet het er niet toe of iemand slaaf dan wel vrije is.

Het is niet juist, dat het rapport in 1 Cor. 7 een andere grond voor adoptie-doop zou hebben gezocht. De grond ligt in wat de Schrift zegt over het dopen van kinderen. Een belangrijk element is in geval van adoptie de ordenende bevoegdheid van de overheid, wanneer zij bevestigt wat in de verhouding van de pleegouders en het betrokken kind reeds gegroeid was, en verklaart, dat voortaan de ouder-kindverhouding van kracht is. Door de beslissing van de rechter wordt de verhouding een instelling als in de wet omschreven. Het rapport heeft het zwaartepunt gelegd bij de verhouding ouder-kind en daarop van toepassing geacht wat de Schrift zegt over ouders en kinderen in Christus. Gelovige ouders zullen in heel de gang van zaken voor het aangezicht des Heren bezig zijn. De overheid beperkt zich tot bepaalde aspecten, de zaak zelf heeft voor gelovigen bredere betekenis. Het moet in alles Gods werk zijn.

Niet alles van de bespreking is hiermee beantwoord. De bedoeling was eerst opheldering te geven betreffende de lijn van het rapport en concept-besluit. Tijdsgebrek heeft nadelig gewerkt zowel bij de presentatie als bij de kennisname van het commissie-resultaat.

De voorzitter van de commissie, ds. D. Vreugdenhil, merkt op dat het niet goed zou zijn de behandeling der zaak te leggen onder de druk van binnen zeer korte tijd gereed te moeten komen. Het is gebleken, dat niet aanstonds alle vragen en bezwaren konden worden weggenomen. De beantwoording na de eerste ronde was een bijdrage om dit te verhelpen. De commissie zou graag nog een tweede ronde willen laten houden, opdat dingen gezegd kunnen worden die van belang zijn bij haar verdere arbeid. Daarna zal ter synode voldoende tijd gebruikt moeten worden om tot een afronding van de bespreking te komen. Het gaat er immers om tot een beslissing te komen die getuigt van grote eenparigheid. De commissie zelf zal ook nog bepaalde punten nader moeten doorspreken. In het vroege voorjaar van 1973 kan dan de afhandeling plaats vinden.

De praeses zegt, dat de bespreking verhelderend heeft gewerkt. Hij stelt voor een tweede ronde te houden, waarin blijkt welke weerklank de bespreking in de vergadering vindt. Het is niet meer mogelijk de synode te sluiten voor de kerstdagen. Omdat de onderhavige zaak een belangrijke en tevens tere aangelegenheid is, prevaleert een langer durende behandeling boven werken op korte termijn.

In de tweede ronde wordt benadrukt, dat ook de slaven van Abraham vielen onder sanctie van het verbondsstatuut. Ook wordt de vraag gesteld of er volgens de commissie-gedachte toch gesproken moet worden van tweeërlei verbond. Laat de commissie zich bezig houden met de positie van Ismaël in het verbond. Eveneens wordt er de nadruk op gelegd, dat er van Gen. 17 een lijn loopt naar de huisteksten in het N.T., ook al moet daarbij rekening gehouden worden met het onderscheid tussen twee bedelingen. Het zou niet juist zijn de gegevens, die Gen. 17 biedt aangaande de reikwijdte van Gods verbond, van minder belang te achten in vergelijking met de bewijsvoering uit het N.T.

Ook wordt gewezen op Paulus' spreken over kinderen die hij door zijn apostolische arbeid heeft verwekt (Onesimus, Timotheus), waaruit blijkt dat hij boven de gedachte aan de band des bloeds uitgaat.

Voorts worden enkele vragen en opmerkingen, die nog geen beantwoording ontvangen hadden, herhaald.

Sommigen dringen er op aan het uitstel zo rendabel mogelijk te maken door, met name wat Gen. 17 betreft, te komen tot eensluidend Schriftgebruik.

Artikel 231

Ingekomen stukken

In de middagzitting is prof. J. Kamphuis als adviseur aanwezig. Aan de synode wordt kennis gegeven van een brief van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois, waarin deze verklaart, dat toetsing van de oordelen en uitspraken der synode betreffende de appèlschriften tegen de particuliere synode van Zuid-Holland 1971/72 meer tijd vergt dan die welke nog scheidt van de datum van sluiting der generale synode. In verband daarmee verzoekt hij een commissie te benoemen, die hem desgewenst te zijner tijd hulp zou kunnen bieden. Van ds. B. Wesseling is een brief ontvangen, waarin deze verzoekt via een commissie van bijstand uit de synode hulp te bieden aan de gemeente van Christus te Rotterdam-Charlois, dit met inachtneming van de rechten der gemeente.

Commissie van bijstand inzake Rotterdam-Charlois

Op voorstel van het moderamen besluit de synode als leden voor een commissie van bijstand te benoemen de beide rapporteurs in de onderhavige zaak, de predikanten C. J. Breen en J. Kok, de praeses der synode, ds. D. Deddens, die als lid van het moderamen de beraadslagingen van de commissie ad hoc heeft bijgewoond, en de adviseur van de commissie ad hoc, prof. J. Kamphuis.

Aan een schriftelijk voorgelegd verzoek van zr. H. Flamman-Estíe te Rotterdam om als synode invloed aan te wenden, zodat de uitspraken der synode als geheel aan de gemeente te Rotterdam-Charlois worden bekend gemaakt, en indien de kerkeraad niet zou ingaan op het aanbod om bijstand te bieden, aan gemeente-leden desgevraagd duidelijk te maken wat de consequenties van de uitspraken voor de gemeenteleden zijn en hoe hun houding dient te zijn, kan niet worden voldaan. daar dit buiten de bevoegdheid van de synode ligt. De desbetreffende brief wordt in handen van de commissie voor bijstand gegeven.

Artikel 232

Antwoord aan ds. B. Wesseling inzake bezwaren tegen de synode Amersfoort-West.

Aan de orde is een concept-antwoord van de commissie ad hoc inzake bezwaren van ds. B. Wesseling tegen de uitspraken van de synode van Amersfoort-West 1967 betreffende het niet-ontvangen van ds. B. J. F. Schoep als afgevaardigde. (Zie eerder art. 227.) Ds. K. Verlind is rapporteur. Na enige wijziging van het concept wordt het met algemene stemmen aanvaard. De leden die in 1967 ter synode hebben meegeoordeeld, blijven daarbij buiten stemming.

Het antwoord luidt als volgt:

De synode nam kennis van uw brief van 28 oktober 1971 met bezwaren tegen en vragen ten aanzien van „het besluit van de G.S. Amersfoort '67 betreffende het niet ontvangen van ds. B. J. F. Schoep als afgevaardigde ter generale synode, Acta art. 16 en 162".

Voor zover u in uw vraagstellingen bezwaren tegen uw schorsing inbouwt, mag de generale synode naar u zult kunnen verstaan in het kader van deze brief niet van antwoord dienen.

U vraagt of artikel 16 van de Acta van Amersfoort-West een uitspraak is over een afgevaardigde ter generale synode of dat het een leeruitspraak is. Maar deze door u gecreëerde tegenstelling is er niet. Want wel deed genoemde synode een uitspraak met het oog op een incidenteel geval, maar om tot die uitspraak te komen gaf zij daarin een principiële beoordeling van de Open Brief, die de belijdenis disputabel stelde. Het is daarom, dat de synode niet kan treden in de beantwoording van de door u aan deze tegenstelling verbonden vragen.

Wanneer u in verband met uw vraag naar de functionering van artikel 16 in de Acta van Amersfoort-West informeert of daarmee tegelijk een oordeel is geveld over de ambtsdienst van de andere ondertekenaars van de Open Brief, dan is het antwoord, dat deze informatieve vraag het oordeel in de uitspraak van deze synode niet aantast. Overigens is er onderscheid tussen een belijdenisuitspraak en een uitspraak ten aanzien van de belijdenis.

Wat nu het overige van uw brief betreft, tegen de door u betwiste uitspraak werden reeds op de generale synode van Hoogeveen 1969/70 bedenkingen ingebracht, die evenals de uwe zijn te typeren als kerkrechtelijke en materiële bezwaren. Nu schrijft de regel, vervat in artikel 46 van de kerkenordering, voor, dat „niet wederom voorgesteld worde" hetgeen reeds afgehandeld is, „tenware dat men het achtte veranderd te moeten zijn", een regel, die de synode van Emden, 1571, als volgt formuleerde: „Eerdad de punten beschreven worden, die op de provinciale synode zijn voor te stellen, is het raadzaam, dat de acten en bepalingen van voorgaande synoden worden gelezen, opdat niet op provinciale en vooral niet op generale synoden dingen, die vroeger behandeld en met gemeene bewilliging beslist zijn, wederom worden voorgesteld, tenzij er een nieuwe reden is om te twijfelen aan hetgeen besloten is". Daarom mag de synode slechts ingaan op wat door u als nieuw bezwaar te berde wordt gebracht.

in aansluiting aan wat in de Acta, artikel 162 C ad 1 van Amersfoort-West gezegd wordt in verband met artikel 30 van de kerkorde, nl. „hier hangt alles af van de vraag welke plaats de instemming met de belijdenis op de generale synode inneemt", stelt u, dat in 1854 de instemming met de belijdenis wenselijk werd geacht, „doch slechts daartoe, opdat het mocht blijken, dat wij blijven instemmen met de leer, tucht en dienst der Gereformeerde kerken". En dit dan in onderscheiding van het doen van een onderzoek naar gevoelens, door deze of gene geopenbaard, waarvan de overeenstemming met de leer betwijfeld wordt.

De synode constateert, dat u verzuimd hebt te bestrijden hetgeen de generale synode van Hoogeveen in haar Acta, art. 87 A onder „De synode stelt hiertegenover" ad 2 en ad 3 heeft gesteld ten aanzien van de bedoeling van die instemming, nl. een gemeenschappelijke en openlijke verklaring. Uw „slechts daartoe" vormt dan ook geen tegeninstantie tegen hetgeen door de generale synode werd gesteld, maar biedt eerder een accentuering van de roeping van Amersfoort-West, zeker nu de leer van de Gereformeerde Kerken generaal in dubio werd gesteld (vgl. Acta Amersfoort-West, art. 162 B 1 „De generale synode stelt hiertegenover" ad 4: de „eerste vraag is en blijft: valt het fundament van De Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samen met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke kerk?").

U stelt vervolgens, dat wanneer voor de generale synode van Amersfoort-West als een paal boven water stond, dat ds. Schoep door zijn ondertekening van de Open Brief de belijdenis disputabel had gesteld, zij terstond de credentiebrief van Noord-Holland had dienen te weigeren. De generale synode van Hoogeveen heeft dit bezwaar zijdelings geraakt op blz. 86 (vgl. blz. 81) van haar Acta, art. 99 C, „overweegt de synode".

a. Terwijl de synode constateert dat u hiertegen niet opponeert, is zij van oordeel, dat uit het feit, dat genoemde synode de ondertekening van de Open Brief niet aan de orde stelde bij de constituering van de vergadering, niet kan worden afgeleid, dat het oordeel van die generale synode, dat deze ondertekening de belijdenis disputabel stelde, minder ernstig te nemen is.

Uw verwijzing naar „1936" is te weinig geadstrueerd om erop in te gaan en houdt totaal geen rekening met de situatie van Amersfoort-West. Datzelfde moet gezegd van wat u tegen die synode inbrengt ten aanzien van haar beroep op de nationale synode van 1618/19, zeker nu u niet noemt aan welke conditiën het zitting nemen van de remonstrantse afgevaardigden van Utrecht verbonden werd. Uw releveren van de voorgeschiedenis van de particuliere synode van Zuid-Holland, 1588, tast hetgeen Amersfoort-West daarvan aanhaalde, niet aan.

Overigens is in dit verband te attenderen op wat geschiedde op de generale synode van Middelburg, 1896. Haar Acta, art. 179, vermelden, dat de aanwezige hoogleraren eigener beweging verklaarden bij hun

betuiging van instemming met de belijdenis indertijd het onderdeel van één geloofsartikel te hebben willen uitzonderen vanwege een door hen ingediend gravamen. Gezien deze geschiedenis had het voor de hand gelegen, dat waar thans een ondertekenaar van de Open Brief héél de belijdenis der waarheid disputabel stelde. hij daarvoor op eigen initiatief bij het punt betuiging van instemming met de belijdenis was uitgekomen.

Aan uw opmerking, dat art. 33 van de kerkorde niet weet van een nadere keur over afgevaardigde personen, kan de synode voorbijgaan, daar u, na hetgeen Hooegeveen, Acta art. 87 A

„De synode stelt hiertegenover" ad 4, heeft gesteld, geen nieuwe argumentatie aanvoert.

Wat uw verwijzing naar de Canadese zusterkerken betreft, zij opgemerkt, dat deze verwijzing niet aantast dat de generale synode van Amersfoort-West met een duidelijke tegenstrijdigheid kreeg te maken bij de daar gevraagde en gegeven instemming met de belijdenis. Tenslotte, ten aanzien van de uitleg van die passage uit de Open Brief, die u typeert als „de fundamentenzin", stelt u, dat „de stringente bewijsvoering voor de door de G.S. gegeven uit-leg" niet wordt geleverd. U laat echter na aan te vechten hetgeen de generale synode van Amersfoort-West, Acta art. 162, „De generale synode stelt hiertegenover" ad 3 en ad 4 heeft gesteld ten aanzien van het verband van deze zin, terwijl u de mogelijkheid van een andere lezing niet bewijst uit de tekst.

De synode verwacht, dat uit het vorenstaande u is duidelijk geworden, dat zij in uw bezwaarschrift geen aanleiding vindt, om de uitspraak van de generale synode van Amersfoort-West. Acta artt. 16 en 162, te herzien.

Artikel 233

Antwoord aan ds. B. Wesseling inzake bezwaren tegen de synode Hooegeveen

Vervolgens komt in bespreking het concept, dat de predikanten M. Brandes en Tj. Boersma gereed maakten als antwoord op bezwaren van ds. B. Wesseling tegen de uitspraken van de synode van Hooegeveen betreffende de dubbele afvaardiging van de kerken in Noord-Holland. (Zie eerder art. 227.) Het wordt door de synode aanvaard. Vijf leden onthouden zich van stemming, en die leden die in Hooegeveen aan de besluitvorming hebben deelgenomen, blijven buiten stemming.

De antwoord-brief heeft de volgende inhoud:

De generale synode nam kennis van uw „bezwaarschrift" tegen het besluit inzake de dubbele afvaardiging uit het ressort Noord-Holland, genomen door de generale synode van Hooegeveen 1969/70, Acta artt. 29 en 45, waaraan u een bijlage toevoegde.

U schrijft in uw missive (pag. 10): „dat van revisie van het besluit van G.S. Hooegeveen, art. 29, in-zake de tweërlei afvaardiging van N.-H., in letterlijke zin geen sprake kan zijn. Wèl verzoek ik U, de door mij aangevoerde bezwaren en argumenten te beantwoorden."

De synode treedt niet in uw stelling, dat van revisie van het besluit van Hooegeveen, Acta art. 29, in letterlijke, zin geen sprake kan zijn. Maar zij constateert wel dat u geen revisie verzoekt. Vervolgens constateert zij, dat uw missive allerlei bezwaren en beschuldigingen bevat, die niet tegen het besluit van Hooegeveen gericht zijn, maar andere vergaderingen of personen betreffen. Zo klaagt u over de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 (pag. 2 sub 3; pag. 3 sub 5: schending van het kerkverbond; mogelijk ook op pag. 1 laatste alinea), zonder dat u revisie verzocht hebt aan de generale synode van Amersfoort-West 1967. Ook beschuldigt u vele broeders voorgangers (hoogleraren en predikanten) en dat zelfs zonder adstructie en bewijs (pag. 5, 2e alinea van onderen; pag. 6, 5e alinea, die begint met: „Tenslotte" en pag. 9, 3e alinea van onderen, laatste zin). Ook volstaat u meermalen met te verwijzen naar geschriften van onderscheiden aard (pag. 6, 7, 8 en 9) en naar een besluit van een kerkelijke vergadering (pag. 8) zonder dat deze behoorlijk geciteerd worden.

Wel worden onderdelen aangetroffen, die in een revisieverzoek een plaats zouden kunnen vinden. Maar deze staan op één lijn met andere opmerkingen en vragen (pag. 8 ad const. 2 slot: pag. 10, 4e alinea van onderen) en de bovengenoemde beschuldigingen en klachten, zonder dat ze in het kader van een revisieverzoek staan. Daarom is de synode van oordeel op uw als „bezwaarschrift" aangeduide missive niet te kunnen ingaan.

U heeft het de synode onmogelijk gemaakt om antwoord te geven en zo heeft u het aan uzelf te wijten, dat u geen antwoord ontvangt.

Wat tenslotte uw dringend beroep naar aanleiding van art. 45 van de Acta van Hooegeveen betreft, het volgende.

Aan een oproep tot verootmoediging wil de synode het oor lenen. Maar uw oproep verliest zich deels in algemeenheden (pag. 11, punt 4 en 5) en deels grondt zij zich op uw „bezwaren" die de synode om

bovengenoemde redenen niet in behandeling kon nemen. Ook in uw „dringend beroep" beschuldigt u nóg weer ongeargumenteerd (punt 7). Als u meent te mogen vragen: „Zijn de door u vertegenwoordigde kerken niet terechtgekomen bij de klip van sectarisme ...?", dan meent de synode u te moeten vragen: Waar en wanneer heeft u uw eigen verantwoordelijkheid bediend tegenover die kerken? Is het voor u thans niet de tijd om tot zelfbeproeving te komen, ook in verband met andere zaken, die de synode zich genoodzaakt zag u voor te leggen? De synode verwacht, dat uit het vorenstaande u duidelijk is geworden, waarom zij op uw „bezwaarschrift" niet kon ingaan.

Artikel 234

De artikelen 149-227 van de Acta worden vastgesteld. In besloten zitting stelt de synode tevens vast hetgeen van de zoëven genoemde artikelen vermeld is in de Handelingen. Ook besluit zij in comité de inhoud van art. 79 der Handelingen over te brengen in de Acta, aangezien de daar genoemde reden om met publicatie te wachten thans niet meer van kracht is.

Artikel 235

Antwoord aan kerkeraad Pretoria (scriba Schuring)

De synode vergadert achter gesloten deuren.

Na opheffing van het comité maakt de praeses bekend, dat de synode besloot een antwoord te geven op een brief van de kerkeraad van Pretoria (scriba Y. H. Schuring).

Dit antwoord luidt aldus:

De generale synode ontving uw brief van 26 september 1972. Hoewel het uiteraard geen gewoonte is, dat een synode nog reageert op brieven met betrekking tot door haar afgehandelde zaken wil zij u gezien de ernst der situatie op een enkel punt van antwoord dienen.

1. Voor uw bewering inzake „van voorstellingen en halve waarheden" voert u geen bewijzen aan. Evenmin bewijst u uw indruk dat de synode niet wil luisteren.
2. In haar u toegezonden besluit d.d. 24 augustus 1972 overwoog de synode (D II, 5) „dat aan het feit dat de generale synode van Hoogeveen in besloten zittingen over Pretoria heeft gehandeld geen argumenten ten nadele van haar kunnen worden ontleend, omdat vergelijking van de Handelingen met de Acta duidelijk maakt, dat er in besloten zittingen geen besluiten genomen zijn, die niet in openbare zitting zijn bekend gemaakt". Aangezien de Acta (art. 314) u bekend zijn, behoeft hier voor u geen sprake te zijn van raadsels.
3. Door haar overweging E II, 1 in haar besluit van 24 augustus 1972 liet de synode blijken dat zij wél begrip heeft voor uw positie als „buitenlandse kerk", evenals haar voorgangster, die u op uw verzoek om voortzetting der kerkelijke correspondentie, gericht tot deputaten C.B.K., had te antwoorden en daartoe binnen het kader der kerkelijke correspondentie er op acht diende te geven, „dat er in de leer, dienst, kerkregering en tucht geen afwijking is van de gereformeerde belijdenis".
4. De synode laat de beschuldiging van broedermoord voor uw rekening en roept u ook thans met sterke klem op u te bekeren van uw in haar besluit van 24 augustus 1972, onder verwijzing naar de desbetreffende door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 genomen besluiten, genoemde onschriftuurlijke huwelijks- en echtscheidingsleer, opdat langs die weg de eenheid met de Kerk des Heren te Pretoria kan worden hersteld.

Met hartelijke bede voor deze bekering.

Artikel 236

Benoemingen

Na de beraadslagingen in besloten zitting over een voorstel van het moderamen betreffende diverse deputaatschappen, besluit de synode tot de volgende benoemingen:

als curatoren voor de Theologische Hogeschool:

(overeenkomstig de voordracht van de particuliere synoden):

ds. N. Bruin, Groningen (sec. ds. W. G. de Vries, Groningen); ds. D. Deddens, Leeuwarden (sec. ds. D. Nieuwenhuis, Harlingen); ds. J. ten Hove, Emmen (sec. ds. Joh. Francke, Emmen); ds. H. D. van Herksen, Heemse (sec. ds. P. Lok, Kam-pen); ds. T. J. Keegstra, Arnhem (sec. ds. C. van der Jagt, Doetinchem); ds. G. Hagens, Naarden (sec. ds. J. Kok, Amersfoort); ds. H. J. de Vries, Amsterdam (sec. ds. C. J. Breen, Diemen); ds. F. de Vries, 's-Gravenhage (sec. ds. W. de Graaff, Hardinxveld-Giessendam); ds. W. Vreugdenhil, 's-

Hertogenbosch (sec. ds. P. Schelling, Middelburg);
voorts: prof. dr. A. J. Hendriks, Capelle aan de IJssel; mr. N. E. Nieboer, Haren;

voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool:
J. Hendriks, Berkel (Z.H.) (S.); A. F. Don, Hilversum; H. van der Kamp, Zwolle; Jac. van der Kolk, Enschede; S. J. Mullender, Laren;
secundi: W. G. Burema, Groningen; J. van der Molen ing., Meppel; A. Vreugdenhil, Rotterdam;

voor herziening van de bundel „Enige Gezangen“:
ds. D. Vreugdenhil, Velp (S.); ds. Tj. Boersma, Assen; prof. drs. J. van Bruggen, Kampen; prof. H. J. Schilder, Kampen; secundus: ds. C. J. Smelik, Enschede; als neerlandici: G. Slings, Slikkerveer; mej. E. van Veen, Amersfoort; K. Wierenga, Groningen; secundus: L. L. Bouwers, Zwolle;
als musici: L. Doornbos, Groningen; J. Munneke, Amersfoort; drs. B. Vuyk, Amersfoort; secundus: W. Roos, Rotterdam;

voor het uitschrijven van eventuele bededagen naar art. 66;
de classis 's-Gravenhage;

voor bewaring en verzorging van het archief van de generale synoden:
de kerk te Groningen-Zuid;

voor toezicht op het archief:
de kerk te Helpman;

voor uitgave van de Heidelbergse Catechismus en liturgische formulieren in hedendaags Nederlands:
drs. D. Deddens, Leeuwarden (S.); ds. N. Bruin, Groningen; ds. J. Kok, Amersfoort; ds. D. Vreugdenhil, Velp;

voor voorbereiding van de volgende generale synode en voor de werkwijze van generale synoden:
drs. D. Deddens, Leeuwarden (S.); ds. N. Bruin, Groningen; ds. J. Kok, Amersfoort; ds. D. Vreugdenhil, - Velp.

Aan de opdracht van laatstgenoemd deputaatschap ligt mede ten grondslag een besluit van de synode naar aanleiding van een voorstel van de kerkeraad van Berkel en Rodenrijs. (XV o) Dit voorstel beoogde de benoeming van een aantal deputaten ter bezinning op de vergadertechniek en -methodiek van een generale synode. Deze deputaten zenden tijdig vóór de eerstkomende generale synode een rapport met voorstellen aan de kerken, welke voorstellen kunnen leiden tot verbetering van de werkwijze van een generale synode. In zijn toelichting wees de kerkeraad op de geestelijke en lichamelijke inspanning, die de lange zittingsduur der synode van de afgevaardigden vergt.

Ook wordt de keuze der afgevaardigden door deze zittingsduur beperkt. Uitzonde-ringen daargelaten worden veelal ouderlingen afgevaardigd voor wie gezien hun leeftijd een volledige taak in de maatschappij een te zware belasting betekent. Ten aanzien van de afgevaardigde predikanten merkt de kerkeraad op, dat dezen voor lange tijd niet in staat zijn hun normale ambtelijke arbeid te verrichten, terwijl tengevolge van gebrek aan predikanten sommigen zelfs naar twee achtereenvolgende generale synoden worden afgevaardigd. Wel hebben meerdere synoden aandacht geschonken aan hun eigen vergadermethoden, maar dit was zonder resultaat gebleven. Doel van het voorstel is, dat de vergaderduur aanmerkelijk kan worden bekort, de inspanning van de afgevaardigden kan worden verminderd, en dat dit mogelijk kan resulteren in besparing van kosten.

De synode stemde met dit voorstel in en gaf haar deputaten opdracht tijdig een rapport met voorstellen aan de kerken toe te zenden, opdat de volgende generale synode besluiten in dezen kan nemen.

Twee leden van het deputaatschap voor correspondentie met buitenlandse kerken hebben vanwege de voor hen beschikbare tijd bezwaren tegen hun benoeming aan de synode kenbaar gemaakt. Daar in de kring van dit deputaatschap overwogen wordt om de zaterdag voor vergaderen te gebruiken, achtte de synode verandering van haar benoemingsbesluit in dezen niet nodig.

Terzake van de benoeming van curatoren op voordracht van de particuliere synoden werd rekening gehouden met de omstandigheid, dat het besluit der synode aangaande de leeftijdsgrens nog niet door de particuliere

synoden in acht genomen kon worden.

Wijziging benoeming deputaten herziening kerkboek.

Voorts besloot de synode ten aanzien van het deputaatschap voor herziening van het kerkboek, wat betreft het onderdeel belijdenisgeschriften, aan ds. Joh. Francke ontheffing te verlenen en in zijn plaats te benoemen ds. T. Dekker, Capelle aan de IJssel, en als secundus voor alle onderdelen in plaats van ds. T. Dekker te benoemen ds. P. Schelling, Middelburg; tevens werd als secunda voor de neerlandici benoemd mej. dra. C. C. Jaspere, Amstelveen.

Bij de benoeming van de deputaten voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool memoreerde de praeses de vele arbeid, die br. J. D. Oosterom vanaf de Vrijmaking ten dienste van de Hogeschool heeft verricht. Tengevolge van het besluit aangaande de leeftijdsgrens kon br. Oosterom niet weer benoemd worden. De synode besloot aan haar dankbaarheid in een brief aan br. Oosterom uiting te geven.

Artikel 237

Antwoord aan ds. H. T. Venhuizen

Van ds. H. J. Venhuizen te Zutphen is een brief ontvangen, waarin deze verzoekt hem mee te delen op welke Schriftplaatsen het besluit der synode inzake een appèl van leden der kerk te Zutphen is gegrond. De synode besluit te antwoorden, dat deze zaak is afgehandeld, zodat zij thans niet meer kan doen dan te verwijzen naar de tekst van het genomen besluit.

Artikel 238

De praeses deelt mee, dat overleg van het moderamen met de commissie ad hoc heeft uitgewezen, dat als streefdatum voor het weer bijeenkomen van de synode ter behandeling van de zaak doop geadopteerde kinderen te stellen is 13 februari 1973. Diverse prognoses betreffende de duur der synode zijn niet uitgekomen. We waren niet bij machte voor het einde van 1972 gereed te komen. Maar we zien de gang van zaken als weg des Heren. Hem komt de dank toe voor wat we ontvangen hebben. Hij sterke ook ter voorbereiding van de laatste synode-werkzaamheden. Met het zingen van Ps. 68 : 14 en 17 en dankzegging aan de Here bij monde van de assessor worden de handelingen van de zeventiende vergader-week beëindigd.

Dinsdag 13 februari 1973

Artikel 239

Bij het appèl nominaal blijkt, dat br. T. Klevringa, die wegens ziekte de vergadering niet kan bijwonen, vervangen is door br. A. de Vries, en dat na het heengaan van br. F. H. Koster diens plaats wordt ingenomen door br. S. Anholts.

Als adviseurs der synode zijn aanwezig de hoogleraren drs. J. van Bruggen, dr. L. Doekes, dr. J. Douma en dr. C. Trimp, alsmede ds. M. van Dooren.

De praeses geeft de synode kennis van het bericht aangaande het overlijden van br. F. H. Koster te Enschede, dat zr. F. Koster-van der Berg en haar familie aan de synode zonden. Hij spreekt daarna een herdenkingswoord uit. De vergadering hoort dit staande aan.

Voor ons onverwacht heeft de Here br. Koster tot zich genomen, aldus de praeses. Toen wij hier vóór de kerstdagen afscheid namen van elkaar, kon niemand van ons vermoeden, dat zijn handdruk zijn laatste groet aan ons zou zijn. Nog voor het einde van het jaar werd hij geroepen tot de hemelse kerkvergadering en de dienst daar. De dienst hier werd afgesloten met dienst aan de kerken in het gemeen. Aan dit werk heeft br. Koster zich gegeven met trouw en blijmoedigheid. Wij danken God voor wat Hij aan zijn kerk, ook aan de generale synode, in onze broeder gegeven heeft. Sterke Hij ons verder tot de dienst hier. En sterke Hij vooral ook zr. Koster en de kinderen met zijn vertroosting in Christus.

Vervolgens deelt de praeses mee, dat de hoogleraren J. Kamphuis en H. J. Schilder verhinderd zijn de vergadering bij te wonen. Hij memoreert de jubilea, die prof. Kamphuis mocht vieren, getuigt van dankbaarheid bij de synode vanwege de betekenis van de arbeid die prof. Kamphuis ten dienste van de kerken verricht, en wenst hem en zijn echtgenote, zr. J. Kamphuis-Gijsbers, de zegen des Heren toe.

De afgevaardigden A. de Vries en S. Anholts geven op verzoek van de praeses door op te staan blijk van hun instemming met de belijdenis.

Artikel 240

Ingekomen stukken

Aan de vergadering wordt mededeling gedaan van de volgende ingekomen stukken:

1. een zegenwens namens senaat en studentencorps „Fidel Quadrat Intellectum" bij de aanvang van het jaar 1973; hiervan wordt met dankbaarheid kennis genomen;
2. een brief van mej. E. van Veen naar aanleiding van haar benoeming in het deputaatschap voor de bundel „Enige Gezangen"; het moderamen zal ten deze een voorstel doen;
3. een schriftelijke verklaring van prof. drs. J. P. Lettinga bevattende instemming met de door de synode goedgekeurde emeritaatsregeling;
4. een brief van br. J. L. van Mechelen te Rotterdam, waarin deze de aandacht vestigt op een door hem zo genoemd „gevolg" van het besluit inzake een appèl van leden van de kerk te Rotterdam-IJsselmonde; de synode neemt hiervan kennis;
5. een brief van mr. H. Niemeijer te Leeuwarden, waarin de door prof. dr. J. Douma opgestelde en door de commissie ad hoc aan haar rapport toegevoegde nota „Is het geoorloofd van de adoptiewet-1956 gebruik te maken?" wordt bestreden; de synode neemt de brief als kennisgeving aan;
6. een brief van br. A. Prins te Warffum met bezwaren tegen het besluit der synode betreffende de kerk aldaar; in besloten zitting zal van de inhoud kennis genomen worden;
7. een brief van het moderamen van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk, waarin verklaard wordt, „dat wij . . . bereid blijven om U, zoals U bent de broederhand te reiken, zoals de Heer ook óns de broederhand heeft gereikt ..."; de synode volstaat met van deze brief kennis te nemen; de Acta (ook de vertrouwelijke) van de particuliere synode van Groningen 1972; de synode besluit deze in het archief te deponeren;
8. een dankbetuiging van zr. F. Koster-van der Berg voor de blijken van medeleven.

Artikel 241

Doop geadopteerde kinderen

De praeses stelt aan de orde de voortzetting van de bespreking over de vele aan de synode voorgelegde stukken inzake dopen van geadopteerde kinderen. De commissie ad hoc heeft een groot deel van haar rapport herschreven en haar voorstellen herzien. (Zie eerder de artt. 229 en 230.)

De voorstellen omvatten vier onderdelen uitlopend respectievelijk op een uitspraak betreffende de uitspraak van de synode van Hoozevee en de uitspraak van de synode van Dordrecht 1618/19, een oordeel betreffende de vraag of zij zelf zal komen tot een oordeel inzake het dopen van geadopteerde kinderen, een oordeel over verantwoord gebruik van de adoptiewet, en de uitspraak, dat, gezien het onderricht der Schrift, door gelovigen geadopteerde jonge kinderen, die tevoren niet in Gods verbond waren opgenomen, als leden van Christus' gemeente behoren gedoopt te wezen.

De toezending van rapport en voorstellen vond iets later plaats dan in uitzicht was gesteld, maar het moderamen zag hierin geen reden om de datum van samenkomen der synode te wijzigen.

De predikanten H. D. van Herksen en H. J. Nijenhuis bieden de synode een nota aan, waarin zij een aan de nota van de commissie tegengesteld standpunt inzake adoptie ontwikkelen, hetgeen vergezeld gaat van een tweetal voorstellen_ uitlopend respectievelijk op de uitspraak, „dat het beroep op Gen. 17 : 10-14 en de in het licht van dit Schriftgegeven geplaatste teksten als Ex. 12 : 43-49; Hand. 2 : 39; 1 Cor. 7 : 14 en de nieuw-testamentische 'huisteksten' voor de beoordeling van de vraag of 'wettig geadopteerde kinderen' al of niet behoren gedoopt te wezen niet terzake is", en de uitspraak, „dat aan de staat van een kind, dat overeenkomstig de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek is geadopteerd, geen grond kan worden ontleend voor de staat van dit kind binnen Gods verbond en kerk", zodat de aan de synode voorgelegde verzoeken geen verdere behandeling meer vergen.

Een en ander is met voorkennis van de praeses reeds aan de synodeleden toegezonden.

Verklaring prof. Douma

Voorafgaande aan de bespreking legt prof. Douma een verklaring af om te motiveren dat hij niet aan de bespreking zal deelnemen. De brief van mr. Niemeijer had hem daartoe nog geen aanleiding gegeven. De daarin bestreden nota biedt zakelijke gegevens en loopt uit op een negatieve conclusie, nl. dat de adoptiewet niet in strijd is met Gods Woord.

De predikanten Van Herksen en Nijenhuis stellen voor het tegenovergestelde uit te spreken. Prof. Douma meent, dat dit hem onmogelijk maakt aan de bespreking deel te nemen, aangezien zijn positie evenals die van tientallen leden van kerken hierdoor in geding is gekomen.

Op voorstel van de praeses volstaat de vergadering met van deze verklaring kennis te nemen.

Artikel 242

De bespreking duurt voort tot aan de dagsluiting.

In de bespreking wordt veel aandacht besteed aan hetgeen in het rapport en de nota van de commissie is gezegd in verband met de adoptiewet en het gebruik daarvan. Kan het ouderschap worden overgedragen? Moet niet rekening worden gehouden met mogelijkheid van bekering bij de ouders? Een beroep op 1 Cor. 7 : 15 wordt niet ter zake geacht.

In verband met de vraag of geadopteerde kinderen gedoopt dienen te worden, komt als bezwaar naar voren, dat Gods roepen, waarop de commissie wees, nog niet door de betrokken kinderen kan worden verstaan. Ook wordt gezegd, dat de plaats van de „eigen" kinderen in Gods verbond is gegeven met hun geboorte uit gelovige ouders. Dit geldt niet van geadopteerde kinderen.

De taxatie van de uitspraak der Dordtse synode, zoals de commissie deze voorstaat, wordt weersproken, gezien de oordelen, die tijdens de behandeling der zaak aan genoemde synode zijn voorgelezen.

Ook op de tekst van de voorstellen wordt kritiek geïoefend.

Anderzijds blijkt, dat diverse bezwaren tegen de aanvankelijke voorstellen van de commissie thans zijn vervallen, ook al worden bij enkele onderdelen van de herziene voorstellen vragen aan de commissie voorgelegd.

De voorstellen van de predikanten Van Herksen en Nijenhuis worden bestreden: God gebruikt scheppingsmogelijkheden bij zijn roepen tot het verbond. De voorstellers zijn langs de unieke betekenis van Izaäks geboorte heengegaan.

Van de overheid kan niet worden verlangd, dat zij in haar wetten op dezelfde wijze over Gods geboden spreekt als de kerk. Vergt het voorgestelde oordeel over de adoptiewet niet, dat de synode zich tot de overheid zal wenden?

Diverse malen wordt gesproken over de vraag of het kerkelijk verantwoord is uit te spreken, dat de geadopteerde kinderen behoren gedoopt te wezen. Kan er een bindende uitspraak worden gedaan?

Woensdag 14 februari

Artikel 243

Ook op deze dag zijn de in art. 239 genoemde hoogleraren aanwezig. De bespreking van de voorstellen wordt na korte tijd beëindigd.

Zowel aan de commissie als aan de predikanten Van Herksen en Nijenhuis wordt gelegenheid gegeven om zich te beraden.

Artikel 244

In de loop van de middag komt de synode weer bijeen.

Er zijn opnieuw ingekomen stukken te vermelden:

1. met dankbaarheid wordt kennis genomen van een telegram met de volgende inhoud: ééhonderd en tachtig deelneemsters vrouwencongres van het G.M.V. bidden wijsheid toe bij uw arbeid. J. Meyering.";
2. een brief van br. H. Mooibroek te Ermelo over doop geadopteerde kinderen wordt als kennisgeving aanvaard;
3. een brief van br. H. Nijenhuis te Hardenberg, idem;
4. een brief van br. L. Slotboom te 's-Gravenhage, idem;
5. een brief van br. J. K. van der Veer te 's-Gravenhage, idem;
6. een brief van br. K. Zeldenrust te Rotterdam, waarin deze verzoekt om een andere behandeling van zijn bezwaren tegen besluiten van voorgaande synoden; de vergadering besluit hem te antwoorden, dat dit niet mogelijk is;
7. een brief van vier leden van het deputaatschap inzake de bundel „Enige Gezangen", waarin dezen op onderdelen wijziging van het synodebesluit verzoeken en de hoop uitspreken, dat de synode de zaak van de gezangenbundel opnieuw in bespreking zal nemen; de synode besluit te antwoorden, dat dit laatste niet meer mogelijk is.

Artikel 245

De rapporteur van de commissie ad hoc beantwoordt de in art. 242 genoemde bespreking. Ook haar voorzitter gaat op verschillende discussie-punten in. Hierna worden de zittingen van deze dag beëindigd.

Donderdag 15 februari

Artikel 246

De in art. 239 genoemde hoogleraren zijn aanwezig.

Ds. H. J. Nijenhuis beantwoordt de kritiek met betrekking tot de door hem en ds. H. D. van Herksen ingediende nota en voorstellen, waarbij hij in het bijzonder zich bezig houdt met een door ds. N. Bruin voorgelezen en op verzoek aan de synodeleden ter hand gestelde weerlegging.

Hij deelt mee, dat in het rapport en het tweede voorstel een wijziging is aangebracht, waardoor thans als oordeel wordt uitgesproken, „dat adoptie een ongeoorloofde ingreep is op de verbanden, die God naar het verbond van den beginne gelegd heeft tussen ouders en kinderen”.

Suggestie ds. Nijenhuis

Tenslotte oppert hij de gedachte om, terwille van de vrede en gezien de tegenstelling

in het gebruik van de Schrift, de hele materie te „bevriezen” en een studie-deputaatschap te benoemen. Dit zou betekenen, dat zowel de voorstellen van de commissie als de tegenvoorstellen van de tafel worden genomen.

Op de vraag van de praeses of deze suggestie betekent, dat het voorstel-Van Herksen/Nijenhuis wordt teruggenomen, is het antwoord, dat dit afhangt van de bereidheid van de commissie om hetzelfde te doen met haar voorstellen.

Naar aanleiding van de suggestie van ds. Nijenhuis schorst de praeses de vergadering voor beraad van het moderamen met de voorzitters van de vijf synode-commissies en de aanwezige hoogleraren.

Artikel 247

Antwoord op suggestie ds. Nijenhuis.

Na voortzetting der vergadering wijst de praeses er op, dat het spreken van ds. Nijenhuis niet een voorstel inhield, doch slechts een suggestie. Formeel gezien is het de juiste weg, dat de behandeling van de voorstellen wordt voortgezet en ten einde gebracht. Bovendien is er materieel gezien geen reden om van een impasse te spreken. Er is een goede voortgang in de bespreking der zaak. Onhelderheden worden weggenomen. De voorstellen van de commissie zullen evenals die van de predikanten Van Herksen en Nijenhuis nogmaals aan een revisie onderworpen worden, gehoord de bespreking. De vraag: wat nu?, kan eventueel in een later stadium aan de orde komen.

De vergadering stemt hiermee in.

Artikel 248

Brief kerkeraad Rotterdam-Charlois

In het begin van de middag vergadert de synode korte tijd in comité. Na afloop daarvan maakt de praeses bekend, dat van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois een brief is ontvangen met betrekking tot het beleid van de door de synode benoemde commissie van bijstand. Onder leiding van ds. D. Vreugdenhil als waarnemende praeses besloot de synode een commissie in te stellen, die de synode over deze zaak zal adviseren en aan wie tevens een rapport van de commissie van bijstand is voorgelegd alsmede een brief van br. J. M. Amoraal te Amersfoort. Als leden van deze commissie zijn benoemd de voorzitters van de vijf synode-commissies, te weten de predikanten A. Kuiper, samenroeper, M. Brandes (als vervanger van ds. H. D. van Herksen), D. Nieuwenhuis, Joh. Strating en J. van der Wielen.

Artikel 249

Doop geadopteerde kinderen

De avond-zitting vangt aan om 7.30 uur.

Ds. H. J. Nijenhuis deelt mee, dat de voorstellen formeel zijn aangepast aan die van de commissie ad hoc. Het eerste voorstel handelt over de besluitvorming van de synode van Hoogeveen, het tweede is behoudens één onderdeel gelijk aan dat van de commissie, het derde bevat een negatief oordeel over gebruik van de adoptiewet, en het vierde is gericht tegen gebruik van de Schrift ten gunste van het dopen van geadopteerde kinderen. Een en ander wordt door hem nader toegelicht.

Ds. N. Bruin noemt verschillende correcties in de voorstellen van de commissie en zet uiteen wat haar tot het aanbrengen daarvan heeft bewogen. Met name wordt de aandacht gevestigd op de verandering van de tekst van de uitspraak. Een formulering, die oorspronkelijk in het voorgestelde oordeel was gebezigd, is thans benut ter vervanging in de uitspraak van de woorden „behoren gedoopt te wezen”. De commissie stelt nu voor uit te spreken, dat de bediening van de doop aan geadopteerde kinderen van Godswege toekomt. Deze formulering is gekozen om elk misverstand te voorkomen alsof degenen die bezwaren tegen de uitspraak

hebben, in een dwangpositie gebracht zouden worden. Uiteraard gaat de voorgestelde uitspraak er van uit, dat de bediening van de doop dient plaats te vinden. Als deze bediening de geadopteerde kinderen toekomt, mag het hun niet onthouden worden. Maar wellicht laat deze formulering beter uitkomen, dat er waar nodig tijd gegeven moet worden om de inhoud van het voorstel, eenmaal besluit geworden zijnde, zich eigen te maken. Het komt voor alles aan op de kracht der argumenten.

Vrijdag 16 februari

Artikel 250

Doop geadopteerde kinderen.

Ook nu zijn de reeds eerder genoemde hoogleraren aanwezig.

De praeses geeft de vergadering gelegenheid de herziene voorstellen te bespreken. Ds. Bruin brengt vervolgens namens de commissie een laatste correctie ter kennis van de vergadering en beantwoordt hetgeen met betrekking tot de commissievoorstellen is gezegd. Hieruit blijkt, dat de commissie zich van een uitspraak over dopen van pleegkinderen onthouden heeft, daar er thans nog geen sprake kan zijn van een positie van pleegkinderen, die praktisch gelijk is aan die van geadopteerde kinderen en verzekerd is door zulke wettelijk bepaalde garanties dat noch het kind aan de zorg van de pleegouders kan worden onttrokken noch de pleegouders zelf zich daaraan kunnen onttrekken. De commissie heeft zich in haar voorstellen beperkt tot hetgeen aan de synode was voorgelegd terzake van het al of niet dopen van geadopteerde kinderen.

In een slotwoord wijst ds. D. Vreugdenhil o.m. op de betekenis van het commissievoorstel in verband met het publieke spreken van de kerk in een wereld vol ellende. Zij zelf moet niet de oorzaak er van worden, dat een kind dat door gelovige ouders aangenomen zou kunnen worden, ergens anders terecht komt.

In het begin van de middagzitting laat ds. Nijenhuis weten, dat een overweging in het vierde voorstel is vervallen. Hij beantwoordt sprekers van de laatste ronde. Op voorstel van de praeses wordt de discussie hierna gesloten.

Artikel 251

Stemming

De praeses zet uiteen, hoe naar zijn oordeel de gang van de stemming dient te zijn. Hij zal afzonderlijk over de vier onderdelen laten stemmen en daarbij hetgeen de commissie heeft voorgesteld eerst in stemming brengen. Bij het eerste onderdeel zullen die leden die in de synode van Hoogeveen aan de besluitvorming hebben deelgenomen, buiten stemming dienen te blijven. Bij de drie andere onderdelen zijn deze leden vrij om hun stem uit te brengen, omdat wanneer het eerste voorstel is aangenomen, een nieuwe situatie is ontstaan, waarbij wat de commissievoorstellen betreft het besluit van Hoogeveen niet meer in geding is. Tenslotte verklaart de praeses, dat hij na de stemming van zijn recht gebruik zal maken om de vergadering te schorsen voor beraad van het moderamen met de vijf commissievoorzitters en de aanwezige hoogleraren.

De vergadering gaat met de voorgestelde regeling akkoord.

Er vindt een hoofdelijke stemming plaats.

Het eerste voorstel van de commissie wordt aangenomen met 23 stemmen voor, 7 stemmen tegen, 1 onthouding, terwijl 4 leden der synode buiten stemming blijven. Het tweede voorstel van de commissie wordt aangenomen met 32 stemmen voor en 3 tegen.

Het derde voorstel van de commissie wordt aangenomen met 25 stemmen voor en 10 tegen.

Het vierde voorstel van de commissie wordt aangenomen met 24 stemmen voor en 11 tegen.

Op verzoek van ds. C. J. Breen wordt in de Acta opgenomen, dat zijn stem tegen het derde en het vierde voorstel was.

De praeses schorst de vergadering.

Na voortzetting der vergadering deelt de praeses mee, dat hem uit de gehouden stemming is duidelijk geworden, dat hij thans kan overgaan tot het houden van een afsluitende toespraak.

De praeses herinnert aan de slag, die de synode ondervond, toen drs. E. Teunis aan het werk der synode werd ontnomen, tengevolge waarvan deze ook niet meer als rapporteur in de thans afgehandelde zaak kon optreden.

Hij spreekt er zijn blijdschap over uit, dat de commissie ad hoc daarna aan het werk kon gaan en met ijver en inspanning een ontzaglijke hoeveelheid werk heeft verzet. Vele aspecten zijn onderzocht en besproken. De commissie is tot grote overeenstemming gekomen.

De praeses brengt dank aan de hoogleraren Douma en Trimp, die als permanente adviseurs aan de commissie waren toegevoegd, en aan de hele commissie, in het bijzonder de rapporteur.

Er is thans voor sommige synodeleden een moeilijke situatie ontstaan. De praeses wil speciaal hun

woordvoerders danken voor het aandeel dat dezen hadden in de behandeling der zaak ter synode. Hij spreekt de wens uit, dat degenen die het nu moeilijk hebben, van Godswege mogen ontvangen wat ze nodig hebben. De praeses wijst er op, dat een groeiende overeenstemming is waar te nemen, zodat de situatie thans duidelijk anders is dan toen de synode van Hoogeveen tot een besluit kwam. Hij dankt de Here daarvoor.

Het thans genomen besluit betekent het einde van een lange weg. De praeses memoreert in het kort de gang van zaken vanaf de synode van Bunschoten-Spakenburg 1958/59. Het besluit van de synode van Hoogeveen heeft tot gevolg gehad, dat velen zich met de zaak hebben bezig gehouden, zodat het nu mogelijk is geworden een ander besluit te nemen.

De praeses spreekt de wens uit, dat thans aan de verwarring die na het besluit van de voorgaande synode niet werd weggenomen, een einde mag komen.

Hij besluit met de bede, dat de Here, onze genadige God, de gunst geve, dat de genomen besluiten zijn zegen wegdragen. Hij doe verzoening over alle tekortkomingen in de besprekingen en de overleggingen.

Op verzoek van de predikanten H. D. van Herksen H..1. Nijenhuis wordt in de Acta opgenomen, dat zij tegen het eerste, het derde en het vierde voorstel hebben gestemd.

Hierna wordt de vergadering geschorst voor de theepauze.

De tekst van de genomen besluiten is als volgt:

De generale synode heeft kennis genomen van

de missiven van 6 particuliere synoden, 4 classicale vergaderingen, 22 kerkeraden en 9 leden van kerken, welke alle betrekking hebben op het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1969/70, vermeld in art. 376 van haar Acta.

A.

I *Zij constateert*

1. dat de meeste van deze missiven het verzoek bevatten, dat zij genoemd besluit uit het midden der kerken zal wegnemen, of zal terugnemen, of niet langer bindend verklaren, of zal uitspreken, dat het besluit geen rechtsgeldigheid kan hebben;
2. dat sommige missiven het verzoek bevatten uit te spreken, dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 betreffende dopen van kinderen uit de heidenen geen bindende leeruitspraak is, of geen verhindering is voor bediening van de doop aan wettig geadopteerde kinderen;
3. dat haar tevens een dringende bede is voorgelegd om niet over te gaan tot wijziging van bovengenoemd besluit.

II *zij constateert voorts*

1. dat de generale synode van Hoogeveen uitsprak „aan het verzoek van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964, oorspronkelijk gericht aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65, ook thans niet te kunnen voldoen”;
2. dat genoemde particuliere synode had voorgesteld uit te spreken, „dat op grond van de Heilige Schrift, m.n. Gen. 17 : 10-14; Exod. 12 : 43-49; Hand. 2 : 39; 1 Kor. 7 : 14, en van de belijdenis der kerk t.a.v. het ambt der overheden, art. 36 N.G.B., vgl. Rom. 13 : 1-7, de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen; dat de uitspraak van de Nationale Synode van Dordrecht 1618/19 hiertegen geen hindernis kan bieden, daar zij werd gegeven in een situatie, waarin van geen wettelijke regeling der adoptie sprake was, gelijk thans in het Burgerlijk Wetboek van het Koninkrijk der Nederlanden, art. 344, geregeld, terwijl mede gezegde uitspraak van Dordt zich meer bijzonder richtte tegen een bepaalde 'zendingsmethode' ”;
3. dat de generale synode van Hoogeveen van oordeel was,
 - „1. dat de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 geen genoegzame gronden heeft aangevoerd, die haar uitspraak wettigen, dat 'de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen';
 2. dat deze particuliere synode evenmin genoegzame gronden heeft aangevoerd, die de verklaring wettigen 'dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 inzake de doop van heiden-kinderen geen hindernis biedt tegen de doop van wettig geadopteerde kinderen' ”;

4. dat de generale synode van Hoogeveen voorafgaande aan het eerstgenoemde oordeel overwoog,
 - „a. dat in de door de p.s. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 aangevoerde Schriftplaatsen t.w. Gen. 17 : 10; Exod. 12 : 43-49; Hand. 2 : 39; 1 Kor. 7 : 14 niet van een adoptie wordt gesproken zoals deze in het Burgerlijk Wetboek art. 344 onder 1 is geregeld, zodat deze Schriftplaatsen zonder meer geen grond kunnen zijn voor het bedienen van de Heilige Doop aan hen die niet in het verbond geboren zijn;
 - b. dat met name het beroep op Gen. 17 : 10-14 ten gunste van de bediening van de Heilige Doop aan geadopteerde kinderen niet opgaat, omdat de slaven, die wèl in de huishouding van Abraham in het verbond waren opgenomen, doch van de erfenis waren uitgesloten, nadrukkelijk door de Schrift onderscheiden worden van Izaäk, de lijfelijke zoon van Abraham als zijn erfgenaam - Gen. 15 : 4; 17 : 7 en 8;
 - c. dat het Nieuwe Testament in Hand. 2 : 38 en 39 leert, dat de in de Heilige Doop betekende en verzegelde verbondsbelofte toekomt aan de gelovigen en hun kinderen en aan degenen, die verre zijn, zovelen als er de Here toe roepen zal; gelijk b.v. Onesimus, hoewel hij slaaf van de gelovige Filémon was, eerst nadat de Here door de dienst van Paulus hem er toe geroepen had, broeder wordt genaamd - Filémon: 10 en 16a; vgl. ook Gal. 3 : 28;
 - d. dat het beroep van de p.s. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 op de belijdenis der kerk ten aanzien van het ambt der overheden - art. 36 N.G.B., vgl. Rom. 13 : 1-7 - niet opgaat, omdat de wettige overheid wèl te adopteren kinderen tot kinderen van de adoptiefouders kan verklaren, maar niet tot hun nageslacht kan maken, zodat
 1. deze kinderen het nageslacht zijn en blijven van de ouders die hen voortbrachten, aan wie - zo dezen niet tot het verbond behoorden - geen beloften gegeven waren voor hen en hun nageslacht;
 2. deze kinderen en hun ouders - wanneer de mogelijkheid van herstel aanwezig is - gebonden blijven aan de roeping die de Here in het vijfde gebod tot hen doet uitgaan";
5. dat de generale synode van Hoogeveen voorts overwoog,
 - „1. dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 naar art. 31 K.O. voor vast en bondig te houden is - tenzij bewezen worde dat deze uitspraak strijdt tegen Gods Woord of de kerkenordening - en derhalve een verhindering vormt voor het dopen van kinderen, die buiten het verbond geboren zijn;
 2. dat de belijdenisschriften der kerk (bijv. in Zondag 27 vraag 74; N.G.B. artikel 34) en het doopsformulier voor de kinderen op grond van Gods Woord leren, dat de 'doop een ordening Gods is om ons en ons zaad zijn verbond te verzegelen', en dat anderen alleen gedoopt mogen worden na voorafgaande geloofsbelijdenis (vgl. Mar-kus 16: 16; Hand. 2: 38 en 39; Hand. 8 : 36 vv.; Hand. 11 : 14; Hand. 16 : 34; Hand. 18 : 8);
 3. dat artikel 56 K.O. bepaalt, dat het verbond Gods aan de kinderen der christenen met de doop verzegeld zal worden".

III *Zij constateert tenslotte*

1. dat de generale synode van Hoogeveen in haar overweging a. sprak van het bedienen van de doop aan hen die niet in het verbond geboren zijn, en dienovereenkomstig in haar tweede reeks overwegingen onder 1. van het dopen van kinderen, die buiten het verbond geboren zijn, waaraan zij in overweging d. nog toevoegde, dat aan dezen geen beloften gegeven waren;
2. dat genoemde synode in overweging d., sprekende over adoptie, benadrukte, dat de overheid niets kan veranderen aan de werkelijkheid, dat de betrokken kinderen het nageslacht zijn van de ouders die hen voortbrachten, en evenmin iets kan veranderen aan de werkelijkheid, dat deze kinderen geen beloften ontvangen hebben, indien zij buiten het verbond geboren zijn;
3. dat genoemde synode tevens benadrukte, dat de overheid niets kan veranderen aan het uitgaan van de roeping des Heren in het vijfde gebod tot deze kinderen en hun ouders;
4. dat genoemde synode in overweging c. sprekende over de in de doop betekende en verzegelde verbondsbelofte verklaarde dat deze belofte toekomt aan de gelovigen en hun kinderen, en dat voorzover aan anderen deze belofte ook toekomt, dit geschiedt in de weg van Gods roepen en

- hun gehoor geven daaraan;
5. dat genoemde synode dit bevestigde door in de tweede reeks overwegingen onder 2. en 3. te wijzen op de belijdenisschriften der kerk, het formulier, dat gebruikt wordt bij de doop der kinderen, en art. 56 K.O., en voorts op diverse Schriftplaatsen;
 6. dat genoemde synode in overweging b., onderscheid makende tussen de slaven van Abraham en Izaäk, nadruk legde op het spreken der Schrift over Izaäk als de lijfelijke zoon van Abraham, en dit aanvoerde tegen het beroep op Gen. 17 : 10-14 ten gunste van het dopen van geadopteerde kinderen;
 7. dat genoemde synode blijkbaar bij haar beoordeling van de vraag of wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen, haar uitgangspunt genomen heeft in de overweging, dat alleen aan „lijfelijke" kinderen van gelovigen, als behorende tot Gods verbond, de verbondsbelofte toekomt, die in de doop betekend en verzegeld wordt;
 8. dat genoemde synode voorts de uitspraak van de synode van Dordrecht 1618/19 zag als een verhindering voor het dopen van kinderen in alle gevallen waarin het kinderen betreft, die buiten het verbond geboren zijn, daar deze uitspraak volgens haar constatering 1. kinderen betrof, „die teeenmael overgegaen sijn in de familie der christenen, ende die een christen hebben, die belouet, deseluije in de christelycke religie op te voeden".

IV *Zij overweegt*

1. dat de generale synode van Hoogeveen bij haar afwijzing van het beroep op Gen. 17 : 10-14 niet in rekening heeft gebracht, dat het spreken der Schrift over Izaäk als de lijfelijke zoon van Abraham ook de aandacht vestigt op de geheel enige betekenis van Gods belofte, volgens welke hetgeen bij mensen onmogelijk is door Hem tot aanzijn wordt geroepen (Gen. 17 : 17; 18 : 14; Luc. 1 : 37; 18 : 27; Rom. 4 : 17);
2. dat genoemde synode evenmin in rekening heeft gebracht, dat dit spreken der Schrift fundamenteel is voor de apostolische leer, dat de kinderen der belofte gelden voor het nageslacht (Rom. 9: 8), en dat zij die uit het geloof zijn kinderen van Abraham zijn (Gal. 3 : 7);
3. dat genoemde synode evenmin in rekening heeft gebracht, dat het spreken der Schrift in Gen. 17 : 7 („u en uw nageslacht in hun geslachten") niet de aanwijzing bevat, dat de Here exclusief langs de weg der voortplanting zijn verbond wil prolongeren in de generaties, daar zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament de kracht van Gods roepen de voortgang van zijn verbond bepaalt, waarbij Hij de door Hemzelf geschapen relatie tussen ouders en kinderen instrumenteel gebruikt;
4. dat aan genoemde synode moet worden toegestemd, dat er reden is om te onderscheiden tussen de slaven van Abraham en het nageslacht van Abraham, doch zij heeft daarbij niet in rekening gebracht, dat deze slaven, hoezeer ze als slaven van Abraham een plaats hadden in Gods verbond, zelf deel kregen aan de zaak van Gods verbond met Abraham en diens nageslacht, zich op hun plaats dienovereenkomstig te gedragen hadden (Gen. 18 : 19 vgl. Gen. 35 : 2), en zich wel wachten moesten om dat verbond van God te schenden (Gen. 17 : 14, vgl. voor dergelijke sanctie Ex. 31 : 14; Lev. 7 : 27; Num. 15 : 30 e.a.p.), zoals ook in Israël aan slaven vergund werd besneden zijnde aan de Pascha-viering deel te nemen (Ex. (2 : 44):
5. dat genoemde synode niet voldoende in rekening heeft gebracht, dat de Here. door degenen die tot Abrahams huis behoorden te laten besnijden, heeft doen blijken, dat Hij voor het laten gelden van de zaak van zijn verbond met Abraham en diens nageslacht gebruik maakte van hun levensverbanden, gelijk Hij dergelijke levensverbanden (huizen) ook in acht liet nemen hij het toepassen van excommunicaties (Num. 16 : 26; Jozua 7 : 24 e.v.: vgl. voorts voor „huis" Schriftplaatsen als Jozua 6 : 23; 24 : 15; 2 Sam. 3 : 29. ook Ex. 12 : 48, en wat het Nieuwe Testament betreft Schriftplaatsen als Hand. 11 : 14; 16 : 15. 33);
6. dat genoemde synode niet in rekening heeft gebracht. dat al Petrus' woorden in Hand. 2 : 38, 39 allereerst betrekking hadden op nakomelingen van Abraham, Joden en Jodengenoten, en dat de door hem genoemde belofte doelde op de gave van de Heilige Geest, welke aan het hele huis van Israël (Hand. 2 : 36; 2 : 17, 18, vgl. Joël 2 : 28, 29) krachtens Gods verbond met Abraham in de oudtestamentische profetieën was toegezegd (vgl. ook Hand. 3 : 25, 26; 13 : 46);
7. dat genoemde synode bij haar spreken over adoptie, met name door wat zij zegt over de roeping. die de Here in het vijfde gebod doet uitgaan, de indruk geeft, geregeld dat ten aanzien van adoptie zoals thans geregeld door de Nederlandse wet een voorbehoud gemaakt moet worden, welk voorbehoud blijkbaar gegrond is in de overweging, dat de betrokken kinderen het

nageslacht blijven van de ouders, die hen voortbrachten; daarbij heeft de synode echter niet in rekening gebracht, dat de H. Catechismus bij de belijdenis over het vijfde gebod zegt, dat het Gode belieft ons te regeren door de hand van degenen die over ons gesteld zijn, welk stellen o.m. ook aan de orde is in geval van ontheffing of ontzetting van de ouderlijke macht;

8. dat genoemde synode bij haar spreken over de mogelijkheid van herstel niet in rekening heeft gebracht, welke betekenis het heeft dat de overheid daarbij betrokken is.

V *Zij overweegt voorts*

1. dat de generale synode van Hoogeveen niet in rekening heeft gebracht, dat aan de Dordtse synode van 1618/19 een nadere verklaring gegeven is met betrekking tot de vraag aangaande het dopen van kinderen van heidenen, volgens welke verklaring het kinderen betrof, die doorgaans al wat ouder waren en in de huisgezinnen der christenen voor slaven gerekend werden en soms ook weer uit die gezinnen vervreemd werden en in de macht de: heidenen geraakten;
2. dat genoemde synode evenmin in rekening heeft gebracht, dat ook al stelde de Dordtse synode ten aanzien van jonge kinderen de mogelijkheid, dat zij door aanneming (wat nog niet hetzelfde is als adoptie volgens de huidige Nederlandse wet) zouden kunnen worden ingelijfd in de families der christenen, zij evenzeer de mogelijkheid duchtte, dat deze kinderen op oudere leeftijd gedoopt zijnde toch nog weer uit de families of gemeenschap der christenen vervreemd zouden worden (soms waren ze tegen de wil der ouders ontnomen of gekocht);
3. dat genoemde synode evenmin in rekening heeft gebracht, dat in de officiële Acta van de Dordtse synode het vermelden van gronden voor de uitspraak achterwege is gelaten, en dat de uitspraak derhalve te zien is als een praktische bepaling met het oog op toenmalige koloniale toestanden, en niet als een fundamentele uitspraak, die ook in een totaal andere situatie als thans onder de vigeur van de adoptiewet zou vergen, dat eerst strijdigheid met Gods Woord of de kerkorde bewezen wordt voordat anders gehandeld wordt dan in de uitspraak is aangegeven.

VI *Zij is van oordeel*

1. dat de generale synode van Hoogeveen wel is uitgegaan van de schriftuurlijke leer, dat de verbondsbelofte toekomt aan de gelovigen en hun kinderen, maar in gebreke is gebleven aan te tonen, dat deze leer gehanteerd dient te worden als een exclusieve bepaling, welke het dopen van kinderen die niet in Gods verbond geboren zijn onder alle omstandigheden verhindert;
2. dat genoemde synode door - overigens terecht - te stellen, dat te adopteren kinderen het nageslacht zijn en blijven van de ouders die hen voortbrachten, aan wie - zo dezen niet tot het verbond behoorden - geen beloften gegeven waren voor hen en hun nageslacht, niet heeft aangetoond, dat dáárom deze kinderen, indien zij door gelovigen geadopteerd zijn, niet gedoopt kunnen worden;
3. dat genoemde synode in gebreke is gebleven in aanmerking te nemen, dat adoptie door gelovigen méér omvat dan wat de rechtbank te dien aanzien beoordeelt en beslist, aangezien zij de vraag had dienen te overwegen of niet de permanente onttrekking van geadopteerde kinderen aan het leven buiten Gods verbond waarin zij geboren waren, en daarmee hun feitelijke afzondering van alle vreemde religies gevolgen dient te hebben voor het inzicht omtrent hun relatie tot Gods verbond;
4. dat genoemde synode in gebreke gebleven is bij haar wijzen op het vijfde gebod duidelijk te maken hoe hetgeen zij overwogen heeft zich verdraagt met het spreken van de H. Catechismus over degenen, die over ons zijn gesteld (vgl. inzake „stellen" Rom. 13 : 1, zie voorts ook 1 Petr. 2 : 13 inzake „alle menselijke instellingen");
5. dat het wijzen van genoemde synode op de belijdenisschriften, het formulier om de kinderen te dopen en de kerkorde zonder meer geen beslissen-de kracht heeft, wanneer niet is aangetoond, dat de leer, dat de verbondsbelofte toekomt aan de gelovigen en hun kinderen, een exclusieve bepaling inhoudt, die verhindert dat kinderen, die in de weg van adoptie wettige kinderen van christenen zijn geworden, gedoopt zullen worden;
7. dat genoemde synode geen deugdelijke gronden heeft aangevoerd, waaruit zou blijken, dat de uitspraak van de Dordtse synode 1618/19 naar zijn inhoud gerekend beschouwd dient te worden als een voor alle tijden en alle omstandigheden bindende uitspraak, die verhindert, dat kinderen die buiten het verbond geboren zijn gedoopt zullen worden.

VII *Zij is voorts van oordeel*

1. dat de generale synode van Hoogeveen niet heeft aangetoond, dat de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 geen genoegzame gronden had aangevoerd, die de uitspraak wettigen, dat de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen;
2. dat genoemde generale synode evenmin heeft aangetoond, dat de particuliere synode geen genoegzame gronden heeft aangevoerd, die de verklaring wettigen, dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 inzake de doop van heidenkinderen geen hindernis biedt tegen de doop van wettig geadopteerde kinderen.

VIII *Zij spreekt uit*

1. dat de uitspraak van de generale synode van Hoogeveen, „aan het verzoek van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964... ook thans niet te kunnen voldoen“, wegens gebrek aan deugdelijke gronden niet kan worden aangemerkt als een geldige verhindering van het dopen van wettig geadopteerde kinderen;
2. dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 betreffende het dopen van heidenkinderen niet het karakter heeft van een fundamentele uitspraak, die voor alle gevallen verhindert, dat kinderen die buiten Gods verbond geboren zijn gedoopt zullen worden.

I *Zij constateert*

1. dat in vele missiven is verzocht uit te spreken, dat de doop aan wettig door gelovigen geadopteerde kinderen die tevoren niet in Gods verbond opgenomen waren, behoort bediend te worden, met gebruikmaking van het voor de kinderdoop bestemde formulier, of dat deze kinderen dienen te worden toegelaten tot de doop, of dat er naar de Schrift niets is, dat deze doop verhindert;
2. dat dergelijke verzoeken soms gesteld zijn in deze vorm, dat alsnog zal worden voldaan aan het voorstel, dat de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven heeft voorgelegd;
3. dat soms in de missiven verzocht is uit te spreken, dat de bediening van de doop aan geadopteerde kinderen voorshands in de vrijheid der kerken wordt gelaten;
4. dat verschillende kerkelijke vergaderingen verzoeken een breder rapport te doen opstellen of een deputaatschap met het oog daarop te benoemen, waarbij vooral nadruk wordt gelegd op behoefte aan een onderzoek naar de gereformeerde ethiek inzake het adopteren van kinderen;
5. dat enkele missiven haar zijn aangeboden met uiteenzettingen betreffende de adoptiewet of betreffende adoptie in de Schrift en overdracht van ouderschap in de Schrift, opdat zij zelf het daarin gestelde tegen of voor adoptie zal overwegen.

II *Zij overweegt*

1. dat gebleken is, dat in verband met het besluit van de generale synode van Hoogeveen allerlei kerkelijke vergaderingen in diverse particulier-synodale ressorten zich hebben bezig gehouden met de vraag naar het dopen van geadopteerde kinderen, zodat thans een andere situatie zich voordoet dan tijdens de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964, toen deze constateerde, dat de door de generale synode van Bunschoten-Spakenburg 1958/59 noodzakelijk geachte grondige bespreking nog slechts in de kerken van één particulier-synodaal ressort was geschied;
2. dat reeds de generale synode van Hoogeveen zich heeft laten dienen met een breder rapport, dat speciale aandacht besteedde aan vragen met be-trekking tot het adopteren van kinderen door gelovigen;
3. dat uit verschillende missiven gebleken is, dat mindere vergaderingen in staat waren zich een oordeel te vormen niet alleen over het dopen van kinderen, die tevoren niet tot Gods verbond behoorden, maar ook over het adopteren van kinderen door gelovigen;
4. dat zij zelf, reeds in verband met haar toetsing van het besluit van de generale synode van Hoogeveen, zich genoodzaakt zag een breder rapport te doen opstellen inzake het gebruik van de adoptiewet door gelovigen;
5. dat het motief van voorgaande synoden, om over te gaan tot bespreking van de vraag inzake het dopen van geadopteerde kinderen, nl. de behoefte aan een generale uitspraak nadat reeds vele jaren sinds het invoeren van de adoptiewet verlopen waren, thans te meer klemmt, zodat het

benoemen van een deputaatschap voor het opstellen van een breder rapport en daarmee het achterwege laten van een generale uitspraak als vervanging van die van de synode van Hoogeveen, des te minder wenselijk is;

6. dat gebleken is, dat de gronden voor de in I, 1 bedoelde verzoeken, mee tengevolge van de weerlegging van het door de synode van Hoogeveen genomen besluit, vaak meer omvatten dan hetgeen door de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 als gronden voor haar voorstel aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 was genoemd;
7. dat het bedienen van de doop een zaak is van Gods verbond, waarover de kerken zich hebben uitgesproken in haar gemeenschappelijke belijdenis en dienaangaande bepalingen hebben vastgelegd in haar gemeenschappelijke kerkorde, zodat reeds de generale synode van Bunschoten-Spakenburg 1958/59 terecht gewezen heeft op de noodzaak van een uniforme doopspraktijk;
8. dat daarom thans aan het komen tot een oordeel inzake het dopen van geadopteerde kinderen voorrang gegeven dient te worden boven het overwegen van de vraag of het dopen van geadopteerde kinderen voorshands in de vrijheid der kerken zal worden gelaten.

III *Zij is van oordeel*

1. dat het verantwoord is zelf te komen tot een oordeel inzake het dopen van wettig door gelovigen geadopteerde kinderen;
2. dat het verantwoord is zich daarbij niet te beperken tot een beoordeling van hetgeen de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 had voorgelegd.

I *Zij constateert*

1. dat het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot adoptie o.m. de volgende bepalingen bevat (artt. 227, 229, 231):
 - a. adoptie geschiedt door een uitspraak van de rechtbank op verzoek van een echtpaar dat een kind wil adopteren;
 - b. het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de adoptie, zowel uit het oogpunt van verbreking van de banden met de ouders als uit dat van bevestiging van de banden met de adoptanten, in het kennelijk belang van het kind is;
 - c. door adoptie verkrijgt de geadopteerde de staat van wettig kind van de adoptief-ouders;
 - d. door de adoptie houden op familierechtelijke betrekkingen te bestaan tussen de geadopteerde en zijn bloed- en aanverwanten in de opgaande linie en de zijlinie;
 - e. de adoptie kan door een uitspraak van de rechtbank op verzoek van de geadopteerde worden herroepen;
 - f. het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de herroeping in het kennelijk belang van de geadopteerde is, de rechter van de redelijkheid der herroeping in gemoede overtuigd is en het verzoek is ingediend niet eerder dan twee jaren en niet later dan drie jaren na de dag, waarop de geadopteerde meerderjarig is geworden;
2. dat als bezwaar tegen gebruik van de adoptiewet door gelovigen, en daarmee tegen het dopen van geadopteerde kinderen, is aangevoerd,
 - a. dat de Schrift alleen spreekt over verwantschap door geboorte, zijnde een scheppingsorde;
 - b. dat adoptie betekent een inbreuk op Gods bestel, dat kinderen aan hun ouders verbindt;
 - c. dat het vijfde gebod verplicht de oorspronkelijke relatie te blijven erkennen;
 - d. dat gelovigen bedacht dienen te zijn op herstel van geschonden verhoudingen en op de mogelijkheid van bekering;
 - e. dat de wet resultaat is van het volgen van de rechtsovertuiging onder het Nederlandse volk en een van de Schrift afwijkende ontwikkeling heeft mogelijk gemaakt.

II *Zij overweegt*

1. dat adoptie niet inhoudt een ontkenning van de bloedverwantschap tussen het kind en zijn ouders noch ook de fictie dient, dat een andere bloedverwantschap ontstaat;
2. dat Gods bestel waardoor Hij een kind schenkt aan zijn ouders, mede omvat dat deze ouders gesteld worden onder de opdracht het kind te verzorgen en op te voeden;
3. dat wanneer echter blijkt, dat de ouders niet bereid of in staat zijn het kind te verzorgen en op te

- voeden, de overheid van Godswege bevoegd is rechtsmaatregelen te treffen tot bescherming van het kind;
4. dat wanneer vaststaat, dat de ouders Gods opdracht voortdurend niet (kunnen) nakomen, niet is in te zien waarom bij het treffen van rechtsmaatregelen een grens gesteld zou moeten worden vanwege het feit, dat God het kind uit deze ouders deed geboren worden, zodat niet aan anderen de volle omvang van het ouderschap terwille van het kind zou mogen worden toevertrouwd in het wettigen van de inmiddels gegroeide verhouding als een ouder-kind-verhouding;
 5. dat hiertegen niet het vijfde gebod des Heren kan worden aangevoerd, aangezien dit gebod bij het noemen van de ouders, gelet op het woord eren, de ambtelijke waardigheid van het ouderschap op het oog heeft, die gegrond is op de aanstelling tot het ouderschap (vgl. H. Cat., antw. 104);
 6. dat wanneer de rechtbank verbreking van de banden aan de ouders in het kennelijk belang van het kind acht, reeds geruime tijd tevoren het onder-zoeken van de mogelijkheid van herstel aan de orde was, waarbij uiteraard de rechter niet in strijd kon komen met hetgeen de Nederlandse wet bepaalt aangaande de ouderlijke macht;
 7. dat het rekening houden met mogelijkheid van bekering bij de oorspronkelijke ouders niet mag worden opgeworpen als een beletsel van Godswege tegen het adopteren van kinderen, aangezien de Schrift in geval een voldongen situatie aanwezig is waarin een door God gemaakte en geordende verhouding op een zondige wijze is verbroken, het rekening houden met mogelijkheid van bekering niet oplegt als een verplichting voor een ander om deze verhouding toch te bestendigen (1 Cor. 7 : 15, 16),
 8. dat in geval gelovigen de weg naar adoptie volgen voor hen méér aan de orde is dan dat een rechtbank een beslissing heeft te nemen, aangezien zij de Here dienen te erkennen, die hun leven en dat van het betrokken kind regeert en zijn geopenbaarde Woord gegeven heeft, zodat hun gebruik maken van de adoptiewet zowel wat het motief als wat de methode betreft onderworpen is aan het woord der wijsheid, dat wanneer de Here gekend wordt in al hun wegen, Hij hun paden recht zal maken (Spr. 3 : 6);
 9. dat wanneer de rechtbank bevestiging van de banden met de adoptanten in het kennelijk belang van het kind acht, voor gelovigen méér aan de orde is dan wat de overheid in rekening brengt, daar zij oog dienen te hebben voor Gods barmhartigheid, waardoor Hij een kind aan hen toevertrouwde, en voor het belang van het kind dat het „christelijk en godzalig” opgevoed wordt;
 10. dat dit kennen van de Here voor gelovigen insluit de erkenning van de bevoegdheid van de overheid, daar Hij de overheid gesteld heeft om in allerlei zaken recht en regel te laten gelden, zodat het onjuist zou zijn, wanneer gelovigen op de beslissing van de rechtbank vooruit lopen door voortijdig te handelen alsof het betrokken kind reeds hun wettig kind zou zijn;
 11. dat uit de adoptiewet zelf niet bewezen kan worden, dat zij in strijd zou zijn met de Schrift, terwijl voorts de constatering, dat in verband met de adoptiewet door velen met humanistische motieven wordt gewerkt, geen reden kan zijn om gebruik van deze wet voor gelovigen ongeoorloofd te achten.

III *Zij is van oordeel*

1. dat er geen goede grond is aangevoerd om in het algemeen te verklaren, dat gebruik maken van de adoptiewet door gelovigen ongeoorloofd is;
2. dat wanneer gelovigen zich onderwerpen aan de wijsheid van Gods Woord, zij geen beletsel behoeven te zien om van de adoptiewet gebruik te maken.

D

I *Zij constateert*

1. dat tegen het dopen van geadopteerde kinderen, die tevoren niet tot Gods verbond behoorden, is aangevoerd, dat volgens de leer der Schrift de uit gelovigen geboren kinderen gedoopt zullen worden en dat anderen alleen gedoopt mogen worden na voorafgaande geloofsbelijdenis;
2. dat daarbij tevens wordt gewezen op vr. en antw. 74 H. Cat., art. 34 N.G.B., het formulier voor het dopen van kinderen („ons en ons zaad”) en art. 56 K.O.

II *Zij overweegt*

1. dat Gods spreken in het verbondsstatuut van Gen. 17 over Abraham en diens nageslacht allereerst doelde op zijn voornemen om uit Abraham een volk voort te brengen als het zaad der belofte en dat volk te doen wonen in Kanaän als het land der belofte (Gen. 17 : 7, 8);
2. dat dientengevolge de band tussen Abraham en zijn nageslacht, als een band door geboorte, geheel geschapen werd door de kracht van Gods belofte, waarbij de weerstand van het menselijk-onmogelijke door de kracht van deze belofte werd overwonnen (Gen. 17 : 17, 19, 21; 18 : 14);
3. dat de vervulling van hetgeen de Here aldus in het verbondsstatuut van Gen. 17 heeft vastgelegd in het nieuwtestamentische onderricht wordt aangewezen, zo vaak daar gesproken wordt over Christus en zijn gelovigen (Gal- 3 : 16, 22), waarbij deze gelovigen worden genoemd kinderen der belofte (Rom. 9 : 8; Gal. 4 : 28) en daardoor kinderen van Abraham (Gal. 3 : 7) en erfgenamen van de toekomstige wereld (Gal. 3 : 29);
4. dat deze in Christus vervulde betekenis van de verbondsbelofte door de H. Catechismus onder woorden wordt gebracht, wanneer hij b.v. in antw. 74, in verband met de doop, spreekt over de verlossing van de zonden door het bloed van Christus en de Heilige Geest, die het geloof werkt, gelijk hij in antw. 66 spreekt over de vergeving der zonden en het eeuwige leven vanwege het enige slachtoffer van Christus aan het kruis volbracht
5. dit het deelhebben aan de verbondsbelofte in de nieuwtestamentische tijd wordt geschonken in de weg van het geloven in Jezus Christus, zodat dit deelhebben niet meer afhankelijk is van de band aan Abraham in de weg der geboorte (Gal. 3 : 26-29; 5 : 6; 6 : 15, 16; 1 Cor. 7 : 19);
6. dat dit deelhebben aan de verbondsbelofte te danken is aan Gods krachtdadige roepen, waardoor Hij reeds Abraham heeft geroepen uit diens land en maagschap en zijns vaders huis (Gen. 12 : 1) om hem als drager der belofte te doen wonen in het land der belofte als in een vreemd land (Hebr. 11 : 9, 10) en de weg van het geloof te doen gaan (Gen. 15 : 6; Rom. 4 : 18), welk roepen ook in het nieuwtestamentische onderricht voortdurend genoemd wordt als eerste bij de toedeling van het heil (Rom. 8 : 30; 9 : 25; 1 Cor. 7 : 17-24; Gal. 3 : 2, 5; 5 : 8);
7. dat bij Gods roepen duidelijk is, dat Hij niet gebonden is aan de begrensde mogelijkheden van deze wereld, daar Hij de toekomstige wereld op het oog heeft (Hebr. 2 : 5; 11 : 10), gelijk dit ook blijkt uit de geboorte van Izaäk en het bestaan van het volk Israël temidden van de andere volken als voortgekomen uit de kracht van dit roepen (Rom. 4 : 17; Hosea 11 : 1);
8. dat dit roepen van God de oorzaak is van het heilig zijn ook van de kinderen der gelovigen in de nieuwtestamentische tijd, daar zij uit kracht van dat roepen, evenals de volwassenen, gesteld worden onder de toezegging van Gods verbond, waarin het volle heil van Christus is vastgelegd (1 Cor. 7 : 14, vgl. 1 : 2; Ef. 6 : 1-4; 1 Petr. 2 : 9, vgl. Ex. 19 : 6);
9. dat de Here in de nieuwtestamentische tijd de band der geboorte tussen ouders en kinderen instrumenteel gebruikt om ook de kinderen een plaats te geven in zijn verbond, dat uit zijn roepen is voortgekomen;
10. dat de Here bij zijn vaststelling van het verbondsstatuut in Gen. 17 beslag legde op Abrahams huis door met Abraham ook de inwoners van zijn huis een plaats te geven in zijn verbond en hen dat verbond in hun vlees te laten meedragen (Gen. 17 : 10-13);
11. dat hoezeer de slaven van Abraham daarbij als slaven hun plaats in dat verbond hadden, dit niets afdoet van de werkelijkheid, dat ook zij Gods verbond met Abraham voor hun deel volledig moesten respecteren (Gen. 17 : 14; vgl. voor dergelijke sanctie Ex. 31 : 14; Lev. 7 : 27; Num. 15 : 30 e.a.p.), en op hun plaats zich moesten laten leiden door de wetten en bepalingen in Gods verbond (Gen. 18 : 19, vgl. Gen. 35 : 2) en mochten meedoen in het vieren van de vreugde van dat verbond (vgl. Ex. 12 : 44);
12. dat in de nieuwtestamentische tijd ook de plaats van slaven in Gods verbond geheel bepaald werd door de openbaring van het in Christus verworven heil, hetgeen met zich mee bracht, dat allen in Gods verbond met gelijke kracht werden geconfronteerd met de belofte van het verbond, waarbij met name te noemen is de gave van de Geest (Hand. 2 : 39; Gal. 3 : 14), en werden gesteld voor de opdracht om als mondige leden van Christus zich te gedragen (Rom. 8 : 9, 14; Gal. 4 : 6; Ef. 4 : 11-16), zodat het voor het delen in Christus niet beslissend was of iemand als slaaf werd geroepen of als vrije (Gal. 3 : 28; 1 Cor. 7 : 22);
13. dat uit Schriftplaatsen als Hand. 11 : 14; 16 : 15, 33; 18 : 8 tevens blijkt, dat de Here ook in de nieuwtestamentische tijd bij de verbreiding van de heerschappij van zijn Woord, beslag heeft gelegd op levensverbanden van deze wereld door gehele huizen, de heer van het huis met

- inbegrip van degenen die bij hem hoorden, door het geloof in Jezus Christus te behouden;
14. dat kinderen die vóór hun adoptie reeds als pleegkinderen voorlopig vertoefden in de kring van Gods verbond, door hun adoptie in de gezinskring van christenen een vaste plaats ontvangen, die niet alleen te kenschetsen is als het verkregen hebben van de staat van wettig kind der adoptief-ouders maar ook als het door Gods barmhartigheid permanent gesteld zijn in het huis van christenen en toevertrouwd zijn aan het ouderschap van die christenen;
 15. dat gezien het in 6-8, 10-13 overwogen onderricht der Schrift aangaande Gods genadeverbond, deze kinderen, die door God zelf in de weg van adoptie aan christen-ouders zijn toevertrouwd, moeten worden gerekend als kinderen, die met hen in Christus geheiligd zijn, door God zelf van alle andere volken en vreemde religies afgezonderd om Hem geheel toegeëigend te zijn (art. 34 N.G.B.), en vanwege dit genadige handelen van God door de kerk geteld mogen worden bij de kinderen der gemeente die niet van nature maar uit kracht van Gods roepen tot zijn heil met hun ouders een plaats in Gods verbond ontvangen;
 16. dat in het formulier voor de kinderdoop (in hedendaags Nederlands), evenals in art. 34 N.G.B. en art. 56 K.O., het woord kinderen, gebruikt ter onderscheiding van volwassenen, toereikend is om ook geadopteerde kinderen als kinderen van christenen daaronder te rekenen.

III *Zij is van oordeel*

1. dat het onjuist is tegen het dopen van geadopteerde kinderen aan te voeren, dat volgens de leer der Schrift de uit gelovigen geboren kinderen gedoopt zullen worden en dat anderen alleen gedoopt mogen worden na voorafgaande geloofsbelijdenis;
2. dat aan door gelovigen geadopteerde kinderen het recht niet kan worden ontzegd, dat zij als in Christus geheiligd de bediening van de doop ontvangen als bevestiging van de toezegging van Gods verbond aan Christus' gemeente;
3. dat de omstandigheid, dat geadopteerde kinderen niet in de weg van geboorte een plaats in Gods verbond ontvangen, geen reden is om de tekst van het doopsformulier daarbij aan te passen.

IV *Zij spreekt uit*

dat gezien het onderricht der Schrift, aan door gelovigen geadopteerde jonge kinderen, die tevoren niet in Gods verbond waren opgenomen, van Godswege de bediening van de doop als teken en zegel van de verbondsbelofte toekomt.

De tekst van de tegenvoorstellen luidde aldus:

De generale synode heeft kennis genomen van

de missiven van 6 particuliere synoden, 4 classicale vergaderingen, 22 kerkeraden en 9 leden van kerken, welke alle betrekking hebben op het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1969/70, vermeld in art. 376 van haar Acta.

A

I *Zij constateert*

1. dat de meeste van deze missiven het verzoek bevatten, dat zij genoemd besluit uit het midden der kerken zal wegnemen, of zal terugnemen, of niet langer bindend verklaren. of zal uitspreken, dat het besluit geen rechtsgeldigheid kan hebben;
2. dat sommige missiven het verzoek bevatten uit te spreken, dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 betreffende dopen van kinderen uit de heidenen geen bindende leeruitspraak is, of geen verhindering is voor bediening van de doop aan wettig geadopteerde kinderen;
3. dat een verzoek van een lid van een kerk haar heeft bereikt, waarin haar een dringende bede wordt voorgelegd om niet over te gaan tot wijziging van het besluit van de synode van Hoogeveen.

II *Zij overweegt*

1. dat de generale synode van Hoogeveen slechts te oordelen had over het ook aan haar voorgelegde verzoek van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 met de aan dit verzoek ten grondslag liggende argumentatie;
2. dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 betreffende de doop van heidenkinderen gedaan is als een kerkelijke beslissing naar de norm van Schrift en confessie en overeenkomstig art. 30 K.O., na kennisname van de betreffende oordelen.

III *Zij is van oordeel*

dat de generale synode van Hoogeveen terecht niet meer in deze zaak heeft uitgesproken dan zij deed, omdat van haar alleen een oordeel gevraagd werd over de uitspraak van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 in dezen (art. 30 K.O.);

dat de generale synode van Hoogeveen inzake de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 juist heeft overwogen en geoordeeld.

B. is gelijk aan B van het commissie-voorstel, minus de woorden in II 5: „als vervanging van die van de synode van Hoogeveen”.

C.

I *Zij constateert*

1. dat in het koninkrijk der Nederlanden de adoptie geregeld is in het Burgerlijk Wetboek, Boek I, Titel 12, Artikelen 227-232;
2. dat Artikel 227.1 en 2 van het B.W. aldus luidt:
 - „1. Adoptie geschiedt door een uitspraak van de rechtbank op verzoek van een echtpaar dat een kind wil adopteren.
 2. Het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de adoptie, zowel uit het oogpunt van verbreking van de banden met de ouders als uit dat van bevestiging van de banden met de adoptanten, in het kennelijk belang van het kind is ...”;
3. dat Artikel 229 van het B.W. aldus luidt:
 - „1. Door adoptie verkrijgt de geadopteerde de staat van wettig kind van de adoptief-ouders.
 2. Door de adoptie houden op familierechtelijke betrekkingen te bestaan tussen de geadopteerde en zijn bloed- en aanverwanten in de opgaande linie en de zijlinie”.

II *Zij overweegt*

1. dat blijkens Gen. 1 : 27, 28 God de mens bij diens schepping zegende en ondermeer de opdracht gaf vruchtbaar te zijn en talrijk te worden, en daarmee het voortbrengen van kinderen door de mens en zijn vrouw in zijn verbond stelde als ambtsvervulling van de mens (vgl. Gen. 2 : 7, 20; 4 : 1; Mal. 2 : 15; 2 Tim. 3 : 17 en Openb. 7 : 9);
2. dat, nu de ongerechtigheid van de mens verwoestend inwerkte ook in de door de Here geschapen verhouding tussen ouders en kinderen, het God behaagd heeft in Christus door Zijn Heilige Geest ook deze verhouding te herstellen overeenkomstig wat in den beginne was;
3. dat, wanneer er in de adoptiewet sprake is van „belang”, dit voor de gelovigen alleen en uitsluitend het „belang” van (hun dienst aan) het koninkrijk Gods moet zijn (Matth. 6 : 33; Luc. 12 : 31; Openb. 4 : 11 e.a.p.);
4. dat het overeenkomstig Gods Woord in „het kennelijk belang van het kind” dat door zijn ouders is verstoten of verwaarloosd. is, dat het herstel van de door God geschapen verhouding tussen dit kind en zijn ouders wordt nagestreefd.

III *Zij is van oordeel*

1. dat, omdat de adoptiewet bepaalt dat door adoptie de geadopteerde de staat van wettig kind van de adoptiefouders verkrijgt en de familierechtelijke betrekkingen tussen de geadopteerde en zijn bloed- en aanverwanten in opgaande linie en de zijlinie ophouden te bestaan, er goede gronden zijn om te verklaren, dat gebruik maken van de adoptiewet door gelovigen ongeoorloofd is;
2. dat gelovige onderwerping aan de wijsheid van Gods Woord, dat spreekt van de verbanden door God naar het verbond van den beginne gelegd tussen ouders en kinderen, een verhindering is om van de adoptiewet gebruik te maken.

D

I *Zij constateert*

dat in verschillende verzoeken om revisie van de uitspraak van Hoogeveen bezwaren worden ingebracht tegen de schriftuurlijke fundering van deze uitspraak, zoals deze gegeven wordt in de overwegingen.

II *Zij overweegt*

1. dat uit Genesis 17 : 7 blijkt dat de HEERE Zijn verbond opricht met Abraham en zijn nageslacht door de generaties heen en dat zijn slaven de besnijdenis ontvingen als een teken van het

- verbond dat de HEERE met Abraham wilde sluiten (Gen. 17 : 11);
2. dat uit Gen. 17 : 7 blijkt dat het woord nageslacht de betekenis heeft van „bloedeigen" zaad, voor wie de geboorte uit ouders naar Gods genadige beschikking de baan is voor het woord van de verbondsbelofte (Gen. 15 : 5; 17 : 16, 19; 21 : 3; Rom. 9 : 4, 5);
 3. dat de synode van Hoogeveen bij haar afwijzing van het beroep op Gen. 17 : 10-14 in rekening heeft gebracht dat het spreken der Schrift over Izaäk als de lijfelijke zoon van Abraham hem onderscheidt van Ismaël en de slaven (Gen. 15 : 4; 17 : 7, 8), ten aanzien van wie Abraham de opdracht kreeg tot besnijdenis zonder dat zij daardoor behoorden tot of ingelijfd werden bij het „zaad" waarmee God Zijn verbond oprichtte (Gen. 17 : 7);
 4. dat tegen de synode van Hoogeveen niet ingebracht kan worden dat, naar analogie van Abrahams slaven, geadopteerde kinderen onder de legale zeggenschap van een gelovige vader en moeder gesteld worden, als zijnde een grond voor de bediening van de christelijke doop;
 5. dat God buiten de geboorte uit ouders kinderen van Abraham verwekt door de prediking des geloofs (Rom. 4 : 11, 17; Gal. 3 : 2, 26-29; 4 : 28; Hand. 2 : 39b) voor wie naar Gods genadige beschikking dan mag gelden het „u en uw nageslacht" (Gen. 17 : 7, Hand. 2 : 39a);
 6. dat geen nieuwtestamentische doopsparallellen gezocht mogen worden voor de toen door God geëiste besnijdenis der slaven (Gen. 17 en Ex. 12 : 44) of de vrijwillige besnijdenis der vreemdelingen (Ex. 12 : 48);
 7. dat voor de beantwoording van de vraag of kinderen die door gelovige ouders geadopteerd zijn behoren gedoopt te wezen, het uitgangspunt moet worden genomen in de band van het bloed van hun oorspronkelijke ouder(s) (Gen. 17 : 7; Psalm 127:3; 139: 14-16; Hand. 2 : 39a);
 8. dat de tegenover de synode van Hoogeveen ingebrachte „huisteksten" (Luk. 19 : 9; Joh. 4 : 53; Hand. 11 : 14, 15, 17; 16 : 15; 16 : 31,34) als sprekende in samenhang met Gen. 17, niet kunnen worden gebruikt als grond voor de bediening van de doop van door gelovigen geadopteerde kinderen, omdat in deze teksten het „tot geloof komen" beheersend is en eveneens daarin aangeduid wordt welke zegen verbonden is aan de oproep tot geloof;
 9. dat uit 1 Cor. 7 : 14a gelet op 1 Cor. 7 : 16 niet kan worden afgeleid dat de „ongelovige partij" in het huwelijk opgenomen is in het verbond;
 10. dat 1 Cor. 7 : 14b niet is in te brengen tegen de synode van Hoogeveen en vóór de doop van door gelovigen geadopteerde kinderen, omdat in het „uw" niet gesproken wordt over de kinderen in de „gedeelde" huwelijken maar over de kinderen der gelovigen in het algemeen, voor wie de regel geldt van Gen. 17 : 7; Hand. 2 : 39a e.a.

III *Zij is van oordeel*

1. dat voor de beoordeling van de vraag of door gelovigen geadopteerde kinderen behoren gedoopt te wezen, geen grond kan gevonden worden in Genesis 17 : 10-14;
2. dat evenmin voor de afbakening van de grenzen van het verbond, zoals deze in geding zijn bij deze beoordeling, geen grond kan gevonden worden in de zgn. „huisteksten".

IV *Zij spreekt uit*

dat gezien het onderricht der Schrift door gelovigen geadopteerde jonge kinderen, die tevoren niet in Gods verbond waren opgenomen, niet als leden van Christus' gemeente behoren gedoopt te wezen.

Artikel 252

Na de pauze deelt de praeses namens het moderamen mee, dat het in het voornemen ligt de synode voor haar laatste handelingen bijeen te doen komen op dinsdag 20 februari, 's avonds 7 uur, en de sluiting van de synode te doen plaats vinden op woensdag 21 februari, 's avonds 7.30 uur. De vergadering stemt hiermee in. De praeses dankt allen voor hun medewerking en voor de omgang met elkaar. Nadat de broeders op voorstel van de assessor Ps. 100 hebben gezongen en de assessor de dank aan de Here en het gebed tot Hem heeft uitgesproken, sluit de praeses de achttiende vergaderweek van de synode.

Dinsdag 20 februari

Artikel 253

Bij de opening spreekt de praeses een kort gedachteniswoord in verband met het onverwachte heengaan van ds. A. I. Krijtenburg, predikant van de kerk te Dordrecht.

Er zijn enkele ingekomen stukken:

1. ds. J. van Raalte deelt de synode mee, dat haar besluit inzake het dopen van geadopteerde kinderen voor hem onaanvaardbaar is; de synode neemt hiervan kennis;
2. de deputaten C.B.K. verzoeken de synode te bepalen naar welke buitenlandse kerken afgevaardigden gezonden zullen worden; dit zal nog besproken worden;
3. de redactie van het Nederlands Dagblad dankt de synode voor de goede ontvangst en de medewerking; dit wordt voor kennisgeving aangenomen;
4. de kerkeraad van Warffum zond een tweetal brieven naar aanleiding van het besluit betreffende de kerk aldaar;
5. br. J. Folkersma te Warffum zond namens de „dolerende broeders" eveneens een brief;
6. br. W. Folkersma te Warffum idem.

De onder 4-6 genoemde brieven zullen met de in art. 240 onder 6. genoemde brief van br. A. Prins nog besproken worden.

Artikel 254

Vermenigvuldiging en publikatie rapporten voor volgende synode

De praeses geeft de vergadering kennis van een brief van de kerkeraad te Assen (XV b), waarin deze voorstelt, dat vermenigvuldiging en toezending van deputaten-rapporten zal worden opgedragen aan de deputaten die belast zijn met de voorbereiding van de volgende generale synode. Deze rapporten dienen dan op acta-formaat gedrukt te worden bij de door de voorgaande synode aangewezen instantie. Voorts deelt de praeses mee, dat ds. P. van Gorp te Spakenburg een voorstel heeft ingediend (XV 1), opdat elke generale synode bepaalt wie de Acta van de volgende synode zal drukken, en de deputaten-rapporten door deze drukker op het formaat van de Acta worden gedrukt.

Br. H. van Raalte te 't Harde zond een brief met eenzelfde strekking. (XV m) Het moderamen stelt voor te besluiten, dat alle rapporten voor de volgende generale synode op gelijke wijze zullen worden gedrukt, en dat de betrokken deputaat-schappen daartoe contact zullen opnemen met de deputaten ter voorbereiding van de volgende generale synode; deze deputaten dienen mandaat te verkrijgen om na prijsopgave 'te bepalen bij welke drukker de rapporten op het formaat van de Acta gedrukt zullen worden; zij zullen ook zorg dragen voor verzending van de rapporten. Van hun bevindingen zullen zij rapporteren aan de volgende generale synode. De motivering van het voorstel is, dat op deze wijze kosten worden bespaard en uniformiteit bij de uitgave van de rapporten wordt bevorderd. De synode verenigt zich met het voorstel.

De redactie van het Nederlands Dagblad zond de synode een brief (XVI c), waarin zij aansluitend bij een suggestie in het rapport van de deputaten inzake de bundel „Enige Gezangen" bepleitte, dat de synode zal besluiten om rapporten voor de volgende generale synode, voorzover zij niet vertrouwelijk zijn, ook aan de gereformeerde pers te laten toezenden, en eenzelfde gedragslijn te laten gelden ten aanzien van de door de roepende kerk te verzenden lijsten van de ingekomen stukken.

Het moderamen stelt voor hieraan te voldoen. De synode gaat hiermee akkoord.

Artikel 255

Antwoord aan br. C. D. Goudappel

De praeses doet voorlezing van een brief van br. C. D. Goudappel te Delft (I vv), waarin deze de synode in overweging geeft de al of niet wenselijkheid van het aanvaarden van overheidssteun voor de Theologische Hogeschool in haar besprekingen te betrekken.

Het moderamen stelt voor te antwoorden, dat van de zijde van de deputaten-curatoren of de deputaten-financieel geen advies in dezen ontvangen is en evenmin voorstellen over deze aangelegenheid uit de kerken haar bereikt hebben, zodat de synode heeft volstaan met van de brief kennis te nemen. De synode stemt hiermee in.

Artikel 256

Antwoord aan deputaten C.B.K.

Het moderamen stelt voor op de in art. 253 onder 2. vermelde brief van de deputaten C.B.K. te antwoorden, dat de synode geen reden ziet voor afvaardiging naar buitenlandse kerken een keus te maken uit die kerken, voorts dat voorrang dient gegeven te worden aan het uitnodigen van buitenlandse kerken tot bijwoning van de volgende generale synode, en dat geen afvaardiging naar buitenlandse kerken zal plaats vinden zonder uitnodiging van die kerken. De synode aanvaardt dit voorstel.

Artikel 257

Toezending van besluiten en rapporten inzake kerkboek aan buitenlandse kerken

In verband met het besluit, vermeld in het slot van art. 42 der Acta, stelt het moderamen voor de deputaten C.B.K. op te dragen aan de buitenlandse kerken met welke correspondentie onderhouden wordt, kennis te geven van het door de synode aanvaarde korte avondmaalsformulier, het formulier ter bevestiging van missionaire dienaren des Woords, de tekst in hedendaags Nederlands van de doopsformulieren, het avondmaalsformulier, de Heidelbergse Catechismus, en het besluit inzake herziening der kerkorde.

De synode besluit overeenkomstig dit voorstel.

Tevens stemt zij er mee in, dat het rapport van de deputaten betreffende herziening van het huwelijksformulier en van de formulieren ter bevestiging van ambtsdragers, alsmede het rapport van de deputaten inzake herziening van de kerkorde door de deputaten C.B.K. aan de buitenlandse kerken zullen worden gezonden, opdat deze eventueel in de gelegenheid zijn zich tijdig in verband hiermee te wenden tot de eerstvolgende generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Artikel 258

Vaststelling emeritaatsregeling hoogleraren

De praeses deelt mee, dat de in actieve dienst zijnde hoogleraren van de Theologische Hogeschool instemmen met de door de synode goedgekeurde emeritaatsregeling. Overeenkomstig haar in art. 142 vermelde besluit, III 4, stelt de synode thans deze emeritaatsregeling vast, waardoor de regeling van de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952 is komen te vervallen.

De artikelen 228-238 van de Acta worden vastgesteld, evenals de artikelen 235, 236 van de Handelingen.

Artikel 259

Benoemingen.

De synode vergadert in besloten zitting.

Na opheffing van het comité maakt de praeses bekend, dat de synode als secundi van de niet door de particuliere synoden voorgedragen deputaten-curatoren benoemde prof. dr. T. J. Schaafsma te Wageningen en mr. E. Bos te Purmerend. Voorts benoemde zij mej. E. van Veen te Amersfoort als primus-deputaat voor de herziening van het kerkboek, in het bijzonder betreffende de liturgische formulieren, en als secundus-deputaat inzake de bundel „Enige Gezangen”.

Daar de brs. L. Doornbos, J. Munneke, G. Slings en drs. B. Vuyk te kennen hebben gegeven, dat zij hun benoeming als deputaat inzake de bundel „Enige Gezangen” niet aanvaarden, besloot de synode br. L. L. Bouwers te Zwolle (neerlandicus) te benoemen als primus en eveneens als primus br. D. Jz. Zwart te Rotterdam (musicus).

Roepende kerk volgende synode

De synode besloot de kerk te Kampen aan te wijzen als roepende kerk voor de volgende generale synode en de kerk te Heemse als haar secunda. Als datum voor de volgende generale synode is bepaald dinsdag 15 april 1975.

De synode stelt vast welke rapporten en nota's als bijlagen bij de Acta, resp. de Handelingen zullen worden opgenomen.

Artikel 260

De synode vergadert in comité.

Woensdag 21 februari

Artikel 261

Brief van prof. dr. L. Doekes

Als adviseur der synode is aanwezig prof. J. Kamphuis.

De praeses doet voorlezing van een brief van prof. dr. L. Doekes, waarin deze aan de synode te kennen geeft, dat hij ook na overweging van de door haar genomen beslissing inzake het dopen van geadopteerde kinderen van oordeel blijft, dat dit besluit geen vaste grond in de Schrift vindt. Omdat aan prof. Doekes het onderwijs in de leer van het genadeverbond Gods door de kerken is opgedragen, achtte hij het noodzakelijk deze mededeling aan de synode te doen toekomen.

De praeses laat de synode weten, dat prof. Doekes verhinderd is de vergadering bij te wonen.

De vergadering besluit te volstaan met kennisname van de mededeling van prof. Doekes.

Artikel 262

Antwoord aan kerkeraad Rotterdam-Charlois.

De synode zet haar werkzaamheden voort in besloten zitting.

Na opheffing van het comité maakt de praeses bekend, dat naar aanleiding van de in art. 248 vermelde brief van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois het volgende besluit is genomen:

I *De generale synode heeft kennis genomen van*

een brief van de kerkeraad van Rotterdam-Charlois, d.d. 31 januari 1973, waarin hij zich tot haar wendt om haar zijn nood te klagen „over het optreden van de door U benoemde commissie voor bijstand“; een vertrouwelijk rapport inzake de handelingen van de deputaten met betrekking tot de zaak „Rotterdam-Charlois“.

II *Zij constateert*

1. dat de brief van de kerkeraad o.m. het volgende inhoudt:
„De kerkeraad wijst U erop, dat hij tot op heden de hulp van Uw commissie nog niet heeft ingeroepen. Hij wijst U er ook op, dat in Uw uitspraken aan de commissie geen andere taak is toebedeeld dan het bijstand bieden of doen bieden in het onderzoeken van de mogelijkheden tot herstel van de vrede in de gemeente Gods te Rotterdam-Charlois .. Uw commissie treedt thans op als een adviescollege van ds Wesseling persoonlijk, tegenover de kerkeraad; terwijl zij zich tevens gedraagt als een instantie, die toeziet op de naleving van besluiten van de generale synode.
....
Uw commissie plaatst zich echter tussen ds Wesseling en de kerkeraad en tracht door haar advies de communicatie hier ter plaatse te blokkeren, zodat de kerkeraad in het duister moet blijven tasten ten aanzien van de weg, die hij moet en mag gaan“;
2. dat deze brief aan het slot stelt:
„De kerkeraad heeft geen bepaald verzoek aan U; hij klaagt U echter zijn nood in de hoop, dat U hem verstaan zult en nog iets zult kunnen doen om hem te helpen“.

III *zij constateert voorts*

1. dat de deputaten blijkens hun rapport met ds. B. Wesseling op diens verzoek een „samenspreking“ hebben gehouden;
2. dat de deputaten in bedoeld onderhoud aan ds. B. Wesseling geadviseerd hebben „zich met zijn schuldbelijdenis aanstonds tot de kerkeraad van Rotterdam-Charlois te wenden“;
3. dat de deputaten ds. B. Wesseling tevens hebben geadviseerd dit niet gedetailleerd te doen, maar „in dit stadium zich aan te sluiten bij de tekst van het besluit van de generale synode“ in haar samenvattende uitspraak 2;
4. dat de deputaten naar aanleiding van een brief van de kerkeraad d.d. 13 januari 1973, waarin deze van de zijde van ds. B. Wesseling een „schriftelijke concretisering“ van diens erkenning van schuld verlangde, hebben geantwoord d.d. 23 januari 1973, .o.m.: „Met dit verlangen distancieert U zich in feite van hetgeen de generale synode naar haar besluit sub 1 en 2 van II verwacht ...“.

IV *Zij overweegt*

1. dat zij in haar besluit betreffende de zaak „Rotterdam-Charlois“ op grond van haar oordelen onder I en II samenvattend uitsprak:
2. dat de gronden, door de particuliere synode van Zuid-Holland aangevoerd voor haar uitspraak „dat ds B. Wesseling ... door zijn kerkeraad van zijn ambtsdienst moet worden geschorst“, ontoereikend zijn, zodat het effect van deze uitspraak geen stand kan houden;
3. dat de kerkeraad van Rotterdam-Charlois en ds. B. Wesseling beiden schuldig staan aan het ontstaan van de noodsituatie in de gemeente aldaar vanwege het tekort schieten in de vervulling van hun ambtelijke roeping, waarover zij, ieder voor eigen deel, schuld hebben te belijden;
4. dat in de weg van conformatie aan deze uitspraken - met inachtneming van het recht des Heren en het recht der kerken - de mogelijkheden dienen te worden onderzocht tot herstel van de vrede in de gemeente Gods te Rotterdam-Charlois;
5. dat de synode bereid is - desgevraagd - de broeders te Rotterdam-Charlois hulp te bieden of te doen bieden in het onderzoeken van deze mogelijkheden.

V *Zij is van oordeel*

1. dat haar bereidverklaring om hulp te bieden of te doen bieden gelezen kan worden als betrekking hebbende op de situatie na conformatie aan de synode-uitspraken;
2. dat de deputaten zich niet tegenover de kerkeraad opstelden door ds. B. Wesseling hun advies te geven, daar dit geven van advies niet uitsloot dat aan de kerkeraad hulp geboden kon worden;
3. dat het wijzen op conformatie naar art. 31 K.O. door de kerkeraad ten onrechte wordt aangemerkt als het zich gedragen als een instantie, die toeziet op naleving van besluiten van de generale synode;
4. dat de deputaten terecht de kerkeraad hebben gewezen op hetgeen de generale synode blijkens haar samenvattende uitspraken 1 en 2 van hem verwacht.

VI *Zij besluit*

1. de klacht van de kerkeraad als zouden de deputaten hebben getracht de communicatie ter plaatse te blokkeren af te wijzen;
2. de kerkeraad er op te wijzen, dat hij van zijn kant eigen besluitvorming inzake conformatie aan haar besluiten niet afhankelijk dient te stellen van een verklaring van ds. B. Wesseling;
3. de opdracht aan haar deputaten mede te doen omvatten, dat zij desgevraagd hulp kunnen bieden bij de conformatie-arbeid;
4. hiervan kennis te geven aan
 - a. de kerkeraad van Rotterdam-Charlois;
 - b. haar deputaten in dezen;
 - c. ds. B. Wesseling.

De brief van br. J. M. Amoraal te Amersfoort, die geschreven is naar aanleiding van een persbericht over bovengenoemde zaak, wordt onontvankelijk verklaard.

Artikel 263

Machtiging moderamen

De synode verleent aan het moderamen machtiging tot afhandeling van al die zaken waarvoor niet een afzonderlijk deputaatschap is ingesteld, alsmede tot vaststelling van nog resterende artikelen van de Acta en de Handelingen.

Artikel 264

Censuur naar art. 43 K.O. Rondvraag

De praeses stelt aan de orde de censuur naar art. 43 K.O. Naar zijn oordeel behoeft deze censuur niet te worden toegepast. De vergadering stemt hiermee in.

Niemand heeft iets voor de algemene rondvraag.

De artikelen 239-252 van de Acta worden vastgesteld evenals art. 248 van de Handelingen.

Artikel 265

Slotzitting

De laatste zitting van de synode vindt 's avonds plaats in tegenwoordigheid van vele leden der kerken.

De praeses houdt om 7.30 uur appèl nominaal. Van de hoogleraren-adviseurs zijn aanwezig drs. J. van Bruggen, dr. L. Doekes, dr. J. Douma en J. Kamphuis. Ook is aanwezig prof. drs. J. P. Lettinga. De hoogleraren H. J. Schilder en dr. C. Trimp zijn verhinderd de vergadering bij te wonen. De adviseur ds. M. van Dooren is aanwezig.

Artikel 266

Sluitingstoespraak praeses

Nadat de praeses drs. D. Deddens de leiding heeft overgedragen aan de assessor, houdt hij de volgende toespraak:

Broeders van de synode, broeders en zusters,

Nu de generale synode van Hattem haar einde bereikt, denken wij terug aan haar begin. Aan de openingstoespraak van ds. Van Dooren.

„Gaat niet heen, eer u klaar bent", zo hield hij ons voor. En in één adem liet hij volgen: „blijft ook geen dág langer samen!"

Tien maanden lang werd het ons gegeven te voldoen aan dat eerste woord: „gaat niet heen, eer u klaar bent".

En al hebben we samen hier het bos niet meer gezien (let wel, ik zeg niet: door de bomen, en nog minder:

door hét bomen), toch brengen we het op, gevolg te geven ook aan dat tweede: wij blijven geen dág langer samen!

Maar waarom zei de spreker dit?

Was het ongerustheid, die hem hiertoe dreef?

Ongerustheid, gelet op het verleden?

Door de oude pagina's van Smetius, die doet blijken dat het te vroeg huiswaarts gaan telkens opnieuw als reëel gevaar voor Gelre's synoden werd geducht? Dat keer op keer de dreiging van het eertijds bepaald niet luttele bedrag van tien gulden boete per overtreding per afgevaardigde moest helpen voorkomen dat hier de synodestoelen eerder leeg raakten dan de synodetafel?

Ongerustheid met het oog op de toekomst?

Door de moderne toeristische folder, die wij onmiddellijk na de opening op onze synode-plaatsen zouden aantreffen? Vreesde de spreker dat zijn eigen aantekening bij dit de bekoorlijkheid van Hattem en de schoonheid van de omgeving voor ons uitstallende drukwerk toch onvoldoende begrepen zou worden? Luidde deze aantekening niet: „aangeboden door de plaatselijke V.V.V.", niet dus door de kerkeraad, en maakte de spreker, ons vóór zich ziende, zich zorg dat de uitdrukking „goed verstaander" (ik formuleer hier behoedzaam) niet óngenuanceerd op ieder van ons van toepassing zou kunnen worden geacht?

Uw woord, ds. Van Dooren, is anders bij ons overgekomen.

Het had niet de klank van ongerustheid bij u, maar van geruststelling van ons.

Eerst drukte u ons neer. De helft was ons niet aangezegd, zo vertelde u ons. Alle hoop op een korte of betrekkelijk korte synode moest geheel worden opgegeven. Omvangrijk en zwaar zou ons werk zijn.

Vervolgens beurde u ons op. Niet wij, maar de kerken waren verantwoordelijk. Niet alleen voor onze taak, maar ook voor onze tijdsduur. Aan ons zelf kon „dienomtrent geen verwijt ooit worden gemaakt", zo hebt u ons nadrukkelijk verzekerd.

En toen stelde u ons helemáál gerust. Als goede verstaanders begrepen wij toen allen, dat de Martha's dienst van Hattems kerk onverdroten bewezen zou worden aan de Hattemse synode.

zelfs indien niet in vervulling zou gaan de door u uitgesproken hoop, dat haar duur toch korter zou zijn dan die van haar voorgangster.

Deze hoop is niet vervuld, en dat spijt ons. Maar wij zijn dankbaar dat ook niet is uitgekomen wat wel werd gevreesd, namelijk dat wij de lengte van Hoogeveen nog zouden overtreffen. Eindigde de synode van Hoogeveen op 25 februari, wij sluiten op 21 februari. Maar aangezien wij ook precies vier dagen eerder begonnen zijn, is de stelling volkomen remise. Een bijzonder merkwaardige uitkomst, verrassend ook voor ons zelf. Laten we hopen dat men er geen onjuiste conclusies uit trekt, en dat deputaten voor de werkwijze van onze generale synoden nu niet zullen voorstellen van deze tijdsduur een vaste regel te maken.

Met diepe dankbaarheid zijn wij vervuld jegens de kerk te Hattem, die als roepende en ontvangende kerk haar gebouw al deze maanden ter beschikking heeft gesteld; die via haar regelingscommissie uitstekende voorzieningen heeft getroffen om het werk hier steeds mogelijk te maken.

Broeders, veel is van u en van heel uw gemeente gevraagd.

Nooit gaf u de indruk dat het u te veel werd.

Integendeel, met alle vriendelijkheid en blijmoedigheid hebt u de last gedragen tot dit einde toe. Gedachtig aan het namens u gesproken welkomstwoord bij de opening moge nu bij de sluiting worden verklaard: de meeste vergadering betuigt oprechte dank aan de hoogste vergadering. Voor het eerst sedert de vrijmaking werd een generale synode in Gelderland gehouden. Voor de eerste maal in heel de kerkhistorie kwam de meeste vergadering samen hier te Hattem, waar nu de grootste kerk van de hele provincie wordt gevonden. Of dit de enige keer zal zijn, de Here weet het alleen. Vast staat voor óns, dat het hier uitnemend vergaderen was.

Daartoe heeft bijgedragen dat we hier eigenlijk twee voorhoven hadden. Op de meest onbekrompen wijze hebben ds. en mevrouw Te Velde de pastorie voor ons open gesteld. Bescheiden werden zij alle dankwoorden af. Ik wil niet nalaten hen vanavond onze diepe erkentelijkheid te betuigen.

Een zelfde bescheidenheid werd ook in ander opzicht openbaar. Ieder weet van de geheel eigen plaats, die van oudsher juist Gelderlands afvaardiging werd ingeruimd. Bachiene, die zijn Kerkelyke Geographie van 1768 natuurlijk óók bij Gelderland laat beginnen, schrijft: „Deze Synode heeft, boven die der andere Provinciën, den rang: dewyl, haare Provincie zelve, hebben-de den titel van een Hertogdom, de andere, die of Graafschappen, of Heerlykheden zyn, in rang voorgaat. En, deze rang wordt ook, by de Korrespondenten dezer Synode, in acht genomen: alzo, die door de Geldersche Synode afgevaardigt worden, overal' de eerste plaats bekleden ..." Op deze generale synode in Gelderland zelf deed de kerk te Hattem de Gelderse afgevaardigden innemen niet de eerste, maar de allerlaatste plaatsen. Daardoor heeft Gelderland, meer dan ooit tevoren, ereplaatsen bezet.

Dank betuig ik ook, aan onze gastheren en gastvrouwen. Het is voor hen geen kleine zaak geweest, ons zoveel weken en maanden aaneen te herbergen. Maar zij hebben het gedaan met onverdroten gastvrijheid en hartelijkheid. „Zoals een vogel die rondzwerft ver buiten zijn nest, zo is een man die rondzwerft ver buiten zijn woonplaats”, zegt de Spreukendichter. Hartelijk dank voor al die gul open gehouden rustplekken, waar de vogels van zo verschillende herkomst en pluimage altijd weer mochten neerstrijken en de vermoeide vleugels vouwen.

Dank aan u, br. en zr. Postma, voor uw beste verzorging van de synode. Uw koffie kwam óns nooit te vroeg, en voorzover het aan u lag ook nooit te laat. Samen heeft u er een geheel eigen aandeel in gehad dat het hier goed werken was. De tijden zijn wel veranderd sinds Dirk Adriensz. Valcoogh omstreeks 1600 zijn gedicht over de koster publiceerde. Onjuist zou het zijn te stellen dat nu het werk zoveel lichter is. Maar gedeeltelijk anders is het toch wel. In uw eigen taakomschrijving, br. Postma, zal bijv. wel niet meer voorkomen:

„'t Geboefte sal hy ter kercken uytiaghen,

Oock bestellen dat de honden worden geslaghen”.

Ook heeft u in de synodetijd niet déze opdracht hoeven te vervullen:

„En wanneer de predicanten ter kercken falen

Soo sal hy uytgaen om die te halen”.

Het véerste waartoe u in dit verband gekomen bent was dunkt me dit, dat u een predikant die het hier 's nachts véél te laat maakte en dan 's morgens wel eens iets later kwam, liefdevol hebt vermaand. Br. en zr. Postma, voor ál uw zorgen voor ons onze warme dank!

We komen bij de typekamer, bij mevrouw Nitrau en haar trouwe medewerksters mevrouw Van den Berg en mevrouw Veltkamp. Wat is er in de typekamer een werk verzet! Als de buitenstaander hoort dat er een kleine 1600 stencils zijn getikt en dat ruim 300 pakken papier zijn verbruikt, gaat hem al enig licht op. En onder welke hoogspanning werd dikwijls gewerkt om alles op tijd klaar te hebben! Terwijl wij de stukken kregen die mevrouw Veltkamp de avond tevoren getypt had, kreeg zij haar baby. Wij beseffen het: uw dienst hier aan de kerken heeft van uw gezinnen het zijne gevegd. De vraag wie vanavond voorál niet rouwig zal zijn, valt daarom niet moeilijk te beantwoorden. Dames, hartelijk dank voor uw grote toewijding.

En wat hadden we zonder br. Krabbendam, de quaestor synodi moeten beginnen? In onderscheid van de synode hield hij slechts één zitting per week. Maar dáár ontbrak dan ook niemand. Als het juist is wat werd geschreven, dat grote accuratesse bij het na- en afrekenen met een bepaalde gulheid van optreden bij de goede quaestor samen gaat, dan heeft de synode van Hattem de ideale quaestor mogen vinden. Br. Krabbendam, wij danken u voor de wijze waarop u de quaestuur tot hiertoe uitoefende. En wij zijn vol vertrouwen met betrekking tot uw verdere werk.

Wij hadden de pers in ons midden. Ook nu heeft het Nederlands Dagblad de synode voort-durend begeleid, en wij danken de heer Basoski, na het zomerreces weer present, voor zijn verslagen. Met erkentelijkheid vermeld ik eveneens het meer incidentele werk van andere zijde, dat toch gedragen werd door de duidelijke wil aan de synode recht te doen. Ik denk met name aan de heer Scheps, die ook bij afwezigheid zich telkens op de hoogte stelde. Voorts aan het Reformatorisch Dagblad. En aan nog een andere instantie, de EO.

Ik kom aan het thuisfront.

Zestien kerken stonden hun predikant de hele periode af. Vier andere deden het voor een deel daarvan. Het betekende een offer, voor meer dan één gemeente een offer opnieuw. Mogen alle betrokken kerken zich overtuigd houden van de diepe erkentelijkheid van de kerken-in-hetgemeen.

Ik denk aan de gezinnen van de synodeleden, gezinnen soms met ernstige ziekteproblemen. Op de achtergrond van deze synode hebben de vrouwen van de afgevaardigden heel veel betekend. Voor alle sterke steun en stille offerbereidheid danken wij hen.

Er zijn zusters van wie de Here nog meer heeft gevraagd. En zo komen we tot de synode zelf. Wij zien hen in onze gedachten, zoals zij hier in ons midden verkeerd hebben en samen met ons het werk hebben verricht. Broeder Groen, broeder Koster. Nu bij Christus in heerlijkheid. Laten we ons aansluiten bij het slotwoord van Bogerman in 1619. God geve ons genade dat wij straks allen bijeen zijn in de hemelse synode, en Hem daar eeuwig verheerlijken in volle eendracht. De God van alle vertroosting zij de weduwen Groen en Koster voortdurend nabij.

Wij missen ook, maar op andere wijze, de predikanten Teunis en Meedendorp. Hun weg is door de diepten gegaan. God boog hem tot ons aller dankbaarheid ook weer omhoog. Hij sterke beide broeders ook verder, in alle opzichten.

Wij zijn samen hier wel ontdekt aan de broosheid van ons bestaan en de zwakheid van onze kracht. Wij zijn samen ons ook heel diep bewust, dat ieder dankwoord dat wij jegens elkaar kunnen spreken, alleen Hem verhoogt die de God van alle genade is, als enige onze roem, de kracht van onze kracht.

Ik dank zo de rapporteurs, die meermalen voor een heel zware opgave stonden en tot in de nachten zich

hebben ingezet om ons met hun rapporten en voorstellen te dienen. Ik dank de commissievoorzitters voor hun eigen belangrijke aandeel in de goede voortgang van de synodale arbeid, hun leiding aan de commissoriale werkzaamheden, hun adviezen aan het moderamen bij gezamenlijk overleg.

Tot het moderamen komende, moge ik allereerst u, ds. Kok, persoonlijk van harte danken voor al uw royale en loyale steun. Hecht en homogeen was onze samenwerking. Onvergetelijk blijft voor ons allen de morgen dat u naar het ziekenhuis te Zwolle moest worden gebracht. Wat u in ons midden betekende, hebben we wel heel duidelijk beseft toen we u moesten missen. Maakten we ook over u ons toen grote zorgen, tot onze blijdschap deed God u nog spoedig terugkeren. Dit maakte het mogelijk dat u ook nog zowel voorzitter als rapporteur werd van de tweede bijzondere synodecommissie. Voor ál uw werk zeggen wij u hartelijk dank.

Wanneer we aan ds. Bruin denken, gaan onze gedachten vooral de laatste tijd onwillekeurig ook naar de Dordtse synode uit. Van de arbeid van haar scriba I, Festus Hommius, geeft zijn biograaf dr. Wijminga een getrouw en helder beeld. Als lid van het moderamen had hij zich in te laten met allerlei zaken die aan dit college waren toevertrouwd, daarnaast had hij zijn eigen werk als scriba, en zoals Wijminga schrijft, „een beter keuze had de synode moeilijk kunnen doen". Bij deze stand van zaken kan het geen verwondering wekken dat we ook het volgende lezen: „Is het scribaat zeker oorzaak geweest, dat hij zich aan de discussies niet zoveel heeft kunnen geven, als hij wel gewild zou hebben, hij heeft er zich toch niet geheel van onthouden". Nu weten we niet of ook onze scriba I zich aan de discussies meer had willen geven dan hij gedaan heeft. Maar u zult het met mij eens zijn dat de uitdrukking „hij heeft er zich toch niet geheel van onthouden" in het geval van ds. Bruin enigszins aan de zwakke kant is. Heeft het woord „ingebruind" hier niet een bijzondere kleur gekregen?

Stellen we ons dan ook nog voor ogen de beide uitvoerige rapporten die ds. Bruin heeft geconcipieerd, heel de ontzaglijke arbeid die hij zich in de laatste zware synodezaak heeft ge-troost, dan mogen we van een uitzonderlijke prestatie spreken. Ds. Bruin: onze bijzondere dank. We willen niet té veel aan vroeger denken, maar het is toch wel opmerkelijk dat ook in Dordrecht de tweede scriba, Sebastiaan Damman, een afgevaardigde van Gelderland was. Hij werd later gevangen genomen toen hij zich gewaagd had in het gebied waar nu ds. Verlind woont en werkt, en hier past het af te zien van iedere vergelijking. Dit geldt, ds. Vreugdenhil, ook van uw familierelaties, maar het woord, ter vorige synode tot uw broer gericht, zou vanavond te herhalen zijn als een woord aan uw adres. U was de oudste en ervarenste, en wat hebben wij geprofiteerd van uw bedachtzaamheid en accuratesse. Ook u aanvaardde na het diep betreurd uitvallen van ds. Teunis nog weer een extra-taak als voorzitter van de toen gevormde commissie. De wijze waarop u zich daarvan gekwetend hebt had ieders waardering. Weest ook u verzekerd van ons aller oprechte dank.

De hoogleraren zijn wij ten zeerste verplicht voor hun voortdurende bereidwilligheid ons ter zijde te staan, voor hun presentie bij belangrijke zaken en voor hun adviezen bij onze besprekingen. Dat vijf hoogleraren bovendien hebben meegewerkt met, of belangrijke steun geboden aan bepaalde synodecommissies, memoreren we met diepe erkentelijkheid.

Dat de medewerking en steun van hoogleraren voor commissies van een generale synode van heel grote waarde kunnen zijn, is opnieuw zeer duidelijk gebleken. Beraad over de vraag of het niet wenselijk is, ook voor de hoogleraren zelf, dat de dienst aan de generale synode waartoe zij bereid zijn, een wat vastere en meer geregelde vorm gaat krijgen juist met betrekking tot de commissies en hun werk, zal vóór de volgende synode van Kampen niet overbodig zijn.

Broeders van de synode, u allen dank ik hartelijk.

Hoe hecht zijn hier de banden geworden. Ook als we het niet geheel met elkaar ééns waren we wisten ons samen volkomen één. In alle discussies bleef de fijne broederlijke geest gehandhaafd tot het einde toe. Daarvoor, en ook voor het met elkaar véerder komen, het dikwijls komen tot besluiten waar na alle bespreking ieder achter kon staan, mogen wij wel heel erg dankbaar zijn. Het was genade van God.

Het was alles genade. Heel ons samenzijn en samenwerken. Wij werden tot dit kerkwerk verwaardigd. En wat is het rijk en mooi geweest. De kerkelijke omstandigheden waren anders dan die van onze voorgangsters, Rotterdam-Delfshaven, Amersfoort-West, Hoogeveen. Door Gods bevestigde genade mochten wij, in onderworpenheid aan zijn Woord, en in gebondenheid aan de belijdenis en de orde der kerken, in dezelfde lijn voortwerken. Maar wij kregen met zaken te doen die aan ons agendum een geheel eigen kleur gaven. Ik denk aan de vernieuwing van ons totale kerkboek. Aan het bij-de-tijd brengen van onze kerkorde. Aan de uitbouw van de Theologische Hogeschool. Aan de hulp aan Korea.

Ja, aan het einde denken we terug aan het begin. Maar nu we zaken als deze noemen, nu gaan onze gedachten nog weer verder terug, namelijk naar de bidstond en naar de preek van ds. Kok Hij schetste ons immers de situatie in kerk en wereld. En verklaarde: „wie afgaat op hetgeen voor ogen is, heeft geen moed voor de arbeid, die hier morgen begint. Is het geen prutswerk aan een geteisterde stad, die haar tijd heeft gehad?" Hij bediende toen Gods Woord in Zacharia 2 : 1-5, en wij werden voor onze arbeid hier bijzonder

vertroost. Wij ontvingen perspectief door de beloften van God, die zijn bouwplan heeft bekend gemaakt voor zijn kerkstad.

Nu na volbrachte arbeid Hattum verlaten wordt en wij naar huis gaan, naar het werk in de gemeente, nu overstralen Gods beloften ons ook vanavond.

Zacharia heeft immers nog meer mogen zien. Hij kreeg ook dat volgende gezicht, waarvan wij vanmorgen gelezen hebben in Zacharia 4. Dat machtige, troostrijke visioen van die kandelaar geheel van goud, en van de twee olijfbomen die hem ononderbroken van olie voorzien. God garandeert aan zijn weergekeerde kerk de voltooiing van zijn tempelhuis en van heel de tempeldienst.

Niet door kracht noch door geweld, maar door mijn Geest! zegt de HERE der heerscharen. Door zijn Geest zal het geschieden! En dan kan Zerubbabel tegen de wereldmacht van zijn dagen opzien als tegen een berg. Dan kan een generale synode worden gehouden van de gereformeerde kerken „in Nederland”, dat dit Nederland is van 1972 en '73, post-christelijk, in toenemende mate anti-christelijk. Dan kan de vraag rijzen hoe deze kerken en hun zusterkerken in het buitenland het ooit redden zullen. Zij, die eigenlijk alleen maar elkaar hebben; die buiten de Wereldraad van kerken staan; die daar zelfs antithetisch tegenover staan. Het antwoord horen wij gegeven door God zelf. Door zijn wedervraag: wie zijt gij, grote berg? Door zijn daarop volgende verzekering: voor het aangezicht van Zerubbabel wordt gij een vlakte!

Door mijn Geest! zegt de Here. Maar die Geest maakte Zerubbabel tot medearbeider. Die Geest mobiliseerde Gods volk. Die Geest, die nu de Geest van de verhoogde Christus is en bij zijn kerkbouw al zijn leden betreft, maakt ook de dag van kleine dingen gróót! Dan krijgt een synode te Hattem met de zorgen rondom het seminarie te Pusan te maken, en nog tijdens de synode gaan weer dezelfde, veelal smalle beurzen open in het hele land, en het voorlopig streef-bedrag van f 400.000,- komt er zo maar. De Geest, die ook dit bewerkte, is getrouw!

Dan loopt daar een Zerubbabel op het tempelplein met het paslood in zijn hand. Laat men het dan maar een klein en primitief bedrijfje vinden, wat zo daar tot stand komt op Sion. Laat men het een zaakje van wel belachelijk minimale proporties achten als daar ergens in een Hattemse Achterstraat een synode de dagen doorbrengt met appèlschriften uit kerkjes van een paar tientallen mensen die onderling nu ook nog moeite kregen, met lange discussies over de verhouding tot andere kerkjes op Soemba, met stapels brieven en met weken in beslag nemende bezinning en besprekingen over een vraag als deze: mogen ook wettig geadopteerde kinderen worden ge-doopt? Klein gedoe - maar de ogen van de Here straalden toen zij die man met dat paslood nauwkeurig zijn werk zagen doen!

Het zijn de zeven ogen van Hem, die ook ons hier aan ons eigen kleine paslood-werk zagen, waartoe Hij zelf door middel van de kerken ons riep. Die ogen, die ook in heel die periode van 11 april 1972 tot 21 februari 1973 de hele aarde doorliepen. En die altijd weer terugkwamen en terugkomen bij de kerk. Die tempel, die het centrum van de hele aarde is.

Vrij hebben wij kunnen spreken hier in Hattem, de burgemeester heeft ons ontvangen, pers en radio zijn ook vanavond er bij. Wij weten dat het straks anders zal zijn. Wij weten niet of dat straks reeds geldt van 15 april 1975, de datum van onze opvolgster te Kampen. Maar God heeft zijn garantie: Ik zelf zal zorgen, dat de kandelaren branden zullen tot het einde toe. De olietoevoer zal doorgaan, continu. Ja, de twee getuigen van Openbaring II zijn de twee kandelaren en de twee olijfbomen tegelijk.

De lichten van dit kerkgebouw, van de voorhof waarin wij zo lang gewerkt hebben, worden vanavond gedoofd. De synode van Hattem is verleden tijd. Maar de lichten van Christus' kerken, die wij hier dienden, en die wij als ambtsdragers verder mogen dienen in ons eerste en eigenlijke werk, zij zullen strálen!

Mits wij zelf het door Gods genade geschonken licht niet verduisteren door onze zonden. Mits wij zelf maar de geboden van God blijven bewaren en het getuigenis van Jezus Christus blijven vasthouden. Dat blijven verkondigen antithetisch tegenover de geest der eeuw.

En komt dán de láatste boycot en het uiterste isolement, het zal voor Christus' kerk de schoonste tijd van haar leven zijn: zij stáát, in Christus' kracht, haar licht schijnt als nooit tevoren, de zeven ogen van God stralen al heerlijker, zie, zie, de tempel wordt voltooid, alle tempeldienst hier voleindigd. En al het werk zal prijzen Hem, die op de troon gezeten is, en het Lam.

God, uit wie, door wie en tot wie alle dingen zijn.

Aan zijn voeten leggen wij zelf nu heel ons werk hier in Hattem, en alle werkresultaten, eerbiedig neer.

Artikel 267

Dankwoord assessor

de assessor, ds. J. Kok, ontvangt gelegenheid om een dankwoord tot de praeses te richten. Hij spreekt als volgt: Broeder praeses,

Deze vergadering wist wat ze deed, toen zij u tot haar praeses verkoos. Zij deed geen slag in de lucht. Zij

stortte zich niet in een blind avontuur.

De vertegenwoordigers van de Gereformeerde Kerken in dit land kenden u.

Zij wisten uit ervaring, dat u gaven hebt ontvangen, die u voor dit ambt bijzonder geschikt maken. Zowel in Rotterdam 1964 als in Amersfoort 1966 en 1967 presideerde u de generale synode. Het waren vergaderingen, die in het teken stonden van de strijd, waarin de kerken toen gewikkeld waren; de strijd namelijk om te blijven in de leer van Christus. In de vaak kritieke situaties, tijdens deze vergaderingen ontstaan, hebt u bewezen, dat u Schriftuurlijke leiding kunt geven; hebt u alles ingezet om die synoden GEREFORMEERDE synoden te doen zijn en blijven.

Daarom, deze vergadering wist wat ze deed: zij verkoos op 11 april 1972 een beproefde praeses. Ik weet mij de tolk van allen, wanneer ik u hartelijk dank zeg voor uw goede leiding. Goede leiding vraagt ontzaglijk veel van de mens, die hiertoe is geroepen. Je redt het niet met een koffer vol handigheidjes en moderne technieken. Goede leiding vergt gedegen voorbereiding. Goede leiding vraagt een steeds bedacht zijn op het geheel, op de totale vergadering. Die moet worden samengesmeed tot een hechte werkgemeenschap. Daar moet een maximum uit tevoorschijn worden gehaald met een minimum aan ingrijpen.

U hebt u gewacht voor de éénmans-show, de vergadering die door D.D. geleid en nu ook door D.D. beheerst en door D.D. gestempeld werd.

Het heeft ons getroffen, dat tot de vaste attributen, die uw plaats aan de tafel van het moderamen markeerden, een doos behoorde, waarop geschreven staat „UITSCHOT". We hebben daarin het rode lampje gezien, dat u al die maanden voor uzelf liet branden. Het waarschuwde u voor het gevaar, dat iedere leider bedreigt, namelijk, dat hij zichzelf laat gelden en de geleiden als „bocht", als niets acht.

Broeder praeses, u toonde een hartelijke belangstelling voor elk der leden. U hebt de kleinen onder ons niet geminacht. Omdat aan goedvoorbereide, weldoordachte voorstellen u zoveel gelegen was, bent u te hulp geschoten als commissies of rapporteurs met moeite zaten. U hebt niet alleen tot werken gestimuleerd, maar ook bij het werken gecorrigeerd.

Tijdens de plenaire zittingen hebt u ervoor gewaakt, dat iedere vrager beantwoord werd en aan elk standpunt werd recht gedaan.

Een overéénstemming in goede harmonie is u meer waard geweest dan een óverstemming met kortsluitingen. Toen nam u de smaad, dat de synode van Hattem de geschiedenis ingaat met achter haar naam twee jaartallen.

Echt goede leiding is die, welke is uit het geloof, naar Gods wet en tot zijn eer. Broeder praeses, dat hebben wij het meest in u gewaardeerd - dat u ons elke dag bent voorgegaan in verootmoediging en gebed; dat u bij het leiden u liét leiden door de Geest der waarheid; dat u tot voor de overheid toe bedacht was op de eer van God.

Wij brachten uw initialen in herinnering: D.D. In de Nederlandse taal fungeren zij als afkorting van dienstdoend. Dat blijft onze mooiste herinnering aan uw presidium, uw diakonie, de leider bediende.

D.D. In de Latijnse taal fungeerden deze letters als afkorting van dono dedit: hij heeft ten geschenke gegeven. Daarin culmineert onze dank. Boven het geschenk zien wij de Schenker, boven de gaven de Gever. Hij heeft gegeven.

Hij, dat is de verhoogde Christus. Die ten hemel is gevaren om zijn kerk op aarde te tracteren. Het zicht op de gevende Christus houdt onze wederzijdse dankbetuigingen kort. Wat hebben wij dat wij niet ontvangen hebben?

Broeder praeses, uw ambt gaat uil. Wanneer u straks uw auto start voor de terugreis naar Leeuwarden, bent u praeses àf.

Dat is een verlies. U laat een werk, dat de liefde van uw hart had, los.

Maar Christus staat klaar met nieuwe taken en verse krachten.

Het Lam te mogen volgen, waar Hij ook heen gaat, is de rijkdom van het verlorene leven. En die rijkdom blijft. Voor u en voor ons.

Artikel 268

Toespraak prof. dr. L. Doekes

Namens de hoogleraren, die de synode als adviseurs hebben gediend, spreekt prof. dr. L. Doekes aldus:

Praeses, broeders,

Uw arbeid als generale synode van Hattem komt nu tot een einde. Dat betekent ook de afsluiting van onze taak als adviseurs van uw vergadering.

Namens de hoogleraren, die u als adviseurs hebben gediend, zeg ik u dank voor de goede en hartelijke ontvangst, die wij steeds bij u hebben gevonden.

Uw voorgangster, de synode van Hoogeveen, heeft zich intensief moeten bezighouden met de situatie, die als gevolg van de toen heersende strijd in de kerken was ontstaan aan de Theologische Hogeschool.

Ook uw vergadering heeft tijd en aandacht moeten besteden aan de opleiding tot de dienst des Woords, zoals die aan onze Hogeschool haar plaats heeft. Maar opvallend groot is het onderscheid tussen de toestand, zoals die in de vorige synode aan de orde kwam, en de voortgang van de arbeid in de opleiding te Kampen, zoals die thans uw aandacht vroeg in de zaken die u werden voorgelegd.

Uw vergadering heeft de mogelijkheid geopend om te voorzien in het tastbare gebrek aan ruimte in onze Hogeschool, welk gebrek voornamelijk zijn oorzaak vindt in het ongekend groot aantal studenten dat thans het onderwijs volgt. Het verheugt ons, dat u door uw besluiten de weg hebt geopend om te komen tot de dringend noodzakelijke uitbouw.

Wij zijn u voorts erkentelijk voor verschillende nieuwe regelingen, die u getroffen hebt om de goede voortgang van het theologisch onderwijs aan de toekomstige predikanten te bevorderen. U hebt ook onze broeder dr. Sang Dong Han, rector van het Seminary te Pusan, in uw vergadering willen ontvangen; en een initiatief uit uw synode heeft geleid tot een verrassende actie voor de noodzakelijke nieuwbouw van onze zusterinstelling in Korea. Dit gaf aanleiding tot dankbaarheid en vreugde, niet alleen in ons land, maar ook aan de andere kant van deze aarde. U hebt onze adviezen begeerd en daarvan ook gebruik gemaakt. Onze dienst aan uw vergadering was geen slaafse dienst, en wij hebben u niet tot slaven van ons inzicht gemaakt. Of onze adviezen later zo nauwkeurig zullen worden nagevorst als die van de hoogleraren op de Dordtse synode, is nog een open vraag. Het doet ons leed, dat wij u niet altijd een eensluidend advies konden geven. De zwakheid van ons menselijk werk kwam ook hierin tot uiting. Onze God moge uw arbeid en de door ons daartoe gegeven bijdrage reinigen van alles wat niet dienstbaar kan zijn aan de komst van zijn koninkrijk.

Nu is uw omvangrijke arbeid voltooid. De acta van de generale synode van Hattem gaan de historie in. Zij liggen nu voor de aandacht van de kerken, die u hierheen hebben afgevaardigd en eveneens voor het oog van anderen daarbuiten. Zij liggen bovenal voor de ogen van onze God.

De synode is voorbij - maar de kerk blijft bestaan. De kerkgeschiedenis gaat onweerstaanbaar verder naar de jongste dag. Want Jezus Christus is gisteren en vandaag dezelfde en tot in eeuwigheid.

Ik dank u, broeder praeses.

Artikel 269

Dankzegging en gebed

De vergadering zingt Gezang 23 : 2, 5 en 6. Vervolgens gaat de praeses voor in dankzegging en gebed. Het werk der synode en de resultaten daarvan worden eerbiedig voor de Here neergelegd.

Artikel 270

Sluiting

Met hamerslag verklaart de praeses de drieëndertigste generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland sinds 1892 voor gesloten.

Voor de generale synode,
D. Deddens, e.t. praeses
J. Kok, e.t. assessor
N. Bruin, e.t. scriba I
D. Vreugdenhil, e.t. scriba II

BIJLAGE 2
(Acta art. 19)

VERSLAG VAN DE DEPUTATEN-CURATOREN VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL OVER HET TIJDVAK JANUARI 1969 TOT DECEMBER 1971.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool hebben de eer en het genoegen u, overeenkomstig de opdracht, hun gegeven in artikel 17 van de instructie, verslag te doen van hun handelingen in de periode januari 1969 tot december 1971.

1. DE DEPUTATEN-CURATOREN

Door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 werden benoemd tot deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool:

uit het ressort van de particuliere synode van Groningen:

als primus: ds. D. van Dijk te Groningen,

als secundus: ds. N. Bruin te Groningen,

uit het ressort van de particuliere synode van Friesland:

als primus: ds. J. Hettinga te Harlingen,

als secundus: ds. T. H. Meedendorp te Ureterp,

uit het ressort van de particuliere synode van Drenthe:

als primus: ds. J. ten Hove te Emmen,

als secundus: ds. Joh. Francke te Hoogeveen,

uit het ressort van de particuliere synode van Overijssel:

als primus: ds. I. de Wolff te Enschede,

als secundus: ds. D. Vreugdenhil te Zwolle,

uit het ressort van de particuliere synode van Gelderland:

als primus: ds. T. J. Keegstra te Arnhem,

als secundus: ds. C. van der Jagt te Doetinchem,

uit het ressort van de particuliere synode van Utrecht:

als primus: ds. G. Hagens te Bussum,

als secundus: ds. J. Kok te Amersfoort,

uit het ressort van de particuliere synode van Noord-Holland:

als primus: ds. S. S. Cnossen te Alkmaar,

als secundus: ds. J. Meilof te Beverwijk,

uit het ressort van de particuliere synode van Zuid-Holland:

als primus: ds. F. de Vries te 's-Gravenhage,

als secundus: ds. W. de Graaff te Hardinxveld-Giessendam,

uit het ressort van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg:

als primus: ds. W. Vreugdenhil te 's-Hertogenbosch,

als secundus: ds. A. Kuiper te Axel

Ds. I. de Wolff heeft op 15 juni 1970 met de gemeente te Enschede-Noord mogen gedenken hoe de HERE hem vóór veertig jaren tot de ambtsdienst in één van zijn kerken deed ingaan.

De curatoren, di. J. ten Hove, I. de Wolff en F. de Vries, mochten resp. op 7 mei 1970, 8 februari 1971 en 3 september 1971 de 70-jarige leeftijd bereiken.

De curatoren hebben van hun belangstelling voor en meelevens met deze feiten doen blijken.

Het moderamen van het college van curatoren bestond uit:

ds. D. van Dijk, president,
ds. F. de Vries, assessor,
ds. W. Vreugdenhil, secretaris.

II. DE DOCENTEN

Over het algemeen kon de arbeid van de docenten geregeld voortgang vinden. Wel kwamen enkele ziektegevallen voor. Prof. J. Kamphuis is gedurende een groot deel van de cursus 1970/71 in zijn arbeid geremd geweest en vaak ook verhinderd. Prof. H. J. Schilder kon aan het begin van de cursus 1971/72 een aantal colleges door ziekte niet geven. Voorts was lector ds. D. K. Wielenga in de cursus 1969/70 langdurig verhinderd college te geven vanwege een hem overkomen verkeersongeval. Maar aan het einde van de verslagperiode mag dankbaar geconstateerd worden, dat alle docenten een goede gezondheid mogen genieten en met ijver en toewijding in goede harmonie hun arbeid verrichten.

Als een feit van grote betekenis dient vermeld te worden, dat prof. dr. L. Doekes, onder goedkeuring van curatoren, in de maanden april tot juni 1971 gastcolleges heeft gegeven aan het seminarie te Pusan in Korea.

Op 28 januari 1971 mocht ds. D. K. Wielenga zijn 25-jarig jubileum als lector in de zendingwetenschappen vieren. In een op die dag in de aula belegde samenkomst van de Hogeschoolgemeenschap met genodigden werd aan dit jubileum aandacht besteed en werd de jubilaris een geschenk overhandigd. Daarna had een receptie in de leeszaal plaats.

Besloten werd aan de heer G. H. Lier, logopedist te Zutphen met ingang van 5 oktober 1971 een leeropdracht te verlenen, om in de cursus 1971/72, althans tot de kerstvakantie, aan de studenten van het vierde studiejaar spraakles te geven.

III. VOORZIENING VACATURE LECTORAAT KLASSIEKE TALEN

De voorziening in de vacatures drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder heeft in de periode sinds de vorige generale synode veel zorg gegeven.

Hoewel het aanvankelijk de bedoeling was om de vooropleiding samen te voegen met het lectoraat, kon dit niet verwezenlijkt worden, omdat drs. Ph. Roorda om redenen, die curatoren moesten respecteren, niet in aanmerking wenste te komen voor het lectoraat klassieke talen. Er moest toen naar een andere oplossing worden gezocht.

In de vergadering van deputaten-curatoren van 15 september 1969 werd op advies van de senaat besloten broeder drs. J. A. Meijer te Hoogezand als tijdelijk docent te benoemen ten dienste van het propaedeutisch onderwijs in de klassieke talen voor de cursus 1969/70.

Tevens werd besloten aan broeder drs. G. J. van Middelkoop ontslag te verlenen met ingang van 1 september 1969 als tijdelijk docent in de propaedeuse, met dankbetuiging voor bewezen diensten en met het verzoek of op hem nog een beroep mocht worden gedaan voor eventuele examens.

Met medewerking van het Gereformeerd Lyceum te Groningen werd het mogelijk gemaakt, dat aan broeder drs. J. A. Meijer een leeropdracht voor de cursus 1970/71 van 4 uur college per week in het Nieuw-testamentisch Grieks, het oud-christelijk Grieks en het oud-christelijk Latijn kon worden verleend, welke leeropdracht door broeder drs. J. A. Meijer werd aanvaard. Deze leeropdracht werd voor de cursus 1971/72 gecontinueerd. Gedurende de cursus 1971/72 verzorgt drs. J. A. Meijer ook het onderwijs aan de eerstejaars-studenten van de vooropleiding. Drs. Ph. Roorda met wiens volledige medewerking de verdeling van de lasten geregeld werd, beperkt zich in deze cursus tot het onderwijs aan de tweedejaars-studenten van de vooropleiding.

In een afzonderlijke missive zullen deputaten-curatoren uw vergadering een definitief voorstel

doen inzake het propaedeutisch onderwijs in de klassieke talen en de vooropleiding.

IV. TECHNISCHE HERZIENING VAN DE EMERITAATSREGELING

Reeds had de generale synode van Amersfoort-West 1967 aan de deputaten-curatoren verzocht „een technische herziening van de huidige emeritaatsregeling op het punt van de pensioenen aan de volgende generale synode voor te leggen" (Acta artikel 56).

Het was deputaten-curatoren echter niet mogelijk om vóór de generale synode van Hoogeveen 1969/70 een nieuwe emeritaatsregeling gereed te hebben.

Intussen is deze nieuwe regeling na commissoriale voorbereiding tot stand gekomen. In een afzonderlijke missive zal de concept-emeritaatsregeling, vergezeld van het rapport van de desbetreffende commissie, ter goedkeuring aan uw vergadering worden voorgelegd.

V. ENKELE DATA EN FEITEN

Op 6 juni 1969 werd de cursus 1968/69 gesloten door prof. J. Kamphuis met een toespraak over: „Protest tegen doodgraversmentaliteit".

Prof. dr. L. Doekes opende op 25 september 1969 de cursus 1969/70 met een rede over: „Erasmus als tegenstander van de reformatie der Kerk".

Op 10 december 1969 droeg prof. J. Kamphuis het rectoraat over aan prof. drs. J. van Bruggen met een rede over: „Kerkelijke besluitvaardigheid".

Op 13 april 1970 werd prof. dr. C. Trimp geïnstalleerd als hoogleraar in de ambtelijke vakken, waarna hij zijn ambt openlijk aanvaardde door het uitspreken van een rede over het onderwerp: „De volmacht tot bediening der verzoening".

De cursus 1969/70 werd door de rector, prof. drs. J. van Bruggen, gesloten met een toespraak over: „Het 'Testament van Job' ".

In 1970 werden, op 8 september, nog twee hoogleraren tot hun arbeid ingeleid, nl. prof. dr. J. Douma, die een benoeming ontving tot gewoon hoogleraar in de ethiek en prof. drs. J. P. Lettinga, die benoemd werd tot buitengewoon hoogleraar in de Oud-Semitische filologie, de cultuurgeschiedenis van het Oude Nabije Oosten, alsmede de tekstgeschiedenis van het Oude Testament. Eerstgenoemde sprak op die dag een inaugurele rede uit over het onderwerp: „De onmisbaarheid van de personele ethiek", de laatstgenoemde hield een inaugurele rede over het onderwerp: „De tale Kanaäns".

De cursus 1970/71 werd op 1 oktober 1970 geopend door de pro-rector, prof. J. Kamphuis, met een rede over: „H. Marsman en zijn levenslied".

De overdracht van het rectoraat geschiedde op 7 december 1970 door prof. Drs J. van Bruggen aan prof. dr. C. Trimp, met een rectorale rede over: „Het raadsel van Romeinen 16. De apostel Paulus en het ontstaan van de kerk te Rome".

Op 28 mei 1971 werd de cursus 1970/71 gesloten door de rector, prof. dr. C. Trimp, met een toespraak, getiteld: „De vrolijke wetenschap".

De opening van de cursus 1971/72 vond plaats op 30 september 1971 door de pro-rector, prof. drs. J. van Bruggen, met een toespraak over: „De integriteit van de theologische studie".

Op 6 december 1971 droeg prof. dr. C. Trimp het rectoraat over aan prof. dr. J. Douma met een rede over het onderwerp: „De actualiteit der prediking in het licht van het 'sola Scriptura' der Reformatie".

Bij de inschrijving op 12 september 1969 meldden zich voor het eerst 7 studenten met diploma gymnasium a, 2 studenten met diploma gymnasium b en 3 studenten met diploma h.b.s. b.

Op 14 september 1970 werden voor het eerst ingeschreven 7 studenten met diploma gymnasium a en 3 studenten met diploma gymnasium b; voorts 14 studenten, w.o. één vrou-

welijke, voor de vooropleiding (4 met diploma h.b.s. a, 8 met diploma h.b.s. b, en 1 met diploma paedagogische academie en 1 met diploma High-School).

Op 6 september 1971 werden voor de propaedeutische studie ingeschreven 10 studenten, w.o. één vrouwelijke (9 met diploma gymnasium a en 1 met diploma gymnasium b) en 7 studenten voor de vooropleiding (1 met diploma h.b.s. a, 5 met diploma h.b.s. b en 1 met diploma kweekschool-3e leerkring).

Bij de laatste recensie werden 4 studenten niet opnieuw ingeschreven in het album studiosorum.

In de tijd, die verliep tussen het uitbrengen van het curatoren-verslag aan de generale synode van Hoogeveen (december 1968) en de vaststelling van dit verslag (december 1971) werden afgelegd 40 propaedeutische examens en 7 kandidaats-examens (w.o. één cum laude).

Twee doctorale examens werden met goed gevolg afgelegd, nl. op 27 juni 1969 door ds. S. G. Huh, de tweede Koreaan die dit examen aflegde, en op 18 september 1970 door ds. W. G. de Vries te Helpman.

De iudicia bij de bekendmaking van de uitslag der examens in de Hogeschool zijn thans aangepast aan die welke in gebruik zijn bij de rijksuniversiteiten.

Eén promotie vond plaats, nl. op 29 juli 1969, van drs. J. Faber met een proefschrift over: „Vestigium Ecclesiae. De doop als 'spoor der kerk' (Cyprianus, Optatus, Augustinus)".

Eind 1971 stonden ingeschreven voor vooropleiding 17, voor propaedeutische de studie 18 en voor de kandidaatsstudie 67 studenten; voorts staan 23 reeds gecandidateerden ingeschreven voor de doctoraalstudie.

Vermeld kan nog worden, dat één Koreaanse predikant zich voorbereidt op een promotie aan de Hogeschool, terwijl een andere Koreaanse broeder bezig is met de doctorale studie aan de Hogeschool. Dat onze Hogeschool op deze wijze de Koreaanse Kerken van dienst mag zijn, is een zaak, die tot blijdschap stemt.

Niet minder verheugend is het feit, dat in de laatste drie jaren het aantal nieuw aankomende studenten van die aard is, dat er goede hoop bestaat, dat in de komende tijd vele predikantsvacatures in onze Kerken zullen kunnen worden vervuld.

VI. DE BIBLIOTHEEK

Met betrekking tot de bibliotheek deden er zich in de verslagperiode aanzienlijke veranderingen voor in de personeelsvoorziening. Aan de bibliothecaris, de heer A. J. Roukema, is met ingang van 1 september 1971 eervol ontslag verleend in verband met het bereiken van de 65-jarige leeftijd.

Met grote trouw en volkomen toewijding heeft de heer A. J. Roukema gedurende tal van jaren, eerst onder leiding van prof. P. Deddens, daarna zelfstandig als bibliothecaris, zich aan dat werk gegeven. Dag en nacht stond hij klaar. Deputaten-curatoren zijn blij, dat de heer A. J. Roukema na 1 september 1971 zijn arbeid niet meteen vaarwel heeft gezegd, maar dat hij de bibliotheek, zij het op door hemzelf te bepalen uren, nog wil blijven dienen.

In de plaats van de heer A. J. Roukema is prof. drs. J. P. Lettinga, die reeds als co-adjutor met het recht van opvolging optrad, met ingang van 1 september 1971 benoemd tot bibliothecaris van de Hogeschool.

In hun vergadering van 26 augustus 1971 hebben deputaten-curatoren een instructie voor de conservator van de bibliotheek vastgesteld, waarin o.a. deze bepaling voorkomt: „De conservator dient zich te onthouden van elke publieke activiteit gericht tegen De Gereformeerde Kerken die de Theologische Hogeschool onderhouden, zulks ter beoordeling van curatoren, op straffe van ontslag".

De assistent-conservator, de heer B. Meijer, die wat zijn activiteit en capaciteit betreft, zeker in aanmerking zou zijn gekomen voor een benoeming tot conservator, gaf echter te kennen

aan voormelde bepaling in de instructie niet te kunnen voldoen. Hij begreep, dat hij nu ook niet langer als assistent-conservator zou kunnen worden gehandhaafd. Opdat echter het werk in de bibliotheek niet gestagneerd zou worden, heeft hij wel alle medewerking toegezegd om het afscheid zo soepel mogelijk te doen verlopen.

Intussen blijven deputaten-curatoren zoeken naar een geschikte plaatsvervanger voor de heer B. Meijer.

Ondanks deze mutaties kon de dienstverrichtende taak van de bibliotheek geheel tot haar recht komen.

Door de arbeid van het Damescomité voor het Bibliotheekfonds was het mogelijk, dat in de laatste jaren een steeds groter bedrag voor de bibliotheek kon worden afgedragen. Over de verslagperiode was dit zelfs in totaal meer dan f 125.000,-.

Deputaten-curatoren spreken ook in dit verslag hun grote dankbaarheid en waardering uit voor het werk, dat door het Damescomité ten bate van de bibliotheek wordt verricht. De uitbreiding van de bibliotheek maakt het nodig, dat meer opbergruimte beschikbaar komt. Verschillende mogelijkheden zijn nagegaan, doch met negatief resultaat.

Deze zaak zal nu in breder verband gezien worden. De Hogeschool zelf worstelt nl. ook met het ruimteprobleem. Er is in overleg met de senaat en deputaten-financieel reeds een commissie benoemd, die zich met deze zaak intensief bezig houdt.

VII. NIEUW STUDIEPROGRAM

Deputaten-curatoren hebben met grote waardering kennis genomen van een nieuw studieplan, dat de senaat als vrucht van gemeenschappelijk beraad in de kring van hoogleraren aan hen heeft voorgelegd. Dit studieprogram blijkt in de praktijk inderdaad de studie van velen te stimuleren, zodat zij goede vorderingen maken en naar verwacht wordt, ook eerder klaar kunnen zijn dan gemiddeld vroeger het geval was.

Ook kwam de senaat gereed met het doorlichten van de eisen voor het doctoraal examen. Een gewijzigde versie van deze eisen is aan deputaten-curatoren voorgelegd. De bespreking daarvan was aan het eind van de verslagperiode nog niet tot een afronding gebracht.

VIII. DE FINANCIËN

De financiën van de Hogeschool hebben steeds goede aandacht van de deputaten-financieel gehad.

Deputaten-curatoren stellen uw vergadering voor: deputaten-financieel, gezien de accountantsverslagen en gehoord de rapporten van jaarlijks uit hun midden benoemde commissies, te déchargeren en hun dank te betuigen voor het zorgvuldige en nauwgezette beheer van de gelden gedurende de jaren 1968, 1969 en 1970.

In de aan u toegezonden accountantsrapporten over deze jaren treft u aan een specificatie van de in die jaren uitbetaalde honoraria en salarissen, alsmede van de uitkeringen aan de emerit-hoogleraren en de hoogleraren-weduwen. In verband met de stijgende kosten van levensonderhoud werden ieder jaar de honoraria, salarissen en pensioenen van de hoogleraren-weduwen verhoogd.

Deputaten-curatoren verzoeken u hierbij aan deze verhogingen uw goedkeuring te willen hechten.

IX. SLOTOPMERKINGEN

Ter bevordering van een meer efficiënte werkwijze hebben deputaten-curatoren, na commissoriale voorbereiding, besloten aan het moderamen te verzoeken als regel éénmaal per

maand te vergaderen om in spoedeisende zaken voorlopige regelingen te treffen, zich te vergewissen van de goede functionering van het onderwijs en de curatorenvergadering te dienen met het opstellen van een goed voorbereid en beschrijvend agendum.

Als feit van grote betekenis kan worden vermeld, dat in de verslagperiode de officiële erkenning van de door een Kamper doctoraal examen ontvangen titel 'doctorandus' werd verkregen. Het heeft lang geduurd voordat althans één voorstadium van de promotie, welke reeds erkend was, ook erkenning vond van rijkswege. Er is goede hoop dat weldra ook de overige examina erkend zullen zijn.

De Theologische Hogeschooldagen konden in 1969, 1970 en 1971 worden gehouden. Onverminderd bleef de belangstelling voor deze dagen. Meer dan tienduizend bezoekers uit alle oorden van het land woonden de samenkomsten bij, welke in een aantal gebouwen en tenten werden gehouden, en ook de jeugd was ruim vertegenwoordigd. De totale opbrengst van de collecten, die op elk van die dagen gehouden werden voor de Hogeschool zelf, het suppletie-fonds en de bibliotheek, nadert de honderdduizend gulden, een bedrag dat stil en dankbaar maakt.

Op verzoek van het Landelijk Verband van Schoolverenigingen heeft een commissie uit de deputaten-curatoren een onderhoud gehad met de voorzitter en secretaris van genoemd Verband, welke bespreking geresulteerd heeft in een nauwer contact tussen beide colleges en de toezegging van deputaten-curatoren, dat hunnerzijds zoveel mogelijk hulp zal worden geboden aan het Landelijk Verband, met name aan het streven om een Gereformeerd Paedagogisch Centrum op te richten.

Als medebestuurders van het „Grijdanus-Kruithof-Fonds" hebben deputaten-curatoren samen met deputaten-financieel het beheer van dit fonds behartigd ter ondersteuning van studenten in de theologie, die zulks nodig hebben.

Aan het studentencorps „Fides Quadrat Intellectum" werd enige subsidie verleend voor leatuurvoorziening op de leeszaal, voor sportbeoefening en voor uitgave van de almanak. Ook werd in 1971 een bedrag beschikbaar gesteld aan de Publicatiecommissie van „Fides Quadrat Intellectum", om deze commissie in staat te stellen een begin te maken met het uitgeven of doen uitgeven van college-dictaten.

De arbeid van het uit de studenten gevormde „Werkcomité Studiecoördinatie" heeft zich in de verslagperiode uitgebreid in nauwe samenwerking met de senaat. Er werden cursussen gegeven voor praktische vorming van de studenten. Ook voor dit werk werd door deputaten-curatoren jaarlijks geldelijke steun geboden.

De pedel van de Hogeschool, de heer J. Bos, heeft zijn werk trouw en met ijver verricht. Op 15 oktober 1970 heeft hij zijn 25-jarig jubileum als pedel gevierd. In de op die dag gehouden curatorenvergadering, waarbij ook de hoogleraren en de lector, ds. D. K. Wielenga, en de deputaten-financieel tegenwoordig waren, zijn de heer en mevrouw Bos ontvangen en toegesproken, onder aanbidding van een geschenk onder couvert.

Met de pedel werd een nadere regeling getroffen ten aanzien van de tijden, waarin hij voor de Hogeschool beschikbaar moet zijn, en de uren, die hij voor zijn werk als kerkelijk administrateur mag besteden.

Ook de amanuensis, de heer J. Visscher, was op 1 september 1971 25 jaar aan de Hogeschool verbonden. In huiselijke kring hebben de rector, prof. dr. C. Trimp, en de deputaat-financieel, broeder H. van der Kamp, de heer J. Visscher namens de Hogeschool-gemeenschap geluk gewenst en hem een jubileumgeschenk aangeboden.

Aan het eind van hun verslag gekomen mogen deputaten-curatoren met grote dankbaarheid gewagen van de goede voortgang van de arbeid aan de Theologische Hogeschool. In de verslagperiode mocht een nieuw begin gemaakt worden.

De HERE heeft door vroegere moeiten heen geholpen. Nieuwe krachten konden worden ingezet. Nieuwe plannen werden ontworpen.

De Naam des HEREN zij daarvoor geloofd.

Moge Gods gunst ook verder op de Hogeschool blijven rusten. Sterke Hij allen, die aan haar verbonden zijn, opdat deze opleiding tot de Dienst des Woords in lengte van jaren tot rijke zegen mag zijn voor de Kerken, die haar in stand houden!

Met heilbede en broedergroeten, namens deputaten-curatoren:

D. van Dijk, president,
F. de Vries, assessor,
W. Vreugdenhil, secretaris.

BIJLAGE 3

(Acta artt. 16 en 35)

NOTA PERSONEELSBEZETTING THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

1. Naam

Deze nota draagt met opzet niet de naam „Uitbouw Kampen", hoewel zij gedeeltelijk handelt over hetgeen met deze term meestal bedoeld wordt.

Met het woord „Uitbouw" kan namelijk ten onrechte de gedachte verbonden worden dat de Hogeschool méér zou willen of moeten worden dan een Theologische Hogeschool voor de wetenschappelijke vorming van dienaren des Woords, of ook de gedachte dat de Hogeschool voor dát doel nog niet is ingericht.

Deze nota handelt over de vraag in hoeverre het beoogde doel optimaal bereikt wordt of niet, bij de huidige personeelsbezetting. Daarbij is allereerst gedacht aan de docenten, maar het woord „personeelsbezetting" is gekozen omdat het functioneel bezig zijn van de docenten samenhangt met heel het personeelsbestand aan de Hogeschool, zodat deze zaak in zo ruim mogelijk verband besproken moet worden.

2. Ontstaan

Deze nota is niet geboren uit ondankbaarheid over de ruime mogelijkheden die de kerken in Kampen geven, ook wat betreft het aantal docenten.

Hier mag genoteerd worden dat van een noodsituatie geen sprake meer is, zoals dat in het recente verleden wél het geval was.

Deze nota is ook niet geboren uit de begeerte om Kampen te gaan opbouwen naar het model van niet-gereformeerde instellingen voor theologisch onderwijs. Het eigen beginsel van Kampen zal ook bepalend zijn voor opzet van en docentenkeuze bij het onderwijs.

Deze nota ziet de vraag onder ogen in hoeverre de opdracht van Kampen bij het huidige personeelsbestand goed gerealiseerd kan worden en in hoeverre door bepaalde hulpmiddelen of maatregelen mogelijk de door de kerken onderhouden instelling meer rendabel kan zijn en vruchtbaar voor anderen. Zij is het resultaat van besprekingen daarover door de hoogleraren in oktober-november 1971.

3. Noodzakelijke voorbeschouwing

Al heeft de generale synode van Hoogeveen het aantal hoogleraren met één uitgebreid en een lector „bevorderd" tot buitengewoon hoogleraar, het zwakke punt blijft de infrastructuur. „Kampen" heeft dringend behoefte aan een - zij het bescheiden - wetenschappelijke staf.

Naast gewone en buitengewone hoogleraren en lectoren (zie Acta Hoogeveen, art. 317) zou men moeten kunnen beschikken over wetenschappelijke medewerkers en (studenten-) assistenten.

a. (studenten-) assistenten

Hoogleraren zouden, met toestemming van deputaten-curatoren, een begaafd student moeten kunnen aantrekken als assistent. De hoogleraar kan dan gebruik maken van zijn diensten (voorbereiding van en hulpdiensten bij colleges, werkcolleges, tentamina enz.), al dient hij er zijnerzijds zorg voor te dragen dat de betrokken student het volle profijt trekt van zijn assistentschap (aanmoediging tot doctorale studie, specialisatie, enz.).

Een assistent werkt onder toezicht en verantwoordelijkheid van de betreffende hoogleraar. Hij dient vrijgesteld te zijn van het betalen van collegegeld en moet een (bescheiden) geldelijke vergoeding ontvangen. Het betreft altijd een tijdelijk dienstverband.

b. *wetenschappelijke medewerkers*

Afgestudeerden (bij voorkeur drs. of dr.) in de theologie óf in de hulpwetenschap van de theologie, zouden door de generale synode aan een hoogleraar moeten worden toegevoegd. Voor het medewerkerschap komen uiteraard alleen in aanmerking personen die beschikken over een uitgesproken wetenschappelijke aanleg en van wie verwacht mag worden dat zij de vereiste geschiktheid bezitten voor het verrichten van onderzoek en onderwijstaken.

Bij de huidige bezetting van Kampen is het uiteraard elke docent slechts mogelijk een gedeelte van het hem toevertrouwde terrein grondiger te bewerken en daarover ook publikaties van wetenschappelijke of voorlichtende aard te doen verschijnen. Iedere aanvulling van het corpus docentium zou andere docenten tot verdere concentratie in staat stellen.

De wenselijkheden zijn hier voor allen vele. De mogelijkheden begrensd in meer dan één opzicht.

Een wetenschappelijk medewerker werkt onder verantwoordelijkheid van de betrokken hoogleraar op een onderdeel van diens vakgebied. En staat onder toezicht van deputatencuratoren. Hij ontvangt een behoorlijk salaris. Ook hier betreft het een tijdelijk dienstverband (tenminste 1 jaar, ten hoogste 3 jaren).

N.B.! Een wetenschappelijk medewerker kan, wanneer is komen vast te staan dat hij de voor het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs vereiste kwaliteiten bezit, worden herbenoemd of zelfs tot buitengewoon of gewoon lector event. hoogleraar worden aangesteld; hij kan echter ook afvloeien. Een wetenschappelijk medewerker is wel te onderscheiden van een docent met leeropdracht; de laatste werkt gewoonlijk in de vooropleiding.

Door het aanstellen van genoemde medewerkers zou een betere werkverdeling worden verkregen met als belangrijk neveneffect: het kweken van kader.

Hoogleraren zouden worden ontlast van veel noodzakelijke werkzaamheden die ook (en soms zelfs beter) door anderen kunnen worden verricht.

Hoogleraren zouden zich meer kunnen concentreren op hun eigenlijke taak: niet alleen het geven van onderwijs, maar ook het verrichten van onderzoek en het vastleggen van de resultaten daarvan in publikaties. De aandacht moge er nog op worden gevestigd dat een bescheiden wetenschappelijke staf altijd een minder zware belasting van de jaarrekening van de hogeschool betekent dan het stichten van een nieuwe leerstoel.

4. *Structurele overwegingen*

Uitgaande van de overweging dat hoogleraren en lectoren benoemd worden voor het geven van onderwijs en dat hun tijd voor de kerken en voor henzelf kostbaar is, moet worden opgemerkt dat in de praktijk telkens weer blijkt dat veel tijd der docenten wordt weggezogen door werk dat niet met het onderwijs rechtstreeks heeft te maken. Wij denken niet aan het vergaderwerk in senaatsverband, dat direct noodzakelijk is voor een goede functionering van het onderwijs aan de studenten. Maar dit vergaderwerk brengt weer eigen werkzaamheden mee als typewerk, schrijfwerk, archiefverzorging, regelingen van allerlei kleinere zaken, waarvoor de docentenuren eigenlijk te kostbaar zijn. Deze arbeid zou veelszins met evenveel mogelijk zelfs met meer vrucht, gedaan kunnen worden door een typist(e) en/of secretaris(esse).

De taak der docenten bestaat voorts niet alleen uit het voorbereiden van colleges, tentamineren en examineren, maar ook uit het op de hoogte blijven van de literatuur betreffende hun vak met het oog op de uitoefening van het promotierecht en de daaraan verbonden doctoraalstudie alsmede met het oog op eigen wetenschappelijk onderzoek. In de praktijk blijkt er dikwijls te weinig tijd te zijn om alles wat gewenst is door te nemen. Evenals aan andere instellingen voor wetenschappelijk onderwijs, zou dergelijke arbeid echter gedeeltelijk gedaan kunnen worden met inschakeling van een assistent voor wie het doorlezen van

bepaalde vaktijdschriften of dergelijke dan weer wordt ingebouwd in zijn studieprogram.

Voor de taalcolleges in de propaedeuse geldt voorts de moeite dat hierbij een intensieve begeleiding nodig is. De docenten kunnen niet elke student individueel trainen, hoewel zij zich soms veel moeite voor bijzondere gevallen getroosten. Hier zou de inschakeling van een assistent die tevens als repetitor optreedt onder supervisie van de docent veel hulp kunnen schenken.

5. *Gastcolleges (-voordrachten) in het kader van de ambtelijke vakken*

Een afzonderlijke bespreking vergt de situatie van de diaconioloog niet zozeer voor wat betreft zijn eigen situatie als hoogleraar, maar wat betreft de wenselijkheid dat hij in en bij zijn colleges ook enige oriëntatie geeft in allerlei hulpwetenschappen die hem als zodanig niet zijn opgedragen maar die toch onmisbaar zijn. Wij denken aan de psychologie, de paedagogiek, de sociologie, het maatschappelijk werk etc. etc. De senaat beveelt daarom het plan van prof. dr. C. Trimp aan bij de deputaten-curatoren.

In concreto stelt prof. dr. C. Trimp zich namelijk voor, dat per cursus ongeveer acht voor de Ambtelijke Vakken gereserveerde college-uren worden benut voor oriënterende gastcolleges, te geven door deskundigen die prof. dr. C. Trimp daartoe uitnodigt. Niet alleen zou deze werkwijze een aanzienlijke verlichting voor prof. dr. C. Trimp betekenen, maar vooral zal aan de studenten gedurende de twee jaar, waarin zij tot het volgen van deze colleges verplicht zijn, belangrijke deskundige informatie worden verschaft omtrent randgebieden van de theologie, waarop elk aanstaand predikant zeer beslist enigszins georiënteerd behoort te zijn.

6. *Onze verzoeken*

Een en ander wijst er op dat de behoorlijk voorziene top van de docenten een infra-structuur van helpers op verschillend niveau mist, waardoor teveel kostbare uren verspild worden en zaken van belang blijven liggen. Voor een effectief benutten van de aanwezige docenten zou het daarom aanbeveling verdienen als de volgende zaken gerealiseerd konden worden:

De generale synode verlene volmacht aan de deputaten-curatoren om aan iedere docent verlof te geven tot het aantrekken van één assistent (parttime). Deputaten-curatoren en deputaten-financieel stellen in onderling overleg het bedrag vast dat jaarlijks per docent maximaal besteed kan worden voor de honorering van een assistent. De docenten trekken geen assistent aan zonder overleg met de senaat. Een flexibele structuur wordt zo gecreëerd.

De generale synode opene de mogelijkheid, dat wetenschappelijke medewerkers worden aangetrokken. Deze medewerkers worden door de deputaten-curatoren aan de generale synode voorgedragen en door de generale synode benoemd.

De generale synode verlene volmacht aan de deputaten-curatoren om in overleg met de senaat voor voorkomende werkzaamheden van enige omvang, indien daarvoor een geschikte hulp te vinden is, deze aan te trekken als tijdelijke hulp. De senaat dient daartoe vooraf overleg te hebben met deputaten-financieel. Indien het om een parttime secretaris(esse) zou gaan, die tegens werkzaamheden voor de deputaten-curatoren zou kunnen verrichten, dient ook vooroverleg met dezen plaats te hebben. De senaat denkt echter niet alleen aan de mogelijkheid om bij een piek van secretariaatswerkzaamheden tijdelijk een secretaresse voor enkele uren aan te trekken, maar ook aan de mogelijkheid dat, wanneer daarvoor een vertrouwd persoon te vinden is, iemand voor een bepaalde tijd wordt aangetrokken om werkzaamheden uit te voeren ten behoeve van het archivariaat (prof. J. Kamphuis). Aangezien het hier om parttime voorzieningen gaat die een tijdelijk karakter dragen zolang voor een full-time secretaris/administrateur geen ruimte is, zullen de kosten laag blijven en zullen geen verwikkelingen ontstaan met benoemingsbrieven, ontslag etc.

Ter adstructie moge samenvattend nog dienen, dat de senaat reeds éénmaal ad hoc hulp heeft aangetrokken voor een jarenlange notulering die nog in definitieve vorm moest worden

neergeschreven. De docenten is toen zeer veel werk uit handen genomen door een broeder die dit schrijfwerk met liefde gedaan heeft en ook als hij vergoeding had willen hebben naar zijn arbeid (hij arbeidde pro-deo) zouden de kosten bescheiden zijn gebleven.

De generale synode geve toestemming, dat in het kader van de ambtelijke vakken gastcolleges gegeven kunnen worden.

7. *Slot*

Mocht de generale synode accoord gaan met het onder b. gevraagde, dan zullen de deputaten-curatoren aan de vergadering een brief overhandigen waarin zij de generale synode op de hoogte stellen van wat huns inziens op dit moment met betrekking tot het onder b. gevraagde gewenst en te realiseren is.

Namens de deputaten-curatoren:

D. van Dijk, president,

F. de Vries, assessor,

W. Vreugdenhil, secretaris

BIJLAGE 4
(Acta art. 212)

**AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN-CURATOREN INZAKE
VERBOUWING EN NIEUWBOUW THEOLOGISCHE HOGESCHOOL**

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,
Deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool hebben de eer de aandacht van uw synode te vragen voor het volgende:

Reeds werd in het u gezonden verslag van deputaten-curatoren over het tijdvak januari 1969 - december 1971 onder paragraaf VI (De Bibliotheek) gewezen op het gebrek aan ruimte voor de Hogeschool en haar bibliotheek. Letterlijk werd in dit verslag daarover opgemerkt:

„De uitbreiding van de bibliotheek maakt het nodig, dat meer opbergruimte beschikbaar komt. Verschillende mogelijkheden zijn nagegaan, doch met negatief resultaat. Deze zaak zal nu in breder verband bezien worden. De Hogeschool zelf worstelt nl. ook met het ruimteprobleem. Er is in overleg met de senaat en deputaten-financieel reeds een commissie benoemd, die zich met deze zaak intensief bezig houdt.”

Intussen heeft deze commissie in de gecombineerde vergadering van deputaten-curatoren en hoogleraren met deputaten-financieel, gehouden op 20 oktober 1972, bij monde van br. J. Hendriks rapport uitgebracht van haar werkzaamheden. Nadat een eerste aanbieding van terrein van de zijde van het Gemeentebestuur van Kampen door de commissie en ook door deputaten-financieel was afgewezen, kwam na verloop van enkele weken een verzoek van het Gemeentebestuur om een nader gesprek.

Deze bespreking heeft op 26 september 1972 plaats gehad met Burgemeester en Wethouders van Kampen. In aansluiting op die bespreking, welke een prettig karakter droeg, is van Burgemeester en Wethouders van Kampen een brief ingekomen d.d. 12/13 oktober 1972, van welke brief hierbij een fotokopie wordt ingesloten.

Aangezien deze brief nog wel aanleiding gaf tot een aantal opmerkingen, heeft de commissie op 6 november jl. nog een nader gesprek gehad met de voorzitter van het college van B. en W. van Kampen. Naar aanleiding van dit gesprek werd van Burgemeester en Wethouders van Kampen een nadere toelichting ontvangen op hun brief d.d. 12/13 oktober 1972. Van deze toelichting d.d. 8 november 1972 gaat eveneens een fotokopie hierbij.

Ten aanzien van de vraag, wat op dit moment het meest urgent is, was de commissie ad hoc van oordeel - en deputaten-financieel hebben zich aan dit oordeel geconformeerd - dat de informaties van de zijde van de senaat en de bibliothecaris duidelijk wezen op de volgende zaken:

1. nieuwe ruimte scheppen voor de bibliotheek;
2. ruimte vrij maken in het Hogeschoolgebouw.

Ad 1.	De huidige oppervlakte voor de bibliotheek is	225 m ²
	Er is nu al een tekort van circa	100 m ²
	Te scheppen marge voor de toekomst	100 m ²
		Totaal 425 m ²

Als er een nieuw gebouw gezet wordt voor de bibliotheek, kan tegelijk gezorgd worden voor enkele studiezalen en een archiefkamer. In het nieuwe gebouw is hiervoor nodig 180 m²

Totaal 605 m²

Als het nieuwe gebouw in één bouwlaag kan worden gerealiseerd, is nodig (hoogte 3

m) 3 x 605 is ruim 1800 m³.

Zonder ons daaraan te binden worden de bouwkosten van een dergelijk gebouw momenteel intern de commissie geraamd op f 600.000,-

Zulk een gebouw is dan op uiterst sobere wijze te stichten en wordt voorzien van het hoogst noodzakelijke.

Er kan veel voor de inrichting gebruikt worden van de bestaande voorzieningen van de bibliotheek. Wij nemen voor het ogenblik aan voor inrichtingskosten (zuiver alleen om de gedachten te bepalen) f 100.000,-

f 700.000,-

Ad 2. Als de bibliotheek, het magazijn en het bureel uit het gebouw van de Theologische Hogeschool verdwijnen, komt er ruimte vrij, die voor andere doeleinden kan worden gebruikt. Die ruimte is erg noodzakelijk, daar thans een groot gebrek aan ruimte in het gebouw te constateren is.

Uiteraard moeten bij de inrichting van de beschikbaar komende ruimte kosten worden gemaakt. Wij nemen die momenteel aan op f 100.000,-

Totale investering zou worden circa f 800.000,-

Ter financiering van de kosten zou een beroep op de Kerken moeten worden gedaan. Als tot de bouw besloten wordt, zijn diverse maatregelen nodig.

Deputaten-curatoren hebben na brede bespreking van een en ander hun instemming betuigd met de voorlopige plannen van deputaten-financieel ter oplossing van het ruimteprobleem in de Hogeschool en hebben besloten uw synode verlot te vragen om aan deputaten-financieel machtiging te verlenen voor de volgende punten:

- a. een overeenkomst te sluiten met de Gemeente Kampen voor het aangaan van een erfpacht-contract;
- b. realisering van de bouw van een bibliotheekgebouw plus overige ruimte op het nieuwe terrein;
- c. de inrichting van dit gebouw;
- d. voorzieningen te treffen voor de herinrichting van het gebouw van de Theologische Hogeschool aan de Broederweg 15 te Kampen;
- e. een beroep te doen op de Kerken voor de financiering van het plan;
- f. alle overige transacties aan te gaan, welke nog nodig zouden kunnen zijn voor de financiering van het een en ander, hierboven genoemd;
- g. voorzieningen te treffen voor het inrichten van het Linnenweversgilde (zie brief van B. en W. van Kampen d.d. 12/13 oktober 1972);
- h. het aantrekken van een architect.

Het moderamen van deputaten-curatoren werd aangewezen om met prof. drs. J. P. Lettinga en de deputaten-financieel J. Hendriks en H. van der Kamp deze zaak zo nodig ter generale synode nader toe te lichten en te bepleiten.

U ook bij de behandeling van deze belangrijke zaak wijsheid van Boven toebiddend,

namens deputaten-curatoren voornoemd:

D. van Dijk, president,

W. Vreugdenhil, secretaris.

BIJLAGE 5

(Acta artt. 161, 168 en 174)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR EEN ONDERZOEK NAAR DE STRUCTUUR VAN HET COLLEGE VAN DEPUTATEN-CURATOREN VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL DER GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

INHOUD

1. Opdracht en samenstelling van het deputaatschap.
2. Werkwijze van het deputaatschap.
3. De betekenis van het curatorschap.
4. De resultaten van de besprekingen.
5. Overwegingen van belang bij de te formuleren voorstellen.
6. Voorstellen.

I. OPDRACHT EN SAMENSTELLING VAN HET DEPUTAATSCHAP

Het deputaatschap werd gevormd krachtens besluit van de generale synode van Hoogeveen, luidende:

„De generale synode enz.

Voorts van oordeel, dat het aanbeveling verdient voor een goede functionering van het college van deputaten-curatoren de structuur van dit college aan een nader onderzoek te onderwerpen;

besluit een deputaatschap in te stellen, dat de structuur van het college van deputaten-curatoren aan een onderzoek onderwerpt, van zijn arbeid in dezen verslag uitbrengt aan de e.v. generale synode en tijdig daarvóór de kerken van zijn bevindingen op de hoogte stelt".

Dit besluit werd door de generale synode van Hoogeveen genomen naar aanleiding van een passage uit het rapport van Commissie 1 ter synode (rapporteur ds. T. J. Keegstra) inzake het „Verslag van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1967 tot december 1968". (stencil nr. 149). Deze passage luidde:

„Tenslotte zou Uw commissie nog graag het volgende onder uw aandacht brengen. Bij haar kwam de vraag op, of het geen aanbeveling verdient de structuur van het college van deputaten-curatoren eens aan een onderzoek te onderwerpen. Uw commissie denkt onder meer aan het feit, dat zij, die eens benoemd werden tot deputaat-curator telkens worden herbenoemd, hetgeen in de praktijk betekent dat ze soms tientallen jaren aaneen in het college zitting kunnen hebben. Uw commissie vraagt zich af, of dit een juiste situatie is, die geheel beantwoordt aan het karakter van een kerkelijk deputaatschap. Het gevaar is immers niet denkbeeldig, dat op deze wijze een permanent bestuurscollege wordt gevormd, waarin de nodige afwisseling gaat ontbreken. Het is niet zonder reden, dat in allerlei andere colleges een regelmatige aftreding plaats vindt.

Maar ook op andere punten zou een nader onderzoek naar de structuur van het college zin kunnen hebben, bijvoorbeeld: zou het niet wenselijk zijn om naast theologen ook enige niet-theologen in het college te benoemen? Uw commissie is van oordeel, dat een speciaal deputaatschap op zijn plaats zou zijn om heel de structuur van het college van deputaten-curatoren aan een onderzoek te onderwerpen. Dit deputaatschap zou aan de e.v. generale synode verslag van zijn arbeid moeten uitbrengen en tijdig daarvóór de kerken van zijn bevindingen op de hoogte stellen"

Door de Generale Synode werden in het deputaatschap benoemd de brs. P. Jasperse te Leiden

(S), prof. dr. Jw. van den Berg te Groningen, dr. A. J. Hendriks te Capelle a.d. IJssel (primi) en D. Smilde te Oranjewoud (secundus).

2. WERKWIJZE VAN HET DEPUTAATSCHAP

Het deputaatschap heeft gemeend een werkwijze te moeten volgen, welke zich niet beperkt tot het kennis nemen van op de taak van het deputaatschap betrekking hebbende reglementen van de Theologische Hogeschool e.d., maar die tevens wordt gekenmerkt door informatieve besprekingen met colleges, welke geacht mogen worden voor de taakvervulling van het deputaatschap belangrijke opmerkingen te kunnen maken.

Als zodanig werden beschouwd:

1. Het voormalige moderamen der generale synode;
2. Het college van curatoren;
3. Het college van deputaten-financieel;
4. De senaat van de Theologische Hogeschool;
5. De studenten-faculteitscommissie.

Het gesprek met de eerstgenoemde groep vond plaats tijdens de eerste bijeenkomst van deputaten en heeft deputaten de gelegenheid geboden vragen te stellen met betrekking tot de door de synode aan deputaten verstrekte opdracht.

De gesprekken met de onder 2 t/m 5 genoemde colleges hebben in de aangegeven volgorde plaats gevonden, doch eerst nadat deputaten in enkele onderlinge vergaderingen zich een voorlopige mening hadden gevormd. Met behulp van tevoren aan de genoemde colleges toegezonden discussiepunten werden tijdens de achtereenvolgende besprekingen de inzichten van deputaten getoetst en afgestemd op de feitelijke omstandigheden.

De tevoren toegezonden discussiepunten waren de volgende:

1. Het bij reglement aan de Hogeschool gestelde doel is de wetenschappelijke vorming van toekomstige dienaren des Woords. Wat is met het oog op dit doel de eigen taak van het college van curatoren?
2. Hoe verhoudt zich de taak van het college van curatoren tot de taak van deputaten-financieel?
3. Moet de aanwezigheid van niet-theologen in het college van curatoren uit een oogpunt van goede taakvervulling als wenselijk worden beschouwd?
4. De huidige wijze van benoemen van leden van het deputaatschap-curatoren geschiedt op basis van regionale vertegenwoordiging. Is het aanvaardbaar dat de generale synode het college aanvult door de benoeming van personen in het deputaatschap buiten de voordrachten der p.s.-en om?
5. Zijn er ook specifieke eisen te stellen aan een curator?
6. Moet de zittingsduur in het college worden beperkt?
7. Verdere van belang geachte discussiepunten.

In alle gevallen werd in een openhartige bespreking van gedachten gewisseld. Voor de ondervonden medewerking willen de samenstellers van dit rapport gaarne hun dank aan alle betrokkenen uitspreken.

Ter vermijding van misverstand zij vermeld dat de in dit rapport opgenomen voorstellen uitsluitend en volledig voor de verantwoordelijkheid van het deputaatschap komen. Voor het feit dat br. D. Smilde aan alle werkzaamheden volledig heeft deelgenomen zijn zijn mede-deputaten hem zeer dankbaar.

Als rapporteur is opgetreden br. A. J. Hendriks.

3. DE BETEKENIS VAN HET CURATORSCHAP

Alvorens over te gaan tot een weergave van de voornaamste resultaten van de in de voorgaande paragraaf aangeduide gesprekken, is het voor een goed begrip nuttig allereerst

enige informatie te verschaffen ten aanzien van de grote betekenis van het college van curatoren.

De Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland verricht haar arbeid volgens een reglement, zoals dit laatstelijk werd vastgesteld door de generale synode van Amersfoort-West in 1967.

Volgens art. 1 van dit reglement gaat het aan de hogeschool om de wetenschappelijke vorming van dienaren des Woords. Op een tweetal uitdrukkingen uit dit artikel dient de aandacht te worden gevestigd, te weten de uitdrukking „wetenschappelijke vorming” en „dienaren des Woords”.

Wat onder de eerste term moet worden verstaan wordt niet nader in een toelichting of iets dergelijks uiteengezet. In elk geval is duidelijk dat de opleiding aan de hogeschool volgens het reglement aan bepaalde standaarden, minimum-eisen, zal moeten voldoen. Uiteraard spelen hierbij de bekwaamheden en de inzet van de hoogleraren een belangrijke rol, maar uit art. 5 van het reglement blijkt dat de kerken van oordeel zijn, dat ook curatoren in deze een rol spelen.

De kerken verzorgen namelijk, aldus art. 3 van het reglement, de hogeschool door deputaten-curatoren en deputaten-financieel. Deze deputaten-curatoren nu hebben volgens art. 5 de taak om met de hoogleraren de vakken te regelen, die door ieder hunner moeten worden onderwezen en het jaarlijks collegerooster vast te stellen; dit laatste op voordracht der hoogleraren.

Voorts kent art. 5 curatoren het recht toe te allen tijde colleges en examens bij te wonen. De generale synode van Amersfoort-West van 1967 heeft ook een Instructie voor de deputaten-curatoren vastgesteld, dat wil zeggen aangegeven hoe zij hun taak zullen uitvoeren. De in het reglement aangegeven taak van curatoren wordt daarin meer tot in bijzonderheden uitgewerkt. Op deze bijzonderheden willen wij niet ingaan, maar erop wijzen van hoe grote betekenis met het oog op de wetenschappelijke vorming van de dienaren des Woords de taak van curatoren is.

In het tezamen met de hoogleraren regelen van de vakken, die onderwezen worden, en het op voordracht van de hoogleraren vaststellen van het collegerooster, dat wil zeggen, het bepalen van het aantal uren per collegeweek, bezitten curatoren de bevoegdheid in sterke mate de aan de hogeschool gegeven wetenschappelijke vorming in deze of gene richting te sturen. Zij kunnen dat doen in restrictieve dan wel in expansieve richting.

Met dit laatste wordt het volgende bedoeld. Moet elke hoogleraar niet uitsluitend, maar wel in de eerste plaats waken over de belangen van het vak of de vakken, die hij onderwijst, elke curator moet in de eerste plaats, maar evenmin uitsluitend, waken over de opleiding als geheel.

In de loop van jaren kan in een opleiding een element van eenzijdigheid sluipen door steeds sterkere benadrukking van één of bepaalde vakken, zonder dat daarbij van enig boos opzet sprake behoeft te zijn. Curatoren zijn dan geroepen dit te onderkennen en bij te sturen. Het onderwijs in bepaalde vakken kunnen zij beperken.

Omgekeerd kan het zijn dat bepaalde vakken aan wetenschappelijke betekenis winnen, die vroeger van minder of geen belang zijnde vakken werden geacht.

Het kan zijn dat de wetenschappelijke vorming van dienaren des Woords dan een verruiming moet ondergaan. Restrictie en expansie kunnen uiteraard in hetzelfde tijdsbestek optreden. Het patroon van de opleiding ondergaat dan in versterkte mate wijzigingen. Aangezien het gaat om de opleiding van dienaren des Woords van de Gereformeerde Kerken zal het uit het bovenstaande duidelijk zijn dat de wijze, waarop curatoren hun ambt verstaan van belang is niet alleen voor de hoogleraren en voor de studenten, maar op iets langere termijn alsmede op veel grotere schaal, ook voor de kerken. De gedachte dat voor de kerken het beste nog niet goed genoeg is zal een actief gebruik van de hierboven beschreven bevoegdheden stimuleren.

Het tweede element uit art. 1 van het reglement van de hogeschool, waarop wij de aandacht vestigden, is dat het aan de hogeschool gaat om de wetenschappelijke vorming van dienaren des Woords. Het gaat niet om een beroep of discipline, maar om een kerkelijk ambt, dat alles te maken heeft met de bediening van de sleutelen des hemelrijks.

Het is dan ook zeer begrijpelijk dat art. 5 tevens bepaalt dat de curatoren toezicht zullen oefenen op de belijdenis van hoogleraren en lectoren, „opdat alles uit hun onderwijs geweerd blijve, wat afbreuk zou doen aan de belijdenis der kerken". Het belang van het uitoefenen van het toezicht wordt door art. 5 met deze woorden duidelijk omschreven en behoeft geen nadere toelichting.

Het voorgaande samenvattend kan worden gesteld dat de taak van de curatoren kan worden gezien als het waken voor zowel het gereformeerde als het wetenschappelijke karakter van de vorming aan de Theologische Hogeschool.

In dit gegeven vinden wij een belangrijk uitgangspunt bij het bespreken van de vraag in hoeverre wijzigingen in de structuur van het college van curatoren wenselijk zijn.

4. DE RESULTATEN VAN DE BESPREKINGEN

In hetgeen volgt komen aan de orde de voornaamste bevindingen van de commissie met betrekking tot de verschillende vragen aan resp. curatoren, senaat, deputaten-financieel en het bestuur van de faculteits-vereniging gesteld.

De bevindingen komen aan de orde in de volgorde van de vragen, weergegeven in paragraaf 2. Teneinde persoonlijke aspecten te vermijden, zullen geen namen genoemd, doch slechts algemene overzichten van uitgesproken opinies gegeven worden.

4.1 De taak van curatoren t.a.v. de wetenschappelijke vorming tot dienaar des Woords
Gebleken is dat de kerkelijke moeilijkheden in de achter ons liggende jaren aan het college van curatoren veel tijd hebben gekost, waardoor de algemene taakvervulling niet steeds zo kon geschieden als wel wenselijk geacht werd.

Er mag van worden uitgegaan dat meer normale tijden gelegenheid zullen bieden rustig te arbeiden aan zaken, die in het verleden bleven liggen Als zodanig kunnen worden genoemd: de huisvesting van de Theologische Hogeschool, de bibliotheek, de uitbouw van het onderwijs, de regeling van de arbeidsverhoudingen etc.

Van andere aard zijn opmerkingen, welke gemaakt zijn met betrekking tot de wijze van werken van het college. We noemen: curatoren hebben één hunner als secretaris, maar deze moet zelf de werkzaamheden verrichten, indien hij iedereen tevoren de stukken wil toesturen (hetgeen voor een predikant in functie bezwaarlijk is). Dit werkt ook belemmerend voor het moderamen van het college om als een dagelijks bestuur op te treden.

Men zal kunnen verstaan dat de doelmatigheid en de besluitvaardigheid van het vergaderen als zodanig onder deze dingen lijdt.

Voorts is gebleken dat van het college als geheel in toenemende mate deskundigheid wordt geëist ten aanzien van zaken die het hoger en het voorbereidend hoger onderwijs betreffen. De veranderingen in de voorbereiding tot het wetenschappelijk onderwijs, alsmede nieuwe inzichten in de opzet van een wetenschappelijke vorming, vragen om een aandachtige bestudering en een continu volgen van de ontwikkeling. Dit is haast niet doenlijk voor wie niet dagelijks in het onderwijs staat. Niettemin zal men verstaan dat voor het docerend personeel aan de hogeschool een bestuurscollege met o.a. een dergelijke deskundigheid een aantrekkelijke zaak is.

Tenslotte moet in dit kader ook geplaatst worden het gebrek aan contact met studenten. Ook het bezoeken van de colleges, zoals de curatoren dit getrouw doen, leidt niet altijd tot een gesprek met studenten. De studenten bezitten geen andere mogelijkheden tot gedachtenwisseling met curatoren en zien dit als een gemis.

4.2 *De verhouding tot deputaten-financieel*

In de persoonlijke sfeer is de verhouding tussen de beide colleges zeer goed. Naar werd vernomen, is de onderlinge verstandhouding tussen deputaten-curatoren en de deputaten-financieel nimmer zo prettig geweest. Tegen deze achtergrond werden uitspraken vernomen zowel pro als contra een integratie van beide colleges.

Thans is het zo dat de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het bestuur van de Theologische Hogeschool ligt bij het college van curatoren. Op aanwijzen van de synode worden bepaalde aangelegenheden behartigd door deputaten-financieel en volgen curatoren deze zoveel mogelijk in hetgeen zij voorstellen. Niettemin blijven curatoren in laatste instantie aansprakelijk.

Aangezien de instandhouding van een instelling niet alleen theologische en onderwijskundige, maar ook arbeidsrechtelijke, bouwkundige, administratieve en andere problemen met zich brengt, voelen een aantal geënqueteerden veel voor een geïntegreerd bestuursorgaan, zodat in een goede coördinatie de samenhang tussen al deze beleidsaspecten op de juiste wijze tot uitdrukking komt.

Aan de andere zijde werden in meerderheid meningen naar voren gebracht, waaruit bleek dat men weinig of geen behoefte gevoelde om het onderwijs aan de hogeschool te bespreken met niet-theologen of financiële zaken af te handelen met dominees. In kringen van deputaten-financieel, waaronder zakenmensen met een drukke werkkring, is het bijwonen van een lange vergadering met curatoren of het geruime tijd moeten wachten tot het gemeenschappelijke agendapunt toelating tot deze vergadering noodzakelijk maakt, voor sommigen een niet gering bezwaar. Men zou een betere voorbereiding en planning van deze gezamenlijke vergadering wensen, maar ziet in dat bij een landelijke spreiding van betrokkenen coördinatie niet eenvoudig is.

4.3 *De wenselijkheid van benoeming van niet-theologen tot curator*

Een meerderheid van de geënqueteerden is van mening dat benoeming van niet-theologen tot curator niet wenselijk is. Binnen de bestaande structuren kunnen voldoende verbeteringen worden aangebracht. Deskundigen zoals een jurist, een financieel specialist, een bouwkundige etc. kunnen benoemd worden in het college van deputaten-financieel. Een minderheid zou dergelijke deskundigen juist wel opgenomen willen zien in het college van curatoren. De bestuursverantwoordelijkheid is veelomvattend en omvat ook aspecten die bij uitstek behartigd kunnen worden door genoemde deskundigen.

4.4 *De benoemingsprocedure*

Ten aanzien van handhaving van de bestaande benoemingsprocedure bestond grote eenstemmigheid. Grote eenstemmigheid bestond ook ten aanzien van de ernst van de voordracht door de particuliere synoden. Volgens de kerkorde moet worden benoemd, die het meest geschikt geacht wordt. De particuliere synoden moeten de voordrachten aan de generale synode zorgvuldig en verantwoord vaststellen.

Er werd bij de commissie op aangedrongen hierop te wijzen. Dat door de generale synode curatoren zouden worden benoemd buiten de voordracht om werd geen overwegend bezwaar geacht, al noemde men wel het gevaar van het te omvangrijk worden van het college en de mogelijkheid van het ontstaan van twee groepen van curatoren.

4.5 *Specifieke eisen aan curatoren te stellen*

Een curator moet niet alleen dominee zijn, maar ook een echte theoloog: wetenschappelijk en onderwijskundig geïnteresseerd. Gezien zijn vertrouwensfunctie dient zijn confessionele trouw aan geen twijfel onderhevig te zijn. Het uitoefenen van toezicht is een zeer gewichtige zaak. Behalve dit werden bestuurlijke kwaliteiten genoemd als een belangrijke voorwaarde

voor een goed vervullen van het curatorschap.

4.6 De zittingsduur

In principe loopt deze af bij elke generale synode. De vraag is of herhaalde herbenoemingen wenselijk zijn. Hier spelen 2 tegenovergestelden een rol: doorstroming en continuïteit. Tegen een gedeeltelijke herbenoeming van het college bestaat uit bestuurlijk oogpunt weinig bezwaar. Iets anders is dat een leeftijdsgrens van 70 à 72 jaar door meerderen wenselijk wordt geacht, alhoewel sommige predikanten na hun emeritaat ten behoeve van het kerkverband méér presteren dan daarvoor; ze hebben nu voor zoiets tijd.

4.7 De verhouding met de hoogleraren

Sedert de Vrijmaking is het gebruikelijk dat de hoogleraren zoveel mogelijk ter vergadering zijn teneinde van advies te dienen. Een beperking in de toekomst van dit aantal tot enkele hoogleraren, terwijl de andere hoogleraren naar gelang de samenstelling van de agenda aanwezig zijn ter vergadering, wordt niet onmogelijk geacht.

5. OVERWEGINGEN VAN BELANG BIJ DE TE FORMULEREN VOORSTELLEN

Uit de in het voorgaande weergegeven voornaamste bevindingen van de commissie blijkt dat ten aanzien van verschillende punten tegenovergestelde meningen vernomen werden. Teneinde tot een standpuntbepaling te komen is het gewenst een aantal criteria te formuleren, waaraan de uiteindelijke voor te stellen situatie naar de mening van de ondergetekenden moet voldoen.

Twee zaken moeten daarbij worden onderscheiden, nl. welke die criteria zijn en hoe hun onderlinge verhouding moet worden gezien.

5.1 Vier criteria

Welke structuur men uiteindelijk ten aanzien van het college van curatoren, ook verkiest, steeds zal men worden geconfronteerd met de volgende aspecten:

- confessionele trouw;
- wetenschappelijke interesse;
- regionale vertegenwoordiging;
- bestuurlijke capaciteiten.

Onder confessionele trouw wordt verstaan de persoonlijke binding aan de aangenomen belijdenis en ordening der kerken. Het lijkt geen twijfel dat een dergelijke eis aan leden van het hoogste college van de opleidingsschool van dienaren des Woords moet worden gesteld.

Wetenschappelijke interesse is een sleutelwoord, dat wil herinneren aan de theologische belangstelling, maar ook de geïnteresseerdheid in onderwijskundige vraagstukken, welke passend geacht moeten worden bij hen die verantwoordelijkheid dragen voor de gang van zaken aan een wetenschappelijke instelling.

Onder regionale vertegenwoordiging wordt begrepen het belang, dat alle kerken zich betrokken gevoelen bij het bestuur van hun hogeschool. Daar het niet mogelijk is van alle kerken een lidmaat op te nemen in het college van curatoren, is in het verleden gekozen voor een beperkte regionale vertegenwoordiging: namelijk per particuliere synode. Officieel benoemt de generale synode, maar in feite komt het op p.s.-vertegenwoordiging neer.

Bestuurlijke capaciteiten hangen samen met het instandhouden en naar behoren doen functioneren van het apparaat der hogeschool. Hierbij kan worden gedacht aan het aanstellen van personeel, de huisvesting, de bibliotheek, de onderlinge samenwerking etc.

5.2 De onderlinge verhouding van deze vier criteria

Het zal duidelijk zijn dat de opvatting, welke men ten aanzien van de samenstelling van het

college van curatoren toegedaan is, in hoge mate wordt bepaald door het gewicht dat men aan deze verschillende criteria hecht.

Om een voorbeeld te noemen: terwille van de wetenschappelijke interesse zou men bij de benoeming het criterium van confessionele trouw wat minder zwaar kunnen laten wegen. Geen gereformeerd mens zal hiermede instemmen, maar het voorbeeld is duidelijk en leert ons hoezeer de confessionele trouw als criterium de hoogste prioriteit heeft. Uit het feit dat de benoemingsprocedure inhoudt dat de generale synode tot curator benoemt de personen, welke daartoe zijn voorgedragen door de particuliere synoden, kan worden geconcludeerd dat de tweede plaats toegekend is aan de regionale vertegenwoordiging.

Bestaan ten aanzien van de confessionele trouw en de regionale vertegenwoordiging duidelijke regelingen en afspraken, ten aanzien van de wetenschappelijke interesse en de bestuurlijke capaciteiten van curatoren is geen enkele vorm van een regeling te constateren en lopen de zaken zoals ze lopen.

Blijkbaar is in het verleden het gewicht van deze criteria niet zó groot geacht, dat voorzorgen getroffen werden, om deze tot hun recht te doen komen.

Het is de overtuiging van de commissie dat in de toekomst de betekenis van de criteria: wetenschappelijke interesse en bestuurlijke capaciteiten relatief groter zal worden. Als argumenten hiervoor kunnen o.a. worden genoemd:

1. De zeer grote veranderingen bij het voorbereidend hoger onderwijs onder invloed van de Mammoetwet. Men zie hierover nader de uiteenzetting in de bijlage.
2. De hogere eisen, welke aan de wetenschappelijke vorming moeten worden gesteld in verband met de steeds moeilijker omstandigheden waaronder het ambt van dienaar des Woords moet worden vervuld. De verstedelijking van het platteland, het toenemend aantal academici en personen met hogere beroepsopleiding onder de kerkleden, de voortschrijdende secularisering van het openbare leven, de toenemende invloed van de valse profetie en nog een aantal ontwikkelingen meer maken het predikantsambt steeds ingewikkelder. De opleiding moet hierop afgestemd zijn.
3. Het grotere aantal docenten aan de Theologische Hogeschool, waardoor het coördinatieprobleem in het theologische onderricht sterker naar voren treedt.
4. De toepassing van nieuwe methoden in de onderwijstechniek.
5. Huisvesting, regeling der arbeidsverhoudingen enz. worden tegenwoordig belangrijker geacht dan vroeger, bijv. de nieuwbouw van scholen, de financiële consequenties van ziekte, ongeval en overlijden.

Op grond van deze overwegingen acht de commissie de wetenschappelijke interesse en de bestuurlijke capaciteiten tenminste even belangrijke criteria als de regionale vertegenwoordiging. Dit impliceert dat de generale synode aan de particuliere synoden richtlijnen zou moeten verstrekken, dat deze bij het bepalen van hun voordracht de wetenschappelijke interesse en de bestuurlijke capaciteiten als criteria meer gewicht zullen toekennen dan voorheen en het samenstellen van de voordracht als een belangrijk agendapunt zullen behandelen.

Voorts houdt dit voor de generale synode in de bevoegdheid het college van curatoren zelfstandig uit te breiden met zulk een aantal en van zodanige kwaliteit als met het oog op de taak van curatoren tot de komende generale synode dienstig lijkt.

Om enkele voorbeelden te noemen: De bibliotheek van de Theologische Hogeschool is niet systematisch gecatalogiseerd. Een deskundige broeder zou voor een periode tot curator kunnen worden benoemd om leiding te geven aan de catalogiseerarbeid. Bij de volgende synode vindt geen herbenoeming plaats indien zijn taak is gedaan. Dezelfde gedachtengang kan men volgen bij nieuwbouw, arbeidsregelingen, onderwijskundige problemen etc. Voorts zou de generale synode een predikant met bijzondere wetenschappelijke verdienste buiten de voordrachten om als curator kunnen benoemen (bijv. iemand als wijlen ds. Wiskerke).

Hetzelfde kan gesteld worden van een predikant met een grote pastorale ervaring.

Tevens zou kunnen worden overwogen een niet-theoloog te benoemen met algemeen-bestuurlijke capaciteiten bijv. die weet hoe de agenda-behandeling van een vergadering kan worden bekort en op welke wijze de besluitvaardigheid kan worden vergroot. Hier en daar leven onder ons zulke personen, die in liefde voor de school der kerken niet onderdoen voor dominees en door hun maatschappelijke ervaring en bezonken oordeel bijzonder waardevolle gesprekspartners kunnen zijn.

Het is opmerkenswaardig dat het reglement van de hogeschool niet stelt dat alleen predikanten curator kunnen zijn. Evenals kerkeraden, classes, synoden etc. kunnen in principe curatoren uit zowel predikanten als andere kerkleden bestaan.

6 VOORSTELLEN

In hetgeen hierna volgt kan men de uiteindelijke voorstellen van de commissie aantreffen.

Uit het voorgaande zal duidelijk geworden zijn dat bij de samenstelling van het college van curatoren gestreefd moet worden naar het daarvoor kenmerkend zijn van

- a. confessionele trouw;
- b. wetenschappelijke interesse;
- c. regionale vertegenwoordiging;
- d. bestuurlijke capaciteiten.

Ten aanzien van a. ziet de commissie geen wenselijkheid van nieuwe maatregelen, boven de bepalingen welke reeds bestaan.

Ten aanzien van b. spreke de generale synode uit het wenselijk te achten dat door de particuliere synoden op zorgvuldige wijze nagegaan wordt welke ambtsdragers uit hun ressorten door theologisch-wetenschappelijke belangstelling opvallen en voor voordracht in aanmerking komen.

Terwille van de onderwijskundig-paedagogische inbreng zou de generale synode moeten beschikken over de bevoegdheid één of twee curatoren aan de ingekomen voordrachten toe te voegen, voorzover door particuliere synoden hierin al reeds niet is voorzien. Op deze wijze zou het college van curatoren bestaan uit personen, benoemd op voordracht van particuliere synoden en personen benoemd op aanbeveling van het aftredende college van curatoren, dan wel zonder voordracht van enige instantie buiten de generale synode zelf.

Uit het voorgaande blijkt dat de commissie van mening is dat de regionale vertegenwoordiging wel belangrijk is, maar dat dit niet mag uitsluiten dat door de generale synode daarboven meerderen worden benoemd. Een college van 12 à 15 curatoren acht de commissie niet ondenkbaar.

Met de vraag hoe dit college vruchtbaar zou kunnen werken, komt de commissie op de volgende vraag, nl. wat zou kunnen worden gedaan om de bestuurlijke capaciteiten te vergroten.

Allereerst wordt voorgesteld aan de functie van het moderamen van curatoren meer inhoud te geven. Dit moderamen zou zoveel als wenselijk is, maar in elk geval eenmaal per maand, op een vaste dag moeten bijeenkomen, tezamen met de rector van de senaat en een tweetal vertegenwoordigers van deputaten-financieel. Op deze vergadering worden de zaken afgedaan, die redelijkerwijs geacht kunnen worden te worden afgedaan door een dagelijks bestuur. Gezamenlijk kan men overzien welke zaken door welk college en in welke volgorde afgehandeld dienen te worden zodat een goede coördinatie verzekerd is. Voorts kan men allerlei zaken afdoen, welke van uitvoerend karakter zijn en welke geen principieel aspect hebben, waarna het voltallige college daarover niet meer behoeft te handelen.

Tenslotte dient het moderamen in dit overleg de agenda voor de curatorenvergadering vast te stellen en zorg te dragen dat het college tevoren tijdig van stukken wordt voorzien.

Vervolgens zou het naar de mening van de commissie aanbeveling verdienen in sterkere mate

dan voorheen met commissies te werken. Is het de bedoeling dat het moderamen het geheel overziet, uit curatoren, deputaten-financieel, hoogleraren, studenten en eventueel deskundigen zou men commissies kunnen samenstellen, die adviezen voorbereiden met betrekking tot allerlei zaken van de hogeschool: huisvesting, bibliotheek, onderwijs, studentenleven, arbeidsverhoudingen, toelatingszaken etc. De uiteindelijke besluiten zouden genomen moeten worden door curatoren. Men zal zich afvragen hoe de verhouding tot de deputaten-financieel moet worden gezien. Naar het oordeel van de ondergetekenden moeten deze worden gezien als een vaste, door de synode ingestelde commissie, met een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de financiën en de administratie, waarbij echter principiële en ingrijpende aangelegenheden worden beslist door curatoren.

Het zal duidelijk zijn dat het goed laten functioneren van dit geheel hoge eisen stelt aan het secretariaat. Daarom zou ten dienste van het werk van het moderamen, de curatoren, de deputaten-financieel, de commissies en eventueel de senaat een beroepskracht moeten worden aangetrokken. Deze zou vergaderingen moeten notuleren, agenda's en stukken redigeren en uitzenden etc. Een ervaren secretaresse kan hierin van bijzonder groot nut zijn. Men kan eventueel, indien men dit secretariaat van de hogeschool nog meer inhoud wil geven, denken aan een mannelijk persoon als adjunct-secretaris (van curatoren), welke dan wel, eventueel voor halve dagen, zou moeten worden geassisteerd door een typiste.

Door bovengenoemde wijzigingen zou het voltallige college van curatoren minder vaak bijeen behoeven te komen en wanneer dit bijeenkomt, zou dit moeten zijn om goed voorbereide bestuurlijke beslissingen te nemen. Hierdoor wordt aan de andere bezwaren t.a.v. de vergadertijd (vaak een tijdrovende aangelegenheid), alsmede de daaraan verbonden reistijd gedeeltelijk tegemoet gekomen.

In dit verband zou de commissie willen voorstellen dat de generale synode uitspreekt dat geen personen ouder dan 72 jaar meer als curator zullen worden voorgedragen of benoemd. In het bedrijfsleven wordt voor commissarissen van vennootschappen deze leeftijdsgrens ook aangehouden. Op deze basis is het mogelijk als predikant na emeritering op 70-jarige leeftijd nog maximaal 5 jaren de kerken zijn diensten te verlenen. Het voordeel van emeriti is dat zij vaak over tijd en ervaring beschikken. Als regel geldt als nadeel dat zij door hun leeftijd en door het niet meer bekleden van een dagelijkse verantwoordelijkheid langzamerhand een steeds grotere distantie tot de ontwikkelingen van het kerkelijk en maatschappelijk leven verkrijgen. De commissie stelt daarom voor ergens een grens te stellen en daarbij aan te sluiten bij algemene regelingen, alhoewel zij zich bewust is dat voor predikanten met grote bestuurlijke ervaring uitzonderingen moeten kunnen worden gemaakt. Aan de andere zijde wil de commissie erop wijzen dat het wenselijk is dat behalve oudere, ook jongere predikanten zitting hebben als curator.

De particuliere synoden moeten hierop acht geven.

Tenslotte wil de commissie ter completering nog enkele aanbevelingen doen.

1. Het wordt door de commissie wenselijk geacht dat de voltallige curatoren-vergaderingen worden bijgewoond door rector en secretaris van de senaat, maar niet door alle hoogleraren, wanneer de agenda daartoe geen aanleiding geeft.
2. Benoemingsbrieven van personeel zouden behalve door de president en de secretaris van curatoren, tevens moeten worden getekend door de voorzitter en de secretaris van deputaten-financieel, aangezien in formele zin deputaten-financieel het bestuur vormen van de stichting, waarin de Theologische Hogeschool is ondergebracht.¹
3. Behoudens de ene maal per jaar dat het reglement dit voorschrijft (art. 4), kunnen de

¹ Alhoewel een oordeel hierover te geven niet aan de commissie is, wil zij toch wel een door haar vernomen voorstel doorgeven, namelijk de gedachte dat elke particuliere synode een viertal personen aanwijst, zodat tussentijds bij eventuele plotselinge vacatures aan de hogeschool een „generale synode contracta" kan bijeen komen. Deze zaak is overigens nogmaals, geen zaak voor ondergetekenden.

curatoren terwille van de tijd naar het oordeel van de commissie zonder bezwaar buiten Kampen vergaderen, bijv. in Zwolle.

4. De deputaten-financieel moeten zelf voordrachten ter benoeming kunnen indienen bij de generale synode. Men kan dan tevoren geschikte personen polsen, met de vraag of zij gelegenheid hebben medewerking te geven.
5. In het algemeen verdient het aanbeveling dat het moderamen van een generale synode zich ervan vergewist hoe het staat met de beschikbare tijd van personen, die de synode in een deputaatschap voornemens is te benoemen.
6. Naargelang de voorstellen van ondergetekenden worden overgenomen zullen overeenkomstige wijzigingen in het reglement en de instructie van curatoren nodig zijn.

Jw. van den Berg
A. J. Hendriks
P. Jasperse
D. Smilde

BIJLAGE BIJ RAPPORT STRUCTUUR COLLEGE CURATOREN

Deputaten zijn voorts van oordeel, dat curatoren eisen zullen hebben te stellen aan de opleiding van hen, die toelating tot de Theologische Hogeschool denken te vragen c.q. aan de Gereformeerde Lycea te Amersfoort, Groningen en Rotterdam.

Momenteel kunnen jonge mensen, die met gunstige uitslag eindexamen van zowel Atheneum als Gymnasium-A en -B afgelegd hebben, toegelaten worden tot de theologische studiën aan de Rijks-Universiteiten.

Vroeger was hiervoor de opleiding-Gymnasium verplicht of het eindexamen HBS, Gymnasium-B, aangevuld met het Staatsexamen.

Hierbij dient in het oog gehouden te worden, dat de eindexamens-Atheneum (de vroegere HBS) en Gymnasium-B elkaar weinig zullen ontlopen.

Voor het eindexamen-Atheneum kan men latijn als examenvak kiezen; de vooropleiding is echter korter, waardoor de kennis van deze taal heel wat minder diep zal zijn; zeker onvoldoende voor de theologische studie.

Gymnasium-B heeft latijn als examenvak. Waar in dit geval vroeger met dit vak begonnen wordt, zal de kennis van het latijn van deze kandidaten groter zijn dan die van de Atheneum-kandidaten.

Tot de Gymnasium-B opleiding behoort echter niet het grieks.

Voor de theologische studie aan onze Hogeschool is het Gymnasium-A nog het beste schooltype; op voorwaarde dat het volgende „vakkenpakket" verplicht gesteld wordt: latijn, grieks, frans, duits, engels en geschiedenis. De schoolleiding onzer lycea is bevoegd zulk een „vakkenpakket" verplicht te stellen.

Hierbij moet dan wel bedacht worden, dat wat nu „Gymnasium-A" genoemd wordt, niet gelijk te stellen is met het vroegere gymnasium. De kennis van de genoemde talen blijft veel oppervlakkiger dan voorheen. De „moeilijke" schrijvers uit de oudheid zullen weinig of niet meer gelezen worden. Als eindexameneis wordt bv. gesteld, dat de kandidaat blijk moet geven een „tekst" begrepen te hebben; niet meer, dat hij hem op voldoende nauwkeurige wijze kan vertalen.

Voor wat het latijn betreft zal de B-kant van het gymnasium het wat moeilijker krijgen, de A-kant wat gemakkelijker, aangezien de programma's elkaar weinig zullen ontlopen. Wat de moderne talen betreft is er geen verschil meer tussen gymnasium en atheneum. Het onderwijs in de moderne talen wordt nl. op een geheel andere leest geschoeid. Vroeger werd voor gymnasium-A en -B de vertaling gevraagd van een beschouwend stuk (wetenschappelijk

genre) in goed Nederlands.

De HBS kreeg een stuk in verhaaltrant. Dit onderscheid wordt thans bij gymnasium en athe-neum totaal uitgewist. De nadruk wordt gelegd op begrip van de tekst, op de spreek- en luister-vaardigheid en enig inzicht in de literatuur.

Dit klinkt allemaal heel mooi; de praktijk zal echter moeten uitwijzen, of het ook inderdaad mooi is. Het is zo goed als zeker, dat de vaardigheid wetenschappelijke teksten te lezen, die vaak lastig zijn, geringer zal worden.

Een en ander zal niet nalaten gevolgen te hebben voor het niveau, waarop wetenschappelijk onderwijs aan de Theologische Hogeschool gegeven wordt; benevens voor hen, die begeren het predikambt in onze kerken te gaan bedienen; die, als het goed is, een geregeld nauwkeurig gebruik van de oude en moderne talen zullen moeten maken.

Wij : zijn dan ook van oordeel, dat een contact tussen curatoren cq. de Senaat van de Hogeschool en de schoolleidingen van de lycea bovengenoemd, zeer nuttig kan zijn. De leraren dezer scholen zouden met de wensen van curatoren, c.q. de hoogleraren, meer rekening kunnen houden en hun onderwijs daarnaar richten. Een leraar kan het peil van zijn onderwijs zeker nog heel wat opvoeren, mits de leerlingen zich bewust zijn om welke belangen het gaat: o.a. de studie aan de Theologische Hogeschool te Kampen.

Aan een predikant in de Gereformeerde kerken zal toch zeker de eis gesteld mogen worden, dat hij de Bijbel goed in de oorspronkelijke talen kan lezen, dat hij voldoende kennis kan nemen van de geestelijke stromingen, waarmee de kerken geconfronteerd worden; waarvoor een behoorlijke kennis van de bovengenoemde oude en moderne talen niet gemist kan worden. Terwijl ook een goede geschiedkundige ontwikkeling een vereiste is om de gang van de wereld-historie in de juiste proporties te kunnen zien en beoordelen.

BIJLAGE 6

(Acta artt. 140, 142, 210, 213 en 216)

EMERITAATSREGELING VOOR DE HOOGLERAREN VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND TE KAMPEN

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

curatoren:	de curatoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen;
stichting:	de Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in De Gereformeerde Kerken in Nederland;
pensioenfonds:	het op de balans van de stichting voor emeritaatsgeld en uitkeringen aan weduwen en kinderen gereserveerd bedrag;
hoogleraar:	de gewone hoogleraar of de buitengewone hoogleraar in volledige dienst van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen;
emeritus-hoogleraar:	de hoogleraar, aan wie emeritaat is verleend;
weduwe:	de echtgenote, met wie een (emeritus-) hoogleraar tot aan zijn overlijden was gehuwd;
kind:	het eigen, aangehuwde en het pleegkind, zoals omschreven in de Kinderbijslagwet voor loontrekkenden of de Algemene Kinderbijslagwet, van een (emeritus-) hoogleraar.

Artikel 2

Aan een hoogleraar wordt bij zijn indiensttreding aanspraak jegens de stichting verleend op emeritaatsgeld voor zichzelf en op een uitkering bij zijn overlijden voor zijn weduwe en kind(eren).

Het emeritaatsgeld en de weduwe- en wezenuitkering zijn voor de wet te beschouwen als een aanvulling op de uitkeringen ingevolge de Algemene Ouderdomswet, respectievelijk de Algemene Weduwen- en Wezenwet, en worden berekend als aangegeven in de hierna volgende artikelen.

Artikel 3

1. Het emeritaatsgeld wordt uitgekeerd met ingang van de eerste dag van de maand september volgende op het studiejaar, waarin aan een hoogleraar emeritaat is verleend, tot en met de dag van zijn overlijden.
De uitkering aan de weduwe gaat in op de dag na het overlijden van de (emeritus-)hoogleraar en wordt uitbetaald tot en met de dag van haar overlijden of haar eerder huwelijk.
De uitkering ten behoeve van een kind gaat in op de dag na het overlijden van de (emeritus-)hoogleraar en wordt uitbetaald, indien en zolang de (emeritus-)hoogleraar, indien hij niet was overleden, voor dit kind ingevolge de Kinderbijslagwet voor loontrekkenden of de Algemene Kinderbijslagwet recht op kinderbijslag zou hebben gehad.
2. De uitbetalingen van het emeritaatsgeld en de uitkeringen aan de weduwe en ten behoeve van een kind geschieden in maandelijkse termijnen bij achterafbetaling.
3. De weduwe van een emeritus-hoogleraar, wier huwelijk op of na de dag van emeritering werd gesloten, heeft geen recht op een uitkering.

Een kind, dat door dit huwelijk te zijner verzorging is gekomen, heeft geen recht op een uitkering.

De curatoren kunnen in een bepaald geval dit recht toekennen.

Artikel 4

1. Het emeritaatsgeld van een emeritus-hoogleraar bedraagt per jaar 70% van zijn over het laatste studiejaar genoten honorarium exclusief de toelagen, verminderd met het bedrag van de uitkering waarop hij op de datum van ingang van zijn emeritaatsgeld recht heeft krachtens de Algemene Ouderdomswet met inachtneming van de in de wet gestelde beperkingen.
2. Aan het einde van ieder kalenderjaar zal het bestuur van de stichting onderzoeken of het voor deze regeling gereserveerde pensioenfonds, na aftrek van de reserve ter dekking van de verleende aanspraken op emeritaatsgeld en op uitkeringen aan weduwen en ten behoeve van kinderen, toereikend is om de tot uitkering gekomen emeritaatsgelden voor het komende jaar met een toeslag te verhogen tot maximaal 70% van het op dat tijdstip geldende honorarium exclusief de toelagen van een hoogleraar, verminderd met het bedrag van de uitkering waarop de emeritus-hoogleraar op dat tijdstip recht heeft krachtens de Algemene Ouderdomswet met inachtneming van de in die wet gestelde beperkingen, en de uitkeringen aan weduwen en wezen dienovereenkomstig te verhogen. Deze toeslag wordt op advies van het bestuur van de stichting door de curatoren verleend.
3. Blijkt bij het in het tweede lid van dit artikel bedoelde onderzoek in enig jaar, dat de middelen niet voldoende zijn, dan wordt op advies van het bestuur van de stichting door de curatoren de toeslag verlaagd dan wel ingetrokken, welk besluit door de eerstkomende generale synode dient te worden goedgekeurd.

Artikel 5

Wanneer aan een hoogleraar, voordat hij de leeftijd van 70 jaar heeft bereikt, emeritaat is verleend, bedraagt zijn emeritaatsgeld per jaar 70% van zijn over het laatste studiejaar genoten honorarium exclusief de toelagen, verminderd met het bedrag van de uitkering waarop hij op de datum van ingang van zijn emeritaatsgeld recht heeft of na die datum recht verkrijgt krachtens de Algemene Ouderdomswet of een andere sociale wet met inachtneming van de in die wetten gestelde beperkingen, met dien verstande, dat indien deze emeritus-hoogleraar inkomsten anders dan uit eigen vermogen verkrijgt, zijn emeritaatsgeld door de curatoren naar evenredigheid van deze inkomsten kan worden verminderd, doch niet verder dan tot de helft van zijn emeritaatsgeld.

Artikel 6

Voor ieder kind ontvangt een emeritus-hoogleraar dezelfde kindertoelage als die hij zou hebben ontvangen, indien hij in actieve dienst zou zijn gebleven. Voor een kind, dat door een na de emeritering van een hoogleraar gesloten huwelijk te zijner verzorging komt, bestaat geen recht op deze kindertoelage. De curatoren kunnen in een bepaald geval dit recht toekennen.

Artikel 7

1. De uitkering aan de weduwe van een hoogleraar is gelijk aan:
 - a. tot en met de laatste dag van de derde maand volgende op de maand, waarin de hoogleraar is overleden: het honorarium, dat hij gedurende die tijd zou hebben ontvangen, indien hij in dienst zou zijn gebleven;
 - b. vanaf de eerste dag van de vierde maand volgende op de maand, waarin de hoogleraar is overleden: per jaar 50% van het op die eerste dag geldende honorarium

- exclusief de toelagen van een hoogleraar.
2. De uitkering aan de weduwe van een emeritus-hoogleraar is gelijk aan:
 - a. tot en met de laatste dag van de derde maand volgende op de maand, waarin de emeritus-hoogleraar is overleden: het emeritaatsgeld, dat hij gedurende die tijd zou hebben ontvangen, vermeerderd met een bedrag gelijk aan de uitkering krachtens de Algemene Ouderdomswet die hij gedurende die tijd zou hebben ontvangen, indien hij niet zou zijn overleden;
 - b. vanaf de eerste dag van de vierde maand volgende op de maand, waarin de emeritus-hoogleraar is overleden: per jaar 50% van het op die eerste dag geldende honorarium exclusief de toelagen van een hoogleraar.
 3. De in het eerste en tweede lid van dit artikel bedoelde uitkering wordt verminderd met het bedrag van de uitkering waarop de weduwe op de datum van ingang van haar weduwnuitkering recht heeft krachtens de Algemene Weduwen- en Wezenwet of de Algemene Ouderdomswet met inachtneming van de in die wetten gestelde beperkingen.
 4. Indien een weduwe van een (emeritus-) hoogleraar inkomsten anders dan uit eigen vermogen verkrijgt, kan haar uitkering door de curatoren naar evenredigheid van deze inkomsten worden verminderd, doch niet verder dan tot de helft van haar uitkering.

Artikel 8

1. De uitkering ten behoeve van een kind van een (emeritus-) hoogleraar is gelijk aan:
 - a. tot en met de laatste dag van de derde maand volgende op de maand, waarin de (emeritus-) hoogleraar is overleden: de kindertoelage, die hij gedurende die tijd voor dit kind zou hebben ontvangen, indien hij niet zou zijn overleden;
 - b. vanaf de eerste dag van de vierde maand volgende op de maand, waarin de (emeritus-) hoogleraar is overleden: per jaar 7½ % van het op die eerste dag geldende honorarium exclusief de toelagen van een hoogleraar.
2. De in het eerste lid van dit artikel bedoelde uitkering wordt verminderd met het bedrag van de uitkering waarop dat kind op de datum van ingang van zijn wezen-uitkering recht heeft krachtens de Algemene Weduwen- en Wezenwet met inachtneming van de in die wet gestelde beperkingen.
3. Het in het eerste lid, onder b van dit artikel vermelde percentage wordt verdubbeld, Indien de (emeritus-) hoogleraar geen weduwe nalaat, die recht heeft op een uitkering, of indien en zodra de weduwe, die recht heeft op een uitkering, is overleden.
4. De in het eerste lid van dit artikel bedoelde uitkering wordt gedaan aan de weduwe dan wel aan de wettige vertegenwoordiger van het kind.
5. De uitkeringen aan de weduwe en aan de kinderen gaan tezamen het bedrag waarop de (emeritus-) hoogleraar recht zou hebben gehad, niet te boven.

Artikel 9

Indien een hoogleraar onverhoopt uit zijn dienst zou moeten worden ontzet of mocht breken met De Gereformeerde Kerken in Nederland, door welke de Theologische Hogeschool te Kampen wordt onderhouden, verkrijgt hij een premievrije aanspraak jegens de stichting op een verminderd emeritaatsgeld en op een verminderde uitkering bij zijn overlijden voor zijn weduwe en kinderen.

Het verminderde emeritaatsgeld bedraagt per jaar m/n-deel van het ingevolge artikel 4, eerste lid, op het tijdstip van dienstbeëindiging berekend emeritaatsgeld, waarbij m is het aantal volbrachte dienstjaren, en n het aantal dienstjaren, dat hij had kunnen volbrengen, indien hij tot zijn emeritaat in dienst was gebleven.

De verminderde uitkering per jaar voor zijn weduwe en kinderen bedraagt m/n-deel van 50% respectievelijk 7½ % van zijn over het laatste studiejaar genoten honorarium exclusief de

toelagen, welk deel wordt verminderd met de voor een weduwe resp. kinderen met dezelfde gegevens als zijn echtgenote en kinderen op het tijdstip van dienstbeëindiging geldende uitkeringen krachtens de Algemene Weduwen- en Wezenwet.

Hem wordt een schriftelijk bewijs van deze premievrije aanspraak gegeven. Een en ander wordt geregeld met inachtneming van de wettelijke bepalingen terzake.

Artikel 10

Deze regeling kan door een generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland worden gewijzigd.

Artikel 11

Deze regeling treedt in werking op de dag volgende op die waarop zij door een generale synode zal zijn vastgesteld. Hetzelfde geldt met betrekking tot later in deze regeling aan te brengen wijzigingen.

Alvorens tot wijziging over te gaan zal de generale synode zich verzekeren van de aanvaarding van de wijziging daarvan - door middel van ondertekening - door de hoogleraren.

Artikel 12

Deze regeling is vastgesteld door de generale synode van Hattem op 20 februari 1973 en vervangt ten aanzien van de op deze datum in actieve dienst zijnde hoogleraren de „Bepalingen voor het verlenen van emeritaatsgelden aan hoogleraren der Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland en voor de verzorging van hun weduwen en wezen, vastgesteld door de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952".

BIJLAGE 7
(Acta art. 72)

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE MET DE
HOGE OVERHEID**

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,
Hierbij mogen deputaten, in het hoofd van deze brief genoemd, u doen toekomen het rapport hunner werkzaamheden in de afgelopen periode van 1970 tot heden. Deputaten hebben tweemaal vergaderd. In de eerste vergadering werd drs. D. Deddens aangewezen als praeses, ds. M. J. C. Blok als secretaris en br. J. van de Dijk als quaestor.

Conform hun opdracht zijn deputaten vooreerst nagekomen hetgeen bepaald is door de generale synode van Dordrecht 1893, Acta art. 138; van Groningen 1899, Acta art. 38 onder B; van Amsterdam 1908, Acta art. 52 onder C; en van Amersfoort 1967, Acta art. 245 („zij spreekt uit" onder 2 a).

In dit verband dient gememoreerd te worden (wat in het rapport van de vorige deputaten aan Hogeveen niet meer kon worden opgenomen), dat drs. D. Deddens in januari 1970 aan zijn adres een uitnodiging ontving in opdracht van Prinses Beatrix en Prins Claus, alsmede van Prinses Margriet en Mr. P. van Vollenhoven tot het bijwonen van de doop van hun kinderen Constantijn en Bernhard op 21 febr. 1970 in de Domkerk te Utrecht.

Met instemming van de toenmalige deputaten berichtte drs. Deddens op de bijgevoegde antwoordkaart, dat aan deze uitnodiging geen gevolg kon worden gegeven. Voorts zijn conform de opdracht de respectieve classes verzocht om een opgave van de in haar vertegenwoordigde kerken.

Alle classes hebben positief gereageerd.

De verkregen lijst is met de meest recente gegevens opgezonden aan de Hoge Overheid, die aan deputaten bericht van ontvangst deed toekomen.

Wat in de derde plaats de opdracht betreft, genoemd in art. 246, „zij besluit" 5 onder c, moeten deputaten opmerken, dat de zaak der volkstelling praktisch reeds geheel haar beslag had gekregen op het moment, dat deputaten kennis konden nemen van hun precieze instructie in dezen.

Ten overvloede hebben deputaten kunnen constateren, dat de aanduiding van de kerken op de bewuste tabellen dermate duidelijk en onderscheidend was, dat zij gemeend hebben, dat bij de leden der kerken in deze generlei onzekerheid of misverstand kon rijzen. Tenslotte hebben deputaten conform hun opdracht aan de Hoge Overheid kennis gegeven van het door de generale synode van Hogeveen beslotene, Acta art. 246 onder 2 t/m 4, en van het oordeel dezer synode, Acta art. 403, met afschrift aan het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Ter toelichting op het besluit der synode, Acta art. 246 onder 2, hebben deputaten aan de Hoge Overheid medegedeeld, dat er bij de generale synode ernstig bezwaar bestond tegen het feit, dat volgens mededeling van de directeur-generaal van het C.B.S. alleen bij de Gereformeerde Kerken als onderscheidende aanduiding zou worden toegevoegd: „vrijgemaakt", terwijl bij de Gereformeerde Kerken (synodaal) elke onderscheiding achterwege zou blijven.

De generale synode was immers van oordeel - aldus deputaten -, dat, zolang de administratieve rechter nog geen uitspraak heeft gedaan over de vraag welke kerken terecht de naam De Gereformeerde Kerken in Nederland voeren, een overheidslichaam zich dient te onthouden van een keuze in dezen.

Van het Ministerie van Justitie kwam in antwoord hierop bericht binnen, dat de brief van deputaten in handen was gesteld van de Minister van Economische Zaken, aangezien de 14e

volkstelling onder zijn verantwoordelijkheid valt.

Deputaten willen hierbij nog iets mededelen over bij hen ingekomen stukken:

1. Een brief van br. A. A. Torn, scriba van de Geref. Kerk te Oostburg, met mededeling dat de kerkeraad op 30 jan. 1970 besloot, in verband met de gemeentelijke herindeling, de toevoeging „-Schoondijke" aan de naam Oostburg te laten vervallen.
2. Een brief van de Geref. Kerk te Bunschoten-Spakenburg, met mededeling dat deze kerk per 31 dec. 1971 heeft opgehouden te bestaan, en dat in haar plaats per 1 jan. 1972 zijn geïnstitueerd de kerken te Bunschoten, Spakenburg-Noord en Spakenburg-Zuid.
3. Een brief van de classis Stadskanaal, met mededeling dat genoemde classis haar goedkeuring heelt gehecht aan de opheffing van de kerk te Sellingen (per 1.12.71) en van die te Meeden (per 1.1.72), en dat de leden van Sellingen onderdak hebben verkregen bij de kerk te Mussel; die van Meeden bij de kerk te Winschoten.

Deze mededelingen (onder 1, 2, 3) zijn doorgegeven aan de Hoge Overheid.

4. Een brief van de Eglise Spirituelle Lumière: is doorgezonden naar deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken.
5. Een brief van het C.B.S., d.d. 27.8.70, betreffende Statistiek van de particuliere instellingen zonder winstoogmerk. Door mr. Schilder is medegedeeld, dat de onderhavige materie buiten de opdracht van deputaten valt. Deputaten besloten in dezen een afwachtende houding aan te nemen.
6. Een brief van de generale synode der Ned. Hervormde Kerk, met toezending van de nota „Het gastlidmaatschap in de Nederlandse Hervormde Kerk", met het verzoek te mogen vernemen of invoering van de richtlijnen „naar Uw inzicht plaats kan vinden, zonder dat daardoor de verhouding tot Uw kerk wordt verstoord, maar veeleer de gemeenschap der kerken wordt versterkt".
Deputaten besloten dit schrijven door te zenden naar uw vergadering, waarvan mededeling werd gedaan aan het breed moderamen van de gen. synode der N.H. kerk.
7. Een brief van begrafenisonderneming L. Jol te Den Haag betreffende het ontwerp-Wet op de lijkbezorging. De schrijver is van oordeel, dat in dit ontwerp dwang wordt uitgeoefend en „godsdiensstige en gevoelsbezwaren worden gekwetst". Bericht is, dat deputaten in dezen geen bevoegdheid hebben, doch dat het wellicht zin heeft, dat de schrijver zich richt tot de G.P.V.-fractie in de Tweede Kamer.
8. Een brief van de Raad voor Contact en Overleg te Driebergen, betr. een Interkerkelijke leescommissie voor de gemeenschappelijke Nederlandse Bijbelvertaling, die als doelstelling heeft: het laten verschijnen van een nieuwe Ned. vertaling van de Bijbel, waarbij „wordt gedacht zowel aan individueel en gezinsgebruik, als aan liturgisch gebruik voor de kerken".
Geantwoord is, dat deputaten in dezen geen competentie bezitten, en verwezen is naar uw vergadering.
9. Een brief van het C.B.S. betreffende Statistiek van de kerkgenootschappen, waaruit blijkt, dat het C.B.S. zich tot alle kerkeraden wil wenden met vragenlijsten, en gaarne zou zien dat deputaten het hunne doen, dat deze lijsten inderdaad zullen worden ingevuld en geretourneerd.
Betreffende deze brief hebben deputaten contact opgenomen met prof. dr. A. J. Hendriks, waarbij gebleken is, dat van de zijde van het G.S.E.V. in de persoon van prof. Hendriks positieve belangstelling voor deze zaak bestaat.
Daar deputaten in dezen evenwel geen competentie bezitten, besloten zij ook dit schrijven door te zenden naar uw vergadering.
10. Een brief van mr. dr. C. J. Verplanke, deputaat voor correspondentie met de Hoge

Overheid van de Chr. Geref. Kerken. Hij dankt in dit schrijven voor de toezending van een exemplaar van de Instructie voor de Hoogeveense deputaten (waarom telefonisch door hem gevraagd was), en tevens voor de informatie over het standpunt van de Geref. Kerken inzake deelname aan het C.I.O. (waarom eveneens gevraagd was). Schrijver bericht de zaak van het C.I.O. in de e.v. vergadering van het C.I.O. nog eens aan te binden. Vertegenwoordiging van de Geref. Kerken zou hij zeer waarderen, evenals van de Geref. Gemeenten, omdat daardoor de mogelijkheid zou worden vergroot een „wat ander geluid te laten horen b.v. met betrekking tot de financiële verhouding tussen Kerk en Staat”.

Tot zover de ingekomen stukken en de reacties van deputaten.

Deputaten mogen u bij al uw overwegingen de wijsheid van des HEEREN Geest toebidden.

Namens hen,

M. J. C. Blok, secretaris.

BIJLAGE 8

(Acta artt. 66, 95 en 147)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

INHOUD

1. *Algemeen*

- 1.1. Arbeid
- 1.2. Voorgaan van predikanten over en weer
- 1.3. Rapporten

2. *Correspondentie met de zusterkerken*

- 2.1. Australië
- 2.2. Brazilië
- 2.3. Canada
- 2.4. Korea
- 2.5. Zuid-Afrika

3. *Financiële steun Korea*

- 3.1. Opdrachten
- 3.2. Landelijk Actie Comité Korea en P.S. Groningen
- 3.3. Andere steunorganisaties
- 3.4. Aanbevelingen

4. *Contacten*

- 4.1. Christian Reformed Church of America
- 4.2. Die Vrye Geref. Kerk te Pretoria (dr. C. v. d. Waal)
- 4.3. Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika
- 4.4. The Reformed Church in Japan
- 4.4. The Evangelical Presbyterian Church in Ierland
- 4.5. Diversen
- 4.7. Informatie-boekje

1. ALGEMEEN

1.1. *Arbeid*

1.1.1. Samenstelling deputaatschap

Deputaten wezen aan als voorzitter: ds. J. Rijneveld, als secr. binnenland (tevens voor de notulen) en penningmeester: ds. D. Los en als secr. buitenland: ds. P. van Gurp. Er werden verder twee secties gevormd: een voor de zaken van Korea, bestaande uit de deputaten prof. dr. L. Doekes, ds. L. Moes en S. van Rensen; en een voor de zaken van Zuid-Afrika, bestaande uit de deputaten ds. O. J. Douma, ds. D. Los en W. Vos.

De secties bereidden verschillende zaken voor ter behandeling op de vergaderingen van

deputaten en vergaderden daartoe zelfstandig.

1.1.2. Vergaderingen

Door de lange duur van de Hoogeveense synode was de werkzaamheid van de deputaten beperkt tot een periode van nog geen twee jaar.

Op 20-2-1970 werd deputaten bericht gezonden van hun benoeming; op 13-3-1970 volgde mededeling van de desbetreffende besluiten der synode.

Zodoende werd de eerste vergadering pas gehouden op 16-4-1970. Er werd in 1970 zes maal vergaderd (16-4, 21-5, 26-6, 3-9, 22-10 en 10-12), in 1971 vijf maal (25-2, 12-3, 24-6, 9-9 en 14-10) en in 1972 twee maal (27-1 en 17-2). Daarnaast vergaderden de secties ter voorbereiding van de zaken van de deputaten-vergadering.

Vrijwel alle vergaderingen namen zowel de morgen als de middag in beslag. Daardoor zijn er veel vergaderkosten; bovendien vraagt de correspondentie meer geld dan voorheen: enerzijds is de correspondentie uitgebreid, anderzijds werd als gewoonte aangenomen van de belangrijkste ingekomen of uitgaande stukken een fotocopie te verzorgen voor elk der deputaten.

1.1.3. Samensprekingen

Viermaal werd samen vergaderd met het Landelijk Actie Comité Korea (LAC), te weten op 26-6-1970, 25-2-1971, 9-9-1971 en 17-2-1972.

De volgende predikanten hebben een gedeelte van een deputaten-vergadering bijgewoond voor een samenspreking: ds. W. Boessenkool te Johannesburg, Zuid-Afrika op 16-4-1970; ds. K. Bruning te Armadale, Australië op 12-3-1971; ds. J. G. Meijer te Pretoria, Zuid-Afrika op 24-6-1971 en dr. K. S. van Wijk de Vries, afgevaardigde van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika op 24-6-1971. Bovendien hadden de deputaten ds. D. Los en ds. J. Rijnveld een bespreking met deze predikant op 8-6-1971.

Tenslotte ontvingen deputaten op hun vergadering van 17-2-1972 de heer Messih, een Koptisch Christen uit Egypte.

De deputaten ds. O. J. Douma en ds. D. Los hebben bovendien besprekingen gevoerd met steunorganisaties voor Korea (Koreva en An Kosan Ri).

1.1.4. Adviezen

Op verzoek werden de volgende kerken of personen van advies gediend, voorzover dat deputaten mogelijk was:

de kerk te Zuidlaren inzake zendingsarbeid van de kerk te Armadale; ds. S. Braaksma te Curitiba (Brazilië) inzake de kerkorde van de Presbyterian Church; prof. L. Selles in Canada inzake nood van predikantsweduwen en -wezen in Korea; de kerk te Zuidlaren en de kerk te Bunschoten-Spakenburg inzake zendingswerk van ds. W. Boessenkool; ds. J. T. Oldenhuis in Brazilië inzake de kerkorde van de zusterkerken in Korea en br. J. Cnossen in Brazilië inzake de huisgemeente aldaar.

1.2. *Voorgaan van predikanten over en weer*

1.2.1. Predikanten uit het buitenland

De volgende predikanten waren voor een kort verblijf in Nederland: ds. W. Boessenkool te Johannesburg (Zuid-Afrika), ds. H. Scholten te Smithville (Canada), ds. K. Brüning te Armadale (Australië), ds. D. van der Boom te Toronto (Canada).

Op hun verzoek hebben deputaten aan de kerken (via het Ned. Dagblad) meegedeeld dat er geen bezwaar tegen bestond, dat zij zouden voorgaan in de kerkdiensten.

1.2.2. Predikanten naar het buitenland

Ten behoeve van de volgende predikanten, die alle voor korter of langer tijd in Canada

vertoefden, werd een verklaring afgegeven, dat zij predikant in volle rechten waren in De Gereformeerde Kerken in Nederland: ds. A. Kooy te Emmen, ds. W. Wierenga te Berkel en Rodenrijs, ds. J. Geersing te Rouveen, ds. H. M. Ohmann te Dokkum, ds. S. de Waard te Haarlem en ds. L. Moes te Bergentheim.

Enkele malen werd door de Canadese deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken telegrafisch om zulk een verklaring gevraagd, waarbij uiteraard ook telegrafisch antwoord werd verwacht.

Deputaten hebben dit enkele malen gedaan, maar vanwege de hoge kosten besloten, hier voortaan van af te zien. Niet alleen is dit aan de Canadese deputaten meegedeeld; ook in de geref. pers in Nederland is aan predikanten, welke plannen hebben naar het buitenland te gaan, verzocht tijdig vóór hun vertrek een verklaring als bovenbedoeld aan te vragen.

1.3. *Rapporten*

Tweemaal is tussentijds aan de kerken gerapporteerd, door middel van publikatie in Ned. Dagblad en De Reformatie, nl. in jan. en sept. 1971.

2. CORRESPONDENTIE MET DE ZUSTERKERKEN

2.1. *Australië*

2.1.1. Opdrachten (Acta Hoozevee art. 412 II besluit 1-5)

De door de synode te Hoozevee gegeven bijzondere opdrachten met betrekking tot The Free Reformed Churches of Australia zijn alle uitgevoerd.

2.1.2. Correspondentie Korea

In de samenspreking met ds. K. Brüning werd duidelijk, dat de Koreaanse zusterkerken heel langzaam of zelfs in het geheel niet reageerden op brieven vanuit de zusterkerken in Australië. Vandaar, dat deze kerken de deputaten, die naar Korea zouden gaan, verzochten deze zaak in Korea te bespreken.

Dit is gebeurd; de Koreaanse deputaten hebben toegezegd spoedig op de Australische verzoeken om contact te zullen reageren; ook zij van hun kant begeerden nader contact. Uiteraard is dit een belangrijke zaak; de Australische kerken kunnen namelijk beter dan de Nederlandse kerken, de zusterkerken in Korea voorzien van lectuur in het Engels.

2.1.3. Acta Synode Launceston 18-22 mei 1970

De Free Reformed Churches of Australia kwamen in 1970 in synode bijeen te Launceston. Deputaten hebben de synode schriftelijk namens de kerken in Nederland gegroet en Gods zegen toegewenst.

Uit de Acta van deze synode valt te noemen:

Zuid-Afrika. De synode is van oordeel een uitspraak te moeten doen welke kerkeraad te Pretoria moet worden erkend; zij benoemde daartoe een commissie, die binnen 6 maanden aan de kerken moet rapporteren. In de tussentijd zullen de kerken er goed aan doen geen attestaties af te geven aan één der beide groepen.

Nederland. De synode constateert met dankbaarheid, dat uit de correspondentie over de gang van zaken rondom de „Open Brief” is gebleken, dat zij waakzaam zijn t.a.v. de Geref. Belijdenis en Kerkorde. Attestaties van buiten het verband staande kerken zullen niet aanvaard worden dan na gesprek over leer en kerkelijke positie.

Zending. Het zendingswerk in Western Australia wordt voortgezet, en de aanstelling van een vaste zendingsarbeider noodzakelijk geacht.

Opleiding Dienst des Woords. Deputaten door deze synode benoemd, moeten overwegen of de tijd niet is aangebroken een keus te maken uit de beide beschikbare opleidingen in de

theologie. Onderzocht zal worden of vrijstelling van het admissie-examen te Kampen kan worden verkregen.

Beroepbaarstelling van kandidaten in de theologie. Ten aanzien van kandidaten, die niet aan de Theologische Hogeschool te Kampen of The Theological College at Hamilton hebben gestudeerd, zal hun wetenschappelijke bekwaamheid onderzocht worden door de Senaat van één van bovengenoemde Hogescholen.

2.1.4. Beroepbaarstelling

Op 8-9-1971 berichtte ds. G. van Rongen, namens een speciale vergadering van The Free Reformed Churches of Australia, dat deze kerken praeparatoir hebben geëxamineerd en beroepbaargesteld br. A. H. Dekker te Armadale, Theol. Grad. De Australische kerken stelden verder, dat het aan de Geref. Kerken in Nederland staat, uit te maken of deze beroepbaarstelling ook van kracht zal zijn in haar midden.

Op 22 sept. daaropvolgend hebben deputaten op dit bericht geantwoord. Wat de beroepbaarstelling in Nederland betreft, hebben zij verwezen naar de desbetreffende besluiten van de generale synode te Amersfoort-West, Acta art. 176 sub A d, bijlage 12, pag 441 e.v., waaruit blijkt dat een colloquium aangaande leer en wetenschap zal worden gehouden door de classis, bijgestaan door de deputaten ad art. 49 K.O., dat vooral zal gaan over de kennis der gereformeerde leer en kerkregering.

Voorts hebben deputaten om nadere inlichtingen verzocht, m n. omtrent de betekenis van de graad Theol. Grad.

Tot op dit ogenblik is op deze brief nog geen antwoord ontvangen.

2.2. *Brazilië*

Op 21-10-1970 zonden deputaten de raad van de Geref. Kerk te Monte Alegre een brief van informatie en bemoediging.

De kerkeraad antwoordde per brief van 19-2-1970, waarin hij van veel moeilijkheden gewaagde.

Tenslotte meldde de kerkeraad per 19-6-1971, dat hij, gehoord de gemeente, zich genoodzaakt had gezien de kerk te Monte Alegre per 20 juni 1971 op te heffen. Door het vertrek naar Nederland, Canada, Zuid-Afrika en naar andere delen van Brazilië was het ledental der gemeente zo geslonken, dat van een verantwoorde voortzetting van het geïnstitueerde kerkelijk leven geen sprake meer kon zijn.

De kerkeraad van Monte Alegre bracht in dit laatste schrijven zijn dank over aan de Gereformeerde Kerken in Nederland, met welke de gemeente te Monte Alegre vanaf het begin in correspondentie heeft gestaan, voor alle steun die van de kant van deze kerken werd ondervonden gedurende de reeks van jaren, dat er door Gods goedheid een Gereformeerde Kerk te Monte Alegre mocht bestaan.

Drie gezinnen hebben zich gevestigd op 70 km afstand van Curitiba, waar ds. Braaksma, ds. Oldenhuis en de heer A. Nap werkzaam zijn, uitgezonden door de Geref. Kerk te Assen. Deze gezinnen vormen daar een huisgemeente.

Vanuit deze huisgemeente werd deputaten om advies gevraagd over de voortgang van het kerkelijk leven.

2.3. *Canada*

2.3.1. Opdrachten (Acta Hoogeveen art. 412 B I besluit 1-9)

De door de synode te Hoogeveen gegeven bijzondere opdrachten met betrekking tot de Canadian Reformed Churches werden uitgevoerd.

2.3.2. Correspondentie

In dank ontvingen deputaten het Jaarboek van de Canadese kerken, een informatie-boekje over de Theol. School van de zusterkerken in Canada, alsmede het rapport over de samensprekingen met de Orthodox Presbyterian Church en met de Christian Reformed Church.

Een der Canadese deputaten, ds. H. Scholten, viel helaas uit door ernstige ziekte. Daardoor werd de verdere correspondentie ernstig belemmerd.

2.3.3. Kerkverband

In verband met de ontwikkeling binnen de Geref. Kerken in Nederland, en de confessionele crisis in die kerken, waren de Canadese deputaten er op bedacht, dat alleen die predikanten of emeriti-predikanten in Canada konden voorgaan, van wie de Nederlandse deputaten konden verklaren dat zij predikant-in-volle-rechten zijn in de Gereformeerde Kerken in Nederland. In één geval werd tijdig daarover aparte informatie gevraagd aan deputaten, en nadat deputaten navraag hadden gedaan, werd deze informatie naar Canada doorgegeven.

Voorzover deputaten bekend, besloot één Canadese zusterkerk leden van buiten-verband-gemeenten tot het H. Avondmaal toe te laten op grond van een persoonlijk getuigenis inzake leer en leven.

Deputaten waren van mening in dezen geen taak te hebben, en deze zaak over te laten aan de Canadese kerken zelf.

2.3.4. Acta Synode New Westminster 27 mei - 10 juni 1971

De deputaten hebben deze synode kracht toegewenst voor haar zware arbeid, en haar bericht dat de Nederlandse kerken hartelijk dankbaar zijn voor de oprichting van een eigen opleiding tot de dienst des Woords in Canada. Verder hebben deputaten deze synode herinnerd aan de regels voor de correspondentie, welke immers inhouden de belofte, ook van de kant der Canadese kerken ten opzichte van haar Nederlandse zusterkerken, „op elkaar acht te geven, dat niet wordt afgeweken van de Gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht". Deputaten spraken dan ook de hartelijke wens uit dat de synode, overeenkomstig de gedane beloften, de besluiten van de generale synode te Hoozevee (door middel van de Acta officieel ter kennis gebracht van de Canadese kerken) zou gaan toetsen; en zij spraken de hoop uit, dat de synode vrijmoedig zou kunnen uitspreken, dat de Nederlandse kerken de belijdenis der waarheid hebben bewaard en beschermd, zodat de correspondentie vrijmoedig en blijmoedig mag worden voortgezet.

De synode te New Westminster constateerde, art. 42, dat er geen rapport was ingediend door de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken. Zij besloot de correspondentie met de zusterkerken in Nederland voort te zetten, op de volgende gronden:

„1. dit is het enige verzoek uit Nederland ontvangen; 2. er zijn aan de synode geen gronden meegedeeld, waarom deze correspondentie niet vrijmoedig en blijmoedig zou mogen worden voortgezet (citaat uit brief van Nederlandse deputaten)".

Deputaten verstaan de moeite van deze synode - het was onmogelijk in de korte tijd dat deze synode vergaderde, de Acta van Hoozevee door te nemen en er verantwoorde uitspraken over te doen.

Het bevreemdt deputaten echter wel, dat de synode niet de door haar benoemde deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken opdracht heeft gegeven, alsnog de Acta van Hoozevee te toetsen en de volgende synode te dienen met een rapport in dezen. En wij willen uw vergadering in overweging geven, de Canadese zusterkerken te vragen, alsnog haar belofte na te komen en de besluiten van Hoozevee te toetsen aan de vraag, of niet is afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht.

Deze synode benoemde nieuwe deputaten voor de correspondentie, met welke deputaten wij reeds een goed contact hadden.

Wat de verdere besluiten van deze synode betreft, noemen wij:

1. *Benoeming drs. H. M. Ohmann* (art. 10). De synode kon met grote eenparigheid tot hoogleraar in de Oudtestamentische vakken benoemen drs. H. M. Ohmann te Dokkum, welke deze benoeming heeft aanvaard. Wij delen in de blijdschap van de Canadese zusterkerken over de voorspoedige vervulling der vacature
2. *Doop geadopteerde kinderen* (art. 53). De synode besluit niet te voldoen aan het verzoek van een kerk om uniformiteit te zoeken en te handhaven met betrekking tot de doop van geadopteerde kinderen, onder meer daar de synode dit niet als haar taak ziet.
3. *Preekconsent theol. studenten* (art. 76). Op verzoek van enkele kerken besluit de synode de theologische studenten, op bepaalde voorwaarden, het recht te verlenen een stichtelijk woord in de kerken te spreken.
4. *Revisie Kerkorde* (art. 82). Deputaten worden benoemd met de opdracht een algemene revisie van de kerkorde te ontwerpen, zoveel als „het profijt der kerken vereist” (art. 86 K.O.), met handhaving van het gereformeerde karakter van de kerkorde. Zij moeten van tijd tot tijd aan de kerken rapporteren. Opmerking: overeenkomstig de door de Canadese kerken aangenomen regels voor de correspondentie met de buitenlandse kerken wordt aan deze deputaten niet opgedragen hun proeven van revisie aan de zusterkerken in het buitenland voor te leggen ter toetsing.
5. *Vertaling Heid. Catechismus* (art. 83). Deputaten worden benoemd met de opdracht de tekst van de Catechismus te herzien a) door moeilijke en verouderde woorden en uitdrukkingen te vervangen, voorzover daarvoor passende woorden en uitdrukkingen aan het moderne Engels kunnen worden ontleend; b) door zinnen welke te gecompliceerd zijn, om te vormen tot positieve en onafhankelijke zinnen, welke een direct antwoord geven op de vraag, in nauwe aansluiting aan de oorspronkelijke Duitse tekst. Concepten van de herziene tekst moeten op tijd vóór de eerstkomende synode aan de kerken worden gezonden. Opmerking: ook hier geldt (zie boven sub 4) dat aan deze deputaten niet is opgedragen hun concept van een revisie van een belijdenisgeschrift aan de zusterkerken in het buitenland voor te leggen ter toetsing.
6. *Orthodox Presbyterian Church* (art. 92). De synode besloot opnieuw deputaten te benoemen tot samenspreking met de O.P.C., met de opdracht de synode van deze kerken op de hoogte te stellen van de bezwaren welke er nog zijn tegen de O.P.C. namelijk: a) de kerkregering is nog niet geheel naar de Schriften; b) de O.P.C. heeft nog een band met kerken, die met de synodaal-gereformeerde kerken in Nederland correspondentie onderhouden, en is nog lid van de Gereformeerde Oecumenische Synode; c) de O.P.C. wil wel een losse band van broederlijke verhoudingen met de Canadian Reformed Churches, maar niet de nauwe relatie van zusterkerken.
7. *Instemming met de Belijdenis ter synode* (art. 93). De synode besluit niet te voldoen aan het verzoek van een kerk, dat voortaan ter synode instemming zal worden gevraagd met de Drie Formulieren van Enigheid.
8. *Christian Reformed Church* (art. 94). De synode benoemt opnieuw deputaten voor het contact met de Christian Reformed Church, met de opdracht in dit contact te bespreken de correspondentie, welke de Christian Reformed Church nog onderhoudt met de synodaal-gereformeerde kerken in Nederland.
9. *Algemeen fonds* (art. 39). De synode wijst een kerk aan met de opdracht een generale kas te beheren, waaruit de onkosten van de door de synode benoemde deputaatschappen zullen worden vergoed.

2.4. *Korea* (Acta Hoogeveen art. 421 B V)

2.4.1. Gemeenschapsoefening

De synode te Hoogeveen droeg deputaten op, middelen en wegen te zoeken om de gemeenschapsoefening met de kerken in Korea zo effectief mogelijk te maken.

Om aan de opdracht te voldoen, besloten deputaten één uit hun midden samen met een hoogleraar naar Korea te zenden (zie hieronder sub 2.4.2.).

Zij hebben voorts daartoe de leatuurvoorziening onder hun aandacht gehad, vervullen een bemiddelende rol bij het aantrekken van alumni uit Korea en zijn verder er steeds op bedacht geweest de correspondentie zin en inhoud te geven.

2.4.2. Reis naar Korea

Twee der deputaten, prof. dr. L. Doekes en ds. P. van Gulp, hebben de kerken in Korea bezocht. Zowel de senaat van de Theol. Hogeschool als de raad der Geref. Kerk te Bunschoten-Spakenburg verleenden hierin alle medewerking.

Als secundi waren aangewezen prof. drs. J. van Bruggen en ds. S. S. Cnossen. Deputaten hebben hiermee voldaan aan wat de synode te Hoogeveen hun opdroeg sub I b van het desbetreffende besluit.

Het rapport van dit bezoek, zoals dit door de beide deputaten werd uitgebracht, is bij dit rapport gevoegd.

Deputaten spreken hun dankbaarheid uit voor de goede vruchten, die dit bezoek heeft gehad voor de gemeenschapsoefening met de kerken in Korea.

2.4.3. General Assembly te Seoul, sept. 1971

De Koreaanse zusterkerken hielden hun jaarlijkse General Assembly te Seoul in september 1971.

Per brief van 5 jan. 1972 werden deputaten ingelicht over enkele besluiten dezer synode. Ten aanzien van de opleiding tot de dienst des Woords werd besloten, voorlopig het seminary te Seoul te doen voortbestaan; een uitgebreide commissie werd benoemd die de volgende synode zal adviseren over het voortbestaan van dit seminary.

Voorts besloot deze synode het lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode te beëindigen, alsmede het gastlidmaatschap van de ICCC (zie Korea-rapport 3.3.). De synode benoemde verder een commissie, welke de financiële steun uit Nederland aan evangelisten zal regelen (zie hieronder 3.2.).

Tenslotte besloot de synode, de zusterkerken in Nederland te vragen twee zendelingen (tevens docenten aan het seminarie te Pusan) uit te zenden (zie Korea-rapport 5.4.3. en hieronder 2.4.5.).

Deputaten hebben (nog) geen bericht ontvangen inzake het besluit der synode over wijzigingen in Belijdenis en Kerkorde (zie Korea-rapport 5.1.2.).

2.4.4. Kort begrip kerkorde

Wat de opdracht van de synode te Hoogeveen betreft, een korte samenvatting te geven van de uitgangspunten van ons kerkelijk samenleven, verwijzen wij u naar het Korea-rapport, 5.1.1.

Deze samenvatting is niet alleen vertaald in het Koreaans, maar ook in het Engels, en heeft daarom ook al dienst gedaan in contacten met Japan, Ierland en Taiwan.

2.4.5. Aanbevelingen

Over de financiële steun aan Korea wordt gehandeld onder 3.3.

Overeenkomstig het Korea-rapport (5.1.2 en 7) adviseren wij u, de te benoemen deputaten op te dragen een vertaling van het Koreaanse rapport inzake de wijzigingen in Belijdenis en Kerkorde te doen verzorgen, en over deze zaak verder in contact te treden met de Koreaanse kerken.

Overeenkomstig het Korea-rapport (5.4.3 en 7) adviseren wij u verder, voorzover dit tot de competentie der synode behoort, te bevorderen dat een zendeling-professor wordt uitgezonden naar Korea

2.5. Zuid-Afrika

2.5.1. Opdracht inzake zusterkerk te Pretoria (Acta Hoogeveen art. 414, p. 425)

In afwijking van de instructie zijn er drie exemplaren van de Acta naar de zusterkerken in Zuid-Afrika gezonden. De instructie vermeldde: „een tweetal exemplaren..., namelijk aan elk der kerken één". Daar er echter nog steeds drie kerken zijn in Zuid-Afrika (Johannesburg, Kaapstad en Pretoria), meenden wij in de geest der instructie te handelen door er drie te zenden.

Wat betreft de in art. 414 Acta Hoogeveen genoemde brief, welke de synode van Hoogeveen aan de zusterkerk te Pretoria zond: deputaten ontvingen antwoord van de kerkeraad op deze brief, gedagtekend 3 aug. 1970.

Zij hebben aan de kerkeraad geantwoord, dat zij inzicht hebben gekregen in de beweegredenen, welke de kerkeraad tot zijn besluiten hadden geleid. Voorts hebben deputaten zich voorbehouden, eventueel nader op het kerkeraadantwoord te reageren, wanneer de synode der Vrije Gereformeerde Kerken over de brief van de synode te Hoogeveen zal hebben geoordeeld.

Inmiddels is deze synode gehouden, maar bedoelde brief van de synode te Hoogeveen is daar niet besproken. Vandaar dat deputaten besloten aan de eerstkomende synode van de zusterkerken in Zuid-Afrika (welke 1-3 februari 1972 werd gehouden) te vragen alsnog haar oordeel te geven over de brief van de synode te Hoogeveen.

2.5.2. Verdere correspondentie

Zowel ds. W. Boessenkool als ds. J. G. Meijer hebben een vergadering van deputaten bezocht; van hen werden inlichtingen verkregen over het wel en wee van de zusterkerken in Zuid-Afrika.

Van de kerkeraad te Pretoria werd een uitvoerig schrijven ontvangen, bevattende weerlegging van het geschrift van de kerkeraad van der Waal „Geen plaats voor apologie in het Praetorium?". Deputaten hebben daarop geantwoord, dat zij tot de conclusie zijn gekomen, dat hierin voor hen geen taak ligt.

Ds. J. G. Meijer bracht het verzoek der kerken over, via de geref. pers duidelijk aan te wijzen met welke kerken in Zuid-Afrika de Gereformeerde Kerken in Nederland corresponderen, dit met name met het oog op het afgeven van attestaties. Aan dit verzoek is voldaan, door deze informatie op te nemen in een tussentijds rapport, dat in het Nederlands Dagblad en in De Reformatie werd gepubliceerd.

2.5.3. Acta Synode Pretoria 4-6 febr. 1971

De kerken kwamen in synode bijeen te Pretoria 4-6 februari 1971.

Uit de Acta valt het volgende te vermelden:

1. Er was ter synode grote dankbaarheid, dat de drie Vrije Geref. Kerken, nl. die van Johannesburg (voorheen Kempton Park), Kaapstad en Pretoria, weer in synode konden samenkomen, nadat in 1968 de afgevaardigden op de konstituerende vergadering moesten uitspreken, onmachtig te zijn tot het konstitueren van een synode. Dat dit nu te Pretoria wel mogelijk bleek, mag worden gezien als een verhoring van de gebeden, die tot de Heere zijn opgezonden, om bewaring bij de goede orde.
2. Uit het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken blijkt, dat er in de Vrije Geref. Kerken grote dankbaarheid is over de besluiten

van de synode te Hoogeveen inzake de correspondentie met de zusterkerken in Zuid-Afrika; verder ook over de trouw van de Nederlandse kerken om, ondanks verlies van lidmaten, de gereformeerde leer te handhaven (art. 37).

3. *Zaak Johannesburg* (art. 18)

Op 27-1-1969 besloot de kerkeraad van Kempton Park de gemeente te ontbinden en de predikant te ontslaan.

Op 30-1-1969 heeft ds. Boessenkool een gemeentevergadering belegd, waar ambtsdragers zijn verkozen en de gemeente opnieuw is geïnstitueerd.

De synode besloot, ondanks bepaalde gebreken bij de instituering, de kerk te Kempton Park te aanvaarden als wettige kerk van onze Heere Jezus Christus in Zuid-Afrika.

Daar echter het advies ad art. 38 K.O. bij de wederoprichting van deze kerk niet was gevraagd, besloot de synode tevens dat de volgende synode dit advies alsnog zal moeten geven.

Deputaten hebben de synode te Kaapstad, welke febr. 1972 werd gehouden, bericht dankbaar te zijn dat het mogelijk bleek de kerk te Kempton Park te erkennen als wettige kerk. Ze zijn echter tevens van mening, dat er een discrepantie is tussen beide besluiten. Eerst immers wordt de kerk te Kempton Park erkend als wettige kerk, daarna zal in 1972 een synode nog moeten adviseren of in 1969 de kerkeraad in deze plaats opnieuw kon worden opgericht.

Deputaten hebben dan ook als hun mening uitgesproken, dat, gegeven de wettigheid van deze kerk, de synode van 1972 moet uitgaan van de feitelijke situatie.

4. *Breuk te Pretoria* (art. 19-20)

De synode besloot om de beoordeling van de breuksituatie te Pretoria te combineren met een oproep aan de kerkeraad-v. d. Waal om terug te keren van zijn zondige weg. Op deze wijze heeft de synode de gescheiden broeders gezocht met de bede, dat de Heere moge geven dat de gebroken gemeenschap mag worden hersteld en dat dit in de rechte weg geschieden mag.

In een drietal hoofdpunten wordt het geschil schriftelijk aan genoemde raad voorgelegd en daarin tevens de weg tot terugkeer gewezen. Deze drie punten betreffen: 1. de kerkelijke tucht; 2. de leer; 3. het kerkverband.

Na brede overwegingen kwam de synode tot uitspraken, die overeenstemmen met wat de synode te Hoogeveen in dit opzicht besloot.

Dit synode-besluit, en dat in deze vorm, kan onze dankbare instemming hebben.

5. *Huwelijksbevestigingen* (art. 30)

De synode heeft breed-gemotiveerd de huwelijksvoltrekking door predikanten (welke praktijk in de Canadese en Australische kerken wel wordt gevolgd) afgewezen. In dat verband heeft de synode ook een gemeenschappelijke gedragslijn aangewezen om huwelijken met buitenkerkelijken tegen te gaan. Deze omvat:

1. huwelijken tussen personen, die niet beide belijdend lid zijn van een van de Vrije Geref. Kerken in Zuid-Afrika of van een van de met haar corresponderende kerken in de wereld, behoren niet kerkelijk bevestigd te worden;
2. de kerkeraden moeten zorgen dat in de dienst des Woords en der gebeden, op catechisatie en huisbezoek tegen deze huwelijken wordt gewaarschuwd, zoals dat geordineerd wordt o.m. door art. 55 K.O.

6. *Getuigenis aan Die Geref. Kerk* (art. 34)

De synode besloot aan haar deputaten voor contact met binnenlandse kerken op te dragen, een getuigenis op te stellen aan Die Geref. Kerk, met de oproep de correspondentie met de synodaal gereformeerde kerken in Nederland te verbreken

7. *Aansluiting bij Nederlands kerkverband* (art. 39)

De synode besloot, aan het verzoek van de kerk te Kaapstad, om in het verband van de Nederlandse kerken te worden opgenomen, niet te voldoen, onder meer omdat de classicale samenleving met buitenlandse kerken onmogelijk is, daar dan art. 41 K.O. niet kan worden onderhouden.

3. FINANCIËLE STEUN KOREA

3.1. *Opdrachten* (Acta Hoogeveen art. 412 B V sub II en III)

De synode te Hoogeveen droeg deputaten het volgende op:

- II. a. overleg te plegen met die instanties, die hulp verlenen voor kerkelijke doeleinden aan de Koreaanse broederschap om deze hulp ook in kerkelijke banen te leiden;
 - b. in verband met het onder I a gestelde informatie in te winnen bij reeds met de Koreaanse broederschap in contact staande instanties, met name met het oog op mogelijke coördinatie
- III. collecten voor de onder I en II a genoemde doeleinden aan de kerken te vragen voor zoveel nodig in overleg met de onder II a bedoelde instanties

3.2. *Landelijk Actie Comité Korea (LAG) en P.S. Groningen*

3.2.1. LAC

Met het LAC zijn verschillende besprekingen gevoerd, teneinde de arbeid van dit comité in kerkelijke banen te leiden.

Het LAC beklemtoonde het belang van zijn arbeid: door het persoonlijk contact met de kerken (met name door het verzorgen van voorlichtingsavonden) wordt de offervaardigheid bevorderd, werk dat deputaten moeilijk kunnen overnemen; een klein comité is besluitvaardiger dan een groter lichaam als het deputaatschap - dikwijls moesten in het verleden op korte termijn beslissingen worden genomen inzake de steunverlening.

Om deze redenen meende het LAC dat het zijn arbeid moest voortzetten, in het belang van de steun aan de Koreaanse broederschap.

Deputaten meenden het meest in overeenstemming met de instructies van de synode te Hoogeveen te handelen, wanneer de steunverlening als volgt zou worden geregeld:

deputaten oefenen de financiële controle uit;

deputaten vragen collecten aan de kerken (na advies van het LAC en event. andere instellingen) en verzoeken de kerken de opbrengst van die collecten af te dragen aan een door deputaten uit hun midden benoemde quaestor;

het LAC stelt aan deputaten voor (zulks met redenen omkleed) welk bedrag er maandelijks naar Korea moet worden verzonden.

Na bespreking met het LAC hebben deputaten besloten, ter uitvoering van de opdracht der generale synode van Hoogeveen *voorlopig* samen te werken met het LAC en wel als volgt:

- a. het LAC te verzoeken aan de kerken collecten te vragen met aanbeveling van deputaten;
- b. het LAC te verzoeken het gironummer van het LAC te doen overschrijven ten name van prof. L. Doekes te Kampen;
- c. in overleg met het LAC de bestemming der gelden gezamenlijk te bepalen.

Het LAC heeft aan bovengenoemde verzoeken voldaan. Sindsdien is het verzoek aan de kerken om collecten voor Korea opgesteld in overleg met deputaten. Ook is het steunbedrag voor het seminarie te Pusan in overleg met deputaten vastgesteld. Terwijl de reis naar Korea van twee deputaten uit het saldo van het LAC is betaald.

3.2.2. *P.S. Groningen*

Op 19-10-1971 zijn de financiën van het LAC over de laatste jaren door deputaten gecontroleerd en in orde bevonden.

De Part. Synode Groningen heeft besloten de steunverlening aan het seminarie te Seoul over te laten aan het LAC, in samenwerking met deputaten. Het aanwezige saldo is overgemaakt aan de penningmeester van het LAC, en de Groninger kerken zijn verzocht voortaan hun collecten aan deze penningmeester over te maken.

3.2.3. *Verdere regeling*

Deputaten stellen u voor, na overleg met en met instemming van het LAC, de verhouding tussen deputaten en het LAC te regelen naar analogie van de verhouding tussen deputaten-curatoren en deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool. De leden van het LAC worden dan benoemd tot deputaten-financieel voor Korea. Hun taak is dan te omschrijven, naar analogie van de Instructie voor deputaten-financieel (Acta generale synode te Enschede, 1955, art. 244b), als volgt:

Tot de taak van deputaten-financieel voor Korea behoort het volgende:

- a. zich in alles allereerst laten leiden door en tot uitvoering brengen van de desbetreffende besluiten van financiële aard der generale synoden alsook van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken krachtens de aan dezen door de generale synode verleende bevoegdheden;
- b. in ontvangst te nemen alle voor financiële steun aan kerkelijke doeleinden in Korea bestemde gelden;
- c. ernaar te streven deze inkomsten zodanig op peil te houden dat de door de generale synode toegezegde steun kan worden verleend, onder meer door:
 1. de kerken te informeren omtrent de financiële behoeften van het kerkelijk werk in Korea;
 2. voorlichting te geven over de voortgang van het kerkelijk werk in Korea;
 3. na te gaan of door elke plaatselijke kerk de besluiten der generale synoden betreffende het houden van collecten worden nageleefd en bij nalatigheid zich te wenden tot de betrokken kerkeraad(raden);
- d. het tijdig verrichten van alle betalingen welke voortvloeien uit de in lid a bedoelde besluiten;
- e. het geregeld voeren van een overzichtelijke administratie van het financiële beheer;
- f. het verantwoording afleggen van hun financieel beheer aan de eerstkomende generale synode;
- g. tweemaal per jaar de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken een overzicht te zenden van de inkomsten en uitgaven over het afgelopen halfjaar.

3.2.4. *Werkzaamheden deputaten en LAC*

Het LAC heeft het seminarie te Pusan de laatste jaren gesteund met de volgende bedragen:

1968 \$ 450 per maand + extra \$ 300 = \$ 6.150 = f 22.400

1969 \$ 500 per maand + extra \$ 6000 = \$ 12.000 = f 43.600

1970 \$ 500 per maand + extra \$ 250 = \$ 6.250 = f 22.700

1971 (1-1 tot 1-10-) \$ 500 per maand = \$ 4.500 = f 16.000

Over het hele jaar 1971 werd naar Korea gezonden f 25.000

Van 1-1- tot 1-10-1971 kwam aan collecten binnen f 28.450. Over het hele jaar 1971 ongeveer f 44.000.

Er was op 1-10-1971 een saldo van f 20.790.

De reis naar Korea van twee deputaten kon worden bekostigd uit het aanwezige saldo en de steun aan het seminarie kon gewoon doorgaan.

De Groninger kerken steunden het seminarie te Seoul maandelijks met \$ 150.

De faculteit te Pusan nam de beslissing het aantal docenten met drie uit te breiden. In verband daarmee vroeg men om verhoging van steun, tot \$ 1500 per maand. Deputaten besloten, in overleg met het LAC, het steunbedrag voorlopig vast te stellen op \$ 800 per maand.

Bij deputaten kwam nog uit Korea een verzoek binnen om een weeshuis te Massan te steunen, met een hypothecaire lening, althans indien deze steun niet de financiële hulp aan het seminarie nadelig zou beïnvloeden.

Deputaten meenden hierin geen taak te hebben, en hebben dienovereenkomstig de kerken in Korea ook bericht.

3.3. *Andere steunorganisaties*

3.3.1. *Nederland*

Met drie organisaties werd verder contact gezocht: Koreva te Groningen-Noord, An Kosan Ri te Groningen en Aktie-Korea te Zwolle.

De laatste heeft als doel een Koreaanse student in Nederland te laten studeren; de andere twee beogen hulp aan evangelisten in Korea.

An Kosan Ri wilde wel overleg, doch geen inmenging; Koreva antwoordde niet eens. Aktie-Korea zegde medewerking toe.

Koreva heeft zijn inkomsten uit Groningen-Noord; An Kosan Ri is begonnen in Groningen, de actie heeft zich geleidelijk uitgebreid en bestrijkt nu geheel Nederland. Aktie-Korea bestrijkt het terrein van de kerken te Zwolle, Berkum en Dalftsien. An Kosan Ri keert per jaar ongeveer f 18.000 uit, aan ongeveer 8 evangelisten; de bijdragen variëren van \$ 20 tot \$ 80 per maand.

3.3.2. *Korea*

De Koreaanse deputaten klaagden over „onevenwichtige hulp" aan de evangelisten (zie Korea-rapport 5.2.2). Immers, het salaris van een evangelist ligt beduidend lager dan van een door An Kosan Ri gesteunde evangelist, en varieert van \$ 12 tot \$ 20 per maand. Bovendien klaagden deze deputaten erover, dat meestal alleen die personen steun krijgen, die een persoonlijke relatie hebben met de in Nederland verblijvende Koreaanse studenten.

Om de financiële steun aan evangelisten beter te regelen, stelden de Koreaanse deputaten voor, dat de Nederlandse steunbiedende organisaties voor het bepalen van hun steun (zowel wat de persoon betreft als wat het steunbedrag aangaat) eerst overleg zullen plegen met een door de generale synode aan te wijzen instantie.

Inmiddels hebben deputaten bericht ontvangen, dat de laatstgehouden synode een commissie daarvoor heeft benoemd.

3.3.3. *Verder verloop*

Ten aanzien van het aantrekken en verzorgen van alumni (waarmee Aktie-Korea te Zwolle zich bezig houdt), is in Korea de afspraak gemaakt dat de kerken of comités in dezen eerst overleg zullen plegen met de senaat te Pusan.

Wat het overleg inzake de steun aan evangelisten betreft: deputaten hebben Koreva en An Kosan Ri op de hoogte gesteld van het desbetreffende besluit van de generale synode te Seoul. Van Koreva kwam geen antwoord binnen; An Kosan Ri berichtte zich aan de gevraagde richtlijn te zullen houden.

3.4. *Aanbevelingen*

3.4.1. *Seminarie te Pusan en Seoul*

Momenteel wordt gesteund: Pusan \$ 800, Seoul \$ 150 per maand Pusan verzocht verhoging tot \$ 1500 per maand, in verband met de noodzakelijke uitbreiding van het aantal hoogleraren. Indien Seoul wordt gehandhaafd, zal de steun van \$ 150 beslist ontoereikend blijken te zijn.

Deputaten stellen u dan ook voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen het seminarie te Pusan voorlopig te steunen met \$ 1000 per maand, dat te Seoul voorlopig met \$ 150 per maand, eventueel meer; dit naar gelang van de besluiten van de synode der Koreaanse kerken in 1972. Het totaal aan beide seminaries uit te keren bedrag zal niet meer bedragen dan \$ 1650 per maand.

3.4.2. *Gebouwen seminarie Pusan en Seoul* (Korea-rapport 4.4.)

De gebouwen van het seminarie te Pusan zijn volstrekt uitgeleefd.

In Seoul heeft het seminarie een voorlopige huisvesting in de lokalen van een kerkgebouw.

Voor beide seminaries heeft men plannen tot betere huisvesting. Het is niet te overzien welke bedragen hiermee zullen zijn gemoeid. Het staat wel vast dat deze aanzienlijk zullen zijn.

De deputaten stellen u voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen, de Koreaanse kerken in deze grote onkosten te helpen, door van het saldo, dat overblijft na uitkering van de door de synode vastgestelde steunbedragen, van tijd tot tijd een uitkering te doen, onder verantwoording aan de volgende synode.

3.4.3. *Lectuurfonds* (Korea-rapport 5.5.)

Het is erg belangrijk, dat het kerkelijk leven gediend wordt door een kerkelijk blad. Daarvoor ontbreken tot nu toe de financiën. Er zou namelijk daarvoor een fulltime administrateur moeten komen. Naar schatting zou daarmee een bedrag gemoeid zijn van \$ 100 per maand.

Deputaten stellen u voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen, tot deze uitkering per maand over te gaan, wanneer voldoende garanties verkregen zijn, dat het door deze steun inderdaad komt tot de uitgave van een algemeen kerkelijk blad in Korea.

3.4.4. *Bibliotheek* (Korea-rapport 5.4.4.)

Ook de voorziening van de bibliotheken van Pusan en Seoul is uitermate belangrijk. Deputaten stellen u voor, voorlopig hiervoor een maandelijks bedrag van \$ 50 te voteren, met dien verstande, dat deputaten zich belasten met de aanschaf en verzending der boeken, die door het seminarie te Pusan en Seoul nodig worden geacht.

3.4.5. *Streefbedrag*

De bovengenoemde bedragen resulteren in een jaarbedrag van \$ 21.600.

Om enige armslag te hebben (zie onder 3.4.2.) stellen deputaten u voor van de kerken een collecte te vragen met een streefbedrag van f 1,- per ziel.

Op deze wijze kunnen deputaten een goede basis hebben voor de uitvoering van de synodebesluiten in dezen.

Deputaten zijn ervan overtuigd, dat dit nog maar een begin genoemd kan worden van het uit onze rijkdom meedelen aan de behoeften der heiligen in Korea, voor de kerkelijke arbeid van de zending en de opleiding tot de Dienst des Woords.

Zoals in het Korea-rapport is beschreven, staan onze zusterkerken op een belangrijke post in een heidense omgeving in Azië, waar zij voor hun deel de opdracht des Heeren vervullen, Zijn evangelie te prediken tot het einde der aarde. Het is een voorrecht voor de Nederlandse kerken, op deze wijze mee te mogen werken aan het vervullen van deze opdracht des Heeren.

4. CONTACTEN

4.1. *Christian Reformed Church of America*

4.1.1. *Opdracht* (Acta Hoogeveen art. 412 C I)

De synode te Hoogeveen droeg deputaten op, het antwoord van The Christian Reformed Church op de brief van 29 januari 1970 af te wachten, en zo dat lang mocht uitblijven op het

verkrijgen van zulk een antwoord aan te dringen bij het „Committee on interchurch relations of the Christian Reformed Church" en op dat antwoord dan hunnerzijds te reageren.

4.1.2. Uitvoering

Deputaten hebben inderdaad bedoeld antwoord afgewacht. Zij hebben op 1 december 1971 op dit antwoord aangedrongen.

Tot op heden is bedoeld antwoord echter nog niet ingekomen.

4.2. *Die Vrye Gereformeerde Kerk te Pretoria (dr. C. v. d. Waal)*

4.2.1. Opdracht (Acta Hoogeveen art. 414, p. 425)

De synode te Hoogeveen doet deputaten het volgende op:

Deputaten zullen, uitgaande van de aan hun voorgangers geadresseerde brief van deze raad, zich verantwoorden over het voorleggen hunnerzijds van de zaak van de correspondentie met de kerk te Pretoria aan de generale synode.

Deputaten zullen de raad dezer kerk een exemplaar zenden van de Acta dezer generale synode.

Deputaten zullen voorts in aansluiting aan de besluiten en brieven van deze synode de betrokken raad blijven zoeken.

Om het geheel der materie te kunnen verstaan, ontvangen deputaten naast de tekst van de in dezen genomen besluiten en verzonden brieven het ter synode gediend hebbende materiaal, echter *uitsluitend* bij wijze van informatie.

4.2.2. Uitvoering

Op 2 september 1970 hebben deputaten voldaan aan de eerste opdracht.

Op 1 december 1970 werd een exemplaar van de Acta gezonden.

Tegelijk hebben deputaten toen der kerkeraad op het hart gebonden, de betreffende synodebesluiten ernstig te overwegen en die voor vast en bondig te houden.

De kerkeraad vroeg deputaten (na dit eerst aan de scriba van de synode te hebben gevraagd) om verschillende stukken, per brief van 8 september 1970.

Nadat op 4 december 1970 antwoord op deze brief in uitzicht was gesteld, volgde op 30 maart 1971 het antwoord der deputaten.

Daar de gevolgde werkwijze een andere is dan voorheen, namelijk door voorbereiding in een sectie, werd het antwoord wel goed voorbereid, echter ook vertraagd.

Deputaten hebben de kerkeraad meegedeeld niet gerechtigd te zijn, aan het verzoek om stukken te zenden te voldoen.

Zij hebben de gelegenheid aangegrepen, nog weer een appèl te doen op de kerkeraad, daar van de zijde van de zusterkerk te Pretoria was meegedeeld, dat deze aan de kerkeraad-v.d. Waal gevraagd had om een samenspreking om de weg te banen tot hernieuwde geloofseenheid.

Per brief van 4 mei 1971 werden deputaten door de kerkeraad twee verzoeken gedaan: 1. te bevorderen dat de zaken aangaande de breuk in Pretoria op de volgende synode kan worden gebracht; 2. te bevorderen dat de eer en de goede naam van de predikant en de kerkeraad niet wordt aangetast.

Deputaten hebben op deze verzoeken geantwoord (d.d. 22 sept. 1971) van mening te zijn dat het aan de kerkeraad te Pretoria staat, zich tot de synode te Hatterem te wenden, en voorts van oordeel te zijn dat het niet tot hun competentie behoort, een oordeel uit te spreken als door de kerkeraad gevraagd.

Op 20 oktober 1971 antwoordde de kerkeraad daarop, dat naar zijn mening deputaten niets hebben gedaan om de opdracht der synode uit te voeren (de kerkeraad te blijven zoeken), en

dat hij niet zal nalaten de synode te Hattem daarop te wijzen. De kerkeraad constateert dan, dat deputaten de briefwisseling in een doodlopende straat hebben gestuurd.

De kerkeraad publiceerde de laatste drie brieven (kerkeraad aan deputaten d.d. 4-5-1971, deputaten aan kerkeraad d.d. 22-9-1971, kerkeraad aan deputaten d.d. 20-10-1971) in „Kerk en Woord" d.d. 1 november 1971.

Tenslotte zonden deputaten d.d. 27-1-1972 nog een schrijven van vertrouwelijke aard aan de kerkeraad.

4.3. *Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika*

4.3.1. Opdracht (Acta Hoogeveen art. 412 C III, vgl. art. 384 C)

Aan de deputaten is opgedragen de reactie van (de synode van) Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika af te wachten.

4.3.2. Stand van zaken

Voor het goed verstaan van de laatste contacten, geven we een kort overzicht van de ontwikkeling in het contact Op 26-7-1967 verzocht Die Geref. Kerk in Suid-Afrika onze kerken correspondentie in engere zin aan te gaan.

De synode te Amersfoort-West besloot dat deze aangeboden correspondentie-in-engere zin niet in overweging kan worden genomen, zolang Die Geref. Kerk in Suid-Afrika niet in bondige besluiten positie kiest in de geloofsstrijd, die De Gereformeerde Kerken te voeren hadden om waarlijk gereformeerde kerken te kunnen en te mogen blijven; dat het voorts in de synode van Potchefstroom 1967 te laken is, dat deze de argumenten van de synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 eenvoudigweg ter zijde heeft geschoven

Deputaten berichtten dit aan Die Geref. Kerk per schrijven d.d. 8 mei 1968.

Op 24-9-1968 berichtten de Zuid-Afrikaanse deputaten dat zij deze brief zullen voorleggen aan hun synode in 1970.

Op 1-12-1970 antwoorden deputaten namens hun synode 1970 op bovengenoemde brief. Tenslotte vermelden wij nog, dat de synode te Hoogeveen haar uitvoerige uitspraken inzake Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, met het betreffende -rapport en als bijlagen de brief van de Nederlandse deputaten d.d. 8-5-1968 en de brief die de synode te Hoogeveen zond aan de synodaal-gebonden kerken, heeft toegezonden aan de eerstkomende synode van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, welke eind 1970 te Potchefstroom werd gehouden (Acta art. 384 D sub b 1).

Op al deze stukken (behoudens de deputatenbrief d.d. 8-5-1968, zie hieronder 4.3.3.) is bij deputaten geen reactie binnengekomen.

4.3.3. Antwoord van Die Geref. Kerk

De synode te Hoogeveen sprak de hartelijke wens uit, dat de brief van 8 mei 1968 bij de synode van Die Geref. Kerk zodanig gehoor zou vinden, dat deze de gemeenschap en correspondentie met De Gereformeerde Kerken in Nederland weer op de rechte wijze zou gaan beoefenen.

Zou de synode te Potchefstroom inderdaad overgaan tot onderzoek en toetsing van de in genoemde brief aangewezen verschillen inzake leer en kerkregering tussen De Gereformeerde Kerken en de synodaal-gebonden kerken, dan hadden deputaten alle gewenste medewerking te verlenen.

In de antwoordbrief uit Zuid-Afrika (d.d. 1-12-1970, antwoord op brief van deputaten aan Zuid-Afrika d.d. 8-5-1968) geven de Zuid-Afrikaanse deputaten dóór de klacht van de synode te Potchefstroom 1970 over de scherpe veroordeling door de synode te Amersfoort-West („het in uw synode te moeten laken").

Daartegenover stelt de synode te Potchefstroom 1970:

- a. de argumenten van Rotterdam-Delfshaven werden niet, zoals u zegt, op de synode van 1967 terzijde geschoven, maar inderdaad behandeld;
- b. de Schrift wijst ons de weg van broederlijk gesprek met, en zo nodig vermanen van de Geref. Kerken in Nederland (synodaal); broederlijke banden mogen nooit overhaast worden verbroken;
- c. de synode vermaant broederlijk de Geref. Kerken (vrijgemaakt) over de geest van onbroederlijkheid tegenover de Zuid-Afrikaanse kerken („het in uw synode te moeten laken“), alsmede over de hovaardige en radikale veroordeling van de Geref. Kerken (synodaal).

Tenslotte neemt de synode met leedwezen kennis van het feit, dat de Geref. Kerken (vrijgemaakt) het aanbod van correspondentie niet hebben aanvaard.

4.3.4. Onderhoud dr. K. S. van Wyk de Vries

Kort na de ontvangst van deze brief, begin 1971, vroeg dr. K. S. van Wyk de Vries om een onderhoud met deputaten.

Dit onderhoud kon niet eerder plaats vinden dan op 24-6-1971. Op 8-6-1971 had genoemde predikant een onderhoud met de deputaten Los en Rijnveld. Dr. van Wyk de Vries deelde mee, dat hij als deputaat voor de correspondentie met de buitenlandse kerken door Die Geref. Kerk naar Nederland was gezonden, onder meer om zich te oriënteren in het kerkelijk leven in Nederland. Hij had de officiële opdracht om contact op te nemen met de Geref. Kerken (vrijgemaakt), zulks met het oog op het tot hen gerichte verzoek om correspondentie met Die Geref. Kerk aan te gaan.

In dit onderhoud is uiteraard de brief van 1-12-1970 uitvoerig besproken; verder heeft dr. van Wyk de Vries deputaten uitvoerig geïnformeerd over de gedachte in zijn kerk ten aanzien van de correspondentie met de geref. kerken (synodaal) en over het kerkelijk leven in zijn kerk.

Het uitvoerige verslag van dit onderhoud is aan dr. van Wyk de Vries gezonden; met zijn volle instemming hebben deputaten het toen besprokene verwerkt in hun antwoord aan Zuid-Afrika.

In dit onderhoud verklaarde dr. van Wyk de Vries: Voor ons besef is „laken“ een scherp woord. We hebben hier met taalproblemen te maken. Onze deputaten waren over dat woord ontsteld. We zeiden tegen elkaar: hoe durven de vrijgemaakten dat te zeggen! Naar ons besef wordt zo vanuit de hoogte gesproken. Volgens ons bent u ware kerk. Maar de toon van uw brief aan ons vonden we scherp. We kregen de indruk in Zuid-Afrika, dat u ons vanuit de hoogte bekeek. Zo op de manier van: wij weten het en jullie niet!

We zitten met de correspondentie met de geref. kerken (syn.). Er kwam een schrijven van Oranje-Vrijstaat ter synode met het voorstel om de correspondentie met die kerken te verbreken. Het grootste gedeelte der synode-leden voelde ervoor. Dat was onze synode van 1964. Toen was ook prof. dr. H. N. Ridderbos aanwezig. Hem is gevraagd of hij een en ander kon duidelijk maken. Met geen woord heeft hij toen over de vrijgemaakten gesproken.

Sindsdien is bij ons de situatie steeds meer een zaak van verontrusting. We zijn verontrust over punten als: aansluiting wereldraad, kerkrechtelijke zwenking, gezag der meerdere vergaderingen, belijdenis, ondertekeningsformulier, Schriftgezag, opleiding te Kampen en te Amsterdam.

Inderdaad is onze verontrusting intens. Daarom komt er een aanbeveling, denk ik, om de correspondentie met de synodale kerken te verbreken.

Gesproken is voorts nog over de laatste kerkstrijd, over de verhouding met de Chr. Geref. Kerken (met welke Die Geref. Kerk ook correspondentie onderhoudt), over de „doorgaande reformatie“, over „dubbele correspondentie“, over Christocentrische prediking, over de Vrye Geref. Kerken.

Wat de toestand in Die Geref. Kerk betreft: het beginsel van geref. onderwijs wordt wel aanvaard, maar de situatie is zo verschillend in het openbaar onderwijs. Het is met de kerkjeugd „baie goed". Er is in de kerken geen methodistische inslag, wel bij de Nederduitse Geref. Kerk. Het geregeld kerkbezoek is in de steden goed te noemen; op het platteland is, vanwege de grote afstanden, de middagdienst niet goed bezet. De catechismus wordt geregeld behandeld.

Tegen zgn. „gemengde huwelijken" wordt in de prediking gewaarschuwd. Van de leer der pluriformiteit moeten we niets hebben. Juist daarom komen we almeer in botsing t.a.v. de correspondentie.

Er wordt gunstig geoordeeld over de reformatische beweging, die in de dertiger jaren de geref. kerken in Nederland ging bezielen.

Bij examina in de dogmatiek komt speciaal het punt van het Verbond naar voren. En t.a.v. de exegeese wordt steeds naar Greydanus verwezen.

4.3.5. Antwoord op brief van Synode 1970

Deputaten hebben, gebruik makend van het in het onderhoud met dr. K. S. van Wyk de Vries besprokene, een uitvoerig antwoord gezonden op de brief van de synode d.d. 1-12-1970. Deze brief is gedateerd 2-12-1971.

Ze is vergezeld van het rapport van bedoelde samenspreking, en van de regels voor correspondentie.

Deputaten hebben uiteengezet wat de betekenis is van de uitdrukking „laken" en hebben verklaard waarom de synode te Amersfoort-West tot haar verdriet moest vaststellen dat de synode van Potchefstroom 1967 niet op de argumenten inging. Weliswaar schrijft men nu, dat de correspondentie inderdaad is behandeld op laatstgenoemde synode, maar daarmee is nog geen kennis gegeven aan ons van de oordelen van deze synode over die argumenten.

Voorts blijkt dat de synode van 1970 zelf een scherpe aanklacht doet tegen de synode van Amersfoort-West, als zij spreekt van een onbroederlijke houding en van een hovaardige en radikale veroordeling.

Daartegenover wijzen deputaten op de zware geloofsstrijd in de jaren van de vrijmaking 1944/45, welke strijd ons nog heden ten dage is opgelegd, en die steeds zwaarder wordt, tegen de heimelijke aanranding van het gezag van Gods heilig Woord en tegen het weerspreken van ons gelovig belijden in onze belijdenisgeschriften, hetwelk straffeloos geschieden kan in de gebonden kerken.

Op deze strijd is reeds gewezen in het Getuigenis d.d. 5 november 1963, dat niet alleen aan de synode, maar ook aan alle gemeenten in Die Geref. Kerk is gezonden. Tenslotte verzoeken deputaten dringend dat alsnog wordt onderzocht en getoetst wat in de brief van 8 mei 1968 is aangewezen aan verschillen tussen De Gereformeerde Kerken en de synodaal-gebonden kerken in Nederland.

Op dit ogenblik is nog geen antwoord op deze brief bij deputaten binnengekomen.

4.3.6. Verzoek mr. dr. L. Roeleveld te Durban

Mr. dr. L. Roeleveld verzocht toezending van verschillende stukken.

Deputaten waren van mening niet gerechtigd te zijn bedoelde stukken te zenden.

Van zijn kant stuurde mr. Roeleveld deputaten een uitvoerige beoordeling toe van het rapport inzake de uitspraak der synode te Hoogeveen over zijn bezwaren.

4.4. *The Reformed Church in Japan*

4.4.1. Opdracht (Acta Hoogeveen art. 412 C IV)

De synode te Hoogeveen droeg deputaten op:

1. The Reformed Church in Japan het lidmaatschap van The Reformed Ecumenical Synod ernstig te ontraden onder overlegging van argumentatie daarvoor;
2. de correspondentie van The Reformed Church of Japan met drie 'kerken' in Amerika in een briefwisseling aan de orde te stellen en op de onhoudbaarheid daarvan te wijzen overeenkomstig de bepaling van de generale synode te Berkel en Rodenrijs 1952, Acta art. 56 overweging sub 3.

4.4.2. Uitvoering

Het lag in de bedoeling dat de deputaten welke Korea bezochten, mondeling contact zouden hebben met ds. R. Hashimoto en andere voorgangers in The Reformed Church in Japan.

Zoals in het Korea-rapport werd vermeld (1.2.), is dit mislukt. Een eerste brief (na terugkeer der Korea-bezoekers) kwam na lange tijd onbestelbaar retour.

Per brief van 2 december 1971 hebben deputaten aan bovengenoemde opdracht voldaan. Een korte samenvatting van de kerkorde en de regels voor correspondentie (beide in het Engels) werden tevens verzonden. Op dit ogenblik is nog geen antwoord op deze brief bij deputaten binnengekomen.

4.5. *The Evangelical Presbyterian Church in Ierland.*

4.5.1. De eerste contacten

Ds. J. J. Arnold te Amersfoort had contact met Rev. Wm J. Grier te Belfast en maakte deputaten daarop attent. Op hun verzoek heeft ook br. B. Doornbos te Groningen deputaten ingelicht over zijn contacten met Rev. Grier.

Deputaten hebben, overeenkomstig hun opdracht, van deze mededelingen dankbaar gebruik gemaakt. Per brief van 25-6-1970 legden zij het eerste contact. Zij verschaften inlichtingen over De Gereformeerde Kerken en zonden een uitvoerige vragenlijst toe aan Rev. Grier. Deze brief is doorgegeven aan de secretaris van de Centrale Raad, Rev. McDowell te Belfast.

Deze verschaft de eerste informatie d.d. 4-9-1970.

De deputaten antwoordden weer d.d. 26-11-1970, onder meer over de Geref. Oecumenische Synode, en vroegen om meer informatie.

Per 10-2-1971 werd deze meerdere informatie door Rev. McDowell verschaft. Intussen had br. J. L. Joosse te Amersfoort een bezoek gebracht aan Belfast; hij verschaft deputaten waardevolle informatie uit de eerste hand.

Per 1-12-1971 hebben deputaten opnieuw geschreven. Zij hebben een korte samenvatting van de kerkorde gezonden, alsmede de regels voor correspondentie (beide in het Engels vertaald). Tevens hebben zij informatie gevraagd inzake de Free Church of Scotland en de British Evangelical Council, waarmee de Evangelical Presbyterian Church in contact staat.

4.5.2. Ontstaan van de Evangelical Presbyterian Church.

De E.P.C. is in 1927 ontstaan als gevolg van een conflict in de Irish Presbyterian Church. Oorspronkelijk heette zij Irish Evangelical Church, later nam zij de huidige naam aan. Na de eerste wereldoorlog stak het modernisme in de Irish Presbyterian Church de kop op. Er werden pogingen ondernomen het ondertekeningsformulier voor predikanten te verzwakken.

In 1926 diende Rev. H. Hunter een aanklacht in tegen leringen van prof. J. E. Davey, onder meer inzake de verzoening en de onfeilbaarheid van de H. Schrift. De Belfast Presbytery behandelde deze aanklacht eerst. De zaak werd in comité behandeld, publieke bespreking ervan werd verboden.

Prof. Davey werd vrijgesproken.

Rev. Hunter beriep zich op de synode. De notulen van de zittingen van de Belfast Presbytery werden aan de leden der synode toegezonden, echter, de toespraken van Rev. Hunter voor de Presbytery werden er uit weggelaten.

Met grote meerderheid (707-82) wees de synode de aanklacht af. Daar Rev. Hunter zich niet gehouden had aan het bevel tot geheimhouding van deze zaak, werden er deputaten benoemd om verder met hem te handelen.

Voor het zover kwam, scheidde Rev. Hunter in juli 1927 zich af. Wat voor hoop is er voor de kerk, zo vroeg hij zich af, wanneer de predikantsopleiding in handen is van modernisten?

15 okt. 1927 werd besloten de kerk opnieuw te institueren. Het was slechts een kleine groep die daartoe besloot. Wat willen deze amechtige Joden, werd er gespot; hun kerk spat uit elkaar, wanneer hun leider wegvalt (Rev. Hunter leefde tot 1942), het is de spelonk van Adullam.

Maar wie veracht de dag der kleine dingen?

De opnieuw geïnstitueerde kerk nam de Westminster Standards aan (Confession en de twee Catechismi).

4.5.3. Gegevens over de Evangelical Presbyterian Church.

Er zijn 9 gemeenten, met in totaal 1000 zielen en 6 predikanten. Met uitzondering van enkele passages (de paus is de anti-christ, bepaalde verboden huwelijken, verhouding kerk-staat) houdt men zich aan de Westminster Standards. De ambtsdragers moeten zonder enige reserve instemming betuigen met de belijdenis, en dat elk jaar herhalen.

De plaatselijke gemeenten zijn zelfstandig, wel heeft de Centrale Raad zeggenschap inzake de benoeming van predikanten.

Deze Centrale Raad wordt gevormd door de predikanten, en een ouderling uit elke kerk.

De H. Doop wordt alleen bediend aan kinderen van belijdende leden; ook het H. Avondmaal is alleen voor belijdende leden. Formulieren worden niet gelezen bij de sacramentsbediening.

De ambtsdragers worden gekozen door de belijdende leden. Ouderlingen voor het leven, diakenen voor de tijd van drie jaar. Op de zondagen is er tweemaal dienst, daarbij ook zondagsschool. Psalmen en gezangen worden gezongen in de kerkdiensten.

Er is een nauwe band met de Free Church of Scotland; de predikanten worden opgeleid aan het seminary van deze kerk. Ook in de zending wordt nauw samengewerkt.

De E.P.C. is geen lid van de Wereldraad van Kerken of van de ICCC, wel van de Geref. Oecumenische Synode. Men wil wachten tot 1972 om te beslissen of men lid zal blijven.

4.6. Diversen.

4.6.1. Soemba.

Tijdens zijn verblijf in Nederland heeft ds. P. P. Goossens deputaten verzocht hem toestemming te verlenen, voor te gaan in de kerkdiensten. Deputaten hebben hem geantwoord in dezen geen bevoegdheid te hebben, aangezien de correspondentie met de kerken op Soemba door de synode te Hooageveen was opgedragen aan een ander deputaatschap.

4.6.2. Die Nederduitse Geref. Kerk in Suid-Afrika.

Via de eerste scriba van de synode te Hooageveen, ds. W. Vreugdenhil, bereikte ons het verzoek van prof. F. J. Botha om een exemplaar van de Acta van de synode te Hooageveen.

Daar door het wegvallen van de kerk te Monte Alegre er een exemplaar over was, hebben deputaten besloten, dit aan prof. Botha te zenden in ruil voor een exemplaar van Acta van de synode van Die Nederduits Gereformeerde Kerk, gehouden te Pretoria in 1970.

4.6.3. Eglise Spirituelle Lumière, Congo.

Deze 'kerk' werd gesticht in 1957, 'ondanks de onderdrukking van onze vroegere koloniale meesters bereikte ons haar verzoek om nadere informatie en steun'. Via de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid Deputaten hebben voorlopige informatie verschaft, en

gevraagd om meer gegevens.

4.6.4. Koptische kerk in Egypte.

Deputaten zijn in contact gekomen met een Egyptische student, lid van de Koptische kerk in Egypte.

Zij hebben met deze kerk contact gezocht om nader te worden geïnformeerd.

4.6.5. Reformed Presbyterian Church in Taiwan.

Door een publicatie in het Nederlands Dagblad d.d. 12-2-1972 werden de deputaten geattendeerd op de Reformed Presbyterian Church in Taiwan. Zij hebben ook met deze kerk contact opgenomen, niet alleen om geïnformeerd te worden, maar ook om een bijdrage te leveren aan de opstelling van een nieuwe kerkorde door deze kerk. Daartoe hebben zij de korte samenvatting in het Engels van de kerkorde gezonden.

4.7. *Informatie-boekje.*

Zoals in het voorgaande is gebleken, zijn de contacten steeds toegenomen. Deputaten zijn van oordeel, dat er behoefte bestaat aan een eenvoudig boekje, dat in het kort informatie geeft over De Gereformeerde Kerken, haar geschiedenis, haar Belijdenis en Kerkorde, haar plaats in de wereld. Dit boekje zou ook de kerkleden een goede dienst kunnen bewijzen bij buitenlandse contacten. Het zou in het Engels moeten worden geschreven.

Deputaten stellen u voor, de nieuw te benoemen deputaten op te dragen zo'n boekje te (doen) schrijven en uit te doen geven.

Afgesloten op 17 februari 1972.

Namens de deputaten,
P. van Gurp

BIJLAGE BIJ RAPPORT DEPUTATEN C.B.K.

HERKENNING IN BLIJDSCHAP

Rapport over het bezoek van prof. dr. L. Doekes en ds. P. van Gurp aan de Koreaanse kerken, 27 april-16 juni 1971.

INHOUD.

1. ALGEMEEN
 - 1.1. Opdracht
 - 1.2. Reis
 - 1.3. Organisatie van de werkzaamheden
 - 1.4. Algemene indruk

2. KERKELIJK LEVEN
 - 2.1. Algemene problemen
 - 2.2. Kerkdiensten
 - 2.3. Ambten
 - 2.4. Inrichting van het kerkelijk leven
 - 2.5. Emeritering
 - 2.6. Gemeentelijk leven

3. VERHOUDING TOT ANDERE KERKEN
 - 3.1. Hap Dong
 - 3.2. Orthodox Presbyterian Church
 - 3.3. RES en ICCC
 - 3.4. Australië en Canada

4. KOREAN THEOLOGICAL SEMINARY
 - 4.1. Inrichting
 - 4.2. Belang
 - 4.3. Personeel
 - 4.4. Gebouwen
 - 4.5. Bibliotheek
 - 4.6. Budget
 - 4.7. Verhouding Pusan-Seoul
 - 4.8. Colleges prof. Doekes

5. CORRESPONDENTIE-ZAKEN
 - 5.1. Wijziging in Belijdenis en Kerkorde
 - 5.2. Coördinatie financiële hulp uit Nederland
 - 5.3. Alumni
 - 5.4. Steun aan het seminarie
 - 5.5. Lectuurfonds

6. BEOORDELING
 - 6.1. Positief
 - 6.2. Negatief

7. ADVIEZEN

1. ALGEMEEN.

1.1. Opdracht.

De generale synode te Hoogeveen droeg de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken op:

- I. a. middelen en wegen te zoeken om de gemeenschapsoefening met de kerken in Korea zo effectief mogelijk te maken, waartoe ook allereerst nodig is nader overleg met de deputaten van die kerken;
- b. nader te overleggen, overeenkomstig de reeds ontvangen verzoeken van de kerken in Korea, hoe elkander te dienen ter zake van de opleiding tot de dienst des Woords, bijvoorbeeld door uitwisseling van hoogleraren voor het geven van gastcolleges, door leatuurvoorziening en het verlenen van financiële hulp;
- II. a. overleg te plegen met die instanties, die hulp verlenen voor kerkelijke doeleinden aan de Koreaanse broederschap om deze hulp ook in kerkelijke banen te leiden;
- b. in verband met het onder I.a. gestelde informaties in te winnen bij de reeds met de Koreaanse broederschap in contact staande instanties, met name met het oog op mogelijke coördinatie.

Op de vergadering van deputaten, gehouden 3 september 1970, werd besloten zowel prof. Doekes als ds. Van Gurp naar Korea te zenden, opdat tegelijk met het geven van gastcolleges de nodige informaties ingewonnen kunnen worden.

1.2. Reis.

Op dinsdag 27 april vertrokken wij van Schiphol.

Via Tokio kwamen wij op 28 april aan in Seoul. Vanwege het slechte weer was die dag geen doorverbinding met Pusan, zodat wij de nacht in Seoul doorbrachten. Op 29 april kwamen wij aan in Pusan.

Op dinsdag 15 juni vertrokken wij uit Pusan, via Seoul naar Tokio. Het plan om op maandag 14 juni uit Pusan naar Osaka te vliegen, en in Kobe ds. R. Hashimoto te bezoeken, kon niet doorgaan: wegens de slechte weersomstandigheden was er die dag geen luchtverkeer vanuit Pusan mogelijk.

In Tokio werd een bezoek gebracht aan het seminarie van prof Uдах.

Op woensdag 16 juni werd de terugreis aanvaard; we kwamen 's avonds op Schiphol aan, na een afwezigheid van 7 weken + 1 dag

De reis kon worden gefinancierd uit de gelden die het L.A.C. Korea gedurende de laatste jaren had ontvangen van kerken en particulieren.

1.3. Organisatie van de werkzaamheden.

De organisatie van onze werkzaamheden tijdens ons verblijf in Korea was opgedragen aan het Committee for Fraternal Relations van onze zusterkerken in Korea. Zij hadden een uitgereid programma opgesteld, zodat wij elk weekend in een presbytery verkeerden, daar konden preken, de gemeente ontmoeten, besprekingen voeren met de predikanten en ouderlingen enz. Daarnaast stonden op het programma besprekingen met het genoemde comité, met de General Council, met de faculteit-ontvangst door officiële instanties, ontmoetingen met studenten enz. Het totaal van het aantal preekbeurten, toespraken, besprekingen is 75. Daarnaast heeft prof. Doekes 10 colleges gegeven van 1 uur, en een openbaar college.

De organisatie was uitstekend; we hebben volop gelegenheid gehad de gemeenten te ontmoeten, en ons werk kunnen verrichten, zoals ons was opgedragen.

1.4. *Algemene indruk.*

Er heerste bijzonder grote dankbaarheid in het midden van de Koreaanse kerken, dat de Nederlandse kerken ons hadden afgevaardigd. Wij voelden ons zo eenzaam en alleen, en zie, de Heere heeft ons vertroost en ons u doen ontmoeten, werd ons meermalen gezegd.

Met grote belangstelling werd geluisterd als wij vertelden over het geestelijk leven in Nederland, vele vragen werden daarover gesteld. Keer op keer werd ons gevraagd aan hen te zeggen wat er bij hen verkeerd was. Wij willen naar u luisteren. verzekerden zij ons.

Wij kunnen dus vaststellen, dat de reis geheel aan haar doel heeft beantwoord, en dat naar onze mening de grote kosten, die ermee gemoeid zijn, ten volle verantwoord zijn.

En wij hebben daar in het verre Korea kerken aangetroffen, die met hart en ziel zich hebben gegeven aan de dienst des Heeren, die in deze moderne tijd niet anders begeren dan voluit Gereformeerde Kerken te zijn.

2. KERKELIJK LEVEN

2.1 *Algemene problemen.*

2.1.1. Urbanisatie.

Korea is driemaal zo groot als Nederland, en heeft een bevolking van 30 miljoen. Daar moet bij bedacht worden, dat het land voor 80% uit bergen bestaat, zodat de bevolkingsdichtheid in het overige deel van het land zeer groot is.

Seoul is aangegroeid tot een stad van bijna 6 miljoen inwoners; Pusan telt 2 miljoen, Taegu een miljoen inwoners. De dorpen op het platteland worden ontvolkt; met name de jeugd trekt naar de grote steden, waar de universiteiten zijn. De kerk staat daar voor de actuele vraag, hoe kerk te zijn in zo'n miljoenenstad.

2.1.2. Kerkgebouwen.

Door de scheiding van de Hap Dong in 1962 zijn er vele kerkgebouwen verloren gegaan en moest men op veel plaatsen helemaal opnieuw beginnen. Bovendien staat men voor kerkbouw in nieuwe wijken van de uitbreidende steden, voor de zich nieuw vormende gemeenten.

De kosten voor kerkbouw bedragen momenteel gemiddeld \$ 200 per zitplaats.

2.1.3. Expansie.

Slechts 5% van de bevolking staat te boek als christen. Van de overige 95% een deel nog slechts in naam Boeddhistisch.

Er zijn uiterst weinig Boeddhistische tempels. En vooral door de urbanisatie zijn de mensen vervreemd geraakt van hun godsdienst en leven in een vacuum. Vandaar dat de kerk grote mogelijkheden heeft voor inwendige zending. Daar wordt ook heel ijverig aan gewerkt. Studenten aan het seminarie hebben over het algemeen een post als evangelist, waarheen ze op vrijdagmiddag vertrekken, om op maandag weer terug te keren naar Pusan. Ook vrouwen werken als evangelisten. Dikwijls komt er, door het werk van zulke evangelisten, een gemeente tot openbaring. Ook de studenten doen aan zulke inwendige zending. Zij hebben daarvoor een organisatie: Students for Christ.

Al dit werk leeft heel sterk in de gemeenten; ze zijn alle zendingsgemeenten. Gevolg van deze situatie is, dat er veel meer vrouwen dan mannen in de kerk zijn. Ook, dat velen, vooral ook jonge mensen, in het gezin waar zij verkeren, als enige christen zijn. Vandaar dat velen vrijwel de hele zondag doorbrengen in of bij het kerkgebouw.

Ook is er geen sprake van in deze gevallen, dat men in het gezin zijn huiselijke godsdienstoefening kan hebben. Vandaar dat elke morgen, bij het aanbreken van de dag, er een gebedssamenkomst is in de kerk. Ook hebben de kerken nog de woensdagavond-samenkomst. Bij het opgeven van het aantal kerkleden onderscheidt men dan ook in

zondagschoolkinderen, bezoekers (degenen die geregeld de kerkdiensten bezoeken) en catechumenten (degenen die zich klaarmaken voor de inlijving in de kerk door belijdenis en doop).

2.2. *Kerkdiensten.*

2.2.1. *Kerkgebouw.*

Bij het betreden van het kerkgebouw valt meteen op, dat men dit niet doet met geschoeide voeten. Het is een uitzondering, dat men met schoenen aan de kerk betreedt. In elk geval zal dan de predikant zijn schoenen uittrekken, als hij het platform bestijgt. Voor het grootste deel is dit te verklaren uit de gewoonte in Korea, om een huis niet binnen te gaan met schoenen aan. Voor een deel echter speelt hierin door de eerbied die men wil betonen voor 's Heeren huis, naar analogie van Exodus 3: 5.

Een andere bijzonderheid is, dat in elk kerkgebouw, ook het kleinste, op het podium grote troonzetels staan opgesteld. Meestal drie. Daarop nemen plaats predikant en twee ouderlingen. De andere ouderlingen, en de diakenen, zitten tussen het kerkvolk.

De vrouwen en de mannen zitten gescheiden van elkaar, behalve in enkele vooruitstrevende gemeenten, waar de gezinnen bij elkaar zitten.

Kerkorgels worden niet gebruikt. Voor in de kerk zit het kerkkoor. De zang wordt begeleid op een piano, soms op een harmonium.

Moeders brengen hun baby's mee naar de kerk; worden ze lastig, dan gaat men even de kerk uit.

2.2.2. *Liturgie*

De liturgie is tamelijk verschillend in verschillende gemeenten. Er wordt veel gezongen en gebeden.

De dienst der gebeden wordt uitgevoerd door de predikant en door de ouderlingen. Na elk gebed is er gelegenheid voor stil gebed, soms begeleid door heel zachte koorzang.

Het Onze Vader wordt gemeenschappelijk hardop gebeden. Ook wordt soms gelegenheid gegeven, tegelijkertijd hardop te bidden, ieder zijn eigen gebed. De voorganger luidt door middel van een tafelschel (met een kruis erop!) het einde van zo'n gebed in.

Alleen aan het slot van de dienst wordt de zegen opgelegd. Men kent geen formulieren voor de bediening van de sacramenten. Wel worden er vragen gesteld vóór de doop, en wordt bij het H. Avondmaal het desbetreffende Schriftgedeelte gelezen.

In sommige kerken bestaat de gewoonte de wet des Heeren voor te lezen, en het Apostolicum gezamenlijk te reciteren.

2.2.3. *Prediking.*

Tot onze grote spijt kunnen wij geen beoordeling geven van de prediking. We hebben wel een bundel preken meegekregen, en zullen proberen die vertaald te krijgen.

Wel werd ons verzekerd, dat men dezelfde wijze en inhoud van prediking heeft, als men van ons hoorde. Met name legde men er de nadruk op, dat de prediking vooral zich houden moet aan de tekst, en dat grondige exegese beslist vereist is voor een Schriftuurlijke preek. De preek duurt ongeveer 40 minuten.

De woensdagavonddiensten dragen meer het karakter van bijbellezingen, waar de dominee een heel bijbelboek doorwerkt.

2.2.4. *Sacramentsbediening.*

Slechts tweemaal per jaar vindt de bediening van het Heilig Avondmaal plaats. Dikwijls is de bediening van de Heilige Doop gekoppeld aan die van het Heilig Avondmaal. Ook waar dat niet het geval is, is er toch niet dikwijls gelegenheid kinderen te laten dopen.

Dit is te verklaren uit de eerste tijd, toen de zendelingen slechts enkele malen per jaar de gemeenten konden bezoeken.

Ten dele is dit ook een gevolg van een tekort aan predikers, die bevoegd zijn tot de bediening van Woord en sacrament.

2.2.5. Zingen in de eredienst.

Men kent geen berijmde psalmen, maar zingt gezangen, waarover wij geen oordeel kunnen uitspreken. Wij hebben een gezangboek meegekregen en dus kan mettertijd, na vertaling, daarover een oordeel worden gegeven. Vrijwel elke kerk heeft een eigen kerkkoor, sommige zelfs twee. Het zingt voor en tijdens de dienst, meestal uitgedost in aparte koorgewaden.

De zang der gemeente is krachtig, levendig en zeer welluidend.

2.2.6. Bijzondere diensten.

Naast de kerkdiensten kent men de kinderdiensten of zondagschoolklassen, vooral met het oog op de vele kinderen van heidenen. Het gevolg is dat in de gewone diensten er geen kinderen zijn.

Ook kent men de bijbelklassen voor de catechumenten en belangstellenden. De woensdagavonddiensten en de gebedsdiensten 's morgens vroeg werden reeds genoemd.

Men houdt van tijd tot tijd ook een zogenaamde revival-meeting, enkele dagen achter elkaar.

2.3. *Ambten.*

2.3.1 Dienaar des Woords

Na de graduation aan het seminary (een hele jaarklas tegelijk aan het eind van het cursusjaar), dient de kandidaat zich voor te bereiden op het examen dat hij moet ondergaan vanwege de General Assembly. Deze heeft daarvoor een aparte commissie aangewezen, die eenmaal per jaar het examen schriftelijk afneemt. Een jaar voorbereiding voor dit examen is minimaal; er gaan ook wel twee jaar mee heen.

Gevoegd bij de tijd die de kandidaat eerst moet doorbrengen in militaire dienst, betekent dat dat de meesten niet voor hun dertigste jaar predikant zijn. Dat is de reden dat vele studenten getrouwd zijn. Zij voorzien dan een beetje in hun onderhoud door een post als evangelist aan te nemen. Dat betekent tevens voor de student een praktische scholing; tevens bevordert het op krachtige wijze de expansie van de kerk.

Evenals bij ons bestaat het systeem van beroepen. Wij hoorden de klacht dat de dominees soms wel erg kort in een plaats staan (1 à 1.5 jaar).

We hebben de indruk dat de ouderlingen niet geregeld vergaderen, om de rapporten van het ambtswerk van hun predikant aan te horen, en om toezicht te houden op de bediening van zijn ambt.

Van tijd tot tijd houden de predikanten van een presbytery, samen met de ouderlingen, een vergadering om zich met elkaar te bezinnen op de voortgang en verdieping van hun werk.

2.3.2. Ouderlingen.

Om ouderling te worden, dient men een examen af te leggen ten overstaan van de presbytery. Men wordt dan in het ouderlingenambt bevestigd namens de presbytery. Dit geschiedt met oplegging van handen, en is voor het leven.

Er zijn maar weinig ouderlingen; meestal niet meer dan 2 in middelgrote gemeenten (350 zielen). Zij doen geen huis- of ziekenbezoek; het samen met de predikant vergaderen voor de zaken van opzicht en tucht gebeurt over het algemeen weinig. In de kerkdienst leveren zij een aandeel in de eredienst door een gebed uit te spreken. Bij afwezigheid van de predikant hebben zij het recht het Woord te bedienen.

2.3.3. Diakenen.

De diakenen verzamelen het geld in de eredienst door middel van collecten. Wij vrezen dat in de meeste gevallen dat wel het voornaamste werk is dat zij doen.

Ook beheren zij de financiën van de kerk. Aan armenzorg wordt, voorzover wij konden constateren, weinig gedaan.

De taak van de diakonessen, die geen ambtsdragers zijn, bestaat in het collecteren bij de vrouwenafdeling in de kerk.

2.3.4. Behulpzels.

Geen ambtsdragers in de echte zin van het woord zijn de diakonessen en bijbelvrouwen.

Zij hebben toch een belangrijke functie in de kerk. Immers, waar in een gezin alleen de vrouw gelovig is, weigert de man meestal bezoek van de predikant; het is niet oirbaar dat een man een vrouw alleen zou bezoeken. De bijbelvrouwen doen dat werk dan. Zij hebben soms de opleiding aan het seminary gevolgd. Soms werken ze zelfstandig als evangelisten. Men kent verder het instituut van lekepredikers, te vergelijken met onze lerende ouderling van vroeger.

2.4. *Inrichting van het kerkelijk leven.*

2.4.1. Presbytery.

Er zijn ruim 500 kerken. Daarvan zijn er nog geen 200 te rekenen als geïnstitueerde kerken, met een kerkeraad. Alleen van de geïnstitueerde kerken is de predikant en de ouderling lid van de presbytery.

Er zijn 8 presbyteries; de grootste telt 50 kerken en 42 predikanten, de kleinste 7 kerken en 4 predikanten.

Een predikant wordt voor de tijd van een jaar aangewezen als moderator van de presbytery. Hij heeft als zodanig zitting in de General Council.

2.4.2. General Assembly.

De General Assembly vergadert eenmaal per jaar, in september. De presbyteries worden daar evenredig vertegenwoordigd.

De G.A. wijst een moderator aan, deze heeft een jaar zitting. Voorts wijst de G.A. committees aan (te vergelijken met onze deputaatschappen). Ons is toegezegd dat we de Acta zullen ontvangen van de vorige G.A.'s, voorzover voorradig.

2.4.3. General Council.

De General Council is het besturend lichaam van de kerk, tussen twee General Assemblies. Het bestaat uit de Moderator, de Stated Clerk, de quaestor, de moderators van de presbyteries en de leden van de verschillende committees.

2.4.4. Bevoegdheden.

De G.A. heeft geen tuchtrecht, de presbytery wel. De besluiten van de G.A. hebben dan pas rechtskracht, wanneer zij door de presbyteries (of door de meerderheid daarvan) zijn aanvaard.

2.5. *Emeritering.*

De G.A. van 1970 heeft bepaald dat bij het bereiken van de 70-jarige leeftijd emeritaat dient te worden aangevraagd. Ook is besloten, dat voortaan bij de emeritering een bedrag ineens wordt uitgekeerd aan de emeritus-predikant van 500.000 won (ongeveer f 5500,-). Ter vergelijking diene dat een gemiddeld predikanten-tractement in de stad momenteel 600.000 won per jaar bedraagt (f 6600,-).

Er bestaat geen regeling voor het onderhoud van predikaatsweduwen of -wezen. Na de dood

van de predikant helpen de presbytery of de kerken een- of tweemaal, maar er is geen geregelde ondersteuning.

De gezinnen van hen, die zijn omgebracht vanwege hun geloof, krijgen eens per jaar een klein bedrag. Dat is niet voldoende voor het levensonderhoud, maar draagt meer het karakter van meelevens en bemoediging.

2.6. Gemeentelijk leven.

2.6.1. Bijbelstudie.

De hele zondag zijn er allerlei activiteiten in het kerkgebouw. Het begint al vroeg met de zondagschool. Verder komen de mannen en de vrouwen bij elkaar voor bijbelstudie. Er zijn bijbelklassen voor catechumenten. De jonge mensen houden hun bijeenkomsten en het zangkoor repeteert.

Daarnaast zijn er dan de gebedssamenkomsten in de vroege morgen van elke dag (de zondag inclusief) en de woensdagavonddiensten. Men geeft graag de hele zondag voor al deze werkzaamheden.

2.6.2. Jeugd.

Er zijn grote gevaren voor de jeugd, met name voor hen die studeren, hetzij aan colleges, hetzij aan de universiteiten. Ook wanneer deze christelijk worden genoemd; het modernisme dringt sterk op.

De studenten hebben hun eigen bijbelstudie-clubs, niet alleen in de week, maar ook op zondag. Ze komen dan bijeen in een aparte samenkomst. De vrees werd wel geuit dat op die wijze de studenten van de andere jeugd worden geïsoleerd.

2.6.3. Zondagsheiliging.

Over het algemeen staan de christenen op een zeer nauwgezette zondagsheiliging. Tekenend is, dat er een aparte uitspraak van een General Assembly moest komen, waarbij aan kerkleden werd toegestaan op zondag gebruik te maken van een openbaar vervoermiddel, echter uitsluitend om de kerkdiensten e.d. te bezoeken. De vrees werd wel uitgesproken, dat op die wijze een zeker formalisme in de plaats kwam van een echt christelijk leven.

2.6.4. Avondmaalsgang.

We hadden het voorrecht op de laatste zondag van ons verblijf met de broeders en zusters aan te zitten aan de Dis des Verbonds.

Daarbij bleek dat ongeveer de helft van het aantal belijdende leden aanging. Op onze vraag daarover werd ons gezegd, dat op het platteland het percentage hoger ligt. Verder, dat degenen, die niet aangaan, niet uit onverschilligheid wegblijven, maar uit vrees. Volgens onze zegsman wordt dat in de hand gewerkt door de prediking, die ernstig waarschuwt zich niet een oordeel te eten en te drinken. Dat is de reden, dat kerkleden, die midden in een heidense omgeving leven, vrezen het Heilig Avondmaal te gebruiken, omdat zij menen dat hun wandel niet geheel naar Gods Woord is.

3. VERHOUDING TOT ANDERE KERKEN.

3.1. Hap Dong.

In 1960 kwam er een vereniging tot stand met de Hap Dong kerk. Deze kerk heeft haar seminarie in Seoul.

Achteraf zegt men, dat deze vereniging te haastig is geweest en ondoordacht. Men kwam tot deze vereniging, onder meer vanwege interne moeilijkheden. Reeds in 1962 werd de vereniging ongedaan gemaakt. Dat kwam de kerken te staan op het verlies van 150

predikanten, die achterbleven in de Hap Dong kerk, namelijk prof. Park en zijn volgelingen. Als voornaamste redenen voor het ongedaan maken van de vereniging gaf men op:

- a. Meteen na de vereniging trachtte men het seminarie in Pusan op te heffen, hoewel overeengekomen was dat beide seminaries zouden blijven bestaan voor de opleiding tot de Dienst des Woords. Men hield zich dus niet aan zijn woord. Daar de Hap Dong de grootste kerk was, vreesde men op die manier zijn seminarie kwijt te raken.
- b. De Hap Dong als grootste kerk had teveel invloed. In het geheim smeedde men plannen om te overheersen.
- c. Het leven van de leden van de Hap Dong was niet naar het Woord van God. De Hap Dong is nu lid van de Geref. Oecumenische Synode. Het modernisme wint in deze kerk snel aan invloed; nog wel niet onder de gemeenteleden, maar wel onder de voorgangers.

3.2. *Orthodox Presbyterian Church.*

De O.P.C. heeft verschillende zendelingen in Korea (Bruce Hunt, Theodore Hard, Harvey Conn). De zusterkerken in Korea zijn door de zendingsactiviteiten o.m. van deze zending ontstaan. Bij de breuk tussen Hap Dong en onze zusterkerken in 1962 heeft de O.P.C. gekozen voor de Hap Dong. Er is dus geen officiële relatie tussen O.P.C. en onze zusterkerken. Toch is er wel een nauwe band gebleven: Bruce Hunt en Theodore Hard doceren aan het seminary; ze gaan ook wel voor in de kerken, wanneer ze daartoe worden uitgenodigd (door hun vroegere leerlingen). We zijn bijzonder veel dank verschuldigd aan Bruce Hunt, die ons van het allereerste begin af heeft geholpen en ons veel informatie heeft verschaft. Ook met Harvey Conn (die doceert aan het Hap Dong seminary te Seoul) is contact geweest.

3.3. *RES en ICCC.*

3.3.1. RES.

Men is er nog niet toe gekomen, de band met de RES officieel door te snijden. Wel heeft men zich niet meer laten vertegenwoordigen in de vergadering van de RES.

De volgende General Assembly zal nu officieel de laatste band met de RES doorsnijden. Tenminste, dit wordt door de deputaten van de Koreaanse kerken aan deze General Assembly geadviseerd.

3.3.2. ICCC.

Er zijn enkele voorstanders voor aansluiting bij de ICCC. Maar de meerderheid verwerpt aansluiting bij deze instelling. Men is van mening dat de ICCC dictatoriaal wordt geregeerd, dat zij meer politiek dan religieus is georiënteerd, dat zij tracht te verenigen wat niet één is.

Op de eerstkomende G.A. zal deze zaak dienen; het comité voor Fraternal Relations zal voorstellen, definitief te besluiten zich niet bij de ICCC aan te sluiten.

3.4. *Australië en Canada.*

3.4.1. The Free Reformed Churches of Australia.

De deputaten van deze kerken hebben, bij monde van Rev. K. Brüning, ons verzocht onze invloed aan te wenden, opdat de Koreaanse kerken correspondentie aangaan met de Australische kerken. In de bespreking met het Fr. Rel. comité bleek ons, dat de Koreaanse kerken graag contact met Australië willen hebben, en inmiddels dat contact al hebben gelegd.

3.4.2. The Canadian Reformed Churches

De Koreaanse kerken hebben aan de Canadese kerken verzocht, correspondentie aan te gaan.

Dit verzoek is inmiddels behandeld op de synode van de Canadese kerken en aan de deputaten

voor de correspondentie met de buitenlandse kerken is opdracht gegeven, nadere informatie in te winnen.

Wij hebben op verzoek van de diakenen van de Canadese kerken besprekingen gevoerd over financiële hulp aan predikantsweduwen en -wezen, welke hulp reeds verleend is door de Canadese diakenen, en nu verder georganiseerd moet worden.

4. KOREAN THEOLOGICAL SEMINARY.

4.1. Inrichting.

4.1.1. Pusan.

Het seminarie is verdeeld in een afdeling college en een afdeling seminarie.

Het college volgt op de High School; de cursus duurt vier jaar en is een vooropleiding voor het seminarie.

Het college is onlangs door de overheid erkend. Dat betekent dat het diploma wordt erkend, en dat de jongens niet in militaire dienst behoeven, zolang zij college-student zijn. Het houdt niet in dat het college wordt gesubsidieerd.

De theologische cursus duurt drie jaar, waarna de graduation volgt van de hele jaarklas tegelijk. Er zijn momenteel 110 studenten aan het college en 70 studenten aan het seminarie.

4.1.2. Seoul.

In Seoul wordt er ook een college + seminarie in stand gehouden. Deze school is opgericht met goedvinden van de General Assembly en fungeert als dependance van het seminarie in Pusan. De afstand Pusan-Seoul bedraagt 424 km. In Seoul zijn er ± 40 studenten aan het college en 4 studenten aan het seminarie. Op de eerstkomende G.A. zal beslist worden over het voortbestaan van het seminarie in Seoul.

4.2. *Belang.*

4.2.1. Voor de kerken.

Het eerste belang voor de kerken is uiteraard dat er predikanten komen. Daar is grote behoefte aan. Volgens de laatste cijfers zijn er namelijk 181 geïnstitueerde kerken met 162 predikanten. Er zijn echter bovendien nog 350 gemeenten-in-wording. Er werken daarin 305 evangelisten; dat zijn meestal studenten. Geregeld komen er nieuwe gemeenten bij, door de grote zendingsactiviteiten van de kerken. Zodoende gaat er van het seminarie een krachtige invloed uit tot uitbreiding van de kerk.

Dat is een van de redenen waarom de kerken in Seoul zo graag het seminarie in Seoul willen behouden en uitbreiden.

4.2.2. Voor Oost-Azië.

Het seminarie te Pusan is in Korea het enige seminarie dat niet is aangesloten bij de RES of WCC of ICC.

In Korea zijn de predikanten steeds meer modernistisch geworden. De modernistische kerkelijke leiders in Amerika proberen invloed te krijgen in Korea. Ze doen dat, niet door de conservatieven te bekritisieren, maar door jonge mensen in de gelegenheid te stellen in Amerika te studeren en hen als modernisten terug te sturen. Dat is ook voor onze jonge mensen een heel stuk verzoeking.

De scholen en colleges, ook die zich christelijk noemen, zijn in handen van liberalen.

Helaas is het ideaal van een eigen universiteit voorlopig voor ons onbereikbaar. Gelukkig hebben de kerken nu hun eigen college. Reeds als high-school-students worden de jonge mensen getraind in de waarheid. Maar ze moeten ook worden vastgehouden als college-

students. Daarom is het dringend nodig dat het college wordt uitgebouwd.

Over het algemeen zijn de gemene christenen nog conservatief; zij sturen graag hun zonen naar ons college en naar ons seminarie.

In Japan zijn de Gereformeerde kerken erg klein en zwak. Vanuit Korea kan dan ook een grote kracht uitgaan voor het behoud van de Gereformeerde waarheid. Staande voor het seminarie ziet men bij helder weer over zee aan de horizon de contouren van Japan (Tsjoesima). Hoewel dat een teken is dat het de volgende dag zal regenen (zoals we hebben ervaren!), is het ook een symbool van de betekenis van het seminarie.

4.3. *Personeel.*

4.3.1. Pusan.

Het administratieve personeel bestaat uit 5 personen. Verder zijn er drie vrouwen in dienst voor de keuken.

Docenten: er zijn drie full-time professoren, die ook doceren aan het college. De rector is tevens predikant in Pusan.

Er zijn vele parttime docenten, onder wie verscheidene predikanten.

4.3.2. Seoul.

Administratief personeel: twee.

Docenten: uitsluitend parttime, van welke met name genoemd moet worden de emeritus-predikant ds. Oh (81 jaar oud).

4.4. *Gebouwen.*

4.4.1. Pusan.

Het gebouw van het seminarie is tot stand gekomen met medewerking van de Amerikaanse legerautoriteiten.

Enkele jaren geleden is een klein deel toegevoegd, waarin de administratie een onderkomen heeft en de professoren-kamers gelegen zijn. Het is een heel sober gebouw, dat hard aan vernieuwing toe is.

De studenten zijn ondergebracht in zogenaamde dormitories, die ten enenmale onvoldoende zijn. Ook de toestand van de eetzaal tart elke beschrijving.

4.4.2. Seoul.

De colleges worden gegeven in een kerkgebouw; daar is ook de administratie in ondergebracht. Men behelpt zich, met de hoop op een betere huisvesting in de toekomst.

4.5. *Bibliotheek.*

4.5.1. Pusan.

De bibliotheek is in het seminarie-gebouw ondergebracht. Hoewel men de schoenen van de voeten moet doen, alvorens binnen te treden, en hoewel de bibliothecaris zeer behulpzaam is, is de bibliotheek uiterst schamel. Er is geen geld om regelmatig uit te breiden.

In de bibliotheekruimte is een kleine ruimte voor de studenten voor het inzien van naslagwerken. Voor hun studie kunnen zij daar moeilijk gebruik van maken; ze zijn daarvoor aangewezen op de rommelige en overvolle slaapzalen of op de college-zalen na afloop van de lessen.

4.5.2. Seoul

De bibliotheek is ondergebracht in de ruimte, die gebruikt wordt door de administratie; deze is tegelijk professorenkamer. Men kan spreken van een flinke verenigingsbibliotheek.

4.6. *Budget.*

4.6.1. Pusan.

Ons werd een begroting ter hand gesteld van 1 maart 1971-28 februari 1972. Het totaal aan inkomsten en uitgaven bedraagt \$ 49.338.

Een groot deel van de inkomsten is het college-geld, n.l. \$ 23.822. Van de Nederlandse kerken komt er \$ 6.000, de Koreaanse kerken brengen bijeen ongeveer \$ 19.500.

Berekend naar het aantal belijdende leden is dat iets meer dan \$ 1 per belijdend lid per jaar. Weliswaar zijn er heel wat meer aspirant-leden in de kerken, rekent men daarnaar, dan is de bijdrage per ziel beduidend lager.

Men is van mening dat de kerken hiermee wel het uiterste doen, daar het merendeel van de leden uiterst arm is.

Wat de uitgaven betreft: de salarissen van de docenten bedragen totaal \$ 24.118; het kantoorpersoneel en ander personeel ontvangt in totaal \$ 11.189 per jaar aan salaris. Er staat nog een bedrag van \$ 1.747 voor steun aan studenten op de begroting (subsidie voor de maaltijden voornamelijk), voor de bibliotheek \$ 1.234 en voor administratie \$ 8.889.

4.6.2. Seoul.

Van Seoul hebben we geen uitgewerkte begroting. Ons werd meegedeeld dat men per jaar \$ 7200 nodig heeft. Dat bedrag wordt bijeengebracht als volgt

- a. college-gelden;
- b. Groninger kerken (\$ 1800 per jaar);
- c. kerkcollecten;
- d. bijdragen van de leden der steunorganisatie (de predikanten geven elk 10% van hun tractement).

4.7. *Verhouding Pusan-Seoul*

In Pusan zegt men: we kunnen beter één goed seminarie hebben, dan twee halve. In Seoul zegt men: het is bitter nodig dat er in een wereldstad als Seoul, waar alle kerken hun seminarie hebben, ook een seminarie van ons is. Wanneer er hier een goed seminarie is, komen de studenten vanzelf. Ze behoeven dan niet de grote afstand naar Pusan af te leggen (424 km), dat helemaal aan de kust ligt, ver in het zuiden. Bovendien gaat er van een seminarie een krachtige invloed uit voor de expansie van de kerk.

Tot nu toe heeft de G.A. de school in Seoul erkend als dependance van Pusan. Een korte tijd hebben de professoren van Pusan ook enkele weken achtereen college gegeven in Seoul, ieder op zijn beurt. Vanwege het kleine aantal seminarie-studenten is men daarmee gestopt.

Men wacht nu de beslissing af van de eerstkomende General Assembly, in september. Men ziet in Seoul duidelijk het gevaar van een tweeërlei opleiding in de kerk, die gemakkelijk een splijtzwam zou kunnen worden, en wil tot elke prijs voorkomen dat over deze zaak verdeeldheid zou ontstaan in de kerken.

4.8. *Colleges prof. Doekes.*

Overeenkomstig de opdracht, heeft prof. Doekes gedurende vijf weken twee dagen college gegeven aan het seminarie te Pusan.

De colleges duurden van 5 kwartier tot 1 uur. Er was voor deze colleges grote belangstelling en waardering.

Ze werden uitgesproken in het Engels, en door prof. dr. K. S. Lee in het Koreaans vertaald.

Op donderdag 10 juni werd een openbaar college gegeven in de South Church te Pusan, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het seminarie. De kerk was geheel gevuld.

De Koreaanse tekst van de colleges is gedrukt; in de bibliografie van prof. Doekes zal dus ook een Koreaanse titel moeten voorkomen.

Ook in Seoul heeft prof. Doekes nog een college gegeven.

De onderwerpen der colleges waren de volgende:

1. Modern struggle against the truth of Scripture.
2. K. Barth on the Bible and the Word of God.
3. K. Barth's idea of religion and revelation.
4. D. Bonhoeffer's thoughts about the secularization of religion.
5. K. Barth's view of Genesis 1-3.
6. Recent opposition against the Reformed creeds in the Netherlands.
7. The new morality.
8. Modern world thought and the Reformed Theology.

5. CORRESPONDENTIE-ZAKEN.

Onder dit hoofd vatten we samen, wat in twee uitvoerige besprekingen met het comité voor Fraternal Relations aan de orde kwam.

5.1. Wijziging in Belijdenis en Kerkorde.

5.1.1. Kort begrip van de K.O.

Zoals ons door de Generale Synode was opgedragen, is een korte samenvatting gegeven van de uitgangspunten van ons kerkelijk samenleven, uitgewerkt in de kerkenordening. Deze is in het Koreaans vertaald en vervolgens in het blad van het seminarie, dat viermaal per jaar verschijnt, afgedrukt. Op die wijze is het op ruime schaal verspreid; alle kerken en alle predikanten hebben er kennis van kunnen nemen.

Wij hebben bemerkt dat men er grote belangstelling voor had. Op allerlei vergaderingen met ambtsdragers, en in Seoul bij de studenten, zijn deze zaken telkens weer aan de orde geweest.

5.1.2. Rapport wijzigingen Belijdenis en Kerkorde.

Op de General Assembly 1970 is een uitvoerig rapport ingediend inzake wijzigingen in Belijdenis en Kerkorde.

Het rapport is ons ter hand gesteld; na vertaling zullen wij dus kunnen bezien, wat men heeft voorgesteld in dezen.

Het bevat de volgende hoofdstukken:

- a. Westminster Confession;
- b. Westminster Catechism Major;
- c. Westminster Catechism Minor;
- d. Church Government;
- e. Book of Discipline;
- f. Directory for Worship.

Wat a, b en c betreft: dit is hoofdzakelijk een nieuwe vertaling in het Koreaans, met enkele kleine veranderingen in de Belijdenis, n.l. in ch. 23 (Of the Civil Magistrate), 25 (Church) en 31 (Synods and Councils). In d, e en f worden veel veranderingen voorgesteld.

De G.A. heeft het rapport niet aanvaard, maar een comité van 15 leden benoemd, met de opdracht met name d, e en f opnieuw te bestuderen. Zij moeten rapport uitbrengen aan de G.A. 1971. Het besluit van deze G.A. moet dan nog door de presbyteries worden aanvaard.

De hierboven genoemde samenvatting van het kerkrecht is dus nog op tijd gekomen; de betrokken deputaten hebben toegezegd bij hun studie er dankbaar gebruik van te maken.

5.2 Coördinatie financiële hulp uit Nederland.

5.2.1. De huidige toestand.

Het gaat hier over financiële hulp voor kerkelijke doeleinden. Dus niet over steun aan weeshuizen. Het aantrekken van alumni uit Korea is een hoofdstuk apart. Het gaat over de steun aan evangelisten en predikanten, ook over steun aan kerkbouw. Deze komt hoofdzakelijk uit het noorden des lands (Koreva, An Kosan Ri). Deze instanties bepalen zelf wie zij zullen steunen, ook de hoogte van het steunbedrag wordt door hen vastgesteld.

5.2.2. Bezwaren.

De Koreaanse deputaten dringen sterk aan op coördinatie van de financiële hulp. Naar hun mening zou het zelfs voorkeur verdienen dat alle financiële hulp geconcentreerd wordt op het seminarie, hoewel men uiteraard dankbaar is voor de hulp aan evangelisten en kerken.

De G.A. 1970 heeft zijn instemming betuigd met het voorstel van onze kant de financiële hulp te coördineren.

Dat is bitter nodig. Immers, vrijwel uitsluitend die personen krijgen steun, die een persoonlijke relatie hebben met de in Nederland verblijvende Koreaanse studenten. Een tweede bezwaar is, dat de verhoudingen worden scheefgetrokken, doordat sommigen naar Koreaanse begrippen buitensporig veel ontvangen. Deputaten spraken in dit opzicht van 'unbalanced help'.

Zij gaven ons daarvan enkele voorbeelden. In de presbytery Taegu vragen van de 80 gemeenten er 29 om steun. Dat betreft in de meeste gevallen evangelisten, die student zijn. Het is dus tegelijk steun aan hulpbehoevende studenten. Evenals dat bij ons in Nederland gebeurt, wordt er door de deputaten advies uitgebracht aan de presbytery, gezien de begrotingen. De presbytery stelt dan het steunbedrag vast.

Daarnaast wordt er ook steun geboden door een vrouwen-zendingsactie. De bedragen zijn miniem, omdat er zoveel steun wordt aangevraagd en men niet meer geld beschikbaar heeft.

Zo krijgt een getrouwde seminarie-student 7000 won per maand (f 77,-), namelijk 5000 van de kerk, 1000 van de presbytery en 1000 van de vrouwen-zendingsactie. In een ander geval zijn deze bedragen: 5000 won totaal per maand (f 55,-), namelijk 3000 van de kerk, 1000 van de presbytery en 1000 van de vrouwen-zendingsactie.

Een derde voorbeeld ligt nog lager: 3500 won per maand (f 38,50), namelijk 1500 van de kerk, 1000 van de presbytery en 1000 van de vrouwen-zendingsactie. Wanneer men dan bedenkt dat het An Kosan Ri-comité in Groningen sommige evangelist-studenten een maandelijkse bijdrage stuurt van \$70 tot \$ 80, dat is ongeveer f 250 tot f 280, wordt de klacht van 'unbalanced help' schrijnend duidelijk. Deze toestand is te vergelijken met het geval van een hulpbehoevende kerk in Nederland, die steun krijgt van classis en P.S., en bovendien zich van steun verzekert uit het buitenland via relaties daar.

5.2.3. Een betere weg.

Evenals wij in Nederland niemand kunnen dwingen, het geld op andere wijze te besteden, kan men in Korea de mensen niet verbieden geld uit Nederland aan te nemen.

Hoewel het dus volgens de Koreaanse deputaten aan te bevelen zou zijn, de financiële hulp te concentreren op het seminarie, moeten we er rekening mee houden dat dat niet zal gelukken.

Teneinde echter de financiële hulp zo eerlijk mogelijk te regelen, zullen deputaten aan de General Assembly voorstellen, een apart comité in te stellen, dat aan de hulpbiedende instanties in Nederland kan adviseren wie er voor steun in aanmerking komt en hoeveel die steun zou moeten bedragen. Zolang dit comité er nog niet is, wil het comité voor Fraternal Relations zich hiermee belasten.

We hebben dan ook enkele personen, die zich tot ons wendden om financiële hulp, naar dit comité verwezen. Wij van onze kant hebben toegezegd, hier in Nederland er bij de hulpbiedende instanties op aan te dringen zich aan deze regels te houden.

5.3. *Alumni.*

De Koreaanse kerken stellen het bijzonder op prijs, wanneer ook in de toekomst de Nederlandse kerken studenten adopteren voor verdere studie in Kampen. Er zijn immers vrijwel nergens in de wereld nog seminaries, waar men Gereformeerd onderwijs geeft en waar gelegenheid is om te promoveren. Men wil graag, dat de Nederlandse kerken over deze zaak contact opnemen met de professoren, en hun advies in dezen opvolgen. Algemeen was de gedachte, dat het wenselijk is, dat geadopteerde studenten, na het afleggen van het doctoraal examen, naar Korea terugkeren en daar zich voorbereiden op hun promotie.

5.4. *Steun aan het seminarie.*

5.4.1. *Uitbreiding docenten.*

De zaken van de steun aan het seminarie zijn zowel met de professoren als met het comité voor Fraternal Relations besproken. De verzoeken van beiden stemden geheel overeen.

Graag wil men de staf uitbreiden, zodat men tenslotte 10 fulltime docenten heeft voor college en seminarie beide.

Men vraagt van de Nederlandse kerken daartoe de steun, die nu \$ 500 per maand bedraagt, op te voeren tot \$ 1500 per maand. Men wil dan het uiterste doen om de steun van de kerken, die nu \$ 1500 per maand bedraagt, op te voeren tot \$ 2000 per maand.

We hebben indringend gesproken over de vraag, of de Koreaanse kerken zelf doen wat zij kunnen. Vooral de plattelandsgemeenten zijn straatarm. Een evangelistentractement van 3500 won (f 38,50) is vaak meer dan de gemeenteleden zelf verdienen. Zodoende zijn er heel veel hulpbehoevende kerken. In de Taegu-presbytery b.v. 29 van de 80.

Het belang van deze uitbreiding is al uitvoerig besproken hierboven, onder 4.2.

5.4.2. *Nieuwbouw.*

Nu het college door de overheid is erkend, moeten er ook voorzieningen komen. De huidige toestand is onhoudbaar; de huisvesting van de studenten voldoet aan de minimum-eisen die gesteld kunnen worden. De overheid eist dat de toestand wordt verbeterd.

Aan de overheid is dan ook toegezegd, dat men zo spoedig mogelijk zal zorgen voor verbetering van de dormitories. Men wil de huidige collegezalen bestemmen voor dormitories, en op hetzelfde terrein een nieuw seminarie-gebouw neerzetten. Men zou graag in de herfst van 1971 aan dit project, dat zo dringend nodig is, willen beginnen.

De totale kosten bedragen 30 miljoen won (f 330.000). Men kan daar zelf een derde gedeelte voor bijeenbrengen (f 110.000). Kunnen de Nederlandse kerken helpen met het resterende bedrag ad. f 220.000, desnoods in de vorm van een lening met lage rente?

5.4.3. *Uitzending van een zendeling-professor.*

Met alle aandrang hebben de deputaten van de Koreaanse kerken voorts bepleit het zenden van een zendeling, die dan als professor zou worden benoemd aan het seminarie.

Wanneer de Nederlandse kerken iemand zenden, die bekwaam is te doceren, zou hij door de Koreaanse kerken tot professor worden benoemd. Hij zou dan als verbindingsman kunnen fungeren tussen de Nederlandse en de Koreaanse kerken, de band tussen de beide kerken zou dan heel vruchtbaar kunnen worden.

Bovendien zou hij als docent aan het seminarie een belangrijke bijdrage kunnen geven aan de opleiding tot de Dienst des Woords en zodoende kunnen meewerken aan het bewaren en versterken van het Gereformeerd karakter van de Koreaanse kerken. En tevens aan de handhaving van de Gereformeerde theologie tegenover het opdringend modernisme in Oost-Azië.

Daar het aanleren van het Koreaans een zaak is van jarenlange intense studie, zou een jonge

man aanbeveling verdienen, wel als het kan iemand met enige ervaring in het ambt.

5.4. *Steun aan de bibliotheek.*

Wij hebben toegezegd dat er spoedig gewerkt zal worden aan het toezenden van boeken voor de bibliotheek. Terecht vroegen de Koreaanse deputaten daarnaar. Het is al zolang geleden dat wij van hen de catalogus hebben ontvangen, teneinde na te gaan welke boeken zouden moeten worden gezonden. Tot nu toe is er van die steun nog niets terechtgekomen. Temeer is het nodig, omdat ons bleek dat het erg moeilijk is vanuit Korea boeken in het Westen te bestellen.

5.5. *Lectuurfonds.*

Behalve de plaatselijke kerkblaadjes, en de krant die de studenten maandelijks laten verschijnen, is er alleen het officiële blad van het seminarie, dat 4 maal per jaar verschijnt en aan alle kerken wordt toegezonden.

Men zou wel graag een algemeen kerkelijk blad willen hebben. Maar de financiën ervoor ontbreken. Men zou dan wel een fulltime administrateur moeten aan stellen. Immers, de correctie van de drukproeven schijnt in Korea veel werk te vragen, wij hebben beloofd ook deze zaak voor te leggen aan de deputaten.

6. BEOORDELING.

6.1. Positief.

6.1.1. Gereformeerd.

Als eerste moet genoemd worden, dat het een wonder in onze ogen was, aan de andere kant van de wereld onder een volk dat zo ver van ons afstaat broeders en zusters te ontmoeten, kerken te vinden, die voluit gereformeerd genoemd mogen worden. We spraken al van hun blijdschap over onze komst. Omgekeerd waren wij telkens weer blij verrast hij de nadere kennismaking met de kerken.

Hoewel een vreemde taal en een vreemde cultuur en vreemde levensgewoonten ontmoetend, voelden wij ons meteen thuis onder de broeders. Hun bereidheid om naar eventuele kritiek te luisteren, deed weldadig aan. Graag wilden ze de correspondentie daartoe gebruiken, dat wij acht op elkaar geven dat we niet afwijken van de Gereformeerde leer. En over hun gebreken en fouten verontschuldigen zij zich, dat zij nog maar zo jong zijn als kerken, dat zij het zo geleerd hebben van de zendelingen en dat zij het niet kunnen helpen dat er niet anders was onderwezen.

6.1.2. Een zendingskerk

We zijn diep onder de indruk gekomen van de zendingsactiviteiten niet alleen van de ambtsdragers, maar van alle leden der kerk, en dan met name van de jonge mensen.

Keer op keer werd ons gevraagd wat de Nederlandse kerken in dit opzicht doen. Men voelt het duidelijk aan: de velden zijn wit om te oogsten, de arbeiders zijn maar weinige, dus bidt men de Heer van de oogst om meer arbeiders.

In dat licht moet men ook bezien de verzoeken om steun. Ieder zet zich dan ook geheel in voor deze zaak. We noemden al de grote activiteiten op zondag in het kerkgebouw, waar ieder zijn aandeel in levert.

6.1.3 jeugd.

In deze zendings-situatie beseft men, dat alle halfheid uit den boze is. Men behoort helemaal bij de kerk, of helemaal niet. Vooral de jonge mensen beseffen dat goed. Het komt helaas wel voor, dat jonge mensen gaan trouwen met een buitenkerkelijke. Maar dat zijn toch uitzonderingen.

Wij hebben heel goede besprekingen gehad met jonge mensen: zij ondervinden wat het betekent Christus te volgen en Zijn kruis te dragen. Ons viel ook op de eerbied, waarmee de jonge mensen zich in de kerk gedroegen; voor de dienst zaten ze rustig te bidden of te bijbellezen.

Met blijdschap hebben we in Korea de kerken ontmoet, we hebben de kerken daar herkend als kerken van Jezus Christus. Nu de lichten in Europa beginnen uit te doven, is het een sterke troost te mogen ervaren, dat daar steeds meer kandelaars ontstoken worden!

6.2. *Negatief.*

Zoals gezegd, werd ons geregeld gevraagd om kritiek. We moeten in die kritiek billijk zijn en bedenken dat deze kerken nog geen kerkgeschiedenis achter de rug hebben zoals wij. Ook, dat deze kerken ontstaan zijn uit Angelsaksische zending.

6.2.1. Hiërarchie.

Met nadruk hebben wij gewezen op het gevaar van hiërarchie dat schuilt in het systeem van het aanwijzen van een moderator. Men had wel oog voor die gevaren.

6.2.2. Ouderlingen.

We kregen soms de indruk dat het ouderlingen-ambt gezien wordt als een erebaantje. In elk geval, dat de ouderlingen veel meer werk kunnen en moeten doen. dan ze nu doen.

6.2.3. Diakenen.

Aan geregelde armenzorg wordt weinig gedaan. Daarin is dringend reformatie nodig.

6.2.4. Sacramenten.

De sacramenten worden ondergewaardeerd. Het Heilig Avondmaal wordt slechts tweemaal per jaar bediend; de Doop ook maar enkele malen per jaar.

6.2.5. Tucht.

We hebben de indruk, dat de tucht vrij rigoreus wordt bediend. Van een lange weg van vermanen en afkondigingen aan de gemeente is geen sprake. Al spoedig komt men tot de excommunicatie. Hierin wreekt zich ook het gebrek aan ambtelijke roeping bij de ouderlingen.

6.2.6. Formalisme.

Er bestaat een gevaar dat de kerken een neiging tot formalisme niet onderkennen. Er is een wedijver tussen de gemeenten in koorzang en kerkbouw. Keer op keer sprak men ons aan over het roken en gebruik van alcohol door christenen in Nederland.

Echter, men waarschuwde vrijwel niet tegen bioscoopbezoek. En, wat erger is, algemeen werd er niet gewaarschuwd tegen de door de overheid op grote schaal gepropageerde kinderbepalking. Slechts enkele predikanten zien het onschriftuurlijke daarvan zo duidelijk in, dat zij er op de kansel tegen waarschuwden.

Ook in het bidden meenden wij formalisme te moeten opmerken; er wordt in allerlei omstandigheden zoveel gebeden, dat de eerbied voor het gebed er onder lijdt.

7. ADVIEZEN.

Concluderend willen wij u dienen met enkele, nog voorlopige adviezen.

Wij adviseren u, aan de Generale Synode te Hattem te bevelen. de gevraagde steun zoveel mogelijk toe te kennen en een weg te zoeken om tot de uitzending van een zendeling-

professor te komen.

Voorts om de vertaling van het rapport inzake de wijzigingen in Belijdenis en Kerkorde te bevorderen, en daarover verder in contact te treden met de Koreaanse kerken. Tenslotte, om de hulpbiedende instanties in Nederland op de hoogte te stellen van de bevindingen van de rapporteurs en bij hen er op aan te dringen, zich aan de gegeven aanbevelingen te houden.

Spakenburg, 7 juli 1971

BIJLAGE 9

(Acta artt. 118, 124 en 143)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR CONTACT MET DE SOEMBANESE KERKEN

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De deputaten voor contact met de Soembanese kerken, benoemd door de generale synode van Hoogeveen (Acta art. 417 en 422), leggen hierbij het volgende rapport van hun werkzaamheden aan uw vergadering voor.

De functies binnen het deputaatschap werden als volgt verdeeld: ds. M. K. Drost, praeses; ds. G. Zomer, scriba; ds. J. Strating, quaestor.

Ter uitvoering van de opdracht besloten deputaten brieven te concipiëren ter verzending aan beide groepen van kerken op Oost-Soemba overeenkomstig de punten a, b en c van de instructie. Na verschijning van de Acta zouden deze brieven dan, gelijktijdig met de Acta, verzonden worden. Alvorens tot verzending over te gaan achtten deputaten het evenwel gewenst en nuttig een gesprek ter informatie en oriëntatie te voeren met ds. P. P. Goossens, die met verlof in ons land verbleef. Ds. P. P. Goossens bleek tot zulk een samenspreking gaarne bereid, waarna een ontmoeting plaats vond op 5 maart 1971. Tijdens dit onderhoud werd m.n. veel gesproken over de positie-keus van ds. G. met betrekking tot de kerkelijke situatie in Nederland, het bleek nl, dat ds. G. zou voorgaan in zogenaamde 'buiten-verband-kerken', hetgeen ook metterdaad geschied is. Hij betoogde, dat de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. de band willen onderhouden met alle kerken in Nederland ('binnen en buiten verband'), die hem als zusterkerken erkennen en bejegenen. Tegelijk merkte hij op, dat deze kerken op Soemba inzake de scheuringen in Nederland geen keus kunnen en willen doen, aangezien zij daarover nimmer ingelicht zijn (zie 'Nieuwsbrief', no. 5, p. 12). Deputaten willen daartegenover opmerken, dat de toegezonden Acta van de laatste generale synoden voldoende informatie verschaffen over de kerkelijke ontwikkelingen in Nederland. Bovendien blijkt uit de feiten, dat de kerken p/a ds. K. Tanahomba duidelijk allerlei contacten onderhouden met kerken 'buiten-het-verband', In dit rapport komen deputaten hierop later terug. Ook over de contacten tussen beide groepen van kerken op Soemba gaf ds. G. enige nadere informatie. Hij bleek bereid het door deputaten te verzenden schrijven aan de kerken p/a ds. K. Tanahomba. met de Acta, mee te nemen naar Soemba. Ook werd aan deputaten toezending van de 'Nieuwsbrief' (van en over Soemba), een uitgave van de Vereniging S.O.S., beloofd. Exemplaren van deze 'Nieuwsbrief' werden sindsdien regelmatig door deputaten ontvangen. Omdat deze 'brieven' veel informatie bevatten over de situatie op Soemba, achten deputaten het nuttig deze thans als Bijlage 1 aan u door te geven.

Na het onderhoud met ds. P. P. Goossens werden de concepten definitief vastgesteld en met de Acta op 28 april 1971 naar Soemba verzonden. Deputaten zijn ds. G. dankbaar voor zijn vriendelijke bemiddeling, al heeft het hen wel bevreemd hun brief vermeld te zien onder de rubriek 'Ingekomen stukken' van de Bestuursvergadering van de Vereniging S.O.S. op 21 mei 1971 (zie Nieuwsbrief. no. 6, p. 4). Afschriften van de brieven van deputaten vindt u als Bijlage II en III.

Een eerste reactie ontvingen de deputaten in de vorm van een schrijven van ds. P. P. Goossens, d.d. 1 december 1971, waarbij ingesloten was een brief d.d. 20-11-1971 van de 'Deputaten voor Contact van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.' met als bijlage 'brief d.d. 30-10-1971 van dezelfde Deputaten aan de deputaten van de groep L. Kondamara' Aangezien beide brieven in het Indonesisch gesteld waren, ontvingen deputaten d.d. 24 december 1971 door bemiddeling van ds. P. P. G. een vertaling. Het geheel van deze

correspondentie gelieve u aan te treffen onder Bijlage IV van dit rapport. Ook werd de brief van 30 oktober 1971 gepubliceerd in Nieuwsbrief no. 11.

Een directe officiële reactie van de kerken p/a ds. L. Kondamara heeft deputaten tot nog toe niet bereikt. Wel ontvingen deputaten d.d. 27 september 1971 inmiddels een schrijven van de Gereformeerde Kerk te Zwolle met een afschrift van een brief van ds. B. N. Radjah, geschreven namens "Deputaten van de Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe" aan 'De Eerwaarde Raden van de (Vrijgemaakte) Kerken van Oost-Soemba c.a.' d.d. 12 april 1971. Dit afschrift werd aan deputaten toegezonden om hun 'de bereidheid tot herstel van de breuk nog des te meer te doen blijken' (zie Bijlage V). De hierboven vermelde brief van 30 oktober 1971 is een antwoord op deze brief van ds. B. N. Radjah.

Uit de beschikbare stukken blijkt, dat de correspondentie tussen beide groepen van kerken tenslotte resulteerde in een voorstel tot een 'ontmoetingssamenkomst' op 22 december 1971 of 5 januari 1972. Of deze samenkomst is doorgegaan, en zo ja met welk resultaat, daarover hebben deputaten geen bericht ontvangen. In hun vergadering van 28 januari jl. hebben zij daarom telefonisch informatie gevraagd aan ds. J. M. Goedhart te Zwolle, die meedeelde, dat bedoelde samenkomst niet gehouden is. Om toch officieel geïnformeerd te zijn, hebben deputaten telegrafisch om inlichtingen gevraagd (zie Bijlage VI). Tot op heden werd daarop niet gereageerd.

Het geheel overziende, kunnen deputaten u helaas weinig positief resultaat melden. Wel konden de punten a, b en c van de instructie ten uitvoer worden gelegd, maar de in d genoemde 'wenselijkheid' van een af te vaardigen deputatie naar de kerken op Soemba is deputaten niet gebleken en derhalve hebben zij van de hun verleende machtiging geen gebruik gemaakt. Aanvragen om financiële hulp hebben deputaten niet bereikt.

Wel dient nog vermeld te worden, dat de Gereformeerde Kerk te Delfzijl aan deputaten enkele vragen heeft voorgelegd naar aanleiding van het niet-voorgaan van ds. P. P. Goossens in de kerken tijdens zijn verlof. Voor hun antwoord verwijzen deputaten naar Bijlage VII.

Resumerende menen deputaten het volgende te moeten opmerken:

1. De door de generale synode van Hoogeveen begeerde 'voor de Here verantwoorde oplossing van de twistzaak' is niet gevonden.
2. Uit de beschikbare stukken is voorts gebleken, dat officieel enige schriftelijke contactoefening tussen beide groepen bestaat, die, gelijk officieus bekend is, (nog) niet tot een mondelinge ontmoeting heeft geleid.
3. Uit het antwoord van de 'Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.' blijkt, dat deze kerken ernstige kritiek hebben op de besluiten van de laatste generale synoden met betrekking tot de onderlinge verhouding tussen de kerken op Soemba.
4. Ook blijkt, dat enerzijds door hen wel gesteld wordt: „Wij hebben genoeg van een woordenstrijd met als inzet het woord 'kerk'. Zo wordt de strijd, die Christus van ons eist voor de waarheid, een werelds gevecht om eigen kring te rechtvaardigen. Daarom willen wij geen strijd meer voeren over dat woord 'kerk', maar we willen er slechts goede acht op geven waar de vruchten van de Heilige Geest openbaar worden. Als die vruchten zichtbaar worden in de kring-L. Kondamara, dan willen we wel dadelijk ons met hen verenigen, zonder het nodig te vinden eerst de geschiedenis van de scheurmaking te bespreken.” Toch werd vlak daaraan voorafgaande opgemerkt: „Wij kunnen niet geloven, dat onze Here Jezus Christus Zelf die kring opgericht heeft, maar naar ons gevoelen is die kring een menselijk maaksel”.

Deputaten hebben sterk de indruk, dat het gebrek aan wederzijdse erkenning van elkaar als kerken van de Here Jezus Christus het struikelblok blijft vormen om tot een hartelijk vruchtdragend contact te komen.

5. In de brief van de 'Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a.' wordt officieel niet gemeld, hoe deze kerken zich opstellen ten aanzien van de kerken 'binnen-en-buiten-

verband'. Uit de opmerkingen van ds. P. P. Goossens en andere gegevens is evenwel duidelijk te concluderen, dat samenleving en samenwerking begeerd en gezocht wordt met de zogenaamde 'buiten-verband-kerken', die tot zulke samenwerking en samenleving niet ongenegen zijn, gelijk uit de toegezonden exemplaren van de 'Nieuwsbrief' overvloedig blijkt.

- 6a. Naar het oordeel van deputaten dienen de kerken p/ a ds. K. Tanahomba erop gewezen te worden, dat ds. P. P. Goossens door zijn voorgaan tijdens zijn verlof in de zogenaamde 'buiten-verband-kerken' metterdaad de band met de Gereformeerde Kerken in Nederland verbroken heeft. Indien de kerken op Soemba ds. G. zonder meer blijven aanvaarden, dan verbreken ook zij de band met de Gereformeerde Kerken.
- b. Naar het oordeel van de deputaten dient ernstig gestreefd te worden naar intensivering van de contacten met de kerken p/ a ds. L. Kondamara. Zal het ooit tot officiële correspondentie met deze kerken komen, dan zullen meer gegevens ter beschikking moeten zijn, aan de hand waarvan duidelijk wordt, hoe deze kerken zich opstellen tegenover onze kerken.

Deputaten zijn uiteraard gaarne bereid hun rapport mondeling nader toe te lichten.

U de leiding van Gods Geest toebiddend, ook in deze moeilijke zaak, verblijven deputaten met broederlijke groet,

namens deputaten,
G. Zomer, scriba

BIJLAGE 10

(Acta art. 78)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN MILITAIREN

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen hebben de eer u, overeenkomstig de opdracht, hun door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 verleend, het hier volgende rapport van hun werkzaamheden over de verslagperiode mei 1970 tot oktober 1971 aan te bieden.

Constituering.

De generale synode van Hoogeveen benoemde de volgende broeders tot deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen:

ds. J. van der Haar, Leiden (S); J. Flink, 's-Gravenhage; M. Fokkema, Vught; ds. J. G. Meijer, Zwijndrecht; H. Huizenga, Assen; K. Pesman, Utrecht; ds. J. van der Wielen, Axel; met als secundi: ds. D. van Houdt, Uithuizermeeden; J. Lamain, 't Harde. Deze broeders hebben hun benoeming aanvaard, met uitzondering van ds. J. G. Meijer, die wegens zijn vertrek naar de kerk te Pretoria (S.A.) niet aan de arbeid van deputaten heeft kunnen deelnemen: Diens plaats is ingenomen door de secundus, ds. D. van Houdt, terwijl ook br. J. Lamain voor elke vergadering werd geconvoceerd.

Tevens moeten de deputaten u tot hun leedwezen rapporteren, dat br. H. Huizenga op 14 april 1971 plotseling is overleden. Deze broeder heeft dus maar voor een deel aan de werkzaamheden van de deputaten kunnen deelnemen. De deputaten denken in dankbaarheid terug aan de arbeid, die door br. Huizenga in hun kring is verricht. Zij hebben zich door ds. J. van der Haar en ds. D. van Houdt doen vertegenwoordigen op de begrafenis.

De volgende broeders werden door de deputaten benoemd (eventueel herbenoemd) tot leden van het moderamen:

ds. J. van der Haar, voorzitter; ds. J. van der Wielen, secretaris; lt.-kol. B.d. J. Flink, penningmeester; ds. D. van Houdt, alg. adjunct.

Vergaderingen

Deputaten hebben gedurende de verslagperiode vier maal vergaderd, t.w. op 25 mei 1970, 7 december 1970, 8 februari 1971 en 13 september 1971.

Werkwijze.

Deputaten hebben, om de hun gegeven opdrachten naar behoren te vervullen, de besluiten van de generale synode van Hoogeveen die betrekking hadden op hun arbeid, nauwkeurig bestudeerd. Hieronder vielen niet alleen de besluiten van deze generale synode inzake de geestelijke verzorging van militairen, maar ook wat zij besloten heeft ten aanzien van de positie der legerpredikanten.

Aan de hoofdlegerpredikant, de hoofdvluchtmachtpredikant en de hoofdvlootpredikant werd kennis gegeven van de nominatieve samenstelling en het adres van deputaten. Deputaten hebben ernstige pogingen gedaan predikanten te vinden, die geschikt en bereid zouden zijn voor de functie van krijgsmachtpredikant, om dezen te kunnen voordragen bij de overheid. Reeds hier zij opgemerkt, dat deputaten daarin tot op het ogenblik van de samenstelling van hun rapport niet zijn geslaagd.

Deputaten waren ook in de gelegenheid, kennis te nemen van het Rapport 'GV Model 1980', zoals dat gediend heeft op het legerpredikanten-congres 1970 (23-25 febr.), alsmede van 'GV

Model 1980 II. Nadere beschouwing en verantwoording'. Zij hebben de inhoud hiervan bestudeerd en besproken en hun oordeel hierover aan de hoofdlegerpredikant kenbaar gemaakt.

Pogingen om legerpredikanten te werven.

Op het verzoek aan de hoofdlegerpredikant, aan deputaten mede te delen of hij ter vervulling van een of meer plaatsen als krijgsmachtpredikant deze uit de gereformeerde kerken wenste, ontvingen deputaten als antwoord, dat er naar het zich liet aanzien in het jaar 1970 geen vacatures meer zouden zijn, maar dat hij er wel prijs op zou stellen 'als naast de 6 (mogelijk 7) Gereformeerde predikanten (vrijgemaakt) per mei 1971 een predikant ter beschikking zou komen voor de termijn van 1 jaar en 6 weken'.

Deputaten hebben op dit schrijven in eerster instantie gereageerd door aan de hoofdlegerpredikant, resp. de hoofdvluchtmachtpredikant te berichten welke krijgsmachtpredikanten (in actieve dienst of met groot verlof) niet meer behoorden tot het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Deputaten hebben daarbij niet de vraag gesteld of deze mededeling wellicht aanleiding zou kunnen zijn, om het aantal gewenste krijgsmachtpredikanten hoger te stellen dan één. Zij voorzagen dat het hun, alleen al wegens de predikanten-nood in onze kerken, genoeg moeite zou kosten om voor 1971 één predikant te vinden.

Wel is daartoe een dringend beroep gedaan op een 23-tal predikanten en in de meeste gevallen ook op hun kerkeraden.

Het resultaat hiervan was echter steeds negatief. De argumentatie daarvoor was in verreweg de meeste gevallen van die aard, dat deputaten (behoudens één geval), daarin geen aanleiding vonden om daarop verder in te gaan. Tot benoeming van een krijgsmacht-predikant uit onze kerken is het tot nu toe niet gekomen, maar deputaten zetten hun pogingen, om tot een positief resultaat te komen, nog voort.

Toetsing rapport 'CV model 1980'.

Deputaten hebben bij hun werkzaamheden kennis kunnen nemen van het Rapport 'GV Model 1980', zoals dat uitgebracht werd op het legerpredikanten-congres 1970, waar het na uitvoerige discussie met algemene stemmen als uitgangspunt voor nadere discussie werd aanvaard. Tevens hebben zij daarbij kennis kunnen nemen van 'GV Model 1980 II. Nadere beschouwing en verantwoording'. Dit rapport is tevens in verschillende kerkelijke commissies, die zich bezig houden met de geestelijke verzorging van militairen, in bespreking geweest.

Daar onze kerken niet in het C.I.O.M. vertegenwoordigd zijn, zijn deputaten niet rechtstreeks in dit overleg betrokken geweest.

Toch waren deputaten van mening, dat kennisname en toetsing van dit rapport in de lijn van de hun gegeven opdracht lag.

Zij willen daarom in hun rapport hierover enkele dingen opmerken.

Wat de hoofdinhoud van genoemd rapport betreft: de commissie, die dit rapport heeft ingediend, was van oordeel, dat de geestelijke verzorging in haar huidige opzet en werkwijze niet meer paste bij de ontwikkeling in de samenleving in de komende jaren en dat in haar structuur daarom ook de nodige veranderingen zouden moeten worden aangebracht. Wijzigingen in denken en leven van de mens in de moderne maatschappij zouden moeten worden verdisconteerd in een nieuwe aanpak, wil de geestelijke verzorging kans maken op geloofwaardigheid.

De belangrijkste wijzigingen, die als noodzakelijke eisen naar voren werden gebracht zijn: een samenwerking in federatieve zin van de prot. geestelijke verzorging en de r.k. geestelijke verzorging; eigen vormen van 'gemeente-zijn' in kazernes; vormingsdagen in plaats van

wekelijkse gespreksuren van de geestelijke verzorgers.

Tegen de inhoud van dit rapport hebben deputaten ernstige bezwaren. Zij menen er goed aan te doen, u de voornaamste daarvan te noemen.

Het rapport houdt veel te weinig rekening met de schriftuurlijke normen en pleit voor een onverantwoorde en schadelijke aanpassing aan het levensgevoel van de moderne mens. Duidelijk treedt aan de dag de opzet om de geestelijke verzorging steeds verder uit te bouwen tot een vormingsinstituut in de moderne zin van het woord, waarbij de wezenlijke taak van de geestelijke verzorging, n.l. het brengen van de boodschap van het Evangelie steeds meer in gedrang komt.

De bestaande geruisloze integratie en de voorgestelde geleide federatieve integratie van prot. en r.k. geestelijke verzorging brengen aan het licht, dat de gevaren van de r.k. dwalingen niet worden onderkend en de kracht van het Evangelie, gebracht naar reformatorisch belijden, wordt ontkend.

In een schrijven aan de hoofdlegerpredikant hebben deputaten deze op de hoogte gesteld van hun ernstige bezwaren.

Het is deputaten bekend, dat er buiten onze kerken eveneens ernstige bezwaren tegen dit rapport leven, ook binnen de geestelijke verzorging zelf.

Het is daarom niet te verwachten, dat de wensen van de samenstellers binnen zeer korte tijd gerealiseerd zullen worden.

Toch zijn de deputaten van oordeel, dat de ontwikkeling binnen de geestelijke verzorging, zij het dan nog geruisloos, zich duidelijk in deze richting beweegt.

Er is op het gebied van de geestelijke verzorging binnen onze krijgsmacht veel in beweging en deputaten zijn van oordeel, dat door onze kerken op zijn minst deze ontwikkeling goed in het oog moet worden gehouden.

Contact met de C.C.G.G.

Deputaten hebben ingevolge hun opdracht ten aanzien van hun arbeid steeds contact onderhouden met de Contact-Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken. Dit werd zeer vergemakkelijkt doordat de generale synode van Hoogeveen ook twee leden van de C.C.G.G. (onder wie haar secretaris) heeft aangewezen als deputaat voor de geestelijke verzorging van militairen.

Het is deputaten daarbij weer te meer gebleken welk een nuttig en noodzakelijk werk de C.C.G.G. doet voor onze militairen in binnen- en buitenland. Zij kan haar arbeid echter alleen goed verrichten, als alle kerken daarin met haar meewerken.

Van de kant van de C.C.G.G. werd vooral de klacht vernomen, dat de berichtgeving door de kerken nog veel te wensen overlaat en dat er ook bij garnizoenskerken een gebrek aan activiteit en medewerking moet worden gesignaleerd.

Personalia.

In 1969 en 1970 zijn ds. J. van der Haar, ds. W. G. Raven en ds. J. van der Wielen voor enkele weken opgeroepen in werkelijke dienst. Van ds. J. van der Haar en ds. W. G. Raven gold dit ook voor 1971.

Ds. J. Bos heeft per 1 juli 1971 ontslag aangevraagd en verkregen als legerpredikant op grond van het bereiken van de 55-jarige leeftijd.

Tevens werd door ds. J. van der Wielen ontslag aangevraagd als res. legerpredikant (per 1 dec 1971) in verband met het bereiken van de 60-jarige leeftijd. Gevolg van een en ander is, dat uit onze kerken geen predikant meer voor onbepaalde tijd in dienst is, terwijl momenteel ds. H. Bouma, ds. J. van der Haar, ds. W. G. Raven en ds. S. de Waard de enige res. legerpredikanten zijn.

Diversen.

Verslagen van de vergaderingen van deputaten werden toegezonden aan De Reformatie, Nederlands Dagblad en In 's Konings Dienst.

Aan de samensteller van het Handboek der Gereformeerde Kerken zal een nominatieve opgave worden verstrekt van de res. legerpredikanten van onze kerken.

Financiën.

Een financieel verslag zal afzonderlijk aan de synode worden toegezonden.

Resumé.

Deputaten danken de kerken voor het vertrouwen, dat in hen werd gesteld. Zij betreuren het echter, dat zij als resultaat van hun arbeid zo weinig positiefs hebben aan te bieden. Reeds kort na de aanvang van hun werkzaamheden moesten zij met leedwezen constateren, dat zulk een groot aantal krijgsmachtpredikanten (niet minder dan 10!) onze kerken hadden verlaten. Daarbij komt nog, dat deputaten er tot hun teleurstelling niet in geslaagd zijn daarvoor enige compensatie te vinden: het is hun zelfs niet gelukt om één predikant te vinden, die zij bij de overheid konden voordragen voor de functie van krijgsmachtpredikant.

Bovendien hebben deputaten de generale synode op de hoogte moeten stellen van de verontrustende ontwikkeling van de geestelijke verzorging binnen onze krijgsmacht.

Deputaten zijn tot de conclusie gekomen, dat het dringend gewenst is, deze ontwikkeling in de geestelijke verzorging zo nauwkeurig mogelijk te volgen, maar tevens, zolang daarvoor nog ruimte geboden wordt, al het mogelijke te doen om de zuivere boodschap van het Evangelie te laten doorklinken naar buiten, ook binnen onze krijgsmacht.

Deputaten komen derhalve tot de generale synode met de volgende

Voorstellen.

1. Opnieuw deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van militairen, met als opdracht:
 - a. als instantie te fungeren, waaraan de overheid (c.q. de hoofdlegerpredikant, de hoofdvluchtmachtpredikant of de hoofdvlootpredikant) mededeling kan doen, indien zij (hij) ter vervulling van een of meer plaatsen als krijgsmachtpredikant deze uit de gereformeerde kerken wenst;
 - b. de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen onze krijgsmacht zo nauwkeurig mogelijk te volgen;
 - c. na zich er van vergewist te hebben, dat er voor onbelemmerde arbeid van gereformeerde krijgsmachtpredikanten binnen de bestaande regeling plaats gebleven is, naarstig te zoeken, eventueel met hulp van classicale vergaderingen, naar predikanten, geschikt en bereid voor de functie van krijgsmachtpredikant en dezen, in overleg met de kerken, die zij dienen, voor te dragen bij de overheid;
 - d. contact op te nemen met de kerkeraad van de betrokken predikant en, indien het een aanstelling voor lange of onbepaalde tijd betreft, hem te verzoeken te beoordelen met advies van de classis (eventueel met deputaten ad art. 49 K.O.) of het gebruik maken van de geboden gelegenheid in overeenstemming is met de roeping en taak der Kerk óf dat de vervulling van de aangeboden functie in feite betekent een overgang tot een andere staat des levens;
 - e. indien de betrokken kerkeraad van oordeel is, dat het gebruik maken van de geboden gelegenheid in overeenstemming is met de roeping en taak der Kerk, hem te verzoeken, zijn betreffende dienaar des Woords tot deze dienst te zenden in overeenstemming met de door deze generale synode vastgestelde stipulatiën;
 - f. in contacten met predikanten en kerkeraden en in te verstrekken adviezen steeds

- nadrukkelijk te verwijzen naar de oordelen van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 in haar besluit over 'regeling positie legerpredikanten' (Acta art. 332), met name onder voorts van oordeel 1 t/m 4;
- g. ten aanzien van hun arbeid contact te onderhouden met de Contact-Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken;
 - h. van hun arbeid aan de eerstkomende generale synode rapport uit te brengen en dit rapport aan de kerken toe te zenden, zo mogelijk een half jaar vóór de aanvang van deze synode;
2. gedurende de tijd, dat de honorering van de krijgsmachtpredikant vanwege het rijk door de kerken (nog) wordt aanvaard, de 'Stipulatiën', vastgesteld door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964 (Acta art. 404b) te doen gelden zoals de generale synode van Hoogeveen 1969/70 (Acta art. 356 sub besluit 3) besloten heeft:
- De kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te zendt zijn dienaar des Woords, ds uit tot de vervulling van de functie van leger-/luchtmacht-/vlootpredikant gedurende de tijd van één dienstperiode. Gedurende deze tijd blijft ds verbonden aan de kerk te en onderworpen aan opzicht en tucht van zijn kerkeraad.
- De kerkeraad belooft, voorzover in dezen door de overheid niet is voorzien, zijn verplichtingen naar art. 11 en 13 van de kerkenordening jegens zijn predikant en diens gezin eerlijk te zullen nakomen.
- Ds..... neemt op zich de band aan eigen gemeente, zoveel hem mogelijk is, te bewaren en zijn kerkeraad regelmatig in te lichten over zijn arbeid als reserve-leger-, luchtmacht- of vlootpredikant.
- Hij belooft, voor het geval hij, na beëindiging van een eerste periode als reserve-leger- of luchtmachtpredikant, ten behoeve van de geestelijke verzorging van militairen, wordt aangezocht voor de vervulling van een tweede dienstperiode en hij dit verzoek zou willen inwilligen, dit niet te doen dan na gunstig advies van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen en met zending van zijn kerkeraad;
- 3. deputaten f 2500,- ter beschikking te stellen voor de te maken kosten, waarvan zij verantwoording zullen afleggen aan de eerstkomende generale synode.
 - 4. Uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toebiddend in al haar arbeid,
 - met broedergroet en heilbede,
 - namens deputaten voornoemd:
 - ds. J. van der Haar, voorzitter,
 - ds. J. van der Wielen, secretaris.

BIJLAGE 11

(Acta artt. 100 en 105)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR RADIO-UITZENDING VAN KERKDIENTEN

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Hoogeveen 1969/70, benoemde tot deputaten voor radio-uitzending van kerkdiensten de volgende broeders: ds. D. Vreugdenhil, Zwolle (thans te Velp) (S); C. D. Goudappel, Delft; ds. H. D. van Herksen, Heemse; ds. P. Lok, Zuidhorn (thans te Kampen); ir. R. F. van Mill, Gorinchem; secundi: ds. G. Hagens, Bussum; ir. H. Wierenga, Zwolle (Acta art. 398). Deze deputaten hebben uit hun midden in het moderamen verkozen: ds. D. Vreugdenhil, voorzitter; ds. P. Lok, secretaris; ir. R. F. van Mill, penningmeester.

De opdracht, welke de synode van Hoogeveen aan de deputaten verstrekke, luidt (Acta art. 390):

- a. op dezelfde wijze als voorheen is geschied, de radio-uitzending van kerkdiensten voor het binnenland te behartigen;
- b. ook inzake radio-uitzending van kerkdiensten voor het buitenland diligent te zijn;
- c. kerken, die een televisie-uitzending van een kerkdienst mochten begeren, desgevraagd van advies te dienen en binnen het raam van de samenwerking in het Convent van Kerken te dezer zake te bemiddelen;
- d. de na de dienst beschikbare zendtijd op passende wijze te benutten;
- e. waakzaam te blijven met betrekking tot de plaats van deputaten in het Convent van Kerken, o.a. door bij het Convent met klem aan te dringen op verbreking van de samenwerking met IKOR en RKK en het terugkeren tot de oorspronkelijke opzet van het Convent, nl. de verdeling van zendtijd voor de kerkdiensten, zal de uitzending van kerkdiensten via dit Convent voor onze kerken aanvaardbaar blijven;
- f. aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen van hun handelingen.

Deputaten willen tegenover uw vergadering gaarne onderstrepen, wat zij eerder mededeelden aan uw voorgangster, dat zij -met de kerken- de mogelijkheid geeft om onder het schild van onze overheid de reine predicatie des heiligen evangelies voortgang te doen vinden, ook door middel van radio en televisie. Voor deze uitzonderlijke positie mogen de Gereformeerde Kerken in Nederland een geopend oog hebben. Voor de bestendinging van deze positie moge het gedurig gebed der kerken opgaan.

a. *Radio-uitzending van kerkdiensten (binnenland).*

Deputaten kunnen uw vergadering mededelen, dat in de jaren 1969 tot op heden de volgende kerkdiensten door middel van de radio werden uitgezonden. Vermeld worden de datum van uitzending, de kerk van waaruit de dienst werd uitgezonden alsmede de voorganger in die diensten.

12 januari	1969	Harderwijk	ds. H. Mosterd
02 maart	1969	IJmuiden	ds. J. Rijneveld
15 mei	1969	Zuidhorn	ds. P. Lok
18 mei	1969	Hengelo (O.)	ds. M. Brandes
15 juni	1969	Harlingen	ds. D. Nieuwenhuis
20 juni	1969	Vrouwepolder	ds. W. Triemstra
21 september	1969	Amersfoort-Centrum	Prof. dr. L. Doekes

16 november	1969	Hoogeveen	ds. Joh. Francke
28 december	1969	Vlaardingen	ds. M. van Dooren
01 januari	1970	Ermelo	ds. T. J. Keegstra
11 maart	1970	Hardenberg	ds. S. de Waard
12 april	1970	Bolnes-Slikkerveer	ds. B. van Riet
24 mei	1970	Leeuwarden	drs. D. Deddens
12 juli	1970	Groningen-Zuid	ds. C. Stam
16 augustus	1970	Broek op Langendijk	ds. S. S. Cnossen
18 oktober	1970	Rotterdam-Delfshaven	prof. J. Kamphuis
06 december	1970	Bunschoten-Spakenburg	ds. P. van Gulp
31 januari	1971	Amsterdam-Centrum	ds. C. J. Breen
28 maart	1971	Bedum	drs. W. G. de Vries
09 april	1971	Voorburg	ds. M. J. C. Blok
23 mei	1971	Drachten	ds. J. H. van der Hoeven
04 juli	1971	Emmen	ds. A. Kooij
01 augustus	1971	Middelburg	ds. P. Schelling
24 oktober	1971	Enschede-Z.W.	ds. L. Douw
21 november	1971	Wageningen	prof. dr. C. Trimp
26 december	1971	Zeist	ds. A. Veldman
23 januari	1972	Utrecht-N.W.	ds. R. Houwen
08 maart	1972	Dalfsen	ds. J. Slotman
12 maart	1972	Arnhem	ds. T. J. Keegstra

Voor het resterende gedeelte van 1972 zijn reeds de volgende afspraken gemaakt:

23 april	1972	Groningen-Noord	ds. J. Verkade
28 mei	1972	Harlingen	ds. D. Nieuwenhuis
02 juli	1972	Stadskanaa	ds. A. G. Versteeg
10 september	1972	Rouveen	ds. J. Geersing
22 oktober	1972	Den Helder	ds. J. C. Post
17 december	1972	Delft	Prof. Drs. J. van Bruggen

Zoals kan blijken uit bovenstaand overzicht is bij de verdeling van de beschikbare zendtijd zoveel mogelijk rekening gehouden met de indeling in kerkelijke particulier-synodale ressorten. Voorts kan blijken uit dit overzicht, dat enkele diensten niet op zondag zijn uitgezonden, te weten 15 mei 1969 (Hemelvaartsdag), 11 maart 1970 (bidstond voor gewas en arbeid), 9 april 1971 (Goede Vrijdag) en 8 maart 1972 (bidstond voor gewas en arbeid). Al verder kan geconstateerd worden, dat de deputaten ernaar gestreefd hebben telkenjare één kerkdienst te doen verzorgen door één der Kamper theologische hoogleraren. Tenslotte zij vermeld, dat de kerkdienst van 26 december 1971 is uitgezonden vanuit het Gereformeerd Centrum voor Verpleging en Reactivering De Wijngaard te Huis ter Heide.

De preken, welke voor de microfoon zijn uitgesproken, worden kosteloos ter beschikking gesteld, als uitgaven van het Convent van Kerken. Het bureau van dit Convent verzorgt eveneens de distribuering. Het aantal bestellingen varieert vrij sterk. Het gemiddelde lag in 1970 op 790 en in 1971 op 710.

Ook in de afgelopen verslagperiode ontvingen de dienaren des Woords, die een kerkdienst voor de microfoon hadden te verzorgen, een aantal opmerkingen onzerzijds, waarmede zij hun winst konden doen.

b. *Radio-uitzending van kerkdiensten (buitenland).*

De synode van Hoogeveen 1969/70 benoemde als deputaat voor Radio Nederland Wereldomroep ds. D. Vreugdenhil te Zwolle (thans te Velp), met als secundus ds. H. D. van Herksen te Heemse.

De volgende kerkdiensten werden uitgezonden via de Wereldomroep:

16 november	1969	Bolnes-Slikkerveer	ds. B. van Riet
31 mei	1970	Heemse	ds. H. D. van Herksen
03 januari	1971	Berkel en Rodenrijs	ds. W. Wierenga
juli	1971	Ommen	ds. J. van Dijk
februari	1972	Zwolle	ds. J. M. Goedhart

De uitzendingen zijn gericht op Afrika en het oostelijk halfrond, terwijl de heruitzending op zondagavond gericht is op het westelijk halfrond.

Na het rapport van deputaten aan de synode van Hoogeveen is er enige wijziging gekomen in het bestuur van Radio Nederland Wereldomroep: dit bestuur besloot namelijk het aantal leden en colleges te verminderen en een fusie tot stand te brengen tussen het adviescollege voor de kerkdiensten en het adviescollege voor de overige geestelijke uitzendingen. Eén en ander heeft voor onze plaats binnen het bestuur echter geen gevolgen, omdat men niet wilde tornen aan historisch verkregen rechten. De samenstelling van het bestuur bestaat voortaan uit één deputaat van de Gereformeerde Kerken en één uit de Christelijke Gereformeerde Kerken, terwijl de overige zeven deputaten afkomstig zijn uit de andere kerkgenootschappen.

De taak van deputaten blijft: het meedoen aan het verdelen van de zendtijd voor kerkdiensten en het geven van advies in andere, geestelijke uitzendingen.

c. *Uitzending van kerkdiensten via de televisie.*

Sinds deputaten hun opdracht ontvingen van uw voorganger heeft zich éénmaal de gelegenheid voorgedaan een gereformeerde kerkdienst uit te zenden via de televisie. Dit betreft de middagkerkdienst van zondag 28 september 1969 vanuit Zwolle, in welke dienst ds. Vreugdenhil voorganger was.

Er zijn thans vier gereformeerde kerkdiensten via de televisie uitgezonden. Bij de deputaten zijn geen klachten of bezwaren ingekomen naar aanleiding van deze uitzendingen. Naar het zich thans laat aanzien, komen de Gereformeerde Kerken in 1973 weer in aanmerking voor een televisie-kerkdienst.

Het komt deputaten alleszins gewenst en redelijk voor, dat de synode met betrekking tot de radiokerkdiensten en televisiekerkdiensten geen verschil meer maakt in behandeling. In dat geval zou de derde opdracht die aan deputaten verstrekt werd (en wellicht opnieuw verstrekt wordt) kunnen luiden: eveneens de televisie-uitzending van kerkdiensten te behartigen. Het voordeel van een zodanige redactie is, dat deputaten niet meer afhankelijk zijn van bij hen eventueel binnengekomen aanbiedingen, maar dat zij - evenals zulks bij de radio-kerkdiensten het geval is - in eigen verantwoordelijkheid kunnen omzien naar door hen geschikt geachte mogelijkheden. Hiermede is uiteraard niets ten nadele gezegd van de reeds geschiedde uitzendingen.

Mocht uw vergadering om bepaalde redenen niet kunnen treden in deze suggestie, dan verdient het aanbeveling, dat de kerken in herinnering gebracht wordt, dat de deputaten voor radio-kerkdiensten geen bevoegdheid bezitten kerken uit te nodigen tot het doen uitzenden van een kerkdienst via de televisie, doch dat de kerken de vrijheid hebben zich voor een zodanige uitzending aan te melden bij de deputaten.

d. *Vulling van zendtijd na de kerkdienst.*

Uit de besprekingen, die in de bestuursvergaderingen van het Convent van Kerken gewijd zijn aan het halve uur na de kerkdienst, zijn de volgende punten als conclusies te memoreren:

1. binnen het Convent van Kerken vormen de Gereformeerde Kerken 8% van het totaal aantal zielen van de in het Convent vertegenwoordigde kerkgenootschappen. Dit percentage van 8 resulteert in een rechtmatige zendtijd van 7 uur per jaar. Wanneer in rekening gebracht wordt, dat onze kerken 8 à 9 uur zendtijd per jaar te verzorgen krijgen, dan mag het duidelijk zijn, dat van een zeker 'recht' op een half uur na de kerkdienst moeilijk kan gesproken worden;
2. in het bestuur is weliswaar gesteld, dat dit halve uur voor gemeenschappelijke verantwoordelijkheid zou komen, maar deputaten hebben daartegenover gesteld, dat zij van het begin af aan slechts verantwoordelijkheid hadden voor het verzorgen van kerkdiensten;
3. deputaten hebben overwogen een enkele maal het halve uur te vullen met een uitzending uit eigen kring (er is contact geweest met de senaat van de Theologische Hogeschool m.b.t. een Hogeschooldag, en er is contact geweest met het Landelijk Verband van Gereformeerde koren en korpsen), maar tot nu toe heeft dat niet geresulteerd in een uitzending;
4. in de bestuursvergadering van het Convent van 18 november 1971 werd het volgende besluit genomen: „Er zal worden voortgegaan op de weg die tot dusver is gevolgd. De participanten van de stichting het Convent van Kerken kunnen hun inbreng leveren voor de vulling van het radio-halfuur. Het is duidelijk dat de programmaleiding daarin ten nauwste betrokken wordt, temeer omdat zij verantwoordelijk zijn voor de vormgeving van een en ander”;
5. deputaten zijn van oordeel, dat zij van de in laatstgenoemd besluit geboden mogelijkheid slechts gebruik mogen maken, indien de verantwoordelijkheid van deputaten integraal erkend en in rekening wordt gebracht.

e. *Plaats van deputaten in het Convent van Kerken.*

Deputaten zijn van mening, dat zij uw vergadering ten aanzien van dit moeilijke onderdeel het meest efficiënt dienen door puntsgewijze enkele opmerkingen te maken:

1. Nog voordat de synode van Hoogeveen op 17 februari 1970 de deputaten opdracht gaf „waakzaam te blijven met betrekking tot de plaats van deputaten in het Convent van Kerken, o.a. door bij het Convent met klem aan te dringen op verbreking van de samenwerking met IKOR en RKK en het terugkeren tot de oorspronkelijke opzet van het Convent, nl. de verdeling van de zendtijd voor de kerkdiensten, zal de uitzending van kerkdiensten via dit Convent voor onze kerken aanvaardbaar blijven”, hadden deputaten zich reeds gewend tot het algemeen bestuur van het Convent van Kerken per brief van 3 juni 1969, na de afsluiting van hun rapport aan de generale synode van Hoogeveen d.d. 31 januari 1969. Deze brief is als bijlage opgenomen in de Acta van de synode van Hoogeveen (bijlage 5b, blz. 481). Uit die brief citeren we een enkele passage: „Mocht u - onverhoopt - de samenwerking met IKOR en RKK willen voortzetten, dan zullen wij ons genoopt zien ons opnieuw te beraden op onze plaats binnen het Convent en ons de vraag voor te houden of wij dan met u kunnen blijven samenwerken. Een overleg met onze thans zittende generale synode te Hoogeveen zal dan onvermijdelijk zijn”.
2. Deze brief is behandeld in de bestuursvergadering van 13 juni 1969. Resultaat daarvan was de antwoordbrief van de volgende inhoud:
„Uw schrijven van 3 juni 1969 inzake de samenwerking van het Convent met het IKOR vormde een punt van bespreking op de Bestuursvergadering van 13 juni 1969. Hierbij kwam vast te staan, dat Uw beroep op de Statuten weliswaar formeel schijnt op te gaan,

doch materieel achterhaald is door het T.V -besluit van 1965, toen aan de kerkelijke zendgemachtigden meer zendtijd werd toegewezen, die niet in kerkdiensten was te realiseren. Een deel der aangesloten kerken heeft gemeend zich aan de in deze mogelijkheid opgesloten roeping niet te mogen onttrekken en is langs die weg gekomen tot de samenwerking.

Dit alles neemt niet weg, dat ook bij deze kerken binnen de kring van het C.V.K. uw bezwaren worden gevoeld en voor een niet gering deel ook onderschreven. Evenwel wijzen deze deputaten (m.n. de gereformeerde) erop dat zij gebonden zijn aan hun opdracht, die 'voorshands de samenwerking met het IKOR bestendigt' (citaat Synode van 1968). Zij kunnen dus momenteel niets anders ondernemen dan rapporteren aan de Synode van Sneek, die dit najaar de zaak van de radio en t.v. weer op het agendum heeft staan.

Het Bestuur van het Convent besloot in verband hiermee een afwachtende houding aan te nemen en zou het op prijs stellen, als Uw deputaatschap daarmee rekening zou kunnen houden".

3. De 'Raad van Kerken in Nederland' meldt zich intussen. Deze wendde zich op 11 september 1969 tot het bestuur van het Convent van Kerken met een brief van de volgende inhoud: „Zoals U bekend is werd op 21 juni 1968 de Raad van Kerken in Nederland gevormd waarin behalve de kerken die in de Oecumenische Raad van Kerken in Nederland samenwerken, ook de Gereformeerde Kerken en de Rooms Katholieke Kerk deelnemen. De Raad heeft zich afgevraagd op welke wijze het werk van het Convent van Kerken dat voor een aantal kerken het gezamenlijk werk in radio en t.v. verricht, het beste zou kunnen worden voortgezet.

De Raad wil U graag de vraag voorleggen wat naar Uw mening in de huidige situatie de beste vormgeving voor het gezamenlijk werk van de kerken in radio en t.v. zou kunnen zijn. Hierbij zou ook een relatie met de Raad van Kerken in Nederland tot uitdrukking kunnen worden gebracht waaruit dan tevens een zekere verantwoordelijkheid van de Raad voor het gezamenlijke werk van de kerken in radio en t.v. zou blijken. De Raad zal het op prijs stellen wanneer het Bestuur van het Convent van Kerken suggesties aan de Raad zou willen doen toekomen."

4. De onder 3 genoemde brief van de Raad van Kerken in Nederland komt in behandeling op de algemene bestuursvergadering van het Convent van 19 september 1969. Aan de bespreking ontleen we het volgende: „Alle dingen die gezamenlijk gedaan worden, zouden kunnen worden ingebracht in een sectie van de Raad van Kerken. Dit klemt temeer omdat wij die brief gekregen hebben van de deputaten der Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), waarover in de vorige vergadering is gesproken. De vraag komt dan bij mij op of er iets in zou zitten dat in de toekomst het Convent alleen uitzendingen van kerkdiensten verzorgt en dat alle andere uitzendingen worden ondergebracht in een sectie van de Raad van Kerken." - „Ik heb het gevoel dat de kerken alleen verantwoordelijkheid kunnen dragen voor wat er in hun eigen kerkdiensten gebeurt. Ik zou daarom met klem het betoog van de voorzitter willen onderstrepen. De kerken maken zich bijzonder kwetsbaar met de dingen die buiten de kerkdiensten om worden uitgezonden. Wanneer de afzonderlijke kerken alleen de verantwoordelijkheid blijven houden voor hun kerkdiensten, zouden zij van een heel groot stuk kwetsbaarheid af zijn. Het gezamenlijke programma zou dan voor verantwoordelijkheid kunnen komen van een stichting onder supervisie van de Raad van Kerken".

Deze opmerkingen kwamen van synodale zijde (voorzitter en directeur). Van Christelijke Gereformeerde zijde zou het toegejuicht worden wanneer het Convent weer het oude Convent werd. De notulen van 19 sept. 1969 vermelden op dit punt ten-slotte: „De voorzitter vraagt tenslotte de deputaatschappen deze zaak met hun eigen kerk te

- bespreken en op de volgende vergadering hierover rapport uit te brengen. Aan de Raad van Kerken zal dit in een voorlopig antwoord worden medegedeeld."
5. Op 1 oktober 1969 vergaderen de deputaten en bespreken onder meer het onder 3 en 4 gestelde. „Uit één en ander blijkt, dat deze opvattingen omtrent de taak van het Convent weerklank vinden bij andere participanten binnen het Convent. Voor wat betreft de synodaal-gereformeerde kerken blijkt in dezen veel af te hangen van de beslissingen der synode van Sneek. Nu genoemde 'Raad van Kerken in Nederland' de suggestie heeft gedaan te overwegen in welke vorm allerlei kerkelijke uitzendingen verzorgd kunnen worden, komt het deputaten gewenst voor te blijven bij het standpunt, dat omschreven is in onze brief van 3 juni jl. en het Convent te bepalen bij zijn eigenlijke taak, nl. het doen uitzenden van kerkdiensten."
Als antwoord op het onder 4 vermelde verzoek antwoorden deputaten dan ook (20 oktober 1969): „indien de mogelijkheid bestaat, dat het Convent van Kerken haar eigenlijke taak wederom zou zien in het doen uitzenden van kerkdiensten door middel van de radio en de televisie, en dat daarnaast die uitzendingen welke thans plaats hebben onder de auspiciën van het Convent in samenwerking met het IKOR, eventueel het RKK, konden worden 'overgenomen' of 'voortgezet' door een sectie van de 'Raad van Kerken in Nederland', buiten verantwoordelijkheid van de participanten in het Convent van Kerken, dan is het duidelijk dat dit toegejuicht wordt door bovengenoemde deputaten, wier standpunt ten aanzien van de taak van het Convent nog recent is uiteengezet in hun brief aan u van 3 juni 1969".
 5. In de algemene bestuursvergadering van het Convent wordt meegedeeld, dat er bij de Raad van Kerken twee brieven ter tafel zijn, een van deputaten van de syn.-geref. kerken en een hiernaar verwijzend schrijven van het C. v. K.-bestuur. In de brief van deputaten van de syn.-geref. kerken wordt voorgesteld dat binnen de sfeer van de Raad van Kerken een stichting in het leven geroepen zal worden voor de verzorging van de door de hij de Raad aangesloten kerken gezamenlijk voorbereide radio- en televisie-uitzendingen. Deze stichting zou dan tevens faciliteiten kunnen verlenen voor de uitzending van radio- en t.v.-kerkdiensten zowel van de bij de Raad aangesloten als van de niet-aangesloten kerken.
Deputaten hebben in die vergadering verklaard dat een stichting zoals bedoeld wordt altijd gebonden zal blijven aan de Raad van Kerken en dat wij van onze kant daar nooit akkoord mee gaan. Als het een louter technische stichting zou zijn als bij de Wereldomroep, dan zouden we ons daarin kunnen vinden, maar de bedoelde stichting gaat uit van de Raad van Kerken.
 7. Deputaten vergaderen op 3 april 1970. Uitgangspunt in deze bespreking is de opdracht die de generale synode aan deputaten gaf in dezen, nl. te blijven heenwerken naar een verbreking van de band tussen het Convent van Kerken enerzijds en het IKOR en de R.K. kerk anderzijds. Er is nog niets bekend omtrent de resultaten van de benoemde commissie. Eveneens is de status van de Raad van Kerken in dezen nog zeer onduidelijk. Deputaten zullen blijven aandringen op een terugkeer naar de oorspronkelijke opzet van het Convent, nl. de uitzending van radio-kerkdiensten. Mogelijk zouden dan alle overige activiteiten kunnen worden overgedragen aan de Raad van Kerken. Een en ander dient afgewacht te worden. Aldus de notulen van de deputatenvergadering van 3 april 1970.
 8. De algemene bestuursvergadering van het Convent van 10 april 1970 is vrijwel geheel gewijd aan bespreking van de t.v.-uitzending over Weinreb en aan bespreking van bezwaren tegen de uitzending 'Son of Man'.
 9. Ook in de vergadering van het algemeen bestuur op 19 juni 1970 komt er geen nieuws inzake de ontwikkelingen binnen de Raad van Kerken. Wel wordt ernstig geprotesteerd

- tegen een voorgenomen herhaling van de film 'Son of Man' en wordt van de zijde der deputaten verklaard, dat op deze wijze de samenwerking op het spel gezet wordt.
10. In de deputatenvergadering van 23 juni 1970 komt het gebeurde in de bestuursvergadering aan de orde. „De voortgaande samenwerking binnen het Convent zou hiermede in het geding gebracht worden. Unaniem wordt besloten ons met een schrijven te richten tot het bestuur van het Convent, waarin nogmaals de verantwoordelijkheden uiteengezet worden; gewezen zal worden op de bepalingen van de Stichtingsacte, die uitgaan van een smalle opzet van het Convent, en bovendien samenwerking met het IKOR afwijzen, zoals ook aangetoond kan worden uit latere besluiten van het Convent. Alle deputaten zijn het erover eens, dat een beslissing van het Conventbestuur moet worden uitgelokt ten aanzien van de samenwerking met het IKOR. Voorts wordt besloten een afschrift van dit schrijven te zenden aan de overige participanten binnen het Convent.”
Resultaat van deze bespreking is te lezen in onderstaande brief van deputaten gericht aan het algemeen bestuur van het Convent (1 juli 1970).
 11. Het algemeen bestuur vergadert weer op 24 september 1970. Eerst nadat op verzoek van één der deputaten de vergadering een ogenblik geschorst is, deelt de voorzitter mede dat hem nu pas de brief van onze deputaten onder ogen kwam. „In hun korte beraad hebben deputaten overlegd, mede in opdracht van de synode, al het mogelijke te doen het C. v. K. ertoe te bewegen de samenwerking met het IKOR te verbreken. In deze kwestie zou een principe-beslissing genomen moeten worden. Terwille van het Evangelie willen wij zo dicht mogelijk blijven bij het Woord dat gebracht moet worden. Niet omdat wij apart willen staan, maar om het Evangelie in de volle zin aan de wereld te kunnen brengen. Het is daarom geen oplossing de toestand te laten zoals hij is. Een mogelijkheid is om naast de toekomstige structuur een 'Overleg van Kerken' te creëren met name van die kerken die niet in de Raad van Kerken vertegenwoordigd zijn. Verzoekt de brief, die namens de vrijgemaakte deputaten is geschreven te bespreken en het daarin genoemde voorstel te overwegen. Er wordt besloten in een volgende vergadering hierop terug te komen.”
 12. Zulks geschiedt op 19 november 1970. Opnieuw worden mogelijkheden besproken welke liggen zouden binnen de Raad van Kerken, welke echter op zijn beurt niet tot ontplooiing kan komen wegens remmingen van de zijde van de R.K. kerk en de N.H. kerk. De voorzitter „verzoekt dringend om in dit stadium geen stappen te ondernemen, waardoor men de image van de kerk zou schaden maar ons de tijd te gunnen om binnen de Raad van Kerken zo snel mogelijk een nieuwe structuur op te bouwen. Wij van onze gereformeerde (syn.) kant blijven aan ons oorspronkelijke standpunt vasthouden dat wij de kerkdiensten behoren veilig te stellen zodat wij tot een structuur kunnen komen die precies past in wat met name van de vrijgemaakte en Christelijke Gereformeerde Kerken geëist wordt”.
Na schorsing der vergadering wordt van de zijde der deputaten opgemerkt „dat het niet duidelijk is welke kant wij uitmoeten. Hoewel deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) de brief niet terugnemen, zijn zij in principe bereid vooralsnog af te wachten welke oplossing gevonden wordt voor de besproken problemen. Het tweede punt waar het om gaat is dat onze kerken geen verantwoordelijkheid wensen te dragen voor uitzendingen in IKOR-verband.”
Besloten werd een perscommuniqué te doen uitgaan waarin duidelijk uitkomt „dat we binnen de Raad van Kerken trachten te komen tot een nieuwe structuur”.
 13. In de deputatenvergadering van 21 januari 1971 komt het concept-perscommuniqué in bespreking. „De vergadering is algemeen van gevoelen, dat het te lang duurt voordat duidelijkheid wordt verkregen in de plannen van de Raad van Kerken. Het gevolg

daarvan is mede, dat de onbevredigende status quo te lang voortduurt, terwijl de bezwaren gestadig toenemen tegen allerlei contacten tussen het Convent van Kerken en het IKOR. Niettemin is de vergadering van oordeel, dat het standpunt van de Gereformeerde deputaten goed is weergegeven in het concept-communicé. Enkele wijzigingen zullen nog worden doorgegeven aan het bestuur van het Convent.

14. Het communicé luidt als volgt:

Perscommunicé.

HERSTRUKTURERING VAN DE KERKELIJKE ZENDTIJD?

Convent van Kerken richt zich tot de Raad van Kerken.

Reeds geruime tijd doen zich binnen het bestuur van het Convent van Kerken tegenstellingen voor ten aanzien van de door IKOR, CvK - en ten dele ook door het RKK - gezamenlijk verzorgde televisieuitzendingen. De helft van de bij het CvK aangesloten kerken heeft tegen deze samenwerking ernstige bezwaren en zou haar ook liefst zo spoedig mogelijk doen ophouden. De Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) wijzen de samenwerking op zichzelf op principiële gronden af, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten doet dit eerder op grond van de wijze waarop de gezamenlijke kerkelijke zendtijd merendeels wordt gevuld. Daarentegen wensen de andere componenten: de Gereformeerde Kerken in Nederland, de Unie van Baptisten Gemeenten en het Leger des Heils ondanks de bezwaren die in deze groeperingen meer of minder sterk naar voren treden de samenwerking voort te zetten. Zij stemmen in tegenstelling tot de eerder genoemde kerken, ook hierin overeen dat zij willen voortgaan met het brengen van andere programma's naast de uitzending van kerkdiensten.

Tal van malen heeft het bestuur van het CvK zich bezonnen op een oplossing van de hiermee samenhangende spanningen en onduidelijkheid. Onder kijkers en luisteraars bestaan allerlei misvattingen over de verantwoordelijkheid die de onderscheiden kerken voor de kerkelijke programma's dragen. Deze misvattingen blijken vooral uit reacties op controversiële programma's, zoals het onlangs opnieuw uitgezonden televisiespel van Dennis Potter: 'De Zoon des Mensen'.

Duidelijkheid ten aanzien van de verantwoordelijkheden zou er alleen te vinden zijn in de weg van een volledige herstructurering van de drie stichtingen die de kerkelijke zendtijd verzorgen: IKOR, RKK, CvK. Nu ontving het CvK-bestuur reeds in september 1969 een brief van de Raad van Kerken waarin de Raad zich bereid verklaarde een initiatief te nemen tot overleg over een eventuele reorganisatie. Het CvK besloot in afwachting van de resultaten van dit beraad vooralsnog geen stappen te ondernemen. Inmiddels is na een tijdsverloop van ruim een jaar in de kring van het CvK-bestuur nog niets bekend van een door de Raad van Kerken verdergaand initiatief op dit terrein. Dit gaf het bestuur van het CvK in zijn vergadering van 19 november j.l. aanleiding zich tot het moderamen van de Raad van Kerken te wenden met het verzoek om nu op korte termijn het overleg over een herstructurering te openen. In het bestuur leeft de verwachting dat dit overleg binnen afzienbare tijd inderdaad een aanvang zal nemen.

Inmiddels heeft een tweetal componenten van het CvK, te weten de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) duidelijk te kennen gegeven binnen een nieuwe structuur alleen te kunnen participeren in een orgaan dat zich beperkt tot de verdeling van de zendtijd voor de uitzending van kerkdiensten, waarbij men voorkeur geeft aan een zodanige opzet dat de kerkdiensten onder de eigen naam van de kerken worden uitgezonden. Zij stellen er tevens prijs op nog eens nadrukkelijk te verklaren dat ze voor de mede door het CvK verzorgde gezamenlijke programma's als kerken geen enkele verantwoordelijkheid dragen.

15. De vergadering van het algemeen bestuur zoekt op 28 januari 1971 naar oplossingen om uit de moeilijkheden te geraken, b.v. er komen twee programma's, CvK-kerkdiensten en CvK-gezamenlijk programma, of CvK-breed en CvK-smal.
16. Deze zaak komt terug in de bestuursvergadering van 22 april 1971. De suggestie wordt gedaan „om de kerkdiensten zo aan te kondigen dat duidelijk wordt dat deze uitzendingen plaats vinden onder verantwoordelijkheid van de plaatselijke gemeente met de vermelding dat de uitzendingen worden verzorgd door het Convent van Kerken. De overige programma's dienen dan als CvK-programma's te worden uitgezonden, waarvan elke synode zich dan kan distanciëren. De verantwoordelijkheid voor het uitzenden van de kerkdiensten rust dan typisch bij de kerken. Samenvattend komt het in de praktijk hierop neer dat er naast de CvK-programma's faciliteiten worden verleend aan de kerken.”
17. Op 18 november 1971 informeert de voorzitter het algemeen bestuur over de vorderingen binnen de Raad van Kerken. „Er is gesproken over de mogelijkheid om ook de R.K.-kerk hier volledig in te betrekken en een stichting in het leven te roepen die voor alle leden van de Raad van Kerken zendtijd zal verzorgen en bovendien service zal bieden aan die kerken die wel zendtijd hebben maar geen lid van de Raad van Kerken zijn. De R.K.-kerk heeft hierop afwijzend gereageerd. Blijft de vraag, op welke wijze er een stichting in het leven geroepen moet worden die de zendtijd van de overige lidkerken van de Raad van Kerken zal verzorgen op zodanige manier dat ook met de Rooms Katholieken een relatie kan blijven bestaan. De gedachten gaan uit naar een permanent overlegorgaan dat dit zou moeten regelen”.
18. Op 23 december 1971 hebben deputaten een informele bespreking gehad met het dagelijks bestuur van het Convent, mede in verband met hun aan uw vergadering uit te brengen rapport en bepaaldelijk met het oog op hun opdracht onder e. Tijdens deze bespreking werd de verwachting uitgesproken, dat binnen niet al te lange tijd de zaken concreter voor de aandacht zouden komen, omdat dan meer bekend zou zijn met betrekking tot het overlegorgaan waarvan hierboven (onder 17) gesproken is. Van de zijde van het dagelijks bestuur werd beloofd de nodige spoed te betrachten zodat deputaten concrete voorstellen aan uw vergadering zouden kunnen voorleggen.
19. In de laatstgehouden vergadering van het Algemeen Bestuur van het Convent van Kerken (16 maart 1972) konden inderdaad concrete voorstellen door het dagelijks bestuur worden gedaan. Deze voorstellen betreffen de toekomstige structuur van een nieuwe Omroepstichting, en een interim-regeling tot aan de tijd dat deze nieuwe Omroepstichting gaat functioneren.
Ten aanzien van het eerste menen de deputaten de zaak te dienen door uit de conceptstatuten van deze nieuwe Omroepstichting de belangrijkste artikelen u door te geven, nl. de artikelen aangaande de doelstellingen. De artikelen luiden thans (na de laatste amenderingen):
Art. 2.
 1. De Stichting heeft ten doel:
 - a. het verzorgen van kerkelijke radio- en televisie-uitzendingen, waarvoor ingevolge artikel 16 van de Omroepwet zendtijd is toegewezen, in overeenstemming met de verantwoordelijkheid, in artikel 10 van de Omroepwet omschreven, van instellingen die zendtijd hebben verkregen, alsmede het verrichten of doen verrichten van activiteiten die daarmee samenhangen of daarvoor dienstig zijn,
 - b. het samenwerken met andere instellingen, indien dit voor de verwezenlijking van het onder a. gestelde doel zinvol en mogelijk is.
Art. 3.
 1. De Stichting tracht haar doel te bereiken door:

- a. de door de deelnemende kerkgenootschappen ter beschikking gestelde zendtijd in een programma van de Stichting te gebruiken of te doen gebruiken voor het doen van kerkelijke radio- en t.v.-uitzendingen;
- b. het sluiten van overeenkomsten met niet aan de Stichting deelnemende kerkgenootschappen die zendtijd hebben verkregen tot het verzorgen van hun uitzendingen;
- c. het sluiten van arbeids- en andere overeenkomsten, alsmede alle andere wettige middelen, welke voor het bereiken van de doelstelling noodzakelijk zijn.

Hierbij mag aangetekend worden, dat het onder b. bepaalde voor onze kerken van toepassing zou kunnen zijn. Krachtens deze bepaling is het dus de bedoeling dat de Stichting aan de niet bij haar aangesloten kerkgenootschappen facilitaire diensten verleent, terwijl de uitzendingen uitgaan onder de eigen naam van deze kerken.

Intussen moet er mee gerekend worden, dat genoemde Stichting niet zal functioneren voor 1 januari 1974.

In verband daarmee is als interimregeling voorgesteld, dat het Convent van Kerken geen uitzendingen meer zal verzorgen samen met het IKOR en/ of RKK.

Uit de notulen van de bestuursvergadering van 16 maart 1972 citeren we de tekst van de interimregeling:

- a. dat het Convent van Kerken zich zal beperken tot de eigen uitzendingen, d.w.z. die radio- en tv-uitzendingen die tot op heden alleen voor verantwoordelijkheid van het Convent van Kerken werden uitgezonden;
- b. dat de televisie-programma's die tot nu toe onder gezamenlijke verantwoordelijkheid werden uitgezonden, voortaan alleen uitgaan onder de IKOR-vlag.

Een en ander zou impliceren dat de synodaal-gereformeerde kerken een bepaald deel van hun televisie-zendtijd zouden inbrengen in het IKOR, en dat het IKOR-bestuur bereid moet zijn een aantal synodaal-gereformeerde deputaten in het bestuur op te nemen. Vanzelfsprekend zou dit duidelijk gepubliceerd moeten worden.

Tot zover de notulen.

In eerster instantie hebben deputaten hun erkentelijkheid uitgesproken voor de bereidwilligheid tegemoet te komen aan de reeds jaren ingediende bezwaren tegen de samenwerking met het IKOR. Zij hebben tevens als hun oordeel uitgesproken de voorgestelde interimregeling aanvaardbaar te achten alsook het toe te juichen dat de Omroepstichting een afzonderlijke overeenkomst sluiten met Gereformeerde en de nieuwe Kerken in Nederland - zijnde geen lid van de Raad van Kerken in Nederland - zodat deze Stichting facilitaire diensten zal verlenen bij de uitzending van gereformeerde kerkdiensten onder de eigen naam der kerken. Deputaten spraken als hun mening uit, dat zulks een terugkeer betekent naar de oorspronkelijke opzet van het Convent van Kerken, nl. de uitzending van kerkdiensten.

20. Intussen kan worden meegedeeld, dat het IKOR-bestuur akkoord is gegaan met de onder 19 voorgestelde regeling en dat binnenkort een publikatie ten deze kan worden verwacht.

Deputaten hebben voorts een enkele maal een publikatie aan de pers aangeboden (Nederlands Dagblad en De Rotterdammer), waarin hun bezwaren tegen bepaalde televisie-uitzendingen werden ontwikkeld en hun verantwoordelijkheid nogmaals in formule werden gebracht, zulks naar aanleiding van een mededeling van ds. W. J. Koole, directeur van het IKOR.

Voorts hebben deputaten een enkele maal contact gehad met enige vertegenwoordigers van de Gereformeerde Omroep Vereniging, die zich gaarne beschikbaar stellen om het halve uur na de kerkdienst te verzorgen. Hetgeen echter onmogelijk is gebleken, zoals eerder in dit rapport reeds werd ontwikkeld.

Deputaten menen in de boven geschetste ontwikkeling een verantwoorde mogelijkheid te zien voor de bestending van radio- en televisie-uitzendingen van gereformeerde kerkdiensten, zelfs onder gunstiger condities dan die van de laatste jaren. Op meer dan één synode moest worden gesproken over de toenemende bezwaren tegen de samenwerking van het Convent van Kerken met het IKOR, waardoor tal van compromitterende uitzendingen tot stand gekomen zijn. Tot verbreking van die samenwerking is thans besloten.

De deputaten stellen uw vergadering voor:

1. de deputaten, benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70, te déchargeren;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. op dezelfde wijze als voorheen is geschied de radio-uitzending voor het binnenland te blijven verzorgen;
 - b. ook de radio-uitzending van kerkdiensten voor het buitenland te blijven behartigen ;
 - c. eveneens de televisie-uitzending van kerkdiensten te verzorgen;
 - d. hun inbreng te leveren voor de vulling van het radio-halfuur na de kerkdienst, indien de verantwoordelijkheid van deputaten ten volle in rekening wordt gebracht;
 - e.
 1. heen te werken naar een structuur waarin de Gereformeerde Kerken haar kerkdienstuitzendingen zullen doen verzorgen onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid;
 2. namens de kerken een overeenkomst aan te gaan met de nieuwe Omroepstichting indien het onder e. 1. gestelde daarbij is gewaarborgd;
 3. in de interim-periode gebruik te maken van de mogelijkheid kerkdiensten uit te zenden binnen de samenwerking in het Convent van Kerken;
 - f. aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden;
3. opnieuw een deputaat te benoemen in het 'College van Deputaten voor de protestantse kerkuitzendingen', zo mogelijk rekening houdend met de wens van Radio Nederland Wereldomroep, continuïteit te betrachten in het benoemen van een deputaat.

Met heilbede en broedergroeten,
namens deputaten voornoemd,
D. Vreugdenhil, voorzitter,
P. Lok, secretaris.

BIJLAGE 12

(Acta artt. 77, 99 en 107)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR OVERZETTING TEKST HEIDELBERGSE CATECHISMUS IN HEDENDAAGS NEDERLANDS

Samenstelling deputaatschap.

Als deputaten werden door de synode aangewezen: ds. C. J. Breen, ds. Joh. Francke en br. K. Nolles. Als secundus ds. J. J. Arnold. De laatste heeft geheel aan de arbeid deelgenomen. Het aantal deputaten was nogal klein: mocht een der deputaten uitvallen dan zou de secundus moeite hebben zich in te werken.

Ds. Joh. Francke werd aangewezen als voorzitter, br. K. Nolles als secretaris.

Opdracht.

De opdracht aan deputaten kan in de volgende zes punten worden weergegeven:

1. de tekst van de Heidelbergse Catechismus overbrengen in hedendaags Nederlands, welke tekst de synode voor publikatie wil vrijgeven uitsluitend met het oog op het catechetisch onderwijs;
2. zoveel mogelijk aansluiten bij de bestaande wijze van formuleren;
3. als regel de vraag niet opnemen in het antwoord;
4. de eenheid der zinnen zoveel mogelijk handhaven;
5. onderzoeken welke Schriftplaatsen bij de antwoorden behoren te worden vermeld, en deze in het ontwerp opnemen;
6. het resultaat van de arbeid tijdig voor de aanvang van de volgende generale synode aan de kerken ter toetsing toezenden.

Werkwijze.

Deputaten hebben in het geheel veertien maal vergaderd, gedurende een gehele dag; negen maal ter vaststelling van het concept, vijf maal ter bespreking van de ingekomen op- en aanmerkingen. Aan deputaten stonden ter beschikking:

1. Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de H.C. in hedendaags Nederlands (aan de kerken in 1964 aangeboden volgens het besluit van de g.s. van Assen 1961).
2. Revisie van dit ontwerp in opdracht van de g.s. van Rotterdam-Delfshaven aangeboden aan de g.s. van Amersfoort in 1967.
3. Rapport en advies inzake deze revisie aan de g.s. van Amersfoort en een hierbij behorend memorandum.
4. Een concept van de hand van ds. Joh. Francke bedoeld als revisie van het ontwerp genoemd onder 2. Het ontwerp Francke werd aangeboden aan de g.s. van Hoogeveen in 1969.
5. Twee zelfstandige bewerkingen, die door twee broeders aan deputaten zijn toegezonden. Op de eerste vergadering werd besloten bij de arbeid uit te gaan van het concept Francke, genoemd onder 4.

Afgesproken werd dat elk van de deputaten de tekst vooraf zou bewerken en het resultaat vóór de volgende vergadering aan zijn mede deputaten zou toezenden. Ter vergadering werden de diverse concepten vergeleken en werd de uiteindelijke redactie vastgesteld.

Uitgangspunten.

Het begrip hedendaags Nederlands is door ons als volgt omschreven:

De Nederlandse taal als gewone hedendaagse schrijftaal, die zich laat bepalen door de inhoud van de Schrift en de belijdenis, in aansluiting, zoveel mogelijk, aan de Nieuwe Vertaling van

het N.B.G.

Bij de bewerking heeft steeds voor ogen gestaan dat de gemoderniseerde tekst vooral moest dienen voor het catechetisch onderwijs, terwijl er zorgvuldig voor moest worden gezorgd, dat de inhoud van de vragen en antwoorden onveranderd bleef.

Afwijkingen van bestaande formuleringen zijn alleen tot stand gebracht als de duidelijkheid dit vorderde. Bij het kiezen van synoniemen ter vervanging van verouderde woorden of zegswijzen is steeds getracht de betekenisinhoud te conserveren.

Bepaalde bijbelse kernwoorden als b.v. gerechtigheid, rechtvaardigheid, waarachtig enz. die een betekenisinhoud hebben die pas door omschrijving duidelijk wordt, en waarvoor geen gelijkwaardige synoniemen kunnen worden gevonden, zijn onveranderd gelaten. Wij zijn van mening dat er bepaalde woorden zijn die de catechisanten moeten kennen.

Vervanging zou o.i. tot taalverarming leiden.

Behoudens enkele uitzonderingen is de vraag niet meer in het antwoord opgenomen. Deze herhaling is immers vermoeiend en als regel overbodig.

Wat de eenheid der zinnen betreft: veel antwoorden in de oorspronkelijke tekst zijn onnodig lang en daardoor ondoorzichtig, vooral ook door de vele tussenzinnen. Dergelijke zinnen hebben we consequent in enkele afzonderlijke zinnen gesplitst. Want juist deze lange, onoverzichtelijke zinnen leveren op de catechisatie moeilijkheden op. Een zin van meer dan veertien woorden moet voor kinderen al als onoverzichtig worden aangemerkt, terwijl tussengevoegde bijzinnen, die de hoofdzin onderbreken, steeds lastig zijn en in plaats van de logische samenhang te bevorderen, deze juist verstoren. Dergelijke lange zinnen zijn kenmerkend voor het Duits en het Latijn. Kenmerkend Nederlands zijn ze niet.

Bij nauwkeurige vergelijking valt trouwens op dat de oorspronkelijke tekst van onze H.C. wel eens een wat te letterlijke vertaling uit het Duits is, wat ook geleid heeft tot enkele grammaticale fouten. Wel is bij de modernisering de Duitse en Latijnse tekst voortdurend geraadpleegd.

Uiteenlegging van een lange zin behoeft dus zeker de logische samenhang niet te verbreken, als op andere wijze het verband wordt vastgehouden. Bij het splitsen van de zinnen is daarop steeds gelet. Tussenzinnen die de samenhang van een bepaalde gedachte verbreken zijn daarom als regel verplaatst.

Slotbewerking.

Toen het concept gereed was is het in een aantal van 900 exemplaren gedrukt en medio september aan de kerken toegezonden. Elke kerk ontving één exemplaar voor de predikant en een aantal exemplaren naar verhouding van het aantal zielen. Sommige kerken vroegen meer exemplaren. Aan deze verzoeken is zoveel mogelijk voldaan.

Bij het toegezonden concept waren afzonderlijk een aantal opmerkingen gevoegd ter verantwoording van de gekozen redactie. Het is duidelijk dat deze verantwoording slechts summier kan zijn en dikwijls slechts als voorbeeld dient van de werkwijze van deputaten. Wij verzochten in een begeleidend schrijven eventuele op- en aanmerkingen vóór 1 januari aan ons te doen toekomen. Dit om in de gelegenheid te zijn het concept voor de aanvang van de generale synode nogmaals te herzien.

Van 21 kerken en 4 predikanten ontvingen we opmerkingen, sommige heel kort, andere vrij uitvoerig.

In vijf vergaderingen zijn deze stukken alle doorgenomen en gezien. Tengevolge hiervan brachten we diverse wijzigingen aan in het oorspronkelijke concept. Van deze wijzigingen en van het afwijzen van andere suggesties geven wij rekenschap in een bijgevoegd stencil, terwijl ook de stukken die de kerken ons toezonden worden bijgevoegd.

Tot onze spijt waren wij in de ons toegemeten tijd niet meer in staat ook het voorgestelde

tekstmateriaal vooraf aan de kerken toe te zenden. Een voorstel tot aan te brengen tekstverwijzingen wordt hierbij gevoegd. Het is verzorgd door di. Arnold en Francke.

Suggesties

Het zou deputaten niet onwelkom zijn indien, bij de behandeling van het concept ter synode, zonodig één lid van het deputaatschap zou worden uitgenodigd bij deze behandeling aanwezig te zijn, om eventuele toelichtingen te geven.

Voorts menen deputaten dat harmonie, wat betreft bepaalde woorden en zegswijzen, noodzakelijk is tussen de belijdenisgeschriften en de liturgische formulieren. Hier en daar ontdekken we enige discrepantie tussen ons concept en de concepten van de liturgische formulieren.

Het lijkt ons juist dat eerst de tekst van de H.C. wordt vastgesteld. Daarna kunnen de liturgische formulieren en eventueel de andere belijdenisgeschriften, zo de synode tot modernisering mocht besluiten, daarbij worden aangepast.

We hebben ervan afgezien het gewijzigde concept opnieuw te vermenigvuldigen. Het leek ons efficiënter de voorgestelde wijzigingen in een aantal exemplaren van het concept schriftelijk aan te brengen. De door de synode te benoemen commissie kan dan op overzichtelijke wijze vaststellen, welke wijzigingen alsnog door ons in het gedrukte concept worden voorgesteld.

Voor de werkwijze die gevolgd werd bij de behandeling van de ingekomen opmerkingen verwijzen we naar het stencil.

Tenslotte vermelden we nog dat, toen de drukproeven van het ontwerp reeds gereed waren, deputaten enkele exemplaren ontvingen van 'De Nederlandse Belijdenisgeschriften', een bewerking van de Belijdenisgeschriften in hedendaags Nederlands door een interkerkelijke commissie, waarvan prof. W. F. Dankbaar voorzitter en ds. J. H. Velema secretaris was.

Zorgvuldige vergelijking van deze tekst met de onze gaf ons geen reden tot instemming ermee en slechts aanleiding tot een geringe wijziging in ons concept.

Deputaten eindigen met de hoop uit te spreken dat de door ons voorgestelde modernisering ter generale synode een goed onthaal zal vinden, opdat deze arbeid door uw vergadering onder de zegen des HEEREN, tot een goed einde kan worden gebracht.

De deputaten,
J. Arnold.
C. J. Breen
Joh. Francke
K. Nolles.

BIJLAGE 13
(Acta art. 43)

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET FORMULIER VOOR DE
BEVESTIGING VAN MISSIONAIRE DIENAREN DES WOORDS**

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Deputaten „voor het formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords", benoemd door de generale synode van Hoogeveen 1969/70, bieden u hierbij het rapport van hun werkzaamheden aan, waarin zij achtereenvolgens uw aandacht vragen voor

1. de hun gegeven opdracht
2. de samenstelling van het deputaatschap
3. de gehouden vergaderingen
4. hun contact met zendende Kerken en met neerlandici
5. het resultaat van hun werkzaamheden.

1. *De aan deputaten gegeven opdracht.*

De hun per brief van 13 maart 1970 toegezonden uitspraak van de generale synode van Hoogeveen „met betrekking tot het formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woord" luidt aldus:

„De generale synode heeft kennis genomen van een brief van de Raad van de Gereformeerde Kerk te Assen de dato 15 april 1969, waarin wordt aangedrongen op spoedige modernisering van het 'Formulier om te bevestigen de Dienaren des Woords, afgezonderd tot den dienst der Zending' (Acta generale synode van Arnhem 1902, art. 130; zie bijlage DD, pag. 225-228), vergezeld van een enigermate gewijzigd formulier ten dienste van de beoogde herziening.

Daarbij heeft de synode tevens kennis genomen van een brief van ds. H. Bouma te Assen, de dato 15 april 1969, eveneens vergezeld van een concept als boven genoemd, doch meer ingrijpend gewijzigd dan de kerkeraad deed ten behoeve van de bevestiging van zijn missionaire Dienaren des Woords.

De synode stemt het de Raad van de Gereformeerde Kerk te Assen, alsmede ds. H. Bouma, toe, dat overzetting van dit formulier hoogst noodzakelijk is, vooral omdat aan dit formulier bij de algehele herziening van de liturgische formulieren in de dertiger (jaren aan dit formulier) voorbij is gegaan.

Voorts is de synode van oordeel, dat - gelet op art. 30 K.O. - de herziening van dit formulier niet dient te geschieden door de generale synode zelf.

Daarom neemt de synode het besluit:

1. genoemde brieven en concepten ter hand te stellen aan enkele hiertoe speciaal te benoemen deputaten, wier opdracht het zal zijn een schriftuurlijk verantwoord formulier in hedendaags Nederlands op te stellen;
2. hun te verzoeken bij hun arbeid aandacht te geven aan het formulier van 1902, een onderzoek in te stellen naar eventueel gebruikte formulieren en een goed gebruik te maken van hetgeen de Raad van de Gereformeerde Kerk te Assen, alsmede ds. H. Bouma, reeds verrichtten in dezen;
3. hun tevens te verzoeken de volgende generale synode te dienen met hun advies en dit driekwart jaar van te voren te doen toekomen aan alle Gereformeerde Kerken in Nederland, alsmede aan deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken;
4. van bovengenoemd besluit bericht te zenden aan de Raad van de Gereformeerde Kerk te Assen, alsmede aan ds. H. Bouma te Assen."

De begeleidende brief meldde: „U gelieve tevens in bijgaand besluit de instructie der synode voor uw deputaatschap aan te treffen."

Inderdaad is de opdracht aan deputaten daaruit duidelijk.

2. *De samenstelling van het deputaatschap.*

Per brief van 16 maart 1970 vanwege genoemde generale synode werd de aandacht van deputaten gevestigd op „een bepaalde richtlijn, die de synode gevolgd heeft bij haar benoemingsbeleid Acta art. 398 onder 2), te weten:

'elk deputaatschap bestaat uit primi en enkele secundi. De secundi blijven zo goed mogelijk op de hoogte van het werk der primi en worden aanstonds opgeroepen, als een primus-deputaat verhinderd is'."

De synode benoemde tot primi deputaten de dienaren des Woords H. Bouma te Assen, J. M. Goedhart te Drachten (thans te Zwolle) en D. K. Wielenga J.Dzn. te Rotterdam-Centrum en tot secundus deputaat ds. C. J. Smelik te Enschede.

Na onderling overleg nodigden de primi deputaten aanstonds de secundus deputaat uit de vergaderingen van het deputaatschap bij te wonen, opdat hij zo goed mogelijk op de hoogte zou zijn van de werkzaamheden, ook door daaraan zelf deel te nemen. Zij hadden hiervoor temeer reden, waar slechts drie primi deputaten waren aangewezen, een, naar het oordeel van deputaten, wel zeer klein, ja, te klein aantal. Dat zal u uit het hieronder volgende onderdeel 3 ook duidelijk zijn. Deputaten zijn van mening, dat in het vervolg geen deputaatschap dient te worden aangewezen, dat minder dan vijf primi en twee secundi telt.

Deputaten wezen ds. D. K. Wielenga aan als hun voorzitter, ds. J. M. Goedhart als secretaris en rapporteur.

3. *De gehouden vergaderingen.*

Zo spoedig als hun dat mogelijk was, namelijk op 13 april 1970, zijn deputaten met hun werkzaamheden begonnen. Zij hebben zevenmaal vergaderd, namelijk op 13 april, 28 september en 4 december 1970 en op 22 januari, 11 februari, 18 maart en 14 oktober 1971. Een vergadering, gepland op 15 oktober 1970, kon geen doorgang vinden, omdat een der deputaten plotseling verhinderd was, terwijl een andere op weg naar de vergadering strandde vanwege een onverwacht stukspringen van de voorruit van zijn auto.

Door zeer ernstige ziekte, waarvan hij wonderlijk herstelde, kon ds. H. Bouma vier van de zeven vergaderingen niet bijwonen. Hij werd wel zo goed mogelijk op de hoogte gehouden van de werkzaamheden van het deputaatschap. Aan de afronding van het werk heeft hij dan ook weer mede zijn aandeel geleverd.

Ds. C. J. Smelik kon aan twee van de zeven vergaderingen niet deelnemen.

3. *Het contact van deputaten met zendende Kerken en met neerlandici.*

Ingevolge het besluit van de generale synode van Hoogeveen onder 2 hebben deputaten aandacht gegeven aan het formulier van 1902, hebben zij een dankbaar gebruik gemaakt van 'hetgeen de Raad van de Gereformeerde Kerk te Assen, alsmede ds. H. Bouma, reeds verrichtten' en hebben zij contact gezocht met de zendende Kerken te Assen, Bunschoten/Spakenburg, Drachten, Enschede-Noord, Groningen-Noord, Leerdam en Rijnsburg en met de voorheen zendende Kerk te Zwolle en deze Kerken verzocht hun te berichten welk formulier door haar was gebruikt bij de bevestiging van haar missionaire diena(a)r(en) des Woords en hun afschriften te zenden van de instructie, die zij aan haar zendeling(en) meegaven, en van de regeling van opzicht en tucht over hem (hen). Aan dit verzoek is voorzover mogelijk door deze kerken vlot voldaan.

Na het ontwerpen van een concept-formulier hebben deputaten een tweetal broeders neerlandici per brief van respectievelijk 19 maart en 9 april 1971 verzocht dit concept 'kritisch te bekijken' en hun hun 'eventuele op- en aanmerkingen te doen toekomen'. De een reageerde op dit verzoek in het geheel niet, de ander zond een antwoord gedateerd 20 augustus 1971.

Met zijn opmerkingen over de tekst van ons concept-formulier is zoveel mogelijk rekening gehouden.

Ondanks het feit, dat laatstbedoelde broeder schreef, dat het hieronder volgende concept zijns inziens „voor enige jaren geblokkeerd moet worden", zijn deputaten van mening, gelet op hun opdracht: 'een schriftuurlijk verantwoord formulier in hedendaags Nederlands op te stellen' en uw vergadering 'te dienen met hun advies', het resultaat van hun arbeid u toch te moeten voorleggen.

Door het (te) lange wachten op de reacties van bovenbedoelde neerlandici was het deputaten niet mogelijk geheel te voldoen aan het in het besluit van de generale synode van Hoogeveen onder 3 genoemde: aan de termijn van driekwart jaar konden zij zich niet houden.

5. *Het resultaat van de werkzaamheden.*

Als resultaat van hun werkzaamheden bieden deputaten u het door hen ontworpen concept-formulier aan.

Deputaten geven in overweging in geval van officiële uitgave van dit formulier samen met andere, de verwijzing naar Schriftplaatsen te doen plaatsvinden in margine, evenals dit oudtijds gebeurde en zoals ook in dit concept-formulier is geschied.

U bij al uw arbeid de leiding van Gods Geest en de binding aan Gods Woord toebiddend, de

deputaten,

H. Bouma

J. M. Goedhart

J. Smelik

K. Wielenga J.Dzn.

BIJLAGE 14

(Acta artt. 119, 122, 144 en 171)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUNDEL „ENIGE GEZANGEN"

De generale synode te Hoogeveen 1969/70 heeft uitgesproken, dat de arbeid van deputaten niet slechts bestaat

„in de toetsing van de bundel „Enige Gezangen" op schriftuurlijkheid, doch ook in het zoeken naar geschikte middelen om te komen tot verbetering van het bestaande, indien nodig zelfs door het gereed maken van een nieuwe berijming van enig gezang". (Acta art. 352).

Door deze uitspraak werd de arbeid, die door vorige deputaten reeds zo was opgevat, achteraf goedgekeurd.

De door deze generale synode benoemde deputaten kregen de opdracht

„het werk van voorgaande deputaatschappen in dezen in dezelfde lijn voort te zetten en de ter hand genomen algehele herziening van de genoemde bundel zo mogelijk tot een goed einde te brengen en ter beoordeling voor te leggen aan de e.k. generale synode; (en) de resultaten van hun arbeid tijdig, doch minstens een half jaar voordat de eerstvolgende generale synode vergaderen zal, aan de kerken geargumenteed toe te zenden". (Acta art. 352).

a. Tijd en wijze van rapporteren.

Deputaten berichten langs deze weg aan de generale synode van Hattem, dat zij het werk van vorige deputaatschappen hebben voortgezet en naar hun vermogen „tot een goed einde" hebben gebracht.

Doordat deputaten slechts iets meer dan een jaar de tijd hebben gehad om hun arbeid te voltooien, en doordat het rapport minstens een half jaar voor het samenkomen van de generale synode van Hattem aan de kerken moet zijn toegezonden, hebben zij geen gelegenheid gevonden alles in den brede te verantwoorden. De argumentatie zal slechts summier zijn. Het voordeel is, dat alle aandacht zich kan richten op de voorgestelde bundel.

Deputaten hebben overwogen hun rapport ook toe te zenden aan de pers.

Zij hebben daarvan echter afgezien, omdat de generale synode van Hoogeveen hun dit niet heeft opgedragen. Wel betreuren zij deze gang van zaken. Immers het rapport is niet vertrouwelijk en heeft betrekking op een belangrijk onderdeel van de eredienst der kerken. Het valt nu te verwachten, dat de inhoud van het rapport in diverse kerkelijke bladen wordt besproken, terwijl bijvoorbeeld het Nederlands Dagblad erover zwijgen moet, aangezien de redactie van de stukken onkundig is.

Meer aandacht in de pers zou volgens uw deputaten de voorbereiding van de arbeid ter synode en het algemeen meeleven van de gemeente slechts ten goede komen. Hierbij kan nog verwezen worden naar het feit, dat de generale deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken een tussentijds rapport over hun werkzaamheden hebben publiek gemaakt.

Onzes inziens zou de synode kunnen overwegen al haar deputaatschappen op dit punt uitdrukkelijk te instrueren, uiteraard voorzover de aard van de in geding zijnde zaken dat niet verbiedt.

b. Samenstelling van het deputaatschap.

Het deputaatschap heeft vrijwel vanaf het begin in een kleine samenstelling moeten werken. De brs. T. van der Leest, wegens benoeming tot waarnemend rector van het Gereformeerd Lyceum te Rotterdam, en J. Zwart, wegens beroepsbezigheden, konden resp. 2 en 6 vergaderingen bijwonen, terwijl prof. dr. A. W. Begemann wegens ziekte 3 keer aanwezig kon zijn. Ds. G. A. Hoekstra kon wegens ernstige ziekte de laatste vergadering niet bijwonen.

Van de secundi moet vermeld worden, dat br. L. J. Bergwerff eerst wel, maar in verband met zijn verzoek wegens werkzaamheden indien mogelijk vrijgesteld te worden, later niet werd opgeroepen. Ds. W. Wierenga ontving enkele malen een oproep aan de arbeid deel te nemen, maar hij berichtte uiteindelijk, dat hij verhinderd was.

De overige vier deputaten konden geregeld de vergaderingen bezoeken. De werkzaamheden werden als volgt verdeeld:

ds. J. J. de Vries trad op als voorzitter en penningmeester,
ds. J. H. van der Hoeven als secretaris,
br. G. Slings als rapporteur.

c. *Vergaderingen van deputaten.*

Deputaten willen u vervolgens verslag uitbrengen over de door hen gehouden vergaderingen. Spoedig na de benoeming van deputaten door de generale synode van Hooegeveen 1969/70 kon de eerste vergadering worden gehouden op 1 april 1970. Daarna kwamen zij regelmatig, ongeveer eenmaal per maand, bijeen, zodat op 22 juni 1971 de vijftiende en laatste vergadering kon plaats hebben.

Deze vergaderingen werden schriftelijk voorbereid, waarbij de concepten, gemaakt door br. G. Slings en ds. J. J. de Vries, aan alle deputaten werden gezonden ter bestudering. De kritiek werd voor de aanstaande vergadering schriftelijk uitgebracht, waarna een verbeterd concept opnieuw aan deputaten werd toegestuurd. Ter tafel lagen op deze wijze nagenoeg voltooide concepten, die grondig werden besproken.

Deze methode bleek een snelle voortgang van het werk te waarborgen.

d. *Gevolgde werkwijze: richtlijnen.*

De generale synode van Hooegeveen 1969/70 heeft uitgesproken,

„dat deputaten juist hebben gehandeld, doordat zij hun opdracht aldus hebben verstaan, dat niet slechts diende te worden getoetst op schriftuurlijkheid, doch tevens diende te worden gestreefd naar verbetering van het bestaande, indien nodig zelfs door het gereed maken van een nieuwe berijming van enig gezang". (Acta art. 352).

Ook dit deputaatschap heeft in dezelfde lijn voortgewerkt, hoewel het niet in alle onderdelen de conclusies en voorstellen van vorige deputaatschappen heeft overgenomen. Dit kan echter geen enkel bezwaar vormen, omdat alle conclusies en voorstellen een voorlopig karakter droegen. Immers de verantwoordelijkheid voor het eindrapport, dat hierbij wordt aangeboden, berust bij dit deputaatschap.

Bij het werk werden onder andere de volgende richtlijnen in acht genomen:

1. Het goede in de liederen van de bestaande bundel moet, indien mogelijk en wenselijk, gehandhaafd blijven.
2. Afwijkingen van de Heilige Schrift, op grond waarvan besloten is, dat sommige gezangen in de huidige vorm geen plaats in de nieuwe bundel behoren te hebben, worden verbeterd. Dit is door een vorig deputaatschap reeds gedaan met gezang 10. (Hoe zal ik U ontvangen).

Deze methode werd door deputaten-Hooegeveen eveneens gevolgd, met name bij de gezangen 13, 21 en 26, waartegen ook door de kerkeraad van Hilversum bezwaren waren aangevoerd. In de andere zogenaamde vrije liederen van de bestaande bundel werden tevens verschillende veranderingen aangebracht, zowel uit schriftuurlijk als uit taalkundig en literair oogpunt. Gepoogd is de inhoud rijker te maken en meer overeenkomstig Gods Woord te doen zijn.

3. Buiten de zogenaamde vrije liederen die reeds in de bestaande bundel voorkomen, worden geen gezangen opgenomen dan zulke, die een Schriftgedeelte of een deel van het kerkelijk belijden berijmen, of althans ten grondslag hebben.

4. Er wordt een aantal Schriftgezangen voorgesteld, deels op veelal bekende psalm-melodieën, deels op klassieke kerkmelodieën. Onder Schriftgezangen worden verstaan, berijmingen of bewerkingen van bepaalde passages uit de Heilige Schrift die daarvoor geschikt worden geacht. De keuze is in zekere zin willekeurig en bovendien terwille van de tijd beperkt.
5. Gevolgd wordt over het algemeen de officiële spelling van het Nederlands, zoals die beschreven is in de „Woordenlijst van de Nederlandse taal”, samengesteld in opdracht van de Nederlandse en de Belgische regering. (1954).

(Opmerking van scriba I van de generale synode Hattem:

Overeenkomstig het besluit der synode betreffende opname van rapporten als bijlagen bij de Acta is de door de deputaten aangeboden proefbundel achterwege gelaten. Als gevolg hiervan is ook het onder e.: Bereikte resultaten, gegeven commentaar bij de proefbundel niet opgenomen. Wel worden de voorstellen van de deputaten hieronder vermeld.)

Deputaten stellen de generale synode van Hattem 1972 voor het volgende te besluiten:

1. De concept-bundel als proefbundel te laten fungeren tot de volgende generale synode, en deze bundel in de vrijheid der kerken te laten voor het gebruik ervan in de eredienst;
2. uit de kerken opmerkingen en kritiek in te wachten tot een jaar voor het begin van de e.v. generale synode, en die te laten verwerken, voordat een definitieve bundel in gebruik wordt genomen;
3. hiertoe opnieuw deputaten te benoemen inzake de bundel „Enige Gezangen" met de volgende opdracht:
 - a. opmerkingen en kritiek te verzamelen en te verwerken;
 - b. daarvan rapport uit te brengen aan de e.k. generale synode en dit rapport drie maanden voor het begin der synode aan de kerken toe te zenden;
 - c. aan de e.k. generale synode voorstellen te doen voor de invoering van de definitieve bundel „Enige Gezangen".

Deputaten voor de bundel „Enige Gezangen"

G. A. Hoekstra †
J. H. van der Hoeven
G. Slings
J. J. de Vries
J. Zwart

BIJLAGE 15

(Acta artt. 96 en 98)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE OVERZETTING VAN LITURGISCHE FORMULIEREN IN HEDENDAAGS NEDERLANDS ALSMEDE VOOR EEN KORTER AVONDMAALSFORMULIER

1. *Oprichting en samenstelling van het deputaatschap.*

Deputaten ontvingen via een schrijven van de scriba II van de generale synode van Hoogeveen de volgende omschrijving van hun taak:

„In opdracht van de Generale Synode van Hoogeveen 1969/70 moge ik u mededelen, dat de deputaten voor overzetting van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands alsmede een korter Avondmaalsformulier - benoemd door de Generale Synode van Amersfoort-West 1967 - aan de Synode van Hoogeveen geen rapport inzake hun arbeid hebben ingediend.

De Synode heeft over deze zaak dan ook niet gehandeld of een besluit genomen.

U gelieve de opdracht, welke de Synode van Amersfoort-West 1967 aan haar deputaten in dezen verleende, dan ook te beschouwen als thans aan u verstrekt (vergelijk Acta Amersfoort-West 1967, artikel 51 'besluit' sub C)".

Het bleek deputaten, dat er enig verschil bestond tussen de bovengenoemde omschrijving van hun taak en een brief, die elke deputaat persoonlijk van de scriba II ontvangen had. In de Acta van de generale synode van Amersfoort-West 1967 artikel 52 (niet 51, zoals scriba II meende) lezen wij onder „besluit" C:

„opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:

1. alle liturgische formulieren - allereerst de meest gebruikte - te stellen in hedendaags Nederlands;
2. eventuele opmerkingen uit de kerken desgewenst te verwerken;
3. het resultaat van hun arbeid minstens een half jaar vóór de aanvang van de volgende generale synode te zenden aan de kerken".

In deze taakomschrijving vinden wij niets over het concipiëren van een korter Avondmaalsformulier.

In het schrijven echter, dat elke deputaat persoonlijk van de scriba II ontving, valt te lezen:

„Dat de Synode u benoemd heeft tot deputaat voor de overzetting van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands *alsmede voor een korter avondmaalsformulier*".

Deputaten zijn van oordeel geweest, dat het de bedoeling van de generale synode van Hoogeveen is geweest, om het deputaatschap ook te belasten met het opstellen van een korter Avondmaalsformulier, al is er in de gegeven taakomschrijving een onnauwkeurigheid te constateren.

Deputaten herinneren aan het besluit, dat indertijd door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven (Acta, artikel 71b) genomen werd: „naast het bestaande formulier voor het Heilig Avondmaal een kort formulier op te stellen of te doen opstellen en aan de kerken ten gebroeke aan te bieden".

In het deputaatschap benoemde de generale synode van Hoogeveen de broeders: prof. J. Kamphuis, ds. M. Brandes, drs. A. N. Hendriks, ds. A. Kooij, K. O. Meijer, prof. dr. C. Trimp, H. Westerink (secundi: ds. L. Douw, ds. Joh. Francke, drs. W. G. de Vries).

Br. H. Westerink deelde deputaten mee, wegens drukke werkzaamheden aan de arbeid niet deel te kunnen nemen. Ds. L. Douw nam zijn plaats in als secundus. Na enige arbeid te hebben verricht, moest prof. J. Kamphuis berichten, dat hij zich op medisch advies moest beperken en niet langer de vergaderingen zou kunnen bijwonen. Als plaatsvervanger trad ds. Joh. Francke op. Na intensief aan het werk te hebben deelgenomen, deelde ds. Francke op één der laatste zittingen mee, in verband met andere noodzakelijke werkzaamheden niet langer

zijn bijdrage te kunnen geven.

2. *Werkwijze van het deputaatschap.*

Als voorzitter werd aangewezen prof. dr. C. Trimp, terwijl drs. A. N. Hendriks als sekretaris fungeerde.

Deputaten vergaderden op 9 juni, 10 sept., 26 nov. 1970, 19 febr., 19 maart, 16 april, 17 mei, 17 sept., 14 okt., 21 okt. 1971.

De vergaderingen werden te Kampen gehouden.

Deputaten besloten, om naar de richtlijn van de generale synode van Amersfoort-West 1967 zich eerst te concentreren op de meest gebruikte formulieren.

Ampele bespreking vergde de vraag, wat men verstaan moet onder „hedendaags Nederlands“. Deputaten meenden te moeten streven naar eenvoudig, maar edel en krachtig Nederlands, daar dit „de langste adem“ heeft en klassiek genoemd mag worden. Deputaten hebben gepoogd, zich te houden aan hun opdracht: het stellen van de liturgische formulieren in hedendaags Nederlands.

Wel kwam in hun besprekingen de vraag naar voren: is onze opdracht niet te beperkt? Verdient het geen aanbeveling, dat deputaten ook de mogelijkheid krijgen in de bestaande formulieren revisies aan te brengen?

Deputaten hadden daarbij vooral het Formulier van bevestiging der ouderlingen en diakenen en het Formulier om de huwelijke staat voor de gemeente van Christus te bevestigen op het oog. Bekend is, dat op diverse onderdelen van deze formulieren gerechtvaardigde kritiek te uiten is.

Wat het opstellen van een korter Avondmaalsformulier betreft, deputaten meenden hier ruimer armslag te hebben.

Louter kwantitatief verkorten kan immers verschraling inhouden. Deputaten hebben ernaar gestreefd, een Schriftuurlijk-verantwoord concept aan te bieden.

Deputaten namen kennis van de concepten, die de deputaten benoemd door de generale synode van Amersfoort-West 1967 reeds ter beschikking stonden en van de diverse suggesties, die hen uit de Kerken bereikten.

Deputaten zijn tot hun spijt er niet in geslaagd, hun arbeid te voltooien. Het stellen van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands blijkt zeer intensieve besprekingen te vergen. Deputaten hebben ernaar gestreefd, wat zij deden, zo verantwoord mogelijk te doen.

Met erkentelijkheid zij hier de hulp vermeld, die mej. E. van Veen te Amersfoort als neerlandica verleende bij de schriftelijke voorbereiding van de vergaderingen. Tenslotte mogen deputaten erop wijzen, dat de Schriftcitaten in de concepten gegeven zijn in de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap, welke vertaling door de generale synode van Kampen 1951 voor gebruik in de Kerken is vrijgegeven. Als resultaat van hun arbeid doen deputaten u toekomen:

een formulier voor de bediening van de Doop aan de kinderen der gelovigen in hedendaags Nederlands;

een formulier voor de bediening van de Doop aan de volwassenen in hedendaags Nederlands;

een formulier voor de openbare geloofsbelijdenis in hedendaags Nederlands;

een formulier in hedendaags Nederlands om het Heilig Avondmaal te vieren;

een kort formulier voor de viering van het Heilig Avondmaal.

3. *Suggesties.*

Deputaten willen de generale synode gaarne het volgende in overweging geven:

- a. opnieuw deputaten te benoemen ter voltooiing van de aangevangen arbeid;
- b. voor het deputaatschap opnieuw twee neerlandici te benoemen (deputaten bevelen mej. E. van Veen te Amersfoort aan); tevens een secundus-neerlandicus aan te wijzen;

- c. goedgekeurde concepten vrij te geven voor gebruik in de Kerken;
- d. deputaten te verzoeken de liturgische formulieren en met name het Formulier van bevestiging der ouderlingen en diakenen en het Formulier om de huwelijke staat voor de gemeente van Christus te bevestigen, kritisch te bezien en eventueel herzieningen aan de eerstkomende generale synode voor te leggen;
- e. deputaten te benoemen, die het eerste onderdeel van de Liturgie van de Gereformeerde Kerken, namelijk de „orde voor de eredienst" nader bezien in het licht van de H. Schrift, de concepten van Calvijn en de Paltz en de aanwijzingen van Datheen (Kerkboekje 1566), en die de eerstkomende generale synode daarover voorstellen doen.

Toelichting: Het is bekend, dat tal van Kerken een zelf vastgestelde orde van dienst volgen.

Daardoor is er in de Kerken een wat rommelige toestand op dit punt ontstaan. Deputaten achten het wenselijk, dat de hele materie door een apart deputaatschap wordt bekeken, waarbij rekening gehouden kan worden met publikaties, die in onze kring over de orde van de eredienst zijn verschenen.

Deputaten voor de overzetting van liturgische formulieren in hedendaags Nederlands alsmede voor een korter Avondmaalsformulier,
C. Trimp, voorzitter
A. N. Hendriks, sekretaris
M. Brandes
L. Douw
A. Kooij
K. O. Meijer

BIJLAGE 16
(Acta art. 56)

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE PSALMBERIJMING

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Als deputaten voor advies aan uw vergadering inzake de psalmberijming hebben ondergetekenden de eer u omtrent hun arbeid te rapporteren in de volgende onderdelen:

- I. Samenstelling, opdracht en werkwijze;
- II. Contact met de kerken;
- III. Beoordeling van de Interkerkelijke Psalmberijming (IKB) en
- IV. Conclusies

1. Samenstelling, opdracht en werkwijze.

a. Samenstelling.

De generale synode van Hoogeveen 1969/70 nam kennis van het advies van deputaten voor de psalmberijming, benoemd door de generale synode van Amersfoort-West 1967. Dit advies luidde:

„Uw vergadering benoeme opnieuw deputaten (bij voorkeur dezelfde die thans reeds dit onderzoek verrichten) met de opdracht, de toetsing van de IKB te voltooien en daarover aan de kerken een gedetailleerd rapport uit te brengen, zó tijdig, dat de e.v. generale synode een beslissing kan nemen ten aanzien van de bruikbaarheid van deze berijming." (art. 278 der Acta).

Het advies van de hier bedoelde deputaten wordt duidelijk, als we kennis nemen van de inhoud van de brief, die deze deputaten onder dagtekening 1 april 1969 aan de generale synode van Hoogeveen hebben gezonden. Zij deelden de synode daarin onder meer mee:

„Bij een normaal verloop der dingen zouden deputaten met hun onderzoek van deze berijming en het rapport daarover aan de kerken gereed hebben kunnen zijn omstreeks september 1969 en daarop was hun arbeid dan ook gericht. Zo zijn reeds een vijftiental vergaderingen gehouden, op welke de toetsingsarbeid is gevorderd tot en met de berijming van psalm 111. De rest van de toetsing van deze berijming hoopten deputaten in dit voorjaar gereed te krijgen, zodat, na konsipiëring en vaststelling van hun rapport, de kerken dit rapport in september 1969 zouden hebben ontvangen.

Tot hun spijt echter moeten deputaten U mededelen, dat door de vervroeging van het bijeenkomen van de Generale Synode met een jaar, voltooiing van hun onderzoek en rapport, vóórdát uw vergadering zou aanvangen, onmogelijk werd, terwijl ook van toezending aan de kerken daardoor geen sprake kon zijn."

Deputaten hebben toen de generale synode verzocht te overwegen de generale synode van Hoogeveen voor de zaak van de psalmberijming provisorisch te sluiten, opdat omstreeks maart 1970 een verantwoorde uitspraak omtrent de aanvaardbaarheid van de IKB zou kunnen worden gedaan. De generale synode verzocht daarop aan deputaten haar alsnog met een rapport te dienen om na kennisneming daarvan te besluiten wat er diende te geschieden ten aanzien van de kwestie van de psalmberijming en nader bepaald de IKB (zie art. 83 en 84 van de Acta en bijlage 8, pag. 490).

Het door de generale synode van Hoogeveen gevraagde rapport werd onder dagtekening 8 oktober 1969 aan haar gezonden. Het was toen wel duidelijk, dat een eventuele provisorische sluiting weinig of geen zin meer had, aangezien deputaten tijdens de vergaderingen van de generale synode hun arbeid niet konden voortzetten, omdat meerderen van hen deel uitmaakten van die meeste vergaderingen der kerken. De enige wijze, waarop een

verantwoord advies tijdig gereed te maken zou zijn, leek toen het hier boven gereleveerd advies aan de generale synode van Hoogeveen. Blijkens art. 398 onder 8 van de Acta benoemde de generale synode van Hoogeveen de volgende broeders tot deputaten voor de psalmberijming: ds. J. J. Verleur, Lisse (S); ds. K. Deddens, Curaçao; prof. dr. J. Douma, Brunssum; ds. R. Houwen, Utrecht; ds. R. Koolstra, Driebergen; ds. A. I. Krijtenburg, Dordrecht; E. B. van Loenen, Rotterdam; drs. E. Teunis, Pernis; D. Jansz. Zwart, Rotterdam; met als secundi: ds. K. Drost, Rotterdam; A. de Graaf, Voorschoten; ds. A. Jagersma, Groningen; T. van der Leest, Rotterdam.

Vergelijking met de samenstelling van het deputaatschap, zoals dat werd samengesteld door de generale synode van Amersfoort-West 1967, doet zien dat de synode van Hoogeveen - met inachtneming van haar eigen richtlijnen voor de benoeming van deputaten (Acta, art. 398) - aan het verzoek van de deputaten heeft voldaan.

Ds. A. I. Krijtenburg te Dordrecht is niet in staat geweest aan het werk van deputaten deel te nemen en is zoveel mogelijk vervangen geweest door ds. K. Drost van Rotterdam. Het werk van het deputaatschap heeft onder deze regelmatige vervanging weinig te lijden gehad.

Geheel anders is dit geweest door het uitvallen van ds. J. J. Verleur. Op 13 augustus 1970 moest deze zijn mededeputaten berichten, dat hij de vergadering van 26 augustus 1970 niet zou kunnen bijwonen, omdat hij een hem bindend medisch advies had ontvangen: „geen werken, geen vergaderingen buiten de gemeente”.

Dat bericht is het eerste teken geweest daarvan, dat hij de arbeid voor het deputaatschap geheel had neer te leggen. Op 13 november berichtte hij het deputaatschap: „Medisch advies luidt: definitief ophouden met álle werk buiten de eigen gemeente... Dat betekent dus, tot mijn diepe spijt, het deputaatschap voor de psalmberijming te moeten neerleggen en dus óók (wat ik al vreesde) geen rapporteur te kunnen zijn voor het rapport dat straks op de G.S. van Hattem 1972 zal moeten dienen. Ik begrijp, hoe dit U in verlegenheid zal brengen”.

Het is hier eerst de plaats om openlijk dank te betuigen aan ds. J. J. Verleur, die sinds de generale synode van Bunschoten-Spakenburg 1958 onafgebroken deputaat voor de psalmberijming is geweest en als voorzitter van het deputaatschap, tevens rapporteur ter generale synode, is opgetreden vanaf 1961. Heel veel arbeid heeft hij in die jaren voor de zaak van de psalmberijming ten dienste der kerken verricht. Nu het om het eindoordeel over de IKB gaat, die sinds 1964 voor de kerkelijke aandacht staat - zie art. 477 van de Acta van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 - zal het rapport niet meer door hem namens deputaten getekend kunnen worden. Het is duidelijk, dat dit voor hem verdrietig is en dat het voor deputaten een verzwaring van hun arbeid betekent, die niet gering is.

Ds. K. Deddens keerde inmiddels van Curaçao naar het vaderland terug en heeft sinds die repatriëring actief aan het werk van deputaten deelgenomen.

Br. A. de Graaf uit Voorschoten is vervanger geweest van ds. J. J. Verleur en heeft het deputaatschap met zijn inbreng gediend.

b. Opdracht.

De taak, die de generale synode van Hoogeveen haar deputaten voor de psalmberijming opdroeg is door haar zelf als volgt omschreven:

- a. 1. aanstonds - naar de eisen door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 gesteld (Acta art. 477b) onder „overweegt” 2) - de toetsing van de berijming van de Interkerkelijke Stichting voort te zetten en te voltooien;
2. opmerkingen uit de kerken, die reeds bij hen binnengekomen zijn en ev. vóór 1 september 1970 nog zullen binnenkomen, te toetsen;
- b. voort te gaan met de beoordeling van de proeven van berijming, die voorhanden zijn of alsnog komen, inzonderheid met die van ds. G. A. Hoekstra;
- c. van hun werk en de resultaten daarvan de kerken verslag uit te brengen, minstens een

half jaar vóór de aanvang van die synode ..."

c. Werkwijze.

In een zevental vergaderingen, waarvan de laatste werd gehouden op 25 februari 1971, voltooiden deputaten hun onderzoek van de IKB en verwerkten het materiaal, dat voor rapportering aan de generale synode noodzakelijk was.

Aangezien het oordeel van deputaten is geworden, dat de generale synode van Hattem te adviseren is niet tot invoering van de IKB over te gaan, moesten deputaten komen tot een verder werken naar dat deel van hun opdracht, dat reeds door de generale synode van Hoogeveen onder b. was geformuleerd. Deputaten hebben gemeend, dat onderdeel van hun opdracht te mogen lezen in het licht van wat de generale synode van Rotterdam-Delfshaven overwoog - Acta art. 477b - „dat het gewenst is, dat het onderzoek naar de bruikbaarheid van berijmingen uit eigen kerken wordt voortgezet, in welk onderzoek mede te betrekken zouden zijn andere berijmingen of gedeelten van berijmingen (met name die van drs. Joh. Luijkenaar Francken te Rotterdam en die van wijlen ds. L. W. Muns) met het oog op een mogelijke selectie uit het voorhanden en nog ter beschikking komende materiaal".

Deputaten besloten derhalve op hun laatstgenoemde vergadering de psalmbundel thans in zijn geheel opnieuw te gaan bezien en daarbij uit te gaan van:

- a. de Staten-berijming van 1773,
- b. de berijming van ds. G. A. Hoekstra, voorzover gereed gekomen,
- c. de berijming van drs. Joh. Luijkenaar Francken,
- d. de berijming van wijlen ds. L. W. Muns en
- e. de berijming van de „werkgroep Haarlem", voorzover gereed gekomen.

Steeds zullen deputaten bij het beoordelen van de berijmingen van een bepaalde psalm een gemotiveerd oordeel geven over de te kiezen psalmberijming uit dit vijftal. Zij hebben inmiddels toestemming gekregen tot selectie uit de hier genoemde berijmingen onder b. tot en met e. Het zal uiteraard mogelijk zijn ter vergadering van de generale synode van Hattem - desgewenst - mededeling te doen van de vorderingen dezer werkzaamheden tot op dat ogenblik.

II. Contact met de kerken.

a. Aanleiding.

De generale synode van Amersfoort-West heeft haar deputaten voor de psalmberijming onder meer opgedragen:

„de kerken te verzoeken van genoemde berijming - de IKB, rapp. - kennis te nemen en deze, zoals ze daar ligt, te toetsen op haar al of niet aanvaardbaarheid, en eventuele opmerkingen voor 1 oktober 1968 aan het adres van deputaten kenbaar te maken;" (Acta, art. 49).

Gezien de in onderdeel I geschetste gang van zaken is tot dusver nog niet aan een generale synode gerapporteerd hoe deputaten zich van dit onderdeel van hun toenmalige opdracht hebben gekweten. Zij achten het gewenst dat dit thans geschiedt, opdat een beeld verkregen worde van wat leefde inde kerken blijkens het contact, dat deputaten met haar hadden.

b. Het schrijven aan de kerken.

Op 29 mei 1968 stelden deputaten de tekst vast van de brief, die ingevolge de gereleveerde opdracht diende verzonden te worden.

Die tekst luidde aldus:

„Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,
Overeenkomstig de opdracht, die de Generale Synode van Amersfoort-West 1967 aan deputaten voor de psalmberijming heeft gegeven (Acta, art. 49 sub A, a 2) willen zij uw

raad mededelen, dat de definitieve uitgave van de psalmberijming van de Interkerkelijke stichting voor de psalmberijming thans verschenen en verkrijgbaar is.

Ingevolge hun opdracht verzoeken deputaten de kerken, van genoemde berijming kennis te nemen en deze, zoals ze daar ligt, te toetsen op haar al of niet aanvaardbaarheid (dit geldt naar de mening van deputaten zowel naar inhoud als naar zingbaarheid) en vervolgens uw opmerkingen en oordelen over deze berijming aan deputaten te willen toezenden.

De Generale Synode stelde daarvoor als uiterste termijn: 1 oktober 1968.

Nu de verschijning van deze berijming langer op zich heeft laten wachten dan verwacht mocht worden, willen deputaten U verzoeken, uw opmerkingen en oordelen bij hen in te zenden, zo mogelijk vóór 1 oktober a.s., maar in elk geval uiterlijk 1 januari 1969 en wel aan het adres van deputaten: ds. J. J. Verleur, Veldhorststraat 34, Lisse.

Met hart. broedergroet, namens deputaten v.n."

c. De reacties uit de kerken.

Het resultaat is geweest, dat 32 kerken een schrijven aan deputaten hebben gezonden. Een samenvatting van de inhoud van deze brieven is als **BIJLAGE I** aan dit rapport toegevoegd.

Blijkens het Handboek 1969 behoorden tot het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland in de tijd van dit opinie-onderzoek 283 kerken. Ruim 11% van de kerken heeft dus enig antwoord gegeven. Van de 32 kerken zijn er 6, die geen oordeel uitspraken, zodat we met de werkelijke beantwoordingen beneden de 10% van het aantal kerken komen.

Van de 26 resterende zijn er 13, die al of niet bezwaren uitend, adviseren over te gaan tot aanvaarding van de IKB, eventueel naast de berijming-1773.

Naar de overtuiging van deputaten is hiermee niet een oordeel te vormen over hetgeen in de kerken leeft met betrekking tot de IKB. Zouden de antwoorden een beeld van het geheel vormen, dan is het in de kerken duidelijk sterk verschillend met betrekking tot het oordeel over de nieuwe berijming van de psalmen.

Deputaten besloten, toen ze dit overzicht hadden besproken, het aan de generale synode door te geven en voort te gaan met de uitvoering van hun opdracht. Uiteraard zijn daarbij de ingekomen detailopmerkingen alle overwogen.

III. Beoordeling van de interkerkelijke psalmberijming (IKB).

a. Inleiding.

Deputaten hebben hun onderzoek der afzonderlijke psalmen thans afgesloten. Zij hebben bij dat onderzoek zich gericht naar de hun voorgehouden maatstaf, die geformuleerd is door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven in haar tweede overweging tot het besluit inzake de psalmberijming (Acta, art. 477b): (de synode overweegt) „dat aan een goede psalmberijming hoge eisen dienen te worden gesteld, zoals:

- a. zij moet schriftgetrouw zijn; hierbij dient steeds voor ogen te staan dat de psalmen verbondsliederen zijn;
- b. zij moet tekstgetrouw zijn; zij moet de tekst der onberijmde psalmen op de voet volgen;
- c. zij moet in hedendaags Nederlands worden gedicht;
- d. zij dient goed en vlot zingbaar te zijn".

Daarmee is gegeven op welke wijze het materiaal om tot een eindoordeel te kunnen komen is verzameld. In aansluiting aan hetgeen de deputaten-psalmberijming van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven aan die te Amersfoort-West hebben gerapporteerd met betrekking tot de psalmen 1-25 is thans ook beschikbaar hetgeen deputaten van de generale synode van Amersfoort-West en Hoogeveen hebben te melden inzake de psalmen 26-150.

In **BIJLAGE II** is dit materiaal verwerkt. Daarbij zijn de oordelen over de psalmen 1-25

overgenomen uit het rapport van deputaten van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven. Naar dat uitvoerige rapport verwijzen deputaten voor zover het gaat om de fundering van de oordelen, uitgesproken over de betrokken psalmen.

Het thans gegeven overzicht heeft uiteraard niet de bedoeling een detailbespreking van elk der psalmen te geven. Het is slechts bedoeld als globaal overzicht. Daarbij is met name bij een oordeel als „zwakke berijming“, „onaanvaardbare weergave“ puntsgewijs een aantal bezwaren genoemd.

(Opmerking van scriba I van de generale synode Hattem:

Overeenkomstig het besluit der synode betreffende opname van rapporten als bijlagen bij de Acta is de beoordeling van de IKB in het rapport van de deputaten psalmberijming achterwege gelaten.

Wel worden hier vermeld de conclusies van de verschillende onderdelen.)

b. De Schriftgetrouwheid in de IKB.

Conclusie: Deputaten menen, dat het onderzoek naar de Schriftgetrouwheid van de IKB uitwijst, dat regelmatig in deze berijming te vrij met de tekst wordt omgegaan en herhaaldelijk de tekst niet wordt weergegeven op een wijze, die recht doet aan de psalm uit de onberijmde bundel.

c. De tekstgetrouwheid van de IKB.

Conclusie inzake opvullingen: Overzien we nu slechts de voorbeelden, die zeker nog vele malen zouden zijn te vermenigvuldigen, dan moeten we toch wel vaststellen, dat er bij een ernstig omgaan met de te berijmen tekst heel wat opvullingen achterwege hadden kunnen blijven en derhalve hadden moeten blijven.

Conclusie inzake weglatingen: Komende tot een afsluiting van dit tweede onderdeel, menen deputaten, dat hier een ernstige grief tegen de berijming van de Interkerkelijke Stichting is openbaar gekomen.

Conclusie inzake omzettingen: Genoeg naar het oordeel van deputaten om te laten zien, dat de omzettingen in de tekst veelvuldiger zijn dan nodig is en bovendien de tekst wijzigen, soms zelfs zo, dat duidelijk onschriftuurlijke gedachten worden geformuleerd.

d. Het gebruik van de Nederlandse taal in de IKB.

Conclusie: Deze berijming verteert, naar zijn taalgebruik gezien, zichzelf, tenzij men gedachteloos wil (laten) zingen

e. De zingbaarheid van de IKB.

Conclusie: Het gevolg van al deze punten is, dat vele berijmingen verre van eenvoudig zijn en vaak ook onduidelijk. Dat komt de zingbaarheid niet ten goede. Bovendien zullen de berijmingen daardoor voor de jeugd vaak moeilijk te leren zijn, maar ook zal de gemeente moeite hebben met het begrijpend zingen van deze berijming in de eredienst.

f. De eindconclusie over de IKB.

Na het bijeenbrengen van het materiaal in Bijlage II en de verschillende voorbeelden in de vorenstaande rubrieken gegeven te hebben, moeten deputaten komen tot het formuleren van hun eindoordeel over de IKB.

Zij willen daarbij voorop stellen, dat het duidelijk is, dat het streven naar een volmaakte psalmberijming een streven zal blijken, dat de tijden kan verduren. Wie op die weg om verbetering van de psalmzang zoekt, zal blijven zoeken.

Het is tevens duidelijk, dat de thans in gebruik zijnde berijming niet te handhaven is. Tegen haar zijn reeds zo vele en zo indringende bezwaren geuit, dat wel niemand zal willen

verdedigen, dat we bij die berijming blijven zonder om te zien naar verbetering. Zonder de voorgeschiedenis van de IKB hier breed te willen tekenen, mag het gezegd worden, dat de berijming van de IKB tot stand is gekomen op initiatief van nederduits-hervormde zijde in afweer tegen het Psalter-1949 van ds. Hasper. De gebonden kerken zijn daaraan gaan meewerken en zo is de IKB thans in gebruik in die beide gemeenschappen, terwijl de christelijk-gereformeerden met behoud van bezwaren zijn gevolgd. Deputaten zijn van oordeel, dat deze werkelijke stand van zaken niet in rekening moet worden gebracht bij het formuleren van een oordeel over de IKB. Dat moet onafhankelijk van de praktische stand van zaken worden vastgesteld. Pas daarna kunnen consequenties overzien worden, die uit het zelfstandig geformuleerde oordeel zouden voortvloeien. Eventueel zouden die consequenties zelfs niet getrokken kunnen worden.

Deputaten menen dan, dat uit hun rapport blijkt, dat aan de IKB zoveel en zodanige bezwaren kleven, dat gebruik van deze berijming in de Gereformeerde eredienst niet verantwoord zou zijn.

Op elk der door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven geformuleerde punten zijn vele en ingrijpende bezwaren tegen de bundel, zoals ze daar ligt, rechtmatig in te brengen.

IV. *Conclusies.*

Deputaten hebben zich na het formuleren van dit oordeel afgevraagd welke in dit opzicht verder hun taak zou zijn. Zij hebben zich voor ogen gesteld, dat in het midden der kerken het niet-invoeren of het vrijgeven van de IKB op bepaalde praktische bezwaren zou stuiten, gelijk reeds duidelijk kan zijn uit het summier gebleven contact met de kerken, gelijk dat is weergegeven in Bijlage I. Zij hebben echter uit hun opdracht gelezen, dat deze kant van de zaak niet tot hun opdracht behoort.

Zij zijn daarom overgegaan tot het ten uitvoer leggen van het tweede deel van hun opdracht, door de generale synode van Hoogeveen, geformuleerd onder b.

Dat betekent de voorbereiding van een bundel, geselecteerd uit voorhanden zijnde of nog voorhanden komende berijmingen. Daarbij moest - helaas! - de IKB worden uitgeschakeld.

Immers op 14 december 1967 hebben toenmalige deputaten een verzoek om uit de IKB te mogen selecteren doen uitgaan naar de Interkerkelijke Stichting voor de Psalmberijming. Het antwoord, dat van de Stichting binnenkwam onder dagtekening 28 juni 1968, geeft het standpunt van het bestuur der stichting duidelijk weer:

„Het bestuur heeft Uw verzoek ampel overwogen. Het zou U, gezien de prettige samenwerking met de waarnemer van de Deputaten in de werkcommissie van de interkerkelijke stichting, gaarne ter wille zijn. Toch kwam het het bestuur voor, dat daarmee de zaak van de nieuwe berijming niet zou zijn gediend. Het bestuur meent er niet mee te moeten instemmen, dat door derden een selectie uit de nieuwe berijming wordt gemaakt en zeker niet, dat deze selectie wordt aangevuld met berijmingen uit andere bundels. Het meent de bundel integraal te moeten handhaven, zulks vooral ook met het oog op het gebruik van deze bundel op de scholen. Overigens kan niets en niemand U beletten, naast de nieuwe berijming, in Uw kerken een bloemlezing te gaan gebruiken uit de oude berijming, eventueel aangevuld met andere berijmingen, mits in deze bloemlezing geen psalmberijmingen uit de berijmingen van de interkerkelijke stichting worden overgenomen”.

Deputaten moesten met dit standpunt van het bestuur van de Interkerkelijke Stichting uiteraard rekening houden, toen zij na de formulering van hun eindoordeel over de IKB hun weg verder gingen uitstippelen.

Zij leggen dit hun eindoordeel thans aan u voor. Het zal vooral van de aanvaardbaarheid van dit eindoordeel afhangen of en zo ja met welke opdracht nieuwe deputaten voor de psalmberijming zullen worden benoemd.

Hoe het standpunt van deputaten zelf in dezen is, kan genoegzaam blijken uit het feit, dat zij

zijn voortgegaan in overeenstemming met het tweede onderdeel van hun opdracht, namelijk het voorbereiden van een selectiebundel.

Het spreekt voor zich, dat deputaten graag bereid zijn uw vergadering nader te informeren hetzij mondeling hetzij schriftelijk over de in dit rapport aangesneden materie. Uw vergadering toebiddend de wijsheid des Geestes, die ook zingt in het Psalter der Schriften, verblijft

namens deputaten

R. Houwen, rapporteur

BIJLAGE 17
(Acta art. 56)

AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE PSALMBERIJMING

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Als deputaten voor advies aan uw vergadering inzake de psalmberijming hebben ondergetekenden de eer u omtrent hun arbeid aanvullend te rapporteren in de volgende onderdelen:

- I. Inleiding;
- II. Het beschikbare materiaal;
- III. Bespreking van de eerste psalmen;
- IV. Overweging van de voorhanden mogelijkheden en
- V. Conclusies.

I. Inleiding.

Nadat deputaten hun oordeel over de berijming van de Interkerkelijke Stichting voor de Psalmberijming hadden geformuleerd en aan de kerken toegezonden, hebben zij zich gezet - zoals reeds werd gemeld in het rapport over de IKB - tot het selecteren van psalmberijmingen uit het voorhanden materiaal.

Zij zijn in een zestal vergaderingen gereed gekomen met het eerste boek der psalmen, dat wil zeggen met de psalmen 1-41. Bij dat selecteren deden zich onderscheiden moeite voor. Eén daarvan is, dat er van de meeste psalmen meer berijmingen voorhanden zijn dan die in het zojuist gereleveerde rapport werden genoemd. Daarom willen uw deputaten eerst iets zeggen over het beschikbare materiaal.

Wanneer zij voorts iets gaan zeggen over de selectie van de eerste psalmen, blijkt dat zich eigenaardige moeilijkheden voordoen, die wel onder ogen gezien moeten worden. Zo leidt hetgeen in onderdeel III gezegd zal worden als vanzelf heen naar wat te stellen is in onderdeel IV.

Dit aanvullend rapport eindigt dan met conclusies, die uw deputaten menen u te mogen voorleggen inzake de materie, waarvoor zij benoemd zijn.

II. Het beschikbare materiaal.

A. Het materiaal.

In de opdracht door de generale synode van Hoogeveen 1969/70 aan uw deputaten gegeven, wordt onder meer gesteld:

„b. voort te gaan met de beoordeling van de proeven van berijming, die voorhanden zijn of alsnog komen, inzonderheid met die van ds. G. A. Hoekstra ..." (Acta, nr. 278).

Uw deputaten moeten hier enige gegevens vermelden omtrent

- a. de berijmingen, die voorhanden waren en
- b. de berijmingen, die voorhanden kwamen.

ad a:

Na de inventarisatie van de voorhanden berijmingen bleek uw deputaten, dat deputaatschappen van voorgaande synoden beschikt hebben over berijmingen van psalmen, waarvan thans bij geen der deputaten nog een exemplaar te vinden is.

Contact met de 'Commissie Psalmberijming' - ontstaan uit de 'werkgroep Haarlem' - gaf aan dit blijk nog reliëf ook. De oorzaak van dit verschijnsel is, dat tot dusver in het archief van het deputaatschap ingezonden berijmingen niet werden gedeponereerd. Dat heeft tot gevolg gehad, dat verschillende berijmingen bij het wisselen van deputaten uit de aandacht verdwenen en

niet meer voorhanden bleven. Uw deputaten hebben getracht dit euvel, dat niet een erg grote omvang heeft overigens, zoveel mogelijk te ondervangen door uit het archief van de generale synode te Groningen alle sedert 1948 uitgebrachte deputaten- en commissie-rapporten op te vragen en in hun arbeid te betrekken. Hun bleek daarbij tot dusver, dat geen der niet meer voorhanden berijmingen een serieuze kans bij selectie zou maken, gezien de daarover door vorige deputaten gemaakte opmerkingen

Uw deputaten zijn er aan begonnen om van elke nieuw ingekomen berijming een exemplaar in het archief te deponeren, zodat het gemelde euvel gaat verdwijnen.

ad b:

Tijdens de vergadering van uw deputaten op 12 augustus 1971 te Utrecht deden zich enkele feiten voor, die een belangrijke wijziging betekenden in het voorhanden komende materiaal:

1. Op 4 juli 1971 was ds. G. A. Hoekstra van zijn aardse post door de Koning der Kerk ontheven. Van zijn hand zouden dus geen berijmingen meer te wachten zijn en zijn psalmberijming bleek een torso geworden te zijn. Uw deputaten beschikken thans over berijmingen van de hand van deze vroegere deputaat inzake de psalmen 1-35, alsmede 84, 87 en 93.

Aanvankelijk ontvingen uw deputaten de gehele nalatenschap inzake de psalmberijming van de familie Hoekstra. Kort daarop bood zuster Van Middelkoop-Hoekstra aan dit materiaal te ordenen en indien zou blijken, dat meer berijmingen waren gereed gekomen dan voorhanden kwamen, die alsnog bij uw deputaten in te zenden. Uw deputaten hebben dit aanbod dankbaar aanvaard.

2. Ter vergadering was toen tevens een brief van de Stichting Geestelijke liederen uit de schat van de kerk der eeuwen, gedateerd 31 juli 1971. Deze stichting beschikt over het auteursrecht van het Psalter-1949.

Bedoelde brief is geadresseerd aan ds. K. Deddens en luidt aldus:

„Geachte ds. Deddens.

Naar aanleiding van ons telefonisch gesprek van enige weken geleden, betreffende eventueel gebruik van een selectie uit Psalter-1949 van ds. Hasper, kunnen we U berichten, dat na mondeling contact met ds. Hasper en telefonisch met de overige leden, alle leden unaniem hun toestemming hebben gegeven, om op een eventueel verzoek van Uw gemeenten, positief te antwoorden.

I.v.m. Uw a.s. vergadering hebben we deze zaak niet uitgesteld tot onze a.s. vergadering op 7 augustus zoals oorspronkelijk onze bedoeling was, maar e.e.a. bespoedigd.

Met belangstelling zien we vanzelfsprekend Uw nader bericht tegemoet en vanzelfsprekend gaarne bereid voor verdere informatie.

Gaarne de Uwe,
Namens de Stichting Geest. Lied.
(w.g.) J. Germeraad."

Het in de brief genoemde telefonisch onderhoud - zo moeten uw deputaten nadrukkelijk verklaren - is niet van ds. Deddens uitgegaan, maar van de secretaris der Stichting, de heer Germeraad. Het zal uw vergadering duidelijk zijn, dat uw deputaten door deze brief voor de vraag kwamen te staan of zij het Psalter-1949 nu in hun selectie mochten en moesten betrekken. Zij hebben gemeend die vraag bevestigend te mogen beantwoorden.

Zij willen dit antwoord voor uw vergadering als volgt motiveren:

- a. de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 gaf aan de door haar benoemde deputaten onder meer de opdracht:
de toetsing van het Psalter-1949 af te ronden ..." (Acta, art. 477b, onder 'besluit' 4a);

- b. die deputaten deelden in hun rapport aan de generale synode van Amersfoort-West 1967 mee, 'dat de auteur van het Psalter-1949 selectie uit zijn bundel pertinent heeft afgewezen, terwijl uit vorige onderzoeken reeds duidelijk werd, dat dit Psalter niet in zijn geheel aanvaardbaar was...' (rapport, pag. 5 Acta Amersfoort-West 1967, pag. 418);
- c. de generale synode van Amersfoort-West oordeelde toen:
'dat in de huidige situatie de afronding van de toetsing van het Psalter-1949 geen zin heeft'; en zij besloot:
'de toetsing van het Psalter-1949 thans te laten rusten ...' (Acta, art. 49).

De destijds gevraagde en geweigerde selectie werd nu áángeboden en uw deputaten hebben daarom de stichting via ds. Deddens op 16 aug. 1971 als volgt geantwoord:

„Geachte heer Germeraad,

Uw brief d.d. 31 juli ontving ik in dank. Deze brief is gelezen en besproken in de vergadering van de deputaten voor de Psalmberijming, benoemd door de generale synode van De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) van Hoogeveen-1969, welke vergadering gehouden werd op 12 augustus j.l.

Met belangstelling namen deputaten van deze brief kennis en zij verzochten ondergetekende namens deputaten aan U te berichten dat zij zich door dit Uw schrijven voor nieuwe mogelijkheden gesteld zien, welke mogelijkheden zij gaarne zullen onderzoeken. Deputaten voornoemd zullen rapport hebben uit te brengen aan de e.v. Generale Synode, welke D.V. gehouden zal worden te Hattem, in april 1972.

Het is aan deze Generale Synode verdere beslissingen te nemen. T.z.t. zult U dan nader bericht kunnen verwachten.

Met hoogachting,
namens deputaten voornoemd,
(w.g.) K. Deddens."

De deputatenvergadering van 7 oktober 1971 te Rotterdam kreeg weer met enkele in dit opzicht vermeldenswaardige feiten te maken:

1. er was een proefbundel verschenen van het 'Comité Psalmberijming' waarin 22 berijmingen zijn opgenomen, rakende een negental psalmen; sommige van deze berijmingen waren al bij uw deputaten bekend, andere niet;
2. broeder S. M. van der Galiën te Doetinchem zond proeven van berijming in betreffende de psalmen 1-100; later is deze proeve van berijming compleet in het bezit van deputaten gekomen.

Stonden deputaten zo in korte rijd voor de tweede maal voor een niet onbelangrijke uitbreiding van het voorhanden komende materiaal, het werd ook duidelijk, dat het steeds opnieuw overwegen van ingezonden berijmingen in een deputatenvergadering wel eens zou kunnen gaan betekenen, dat er nooit een eind aan het werk zou komen. Uw deputaten besloten daarom de volgende gedragslijn te gaan volgen:

- a. komt een nieuwe berijming voorhanden van een psalm, waarvoor reeds een keuze werd gedaan, dan ontvangen alle deputaten wel een exemplaar van die berijming, maar ze wordt niet in een vergadering behandeld, tenzij één der deputaten daarom verzoekt;
- b. komt een nieuwe berijming voorhanden van een psalm, waarvoor nog geen keuze werd gedaan, dan wordt aan de deputaten ter hand gesteld en mee behandeld, wanneer de betrokken psalm de aandacht vraagt.

B. De beschikbaarheid van het materiaal.

Nu uw deputaten krachtens hun opdracht zich hebben moeten zetten tot het voorbereiden van een selectiebundel, deed zich de vraag voor:

zal het geoorloofd zijn de gekozen psalmen in zulk een bundel op te nemen, gezien de

bepalingen van de vigerende wet op de auteursrechten? Deputaten willen in dit opzicht onder de aandacht van uw vergadering brengen:

1. terzake van de psalmen, gekozen uit de Statenberijming, leek geen moeite te zullen ontstaan, omdat reeds in onderscheiden uitgaven selectie daaruit is opgenomen zonder moeite te geven;
2. terzake van het Psalter-1949 behoeft gezien het bovenstaande ook geen moeite gevreesd te worden;
3. met betrekking tot de berijming-Muns hebben deputaten zich gericht tot de uitgever daarvan, J. Niemeijer te Groningen.

Deze berichtte hun, d.d. 25 juni 1971 onder meer:

„Wij willen gaarne opmerken dat wij het zullen toejuichen als enkele van de Psalmen van Ds. Muns de erkenning krijgen die ze verdienen, zodat het auteursrecht zeker geen struikelblok behoeft te worden bij het samenstellen van een nieuwe berijming”.

In de reeds genoemde proefbundel van het 'Comité Psalmberijming' is de berijming van psalm 56 van ds. Muns opgenomen, nadat het comité in overleg met mevr. de weduwe ds. Muns daarin enkele wijzigingen had aangebracht;

4. de heer Luijkenaar Francken is met het 'Comité Psalmberijming' in contact getreden. Dat bracht voor uw deputaten de vraag mee of zijn bereidheid tot het toestaan van selectie uit zijn berijming gebonden zou zijn aan die van het comité. Desgevraagd deelde deze berijmer uw deputaten d.d. 17 juli 1971 mee, dat hij terzake van de auteursrechten volkomen vrij stond ten opzichte van het 'Comité Psalmberijming' en dat ook wenste te blijven

Enkele berijmingen van zijn hand verschenen ook in de genoemde proefbundel, zodat deputaten de indruk hebben, dat ook hier geen moeilijkheden zullen ontstaan;

5. psalmen, gekozen uit de kring van berijmers, die tot het 'Comité Psalmberijming' behoorden of behoren, zullen ongetwijfeld geselecteerd mogen worden, omdat het comité zelf regelmatig selecteert en zich kennelijk ten doel stelt om tot een zo goed mogelijke berijming te komen;
6. psalmen, gekozen uit de berijming-Hoekstra of -Van der Galiën zullen naar de overtuiging van deputaten ook geen moeite opleveren, wanneer behoorlijk overleg wordt gepleegd.

Deputaten zijn daarom van oordeel, dat het samenstellen van een selectiebundel uit het voorhanden zijnde en komende materiaal een haalbare kaart is zover daarmee de zaak van de auteursrechten is gemoeid.

III. Bespreking van de eerste psalmen.

Uw deputaten hebben zich op hun vergadering van 10 juni 1971 voor het eerst gezet tot selecteren. Zij ontveinsden zich niet daarmee een moeilijk werk, vol verantwoordelijkheid, aan te vangen. Toch verheugde het hen, omdat een positief resultaat te wachten was met betrekking tot de psalmzang der gemeente in de erediensten.

Zij besloten te pogen het eerste boek der psalmen voor de aanvang van uw vergadering gereed te maken. Uit Bijlage I moge u blijken, dat hun poging in dezen geslaagd is. Enkele opmerkingen bij deze bijlage dienen gemaakt te worden:

1. statistisch ziet de gevallen keuze bij het eerste boek der psalmen er zó uit:
25 berijmingen werden uit het Psalter-1949 gekozen;
7 berijmingen uit de Statenberijming van 1773 konden blijven staan;
3 berijmingen van de hand van ds. Hoekstra kregen de voorkeur;
3 berijmingen uit de bundel van ds. Muns werden opgenomen;
2 berijmingen van de heer Luijkenaar Francken kregen een plaats en
1 berijming van Adriaan van Boven kwam bovenaan;

2. de aangegeven keuze betekent niet, dat uw deputaten de betrokken berijming altijd ongewijzigd willen laten. Meerdere malen besloten ze ter gelegener tijd en daartoe alsdan gemachtigd met de betrokken berijmers of bezitter van de auteursrechten op onderdelen wijzigingen te bespreken;
3. de notitie betreffende de psalmen 29-31, 34, 35 en 40 houdt in, dat deputaten van oordeel zijn, dat er momenteel geen bevredigende berijmingen voorhanden zijn, terwijl restauratie van de Statenberijming mogelijk geacht wordt en te verwachten is. Mocht dat niet te goeder tijd geschied zijn, dan zullen de voorhanden berijmingen opnieuw moeten worden gezien;
4. bij het selecteren is - begrijpelijk genoeg - gebleken, dat de verschillende berijmers verschillende spellingen van de Nederlandse taal gebruiken; uw deputaten zijn van oordeel, dat in een selectiebundel een uniforme spelling zal moeten worden gevolgd. Ook daartoe zal derhalve overleg met betrokkenen dienen te worden gepleegd;
5. uw deputaten stellen zich voor, dat over de keuze van berijming van elk der psalmen afzonderlijk gerapporteerd zal moeten worden. Bij wijze van voorbeeld leggen zij u daartoe over een rapport over psalm 1 in Bijlage II. Daarbij moeten wel enkele punten genoemd worden:
 - a. een rapport over de gehele psalmbundel, op deze wijze opgezet, zal een aanmerkelijke omvang krijgen. Uw deputaten zijn echter van oordeel, dat het geen verantwoorde manier van handelen zou zijn jegens de opdrachtgevende kerken en jegens de inzendende berijmers het anders te doen. Mogelijk is te overwegen het rapport in tweeën in gereedheid te brengen en achtereenvolgens de kerken toe te zenden;
 - b. een rapport, op deze wijze opgezet, zal ook daarom voor de kerken moeilijk te beoordelen zijn, omdat ze niet beschikken over al het materiaal, waaruit door deputaten is geselecteerd. Het moet echter praktisch onmogelijk worden geacht al dat materiaal aan het rapport toe te voegen. Deputaten stellen zich daarom voor alleen bij psalm 1 bij wijze van voorbeeld de tekst op te nemen van die berijmingen, die compleet voorhanden zijn om een indruk van de aard der berijmingen te geven; zij achten het gewenst ook die van ds. Hoekstra daarbij te voegen;
 - c. reeds in het rapport over de eerste psalm blijkt, dat deputaten zich voorstellen een kleine wijziging te gelegener tijd met de Stichting geestelijke liederen te bespreken; overwogen zal moeten worden of de tekst van de rapporten moet worden afgestemd op het selecteren zelf dan wel ook op het resultaat van eventueel te plegen overleg; deputaten zijn van mening, dat het aan het tempo van werken ten goede komt, wanneer het rapport steeds wordt gesteld in het kader van de selectie zelf, terwijl het resultaat van de besprekingen dan gezien kan worden uit de tekst van de over te leggen bundel;
6. het Psalter-1949 is als enige voorhanden berijming uitgegeven met een eigen muzieknootatie. Reeds in een vroeger stadium is daarover overleg gaande geweest tussen de Stichting en deputaten van één uwer voorgangsters. Binnen de kring van deputaten bestaat de overtuiging, dat ook hierover opnieuw overleg zal moeten worden gevoerd, opdat in de te vormen bundel óók een uniforme muziek-notatie verschijnt.

IV. Overweging van de voorhanden mogelijkheden.

Uw deputaten realiseren zich, dat het resultaat van de overweging van uw vergadering terzake van hun rapport over de IKB van beslissende betekenis is, reeds voor de ontvangst van dit aanvullend rapport. Immers zou uw vergadering op het moment, dat dit aanvullend rapport aan de orde komt, de afwijzing van de IKB voor de eredienst niet aanvaard hebben, dan is de inhoud van dit rapport niet meer relevant. Zou uw vergadering in enigerlei formulering het

eindoordeel van deputaten over de IKB delen, dan komt dit rapport in een situatie aan de orde die nadere overweging er van noodzakelijk maakt. Uw deputaten kunnen in dit onderdeel van hun rapport moeilijk anders doen dan van de laatste situatie uitgaan.

De feitelijke toestand is dan deze, dat opnieuw deputaten zullen moeten worden benoemd terzake van de psalmberijming. Daarbij zal het dan gaan om een opdracht tot voortgaan met selecteren, met als resultaat een complete psalmbundel in één spelling en met één muzieknotatie. Deputaten hebben zich op hun laatste vergadering afgevraagd hoeveel tijd er mee gemoeid zal zijn om tot een einde van de selectie zelf te komen. Zij achtten het namelijk wenselijk, dat deze zo snel mogelijk zou worden afgerond. Naar hun overtuiging moet het mogelijk zijn bij intensief werken aan de opdracht in de zomer van 1973 hiermee gereed te zijn, wanneer in september 1972 begonnen kan worden. Het plegen van overleg met de verschillende instanties, het gereed maken van de rapporten en het drukken daarvan moet dan in een jaar te volvoeren zijn, zodat in het najaar van 1974 het geheel aan de kerken zou kunnen worden gezonden. Dat is dan juist een half jaar voor de generale synode, die uw opvolgster zal zijn, zal dagen. Uw deputaten menen, dat de hier geschetste mogelijkheid moet worden aangegrepen.

V. Conclusie.

Komende tot de conclusie van dit aanvullend rapport menen uw deputaten te mogen stellen, dat het noodzakelijk zal zijn dat uw vergadering komt tot het opnieuw benoemen van deputaten inzake de psalmberijming. Hun opdracht zal kunnen zijn, dat zij een selectiebundel aan de kerken aanbieden een half jaar voor de volgende generale synode samenkomt, zulks na overleg met die instanties, die auteursrechten bezitten van geselecteerde berijmingen. Daartoe dienen zij gemachtigd te worden door uw vergadering. Een en ander zal financieel meer vragen dan tot dusver door uw deputaten in een verslagperiode werd toegestaan, zodat het bedrag, dat deputaten beschikbaar zal moeten worden gesteld, open gelaten dient te worden. Ten slotte menen uw deputaten te mogen stellen, dat het tempo om het werk af te ronden vrij hoog zal moeten liggen. Dat brengt voor hen mee, dat zij u verzoeken in de samenstelling van het deputaatschap zo weinig mogelijk wijziging te brengen om vertraging door het inwerken van nieuw-optredende deputaten te voorkomen.

Uw vergadering bij al haar arbeid tot heil der kerken de zegen van de God des verbonds toebiddend, eindigen uw deputaten hun arbeid voor uw vergadering.

Namens deputaten voor de psalmberijming,
R. Houwen, rapporteur.

BIJLAGE 18
(Acta art. 222)

**RAPPORT VAN HET MODERAMEN INZAKE EEN BRIEF VAN DE GENERALE
SYNODE DER CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN VAN
ROTTERDAM 1971/ 72**

Onder agendapunt XV j staat vermeld dat is binnengekomen een brief d.d. 4 april 1972 van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Rotterdam 1971/ 72. Voor de inhoud van deze brief zij verwezen naar de bijlage van dit rapport.

De brief wil een antwoord zijn op het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1969/70 (Acta art. 350). Dit besluit met het eraan ten grondslag liggende rapport (bijlage 17 van de Acta van generale synode Hoogeveen) is, zoals bekend kan zijn, in brochurevorm uitgegeven door de Stichting Uitgeverij „De Vuurbaak”.

Het besluit van de generale synode van Hoogeveen lag in de lijn van, ja was een uitvloeijsel van het besluit van de generale synode van Amersfoort-West 1967. Deze synode besloot reeds geen nieuwe deputaten te benoemen en wendde zich met een uitvoerige brief tot de eerstkomende generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken. In deze brief werd een tweetal concrete verzoeken gedaan aan de chr. geref. synode.

Nadat de generale synode van Amersfoort-West 1967 had uitgesproken dat het verschil van inzicht betreffende de toeëigening des heils gelegen is binnen het raam der belijdenis, verzocht zij de chr. geref. synode zich in gelijke zin uit te spreken, tenzij zij uit Schrift en belijdenis van het tegendeel zou overtuigen. Nadat verder de generale synode van Amersfoort-West had gesteld dat een zij het noodgedwongen aanvaarde 'pluriformiteitsidee' hoe langer hoe meer de houding van de Christelijke Gereformeerde Kerken tegenover, en haar contact met andere kerken bleek te bepalen - blijkend in samenwerking met andere kerken in evangelisatie en andere activiteiten, maar ook in het toetreden van de Chr. Geref. Kerken tot de I.C.C.C. en de G.O.S. (in tegenstelling tot de principiële afwijzing van het lidmaatschap van deze organisatie door de generale synode der Geref. Kerken in Nederland van 1948) – deed zij een dringend beroep op de generale synode der Chr. Geref. Kerken om uit te spreken bereid te zijn genoemde lidmaatschappen te beëindigen en daarmee het struikelblok van een onschriftuurlijk oecumenisme te verwijderen van de weg naar eenheid.

Onomwonden stelde de generale synode van Amersfoort-West dat wanneer aan genoemd tweeledig appèl geen gevolg werd gegeven, samenspreking van wederzijdse deputaten geen zin meer zou hebben.

De generale synode van Hoogeveen 1969/70 kreeg op tafel het antwoord van de generale synode der Chr. Geref. Kerken gehouden te Hilversum 1968/69.

Ten aanzien van het eerste verzoek van de generale synode van Amersfoort-West werd geantwoord: „Het spijt ons U te moeten berichten, dat onze synode aan dit verzoek niet kan voldoen”. De verschillen inzake de toeëigening des heils en de hantering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk zijn naar het oordeel van de chr. geref. synode wezenlijke verschillen die een reëel beletsel vormen voor een hereniging. Ze dienen vóór een vereniging tussen de kerken weggenomen te worden. De door de generale synode van Amersfoort-West herhaalde vraag van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven op welke grond deze verschillen als beletsel om tot eenheid te komen moeten gelden, werd als volgt 'beantwoord': Ingaan op deze vraag is een taak voor wederzijdse deputaten. „Het moet minder eenvoudig geacht worden dit in een korte formulering per brief aan te geven.”

Het rapport dat diende op de generale synode van Hoogeveen 1969/70 zegt dan terecht: „Daarmee weigert deze synode, evenals haar voorgangsters, te voldoen aan het herhaald

verzoek om te bewijzen dat ze van 's Heren wege om de door haar genoemde verschillen de kerkelijke eenheid met de Gereformeerde Kerken moet blijven weigeren.

Daarbij doet ook haar verwijzing naar deputaten, gezien de historie, vreemd aan. Reeds vóór 1962 achtten dezen zich niet in staat tot formulering van het verschilpunt ... „Deze deputaten hebben alléén aangeboden op de verschillen in te gaan door mondeling hun gevoelens door te geven, maar er tevens op gewezen, dat hun mening 'nog niet die van onze kerken' is ..."

Ten aanzien van het tweede verzoek stelde de chr. geref. synode van Hilversum: „Ons lid worden van de G.O.S. ligt geheel in de lijn van het besluit onzer synode om contact te hebben met andere geref. kerken, in de vorm van correspondentie of contact. Hierin ligt niet wat Uw synode beschouwt als een onschriftuurlijk en ongereformeerd oecumenisch streven. Onze synode is van mening, dat onze belijdenis (o.a. art. 27-29 NGB) het zoeken van contact met gereformeerde en andere bijbelgetrouwe kerken in binnen- en buitenland veroordeelt noch uitsluit".

Hiermee is ook het tweede verzoek van de generale synode van Amersfoort-West duidelijk afgewezen en blijft 'een onware oecumenistische koers' de vaart van de Chr. Geref. Kerken bepalen.

De generale synode van Hoogeveen 1969/70 constateerde deze afwijzing van het tweeledig verzoek van de synode van Amersfoort-West door de generale synode van Hilversum en besloot niet meer over te gaan tot het benoemen van deputaten voor samenspreking met de Chr. Geref. Kerken.

Tegelijk besloot zij een dringend beroep op de eerstkomende generale synode van de Chr. Geref. Kerken te doen om „alsnog aan het appèl in de brief van de synode van Amersfoort-West 1967 en in de uitspraken van deze synode gehoor te geven, teneinde tezamen metterdaad de weg te kunnen betreden tot vereniging 'der beide kerkengroepen' op de grondslag van Gods Woord en de door deze kerken tezamen aanvaarde belijdenisschriften en die alléén ..."

Wat is nú de reactie op dit door Hoogeveen herhaalde dringende beroep der generale synode van Amersfoort-West 1967?

Uit de brief van de generale synode van Rotterdam 1971/72 kan blijken dat over allerlei reeds lang besproken zaken verdere besprekingen gewenst worden. Men wil in gesprekken 'op deze en andere punten' dieper ingaan. Ze vragen om een bredere behandeling. Deputatenbenoeming wordt gevraagd om de 'zaken die er tussen Uw en onze kerken in geding zijn', vruchtbaar te bespreken.

En hoewel verzekerd wordt dat ook deze reactie op het besluit van de generale synode van Hoogeveen de waarachtige toenadering tussen de kerken ten doel heeft en in het licht staat van het zoeken van de eenheid in de waarheid, blijft het dringend beroep van de generale synode van Amersfoort-West 1967 en van Hoogeveen 1969/70 afgewezen. Reden om ook thans niet in te gaan op het verzoek om deputaten voor samenspreking te benoemen, vasthoudend aan de lijn van de beide vorige generale synoden.

Op twee punten mag bovendien gewezen worden. De generale synode van Rotterdam 1971/72 der Chr. Geref. Kerken brengt in haar brief ter sprake de ontwikkelingen die geleid hebben tot het ontstaan van de kerken buiten het verband der Geref. Kerken in Nederland. Reeds de generale synode der Chr. Geref. Kerken, gehouden te Apeldoorn 1965/66, zinspeelde in haar besluit inzake de verhouding tussen de Chr. Geref. Kerken en de Geref. Kerken in Nederland op deze ontwikkelingen, toen zij in een constatering opnam: „... bepaalde gebeurtenissen in de Geref. Kerken (bleken) belemmeringen in de toenadering tussen deputaten te zijn en (hebben) verontrusting in onze kerken veroorzaakt". De generale synode van Amersfoort-West 1967 schreef als antwoord hierop: „Het kan u duidelijk zijn, dat die 'bepaalde gebeurtenissen' in onze kerken verband houden met de strijd voor de bewaring van het Woord van God en de handhaving van de belijdenis, die op dat Woord gegrond is. Tot die strijd roept

de HERE Zijn kerk toch altijd?"

Ook in de brief van de generale synode der Chr. Geref. Kerken, gehouden te Rotterdam 1971/72, wordt weer over 'deze gebeurtenissen' gesproken. Meer expliciet. Er wordt dan geschreven: „In dit schrijven willen wij over deze dingen geen oordeel uitspreken en ook wil onze synode zich zeker niet stellen achter alles wat in de kerken, die buiten het verband kwamen te staan, wordt gezegd of geschreven. Zelfs wil onze synode waardering uitspreken over het feit, dat Uw kerken in deze tijd, waarin allerlei modernistische stromingen aanslagen plegen op de fundamenten van de kerk, met grote stelligheid willen blijven staan op de grondslag van Schrift en belijdenis. Maar niettemin blijkt, dat de verhouding tussen Uw en onze kerken sinds deze gebeurtenissen is verkild, en dat er ook plaatselijk nauwelijks contacten meer zijn. Over de oorzaken en redenen daarvan zouden wij met U moeten kunnen spreken”.

Verderop bij het bespreken van het oordeel van de generale synode Amersfoort-West 1967, dat de Chr. Geref. Kerken „een hindernis op de weg naar kerkelijke eenheid leggen op een wijze die strijdig is met de ware katholiciteit der kerk en voor haar Here en Heiland niet te verantwoorden”, wordt opgemerkt „dat juist het verschil in het verstaan van de belijdenis omtrent de kerk een van de hoofdoorzaken was van de breuk in het verband van Uw kerken, die wij betreuen. Meent U, dat Uw positie ten deze te omschrijven is als handhaving van de ware katholiciteit van de kerk tegenover het confessioneel indifferentisme en het independentisme? Gedurende de periode van samsprekingen was er voor ons reden om vragen te stellen over de hantering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk, maar onze vragen zijn sindsdien eerder meer dan minder geworden”.

Hier wordt geen oordeel uitgesproken, - zo schrijft de synode van Rotterdam. Maar niet te ontkennen is dat een zeker negatief oordeel over onze positie ten deze doorklinkt. Onze positie is in elk geval kennelijk reden om meer vragen nog te stellen over de hantering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk. Maar welke zijn die meerdere vragen? Is onze positie dan niet te omschrijven als handhaving van de ware katholiciteit van de kerk tegenover het confessioneel indifferentisme en het independentisme? Waarom wordt het zo, vragend, gesteld terwijl de zaken openbaar zijn en te controleren? Het zal nuttig zijn in een antwoord-schrijven ook op deze kwestie te reageren.

Het andere punt betreft het lidmaatschap van de G.O.S. Deputaten van de Chr. Geref. Kerken hebben ooit gezegd dat als de syn. geref. kerken zich bij de wereldraad aansluiten, zij haar besluit inzake de G.O.S. opnieuw moesten bezien. Reeds de generale synode van Hoogeveen 1969/70 wees er op dat de syn. geref. kerken zich inderdaad hebben aangesloten bij de wereldraad. Ook uit de thans ter tafel liggende brief van de generale synode der Chr. Geref. Kerken blijkt uit niets dat deze aansluiting van de syn. geref. kerken voor de Chr. Geref. Kerken een struikelblok betekent voor háár lidmaatschap van de G.O.S.

Op de G.O.S. van Sydney is gesproken over de ontwikkelingen binnen de syn. geref. kerken. Zij sprak haar diepe bezorgdheid uit over de theologische opvattingen van dr. H. M. Kuitert en enkele andere theologen en aanvaardde de verzekering van de afgevaardigden van de syn. geref. kerken dat hun kerken ernstige en voortdurende aandacht aan deze opvattingen geven. Met het nemen van dit besluit was een minderheidsvoorstel verworpen, dat niet sprak over deze of gene theoloog, maar over de beslissing van de synode van Sneek in 1970 inzake bepaalde theologische opvattingen. Dit voorstel ging dus in op een officiële kerkelijke uitspraak en wilde daarover de G.O.S. diepe bezorgdheid laten uitspreken. Voor dit minderheidsvoorstel hebben de afgevaardigden van de Chr. Geref. Kerken gestemd. Maar dit krachtiger minderheidsvoorstel is afgewezen, en tegelijk werd afgewezen een instructie van de Geref. Kerken van Nieuw-Zeeland om te beoordelen of de besluiten van de generale synode van Sneek 1970 ten deze niet in strijd zijn met de vereisten van het lidmaatschap en indien ja, de Geref. Kerken in Nederland te verzoeken uit de G.O.S. zich terug te trekken of

anders deze kerken uit te sluiten. Moge het toch voor de Chr. Geref. Kerken een levensgrote vraag worden wat het 'gereformeerd' in de G.O.S. nog inhoudt.

Wij stellen u voor de Chr. Geref. Kerken antwoord te geven in de vorm van een brief, waarin één en ander uit het bovenstaande is verwerkt.

Daarin zal tevens aandacht gegeven kunnen worden aan het karakter van verschillende vragen, die de chr. geref. synode noemt als motief om verder samen te spreken. Te denken valt in het bijzonder aan de vraag betreffende de oproep tot zelfbeproeving. Deze vraag maakt een opmerkelijk onderscheid tussen het actief lidmaatschap van de ware kerk en het levend lid zijn van de gemeente, die Christus zich door zijn Woord en Geest uit het ganse menselijke geslacht vergadert. Dit onderscheiden haalt uiteen wat in werkelijkheid samen gaat. Levend lid zijn van Christus' gemeente, zoals Zond. 21 daarvan belijdenis doet, bewijst zich ook in activiteit. En welk onderscheid zou er toch kunnen zijn tussen de gemeente van Zond. 21 en de ware kerk van art. 29 N.G.B.? Heeft dan de chr. geref. synode bij haar spreken over actief lid zijn van de ware kerk daaraan niet gedacht? Of doelt zij op iets dat naar haar oordeel kenmerkend zou zijn voor de Gereformeerde Kerken zonder dat het zich laat herkennen naar wat de belijdenis zegt? Maar daarover wordt geen woord gezegd.

Dergelijke vraagstelling is typerend. Het doet denken aan zelfbeproevingvragen die suggestief allerlei aan het geweten der kerkleden opdringen, zonder aan te geven welke maatstaf gehanteerd wordt en wat het motief is voor het stellen der vragen. Het kenmerkt de brief van de chr. geref. synode in haar geheel. En het is een bevestiging van de ervaring die in voorgaande jaren van samenspreking zijn opgedaan. De synoden van de Chr. Geref. Kerken laten niet blijken hoe zij aan de belijdenis gronden ontleunen voor haar positiebepaling ten opzichte van de Gereformeerde Kerken. Ze willen wel voortdurend samen spreken, d.w.z. kritische vragen voorleggen, die zich niet gemakkelijk laten controleren wat betreft hun uitgangspunten.

In 1947 besloot een chr. geref. synode een koers uit te zetten wat betreft het zoeken van contact met andere kerken, waarbij één van de doelstellingen was: aanwijzen van eenzijdigheden die de Chr. Geref. Kerken bij anderen zien, om zo de eenheid der gereformeerde belijders te bevorderen. De verhouding van de Gereformeerde Kerken tot de syn. geref. kerken en omgekeerd werd onder deze noemer gebracht. Vanuit haar centrumpositie wilden de Chr. Geref. Kerken de eenzijdigheden aan weerskanten zien weg te ruimen. Weliswaar heeft haar synode, naar later gezegd is, in 1962 een positieve uitspraak over de Gereformeerde Kerken gedaan. Iets dergelijks zou tevoren nog nimmer ten aanzien van enige kerk zijn geschied. Maar dit neemt niet weg, dat de Chr. Geref. Kerken kennelijk het thema van de eenzijdigheden ten opzichte van de Gereformeerde Kerken blijven hanteren. Het grote nadeel is daarbij, dat niet wordt duidelijk gemaakt hoe het spreken over eenzijdigheden is bepaald. Eigen 'benadering' van de zaak ten aanzien waarvan men eenzijdigheden bij anderen constateert wordt niet welomschreven blootgelegd.

Nu de brief van de laatstgehouden chr. geref. synode tot bovenstaande opmerkingen aanleiding geeft, zal het goed zijn ook daarop te wijzen, dit ter zelfbeproeving.

BIJLAGE: BRIEF VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND ROTTERDAM 1971/72

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd hebbende te Rotterdam 1971/1972, heeft de brief van de generale synode van Hoogeveen van de Gereformeerde Kerken in Nederland, vergezeld van het rapport van commissie II van die synode, ontvangen en behandeld.

Zij is erkentelijk voor de rede aandacht, die de synode van Hoogeveen gewijd heeft aan haar verhouding tot de Christelijke Gereformeerde Kerken. In het uitvoerige rapport wordt een historisch overzicht gegeven van de gehouden samensprekingen alsmede een taxering van de verhouding tussen Uw en onze kerken.

Onze synode heeft overwogen, op een even uitgebreide wijze een beschrijving en een beoordeling van de verschillende feiten te geven. Zij heeft gemeend dit niet te moeten doen. In de acta van de verschillende synoden is datgene, wat voor het besef van deputaten voor samenspreking van onze kerken essentieel was, vastgelegd en wel met een geheel andere belichting dan thans door Uw synode is geschied. Dit demonstreert naar het gevoel van onze synode, dat de taxering van hetgeen geschied en besproken is op verschillende wijze kan plaats vinden.

In de eerste plaats wil de synode niet nalaten haar grote teleurstelling uit te spreken over Uw besluit, geen deputaten voor samenwerking meer te benoemen. Zij is van mening, dat een gesprek tussen Uw en onze kerken nu meer dan ooit nodig is en betreurt het meer dan zij zeggen kan, dat deze weg door U thans definitief afgesneden schijnt te zijn.

Nu wij in dit schrijven voorshands de enige mogelijkheid hebben om U te antwoorden, willen we slechts enkele punten noemen, in de hoop, dat het ons alsnog mogelijk gemaakt zal worden, in gesprekken op deze en andere punten dieper in te gaan.

Zo is b.v. in Uw overwegingen gezegd, dat sinds 1962 de wederzijdse posities duidelijk zijn. Maar onze synode is van oordeel, dat de verhouding tussen Uw en onze kerken niet op de situatie van toen mag worden vastgelegd, gelet op het vele, dat sindsdien is gebeurd. Wij denken dan in het bijzonder aan de ontwikkelingen, die ertoe leidden, dat een gedeelte van Uw kerkleden, ambtsdragers en zelfs plaatselijke kerken buiten het verband van Uw kerken kwamen te staan. In dit schrijven willen wij over deze dingen geen oordeel uitspreken en ook wil onze synode zich zeker niet stellen achter alles wat in de kerken, die buiten het verband kwamen te staan, wordt gezegd of geschreven. Zelfs wil onze synode waardering uitspreken voor het feit, dat Uw kerken in deze tijd, waarin allerlei modernistische stromingen aanslagen plegen op de fundamenten van de kerk, met grote stelligheid willen blijven staan op de grondslag van Schrift en belijdenis. Maar niettemin blijkt, dat de verhouding tussen Uw en onze kerken sinds deze gebeurtenissen is verkild en dat er ook plaatselijk nauwelijks contacten meer zijn. Over de oorzaak en redenen daarvan zouden wij met U moeten kunnen spreken.

Naar het oordeel van Uw synode leggen de Chr. Geref. Kerken een hindernis op de weg naar kerkelijke eenheid op een wijze, die strijdig is met de ware katholiciteit van de kerk en voor haar Here en Heiland niet te verantwoorden.

Wij kunnen echter niet inzien, dat het in strijd is met de ware katholiciteit der kerk, dat de synode van de Chr. Geref. Kerken in 1962 en volgende jaren zich zo uitsprak als zij gedaan heeft over het staan naar eenheid met de Gereformeerde Kerken en de noodzakelijkheid van de wegneming van verschillen ten aanzien van de toeëigening des heils en met betrekking tot de hantering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk, voordat het tot een vereniging van de kerken zou kunnen komen.

Er is geen ware katholiciteit waarin het niet gaat om het geheel van de waarheid.

Juist omdat onze kerken ten volle christelijke en gereformeerde kerken willen zijn, vrezen zij voor eenzijdigheden die ten gevolge hebben, dat de volle waarheid niet meer tot zijn recht komt in het kerkelijke leven. Het is niet genoeg, dat er een gemeenschappelijke confessie is, maar het is ook nodig één te zijn in het verstaan van die belijdenis en in het leven naar die belijdenis.

In dit verband is op te merken, dat juist het verschil in het verstaan van de belijdenis omtrent de kerk een van de hoofdoorzaken was van de breuk in het verband van Uw kerken, die wij betreuren. Meent U, dat Uw positie ten deze te omschrijven is als handhaving van de ware

katholiciteit van de kerk tegenover het confessioneel relativisme en het independentisme?

Gedurende de periode van de samensprekingen was er voor ons reden om vragen te stellen over de hantering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk, maar onze vragen zijn sindsdien eerder meer dan minder geworden.

Uw rapport brengt ook onze verhouding tot de Internationale Raad van Christelijke Kerken en tot de Gereformeerde Oecumenische Synode in het geding. U weet, dat onze kerken er niet van overtuigd zijn, dat wij het lidmaatschap van deze organisaties zouden moeten beëindigen, hoewel daarover in onze kring overigens verschillend wordt gedacht. Onze synode is stellig van oordeel, dat ware of valse oecumenische gezindheid niet mag worden afgemeten aan het lidmaatschap van de I.C.C.C. of van de G.O.S. Maar ook over deze dingen zouden wij met U willen spreken.

Een punt, waarover naar onze mening zeker ook verder gesproken zou moeten worden, is dat van de toeëigening des heils. Wij vrezen te moeten constateren, dat uit de verslagen van de gehouden samensprekingen het Uw synode niet duidelijk geworden is, dat b.v. het verschil in inzicht over de toeëigening des heils samenhangt met de beschouwing van de gemeente, de hantering van de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen en het werk van de Heilige Geest. Zo vragen wij ons ernstig af, of de wijze, waarop U het belijden omtrent de kerk hanteert, en Uw visie op de toeëigening des heils niet ten nauwste met elkaar in verband staan. Is onze vraag geheel ten onrechte, of het lidmaatschap van de ware kerk voor U betekent, dat wie „lidmaat van Christus en van zijn gemeente" is en krachtens dat voorrecht gedoopt is, niet meer persoonlijk Christus behoeft te worden ingelijfd door een waarachtig geloof, of wordt althans dit laatste niet naar de achtergrond gedrongen?

In de praktijk van Uw kerkelijk leven, zo vrezen wij, komt zulk een sterke nadruk te liggen op de beoefening van de gemeenschap der heiligen binnen Uw kerk, dat een buitenstaander moet concluderen: buiten deze kerken is er geen gemeenschap der heiligen mogelijk.

Heeft dit niet tot gevolg, dat de oproep tot zelfbeproeving méér het actief lidmaatschap van de ware kerk raakt dan het levend lid zijn van de gemeente, die Christus Zich door zijn Woord en Geest uit het ganse menselijke geslacht vergadert? Wordt op deze wijze de bediening van de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen, zoals dit uiteengezet wordt in Zondag 31 van de Heidelbergse Catechismus, niet tekort gedaan?

Wij zouden deze zaken, die niet nieuw zijn en om een bredere behandeling vragen, met U, vooral gezien de ontwikkelingen van de laatste jaren, verder door willen spreken, maar tot ons leedwezen geeft U ons deze gelegenheid niet.

Niet minder dan de synode van Hoogeveen is de christelijke gereformeerde synode van Rotterdam onder de indruk van de kerkelijke situatie van vandaag en van het veld winnende modernisme en oecumenisme, ook in kerken van gereformeerde belijdenis. Wat zou het een rijke zegen zijn, wanneer allen, die de Here Jezus liefhebben, samengebracht in enigheid van het ware geloof, dit samen aan de éne tafel des Heren beleefden.

Hoewel wij soms vrezen, dat hetgeen wij hierboven schreven, door U zal worden opgevat als weigering om gehoorzaam te zijn aan het gebod van Christus, verzekeren wij U nogmaals, dat dit ons schrijven de waarachtige toenadering tussen Uw en onze kerken ten doel heeft en in het licht staat van het zoeken van de eenheid in de waarheid. Daarom hebben wij van onze zijde het contact zeker niet willen verbreken en wij zouden U met klem willen verzoeken, dat ook niet te doen. Wij vragen opnieuw deputaten voor samenspreking te benoemen, met wie de zaken, die er tussen Uw en onze kerken in geding zijn, vruchtbaar besproken kunnen worden. Wij verklaren in overeenstemming met de Acte van Afscheiding of Wederkeer gemeenschap te willen zoeken met alle ware gereformeerde lidmaten en ons te willen verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering. Wij zoeken die vereniging op de basis van Schrift en belijdenis en daarop alleen.

Moge Gods Geest krachtig werken in Uw en onze kerken, opdat de eenheid der kerk gestalte

krijgt, tot een getuigenis voor de wereld en bovenal tot eer van de Drieënige God.
Met hartelijke broedergroet,

In opdracht van de generale synode voornoemd,
W. van 't Spijker, praeses
G. Bilkes, scriba

BIJLAGE 19
(Acta art. 199)

**RAPPORT VAN HET MODERAMEN OVER EEN BRIEF VAN
MEVR. C. DE VRIES-VAN EKEREN, P. DE VRIES EN MEJ. M. VAN DER HEIDE
TE NUNSPEET MET ALS BIJLAGE HET GESCHRIFT 'GETUIGENIS' VAN
P. DE VRIES, EN OVER DE TOEZENDING VAN HET GESCHRIFT
'GOUD' VAN P. DE VRIES MET BEGELEIDINGSBRIEF EN ENKELE
BIJLAGEN**

I. Ontvankelijkheid.

- 1.1.** De eerstgenoemde brief is gericht tegen een besluit van de particuliere synode van Gelderland 1970. Ze is ondertekend door 3 personen.
De tweede brief heeft betrekking op het beleid van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool terzake van het o.m. door prof. J. Kamphuis gegeven onderwijs. Deze brief is ondertekend door slechts één van de 3 personen. Er is dus verschil tussen beide brieven.
Toch heeft het zin beide brieven in één rapport te behandelen. De brief tegen het besluit van de particuliere synode gaat uit van een bepaalde opvatting over de breuk tussen de 'kerken binnen verband' en de 'kerken buiten verband'. Deze opvatting is tegelijk de basis van de bestrijding van het onderwijs dat in de tweede brief wordt genoemd. De geschriften 'Getuigenis' en 'Goud' zijn van dezelfde auteur. De uiteenzettingen zijn op veel punten identiek.
Uiteraard zal vanwege het verschil tussen beide brieven ook afzonderlijke aandacht aan de ene en de andere gegeven moeten worden. Het zou niet juist zijn beide brieven door één besluit te beantwoorden.
- 1.2.** De eerste brief wordt niet aangediend als een appèl maar als een getuigenis. De 3 personen noemen zich niet: bezwaarden naar art. **31 K.O.**, maar: getuigen tegen de afval in de kerken. Daardoor worden we meteen al geconfronteerd met wat in beide brieven de kern der zaak is. Het gaat tegen wat gezien wordt als „de huidige valse leer over verbond en kerk" Niet verongelijking, zoals art. 31 K.O. daarvan spreekt, beweegt de briefschrijvers, maar verbreking van het verbond des HEEREN.
Hieraan wordt de gedachte verbonden, dat de synode in dezen niet kan optreden als een rechterlijke instantie. De HEERE zelf doet uitspraak in zijn Woord. Daarom weigeren de 3 personen als bezwaarden een beroep op de synode te doen. Zij menen niet anders te mogen handelen dan als getuigen tegen hetgeen naar Gods Woord ontrouw en valse leer is op te treden. Zo willen zij de synode tevens bepalen bij haar eigen roeping. Zij menen dat de particuliere synode de ontrouw en valse leer heeft bevorderd. Door daartegen te getuigen wordt de generale synode gewezen op haar roeping ten aanzien van het provinciale ressort Gelderland. Dit vloeit huns inziens rechtstreeks voort uit art. **36 K.O.**, in welk artikel een bepaling van o.a. het zeggen van een generale synode ten opzichte van een particuliere synode gegeven is.
Eenzelfde 'aanpak' treffen we ook aan in de tweede brief. Uitdrukkelijk wordt daarin afstand genomen ten opzichte van de mening, dat levering van het bewijs, bedoeld in art. **31 K.O.**, moet plaats vinden door middel van een 'bezwaarschrift'. Er zijn volgens P. de Vries in het nabije verleden door tal van meerdere kerkelijke vergaderingen vele besluiten genomen, die uitgingen van en gebaseerd waren op de valse leer en ontrouw, die hij in 'Goud' bestrijdt. Dat zijn „met name die besluiten, welke geleid hebben tot scheuring tussen kerken 'binnen' en 'buiten' het kerkverband". Deze besluiten noemt hij duidelijk in strijd met Gods Woord. Hij acht

daarom ten aanzien daarvan het indienen van een 'bezwaarschrift' niet alleen principieel onmogelijk, maar ook in strijd met art. **31 K.O.** zelf.

Dienovereenkomstig heeft P. de Vries niet een bezwaarschrift tegen een zijns inziens verkeerde leer van prof. J. Kamphuis aan de curatoren gezonden, maar de brochure 'Goud', waarin een open brief aan prof. Kamphuis is opgenomen. Hij meende daarin aan te tonen, dat het onderwijs van prof. Kamphuis op enkele belangrijke punten in strijd is met Schrift en kerkorde.

De ernst daarvan noemt hij des te groter, „omdat de kerken vrij algemeen dit onderwijs zijn nagevolgd, hetgeen mede heeft geleid tot de breuk tussen 'binnen' en 'buiten' verband". Deze toezending van 'Goud' ging uit van de gedachte, dat de curatoren de roeping hebben er voor te waken dat hoogleraren bij de zuivere leer der Schrift verblijven.

In een brief aan de president-curator, ds. D. van Dijk, waarvan P. de Vries een afschrift als bijlage aan de synode gezonden heeft, schreef hij, dat de bedoeling van de toezending van 'Goud' was, dat de curatoren het zouden lezen en daardoor overtuigd zouden worden van hun nalatigheid en ontrouw, opdat zij zich zouden bekeren. In dat geval zouden zij beter dan P. de Vries weten wat zij moesten doen. De deputaten-curatoren hebben daarop, volgens een andere bijlage van P. de Vries, geantwoord, dat de opzet van de brochure 'Goud' een behandeling door de vergadering van deputaten-curatoren onmogelijk maakt.

1.3. Hoezeer de ondertekenaars van de eerstgenoemde brief niet willen worden aangemerkt als bezwaarden naar art. **31 K.O.** maar als getuigen tegen een valse leer, is het toch opmerkelijk dat zij uitdrukkelijk een confrontatie plegen met het onderhavige besluit van de particuliere synode zelf. Zij hadden ten overstaan van de particuliere synode een weerlegging gegeven van wat de classis Harderwijk had besloten. De particuliere synode is naar hun mening echter geheel voorbijgegaan aan deze weerlegging. Ook weerspreken zij het oordeel van de particuliere synode over het voorgaan van de predikanten L. E. Oosterhoff en B. Telder in de kerk te Nunspeet. Eveneens bieden zij tegenspraak tegen de beschuldiging van de particuliere synode, dat zij gezondigd hadden tegen het negende gebod. Ook laten zij zich in met de mogelijkheid dat de generale synode hun getuigenis zou afwijzen en zou zeggen dat zij zich overeenkomstig de uitspraken van de particuliere synode en van de classis dienen te gedragen. Het getuigenis heeft dus duidelijk ten doel de besluiten van de mindere vergaderingen krachteloos te doen worden.

Dit alles doet denken aan hetgeen te verwachten is wanneer tegen een uitspraak van een mindere vergadering een beroep wordt gedaan op een meerdere vergadering.

Tegelijk staan de ondertekenaars er op, dat zij worden aangehoord als getuigen tegen een valse leer, met de bedoeling dat de synode door het aannemen van dit getuigenis zou zien wat haar roeping is ten aanzien van de samenleving der kerken. Die roeping is naar hun overtuiging „het kwade te veroordelen en uit Israël weg te doen", of anders gezegd „bestrijding en bestraffing van deze ontrouw en valse leer".

1.4. Zij verbinden aan dit getuigenis zeer vergaande gevolgen. Er is ten deze een duidelijk onderscheid, wanneer we de brief van de 3 personen vergelijken met die van P. de Vries alleen. Laatstgenoemde brief dient ter begeleiding van de toezending van de brochure 'Goud' en heeft verschillende bedoelingen. Als eerste wordt genoemd levering van het bewijs, bedoeld in art. 31 K.O. waarbij bewust wordt afgezien van de vorm van een 'bezwaarschrift' (zie hierboven 1.2.). Als tweede bedoeling geldt het verzoek, dat de generale synode geen nieuwe besluiten zal nemen, die op een of andere wijze gebaseerd zijn op de in 'Goud' bestreden ontrouw en valse leer, en waar mogelijk deze ontrouw en valse leer zal bestrijden (vergelijk

hierboven 1.3. slot). De derde bedoeling is dat de synode het door de deputaten-curatoren gevoerde beleid terzake van het o.m. door prof. J. Kamphuis gegeven onderwijs, dat in 'Goud' is weerlegd en bestreden, ernstig zal afkeuren.

De eerstgenoemde brief heeft een verdergaande strekking. De 3 ondertekenaars zijn door de kerkeraad van Nunspeet niet aanvaard als leden van de kerk ter plaatse. Naar hun mening is de kerk te Nunspeet daardoor een valse kerk geworden.

De classis Harderwijk plaatste de kerk te Nunspeet buiten het verband. Ze koos daardoor echter voor een verkeerde weg. Ze had moeten uitspreken dat deze kerk valse kerk was geworden. Ze sloot daarmee de 3 ondertekenaars buiten de gemeenschap van de kerken in haar ressort. Ook de particuliere synode heeft naar hun mening meegewerkt aan hun buitensluiting. De algemene ontrouw en bondsbreuk, bestaande in het toelaten en niet bestraffen van de valse leer over verbond en kerk, werd door haar niet weerstaan. Thans is de zaak aan de generale synode voorgelegd. Zou ook zij, de meeste vergadering der kerken, het getuigenis niet aannemen, dan zouden de 3 ondertekenaars buiten de gemeenschap van alle kerken worden gesloten. De kerken die dit zouden goedkeuren, zouden daardoor worden valse kerken naar art. 29 N.G.B.

De 3 ondertekenaars zetten alles dus vast op de noodzaak van het bestrijden en bestraffen van wat zij zien als valse leer. Dat is ook het grote punt in hun weerlegging van de particuliere synode. Zij zien in haar besluit de valse leer bevestigd. En nu is de generale synode de laatste vergadering die aangesproken wordt om de valse leer te weerstaan.

Reeds eerder zijn generale synoden voor deze roeping gesteld. Aan de synode van Amersfoort werd de z.g. 'blauwe brief' toegezonden. Zij nam het getuigenis niet aan. De synode van Hoogeveen werd opgewekt de valse leer openlijk te bestrijden. Zij gaf evenmin gehoor. De kerken die dit voor vast en bondig hielden, werden daardoor evenwel nog niet valse kerken. Er was nog 'slechts' sprake van ontrouw. Het verschil met vorige synoden is nu echter dat afwijzen van het getuigenis tevens zou inhouden het 'buitensluiten of doden van de getuigen'.

1.5. Wanneer we het voorgaande samenvatten is de conclusie, dat de aard van de kern der zaak, het weerstaan van een valse leer, voor de 3 ondertekenaars oorzaak is waardoor zij bij hun gang van een particuliere synode naar een generale synode, aansluitend bij hetgeen reeds eerder aan generale synoden was voorgelegd, de zaak zeer breed stellen. Door het weerleggen van wat een particuliere synode besloot, zal de generale synode doen wat voorgangsters reeds eerder, zonder confrontatie met een particuliere synode, hadden moeten doen. Ook is het deze aard van de kern der zaak waardoor de 3 ondertekenaars afzien van de vorm van een 'bezwaarschrift'.

1.6.1. Intussen is er door de omstandigheid dat de 3 ondertekenaars vanwege hun buitensluiting, zoals zij zeggen, hun gang maken van particuliere synode naar deze generale synode, wel een aanzienlijk verschil te zien in vergelijking met hetgeen voorgaande synoden gesteld hebben.

Aan de synode van Amersfoort was een 'publiek geschrift' (de z.g. blauwe brief) gezonden door o.a. P. de Vries. Daarin werd bezwaar gemaakt tegen een naar de mening van adressanten onschriftuurlijke verbondslcer, waarvoor de Theologische Hogeschool verantwoordelijk werd gesteld. Aldus de synode in art 194 van haar Acta. Dit geschrift was ook gezonden aan allerlei andere instanties, niet alleen kerkelijke maar ook b.v. redacties van bladen en „alle overige vergaderingen en personen, die deze brief ontvangen". Deze handelwijze, waarbij een ingrijpende aanklacht tegen het onderwijs van één der hoogleraren op grote schaal publiek werd gemaakt, verdiende naar het oordeel der synode ernstige afkeuring. Verder

oordeelde de synode van Amersfoort dat reeds vanwege het niet concreet en duidelijk omschrijven van wat het eigenlijke verzoek aan de synode was, behandeling van het geschrift wel uiterst moeilijk zou zijn. Ook oordeelde zij dat de adressanten zich met hun klacht, maar dan op rechte wijze, hadden kunnen wenden tot de deputaten-curatoren. Haar uitspraak was, dat zij het 'publieke geschrift' niet verder in behandeling nam.

De synode van Hoogeveen is in het bijzonder ingegaan op de handelwijze van de adressanten. Aan het antwoord der synode ontleen we, dat o.a. P. de Vries meende schriftuurlijk gehandeld te hebben door openlijk in de kerk gepropageerde leer ook openlijk te bestraffen en te bestrijden. Hij verwees naar 1 Tim. 5: 20. Het bestraffen behoort tot het ambt van alle gelovigen. De synode wees er op, dat o.a. P. de Vries het openlijk bestraffen wilde zien opgevat niet maar als een soort polemiseren doch als het oefenen van tucht. Juist daarom gaat het beroep op 1 Tim. 5: 20 en de verwijzing naar het ambt van alle gelovigen niet op. Uit genoemde Schriftplaats is af te leiden dat 'bestrafing' aan de bevoegde instantie als recht en roeping wordt toegekend.

Verder liet de synode aan o.a. P. de Vries blijken, dat zijn niet op de Schrift gegronde gedragslijn hem had verhinderd op te merken wat voor een ordelijke gang naar een generale synode en zo ook naar de deputaten-curatoren nodig zou zijn om ontvankelijk verklaard te kunnen worden.

1.6.2. Vergelijken we deze antwoorden van voorgaande synoden met de thans aan de synode toegezonden eerstgenoemde brief, dan springt een duidelijk onderscheid onmiddellijk in het oog. De synode ontvangt thans niet opnieuw de z.g. blauwe brief maar een weerlegging van een besluit van een particuliere synode. Hoezeer de zaak waar het om gaat dezelfde is als voorheen, n.l. het bestrijden en bestraffen van een valse leer, het is nu verbonden aan een confrontatie met een besluit van een mindere vergadering, waarin naar de 3 ondertekenaars menen de valse leer is bevorderd en bevestigd. Nu is ook duidelijk in geding, dat niemand volgens de 3 ondertekenaars lid mag zijn van een kerk waar deze bevordering en bevestiging van de valse leer wordt goedgekeurd. Met het oog daarop wordt nu de generale synode aangesproken. Omtrent de doelstelling behoeft de synode nu niet in het vage te tasten. Het gaat er om dat hetgeen de particuliere synode heeft gedaan openlijk wordt weerlegd en bestraft. De generale doelstelling van voorheen is, nu 3 personen tengevolge van de valse leer worden buitengesloten, concreet verbonden aan de weerlegging van een besluit van een mindere vergadering.

1.7. Ten aanzien van de brief van P. de Vries tegen het beleid van de deputaten-curatoren ligt de zaak even anders. Hij zond de brochure 'Goud' aan de curatoren met de bedoeling, dat zij door te lezen overtuigd zouden worden van de noodzaak van bekering in hun beleid ten aanzien van o.m. prof. Kamphuis. De curatoren antwoordden, dat de opzet van de brochure een behandeling daarvan door hun vergadering onmogelijk maakte. En nu verzoekt P. de Vries het beleid van de deputaten-curatoren ernstig af te keuren.

Het kan niet ontkend worden, dat P. de Vries met dit verzoek aan het juiste adres is. De vraag of zijn verzoek gegrond is dan wel of inwilliging van dit verzoek stuit op soortgelijke bezwaren als reeds eerder door de synoden van Amersfoort en Hoogeveen is aangewezen zal later in dit rapport antwoord moeten ontvangen.

1.8. Thans blijft nog over de vraag of het bewust kiezen van de weg van een getuigenis, en wel tegen een besluit van een particuliere synode, een verhindering vormt om de eerstgenoemde brief van 3 ondertekenaars in behandeling te nemen. Zoals onder 1.5. reeds is aangewezen hangt deze keuze geheel samen met de aard van de zaak

waarvoor zij opkomen. Zij menen niet anders te mogen handelen. Het lijkt ons goed dit punt in een afzonderlijk hoofdstuk te bespreken.

2. Voor-oordeel.

2.1. Het gaan van de getuigenisweg wordt door de 3 ondertekenaars, P. de Vries c.s., gefundeerd in de stelling, dat de HEERE uitspraak doet in zijn Woord, zodat het niet juist zou zijn wanneer een kerkelijke vergadering zou optreden als een rechterlijke instantie (zie eerder 1.2.). In hun brief schrijven zij: wij wenden ons niet tot u „om nu eens van u te horen of de huidige valse leer over verbond en kerk al dan niet een valse leer is, en of wij dus al dan niet terecht wegens onze strijd tegen die leer werden buitengesloten. Immers dat is een zaak, die niet door u of door de meerderheid in de kerk wordt uitgemaakt, maar DOOR GODS WOORD ALLEEN; vgl. art. 7 van de N.G.B.”.

Dit standpunt hangt helemaal samen met een gevoel, dat door P. de Vries nader is uiteengezet in 'Goud'. In zijn brief tegen het beleid van de curatoren verwijst hij naar pag. 79 t/m 81 van 'Goud'. Daar onderscheidt hij tussen bewijsvoering in het kader van het eerste lid van art. 31 K.O. (appèl in geval van verongelijking) en bewijsvoering in het kader van het tweede lid van art. 31 K.O. (ratificatie). Wat dit laatste betreft worden o.m. de volgende gedachten ontwikkeld. „Ingevolge artikel 31 is een onschriftuurlijk besluit ongeldig ook al levert geen mens het bewijs, dat het strijdt tegen Gods Woord en/ of de K.O. (Vgl. art. 7 N.G.B.). Het tenzij van artikel 31 hangt dus niet van het bewijs af.”

Het in artikel 31 verlangde bewijs wordt „altijd geleverd door Gods Woord”. „Iedereen kan dus weten, dat die besluiten in strijd zijn met Gods Woord.” „Wie beweert, dat het bewijs niet geleverd is, stelt de HEERE Zelf in gebreke.” „Reeds het bewijs ten overstaan van het eigen geweten is het bewijs waarover artikel 31 spreekt. Dat wil niet zeggen, dat men daarmee moet volstaan. Integendeel, wanneer iemand ziet, dat er een besluit is genomen, dat strijdt tegen Gods Woord, mag hij dat niet voor zichzelf houden, maar moet hij openlijk daartegen getuigen en tot bekering oproepen. Maar hij is daarbij volstrekt niet gebonden aan enige vorm of plaats. De kerkenordening laat hem hierin volkomen vrij.” „Wie zich beroept op artikel 31 K.O. eist niet slechts voor zichzelf de vrijheid op om een besluit te verwerpen, maar hij zegt daarmee dat niemand dat besluit voor vast en bondig mag houden!” (Dit laatste citaat is te vinden op pag. 78.)

2.2. Een en ander maakt duidelijk, waarom P. de Vries c.s. ten overstaan van de synode als getuigen optreden. Zij voor zich zijn overtuigd dat in de besluiten van de classis Harderwijk en de particuliere synode een leer over verbond en kerk is bevorderd en bevestigd, die door Gods Woord als valse leer wordt gekwalificeerd. Niemand in de betrokken ressorten mag die besluiten voor vast en bondig houden. En de kerkelijke vergaderingen hebben niet anders te doen dan zich te laten overtuigen, dat Gods Woord reeds uitspraak heeft gedaan, en dienovereenkomstig te handelen, volgens haar roeping. En wat de 3 ondertekenaars zelf betreft, kan de synode niet anders doen dan constateren, dat zij ten onrechte wegens hun strijd tegen de valse leer zijn buitengesloten, laatstelijk door de particuliere synode.

2.3. Daar komt nog bij dat volgens P. de Vries c.s. alle afgevaardigden hoofd voor hoofd schuldig zijn aan de algemene ontrouw en bondsbreuk in de kerken. Want niemand heeft publiek de openbare valse leer over verbond en kerk bestraft en bestreden. Ook de particuliere synode van Gelderland 1970 kreeg iets dergelijks te horen. Zij werd opgeroepen „tot bekering van de algemene ontrouw en bondsbreuk, welke bestaat in

het toelaten en niet bestraffen van de openbare valse leer over Gods verbond en kerk" (Getuigenis 173). Zij werd verzocht uit te spreken dat de classis Harderwijk met de 3 ondertekenaars had „behoren te constateren, dat de zich noemende ereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Nunspeet, de kenmerken vertoont, die artikel 29 N.G.B. toeschrijft aan de VALSE kerk en ALS ZODANIG door de Here is geplaatst buiten het verband der Gereformeerde Kerken (vrijgem.) in Nederland" (185, 113). Maar zij zou aan dit verzoek alleen kunnen voldoen „indien u zich eerst bekeert" (173). De particuliere synode zag zich hierdoor geplaatst voor „de moeite, of zij zelf in feite door uw schrijven bij voorbaat niet incompetent werd verklaard" (191). Haar grote bezwaar was, „dat zo bij voorbaat reeds de mogelijkheid wordt afgesneden, dat voor uzelf" (nl de 3 ondertekenaars) „bekering noodzakelijk zou zijn" (192). Toch besloot de synode de haar gezonden brief te behandelen, gedreven door de liefde van Christus, en met het doel dat de 3 ondertekenaars zouden terugkeren van hun weg (192).

Het is duidelijk dat zij niet zijn teruggekeerd. Hun constatering, dat niemand van de synode-leden de openbare valse leer heeft bestraft en bestreden, houdt in, dat ook deze afgevaardigden zich eerst moeten bekeren, voordat de synode kan handelen volgens haar roeping ten aanzien van de samenleving der kerken. Niemand mag als rechter willen optreden, want de HEERE zelf doet uitspraak in zijn Woord.

Het verwijt dat hun weigering als bezwaarden op te treden hoogmoedig is, wijzen zij in hun brief van de hand.

- 2.4.** Er zit in dit alles een sterke consequentie. Nu de 3 ondertekenaars voor zich overtuigd zijn, dat de Here de door hen genoemde leer veroordeelt als valse leer, zoeken zij alles te vermijden wat maar enigszins de indruk zou kunnen geven dat deze veroordeling van Godswege door hen toch nog disputabel zou worden gesteld. Deze consequentie-kracht was ook reeds aan het werk toen zij stelden dat de Here de kerk te Nunspeet als valse kerk buiten het verband van de Gereformeerde Kerken had geplaatst, en van de meerdere vergaderingen verwachtten dat deze dit ook zouden uitspreken.

Dat voor henzelf bekering nodig zou kunnen zijn, zoals de particuliere synode als mogelijkheid stelde (zie 2.3.), komt niet binnen het gezichtsveld, omdat zij overtuigd zijn, dat Gods Woord de valse leer veroordeelt.

Dat dit voor hen niet maar een zaak van woorden is, blijkt uit heel hun houding. Zij weigeren lid van een kerk te worden, die de besluiten van classis en particuliere synode voor vast en bondig houdt, omdat zij in deze besluiten een bevordering en bevestiging van de valse leer zien. Het is voor hen een totale strijd, waarmee hun positie als leden van Christus, zoals zij zichzelf noemen, staat of valt. In het slot van hun brief schrijven zij: „Uw vergadering staat thans voor de keus wie er in de Gereformeerde Kerken in Nederland moet worden gediend en gehoorzaamd". Het is of kiezen „voor de dienst des HEEREN en de gehoorzaamheid aan zijn Christus", of kiezen „voor de verharding in de huidige ontrouw en valse leer" en zo „samenspannen tegen de HEERE en zijn Gezalfde".

- 2.5.** De hele 'aanpak' van P. de Vries c.s. wordt beheerst door het vooroordeel, dat Gods Woord in de onderhavige zaak reeds lang beslist heeft. Iedereen en elke kerkelijke vergadering heeft zich daaraan te onderwerpen.

Dit oordeel gaat vooraf aan de gang naar de meerdere vergaderingen.

Door dit vooroordeel nemen de 3 ondertekenaars een merkwaardige plaats in ten opzichte van de hele kerkelijke samenleving. Het is niet alleen dat zij behoren tot de weinigen, die zien wat Gods uitspraak over de valse leer is, maar ook dat zij geen wettige mogelijkheid zien om lid te worden van een kerk in het ressort waar zij

wonen. De kerk te Nunspeet heeft hen buitengesloten vanwege hun bestrijden van de valse leer, en is daardoor zelf valse kerk geworden. De meerdere vergaderingen, die daarop aangesproken worden, weigeren dit te erkennen en staan daardoor mee schuldig aan de buitensluiting. Zo komen zij bij de generale synode als trouwe getuigen, die uitgesloten zijn. Zal de synode hen nu ook buitensluiten? Voorop staat dat zij de uitspraak van Gods Woord hebben verstaan en er naar handelen. Zullen zij nu generaal daarom verworpen worden?

2.6. Het is voor de synode een wel zeer ongewone gewaarwording zo aangesproken te worden.

Het laatst gegeven generale antwoord aan o.a. P. de Vries was o.m.: bestraffen van valse leer is een zaak van bevoegde instanties. Dit werd niet gezegd als een ontkenning van de taak van elke gelovige om, zoals in Matth. 18 staat, te weerleggen en daarin de bestraffende kracht van Gods Woord te doen gevoelen. Maar wil een bestraffing blijken te zijn een zaak die geldig is voor een vergadering van gelovigen, dan zal toch het oordeel van een gelovige bevestigd moeten worden door het oordeel van de bevoegde instantie.

Nu zijn er echter 3 personen die, naar zij zeggen als gelovigen, een oordeel uitspreken, niet alleen aangaande een valse leer maar ook met betrekking tot wat zij noemen een valse kerk, en die voor zich de bevestiging daarvan door een bevoegde instantie niet afwachten, doch de hele kerkelijke samenleving aan de inhoud van hun oordeel onderworpen achten.

In 2.3. is reeds gebleken dat dit naar hun mening niet als hoogmoed beschouwd mag worden. Zozeer zijn zij gegrepen door de overtuiging, dat wat zij noemen de uitspraak van Gods Woord ontwijfelbaar is. Zij stellen dit op één lijn met art. 7 N.G.B. Ook de generale synode is er aan onderworpen. Ook haar leden moeten van ganser harte verwerpen al wat met de uitspraak van Gods Woord waarvoor de 3 ondertekenaars strijden, niet overeenkomt.

Het vooroordeel werkt per saldo als een beslissend criterium voor de rechte vergadering der kerk. De 3 ondertekenaars hebben voor zich daarnaar gehandeld door de kerk te Nunspeet valse kerk te noemen, en te weigeren zich te voegen bij een vergadering die met dit oordeel niet instemt.

De synode wordt geconfronteerd met een leer over de vergadering der kerk, die van God geleerd heet te zijn.

2.7. Het vraagstuk van de ontvankelijkheid wordt door het bovenstaande bepaald. Het gaat ditmaal niet om een ontvankelijkheidsvraag zoals in andere gevallen. De meeste vergadering der kerken wordt gesteld voor een criterium voor de rechte kerkvergadering, en wel door personen die hun eigen positie volledig gemaakt hebben tot inzet van de leer waarvoor zij staan. Ze waren leden van een gereformeerde kerk. Vanwege verwerping van de leer die zij voorstaan zijn ze heden niet meer leden van een gereformeerde kerk. Zullen de kerken, thans geconfronteerd met hun positie, ware, gereformeerde kerken blijken te zijn of niet? Aldus stellen zij de kwestie. Zo betekent de brief van P. de Vries c.s. voor hen de laatste ernst. Een particuliere synode zag die ernst niet. Nu moet de generale synode deze alsnog zien. We menen dat deze zo gestelde laatste ernst gehonoreerd moet worden, door na te gaan of de leer, welke de 3 ondertekenaars voorstaan, uit God is. De synode late zich daarbij leiden door de wetenschap, dat de positie van 3 personen die behoorden tot één der gereformeerde kerken, en dit behoren ten overstaan van de synode aan de orde stellen, volledig in geding is. Hebben zij de uitspraak van God recht verstaan en moeten de gereformeerde kerken zich daarnaar keren, of handelen zij tegen de ordening van God door zich niet te voegen bij één der gereformeerde kerken?

3. Weerlegging.

- 3.1.** Het eerste dat P. de Vries c.s. tegen het besluit van de particuliere synode aanvoert, is dat deze hun weerlegging van het classis-besluit heeft laten liggen, In de constatering is er niets van opgenomen. Daarom is de weerlegging ook niet betrokken bij de overwegingen, en is de oordeelsvorming één brok onbegrip en onrechtvaardigheid. De uitspraak wordt daarom volkomen ongegrond genoemd, en van het besluit heet het, dat dit staat tegenover het Woord Gods.

Dit laatste doet zien op welk niveau de zaak gesteld wordt. De particuliere synode heeft Gods Woord, dat in de weerlegging haar werd voorgehouden, verworpen, althans volgens de briefschrijvers. Het tweede, waarop zij wijzen, is wat zij noemen 'de kern van het synodebesluit'. Die vinden zij o.m. in deze overweging: „dat de eenheid en de enigheid der kerken binnen het kerkverband gegrond is in het zich houden aan het Woord der waarheid (Joh. 15: 14. 17: 20; Openb. 2: 7a; vgl. art. 29 N.G.B.)". Zij zeggen hiervan: „We hebben hier te maken met een zeer geraffineerde verdraaiing van Gods Woord. De valse leer, die hierin is begrepen, is uiterst moeilijk te onderkennen. Dat neemt echter niet weg, dat deze ketterij zo ernstig is, dat zij uiteindelijk heel de leer en heel het leven aantast en bederft. Het is ten diepste een zuurdesem van de Farizeeën, die uit werken gerechtvaardigd wilden worden."

- 3.2.** Voor een recht begrip is het goed, uit 'Getuigenis' iets weer te geven van de zaak, waarover de 3 ondertekenaars eerst de classis en daarna de particuliere synode hebben aangesproken.

Nadat zij in Nunspeet waren gaan wonen, aanvaardde de kerkeraad aldaar de attestaties niet, die de kerkeraad van Voorburg had afgegeven. Deze attestaties vermeldden niet meer dan dat de betrokkenen tot de sacramenten waren toegelaten en mitsdien aan de herderlijke zorgen van de opziens van Christus' kerk in Nunspeet werden aanbevolen (73). Genoemde opziens wensten attestaties, „welke - naar art. 82 DKO - een getuigenis aangaande belijdenis en wandel der betrokkenen bevatten" (75).

We gaan thans voorbij aan de geschiedenis, die aan het afgeven van de zeer kort gestelde attestaties vooraf ging. Verspreiding van de z.g. blauwe brief in de gemeente te Voorburg speelde o.m. daarbij een grote rol.

De kerkeraad van Voorburg wilde desgevraagd niet breder gestelde attestaties toezenden, en wees op de mogelijkheid van „regelmatig ambtelijk contact van de Nunspeetse kerkeraad" met de betrokkenen (78). P. de Vries verzocht daarop laatstgenoemde kerkeraad zijn moeder, zuster en hemzelf als leden van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Nunspeet te willen aanvaarden. Hij verschaft daarbij nadere informatie omtrent zijn belijdenis en wandel (80). In aansluiting aan de blauwe brief liet hij blijken, dat hij zich geroepen achtte de door hem genoemde publieke dwaalleer omtrent Gods verbond en verbondsvolk publiek te bestraffen. Deze dwaalleer had hij ook in de prediking te Nunspeet aangetroffen. Hun aanvaarding als leden van de kerk zou betekenen dat zij als zodanig deze dwaalleer zouden bestrijden en bestraffen (81, 82). De kerkeraad liet daarop het volgende weten: „De kerkeraad belijdt, dat de leer die alhier geleerd wordt de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is. Daarom wekt de kerkeraad u op om uw verzet tegen deze leer te staken en u gewillig onder haar opzicht te stellen" (85).

Vervolgens gingen de 3 'leden van Christus' in een uitvoerige brief aantonen, dat zij zich niet bij de gemeenschap in Nunspeet mochten aansluiten en dat zij zich zouden wenden „tot de kerken van het kerkverband teneinde langs die weg te voldoen aan

onze roeping om ons te voegen bij de KERK des Heren" (83 e.v.).

3.3. Kort samengevat werden de volgende gedachten ontwikkeld (89 e.v.).

De HEERE houdt zijn verbond en treft de bondsbrekers met zijn verbondswraak door hen uit zijn volk uit te roeien.

Onder het Oude Verbond zien we de vervulling van de verbondswraak afgeschaduwd in de lichamelijke DOOD van de bondsbrekers. Om zijns Naam wil behoudt de HEERE daarbij echter een rest in het leven, hetwelk Hij bekeert en getrouw maakt.

Wel is de HEERE lankmoedig, maar dit is geen bewijs dat Hij de zonde door de vingers ziet en zijn verbond verandert.

Gods toorn tegen de zonde is zo groot dat Hij die aan zijn lieve Zoon Jezus Christus met de bittere en smadelijke dood des kruises gestraft heeft. Met Christus zijn gestorven allen die in Hem geloven en het verbond onderhouden. De bondsbreuk van de ongelovige bondelingen wordt echter getroffen door de toegezegde verbondswraak. Met de komst van het Nieuwe Verbond zijn de schaduwen weggevallen, ook ten aanzien van de verbondswRAAK. De nieuwtestamentische gemeente moet de bondsbrekers met de christelijke ban uit de gemeente wegdoen. Daarmee zijn zij overgegaan van het leven in de dood. Ook onder het Nieuwe Verbond is de HEERE lankmoedig. Doch de wraak wordt voltrokken, wanneer men zich meer macht en autoriteit toekent dan Christus en mitsdien vervolgt degenen, die alleen Christus gehoorzamen.

Toen de oversten, de oudsten en de schriftgeleerden de apostelen en alle gelovigen verboden de wil van Christus te doen, was dat het breekpunt en het moment waarop de Joden tot valse kerk werden. Zo voltrekt zich de nieuw-testamentische verbondswraak. Zo weten wij door het geloof, dat de HEERE ook in de verdere kerkgeschiedenis zijn volk bewaart in de bediening van verbondszegen en -vloek en -wraak.

In de zestiende eeuw hebben de ontrouwe kerken niet willen luisteren naar mensen als Luther en Calvijn. Gods trouwe knechten werden vervolgd, gemarteld en gedood. Daarin trof de HEERE de bondsbrekers met zijn verbondswraak en werden zij tot valse Roomse Kerk.

Zo is later de Nederlands Hervormde Kerk een VALSE kerk geworden en behoren de hervormden niet tot het verbondsvolk des HEEREN. Want evenals de ongelovige Joden en de roomsen werden de hervormden door Gods nieuw-testamentische verbondswraak uitgeroeid uit Gods verbond en gemeente.

In 1944 schreef de synode zichzelf meer macht en autoriteit toe dan Gods Woord en daarom vervolgde zij degenen die alleen Christus gehoorzaamden. Daarmede werden de aan deze synode gehoorzame gemeenschappen getroffen door Gods nieuw-testamentische verbondswraak. Daarom zijn de synodocratische Gereformeerde Kerken in Nederland VALSE kerken en behoren de 'synodalen' niet tot het verbondsvolk des HEEREN. Ze werden uitgeroeid uit Gods verbond en gemeente.

Het werk des HEEREN in de Vrijmaking werd echter miskend. Er werd wel gesproken van 'het werk des Heren in de Vrijmaking' maar dit hield niet in, dat werd beleden dat de HEERE daarin zijn verbondswraak bediende en een rest in het leven behield. Er waren valse leraars die leren dat God zijn verbond heeft met alle gedoopte mensen uit alle 'kerkformaties'. De tucht werd over hen echter niet gehandhaafd. Ook in Nunspeet werd de valse leer geleerd. Dat was brutale loochening van de verbondswraak, metterdaad verloochening van Christus. Als God te 'goed' zou zijn om de bondsbrekers te oordelen en met hun nageslacht voor eeuwig aan de pijnen der hel over te geven dan had Christus niet behoeven te sterven

en ter helle nederdalen.

De kerkeraad van Nunspeet beleed van de valse leer, dat deze de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is. Hij wekte op om ongehoorzaam te zijn aan het gebod des Heren de valse leer te bestrijden en te bestraffen. Hij wekte ook op om zich te onderwerpen en te buigen voor zijn duivelse leer. De opwekking hield in dat de kerkeraad P. de Vries c.s. wilde aanvaarden als lidmaten van zijn gemeente MITS zij de Here ONgehoorzaam en hem GEhoorzaam waren. Zolang zij aan deze eis zich niet onderwierpen, sloot hij hen - wat hem aangaat - BUITEN GODS GEMEENTE. Driemaal hadden zij de kerkeraad er op gewezen, dat het vragen om de schriftuurlijke bestraffing van de valse leer na te laten, zou betekenen dat zijn kerk een VALSE kerk zou zijn. Toch had hij deze eis gesteld. De kerkeraad schrijft zichzelf meer macht en autoriteit toe dan Gods Woord en vervolgt degenen die de Here Jezus Christus gehoorzamen. Daarom draagt zijn kerk de merktekenen van de VALSE kerk overeenkomstig artikel 29 van de N.G.B.

Het is naar art. 28 N.G.B. het ambt aller gelovigen om zich van deze valse kerk af te scheiden.

- 3.4.1.** P. de Vries c.s. wendde zich vervolgens tot de classis Harderwijk. De hierboven weergegeven gedachtengang werd, neergelegd en verwerkt in diverse stukken, aan de classis van september 1969 voorgehouden, als een getuigenis aangaande „onze enige Zaligmaker en Koning, Jezus Christus" en tegen „de zich noemende Gereformeerde Kerk (vrijgem.) van Nunspeet" (112). Verzocht werd uit te spreken, dat de zich noemende Gereformeerde Kerk enz. de kenmerken vertoont van de VALSE kerk naar art. 29 N.G.B. en als zodanig is geplaatst buiten het verband der Gereformeerde Kerken enz., alsmede de kerkelijke grenzen in het ressort opnieuw vast te stellen, zodat de gemeente zou worden aangewezen „bij wie wij ons zullen hebben te voegen".

Voorts werden de kerken in de classis in gebreke gesteld daar zij het kwaad van de valse leer niet bijtijds openlijk hebben bestreden en bestraft (113).

- 3.4.2.** Dezelfde classis had ook te maken met een instructie van de kerkeraad van Hattem betreffende het voorgaan van bepaalde predikanten in de kerk van Nunspeet. Er werd een commissie benoemd, die advies had uit te brengen over „de stukken van br. De Vries c.s. en de instructie van Hattem".

In de zesde zitting werd eerst gesproken over de methode van behandeling: „of beide zaken tegelijk kunnen worden behandeld, of dat elk afzonderlijk moet worden afgedaan; en indien dat laatste het geval is, welke van beide dan eerst in behandeling dient te komen".

Hierbij dient vermeld te worden dat de instructie van Hattem de classis in overweging gaf, „of. het juist is een classis te constitueren mede met de afgevaardigden van de Kerk te Nunspeet, waarop de kerkeraad van Hattem ontkennend meent te moeten antwoorden". Het motief was dat de kerkeraad van Nunspeet o.m. ds. B. Telder en ds. L. E. Oosterhoff had laten voorgaan.

Zonder hoofdelijke stemming besloot de classis eerst de instructie te behandelen. In een brief aan P. de Vries c.s., die in opdracht van de volgende classis is verzonden, lezen we, dat het „onjuist werd geacht een discussie te beginnen over de materie, die door u in het bezwaarschrift werd aangesneden, terwijl intussen de kerk te Nunspeet door één van haar zusterkerken werd aangeklaagd".

- 3.4.3.** Het resultaat van de behandeling was de uitspraak van de classis, „dat de kerkeraad van Nunspeet in feite het kerkverband verbroken heeft en dat zijn afgevaardigden niet meer ter classicale vergadering toegelaten mogen worden, totdat deze kerkeraad verklaart dat hij in strijd met de kerkelijke afspraken en uitspraken de predikanten

L. E. Oosterhoff en B. Telder heeft doen voorgaan in de Dienst des Woords; dat hij eventuele andere preekafspraken met deze predikanten en andere predikanten, wier kerken buiten het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland staan, geannuleerd heeft en geen nieuwe meer zal maken" (129). Vervolgens werd besloten „om aan br. P. de Vries c.s. te Nunspeet bericht te doen van dit besluit en hun te doen weten, dat het daarom de classis niet mogelijk is, thans nog een uitspraak te doen over hun bezwaren" (125).

Dit besluit is niet uitgevoerd. Pas de volgende classis zorgde voor de uitvoering van de berichtgeving. In de desbetreffende brief lezen we ook, dat het de classis niet mogelijk was antwoord te geven op de vraag, „bij welke kerk in haar ressort de attestatie door u kon worden ingeleverd". Er moest eerst rekening gehouden worden met de mogelijkheid, dat de kerkeraad van Nunspeet gehoor zou geven aan een appèl dat tot hem was uitgegaan. De kerkeraad had dit echter geweigerd. En daarom had de classis van 17 december 1969 op een verzoek van een aantal broeders en zusters te Nunspeet (niet P. de Vries c.s.) besloten de kerk te 't Harde aan te wijzen als genabuurde kerk (127).

3.5. P. de Vries c.s. wendde zich daarop tot de particuliere synode van Gelderland 1970. Ter toetsing van het classisbesluit werd eerst uiteengezet „hoe het kerkverband naar Gods Woord is" (174 e.v.).

Daarin werd als uitgangspunt gesteld, dat Christus alle plaatselijke kerken kocht met zijn bloed. De erkenning daarvan is het 'wezen' van het kerkverband. Het kerkverband is dus niet 'ontstaan' door een menselijk besluit om een kerkverband aan te gaan. „Het menselijke besluit tot kerkelijke samenleving is niets anders dan de erkenning, dat Christus zelf die eenheid heeft geschapen en die band heeft gelegd".

„Uit het feit dat het kerkverband bestaat krachtens Christus' werk volgt, dat ook de verbreking van het kerkverband uitsluitend kan plaats vinden krachtens Christus' werk." Hij verbreekt het kerkverband „met kerken, die zijn bloed onrein achten en Hem - wat hen aangaat - ten tweede male kruisigen. Immers, voor zulke kerken heeft Hij zijn bloed NIET gestort en daarom behoren zij dan ook niet meer tot het kerkverband".

„Daarom mogen de kerken alleen dan concluderen, dat het kerkverband met een kerk verbroken is, wanneer is bewezen, dat zulk een kerk een VALSE kerk is naar artikel 29 N.G.B."

Er is onderscheid tussen een ONTROUWE kerk en een VALSE kerk. Zich afscheiden vanwege ontrouw is scheurmakerij, ongehoorzaamheid tegenover de roeping tot vermanen en bestraffen, geen geloof dat de Here zelf zijn kerk bewaart en staande houdt. „Een ONTROUWE kerk wordt tot VALSE kerk wanneer zij de gelovigen verhindert of verbiedt Gods wil te doen (bijv. in het vermanen en bestraffen van de ontrouw)".

Men mag nog niet concluderen, dat het kerkverband met een kerk verbroken is, wanneer in die kerk grote ontrouw en goddeloosheid gevonden wordt. „Wanneer het kerkverband verbroken wordt met een ONTROUWE kerk is dit scheurmaking." In geval van ontrouw „hebben de zusterkerken de plicht tot vermanen en bestraffen; vgl. b.v. art. 41, 43 en 44 K.O."

3.6.1. Vanuit deze opvattingen bestreed P. de Vries c.s. het classisbesluit (176 e.v.). We noemen enkele onderdelen.

De classis overwoog, dat over de leer van ds. L. E. Oosterhoff en over de leer van ds. B. Telder reeds uitspraken waren gedaan door meerdere vergaderingen. P. de Vries c.s. achtte hiermee niet bewezen dat de kerkeraad van Nunspeet deze leer had toegelaten. Wel kon z.i. met zekerheid worden afgeleid dat de kerkeraad „het er niet

mee eens is, dat deze predikanten wegens hun leringen moeten worden geschorst". Daarin werkt de valse leer van een god, die de zonde „door de vingers ziet".

De classis overwoog, dat de eenheid der plaatselijke kerken als eerste vereiste heeft de volle overeenstemming in geloof, in belijdenis en handelen.

P. de Vries c.s., zegt daarop: „Wanneer er ongeloof, valse leer en ontrouw is in de kerk des Heren moet er worden voortgegaan met vermanen en bestraffen, in het geloof, dat de HEERE alle goddelozen en bondsbrekers zal uitroeien uit zijn volk en de zeventuizend rechtvaardigen als een rest zal doen overblijven (I Kon. 19: 15-18)".

De classis overwoog, dat de samenwerking en correspondentie tussen de plaatselijke kerken haar grond moet vinden in de zoëven genoemde eenheid (volle overeenstemming in geloof enz.).

P. de Vries c.s. zegt ervan, dat wanneer men mede op grond van deze overweging het kerkverband verbroken acht, dit ongeloof en scheurmaking is. De classis is uitgegaan van „de o.m. doperse dwaling, dat een kerk door onvolmaaktheid en ontrouw het kerkverband verbreekt, waardoor zij ophoudt tot dit verband te behoren".

De classis overwoog, dat indien een kerkeraad meent, dat door de uitspraak van een meeste vergadering de enigheid der leer geschonden wordt, hij krachtens art. 31 K.O. (tweede gedeelte) gehouden is bij de e.v. generale synode aan te dringen op revisie.

P. de Vries c.s. acht niet bewezen dat de kerkeraad van Nunspeet meent, dat de enigheid der leer door uitspraken der meerdere vergaderingen geschonden wordt. Voorts leest hij art. 31 K.O. zo, dat indien een besluit van een meerdere vergadering in strijd is met Gods Woord, men daarover moet vermanen en bestraffen. Het bewijs van strijdigheid behoeft niet persé geleverd te worden ten overstaan van een andere meerdere vergadering.

De classis overwoog, dat vele artikelen van de kerkorde de nadruk leggen op het bewaren van de zuiverheid der leer.

P. de Vries c.s. merkt op dat dit benadrukken van het bewaren van de zuiverheid der leer niet gebeurt „omdat het kerkverband daarin zou opgaan (dus bij wijze van conditio sine qua non), maar omdat dit de wil en het gebod is van Christus die de kerken kocht met zijn bloed".

De classis overwoog, dat ook het onderling toezicht van de kerken in haar classicale samenleving, zoals geregeld in art. 41 en 44 K.O, gericht is op het bewaren van de eenheid in de aangenomen leer.

P. de Vries c.s. zegt, dat dit de classis reeds lang had moeten brengen tot vermaan en terechtwijzing, terwijl zij, toen zij meende een duidelijk bewijs van ontrouw te onderkennen, dit aangreep om zich aan haar plicht tot vermanen en bestraffen te onttrekken, en leden van de kerk van Nunspeet opriep zich af te scheiden van een ONTROUWE kerk hetgeen verleiding tot zonde is. „De classis had geen recht om een kerk, die zij niet hield voor een VALSE kerk naar artikel 29 N.G.B., in haar afgevaardigden buiten te sluiten."

Zij maakte zich door verbreking van het kerkverband wegens ONTROUW schuldig aan ongeloof en scheurmaking. Zelfs indien zij zou hebben bewezen, dat de kerkeraad van Nunspeet ten volle instemt met de valse leringen van ds. B. Telder en ds. L. E. Oosterhoff, „zelfs dan was volstrekt niet bewezen, dat de kerk van Nunspeet daarmee de kentekenen vertoonde van de VALSE kerk naar artikel 29 N.G.B.". Dat zou pas het geval zijn, wanneer de kerkeraad die leringen bindend oplegde of bestrijding daarvan verbood.

Voorts merkte P. de Vries c.s. op, dat hun niet één geval bekend is „waarin de kerken hebben bewezen, dat een kerk de merktekenen van de VALSE kerk vertoonde, hetgeen toch de enige reden is waarom een kerk kan ophouden tot het kerkverband te behoren". Als oorzaak ziet hij, dat de valse leer over Gods verbond en kerk nimmer door de kerken is bestraft of bestreden. „Heel de huidige strijd tussen kerken 'binnen' en kerken 'buiten' verband is niets anders dan een rookgordijn van satan, waarachter de werkelijke strijd der kerk schuilgaat."

Ook zegt P. de Vries c.s., dat de classis heeft gekozen tussen de instructie van Hattem en hun brief, en dat zij toen koos voor de scheurmaking en de mogelijkheid tot bekering van jarenlange ontrouw verwierp. Daarmee sloot zij hen buiten de gemeenschap van de tot haar ressort behorende kerken. „Alleen langs de weg van radicale bekering van haar scheurmaking en daarom verwerping van haar besluit van 6-12-1969 kan de classis ooit nog voldoen aan ons verzoek. Want ons verzoek was gegrond op het feit dat Nunspeet een VALSE kerk is en dus kan men aan dat verzoek uitsluitend voldoen als men éérst met ons belijdt dat de kerk van Nunspeet een VALSE kerk is."

3.6.2. Aan de particuliere synode werd verzocht uit te spreken dat het classis-besluit niet voor vast en bondig gehouden mag worden omdat het in strijd is met Schrift, belijdenis en kerkorde, en dat de classis alsnog behoort te voldoen aan het verzoek uit te spreken dat de kerk van Nunspeet als valse kerk is geplaatst buiten het verband van de Gereformeerde Kerken enz. (zie 3.4.).

3.7. De particuliere synode was van oordeel, „dat de classis juist had gehandeld, wanneer zij naast of eventueel na de behandeling van de instructie óók het bezwaarschrift voor br. P. de Vries c.s. in behandeling genomen had" (193). P. de Vries c.s. weerspreekt dit in zijn brief aan de generale synode. De particuliere synode ging hiermee volledig voorbij „aan het feit - waarop wij ook in onze brief aan haar wezen - dat de classis inderdaad moest kiezen tussen de instructie van Hattem en onze brief van 4 juni 1969".

De particuliere synode was tevens van oordeel, „dat de handelingen van de classis niet te laken zijn, nu zij conform de instructie van Hattem - zij het op een andere wijze dan door br. P. de Vries c.s. gevraagd werd - in feite aan het verzoek van appellanten heeft voldaan" (196).

De daaraan voorafgaande overwegingen waren: „dat de eenheid en de enigheid der kerken binnen het kerkverband gegrond is in het zich houden aan het Woord der waarheid", en „dat de besluiten der meerdere vergaderingen inzake ds. L. E. Oosterhoff en ds. B. Telder bedoelden de kerken bij de eenheid en de enigheid in de leer te bewaren".

Zij oordeelde dat de classis in het doen voorgaan van de predikanten Oosterhoff en Telder „de grondslag der kerkelijke samenleving, i.c. de leer der kerken zag aangetast, zodat haar uitspraak wel degelijk de vraag raakte, of de kerk te Nunspeet voldeed aan de in art. 29 N.G.B. genoemde kenmerken der Kerk".

P. de Vries c.s. noemt dit oordelen een ‚compromis‘. Naar hun oordeel heeft de classis gekozen voor onttrekking aan de plicht tot bestraffing en bestrijding van de valse leer over verbond en kerk en alle gevolgen daarvan. Zij heeft zich daarin verhard. Als de particuliere synode daarvan maakt dat de classis in feite heeft voldaan aan hun verzoek - welk verzoek echter beoogde bekering van het kwaad der onttrekking - is dat een satanische leugen.

Hier staan volgens P. de Vries c.s. ontzaglijk belangrijke dingen op het spel. „Want als de desertie uit de ONTROUWE kerk wordt vereenzelvigd met de afscheiding van de VALSE kerk, zal men bijvoorbeeld ook de Vrijmaking van 1944 gelijkstellen

aan zulke desertie of hypostolê. Met een beroep op de praktijk in 1944 wordt dan opgeroepen tot scheurmaking. De gehoorzaamheid des geloofs is dan voorgoed onmogelijk gemaakt. Niets blijft er over van het werk des HEEREN, dat bestaat in de verlossing door Jezus Christus. Dit is de bittere wortel, die opschiet en verwarring sticht, waardoor zeer velen besmet worden en omkomen. Het is de valse profetie van het beest uit de aarde, dat lijkt op het Lam, maar spreekt als de draak".

3.8. Er is nog een punt waarin P. de Vries c.s. de particuliere synode weerspreekt. Volgens het Kort Verslag van de classis had de kerkeraad van Nunspeet gevraagd eerst de instructie van Hattem in behandeling te nemen, „opdat zodoende de positie van de Geref. Kerk te Nunspeet duidelijk zal worden" (124).

P. de Vries c.s. schreef aan de particuliere synode, dat „de positie van de Geref. Kerk te Nunspeet" nog veel duidelijker zou zijn geworden dan na behandeling van de instructie van Hattem mogelijk was, „indien de classis eerst onze brief zou hebben behandeld en zou hebben uitgesproken ... dat de kerk van Nunspeet een VALSE kerk is en ALS ZODANIG niet meer tot het kerkverband behoort".

Uitgaande van de mening dat de classis ermee instemde dat behandeling van de instructie 'de positie' van Nunspeet duidelijk zou maken en behandeling van hun brief van 4-6-69 niet, stelde hij: „dat kon alleen maar omdat èn de kerk van Nunspeet èn de classis van te voren wisten, dat de classis Harderwijk niet zou willen voldoen aan het verzoek in onze brief van 4-6-'69 om uit te spreken, dat Nunspeet een VALSE kerk is" (185).

De particuliere synode noemde dit zonde tegen het negende gebod. Immers, de uitspraak van de classis raakte wel degelijk de vraag, of de kerk te Nunspeet voldeed aan de in art. 29 N.G.B. genoemde kenmerken der kerk, en de classis mocht daarbij uitgaan van hetgeen door andere kerkelijke vergaderingen was uitgesproken ten aanzien van de predikanten Oosterhoff en Telder (191, 195).

P. de Vries c.s. stelt daar nu tegenover o.m., dat men op de hoogte was van de standpunten en verhoudingen. „Wat onze strijd tegen de valse leer over verbond en kerk betreft: deze was algemeen bekend uit ondermeer de blauwe brief, die aan alle kerken was toegezonden". Als het ging om duidelijkheid, dan had de classis aan hun verzoek moeten voldoen. De classis wilde daaraan echter niet voldoen. Zij volgde de instructie van Hattem. En deze lag in de lijn van voorgaande besluiten van de classis ten aanzien van andere kerken in het ressort, „welke uitspraken op hun beurt weer geheel in het verlengde lagen van het bekende beleid van de kerken 'binnen verband'."

4. Beoordeling.

4.1.1. Het kan niet ontkend worden, dat noch de classis noch de particuliere synode zich rechtstreeks hebben ingelaten met hetgeen P. de Vries c.s. naar voren brachten, althans wat betreft hun spreken over een valse leer over verbond en kerk en dientengevolge hun opvatting, dat de kerk te Nunspeet als valse kerk buiten het kerkverband geplaatst is.

De classis heeft de instructie van de kerkeraad van Hattem gevolgd. Daarin werd de classis samenleving aan de orde gesteld vanwege het voorgaan in Nunspeet van twee predikanten, wier afwijkende leringen waren veroordeeld.

Wel overwoog de classis „dat de kerken het bijzonder eigendom zijn van onze Here Jezus Christus, die haar kocht voor de prijs van Zijn bloed" een uitgangspunt dat ook in de betogen van P. de Vries c.s. voorkomt [(zie 3.5J1 Maar de classis legde vervolgens hierop de nadruk: daarom heeft „Zijn Woord alleen de uitsluitende en

volle zeggenschap over haar", hetgeen zij aldus uitwerkte: „de eenheid der plaatselijke kerken als openbaring van het ene lichaam van Christus" heeft „daarom als eerste vereiste ... de volle overeenstemming van die kerken in geloof ..., belijden ... en handelen" (128).

Steeds legde de classis nadruk op: volle zeggenschap, volle overeenstemming, volle heerschappij van Gods Woord. Dit 'volle' was door de kerkeraad van Nunspeet geschonden. Daarom was het samenleven in de classis door deze kerkeraad gebroken. Hij negeerde door zijn beleid het kerkverband in zijn bestaansreden, ontstaan en wezen. Vandaar de classicale uitspraak dat de kerkeraad in feite het kerkverband verbroken heeft en niet meer toegelaten mocht worden, tenzij hij bepaalde verklaringen zou afleggen waaruit zou blijken, dat hij zich hield aan de door volle overeenstemming gekenmerkte eenheid der kerken.

P. de Vries c.s. echter stelden, dat de kerken alleen dan mogen concluderen dat het kerkverband met een kerk verbroken is, wanneer Christus die kerk buiten het verband heeft geplaatst, omdat Hij voor die kerk zijn bloed niet heeft gestort. Wat de classis van de kerk te Nunspeet verklaarde betekent naar hun oordeel, dat het een ontrouwe kerk is, nog niet een valse kerk. Zij daarentegen hadden bevonden, dat het een valse kerk is, omdat de kerkeraad niet toeliet, dat zij de valse leer inzake verbond en kerk zouden bestraffen en bestrijden.

4.1.2. Ook de particuliere synode is niet ingegaan op hetgeen P. de Vries c.s. stelde. Zij oordeelde, dat de afgevaardigden van Nunspeet niet mochten worden ontvangen, omdat de eenheid zoals die gegrond is in het zich houden aan het woord der waarheid, niet was bewaard.

Wel voegde zij daaraan toe, dat de classis-uitspraak wel degelijk de vraag raakte, of de kerk te Nunspeet voldeed aan de in art. 29 N.G.B. genoemde kenmerken der kerk. Maar P. de Vries c.s. gaat veel verder. Het staat voor hen vast, dat de kerk te Nunspeet beantwoordt aan de kenmerken van de valse kerk, gezien hetgeen hun daar van de zijde van de kerkeraad is overkomen. De particuliere synode meende, dat de classis in feite aan het verzoek van P. de Vries c.s. had voldaan. Maar het valt niet moeilijk te constateren, dat dit juist niet het geval was. Het verzoek was immers o.m. uit te spreken, dat de kerk te Nunspeet vertoont de kenmerken van de valse kerk en als zodanig geplaatst is buiten het kerkverband.

Men kan zeggen, dat de particuliere synode in zoverre gelijk had, dat de classis verbreking van het kerkverband constateerde, en dat ook P. de Vries c.s. verbreking van het kerkverband geconstateerd wilde hebben. Maar bij hen is dit gegrond op het oordeel, dat Christus de kerk te Nunspeet buiten het kerkverband had geplaatst als een valse kerk. En zo'n oordeel kan h.i. alleen maar gevormd worden, wanneer blijkt dat de betrokken kerk Christus zelf in zijn gelovigen buitensluit. Dit heeft de particuliere synode laten liggen.

4.2. P. de Vries c.s. benadert alles vanuit wat zij zien als de leer van Gods Woord over Gods bondshandel. De Here ziet de zonde niet door de vingers. Hij is wel lankmoedig. Maar dit neemt niet weg, dat Hij de bondsbrekers met zijn wraak treft. Hij bant hen uit. Een rest bekeert Hij en maakt Hij getrouw.

Centraal staat in deze gedachtengang de apostolische leer over de dood van Christus. Hij is gestorven om de toorn van God weg te nemen voor zijn gelovigen. Zij zijn met Hem gestorven. Dit geldt niet voor de bondsbrekers. Die worden uitgebannen.

Vanuit deze gedachtengang wordt b.v. de Vrijmaking beoordeeld. Synoden kenden zichzelf meer macht en autoriteit toe dan Gods Woord, en vervolgden degenen die alleen Christus gehoorzaamden. De kerken die deze synoden volgden, zijn daarom valse kerken, d.w.z.. de leden van die kerken behoren niet tot het verbondsvolk des

Heren (o.a. 94). Vooral met deze laatste toespitsing van hun opvatting hebben P. de Vries en anderen gewerkt, tegen anderen die meenden te mogen spreken van gelovigen in de 'synodale' kerken, of nadruk legden op het feit dat de leden van deze kerken toch gedoopt zijn.

In 'Goud' ziet P. de Vries ten deze wel „duidelijk verschil tussen oud en nieuw verbond". De bondsbrekers tijdens het oude verbond werden „lichamelijk afgesneden uit het land der levenden. Daarmee was hun voorgoed de mogelijkheid ontnomen om zich nog te bekeren. De gedode bondsbrekers uit het nieuwe verbond echter zijn naar het lichaam meest springlevend en ontvangen dus nog gelegenheid om zich te bekeren (althans voorzover zij niet zondigen 'tot de dood')" (126).

De valse kerk als zodanig kan zich niet meer bekeren. Leden van de valse kerk kunnen zich wèl bekeren. „De toestand, waarin de leden van de VALSE kerk zich bevinden, komt overeen met die van een afgesneden lid der kerk." Zulke leden moeten bij wijlen vermaand worden, gelijk men een broeder doet. Komen zij tot bekering, dan is dat niets anders dan 'leven uit de doden' (127).

4.3. Een belangrijk steunpunt voor hun opvatting ziet P. de Vries c.s. in Hand. 4 en 5. In 'Goud' lezen we hiervan het volgende.

De ontrouwe Joodse kerk werd „nog niet tot VALSE kerk toen zij de Here Christus kruisigde". Nadat Christus „zijn Geest had uitgestort op zijn apostelen en getrouwen ... eerst toen kwam de ontrouwe Joodse kerk voor de beslissende keus te staan. Ook in het zenden van zijn apostelen als zijn getuigen blijkt de lankmoedigheid des Heren. Hij noemt de ontrouwe Joden nog geen VALSE kerk". Het Joodse volk werd opgeroepen tot bekering en geloof in de Here Jezus als de door God gezonden Messias. „Maar zo kwam de crisis en werden de ongelovige Joden van ONTROUWE kerk tot VALSE kerk. En daarin kwam over hen de nieuw-testamentische verbondswraak."

De ongelovige leiders van de ontrouwe Joodse kerk verbieden de apostelen om hun eigen roeping te vervullen. „De apostelen geven hun dan het bekende antwoord: men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan de mensen. Toen de Joden hier niet naar luisterden, werden zij tot VALSE kerk" (124, 125).

P. de Vries wijst hierbij op Hand. 4: 23-31. De gemeente te Jeruzalem haalde Ps. 2 aan, en stelde daarmee „de raad der ongelovige Joden met hun aanhang" op één lijn „met de heidenen, d.w.z. met niet-verbondsvolk".

„Hieruit blijkt dat de raad der Joden met hun aanhang geworden zijn tot VALSE kerk, ze worden door de nieuw-testamentische verbondswraak geëxcommuniceerd uit Gods verbond en gemeente." „De woorden: wij moeten Gode meer gehoorzaam zijn dan de mensen markeren het moment van de crisis, het moment waarop de wegen zich definitief scheiden." Wèl is de Here „ook thans zeer lankmoedig en roept Hij zijn ontrouw volk eerst nog op tot bekering. Maar de wraak wordt voltrokken wanneer men zichzelf meer macht en autoriteit toekent dan Christus en mitsdien vervolgt degenen, die alleen Christus gehoorzamen" (125).

Juist dit laatste, het vervolgen, blijkt bij P. de Vries c.s. beslissende betekenis te krijgen. De vervolging van de rechtvaardigen maakt de maat vol, sluit het dossier af en maakt de zaak tegen de onrechtvaardigen rond. „Daarom is die vervolging onmisbaar voor het worden tot valse kerk." Vandaar dat in een ontrouwe kerk de gelovigen gewoon moeten doorgaan met hun eigen roeping te vervullen zonder enige strategie en plannen tot reformatie en/of afscheiding. „Want wat moet een gelovige doen wanneer men hem verbiedt om gehoorzaam zijn eigen roeping te vervullen? Hij moet Gode meer gehoorzamen dan de mensen! En ... daarom sluiten de ontrouwen hem buiten de gemeente" (100).

Art. 29 N.G.B. wordt hierbij genoemd. Derde kenmerk van de valse kerk is immers, dat zij vervolgt wie haar bestraffen over haar gebreken, gierigheid en afgoderijen. Zonder deze vervolging wordt een ontrouwe kerk geen valse kerk (99).

4.4. P. de Vries c.s. hanteert ten aanzien van Hand. 4 en 5 het onderscheid van ontrouwe kerk en valse kerk. Het is een onderscheid, dat veelvuldig wordt toegepast ten aanzien van de situatie in de Gereformeerde Kerken.

Zo meende P. de Vries c.s. zich bij de kerk te Nunspeet te moeten voegen als wel ontrouwe maar nog niet valse kerk. Als lid van de kerk wilde hij de valse leer bestraffen en bestrijden. Dan zou wel blijken wat de Here met die *kerk* deed. Zo meent P. de Vries c.s. ook dat binnen het kerkverband de valse leer bestraft en bestreden moet worden, zodat eventueel zal blijken dat ontrouwe kerken valse kerken worden.

P. de Vries c.s. gaat er echter aan voorbij, dat de discipelen door Christus reeds voor de geschiedenis van Hand. 4 en 5 afzonderlijk als zijn kerk vergaderd waren. Bepalend voor die vergadering was het op de Schrift gegronde getuigenis aangaande de vervulling van Gods heilsbeloften in Jezus. Door de confrontatie met dat getuigenis voegde de Here „dagelijks toe aan de kring, die behouden werden" (Hand. 2: 47).

Het zijn dan ook in Hand. 4 niet leden van een ontrouwe kerk, die constateren dat het moment is gekomen waarop de ontrouwe kerk valse kerk is geworden, terwijl zij zelf dan 'de rest' zijn die behouden wordt. Zij waren reeds eerder uitgekozen als degenen die behouden werden uit 'dit verkeerde geslacht' (Hand. 2: 40). Dit heeft bepaald niet gewacht tot op het moment dat het Sanhedrin aan Petrus en Johannes bevel gaf „in het geheel niet meer te spreken over of te leren op gezag van de naam van Jezus" (Hand. 4: 18).

4.5. Daar komt nog iets bij.

P. de Vries acht de positie van o.m. de 'synodalen' gelijk aan die van 'de raad der ongelovige Joden met hun aanhang', ja, gelijk aan de heidenen en de volken van Ps. 2, zoals de broeders in de Jeruzalemse gemeente daarvan spraken in hun gebed tot God (Goud, 125, 116).

Zonder enig onderscheid wordt de verwerping van het apostolisch getuigenis aangaande de Christus Gods gelijk gesteld met het zich ophouden in een gemeenschap die het bindend opleggen van 'de valse leer over de veronderstelde wedergeboorte c.a.' aanvaardde (Getuigenis, 176). In 'Goud' lezen we: de 'synodalen' behoren niet „tot het verbondsvolk des HEEREN. Want evenals de ongelovige Joden, de roomsen en de hervormden werden de synodalen door Gods nieuwtestamentische verbondswraak uitgeroeid uit Gods verbond en gemeente" (129). Aldus onderwerpt P. de Vries c.s. de huidige situatie aan het schema dat hij in Hand. 4 en 5 meende te zien. Het recht daartoe ontleent hij aan de gelijkstelling van het meer macht en autoriteit aan zichzelf toekennen bij het Sanhedrin met het meer macht en autoriteit aan zichzelf toekennen bij de synoden in de 'synodale' gemeenschap.

4.6. De vraag mag gesteld worden, of het bij de Vrijmaking zo is toegegaan als de leer van P. de Vries c.s. wil. Die leer is o.m. een leer over het uitbannen. De toestand van o.m. de 'synodalen' is volgens P. de Vries c.s. te vergelijken met die van een afgesneden lid der kerk. Het verschil, aldus 'Goud', is alleen dit, „dat de eersten door de HEERE zelf werden buitengesloten, terwijl de tweede door de christelijke gemeente in de naam des Heren werd geëxcommuniceerd".

We denken hierbij aan hetgeen in Zond. 31 H. Cat. beleden wordt over uitbannen. Dit uitbannen geschiedt niet zo maar. Er moet verharding zijn, die zich openbaart in

confrontatie met aanhoudend vermaan. In die verharding blijkt dan het ongeloof ten aanzien van de Christus Gods.

Iets dergelijks zal ook het geval moeten zijn, wanneer, zoals P. de Vries c.s. stelt, o.m. de 'synodalen' zijn 'uitgeroeid uit Gods verbond en gemeente'.

Is het bij de Vrijmaking zo gesteld, dat bij verharding in de weg die de toenmalige synoden volgden, voor al degenen die haar volgden zulke uitroeiing te wachten stond?

In de Acte van Vrijmaking of Wederkeer, die, hoewel niet een officieel document in generale zin, toch bij plaatselijke vrijmaking grote betekenis heeft gehad, is iets dergelijks niet te lezen. Wel treffen wij daarin aan, dat in toetsing aan allerlei dat in Gereformeerde Kerken geldigheid heeft: diverse artikelen van de belijdenis en de kerkorde, geconstateerd werd, dat de gemeenschap van Woord en sacramenten verbroken was, omdat de oefening van die gemeenschap niet te verbinden was het buigen van de hals onder het juk dat door de synode van 1943/44 was opgelegd. Ook werd uitgesproken, dat „wij vanwege de Goddelijke roeping tot herstel der gebroken gemeenschap thans moeten komen tot afwerping van dit juk, dat is, tot weigering om hetzij met het woord, hetzij met de daad, hare besluiten voor vast en bondig te houden”.

Voorop stond dus de roeping om naar art. 28 N.B.G. de enigheid der kerk te onderhouden, „zich onderwerpende aan haar onderwijzing en tucht, de hals buigende onder het juk van Jezus Christus, en dienende de opbouwning der broeders”.

De Vrijmaking was het afwerpen van een vreemd juk, om onder het juk van Christus te kunnen blijven. Gevolg was, dat plaatselijk menigmaal een breuk ontstond ten opzichte van leden en voorgangers met wie men tevoren één lichaam had gevormd. Ging het daarbij zo toe als de leer van P. de Vries c.s. wil? Werd eerst aanhoudend vermaan toegepast, zodat in die weg tenslotte bleek dat het in de plaatselijke kerk eenzelfde situatie was als in Jeruzalem, gelijk in Hand. 4 en 5 daarvan gesproken zou zijn? Zodat dan hetzelfde verklaard kon worden als wat P. de Vries c.s. ten aanzien van de kerk te Nunspeet uitsprak? Geschiedde derhalve de Vrijmaking niet eerder dan wanneer men had kunnen constateren, dat God de gemeenschap waarin men verkeerde buitensloot en uitroeide?

Dat is generaal gezien niet het geval. De roeping naar art. 28 N.G.B. bepaalde de gang van zaken, zonder dat eerst een oordeel gefixeerd werd in de zin als P. de Vries c.s. wil.

4.7. We merken hierbij nog op, dat deze overwegingen zonder meer nog niet beslissend behoeven te zijn tegen hetgeen P. de Vries c.s. stelt.

De mogelijkheid is immers niet uitgesloten, dat ook al hebben mensen bij de Vrijmaking zo gehandeld als hierboven aan de hand van een belangrijk document werd weergegeven, de Here zelf wel buitensloot, en wel zo dat dit betrekking zou hebben op alle 'synodalen'. Maar hierover is nog het volgende te zeggen.

In de eerste plaats, dat we in onze overwegingen rekening hielden met het element van bestraffen zoals dat in de leer van P. de Vries c.s. een grote betekenis blijkt te hebben. Dit bestraffen, te vergelijken met het vermanen van Zond. 31 H. Cat., dat middellijk gezien noodzakelijk zou zijn om buitensluiting te kunnen constateren, troffen we in onze herinnering aan de Vrijmaking niet aan.

In de tweede plaats, en dit is het belangrijkste, dat P. de Vries c.s. hun leer over Gods buitensluiten, zoals bij de vrijmaking zou zijn geschied, niet hebben waargemaakt uit de Schrift. We hebben reeds het beroep op Hand. 4 en 5 nagegaan. We zouden ook nog kunnen wijzen op hetgeen het Oude Testament vermeldt van

Gods handelen met zijn afvallige volk. P. de Vries c.s. noemt vaak het Oude Testament. Maar hoe vaak zijn er beslissende momenten geweest waarop 'voorgangers' zichzelf meer macht en autoriteit toekenden dan het Woord van God, zonder de Heere dan alle leden van het volk uitroeide. Hij wilde hen niet verdelen en had hen nog niet van voor zijn aangezicht verworpen (2 Kon. 13: 23). Dit wil niet zeggen, dat de Here de zonde dan maar door de vingers zag en geen maatregelen nam. Maar Hij ging nog niet over tot het uiterste.

Uiteraard is met deze opmerking nog geen antwoord gegeven op allerlei vragen die b.v. in verband met de Vrijmaking gesteld kunnen worden met betrekking tot hen, die de weg der vrijmaking niet zijn ingeslagen. Maar het is ons thans met name hierom te doen, dat niet het op Schrift gegronde bewijs geleverd is voor de stelling, dat wanneer een synode zich zelf meer macht en autoriteit toekent dan het Woord van God, daaraan gekend kan worden dat God allen die het daardoor opgelegde juk niet hebben afgeworpen, heeft uitgeroeid.

Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat ook de belijdenis dergelijke leer niet volgt. In art. 28 N.G.B., dat toch geschreven is nadat door afwerping van het roomse juk de christgelovigen weer vergaderd werden in de zin zoals art. 27 daarvan spreekt, wordt niet gesteld, dat wie zich niet daarbij had gevoegd blijkbaar door God was uitgeroeid. De belijdenis stelt het anders: het is de plicht van alle gelovigen zich tot deze vergadering te voegen, en wie het niet doet handelt tegen de ordening van God. *Juist die ordening van God met betrekking tot de rechte vergadering der christgelovigen heeft beslissende betekenis gehad bij de Vrijmaking.*

Er werd niet gewacht op een moment, waarin zou blijken dat de Here sommigen uitroeide en anderen als een rest behield, doch er werd gelet op de roeping tot het permanent op zich nemen van het juk van Christus.

4.8. In dit verband zij er ook nog op gewezen, dat bij de Vrijmaking nauwlettend acht gegeven is op de concrete situatie: een generale synode, die besluitsbevoegdheid misbruikte en misvormde, en plaatselijke kerken, waar voorgangers en leden verantwoordelijkheden hadden gelijk ze in de belijdenis en de kerkorde op grond van de Schrift zijn vastgelegd. Met inachtneming daarvan kon gesproken worden van verbreking van de gemeenschap van Woord en sacramenten en van de noodzaak een vreemd juk af te werpen. Er werd dus niet gewerkt met een leer die eigenlijk daarboven uitgaat en de bepaling van de situatie aan de hand van de belijdenis en de kerkorde minder belangrijk acht.

We wijzen hierop, omdat we menen dat de wijze waarop P. de Vries c.s. zijn leer over Gods bondshandel toepast ten aanzien van de breuk tussen 'kerken binnen verband' en 'kerken buiten verband', getuigt van een minder belangrijk achten van wat met betrekking tot het kerkelijk samenleven is vastgelegd.

Ogenschijnlijk is dit niet het geval. P. de Vries c.s. wijst in de weerlegging van de particuliere synode op „de plicht tot oefening van kerkverband in de verlening van hulp aan hulpbehoevende kerken”, „geestelijke hulp in de vorm van bestraffing en bestrijding van de valse leer over Gods verbond en kerk”.

In de geschriften 'Getuigenis' en 'Goud' wordt herhaaldelijk gewezen op diverse artikelen van de kerkorde.

Zo wordt art. 41 genoemd, en opgemerkt: indien het bekend is, „dat in een plaatselijke kerk bijv. de kerkelijke tucht niet wordt geoefend zoals het moet naar Gods Woord, zal de praeses van de classis immers niet net moeten doen alsof zijn neus bloedt en hij - en de andere afgevaardigden - van niets weten! In dat geval zal hij zonder meer moeten spreken over de bekende nalatigheid zonder eerst te vragen naar de bekende weg. En de classis zal die nalatige kerkeraad dan moeten helpen

door hem Gods Woord te bedienen in een christelijke vermaning en terechtwijzing" (Goud, 9).

Deze woorden passen echter heel goed in de leer van P. de Vries c.s. Wanneer het een praeses is, die, evenals P. de Vries, voor zich weet, dat in een plaatselijke kerk een valse leer aanwezig is en niet wordt bestreden, moet hij getuigen en de classis zal hem moeten bijvallen. De vraag, of de praeses mogelijk met een eigen leer werkt en of zijn leer niet eerst getoetst dient te worden, voordat hij als praeses er effect aan verleent, wordt niet eens gesteld. Ook wordt geen rekening gehouden met de wijze waarop bepaalde zaken in een classis aan de orde dienen te komen. Wanneer bekend is, dat in een plaatselijke kerk inderdaad de kerkelijke tucht niet wordt geoefend zoals het moet naar Gods Woord, zijn er toch verantwoordelijkheden voor de zusterkerken, om zo nodig de zaak classicaal aan de orde te stellen. Dit kan toch niet afhangen van het weten van één persoon, die in een bepaalde vergadering het ambt van praeses heeft. Bovendien kan opgemerkt worden, dat art. 41 niet spreekt over een praeses, die voor zich iets weet en daarna handelt, maar van een praeses, die aan de afgevaardigden van de plaatselijke kerk een vraag dient te stellen, waarop zij hebben te antwoorden.

P. de Vries noemt ook art. 44, in deze zin: het is „zonder meer duidelijk dat als er in de kerken valse leer en ontrouw voorkomen, kerkvisitatoren een zeer belangrijke taak hebben om namens het kerkverband HULP te bieden. Zij moeten dan vermanen en weerleggen en bestraffen en de valse leer bestrijden" (10).

Maar ook hierbij moet opgemerkt worden, dat het niet de bedoeling is dat kerkvisitatoren, wanneer zij op de wijze van P. de Vries voor zich, krachtens een door hen begrepen uitspraak Gods, van oordeel zijn, dat een valse leer bestraft moet worden, deze bestraffing namens het kerkverband dienen toe te passen.

Art. 44 zegt, dat de kerkvisitatoren moeten toezien of plaatselijk alles geschiedt volgens de vastgestelde leer en orde „teneinde zij diegenen, die nalatig in het een of ander bevonden worden, in tijds mogen broederlijk vermanen". Dit bevinden zal toch dienen te geschieden aan de hand van wat vastgesteld is als geldend in de Gereformeerde Kerken. Kerkvisitatoren hebben niet een eigen 'profetisch gezag' of een eigen 'getuigenis'-bevoegdheid.

P. de Vries spreekt ook over hulp, „die de ene kerk binnen het verband aan de andere moet geven, door in tijden van algemeen optredende ontrouw en valse leer, aan vertrekkende leden attestaties mee te geven, waarin duidelijk wordt medegedeeld hoe het betreffende lidmaat, vooral op dat dan actuele en concrete punt van de strijd tegen de valse leer en ontrouw, zijn roeping heeft vervuld (art. 61 + 82 K.O.)" (10). Hier is volkomen doorzichtig, hoezeer P. de Vries bij wijze van voorbeeld denkt aan zijn eigen optreden krachtens het ambt aller gelovigen in bestraffing en bestrijding van een valse leer door verspreiding van de blauwe brief. De kerkeraad van Voorburg had hem en de zijnen attestaties moeten meegeven, waarin melding was gemaakt van de vervulling van hun roeping. Toen de kerkeraad dit naliet, heeft P. de Vries zelf maar voor dergelijk getuigenis gezorgd.

4.9. In de lijn van bovenstaande zegt P. de Vries c.s. in 'Getuigenis', dat de classis Harderwijk de kerk van Nunspeet had moeten vermanen en terechtwijzen, toen zij ontrouw was. In plaats daarvan oordeelde zij echter, dat de kerkeraad van Nunspeet het kerkverband verbroken heeft, „hetgeen zij aangrijpt om zich aan haar plicht tot vermanen en bestraffen te onttrekken" (181).

Nu is de plaats van de kerk te Nunspeet in het kerkverband niet het enige en ook niet het eerste geval geweest, waarmee de classis te maken kreeg. Het is begonnen met de plaats van de kerk te Wezep in het classicale verband.

P. de Vries c.s. geeft zelf in 'Getuigenis' een overzicht van de classicale besluiten met betrekking tot de samenleving (113 e.v.).

Op 1 september 1969 besloot de classis „op de kerk van Wezep, om 's Heren wil nogmaals een dringend appèl te doen om de kerkelijke gemeenschap met de zusterkerken in de classis op recht schriftuurlijke wijze te blijven onderhouden".

Hieruit blijkt dat de classis niet overijld handelde. Tegelijk besloot zij „de afgevaardigden van de kerk te Wezep op de eerstvolgende classisvergadering eerst dan te ontvangen indien deze kerk belooft op de in geding zijnde punten in de weg, die zij vrijwillig aanvaardde als akkoord van kerkelijke gemeenschap, het verband met de Gereformeerde Kerken in de classis te bewaren overeenkomstig de aangenomen orde". Zo moest de classis ook besluiten nemen ten aanzien van de kerken te Voorthuizen en Wapenveld.

Toen de classis op 6 december 1969 uitsprak, dat de kerkeraad van Nunspeet in feite het kerkverband verbroken had en daaraan voorwaarden verbond wat betreft de toelating van zijn afgevaardigden ter classicale vergadering, was dus al heel wat gepasseerd, waaruit de kerkeraad van Nunspeet kon begrijpen, dat ook zijn opstelling in het kerkverband niet recht was. Hij behoefde zich er niet over te beklagen dat de classis te spoedig met hem 'klaar' was of zich van hem 'af-maakte'.

Het bezwaar van P. de Vries is dan ook niet dat er te weinig vermaand is maar dat dit niet volgehouden is, „net zolang totdat zulk een ontrouwe kerk eventueel tot VALSE kerk is geworden" (117). Aan dat laatste heeft de classis zich naar zijn mening onttrokken. (Uiteraard hangt dit bezwaar, wat P. de Vries zelf betreft, in de lucht. De classis had immers met hen moeten constateren, dat de kerk te Nunspeet al buiten het verband geplaatst was, door de Here zelf.)

We krijgen van P. de Vries dus dit beeld van kerkverbandelijk handelen voorgesteld, dat een classis moet vermanen en bestraffen vanwege toelaten van een valse leer, totdat op de een of andere manier blijkt dat de betrokken kerk een valse kerk wordt.

Intussen worden de afgevaardigden van deze kerk toegelaten om deel te nemen aan de afhandeling van het agendum!

P. de Vries gaat er niet op in, dat bij constituering van een classis de kerken elkander aanvaarden, uitgaande van de aangenomen belijdenis en kerkorde en om in overeenstemming daarmee te handelen, en dat het daarmee in strijd zou zijn. wanneer een kerk wordt toegelaten die zich daaraan niet houdt. Alles, ook het kerkverbandelijk samenleven, wordt door hem gebracht onder het schema van zijn leer over Gods bondshandel.

4.10. Het gebonden zijn aan deze leer gaat bij hem zover, dat hij zelfs moeite deed om te weerspreken wat de classis had geoordeeld over het voorgaan van de predikanten Oosterhoff en Telder in Nunspeet. Het was naar zijn mening „zeer wel mogelijk - zelfs waarschijnlijk - dat de kerkeraad van Nunspeet de betreffende predikanten heeft verzocht om hun specifieke door de meerdere vergaderingen afgewezen leringen in Nunspeet niet vanaf de kansel te verkondigen".

Wel blijft dan over, dat de kerkeraad het er niet mee eens is, dat deze predikanten wegens hun leringen moeten worden geschorst, en als oorzaak daarvan ziet P. de Vries c.s. dat de kerkeraad „een god dient, die de zonde 'door de vingers ziet'." Als argument voor zijn gedachte, dat de kerkeraad waarschijnlijk deze predikanten verzocht hun afgewezen leringen niet te verkondigen, dient dat de kerkeraad voor de classis verklaarde dat deze predikanten „het goede Woord Gods zuiver hebben bedient'.

Het mag verbazingwekkend heten, dat P. de Vries in dit geval wil aannemen dat de kerkeraad betrouwbaar is in het spreken over het goede Woord Gods, maar dat dit

niet zo was, tomen de kerkeraad hem liet weten „dat de leer. die alhier geleerd wordt de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is".

Kennelijk moest het punt. waarop de classis ten aanzien van de kerk te Nunspeet tot een uitspraak was gekomen (het. voorgaan van genoemde predikanten), zoveel mogelijk verzwakt worden, om des te meer ruimte te krijgen voor de zaak waar het P. de Vries c.s. om te doen was: de bestraffing en bestrijding van een valse leer over verbond en kerk.

- 4.11.** Tot welke merkwaardigheden de leer van Gods bondshandel P. de Vries kon brengen moge ook nog blijken uit het volgende. In 'Goud' deelt hij mee, dat hij als lid van de kerk te Barendrecht de kerkeraad had gezegd dat deze zich van het avondmaal „diende te onthouden wegens zijn onbekeerlijkheid en ontrouw". Desondanks namen de predikant en de ouderlingen deel aan het avondmaal. „Wij wisten dus dat dit avondmaal verontreinigd werd en dat dus naar Zondag 30 van de Heidelbergse Catechismus daarmee de toorn Gods over de ganse gemeente werd verwekt. Desniettenstaande hebben we toch deelgenomen aan dat avondmaal. Die kerk was immers ondanks haar ontrouw geen VALSE kerk en dus een gemeente van Jezus Christus. Die avondmaalstafel was daarom de tafel des Heren, waartoe Hij als Gastheer ons noodde" (89). Wegblijven van het avondmaal zou voor P. de Vries betekend hebben, dat hij de ambtsdragers wegens hun onbekeerlijkheid zelf had afgehouden. Dit behoorde echter niet tot zijn roeping. „De verantwoordelijkheid hangt af van de roeping." Als een gemeentelid de kerkeraad vermaant wegens diens ontrouw, heeft hij gedaan wat tot zijn roeping behoort. Daarom is hij ook niet verantwoordelijk voor het aangaan van onboetvaardigen. En zij kunnen hem tijdens de avondmaalsviering niet van Christus afhouden (136, 137).

P. de Vries meent zulke avondsmaalsdeelname te kunnen verantwoorden ook tegenover de apostolische leer over het 'allen tezamen één lichaam zijn'. Betuig je „door aan éénzelfde avondmaalsdis plaats te nemen niet dat je één met elkander bent? Ziedaar het 'PROBLEEM' dat velen vandaag kwelt" (134). P. de Vries tracht dit probleem 'op te lossen' door te zeggen: bovengenoemd 'probleem' „gaat uit van het dilemma: óf je gaat aan het avondmaal en staat mede schuldig aan de zonde óf je gaat niet aan het avondmaal en hebt geen gemeenschap aan de zonde". Maar hij vindt dit een vals dilemma. „Want het is niet waar, dat het onmogelijk is om met zondaren aan één avondmaal deel te nemen zonder gemeenschap te hebben met het kwaad van die zondaren". Gemeenschap met elkander geschiedt via Christus. De onboetvaardigen hebben geen gemeenschap aan Christus. Dus hebben wij in het avondmaal geen gemeenschap met de zonden en misdrijven van de onboetvaardigen. Aldus P. de Vries. Hiermee is echter nog geen antwoord gegeven op het 'allen tezamen één lichaam'. Bovendien, wat kan men aan het avondmaal verwachten, wanneer Gods toorn over de ganse gemeente wordt verwekt? Is het in zo'n toornsituatie opdracht met onboetvaardig aan het avondmaal te zitten? Roept Christus daartoe?

P. de Vries vindt de oplossing erg eenvoudig. „Ieder moet namelijk alleen maar simpel gehoorzamen aan Gods geboden en zo zijn eigen roeping volbrengen." „Centraal staat niet het mijden van de zonde maar centraal staat het volbrengen van de eigen roeping." De grens ligt daar, „waar de ontrouwe kerk de gelovigen officieel verbiedt of verhindert om hun eigen roeping te vervullen op straffe van censuur of buitensluiting" (87, 93).

- 4.12.** Uit het voorgaande blijkt, dat de denkbeelden van P. de Vries c.s. over het bestraffen en bestrijden zich telkens losmaken van de concrete kerkelijke ordening. De werkelijkheid, dat het leven der kerken op grond van de Schrift is geordend en

geregeld en dat daaraan dan ook kritische maatstaven ontleend kunnen worden, om besluiten te nemen in geval van afwijking, wordt ondergeschikt gemaakt aan de leer van P. de Vries c.s. over Gods bondshandel.

Eén ding moet hierbij nog genoemd worden. De leer van P. de Vries wordt aangediend als onaantastbaar.

In 2.1. is reeds vermeld, dat P. de Vries c.s. werkt met de stelling, dat de HEERE uitspraak doet in zijn Woord, zodat het niet juist zou zijn wanneer een kerkelijke vergadering zou optreden als een rechterlijke instantie (zie ook 1.2.).

De mogelijkheid, dat P. de Vries c.s. ten onrechte iets aanziet voor een uitspraak van de Here, komt niet binnen het gezichtsveld.

We kunnen dit vergelijken met het ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords. Zij beloven door hun ondertekening, dat wanneer zij enig bedenken of gevoelen zouden krijgen tegen de aangenomen leer, zij dit aan bevoegde kerkelijke vergaderingen zullen voorleggen, opdat die het onderzoeken.

Het is zeer goed mogelijk, dat een dienaar des Woords voor zich overtuigd raakt, dat wat hij ziet in overeenstemming is met de uitspraak van Gods Woord. Maar hij mag zich niet individualistisch opstellen. Het leven in gebondenheid aan Gods Woord is een gemeenschappelijke zaak. Het gevoelen van één moet zich laten toetsen door de anderen. Zelfs het woord van nieuw-testamentische profeten moest beoordeeld worden door de anderen (1 Cor. 14: 29). En de profetie moest zijn naar gelang van ons geloof, naar de analogie van de door de apostelen geleerde geloofsinhoud (Rom. 12: 7). Hoeveel te meer geldt dit voor dienaren des Woords van thans.

Niet minder dient dit te gelden, wanneer een kerklid zich opmaakt om de hele kerkelijke samenleving te confronteren met zijn leer over Gods bondshandel.

In dit verband doet het niet ter zake of P. de Vries c.s. voor zich meent, dat hij niet in strijd komt met de belijdenis of zelfs geheel in overeenstemming met de belijdenis spreekt. Wanneer hij de kerkelijke samenleving wil bepalen bij wat hij ziet als de uitspraak des Heren, ligt het voor de hand, dat dit ook beoordeeld kan worden en een uitspraak daarover kan worden gedaan.

Het is een valse tegenstelling, wanneer P. de Vries c.s. in de brief tegen de particuliere synode zegt: wij wenden „ons niet tot u om nu eens van u te horen of de huidige valse leer over verbond en kerk al dan niet een valse leer is, en of wij dus al dan niet terecht wegens onze strijd tegen die leer werden buitengesloten. Immers dat is een zaak, die niet door u of door de meerderheid in de kerk wordt uitgemaakt, maar DOOR GODS WOORD ALLEEN; vgl. art. 7 van de N.G.B."

P. de Vries c.s. ziet er aan voorbij, dat hij evenzeer als een synode is onderworpen aan Gods Woord, en dat dit Woord Gods tot allen is uitgegaan. Wat één meent te zien, moet zich laten toetsen door de anderen naar dat Woord.

P. de Vries c.s. is echter zo zeer overtuigd van het goed recht van zijn inzicht, dat dit laten toetsen bij voorbaat wordt uitgesloten.

Vandaar b.v. deze woorden aan het adres van de kerkeraad van 't Harde: meermalen is „onzerzijds aan u voorgehouden, dat in ons Christus Zelf aan uw deur stond en klopte, en bent u vermaand Hem toch open te doen, opdat u een gemeente van Hem mocht blijven" (Getuigenis, 172).

En ook deze woorden in 'Goud': de „Heere heeft het zo geleid, dat in ons geval de kerken voor de beslissende keus gesteld worden.". En: „indien er in Hattem geen bekering komt maar verharding en men daar Christus zelf in zijn dienaren buitensluit, dan worden de ontrouwe vrijgemaakten door Gods nieuw-testamentische verbondswraak uitgeroeid uit Gods verbond en gemeente" (131). Zo ook in het slot van de brief aan de synode: wij bidden u: „dient de Heerser die u gekocht heeft, en

bewaar en oefen de gemeenschap der heiligen met ons, dat is met de Heilige Algemene Christelijke Kerk van alle eeuwen".

5. *Opzet.*

- 5.1.** Voordat we komen tot een afsluiting van dit rapport, dient nog onderzocht te worden hoe te oordelen is over de toezending van 'Goud'. Het is met deze toezending wat anders dan met 'Getuigenis'. Dit laatste dient als bijlage bij een brief die gericht is tegen de particuliere synode van Gelderland 1970. 'Goud' is niet als bijlage gezonden, maar rechtstreeks op de synode-tafel gedeponeerd. Een brief dient ter begeleiding daarvan. In 1.4. hebben we reeds kort samengevat weergegeven welke bedoelingen P. de Vries volgens de begeleidingsbrief heeft met het toezenden van 'Goud'. Het is hem te doen om levering van het bewijs, dat vele besluiten van meerdere vergaderingen uitgingen van en gebaseerd waren op een valse leer en ontrouw'. Over de motivering van P. de Vries, waarom hij het bewijs niet levert in de vorm van een bezwaarschrift, gaven we reeds informatie in 2.1. De tweede doelstelling in het voorleggen van 'Goud' sluit bij de eerste aan. De synode zal bij vele zaken direct te maken krijgen met de ontrouw en valse leer, die in 'Goud' bestreden wordt. Laat de synode geen nieuwe besluiten nemen, die daarop gebaseerd zijn. En laat zij waar mogelijk de ontrouw en valse leer bestraffen en bestrijden. Een derde doelstelling is, dat de synode het beleid van de deputaten-curatoren ernstig zal afkeuren, n.l. terzake van het o.m. door prof. J. Kamphuis gegeven onderwijs, dat in 'Goud' is weerlegd en bestreden. Ook aan hen was 'Goud' toegezonden. Maar ze hebben geen enkele poging ondernomen om dit onderwijs te rectificeren en/ of te verhinderen.
- 5.2.** Nu heeft de synode het verslag van de deputaten-curatoren reeds behandeld. Daarbij is echter de door P. de Vries genoemde zaak niet aan de orde geweest. Uiteraard is dit geen verhindering thans alsnog er mee bezig te zijn. Wel moet hierbij worden opgemerkt, dat de synode reeds gehandeld heeft over een beschuldiging tegen prof. Kamphuis, dat hij in zijn publieke schrijven over de roeping der gelovigen in de kerken te Koog-Zaandijk en Wormerveer tot scheurmaking zou hebben opgewekt. Deze beschuldiging, door de synode afgewezen, heeft, materieel gezien, een verbinding met hetgeen P. de Vries in 'Goud' schrijft. Ook hij werkt met de beschuldiging van scheurmaking. Maar hij bouwt het helemaal op vanuit zijn leer over Gods bondshandel. Hij zegt daardoor veel meer dan de kerkeraad van Maassluis. Naar zijn oordeel is het een bewijs van Gods toorn, dat en zoals er een breuk is gekomen tussen 'kerken binnen verband' en 'kerken buiten verband'. De Here bezoekt daarin de ontrouw, dat Zijn verbondswraak niet in de Vrijmaking is gezien. Aan de hand van artikelen van prof. Kamphuis, die gebundeld zijn in zijn boek 'Verkenningen III', meent P. de Vries te kunnen aantonen, dat prof. Kamphuis een leiding gegeven heeft, die gekenmerkt wordt door zelotisch activisme, voortkomend uit ongeloof ten aanzien van Gods bondshandel. Ook constateren we, dat de synode reeds bezig was met het vormen van een oordeel over bezwaren tegen uitspraken van de synode van Hoogeveen met betrekking tot het kerkverband.
- 5.3.** De vraag is nu, of de synode alsnog moet ingaan op het vele, dat P. de Vries aanvoert als bewijs dat er in de kerk een valse leer aan het werk is. In het kader van onze beoordeling van de weerlegging van hetgeen de particuliere synode van Gelderland 1970 heeft uitgesproken, is reeds veel ter sprake geweest.

'Getuigenis' was daarbij het eerst aan bod voor documentatie, maar omdat daarin naar 'Goud' verwezen wordt, hebben we diverse onderdelen daarvan ook in rekening gebracht.

We staan nu echter voor de vraag of 'Goud', afgezien van 'Getuigenis', aanvaard moet worden als bewijsvoering naar, zoals P. de Vries meent, art. 31 K.O. Hij stelt nadrukkelijk, dat het bewijs in 'Goud' niet geleverd wordt in het kader van een appèl, maar in het kader van ratificatie. Hij meent te kunnen bewijzen, dat vele besluiten ten aanzien van het kerkverband zijn voortgekomen uit een verkeerde leer. Maar hij acht het principieel onmogelijk de weg van een bezwaarschrift te volgen. De onderhavige besluiten zijn duidelijk in strijd met Gods Woord en Wil. De gevolgde methode van bewijs-levering hangt dus helemaal samen met wat we eerder in 4.9. signaleerden.

In verband met 'Getuigenis' hebben we hierin geen verhindering gezien om nader in te gaan op de leer, die hier achter werkt. Het ging immers om de laatste ernst. De begeleidingsbrief bij 'Goud' heeft echter niet het kenmerk van de laatste ernst. Daar komt bij, dat P. de Vries wel zegt, dat vele besluiten genomen zijn, die uitgingen van een valse leer, maar nalaat aan de synode bepaalde besluiten voor te leggen, waarvan dit concreet wordt aangetoond.

In 'Getuigenis' gaf hij wèl een weerlegging van bepaalde besluiten van mindere vergaderingen. Maar bij het toezenden van 'Goud' achtte P. de Vries zich blijkbaar vrij van de last om bepaalde besluiten te weerleggen en revisie daarvan te vragen. Hij geeft zijn bewijs-levering, door vanuit zijn leer over Gods bondshandel allerlei besprekingen te wijden aan artikelen, die prof. Kamphuis geschreven heeft, en naar aanleiding daarvan diverse uitweidingen op speciale aspecten te geven. In 'Getuigenis' merkt hij op, dat er thans zoveel kerkelijke besluiten bestaan, die in strijd zijn met Gods Woord, „dat, indien wij die alle in de z.g. 'kerkelijke weg' moesten gaan weerleggen - op straffe van er anders aan gebonden te zijn - wij daaraan ten onder zouden gaan" (180) Hij zegt dit in verband met de overweging van de classis Harderwijk, dat een kerkeraad gehouden is aan te dringen op revisie van een besluit, wanneer hij meent dat door dat besluit de enigheid der leer geschonden wordt.

Zijn verzoek is, geen nieuwe besluiten te nemen op basis van de valse leer en waar mogelijk deze leer te bestraffen en te bestrijden, maar hij verbindt dit niet aan enig bepaald revisieverzoek. Nu we in verband met de brief tegen de particuliere synode al een oordeel hebben gegeven over de leer van P. de Vries c.s. aangaande Gods bondshandel, mag de synode zich te meer vrij weten om thans niet alsnog in te gaan op wat P. de Vries noemt zijn bewijs-levering in 'Goud'.

5.4. Dan rest nu nog het verzoek van P. de Vries om het beleid van de deputaten-curatoren ernstig af te keuren.

Hij had hun 'Goud' toegezonden, omdat daarin „wordt aangetoond, dat het onderwijs van prof. J. Kamphuis op enkele belangrijke punten in strijd is met Schrift en Kerkenordening". Hij voegde hieraan toe: de ernst daarvan is des te groter „omdat de kerken vrij algemeen dit onderwijs zijn nagevolgd, hetgeen mede heeft geleid tot de breuk tussen kerken 'binnen' en 'buiten' verband". In het slot wees hij op de roeping van de curatoren er voor te waken, dat hoogleraren bij de zuivere leer der Schrift verblijven. In een brief aan de president-curator ging hij nog nadrukkelijk in op het feit dat hij geen 'bezwaarschrift' had gezonden. Een bezwaarschrift schrijven is de materie van het bezwaar ter discussie stellen, althans onderwerpen aan het oordeel van mensen. In dit geval echter, aldus P. de Vries, ging het om openbare leringen, die in strijd zijn met Gods Woord en/ of de kerkorde.

Het antwoord van de deputaten-curatoren was heel kort.

De opzet van 'Goud' maakte een behandeling door de vergadering van deputaten-curatoren onmogelijk.

De vraag is nu: wat wordt bedoeld met 'de opzet'?

Moet gedacht worden aan de zoëven gememoreerde methode: geen bezwaarschrift, want Gods Woord staat niet ter discussie? Of hebben we te denken aan het slot van de brief aan de president-curator, waarin van de bedoeling van de toezending van 'Goud' gezegd wordt: „dat u het zult lezen en daardoor overtuigd zult worden van uw eigen nalatigheid en ontrouw, opdat u zich zult bekeren?”

Of slaat het op hetgeen in het begin van 'Goud' gezegd wordt over het doel van de open brief aan prof. Kamphuis?

„Het zou in de eerste plaats de taak van uw kerkeraad, van curatoren, ja van al de kerken in het verband zijn geweest om u terecht te wijzen en u in het openbaar te weerleggen. Nu zij echter allen ontrouw zijn blijft het desalniettemin de roeping aller gelovigen om tot het uiterste te strijden voor het geloof, dat eenmaal den heiligen overgeleverd is. Ja, nu behoort dit meer dan ooit tot het ambt aller gelovigen. Vandaar dus deze brief" (4).

Hier kan nog bij opgemerkt worden, dat P. de Vries daaraan vooraf laat gaan een vergelijking van zijn schrijven van een brief met Judas' brief, die in de Bijbel is opgenomen. Judas beriep zich niet op een bijzonder ambt, „waaraan hij bevoegdheid zon ontlenen om de brief te schrijven". Zijn brief is „niet meer dan een vermaning krachtens het ambt aller gelovigen", waarbij hij zich beroept op het apostolisch getuigenis. Zo heeft Judas vermaand „tot het uiterste te strijden voor het geloof, dat eenmaal den heiligen overgeleverd is". En zo presenteerde P. de Vries ook zijn brief, krachtens het ambt aller gelovigen. De brief mocht niet beschouwd worden als „een ongevraagd en vrijblijvend discussiestuk" van de een of ander, als van een bemoeial, die optreedt alsof hij het curatorium is". Dezelfde Petrus die tegen het kwaad van een bemoeial waarschuwde, gebod ook: „Spreekt iemand, laten het woorden zijn als van God, dient iemand, laat het zijn als dit kracht, door God verleend" (3).

Prof. Kamphuis moest dus niet de Heilige Geest Gods bedroeven. Dit gold niet alleen prof. Kamphuis, maar allen in de kerk. De brief van P. de Vries heeft immers „een open karakter" (4).

5.5. We menen, dat we bij de vraag, wat de curatoren bedoeld hebben met de opzet van 'Goud', niet een exclusieve keus behoeven te maken uit de hierboven genoemde mogelijkheden. Het één hangt met het ander samen.

P. de Vries stelt 'Goud' voor als niet-discussiabel, althans tenminste wat betreft zijn weerlegging van een valse leer, vanwaaruit ook prof. Kamphuis zou hebben geschreven. Het zijn in zijn brief woorden als van God, van eenzelfde gewicht als de woorden van Judas. De curatoren konden niet anders doen dan lezen, zich laten overtuigen en zich bekeren.

Daarop hebben de curatoren geantwoord: een behandeling door de vergadering van deputaten-curatoren is door de opzet van 'Goud' onmogelijk gemaakt. We verstaan dit: de brief van Judas gaat men toch ook niet behandelen, d.w.z. onder meer, de vraag stellen: heeft die broeder gelijk, niet alleen in zijn constateren van feiten, maar ook in zijn uitgangspunten bij de beoordeling daarvan?

Na alles wat in 4.9. reeds is gezegd over onderwerping aan Gods Woord en toetsingsplicht, kunnen we nu kort zijn. 'Goud' wordt, althans wat de hoofdzaak betreft, aangediend als gezaghebbend: een kerklid houdt als gelovige de uitspraak des Heren voor, waaraan ook de curatoren onderworpen zijn. Hier komt tevens hetzelfde aan het licht dat we in 4.9. zagen: het optreden van P. de Vries onttrekt

zich aan de concrete situatie, waarin toedeling van onderscheidene bevoegdheden en verantwoordelijkheden te zien is. Het is het optreden van een profeet, die zichzelf in zijn profetisch spreken niet laat beoordelen.

- 5.6.** In het geval van 'Getuigenis' hebben we de hoofdzaak beoordeeld, omdat het duidelijk gaat om 3 mensen, die alleen zijn komen te staan. Wel zijn ze „gedachtig aan de belofte, dat waar twee of drie bijeen zijn in 's Heren Naam, Hij in hun midden is" (87). Maar ook schrijven zij: „Het blijft onze roeping ons te voegen bij een KERK des Heren, waar getrouwe ambtsdragers Zijn volk weiden, daar dit naar Ef. 4 de weg is, waarlangs het God belieft ons te behouden". Zij hebben zich tot de synode gewend „als leden van Christus, die terwille van de gehoorzaamheid aan hun Heer werden buitengesloten, en die tot op heden werden verhinderd zich in trouw aan de geboden des Heren te voegen bij één der kerken, wier meeste vergadering gij zijt". Daarom was het de moeite waard hun leer te beoordelen, opdat het hun duidelijk moge worden dat de verhindering bij henzelf ligt, en zij hun plaats in de kerk weer innemen.

Wat 'Goud' betreft kan nu gezegd worden: uw opzet deugt niet. Wij betwisten u niet het recht om hartelijk overtuigd te zijn, dat u oordeelt naar Gods Woord. Maar laat ons dan ook het recht om te beoordelen wat u zegt, en wel naar datzelfde Woord van God. Want het is zoals art. 7 N.G.B. het stelt: men mag „gener mensen schriften gelijk stellen met de Goddelijke Schriften ... gelijk ons de apostelen geleerd hebben, zeggende: Beproeft de geesten, of zij uit God zijn, 1 Joh. 4: 1".

Daarom is er, gezien het antwoord van de deputaten-curatoren, voor de synode geen reden om hun beleid af te keuren.

6. *Slotsom.*

- 6.1.** Als P. de Vries c.s. zegt, dat zij getuigen tegen hetgeen naar Gods Woord ontrouw en valse leer is, opdat de synode haar eigen roeping zal vervullen in bestrijding en bestraffing daarvan, zal geantwoord kunnen worden, dat zij ten onrechte hun leer over Gods bondshandel als criterium stellen ter beoordeling van wat ontrouw en valse leer is, en ten onrechte hun leer boven toetsing verheven achten.

Als P. de Vries c.s. zegt, dat de synode haar eigen roeping heeft ten aanzien van de ontrouwe provincie Gelderland, waar een particuliere synode de ontrouw en valse leer bevorderde, zal geantwoord kunnen worden

- a. dat de particuliere synode ten onrechte niet is ingegaan op de weerlegging van P. de Vries c.s., toen zij stelde, dat de classis Harderwijk in feite aan het verzoek van P. de Vries c.s. had voldaan;
- b. dat de weerlegging van de overweging der particuliere synode betreffende de eenheid der kerken als grond in het zich houden aan het Woord der Waarheid, ten onrechte uitgaat van de leer van P. de Vries c.s. over Gods bondshandel, en in feite negeert de vastgestelde regeling van het kerkelijk samenleven;
- c. dat de weerlegging van hetgeen de particuliere synode oordeelde over het laten voorgaan van bepaalde predikanten, weersprekt wat P. de Vries c.s. zelf stelde omtrent de door de kerkeraad van Nunspeet voorgedragen leer;
- d. dat uit het feit, dat de classis Harderwijk eerst de instructie van de kerkeraad van Hattem behandelde, niet valt af te leiden, dat de classis bij voorbaat niet wilde voldoen aan het verzoek van P. de Vries c.s.;
- e. dat het oordeel van P. de Vries c.s. over de bedoeling van de particuliere synode, als ware het er om te doen hen te doen vallen in de kuil van het verderf, bewijst tot welke vergaande uitspraken hun onaantastbaar gemaakte leer over Gods bondshandel hen brengt;

- f. dat ook het oordeel over de opwekking van de particuliere synode om zich te stellen onder het juk van Christus in de kerk te 't Harde, als zou dit betekenen dat zij zich dienen te voegen bij een valse kerk, ten onrechte uitgaat van hun leer over Gods bondshandel.

Als P. de Vries c.s. zegt, dat afwijzing van hun getuigenis en opwekking om zich te voegen bij de kerk te 't Harde zou betekenen, dat kerken die dit zouden goedkeuren daardoor valse kerken zouden worden, zal daarop geantwoord kunnen worden, dat hun eigen leer hen in een volstrekt, niet op de Schrift gegrond, isolement voert, waaruit zij zich moeten laten behouden.

- 6.2.** Als P. de Vries zegt, dat toezending van 'Goud' dient als bewijs naar art. 31 K.O. aangaande een valse leer en ontrouw, die de scheuring tussen 'kerken binnen verband' en 'kerken buiten verband' tot gevolg heeft, kan geantwoord worden, dat de methode van bewijs-levering wijst op een dwingend gevolg van een verkeerde presentatie van een eigen leer.

Als P. de Vries verzoekt, de ontrouw en valse leer te bestraffen, en te bestrijden, kan geantwoord worden, dat de synode de aan haar voorgelegde zaken dient te beoordelen naar hetgeen op grond van de Schrift is vastgelegd in belijdenis en kerkorde.

Als P. de Vries verzoekt het beleid van de deputaten-curatoren ten aanzien van het in 'Goud' weerlegde en bestreden onderwijs ernstig af te keuren, kan geantwoord worden, dat er goede grond voor de deputaten-curatoren was om te zeggen, dat de opzet van 'Goud' behandeling door de vergadering van deputaten-curatoren onmogelijk maakte.

- 6.3.** We menen, dat het goed zal zijn twee brieven te verzenden, één aan de 3 ondertekenaars van de brief tegen de particuliere synode van Gelderland 1970, en één aan P. de Vries in verband met de toezending van 'Goud'.

In die brieven kan dan, eventueel met toezending van dit rapport, het voornaamste van wat hier naar voren is gekomen, worden samengevat en aan de betrokkenen worden voorgelegd, om hen er toe te bewegen dat zij hun uitgangspunt laten varen en hun optreden veranderen.

Er kan daarbij een kort antwoord worden gegeven op de doelstellingen die in de brief tegen de particuliere synode en in de begeleidingsbrief bij 'Goud' genoemd zijn (zie 6.1. en 6.2.).

De briefvorm komt ons in dit geval voor als de beste methode. Tegenover een presentatie als waarmee de synode in dit geval te maken kreeg, past de gebruikelijke besluitvorm minder goed. Nu voor anderen de laatste ernst wat betreft het ambt aller gelovigen en het kerklidmaatschap aan de orde is, dient een vorm gekozen te worden, waarin dezerzijds ook de laatste ernst het beste onder woorden kan worden gebracht.

BIJLAGE 20

(Acta artt. 229, 230, 241-243, 245-247, 249-251)

RAPPORT VAN DE COMMISSIE AD HOC BETREFFENDE DOOP VAN GEADOPTEEERDE KINDEREN

1. *Het resultaat van een lange kerkelijke weg.*

1.1. Aan de synode zijn ruim veertig stukken voorgelegd, die alle op een of andere wijze verband houden met het besluit van de generale synode van Hoogeveen, 1969/70, Acta art. 376.

Met dit besluit kwam de generale synode tot afhandeling van een voorstel, dat de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964 aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven had voorgelegd.

Van 1964 tot 1970 is de vraag betreffende het dopen van wettig geadopteerde kinderen op generaal-synodaal niveau aan de orde geweest. De vraag kwam echter reeds voor op het agendum van de generale synode van Bunschoten-Spakenburg 1958/59. Van 1958 tot 1970 is een lange periode.

1.2. Een lid van de kerk te Beverwijk heeft hij de synode van Bunschoten-Spakenburg bezwaren aanhangig gemaakt tegen „een decisie van de synode van Dordrecht 1618/ 19 betreffende het niet-dopen van door Christenen aangenomen heidenkinderen”.¹

Hij verzocht de synode o.m. uit te spreken

„dat voornoemde uitspraak niet geldt voor wettig door gelovigen aangenomen kinderen van ongelovige ouders”;

„dat een gelovige, belijdend lidmaat ener Gereformeerde Kerk, indien hij een kind van ongelovige ouders als zijn wettig kind heeft aanvaard en erkend, en mits deze erkenning is bevestigd door een vonnis van de rechterlijke macht, van Godswege geroepen is, de Heilige Doop voor dit kind aan te vragen”;

„dat gezien deze roeping, de desbetreffende kerkeraad geroepen is de Heilige Doop aan een dusdanig kind te bedienen”²

Daaraan was reeds vooraf gegaan een uitspraak van de classis Haarlem op 10 mei 1958,

„dat op grond van de Heilige Schrift, met name Genesis 17: 10-14; Exodus 12: 43-49; Handelingen 2: 39, de door gelovigen volledig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen;

dat de uitspraak van de synode van Dordrecht 1618/19 hier geen hindernis kan bieden, als handelende over, een andere materie, nl een bepaalde zendingsmethode”.³

De synode van Bunschoten Spakenburg besloot

„zich zowel van een toestemmend als van een afwijzend antwoord te onthouden”. Haar overwegingen waren

„dat het noodzakelijk is - gezien de noodzaak ener uniforme doopspractijk - dat de materie, aan dit verzoek verbonden eerst in de Kerken grondig wordt besproken, temeer daar argumenten, die nadere overweging behoeven, zowel voor als tegen inwilliging van het gedane verzoek bijgebracht (kunnen) worden”;

dat dit „nog niet genoegzaam is geschied, mede omdat de adoptiewet eerst 1 november 1956 in werking trad”.⁴

1.3. Het rapport van commissie III, dat het materiaal voor dit besluit bood, haalt eerst iets aan uit het boek van dr. H. Kaajan 'De groote Synode van Dordrecht in 1618/19'. Dit gedeelte eindigt met het besluit, dat antwoord was op de vraag „Oftmen de kinderen der Heydenen, in Oost- indiën sal mogen doopen, die teenenmael overgegaen syn, in de familie der Christenen, ende die een Christen hebben, die belouet, deseluyge in de Christelyke religie op te voeden”.⁵

Het besluit van 1618/19 luidde

„dat ze, hoewel zij hetzij door opneming in christelijke gezinnen, hetzij door adoptie daarin waren ingelijfd, niet gedoopt mogen worden, eer ze tot dié jaren gekomen waren, dat ze naar hun bevattings-

¹ Rapport commissie III g.s 1958/59, Acta' pag. 178

² Idem, pag. 178

³ Idem, pag. 180.

⁴ Acta g.s. 1958/59, art. 97.

⁵ Acta g.s. 1958/59, pag 179

vermogen in de eerste beginselen der christelijke religie kunnen onderwezen worden en onderwezen zijn".⁶

Vervolgens citeert het rapport de adoptiewet van 1956.

In het derde deel noemt de commissie argumenten pro en contra.

Wat het pro-standpunt betreft is het betoog als volgt.

Zijn geadopteerde kinderen in Christus geheiligd en dienen ze daarom gerekend te worden als lidmaten van zijn gemeente? Speciale aandacht wordt besteed aan 1 Cor. 7: 14, de woorden 'geheiligd' en 'heilig'. Heeft dit te maken „met de omstandigheid, dat deze personen tijdens hun leven gesteld zijn krachtens een soevereine beschikkingsdaad Gods in de rechtspositie van 'afgezonderden van de wereld', dan zal dit element zijn gevolgen hebben ten aanzien van de rechtspositie in het verbond Gods, waarin de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen van ongelovigen zijn gesteld". De Nederlandse wet stelt ze „in de positie van wettige in het nieuwe gezin ingelijfde kinderen, als waren het wettige, eigen kinderen".

„Wanneer de in 1 Cor. 7 bedoelde kinderen heilig zijn verklaard vanwege het feit dat zij plaats innemen in een gezin, waarvan vader of moeder Christus' heerschappij heeft erkend en aanvaard, dan geldt dit mutatis mutandis evenzeer van de door gelovigen geadopteerde kinderen van ongelovige ouders".

Vanuit deze Schriftplaats zou nieuw licht vallen op Gen. 17: 10-14. „Wat duidelijk uit Genesis naar voren springt, is dit: dat in Abrams tent geen onbesnedene zal gevonden worden (17: 10). In Abrams tent is de gemeente des HEEREN, geheiligd, afgezonderd van de volkeren der wereld. Het teken der afzondering is de besnijdenis".

Tot deze gemeente rekent de Here ook de met geld gekochten. „Tot deze allen komt de HEERE met de grondregel van zijn verbond: Ik ben de HEERE uw God!" Inzake Ex 12: 43-49 heet het de met geld gekochte is onder het verbondsvolk opgenomen door het feit van die koop zelf. „Deze is eigendom geworden en staat onder zeggenschap, en mitsdien ook onder de verantwoordelijkheid van de heer des huizes, en niet alleen van hem, maar van de gehele verbondsgemeente."

De rechtspositie van geadopteerde kinderen is te vergelijken, met name wat aangaat de kwestie van eigendom en zeggenschap, met die van de met geld gekochten. Dit pleit vóór het dopen van die kinderen.

Inzake Hand. 2: 39 wordt niet alleen gewezen op: „en allen die daar verre zijn, zovelen de HEERE onze God er toe roepen zal", maar ook op: „en uw kinderen", „mits dit laatste maar gezien wordt in het rechtsverband waarin God ook de kinderen der slaven had gesteld".

Afgezien van de betekenis van Zond. 10 in dezen (Gods vaderlijke hand), is het kind vanwege het gesteld zijn onder de zeggenschap van deze gelovige ouders gezet onder de genadeheerschappij van Christus.

De achtergronden van de adoptiewet zijn thans niet ter zake, „omdat de wet een geordend gegeven is, dat als zodanig ook door het kerkvolk is te erkennen en te aanvaarden" (N.G.B. art. 36).⁷

Van het contra-standpunt wordt het volgende weergegeven.

God trekt de verbondslijn door in de geslachten.

Mensen, die niet van het zaad van Abraham waren, konden niet anders ingelijfd worden in het volk van Abraham dan „door de gelovige aanvaarding van het Woord en de beloften, die God gaf aan Abraham en zijn zaad." „In dit verband is van betekenis hetgeen de apostel Paulus schrijft in Romeinen 9-11."

In 1 Cor. 7: 14 handelt Paulus niet over de vraag waarom de kinderen van een gelovig geworden Corinthische vader of moeder heilig kunnen heten. Het gaat over de vraag of de gelovige partij de ongelovige moest verlaten. Was er bij deze laatste bewilliging. „dat de gelovige partij onverhinderd de Christelijke roeping kan volbrengen", dan staat Paulus toe, dat zij bij elkaar blijven, „want dan is de ongelovige partij 'geheiligd'."

„Is de mogelijkheid die een door mensen afgekondigde wet (Burgerlijk Wetboek) stelt in staat een weg te zijn waarlangs de HEERE sommige kinderen als Zijn kinderen aanneemt? Er zouden allerlei (ook verkeerde) motieven kunnen zijn, op grond waarvan man en vrouw een kind adopteren. Is dat kind dan 'kind des HEEREN' geworden?"

Is dan op zodanig kind Dordtse Leerregels 1, 17 ook van toepassing?

De Schrift doet klaar zien, „dat de verbondszegen zowel als de verbondsvloek zich krachtig voortzet

⁶ Idem, pag. 180; het citaat is overgenomen via Joh. Jansen, 'Korte Verklaring van de Kerkenordening', 2e druk.

⁷ Idem, pag. 182-184.

juist in de geslachten van het verbond".

De factor, dat geadopteerde kinderen niet gedoopt zullen kunnen worden, mag ook wel deel uitmaken van „de overwegingen, die man en vrouw zullen hebben, alvorens zij tot adoptie overgaan".

Gaat de adoptiewet niet te ver „in het losmaken van dat wat onder Gods bestel en naar Zijn ordening is gegroeid? En mogen de gelovigen daar dan aan medewerken?"⁸

De commissie was van oordeel, dat zelfs „indien Uw vergadering een eenparig gevoelen zou hebben inzake de materie van dit verzoek", het zeer ongewenst zou zijn „thans in een zodanige zaak een besluit te nemen, hetwelk uiteraard voor vast en bondig is te houden". De materie is in het verkeer der kerken niet zodanig doorgesproken, „dat deze generale synode in feite niet anders zou hebben te doen dan vast te leggen in kerkelijke besluiten van datgene wat in dezen gegroeid is in de Kerken".⁹

- 1.4. De synode van 1958/59 achtte het noodzakelijk, dat de materie eerst in de kerken grondig wordt besproken. Zij benoemde niet deputaten om de kerken met een rapport te dienen.

In de Acta van de generale synode van Assen 1961, is niets te vinden dat zou kunnen wijzen op enig resultaat van grondige bespreking in de kerken. Het werd 1964, eer een generale synode een resultaat op tafel kreeg. De particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964 had de volgende uitspraak gedaan:

„Dat op grond van de Heilige schrift, m.n. GEN. 17: 10-14; EXOD. 12: 43-49; HAND. 2: 39; 1 KOR. 7: 14. en van de belijdenis der kerk t.a.v. het ambt der overheden, art. 36 N.G.B. vgl. ROM. 13: 1-7, de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen; dat de uitspraak van de Nationale Synode van Dordrecht 1618/19 hiertegen geen hindernis kan bieden, daar zij werd gegeven in een situatie, waarin van geen wettelijke regeling der adoptie sprake was, gelijk thans in het Burgerlijk Wetboek van het Koninkrijk der Nederlanden. art. 344. geregeld, terwijl mede gezegde uitspraak van Dordt zien meer bijzonder richtte tegen een bepaalde 'zendingsmethode'¹⁰

"Zij stelde de synode van Rotterdam-Delfshaven 1964 voor deze uitspraak over te nemen en mitsdien zelf deze uitspraak te doen, (in de tekst van het besluit der generale synode, Acta art. 538b, wordt gezegd, dat de particuliere synode mededeling deed van haar uitspraak en verder verzocht te verklaren, dat de uitspraak van Dordrecht geen hindernis biedt tegen de doop van wettig geadopteerde kinderen. Dit is geen nauwkeurige weergave van het werkelijke voorstel. Deze onzorgvuldige weergave heeft sindsdien een vaste plaats gekregen in alle concepten voor een besluit en in het uiteindelijk genomen besluit van 1970.;

- 1.5. De particuliere synode Zeeland, Noord-Brabant, Limburg deed haar voorstel vergezeld gaan van een rapport, „dat eerst de kerken in de classis Axel en vervolgens de kerken van het Particuliere ressort ter voorbereiding van bovengenoemde uitspraak heeft gediend".¹¹ Dit rapport is niet als bijlage in de Acta van de generale synode 1964/ 65opgenomen. We noemen hieruit het volgende.

De adoptiewet moet gezien worden als een noodmaatregel in een zondige wereld, „allereerst en wel voornamelijk uit een oogpunt van kindbescherming, die noodzakelijk is geworden, omdat het kind de meest natuurlijke bescherming, die in een eigen tehuis van eigen vader en moeder, mist".

Er kan altijd wel verschil van mening blijven bestaan over de vraag, „of de invoering van de adoptie in de huidige, absolute en onherroepelijke vorm, onontkoombare noodzaak was". Men kan echter niet zeggen, „dat deze wetgeving klaarblijkelijk met het Woord Gods in strijd komt". Wel moet volle nadruk gelegd worden op voorzichtig gebruik. Dit ligt echter op „de weg van de ambtelijke en pastorale zorg, vóór het tot adoptieaanvraag in bepaalde gevallen komt".

Mede op grond van de synode-uitspraak 1958 was het zaak „de argumentatie zowel vóór als tégen bediening van de doop aan geadopteerde kinderen nader te toetsen". Het uitgangspunt werd genomen in het Schriftbewijs van de classis Haarlem (zie hierboven onder 1.2.).

Gen. 17: 10-14 bevat 'de constitutie' van Gods verbond 'voor alle eeuwen', 'de structuur van zijn verbond, zoals dat van dat ogenblik af aan voor alle geslachten gelden zal'.

Tot die grondstructuur behoort ook, dat Abraham bevel ontving de besnijdenis toe te dienen aan zijn huispersoneel, dat naar de rechtsbegrippen van die tijd behoorde 'tot Abrahams huis(gezin)'. „Daarin licht reeds iets van de Pinksterheerlijkheid". Het verbond „is niet gebonden aan het bloed, maar het verbond is een zaak van roeping en verkiezing". „Nevens de regel 'u en uw zaad' kondigt de HEERE bij de instelling der besnijdenis óók die andere af: 'u en uw huis': 'allen die in Abrahams tent een

⁸ Idem, pag. 184. 185.

⁹ Idem, pag. 185.

¹⁰ Aangehaald uit de brief van genoemde p.s aan de g.s, 1964.

¹¹ Idem.

rechtspositie innemen ... delen in het verbond'." Het rapport stemt ten deze in met de pro-argumentatie in het rapport van commissie III, synode 1958 (zie hierboven onder 1.3.): in Abrahams tent zal geen onbesnedene gevonden worden.

In de contra-argumentatie ontvangt het 'u en uw huis' te weinig aandacht. „De HEERE legt vrijmachtig soeverein beslag op Abraham en op al wat van Abraham is. Dit alles zal den HEERE voortaan heilig, geheiligd zijn." Door te wijzen op Rom. 9-11 is allerminst ontkend, „dat de HEERE óók in de weg van adoptie, door zijn voorzienige leiding en soevereine beschikking, een 'vreemde tak' wil 'enten' op de 'stam Israël'."

De argumentatie van het rapport commissie III, synode 1958, inzake Ex. 12: 43-49 wordt 'zakelijk' door de opstellers van het rapport Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964 voor hun rekening genomen. De contra-argumentatie, die zegt dat niet anders dan door gelovige aanvaarding van het Woord en de beloften, die God gaf aan Abraham en zijn zaad, inlijving in het volk van Abraham mogelijk was, wordt weersproken door te wijzen op het element van de rechtspositie in Ex. 12.

Ook het beroep van de classis Haarlem op Hand. 2: 39 wordt toegestemd, „krachtens wat boven reeds gezegd werd aangaande het verbond als rustende op Gods roeping en verkiezing".

De classis Haarlem beriep zich niet op 1 Cor. 7: 14. Tegen de contra-argumentatie in het rapport commissie III, synode 1958, met betrekking tot deze Schriftplaats, merkt het p.s.-rapport op, dat wordt voorbijgegaan „aan het essentiële punt, wat grond en de betekenis van dit 'geheiligd-zijn' is". Instemming wordt betuigd met de pro-argumentatie in dezen. „Wij menen dan ook, dat óók langs de gedachtenlijn van de apostel Paulus in 1 Kor. 7 de doop van geadopteerde kinderen niet valt te weigeren." Het rapport wijst eveneens op de betekenis van het nieuwtestamentische woord voor 'aanneming tot kinderen Gods'. Het duidt de rechtspositie aan. „Het bevestigt onze conclusie uit Genesis 17". In de kritische vragen van de contra-argumentatie over de verhouding tussen menselijke adoptie en goddelijke adoptie ziet het rapport, p.s. 1964, een onzuiver gesteld dilemma. De adoptie is thans wettelijk geregeld. De beslissingen van de overheid dienen door de kerk des Heren te worden aanvaard als 'liturgie des Heren'. Thans van adoptie te spreken als 'menselijke' adoptie zonder meer, „schijnt ons een tekort doen aan de verschuldigde eerbied tegenover de overheid als dienaar van Gods in de uitoefening van haar in de Schriften gewezen en door de kerk beleden ambt (art. 36 N.G.B.)".

Ook wanneer bij de ouders, ondanks de pastorale zorg en de in de wet aangebrachte 'zekeringen', verkeerde motieven werken, dient deze eerbied voor de overheid in acht genomen te worden.

Wat betreft de mogelijkheid van herroeping der adoptie zegt het rapport, dat het desbetreffende kind, meerderjarig geworden, dan ook de zaak van verbond en doop moet betrekken in zijn overwegen van het indienen van een verzoek. Daarmee wordt het voor dezelfde verantwoordelijkheid geplaatst als 'onze eigen kinderen'. „Bovendien confronteert het het adoptiefkind te scherper met de genadige beschikking Gods over zijn leven, waardoor hij in die weg der adoptie door de HEERE gerukt werd uit de duisternis en gezet werd in het licht van Christus' genadeheerschappij."

- 1.6. Uit dit overzicht blijkt, dat het p.s.-rapport aansluit bij wat reeds eerder op de kerkelijke weg was overwogen. Het beroep op de Schrift van de classis Haarlem is overgenomen en uitgebreid. De pro-argumentatie in het rapport van de g.s.-commissie 1958 wordt toegestemd, terwijl de contra-argumentatie wordt weerlegd.

De generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964 onthield zich echter van een uitspraak.

De door de g.s. 1958 noodzakelijk geachte grondige bespreking was „nog slechts in de kerken van één particulier-synodaal ressort" geschied. En in de synodebespreking van het desbetreffende commissie-rapport was „nog geen eenstemmigheid terzake van deze materie in de kerken" aan het licht getreden. Voor een uniforme doopspraktijk is „tenminste een groeiende overeenstemming in deze materie nodig"

Daarom was de synode van oordeel, dat „het niet wenselijk is, thans reeds een generale uitspraak te doen, maar wel voortgaande bezinning noodzakelijk is te achten".

Anders dan de synode 1958 benoemde de generale synode 1964 een deputaatschap, om „het verzoek van genoemd ressort in studie te nemen en de kerken ten minste een jaar voor de komende synode met een rapport ... te dienen". Dit deputaatschap kreeg het report van de synodecommissie ter hand gesteld. Ook dit rapport werd niet in de Acta als bijlage opgenomen.¹²

- 1.7. Het deputaten-rapport kon 'door allerlei omstandigheden' 'niet binnen de gestelde termijn' aan de kerken worden toegezonden. De generale synode Amersfoort-West kwam bijeen op 4 april 1967, het rapport was aan de kerken gezonden in december 1966. Toch adviseerde de synodecommissie de

¹² Acta g.s. 1964, art. 538b

behandeling van de zaak niet langer uit te stellen, De adoptiewet was op 1 november 1956 ingevoerd. De kerken hebben gelegenheid gehad „om zich desgewenst hierover tot uw vergadering te wenden”. De commissie stelde voor uit te spreken „dat er geen verhindering bestaat om kinderen, die krachtens de bepalingen van het nederlandse burgerlijke wetboek door volledige adoptie in een gezin van gelovige ouders de staat van wettig kind van die ouders verkregen hebben, tot de bediening van het sacrament van de doop toe te laten, naar het voor de kinderdoop gebruikelijke Formulier¹³

Twee commissieleden dienden een 'nota van bezwaren' inzake het voorstel in, welke nota echter geen praealabele behandeling kreeg¹⁴

Vervolgens kwamen de beide leden met een minderheidsrapport. Hun voorstel was, te overwegen o.m. „dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 naar artikel 31 K.O. haar kracht heeft behouden en derhalve een verhindering vormt voor het dopen van kinderen die niet in de verbondskring geboren zijn”.

Naar hun oordeel heeft de p.s. Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964 geen genoegzame gronden voor haar uitspraken aangevoerd.

De synode zou dus moeten uitspreken aan het verzoek van deze particuliere synode 'ook thans niet te kunnen voldoen'.¹⁵

- 1.8. Het meerderheidsrapport 1967 achtte adoptie-volgens-de-wet een zaak van barmhartigheid „t.o.v. het kind, dat bij verblijf in eigen gezin, grote schade zou lijden, ja, van het kind dat bij de eigen ouders geen plaats vindt”. Betonning van barmhartigheid is een gebod des Heren. „De kinderen over welke de adoptie gaat, zijn in feite wezen. De Schrift spreekt duidelijk over de zorg voor wezen”.

Men dient niet lichtvaardig tot verzoek om adoptie over te gaan. „De band tussen ouder en kind dient zoveel mogelijk bestendig te blijven. De wetgever gaat er dan ook van uit, dat adoptie slechts is toe te staan, wanneer het kind ook voor de toekomst niets meer van de eigen ouder(s) heeft te verwachten.” Betrokken kerkeraden dienen erop toe te zien dat dit duidelijk is.¹⁶

Inzake de Schriftgegevens sluit het meerderheidsrapport in veel aan bij het rapport van de in 1964 benoemde deputaten. De pro-argumentatie in het rapport commissie III synode 1958 is er in te herkennen.

In Gen. 17 „wordt geopenbaard op welke wijze het verbond functioneert, tot wie het zich uitstrekt, en hoe het gehouden moet worden”. „Zó als met Abraham het verbond opgericht wordt, zó zal het verbond door alle eeuwen geldigheid hebben.” Niet alleen geldt 'gij en uw nageslacht', maar evenzeer 'gij en uw huis'. „Het gaat bij het verbond blijkbaar niet alleen om de bloedsband, maar evenzeer om het opgenomen zijn in het hechte verband met Abrahams huis.” Er wordt gewezen op Ex. 12: 43 e.v., Lev. 22: 10 e.v., Jozua 24: 15.

De eenheid van het Oude Testament en het Nieuwe Testament dient in het oog gehouden te worden, maar ook de vervulling in het Nieuwe Testament van wat in het oude verbond beloofd was. „Wij kunnen hetgeen Gen. 17: 12-14 inhoudt, niet in ongewijzigde vorm in de bedeling van het Nieuwe Testament voor nog geldend houden”. Volwassenen worden nu tot gelóóf geroepen, daarna volgt de doop. Toch wordt ook in het Nieuwe Testament herhaalde malen gesproken van 'gij en uw huis'. Die uitdrukking „is te verstaan als omvattende al degenen die in de gezinsgemeenschap waren en in die gemeenschap hun vaste plaats ontvangen hadden. Uiteraard gold dat allereerst voor de eigen kinderen, vervolgens ook voor anderen, die tot 'het huis' behoorden.” Een geadopteerd kind behoort thans tot 'het huis'.¹⁷

Opmerkelijk is, dat het meerderheidsrapport niets zegt over 1 Cor. 7: 14. Eveneens is opvallend, dat de belijdenis der kerk aangaande het ambt der overheden, anders dan in het p.s.-rapport 1964, niet gehanteerd wordt.

Wel wordt genoemd Gods voorzienige leiding in het plaatsen van het kind in een pleeggezin.

Het minderheidsrapport 1967 betwist het beroep op art. 36 N.G.B. Het bewijs, dat buiten de verbondskring geboren kinderen 'enkel door het feit van de wettige adoptie' 'kinderen der Christenen' zijn geworden, is door dit beroep niet geleverd. De synode zou kunnen volstaan met te verwijzen naar art. 56 K.O. De commissie-minderheid vond echter in de gegeven situatie voldoende grond om toch tot een uitspraak te komen.

¹³ Acta g.s. 1967, pag. 506 en 514.

¹⁴ Acta g.s. 1967, artt. 252 en 255.

¹⁵ Acta g.s. 1967, pag. 529.

¹⁶ Acta g.s. 1967, pag. 508.

¹⁷ Acta g.s. 1967, pag. 509-513.

Wat Dordrecht 1618/19 betreft, wordt gewezen op de Acta Contracta, waarin de argumenten zouden staan voor het toen genomen besluit. De betrokken kinderen stonden als onreinen buiten het verbond. Vooral 1 Cor. 7: 14 speelde een grote rol. Het minderheidsrapport wil blijven in de historische lijn van na 1618/19, om een ruimere doopspraktijk tegen te gaan.

Het vraagt of het niet zo is, „dat door de erkenning van de rechtmatigheid van de doop van wettig geadopteerde kinderen in feite deze adoptieweg ook kerkelijk wordt gesanctioneerd". Een betere weg is kinderen als 'pleegkinderen' op te nemen. Het rapport houdt rekening met de mogelijkheid van bekering bij de oorspronkelijke ouders.

Het rapport stemt toe, dat de verbondslinie niet „automatisch vastzit aan de 'natuurlijke bloedbaan' ", maar wijst er tevens op, „dat het aan de HERE God behaagd heeft en nog behaagt in de verbondsgeschiedenis te beloven en te werken in de lijn der geslachten".

Er is „geen enkele schriftuurlijke grond voor te vinden" „om tot adoptiefouders te spreken met het oog op hun geadopteerde kinderen als over 'hun zaad'." De minderheid heeft daarom ernstig bezwaar tegen de conclusies van het deputatenrapport, o.m. dat God de weg tot gezinsuitbreiding door middel van adoptie goedkeurt en daarom wil „dat wij m.n. de verbondsvoorrechten die Hij aan het bloedechte nakroost toekent, eveneens erkennen als het erfdeel van geadopteerden". Haar rapport ziet in de z.g. huisteksten van het Nieuwe Testament geen grond om wettig geadopteerde kinderen te dopen.

„In de door de particuliere synode genoemde teksten wordt over deze wijze van adoptie niet gesproken, en ook verder nergens in de Schrift. De bewijskracht t.a.v. de adoptie, de erkenning daarvan en het dopen op grond van die erkenning, moet dus geheel gevonden worden in het gedeelte over de belijdenis der kerk t.a.v. het ambt der overheden."

De adoptiewet legt ons niet de verplichting op „om zelf ook van de mogelijkheid tot adoptie gebruik te maken, en dat te meer, omdat wij geen schriftuurlijke grond hebben kunnen vinden voor deze wijze van adoptie".

De minderheid stelt voor, de vraag of de weg der adoptie „zoals ze geregeld is in de wet van 1956", voor christenen aanvaardbaar is, ontkennend te beantwoorden. Er zijn geen schriftuurlijke gronden voor deze wijze van adoptie. Ze roept bezwaren op en kan consequenties met zich brengen, „die niet te overzien zijn en daarom zeker tot grote voorzichtigheid en terughoudendheid dringen".

Voor barmhartigheid en ontferming wijst de Schrift een andere weg. Dopen op grond van Gen.17 – de minderheid ontkent de mogelijkheid daartoe - zou een ingrijpende wijziging en aanvulling van het doopsformulier vragen.¹⁸

Het is duidelijk, dat dit minderheidsrapport in zijn contra-argumentatie een aanzienlijke uitbreiding biedt van wat in dezen te vinden is in het g.s.-rapport 1958 (zie onder 1.3.). Weliswaar wordt ook in dit rapport, in navolging van het deputaten-rapport, 1 Cor. 7: 14 niet nader besproken. Dit is anders dan in het g.s.-rapport 1958. Maar daar staat tegenover, dat grote betekenis wordt gehecht aan de uitspraak van 1618/19 als bindend, dat sterke nadruk wordt gelegd op Gods verbondshandelen in de lijn der geslachten, en dat een afwijzende houding wordt aangenomen tegenover gebruik van de adoptiewet door christenen.

1.9. De bespreking in synodeverband leverde geen eenstemmigheid op. Het moderamen stelde voor „thans geen beslissing te nemen maar opnieuw deputaten te benoemen". Dit werd aangenomen.

Weer werd overwogen „dat voor een uniforme doopspraktijk tenminste een groeiende overeenstemming nodig is". Nu werd ook overwogen, dat uit de bespreking ter synode gebleken is „dat verschillende aspecten van deze zaak nadere bestudering vereisen".¹⁹

Welke aspecten dit zijn werd niet aangegeven. Het beroep van het minderheidsrapport op Dordrecht 1618/19 en het afwijzende standpunt ten opzichte van gebruik van de adoptiewet door christenen zullen aan deze overweging wel niet vreemd zijn.

Ditmaal werden zowel het meerderheids- als het minderheidsrapport in de Acta als bijlage opgenomen. De deputaten kregen de opdracht de kerken „met een breder rapport over de aan de orde gestelde kwestie" te dienen (breder dan het eerste deputatenrapport).

1.10. Om redenen die de generale synode van Hoogeweg gebillijkt heeft, is het deputaat-schap niet toegekomen aan het schrijven van dit bredere rapport.

De synode benoemde een commissie ad hoc om haar te dienen met rapport en advies. Zij achtte het zeer gewenst te komen tot een synodale uitspraak.²⁰

¹⁸ Acta g.s. 1967, pag. 515-527.

¹⁹ Acta g.s. 1967, art. 282.

²⁰ Acta g.s. 1969/70, art. 251.

Het resultaat was een meerderheids- en een minderheidsrapport.

Het minderheidsrapport 1970 is niet als bijlage in de Acta opgenomen. Het stelt twee vragen:

hoe is te oordelen over het adopteren van een kind?

mag (of moet) een geadopteerd kind gedoopt worden?

Aanvaardbaarheid van de adoptiewet is nog niet beslissend voor het dopen van geadopteerde kinderen.

De weg van 'het pleegkind in het pleeggezin' is door de wetgever niet opgebroken. Maar een andere kwestie is, dat de overheid de adoptiewet heeft afgekondigd en dat die wet fungeert, ook binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland. Moeten gereformeerden, die menen daarvan gebruik te mogen maken, vermaand worden vanwege het betreden van een verboden weg? „Dat zou het geval zijn, indien het adopteren van een kind - in de zin der wet van 1956 - in strijd ware met een uitgedrukt Woord van God. Dat dient dan ook aangetoond te worden”.

Het rapport concludeert, „dat de adoptiewet bepaalde voorzieningen heeft getroffen in de grens- en noodsituaties, die zich uit kracht der zonde aan ons voordoen”. De adoptie wordt slechts toegewezen, „wanneer een kind reeds harmonisch is ingegroeid in een pleeggezin, nadat na nauwkeurig onderzoek gebleken was, dat dit kind van de ouder(s) werkelijk niets meer te verwachten had”.

Daarbij stelt de overheid, dat de geadopteerde kinderen wettige kinderen zijn geworden van de adoptiefouders. De kerk des Heren is alleen dan gerechtigd „te verklaren, dat zij de wettig-geadopteerde kinderen van een gereformeerde broeder en zuster niét erkent als een wettig bezit van deze broeder en zuster, indien zij uit de Schrift aantoot, dat de dáád van adoptie in strijd is met Gods geopenbaarde woord en wil”. „Tenzij aangetoond wordt, dat het oordeel van de Overheid in dezen zich niet verdraagt met een uitgedrukt Woord van God, zijn wij van oordeel, dat de kerken zich hebben aan te sluiten bij het oordeel van de Overheid, en dat wil in concreto zeggen dat de kerken de wettig-geadopteerde kinderen erkennen als kinderen van gereformeerde ouders.” Er is geen uitgedrukt woord van God, „dat de wet van 1956 in dezen in strijd doet komen met de wil des HEREN”.

Behoort zulk een wettig geadopteerd kind van gereformeerde ouders erkend te worden als verbondskind?

Wat betreft Gen. 17 zegt het rapport, dat Gods welbehagen werkt in de lijn der geslachten, maar nooit 'automatisch'. In Gen. 17 „denkt de HERE reeds aan het 'vreemde bloed', dat gerekend wordt bij en gezegend wordt met Abraham”. „En dat betreft niet alleen de belofte, waarvan de vervulling nog wellicht eeuwen op zich zal laten wachten: neen, onmiddellijk nádat de HERE gesproken heeft over 'u en uw nageslacht' (vs. 9, 10), legt Hij als een bevel aan Abraham op, dat al wat mannelijk is 'in uw geslachten' zal worden besneden”.

„De explicatie die God zelf van die laatste categorie geeft, is zeer belangrijk.” Dat een voor geld gekochte 'niet van uw nageslacht' is, „is voor God geen verhindering, om zo iemand toch als een verbondskind te erkennen”. „Er zal in Abrahams tent geen onbesneden man of jongen zijn. Omdat Abrahams tent de gemeente is. dat volk is, waarmede de HERE zijn verbond heeft opgericht.” In Gods toezegging. dat Hij met Izaäk het verbond zou oprichten, klinkt door „de toezegging aangaande Jezus Christus: Deze Verbondsmiddelaar zal Isaäks zoon, niet Ismaëls kind zijn”. In zijn zegeningen „mogen Ismaël en al Abrahams huisgenoten delen”. De verbondslijn blijft in elk geval niet beperkt tot het zaad van Abraham. „En dat moment is aanwezig bij geadopteerde kinderen.” Ook de met geld gekochten behoren Abraham wettig toe, staan onder zijn zeggenschap, evenals degenen die uit hem geboren zijn. „Ook die huisgenoten zijn (met hun kinderen) geheiligd.” Deze heiligheid bepaalt de rechtspositie.

Dezelfde lijn ziet het rapport in het Nieuwe Testament. Hele gezinnen worden gelegd onder het beslag en de heerschappij van Jezus Christus. 'Gij en uw huis' dat is de collectieve gedachte, die door de Here wordt vastgehouden, wanneer het heil in Christus wordt uitgebreid tot aan de einden der aarde.

O.a. 1 Cor. 7: 14 wordt genoemd. De kinderen waren heilig, niet krachtens een 'biologisch afstammingsprincipe', maar krachtens Gods welbehagen, dat zich uitbreidt over het huis(gezin) en waarin de HERE proclameert: Ik ben de HERE Uw God!

„Werpt men tegen, dat in het doopsformulier ervan gewaagd wordt, dat de Here de doop ingezet heeft 'om ons en ons zaad zijn verbond te verzegelen' en dat men toch kwalijk zeggen kan, dat een van buiten-af-geschonken kind het 'zaad' is van adopterende ouders, dan moge verwezen worden naar Genesis 17: we zagen reeds dat de HERE Zelf tot Abrahams 'nageslacht' niet alleen Izaäk rekent, maar ook Ismaël en zelfs de met geld gekochten, Abrahams huisgenoten”.

Het is duidelijk, dat dit minderheidsrapport overeenstemt met de pro-argumentatie in het g.s.-rapport 1958 (zie onder 1.3.).

1.11. Het meerderheidsrapport 1970 is nader ingegaan op de adoptiewet en op de uitspraak van de Dordtse synode. Voor het overige verwezen de opstellers naar het minderheidsrapport van de generale synode 1967. „De functie van het thans aan uw vergadering aangeboden rapport is een op bepaalde punten gegeven nadere uitwerking, ter verdieping van de afwijzing van het bedienen van de Heilige Doop aan geadopteerde kinderen, die niet in het verbond geboren zijn, zolang niet het bewijs geleverd is, dat de uitspraak van de synode van Dordrecht in 1618 strijdt tegen Gods Woord of de kerkenordering”.²¹

Wat de bespreking van de adoptiewet betreft, zij reeds thans verwezen naar de nota „Is het geoorloofd van de adoptiewet-1956 gebruik te maken?”, die als bijlage bij dit rapport is gevoegd. Daarin wordt het onderhavige deel van het meerderheidsrapport op de voet gevolgd

Uit de adviezen die ter Dordtse synode zijn uitgebracht, haalt het meerderheidsrapport diverse contra-argumenten aan. Paulus noemde de kinderen, die niet uit een heilige vader en moeder ontsproten zijn, onrein. Niet het ontberen van de doop maar het verachten van de doop stelt schuldig. De belofte is uitdrukkelijk gedaan aan de gelovigen en hun zaad. Abraham had ongetwijfeld zijn ganse huis aangaande de ware God en zijn dienst onderwezen. Door aanneming tot kind kan men iemand wèl tot erfgenaam van aardse goederen maken, maar nooit van hemelse en geestelijke goederen. Het is in strijd met Gods Woord (Rom. 11: 16 en 1 Cor. 7: 14) de doop te bedienen, voordat de kinderen in de leer des verbonds onderwezen zijn, Christus hebben leren kennen en belijdenis van hun geloof hebben afgelegd.²²

Was reeds het minderheidsrapport van de synode 1967 een uitbreiding van de contra-argumentatie in het rapport 1958, nu aanvulling van het meerderheidsrapport 1970 daar nog bij gekomen is, moet gezegd worden, dat in de loop der jaren het afwijzende standpunt steeds krachtiger ontwikkeld is.

De kerkelijke weg begon met voorgestelde overwegingen pro. In synodeverband werd echter herhaaldelijk voldoende eenstemmigheid in de kerken gemist. En tenslotte kreeg het contrastandpunt de meerderheid in de synode van Hoogeveen. Er kwam geen doorbreking van de pro- en contra-argumentatie.

1.12. De tekst van het Hoogeveense besluit behoeft hier niet volledig opgenomen te worden. Er zijn twee reeksen overwegingen. De eerste reeks heeft betrekking op hetgeen de particuliere synode Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964 uitsprak.

Het zijn vier overwegingen:

a „dat in de door de p.s. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 aangevoerde Schriftplaatsen t.w. Gen. 17: 10; Exod. 12: 43-49; Hand. 2: 39; 1 Kor. 7: 14 'niet van een adoptie wordt gesproken zoals deze in het Burgerlijk Wetboek art. 344 onder 1 is geregeld, zodat deze Schriftplaatsen zonder meer geen grond kunnen zijn voor het bedienen van de Heilige Doop aan hen die niet in het verbond geboren zijn”;

b „dat met name het beroep op Gen. 17: 10-14 ten gunste van de bediening van de Heilige Doop aan geadopteerde kinderen niet opgaat, omdat de slaven, die wèl in de huisgemeenschap van Abraham in het verbond waren opgenomen, doch van de erfenis waren uitgesloten, nadrukkelijk door de Schrift onderscheiden worden van Izaäk, de lijfelijke zoon van Abraham als zijn erfgenaam - Gen. 15: 4; 17: 7 en 8”;

c „dat het Nieuwe Testament in Hand. 2: 38 en 39 leert, dat de in de Heilige Doop betekende en verzegelde verbondsbelofte toekomt aan de gelovigen en hun kinderen en aan degenen, die verre zijn, zovelen als er de Here toe roepen zal; gelijk b.v. Onesimus, hoewel hij slaaf van de gelovige Filémon was, eerst nadat de Here door de dienst van Paulus hem er toe geroepen had, broeder wordt genaamd - Filémon: 10 en 16a; vgl. ook Gal. 3: 28”;

d „dat het beroep van de p.s. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 op de belijdenis der kerk ten aanzien van het ambt der overheden - art. 36 N.G.B. vgl. Rom. 13: 1-7 - niet opgaat, omdat de wettige overheid wèl te adopteren kinderen tot kinderen van de adoptiefouders kan verklaren, maar niet tot hun nageslacht kan máken, zodat

1. deze kinderen het nageslacht zijn en blijven van de ouders die hen voortbrachten, aan wie - zo dezen niet tot het verbond behoorden - geen beloften gegeven waren voor hen en hun nageslacht;
2. deze kinderen en hun ouders - wanneer de mogelijkheid van herstel aanwezig is - gebonden blijven aan de roeping die de Here in het vijfde gebod tot hen doet uitgaan”.

De tweede reeks overwegingen omvat drie:

²¹ Acta g.s. 1969/70, pag. 665.

²² Acta g.s. 1969/70, pag. 661-665.

1. „dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/ 19 naar art. 31 K.O. voor vast en bondig te houden is -tenzij bewezen worde dat deze uitspraak strijdt tegen Gods Woord of de kerkenordering - en derhalve een verhindering vormt voor het dopen van kinderen, die buiten het verbond geboren zijn”;
2. „dat de belijdenisschriften der kerk (bijv. in Zondag 27 vraag 74; N.G.B. artikel 34) en het doopsformulier voor de kinderen op grond van Gods Woord leren, dat de 'doop een ordening Gods is om ons en ons zaad zijn verbond te verzegelen', en dat anderen alleen gedoopt mogen worden na voorafgaande geloofsbelijdenis (vgl. Markus 16: 16; Hand. 2: 38 en 39; Hand. 8: 36vv; Hand. 11: 14; Hand. 16: 34; Hand. 18: 8”;
3. „dat artikel 56 K.O. bepaalt, dat het verbond Gods aan de kinderen der christenen met de doop verzegeld zal worden”.

De twee oordelen waren:

1. „dat de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964 geen genoegzame gronden heeft aangevoerd, die haar uitspraak wettigen, dat 'de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen' ;
2. „dat deze particuliere synode evenmin genoegzame gronden heeft aangevoerd, die de verklaring wettigen 'dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 inzake de doop van heidenkinderen geen hindernis biedt tegen de doop van wettig geadopteerde kinderen' ”.

De uitspraak was:

„aan het verzoek van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1964, oorspronkelijk gericht aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65, ook thans niet te kunnen voldoen”.

- 1.13. Uit dit besluit blijkt, dat de synode van Hoogeveen zich, formeel gezien, heeft beperkt tot het geven van een antwoord op het voorstel van de particuliere synode Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964. Wel spraken de synoden van 1964 en 1967 over 'de aan de orde gestelde kwestie' en over 'deze materie' of 'deze zaak'. Maar het is uiteindelijk niet een algemene uitspraak over de zaak van de adoptiedoop geworden, onafhankelijk van een in 1964 ingediend p.s.-voorstel.

Interessant is het, een vergelijking te maken tussen dit besluit en het conceptbesluit van het minderheidsrapport in 1967.²³

De uitspraak is gelijk gebleven. Dit geldt ook voor de twee oordelen.

Van de tweede reeks overwegingen is de volgorde van de tweede en derde overweging verschillend.

De eerste overweging in deze reeks was in 1967:

„dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 naar artikel 31 K.O. haar kracht heeft behouden en derhalve een verhindering vormt voor het dopen van kinderen die niet in de verbondskring geboren zijn”.

De formulering van de slotwoorden is in 1970 gewijzigd: 'verbondskring' is 'verbond' geworden, in overeenstemming met het spraakgebruik in de eerste overweging van de eerste reeks.

Opmerkelijk is in 1970 de nadruk op het tenzij. Dit past bij de oordelen en de uitspraak. Er waren niet voldoende gronden aangevoerd door de particuliere synode 1964. Daarom kon niet aan het verzoek worden voldaan. De mogelijkheid was daarmee niet uitgesloten, dat alsnog voldoende gronden zouden worden aangevoerd. Ditzelfde is blijkbaar ook in rekening gebracht ten aanzien van de Dordtse uitspraak.

De grootste veranderingen zijn te vinden in de eerste reeks overwegingen. In 1967 luiden ze aldus:

1. „dat uit de Heilige Schrift geen directe gegevens voor een eigenlijke, volledige adoptie (geheel vreemd bloed), als bedoeld in de adoptiewet van 1956 zijn aangevoerd en ook niet te vinden zijn in de Schriftplaatsen die door de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg zijn aangevoerd, t.w. Gen. 17: 10; Ex. 12: 43-49; Hand. 2: 39; 1 Cor. 7: 14, als grond voor haar uitspraak dat 'de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren te gedoopt te wezen'; aangezien in deze Schriftplaatsen over zulk een adoptie niet wordt gesproken”;
2. „dat de belijdenis der kerk, ten aanzien van het ambt der overheden, art. 36 N.G.B., vgl. Romeinen 13: 1-7, ongetwijfeld leert: 'een ieder, van wat staat of kwaliteit hij zij is schuldig, zich aan de Overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, hun eer en eerbied toe te dragen, en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet strijden tegen Gods Woord', maar dat dit niet inhoudt dat de christenen nu ook verplicht zijn gebruik te maken van alle mogelijkheden en rechten, die de Overheid in haar wetten biedt”;

²³ 23 Acta g.s. 1967, pag. 529.

3. „dat derhalve bij de beantwoording van de vraag, of de christenen van de mogelijkheden, die de Adoptiewet van 1956 biedt, gebruik kunnen maken, overwogen dient te worden, dat de Schrift deze wijze van adoptie niet leert of goedkeurt, maar dat zij wel andere wegen wijst voor de verzorging van wezen, vondelingen, verstotenen en verlatenen (bijv. Deut. 24: 17-22, Job 29: 12; 31: 21; Ps. 10: 18; 82: 3; Jer. 5: 28, 29; Matth. 25: 40; Jakobus 1: 27)".

In deze overwegingen van 1967 is in grote lijnen duidelijk het minderheidsrapport van 1967 te herkennen.

Vergelijking met de overwegingen van 1970 geeft de volgende veranderingen te zien.

a. Thans is gezegd, dat de door de particuliere synode 1964 genoemde Schriftplaatsen zonder meer geen grond kunnen zijn voor het bedienen van de doop aan hen die niet in het verbond geboren zijn. Dit 'zonder meer' houdt de mogelijkheid van bewijs open, dat genoemde Schriftplaatsen wel grond kunnen zijn.

b. De tweede overweging van 1970 is nieuw. Dit houdt wellicht verband met het 'zonder meer' in de eerste overweging. Er wordt immers speciaal ingegaan op het beroep op Gen. 17: 10-14. Het wordt niet ontkend, dat de slaven in de huisgemeenschap van Abraham in het verbond waren opgenomen. Maar deze positie van de slaven heeft geen bewijskracht, want ze waren van de erfenis uitgesloten. Izaäk heeft in de Schrift een van hen onderscheiden positie als erfgenaam: Izaäk was de lijfelijke zoon van Abraham. Daarop wijst reeds Gen. 15: 4.

De tweede overweging van 1970 is daarom een toespitsing tegenover de proargumentatie.

c. Ook de derde overweging gaat nader in op de genoemde Schriftplaatsen. Van Hand. 2 wordt niet alleen vers 39 maar ook vers 38 genoemd. Daar wijst Petrus op de noodzaak van bekering, waarop de doop zou volgen. De overweging zegt dan ook, dat de in de Heilige Doop betekende en verzegelde verbondsbelofte toekomt aan de gelóvigen en hun kinderen. Wat betreft 'degenen, die verre zijn, zovelen als er de Here toe roepen zal', wordt als voorbeeld Onesimus genoemd. Hij was slaaf van de gelovige Filémon. Eerst nadat hij er toe geroepen was, werd hij broeder genoemd. Bij dit laatste wordt ook naar Gal. 3: 28 verwezen: het verschil tussen slaaf en vrije doet er bij de doop in Christus niet toe. Nieuwtestamentisch gezien kan men dus helemaal niet meer een beroep doen op de besnijdenis van slaven in Gen. 17. Nu geldt de regel: de gelovigen en hun kinderen.

Het aanvankelijke antwoord op het argumenteren met de belijdenis aangaande het ambt der overheden, heeft plaats gemaakt voor een confrontatie van het doen der overheid in geval van adoptie met de relatie die God gelegd heeft tussen ouders en kinderen.

d. Aanvankelijk was het in 1967: christenen zijn niet vanwege eerbied voor de overheid verplicht van de adoptiewet gebruik te maken.

Nu is sterke nadruk gelegd op de beperkte betekenis van dit gebruik. Er kan geen doop op volgen. Het wordt niet betwist, dat de wettige overheid van kinderen kan verklaren, dat zij kinderen van de adoptief-ouders zijn. Maar daarmee verandert de overheid niets aan hetgeen van Godswege geldt ten aanzien van de relatie tussen die kinderen en hun oorspronkelijke ouders. Die kinderen blijven het nageslacht (een term, die in de NV van Gen. 17 gebruikt wordt) van die ouders. Als die ouders niet tot het verbond behoorden (de formulering gaat uit van de situatie voor de adoptie), waren ook voor hun nageslacht geen beloften gegeven. Daar komt bij, dat wanneer de mogelijkheid van herstel aanwezig is de te adopteren kinderen en hun (oorspronkelijke) ouders gebonden blijven aan de roeping van het vijfde gebod.

De vierde overweging van 1970 neemt haar uitgangspunt dus in hetgeen God stelde aangaande de verhouding ouder-kind krachtens geboorte. Dit kan door adoptie niet worden opgeheven. Adoptie kan niet betekenen, dat een kind zonder verbondsbelofte wordt een kind met verbondsbelofte. Adoptie kan evenmin betekenen, dat de oorspronkelijke verhouding ouder-kind voorgoed aan het vijfde gebod onttrokken wordt.

e. *De derde overweging van 1967 is niet meer teruggekeerd.* Het wijzen op schriftuurlijke wegen voor het doen van barmhartigheid, waardoor werd onderstreept, dat gebruik maken van de adoptiewet geen noodzaak is, werd weggelaten, nu zo indringend gewezen is op de beperkte betekenis van dit gebruik, althans volgens de vierde overweging 1970.

f. In 1967 is veel aandacht besteed aan adoptie in verband met goed doen aan kinderen.

In 1970 is de aandacht geconcentreerd op de vraag of adoptie een weg kan zijn om te komen tot het dopen van kinderen. Die vraag is ontkennend beantwoord. De aangevoerde Schriftplaatsen wettigen dit niet. Het doen van de overheid wettigt dit allerminst. Over heel de linie blijft gelden: de gelovigen en hun uit henzelf geboren kinderen. Voor anderen geldt, dat zij na belijdenis gedoopt mogen worden. Zo is het ook in 1618 gesteld. Dat is dus voor vast en bondig te houden, tenzij ...

2. Wat is aan de synode voorgelegd?

- 2.1. Het zou te ver voeren de inhoud van elk aan de synode gezonden stuk hier kort weer te geven. Ordening en samenvatting van argumenten en verzoeken is noodzakelijk. Bovendien behoeven argumenten, die reeds eerder in de onder 1. genoemde rapporten een plaats verkregen, niet breedvoerig herhaald te worden.

Uiteraard zijn alle stukken en onderdelen, die betrekking hebben op de rechtsgeldigheid van het door de synode van Hoogeveen genomen besluit, van de thans te ondernemen inventarisatie uitgesloten. Over de rechtsgeldigheid heeft de synode reeds een uitspraak gedaan.²⁴

Eén van de commissieleden, ds. W. Wierenga, heeft belangrijk werk gedaan door te zorgen voor een uitvoerig overzicht van wat ter tafel is gebracht. We maken daarvan een dankbaar gebruik.

- 2.2. Er is een brief ontvangen, waarin een 'dringende bede' wordt gedaan om niet over te gaan tot wijziging van het Hoogeveense besluit. Argument is, dat de betrokken kinderen buiten het verbond staan en geen mens kan ze er in brengen. Afdoende bewijs van het tegendeel is niet geleverd. Het Nieuwe Testament wijst in een andere richting dan dat, zoals in het Oude Testament, „de inwonenden ook als bondelingen golden". Adoptief-ouders hebben tot taak „om naar hun vermogen alles in het werk te stellen, dat een aangenomen kindje op de rechte wijze weer bij de eigen Moeder terug komt". Het argument, dat het nemen van het Dordtse besluit 'haast' had, zegt niets. Het argument, dat wij ons moeten richten naar de landswetten, is onhoudbaar. Verwezen wordt naar de argumentatie tegen de doop van geadopteerde kinderen in 'Gereformeerd Kerkrecht' van prof. dr. H. Bouwman. Deze argumentatie voor handhaving van het synodebesluit bevat in vergelijking met hetgeen onder 1. is gereleveerd niets nieuws. Maar we hebben ze vermeld om zoveel mogelijk in dit rapport uiting te geven aan een gevoel, dat in de brief wordt aangediend als een gewetenszaak.

- 2.3. Er is nog een tweede brief, die afzonderlijke vermelding moet hebben. Aan de synode wordt in overweging gegeven, dat Gen. 17 spreekt van Gods soevereine beslissing. „Niet de zeden en gewoonten brachten mee, dat ook de voor geld gekochten deelden in het verbond met Abraham. Evenmin blijkt uit de Schrift zelf, dat hun relatie tot Abraham, namelijk zijn-eigendom-zijn, de grond was voor Gods gunst, die Hij ook de slaven bewees."

„Zal er van toevoeging tot de verbondskring sprake kunnen zijn, dan zal het er één moeten zijn die God zelf bewerkt."

Dit geldt ook van Gods verbond 'onder de bedéling van de Heilige Geest'. „Ook hier is Gods gunst wijd en zijn mildheid ruim." „Maar ook nu geldt, dat God de Eerste is." „Zal er ook nu van toevoeging tot de verbondskring sprake kunnen zijn, dan zal het er één moeten zijn die God zelf bewerkt." „Zal de Kerk ooit kunnen besluiten een wettig geadopteerd kind te dopen, dan moet zij er zeker, ja volkomen van overtuigd zijn, dat het God is, die zelf dit kind toevoegt tot de kring des verbonds. Zolang dit niet onomstotelijk vaststaat, dient de Kerk deze doop na te laten, zal zij niet de zware schuld op zich laden in Gods plaats te willen gaan staan."

„Wij belijden, dat God alle dingen zó bestuurt, dat in deze wereld niets geschiedt zonder zijn ordinantie. Maar niet van elk ding dat gebeurt kan gezegd worden, dat het dan ook naar Gods wil geschiedt." Door „onze adoptie wordt onheilig zaad, en dat zijn kinderen uit ongelovige ouders buiten de verbondskring, nog geen heilig zaad. Heilig worden zij, als God zelf gaat werken met de wederbarende kracht van zijn Geest". Ook het aandeel van de overheid is niet beslissend. De uitspraak, dat een kind de staat van verbondskind heeft gekregen, komt alleen God toe.

- 2.4. Diverse verzoeken hebben de synode bereikt om deputaten te benoemen. Een classis stelt voor 'alsnog deputaten te benoemen voor advies inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen'. Argument is, dat de door de synode van Amersfoort-West benoemde deputaten 'destijds niet aan hun opdracht hebben kunnen voldoen'.

Een kerkeraad acht deputaten noodzakelijk, „die de Wet op de Adoptie van 1956 nader op haar mérites bezien en rapport uitbrengen over de vraag: mogen leden van onze Kerken van deze wet gebruik maken?"

De overige desbetreffende verzoeken beogen een deputaatschap nadat eerst het besluit van Hoogeveen is weggenomen. Vijf verzoeken zijn afkomstig van particuliere synoden. Men spreekt over 'niet langer bindend verklaren', 'uitspreken dat het besluit geen rechtsgeldigheid kan hebben' of 'uit het midden der kerken wegnemen'.

²⁴ Acta g.s. 1972/73, art. 103.

De motivering voor het instellen van een deputaatschap sluit menigmaal aan bij het spreken van de synode van Amersfoort-West over een 'breder rapport'. Ook wordt gezegd: „om deze gehele materie nogmaals aan een grondig onderzoek te onderwerpen en de kerken met een rapport te dienen”. Aan deze verzoeken om een deputaatschap is enkele malen de mening verbonden, dat het nodig is een onderzoek in te stellen „naar de gereformeerde ethiek inzake het adopteren van kinderen, waarbij een beoordeling van de artikelen van het Burgerlijk Wetboek inzake de adoptie niet mag ontbreken”. Dergelijk onderzoek wordt ook nodig geacht wat betreft „de exegetisch-dogmatische fundering van de aan geadopteerde kinderen eventueel te bedienen doop”.

- 2.5. Al of niet in het kader van weerlegging van hetgeen de synode van Hoogeveen overwoog, zijn aan de synode pro- en contra-vertogen inzake adoptie voorgelegd, opdat zij deze zaak zelf zal beoordelen. In de door prof. dr. J. Douma opgestelde en door de commissie als bijlage aan haar rapport toegevoegde nota heeft één van de stukken reeds brede bespreking verkregen. Een ander stuk voert aan, dat eerst zal moeten vaststaan of geadopteerde kinderen een legitieme, in de zin van een voor de Here verantwoorde plaats in het betrokken gezin innemen. Zou dit niet het geval zijn, dan „zullen de kerken zich ook met alle macht tegen de adoptie als zodanig moeten keren”, en, in generale synode bijeen, „ook alle mogelijke pogingen moeten doen om de overheid te bewegen, de betreffende wet te herzien”. Een koude de oorlog met de overheid is volgens dit stuk door de synode Hoogeveen niet geheel vermeden. Weer een ander stuk biedt in verband met de Hoogeveense overweging, dat in de door de p.s. 1964 genoemde Schriftplaatsen niet gesproken wordt van een adoptie, zoals in het Burgerlijk Wetboek geregeld, een brede uiteenzetting over adoptie buiten Israël en over adoptieve elementen in de Bijbel, niet alleen in het Oude Testament, elementen die belangrijk worden geacht „inzake de vraag of kunstmatig ingrijpen op de ouderlijke macht legitiem is in de Schrift”.
- 2.6. De meeste aandacht gaat in de stukken uit naar de verschillende overwegingen in het besluit van de synode van Hoogeveen.

Zo wordt met betrekking tot de eerste overweging (zie onder 1.12.) o.m. het volgende aangevoerd: Niemand heeft gesteld, dat in de door de p.s. 1964 genoemde Schriftplaatsen de adoptie van het B.W. genoemd wordt. De gevolgtrekking kan dus geen kracht hebben. Dergelijk gevolgtrekken betekent een verhindering „van elk beroep op het eeuwig blijvend Woord van God ten aanzien van concrete vragen waarvoor de wisselende omstandigheden ons plaatsen”. Genoemde Schriftplaatsen hebben wèl consequenties ten aanzien van de doop van geadopteerde kinderen. Gen. 17 biedt duidelijk grond voor toediening van het verbondsteken aan niet-lifelijke nakomelingen, die langs legale weg een wettige plaats in een 'huis' krijgen, volledig onder de ouderlijke macht van de 'huis'-vader staan. Er wordt ook wel gesproken van eigendomsrecht, en van staan onder gezag naar geldend recht. De baan van het bloed is niet in alle gevallen beslissend. Ook wordt als bezwaar aangevoerd, dat niet andere gegevens uit de Schrift zijn onderzocht.

Op de uitdrukking: 'hen die niet in het verbond geboren zijn' wordt aanmerking gemaakt.

De eerste overweging beoordeelt geadopteerde kinderen naar hun afkomst (buiten het verbond geboren), maar de vraag is juist of ze via adoptie tot het verbond gaan behoren.

Schriftplaatsen als Hand. 2: 39 en 1 Cor. 7: 14 laten zien, dat Gen. 17 ook voor het Nieuwe Testament geldend is. Dat laten ook de huisteksten zien.

- 2.7. De tweede overweging krijgt het in de stukken zwaar te verduren: Er is wel onderscheid tussen de slaven en Izaäk maar dit betreft niet de vraag, wie tot het verbond behoren. De synode heeft „geen oog gehad voor het belangrijke verschil tussen de vraag, wie tot het verbond behoren, èn die geheel andere vraag, in wie het verbond heilshistorisch, met het oog op de komst van de Christus is vastgelegd door de HEERE”.

Het gaat in Izaäk om de vader van de Christus, degene die Kanaän zal beërven als bakermat van de Christus. Het gaat bij hem om verkiezing tot verbondshoofd. Wie dit niet in rekening brengt, vervalt tot exemplarisme en biologisme.

Het in Izaäk vastliggende verbond omvat allen die door wettige rechtshandeling behoren tot Abrahams huis. Voor hen geldt de belofte: 'Ik zal hun tot een God zijn'. De slaven zijn erfgenamen van Gods rijk en van zijn verbond. De term 'nageslacht' duidt een rechtsgemeenschap aan, waartoe allen behoren over wie de gelovige vader gezag heeft. Er is in Gen. 17 geen spoor van eerste- en tweederangsbondelingen in Abrahams huis. 'U en uw nageslacht' wordt nader verklaard in 'u en allen die tot uw huis behoren'. Dit wordt bevestigd in Gal. 3: 28, 29 (ook slaven zaad van Abraham en naar de belofte erfgenamen) en Rom. 4: 16 (de belofte zou gelden voor al het nageslacht, Abraham is tot een vader van vele volken gesteld).

Ook wordt opgemerkt, dat het beroep op het onderscheid tussen slaven die van de erfenis waren

uitgesloten, en de lijfelijke zoon van Abraham die erfgenaam was, niet steekhoudend is: er wordt in Genesis ook onderscheiden tussen Izaäk en Ismaël, en tussen Jacob en Ezaü. Het gemaakte onderscheid heeft geen betrekking op de vraag in wie het souvereine welbehagen des Heren het verbond heilshistorisch met het ook op de komst van de Christus vastlegt.

De vraag kan gesteld worden, of de synode de besnijdenis van de slaven niet zozeer devalueert, dat de gedachten wel naar tweeërlei verbondsteken en bondelingen moeten uitgaan.

Voorts wordt gezegd, dat lijfelijke afstamming nooit de grond is voor behoren tot het verbond maar een wijze waarop iemand naar Gods welbehagen tot het verbond is gaan behoren.

Brede aandacht wordt besteed aan Gen. 17 als een 'oerstatuut', een eeuwig verbond. In dat verband wordt verwezen naar teksten als Ex. 12: 43 e.v. (slaven mogen van het pascha eten na besnijdenis); Lev. 22: 10 e.v. (gekochten met geld bij een priester in huis mochten van iets heiligs meeëten); Joël 2: 28, 29 (bij de uitstorting van de Geest worden dienstknechten gelijk gesteld met b.v. zonen en dochters); Hand. 2: 17, 18 (de aanhaling van Joël door Petrus); 2: 39 (de belofte voor u en uw kinderen en allen die verre zijn zovelen er toe geroepen worden) en de bekende 'huisteksten'. Ook worden brede beschouwingen gegeven over de term 'zaad': zakelijk gelijk aan 'een onder bepaald gezag staande huis- of volksgemeenschap'. De slaven worden op de noemer van het zaad gebracht. Tevens wordt er op gewezen, dat reeds de term 'vader' in Gen. 17: 5 niet biologisch bepaald is.

- 2.8. Inzake de derde overweging wordt opgemerkt, dat de verwijzing naar Onesimus, een volwassene, niets zegt ten aanzien van kléine kinderen die geadopteerd worden. Ook wordt gezegd, dat te weinig van Onesimus en Filémon bekend is.

Het spreken over 'allen die verre zijn', zoals de synode doet, ziet in die 'allen' heidenen. Er dient echter allereerst aan de diaspora-Joden gedacht te worden. De synode heeft de slaven in overweging drie op nog grotere afstand geplaatst dan in overweging twee. Zo wordt de bepaling van het eeuwig verbond in Gen. 17 omgebogen.

Ook in het Nieuwe Testament veracht of verbreekt de Here niet de 'natuurlijke gegevenheden van gezin, geslacht en huis'.

De vervulling van de belofte des Geestes geschiedt naar de regel van Gen. 17: 'huizen' met inbegrip van slaven ontvangen de Heilige Geest in de weg van geloof. 'U en uw kinderen' in Hand. 2: 39 betekent niet iets anders dan 'u en uw nageslacht' in Gen. 17. Dit is niet beperkt tot lijfelijke kinderen. In dit verband wordt weer breed gesproken over termen als 'zoon', 'kind', 'zaad', ook in niet-biologische zin.

Waarom heeft de synode de huisteksten niet in rekening gebracht?

- 2.9. Van de vierde overweging wordt gezegd, dat ze, toegepast op de slaven van Gen. 17 (wel gekocht, maar niet tot nageslacht gemaakt), de goddelijke heilsbeschikking weerspreekt.

De rechtsverhouding van geadopteerde kinderen tot hun adoptiefouders is ook voor de Here rechtskrachtig blijkens Gen. 17, Ex. 12, enz. Slavenkoop maakt niet tot nageslacht maar slaven werden wel als bondelingen erkend, hoeveel te meer adoptiefkinderen. Dezen worden overgeplant en worden daardoor van alle andere volken en vreemde religies afgezonderd om de Here toegeëigend te zijn.

De ouder-kind verhouding is primair een ambtelijke relatie, door God gesteld. Lijfelijke afstamming is niet conditio sine qua non. Na adoptie geldt volop het vijfde gebod in de nieuwe verhouding.

De vierde overweging is tegen de Heilige Schrift, het kind moet niet gestimuleerd worden om weg te gaan van God en de kerk; het is tegen de wet, tegen de praktijk en tegen het belang van het kind.

De vierde overweging geeft blijk van biologisme, alsof alleen de afstamming beslissend is.

Wat betekent 'kan' (tweemaal)?

Bij wezen is geen herstel van de relatie met de oorspronkelijke ouders mogelijk. Kunnen zij wel geadopteerd en gedoopt worden?

De synode bewijst niet, dat via adoptie kinderen niet verbondskinderen kunnen worden.

Kan de roeping van het vijfde gebod ten opzichte van de oorspronkelijke ouders tijdelijk wegvallen?

Het vijfde gebod kan niet altijd letterlijk en volledig gehandhaafd worden.

Ook wijzen sommige bezwaarschriften op de praktijk: de geadopteerde kinderen maken hetzelfde van het leven in Gods verbond mee als de kinderen door geboorte.

Dan behoren ze hetzelfde teken te ontvangen. Het is gelovigen toegestaan barmhartigheid te bewijzen door adoptie. Als wettige kinderen ontvangen ze de status van kinderen der christenen. De Here heeft in Israël adoptie niet verboden, Hij adopteert zelf.

- 2.10. Ook inzake de uitspraak van de synode van Dordrecht 1618/19 zijn opmerkingen gemaakt.

Elke principiële fundering ontbreekt er aan. Daarom kan de uitspraak niet bindend zijn. Het ging toen over andere gevallen. De uitspraak geldt voor het geval dat pleegkinderen verzorgd worden.

Dordrecht wilde niet, dat de betrokken kinderen teruggingen in de macht der heidenen. De synode van Hoozeveen wijst een andere richting.

- 2.11. De huisteksten worden door diverse stukken genoemd: uit die teksten blijkt, dat Gen. 17 geldig is gebleven. De mens wordt in al zijn levensverbanden opgenomen in het verbond. De huisteksten vormen organische eenheden en totaliteiten, die in de verbonds- en kerkgemeenschap worden opgenomen. Beslissend is of men wettig tot zo'n huistekst behoort. Paulus en Silas hebben niet voor het dopen eerst nauwkeurige navraag gedaan of er andere dan bloedeigen kinderen waren in het huis van de cipier. Dat de Here werkte via het geloof is geen tegeninstantie tegen de stelling dat Hij hele huizen zegende als, totaliteit. Eén stuk beveelt aan, de huisteksten niet te gebruiken, om zo te voorkomen dat de deur zou worden open gezet voor het dopen van 'niet-wettelijk geadopteerde kinderen'. De huisteksten zijn te vaag om uit te maken in welke kwaliteit iemand tot het huis van een gelovige behoorde (ook dagloners en bijwoners). De ouderlijke zeggenschap is beslissend.
- 2.12. Er is één stuk waarin gepleit wordt voor een praktische benadering der zaak. De beslissing is in wezen voor-wetenschappelijk. Geen afhankelijkheid van wetenschappelijke exegese en moeizaam historisch onderzoek. „De fundatie wordt verricht vanuit het kinschap Gods, vanuit het leven met de Here, vanuit het kinderlijk aanvaarden van wat God ons met voldoende evidentie zegt in Zijn Woord.” Volgens deze evidentie staat de weg naar het doopvont open „voor iedere pleegouder, wanneer voldaan is aan het volgende:
- a. Hij/zij lid is in volle rechten.
 - b. Een continue opvoeding onder verantwoordelijkheid van die ouder in de lijn der verwachtingen ligt.” „Of er adoptie volgt of niet, doet niets terzake. In verschillende gevallen is adoptie zelfs niet gewenst of mogelijk, terwijl de opvoedingsverantwoordelijkheid toch bij de pleegouder(s) blijft.” „Bij de doopaanvraag doet het niet terzake, hoe de pleegouder die verantwoordelijkheid gekregen heeft.”
- 2.13. We eindigen dit hoofdstuk met een overzicht van de verzoeken, die aan de synode van Hattem zijn voorgelegd, voorzover deze verzoeken niet reeds eerder zijn genoemd.
- De p.s. Gelderland 1972 stelde zich zakelijk achter een kerkeradsverzoek om uit te spreken, dat het besluit van Hoozeveen wegens strijdigheid met de in art. 31 K.O. vermelde normen dient teruggenomen te worden; dat de doop aan wettig geadopteerde kinderen als naar de Schriften behoort erkend te worden; dat de uitspraak van de synode 1618/19 op een andere categorie kinderen betrekking heeft en als zodanig dient te functioneren.
- De p.s. Groningen 1972 verzoekt het besluit niet langer bindend te verklaren en een breder rapport te doen opstellen; voor besluitvorming zal tenminste groeiende overeenstemming ten aanzien van de schriftuurlijke gronden noodzakelijk zijn; de kerken dienen zich te onthouden van dopen van bedoelde kinderen zolang de generale synode niet een besluit in die richting genomen heeft.
- De p.s. Overijssel 1972 wil ook het besluit niet langer bindend laten verklaren; de uitspraak van de synode 1618/19 is geen bindende leeruitspraak; en: laat de generale synode een breder rapport doen opstellen.
- De p.s. Utrecht 1972 verzoekt uit te spreken, dat het Hoozeveense besluit geen rechtsgeldigheid kan hebben als niet gegrond in en strijdig met de Schrift; het beroep op Dordrecht is niet ter zake, en deputaten dienen voor een breder rapport te zorgen.
- De p.s. Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1972, die de rechtsgeldigheid van het besluit betwist op kerkrechtelijke gronden, wil een deputaatschap.
- De p.s. Zuid-Holland 1972 verzoekt het besluit 1970 weg te nemen en deputaten te benoemen.
- De classis Arnhem wil hetzelfde als de p.s. Gelderland.
- De classis 's-Gravenhage verzoekt hetzelfde als de p.s. Zuid-Holland.
- De classis Hoozeveen wil alsnog deputaten voor advies.
- De classis Schiedam verzoekt het besluit weg te nemen en uit te spreken, dat wettig door gereformeerde ouders geadopteerde kinderen behoren gedoopt te worden naar het formulier om de doop aan de kinderen der gemeente te bedienen.
- Diverse kerkeraden legden verzoeken aan de synode voor of betuigden adhesie aan een of ander verzoek.
- Gevraagd wordt het besluit van Hoozeveen uit het midden der kerken weg te nemen, en in de plaats daarvan uit te spreken, dat aan door gelovige ouders wettig geadopteerde kinderen op grond van de H. Schrift de doop bediend behoort te worden naar het voor de kinderdoop gebruikelijke formulier.
- Gevraagd wordt de uitspraak 1970 weg te nemen en een tegengestelde uitspraak te doen, n.l. dat op

grond van Gods Woord wettig geadopteerde kinderen dienen te worden toegelaten tot de doop. Gevraagd wordt terug te komen op het besluit van de voorgangster en alsnog aan het verzoek van de p.s. 1964 te voldoen.

Gevraagd wordt het besluit te herzien en uit te spreken, dat de bediening van de doop aan betrokken kinderen voorshands in de vrijheid der kerken gelaten wordt, alsmede de wenselijkheid uit te spreken, dat in de kerken aan ouders, die de doop begeren, „deze niet geweigerd wordt op grond van het geadopteerd zijn als zodanig van de betreffende kinderen”.

Gevraagd wordt uit te spreken, dat het voor vast en bondig houden van de uitspraak 1618 geen verhindering is voor bediening van de doop aan wettig geadopteerde kinderen en dat er naar de Schrift niets is dat deze doopsbediening verhindert. Gevraagd wordt het vorige besluit uit het midden der kerken weg te nemen en uit te spreken, dat aan betrokken kinderen, die vreemd waren aan het verbond, de beloften van het verbond toekomen en dat aan hen op grond van de H. Schrift de doop behoort bediend te worden naar het voor de kinderdoop gebruikelijke formulier.

Gevraagd wordt uit te spreken, dat leden van de gemeente vrijmoedigheid mogen hebben, kinderen te adopteren onder de vigeur van de wet van 1956, en dat de gemeente vrijmoedigheid mag hebben, zulke kinderen te erkennen als deelgenoten van Gods verbond en lidmaten van Christus' gemeente, die evenzeer als de lijfelijke kinderen van Gods bondgenoten behoren gedoopt te wezen.

Ook leden van kerken zonden verzoekschriften.

Zo wordt, op grond van brede contra-argumentatie en van een uiteenzetting pro aanvaardbaarheid van adoptie, gevraagd het besluit van Hoogeveen weg te nemen. Gevraagd wordt recht te doen, en daarin schriftuurlijke barmhartigheid te bewijzen aan gereformeerde adoptief-ouders en hun kinderen, door uit te spreken, dat het besluit 1970 niet voor vast en bondig is te houden, en dat op grond van art. 56 K.O. wettig geadopteerde kinderen als kinderen der christenen behoren gedoopt te wezen 'zodra men zulks hebben kan'.

Gevraagd wordt het besluit van Hoogeveen als onschriftuurlijk te verwerpen en uit spreken, dat wettig geadopteerde kinderen behoren gedoopt te zijn. Een nieuw deputaatschap wordt niet nodig geacht, „daar gedurende de laatste jaren voldoende argumenten aangevoerd zijn om dit besluit te nemen”.

Gevraagd wordt „om bij de behandeling van de zaken rondom de doop van geadopteerde kinderen de gehele problematiek van de adoptie te bezien, onder toetsing van de betreffende wet aan de Heilige Schrift”.

Gevraagd wordt uit te spreken, dat de p.s. 1964 met recht verzocht te verklaren, dat de uitspraak van 1618 geen hindernis biedt; dat zij met recht uitsprak, dat op grond van de H. Schrift de betrokken kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen, waarbij inzonderheid gewicht is te hechten aan de door de particuliere synode genoemde Schriftplaatsen; dat de p.s. 1964 terecht stelde, dat de betrokken kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen, en daarom o.m. een beroep deed op N.G.B. art. 36 alsmede op Rom. 13: 1-7 (in de „verhouding tussen adoptiefouder en een geadopteerd kind hebben wij voluit te doen met de ouder-kind relatie, waarover het vijfde gebod van de wet des HEREN spreekt”).

3. Hoe zal de behandeling zijn?

3.1. Toen de synode op 12 september besloot de commissie ad hoc in te stellen, heeft zij zich tevens beraden over de behandeling van hetgeen haar is voorgelegd. De hoogleraren-adviseurs, door het moderamen geraadpleegd, waren van mening, dat de synode indien enigszins mogelijk zelf de zaak dient af te handelen.²⁵ Dit advies heeft de synode gevolgd bij haar opdracht aan de commissie.

Daarmee was in principe reeds antwoord gegeven op verzoeken om een deputaatschap in te stellen.

Het is opmerkelijk, dat de meeste van dergelijke verzoeken afkomstig zijn van particuliere synoden. Onder de kerkeraden, die zich tot de synode hebben gewend, is slechts één, die instelling van een deputaatschap gewenst acht. De meeste kerkeraden hadden zich over de zaak zelf een oordeel gevormd. Het is gebleken, dat zij de gelegenheid en de mogelijkheid hadden zover te komen.

Particuliere synoden waren veelal niet bij machte een geargumenteed en uitgewerkt voorstel over de materie aan de generale synode voor te leggen. Eén particuliere synode bleek, mede dank zij voorgaande arbeid van mindere vergaderingen, in staat op exegetische en historische gronden bezwaren tegen het Hoogeveense besluit te ontwikkelen. Maar ook zij bleef voor bepaalde vragen staan, b.v. „in hoeverre of onder welke voorwaarden het gebruikmaken van de wettelijke mogelijkheid

²⁵ Acta g.s. 1972/73, art. 137.

tot adoptie schriftuurlijk verantwoord is". Behoeftte aan een deputaatschap is hieruit te verklaren. Ook valt ter verklaring te denken aan hetgeen reeds de synode van Rotterdam-Delfshaven heeft gezegd over de noodzaak van 'tenminste een groeiende overeenstemming', dit met het oog op een uniforme doopspraktijk; een 'breder rapport' moest de kerken kunnen dienen om zo de oordeelsvorming ter generale synode voor te bereiden.

Moet dit nu alsnog een motief zijn om bestudering van bepaalde aspecten aan een deputaatschap toe te vertrouwen, opdat een volgende synode tot algehele afhandeling kan komen?

We herinneren er aan, dat reeds de synode van Amersfoort-West 1967 geconfronteerd werd met adviezen van zowel het meerderheids- als het minderheidsrapport die wezen in de richting van zelf tot een uitspraak komen. De praktisch-kerkelijke situatie vroeg er om. De synode van Hoogeveen oordeelde het zeer gewenst tot een synodale uitspraak te komen 'waarop reeds jaren wordt gewacht'. In onderscheiding van de synode van Amersfoort-West is zij dan ook er toe overgegaan, dit nadat het meerderheidsrapport bredere aandacht had besteed aan vragen betreffende adoptie en aan de uitspraak van de Dordtse synode.

Het merkwaardige feit deed zich daarna voor, dat terwijl na 1964 in de kerken zelf weinig ondernomen is om een generale besluitvorming te bevorderen, het Hoogeveense besluit het effect verkreeg, dat thans vele stukken uit de kerken aan de generale synode zijn voorgelegd, die niet alleen wegneming van dit besluit vragen maar ook gronden aanvoeren voor een uitspraak ten gunste van het dopen van wettig geadopteerde kinderen. Instelling van een deputaatschap is in vergelijking met voorgaande synoden thans des te minder aan te bevelen.

Daar komt bij, dat reeds de verzoeken om het besluit 1970 weg te nemen de synode plaatsen voor de noodzaak zich in te laten met aspecten, die voorheen de behoefte aan een breder rapport deden gevoelen. In 1.13. wezen we er op, dat de synode van Hoogeveen zich formeel gezien beperkt heeft tot het geven van een antwoord op het voorstel van de particuliere synode Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964. Haar gronden werden 'niet genoegzaam' geoordeeld. Dit neemt echter niet weg, dat het besluit 1970 overwegingen heeft genoemd, tengevolge waarvan thans in de revisieverzoeken geargumenteed diverse aspecten aan de orde zijn gesteld, waarvan voorheen gezegd was dat deputaten daarover eerst maar eens moesten rapporteren.

Uit deze gang van zaken blijkt, dat instelling van een deputaatschap in de gegeven situatie allerminst voor de hand ligt. Voorts mag bedacht worden, dat reeds de synode van 1964/65 in haar overwegingen er mee gerekend heeft, dat de bespreking ter synode een aanwijzing zou zijn omtrent de situatie in de kerken.²⁶

Als laatste argument om thans voort te varen in generaalsynodale beraadslaging, om zo mogelijk tot algehele afhandeling te komen, noemen wij het streven van de commissie om boven de tegenstelling van de pro- en contra-argumentatie, zoals deze jarenlang de discussies en beraadslagingen beheerst heeft (zie onder 1., met name 1.11. slot), uit te komen. Moge dit dienstbaar zijn aan een 'groeiende overeenstemming'.

- 3.2. De commissie stelt zich voor eerst een analyse te geven van het besluit, waartoe de synode van Hoogeveen gekomen is. Vele revisieverzoeken zijn aan haar voorgelegd. De daarin geboden argumentatie tegen de overwegingen van het besluit heeft soms zo'n sterk antithetisch karakter, dat de vraag hier en daar rijst of men exegetisch gezien het doel niet voorbijschiet. Dit hangt vooral samen met hetgeen de synode van Hoogeveen kennelijk als een zeer voornaam uitgangspunt heeft gehanteerd: de bloedverwantschap tussen ouders en kinderen. Het zal voor een billijke beoordeling van de tegenargumenten goed zijn eerst na te gaan wat de doorgaande lijn van het Hoogeveense besluit eigenlijk is, en hoe dit de opbouw van het besluit heeft bepaald.

Vervolgens zal het raadzaam zijn aandacht te besteden aan bezwaren tegen gebruikmaking van de adoptiewet. In de nota bij het rapport is een weerlegging geboden van wat het meerderheidsrapport 1970 in verband met de adoptiewet heeft opgemerkt. Daarbij is tevens een bespreking gewijd aan één van de missiven, waarin een afwijzend standpunt tegen adoptie wordt beredeneerd. De nota biedt brede informatie over de wet en haar toepassing, en komt tot de conclusie, dat niet is aangetoond dat de wet op de adoptie strijdig is met Gods Woord. Ze verbindt daaraan enkele opmerkingen, die van belang zijn voor het zien van de verantwoordelijkheid van kerkleden en ambtsdragers.

Er is reden om naast hetgeen in de nota is besproken ook nog naar voren te brengen wat in één van de revisieverzoeken is aangevoerd als een pleidooi ten gunste van adoptie op basis van schriftuurlijke gegevens, waarbij tevens gelegenheid zal zijn, o.m. in verband met de in de nota besproken missive,

²⁶ Acta g.s. 1964/65, art. 538b.

om nader in te gaan op de vraag wat in rekening gebracht dient te worden wanneer men de Schrift ten deze gebruikt.

Aansluitend zal uiteraard in het bijzonder gelet moeten worden op allerlei dat in verband met veel besproken Schriftgedeelten als Gen. 17, Ex. 12, Hand. 2 pro en contra te berde is gebracht. Daarbij zal ook iets gezegd moeten worden over de z.g. huisteksten en 1 Cor. 7.

Voorts ligt het voor de hand, dat het rapport ook moet ingaan op de vraag, welke betekenis gehecht dient te worden aan de uitspraak van de Dordtse synode in 1618, dit mede in verband met het slot van art. 31 K.O.

Tenslotte zal blijken, dat ook enkele opmerkingen nodig zijn in verband met het formulier, dat gebruikt wordt bij het dopen van de jonge kinderen.

- 3.3. In één van de brieven aan de synode is het belang van een praktische benadering bepleit. Een praktische kwestie vereist 'een duidelijk en vlot antwoord'. „Voor wie leeft bij de Schrift moet het antwoord toch zonder meer duidelijk zijn." Naar het oordeel van de steller van de brief kunnen pleegouders, gezien de duidelijkheid van schriftuurlijke argumenten, in 15 minuten weergeven wat het antwoord dient te zijn, terwijl „de kerk nu na 15 jaar nog niet uitgedacht is, laat staan tot een gefundeerd oordeel gekomen is". Hij ziet als één van de schadegevolgen van het Hooogeveense besluit, dat men gaat menen er alleen uit te komen door wetenschappelijke exegetische en historisch onderzoek. Dit zou extra verzwaring van het synode-agendum betekenen.

Uiteraard spreekt dit laatste ons direct aan. Wie zou niet spoedig klaar willen komen, als het mogelijk is?

Het is echter goed de brief van een andere broeder er naast te leggen, waarin de synode op het hart gebonden wordt niet te besluiten tot het dopen van wettig geadopteerde kinderen, tenzij volkomen duidelijk is, dat het God zelf is, die het kind toevoegt tot de kring des verbonds. De kerk moet niet de zware schuld op zich laden in Gods plaats te willen gaan staan. „De Kerk wachte zich er voor zaad te dopen, waarvan zij niet als met een eed kan getuigen, dat de Vader zelf het aan zijn Zoon gegeven heeft."

Blijkbaar is wat de ene broeder evident acht allerm minst overtuigend voor de ander. Beide broeders houden zich met dezelfde Schriftplaatsen bezig, maar ze komen tot tegenovergestelde conclusies.

We zijn niet zo maar klaar met iets doorzichtig te noemen dat door een ander van serieuze vraagtekens voorzien wordt. Het zal ook goed zijn na te gaan of mogelijk bepaalde overtuigingen de lectuur van sommige Schriftgedeelten beïnvloeden, zodat die Schriftgedeelten zelf niet goed gebruikt worden.

We zullen daarom, nu het op beslissingen aankomt die heel het kerkelijk samenleven op het oog hebben, toch wat uitgebreider aan het werk moeten zijn dan eerstgenoemde broeder ons aanbeveelt, zonder evenwel, zoals hij vreest, ons afhankelijk te maken van dienstbaarheid aan 'wetenschap'.

Het gaat om kerkelijke beslissingen die zich voor belijdende leden laten verantwoorden ten overstaan van wat onder ons vaststaat: Schrift, belijdenis en kerkorde.

- 3.4. Het gebruik van de Schrift zal later aan de orde komen op concrete punten. Reeds nu kunnen enkele algemene opmerkingen gemaakt worden.

Uiteraard is zorgvuldige lezing een eerste vereiste. De Schrift moet zelf het materiaal bieden voor onze overleggingen. In één van de brieven wordt sterke nadruk gelegd op Gods soevereine beschikken wanneer mensen in zijn verbond worden opgenomen. Het wordt genoemd zijn 'verkiezend werk'. Opvallend is daarbij, dat ten aanzien van wat Gen. 17 zegt over de besnijdenis van slaven elk stellen van vragen, die naar een verklaring zoeken, wordt afgewezen. „Vragen als: waren de slaven reeds onderwezen door Abraham, kenden zij de HEERE wel, werden de kindertjes van ongelovige slaven ook besneden, ontvingen de slaven het teken des verbonds met of tegen hun wil, zijn zinloos." De Schrift „zegt zonder meer, dat al wat mannelijk was besneden diende te worden". Niet Abraham maar de Here maakte de stipulaties. „Niet de zeden en gewoonten brachten mee, dat ook de voor geld gekochten deelden in het verbond met Abraham. Evenmin blijkt uit de Schrift zelf, dat hun relatie tot Abraham, namelijk zijn-eigendom-zijn, de grond was voor Gods gunst, die Hij ook de slaven bewees. Neen, de bepaling dat ook slaven in Abrahams huis besneden moesten worden, was een soevereine beschikking Gods."

Dergelijke afweer van het stellen van vragen bewerkt echter, dat bepaalde gegevens in de Schrift worden gemaakt tot een witte plek in een landkaart. Ze verliezen elke oriënterende functie. Het gaat dan zonder meer om het getal. Zo stelt de brief het ook: „Hij alleen bepaalt het getal der bondelingen. Hij alleen maakt ook, dat dat getal er komt". Zo worden ook vragen met betrekking tot de huisteksten afgewezen. Wat de volwassenen betreft, aldus de briefschrijver, is bepalend, dat de Here het hart opende of de Heilige Geest uitstortte. En wat de kinderen betreft, moeten we ons houden aan de

openbaring, dat zij heilig zijn „wanneer hun ouders heilig zijn of één van hun ouders (1Corinthiërs 7. 14).“ Merkwaardig is intussen, dat ten aanzien van die kinderen toch een verklaring wordt geboden: „God heeft immers zelf dit kind toegevoegd, daar Hij het weefde in de schoot van zijn moeder, die heilig is (1 Corinthiërs 7: 14)“. Waarom zou dan bij Gen. 17 niet gelet mogen worden op de relatie van de slaven tot Abraham? Wanneer die relatie wordt gemaakt tot 'een witte plek', vervalt ook de mogelijkheid om ten deze te wijzen op een bepaalde ontwikkeling in de heilsgeschiedenis. Een Schriftplaats als Gal. 3: 28, waar staat: „Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk: gij zijt allen immers één in Christus Jezus“, behoeft dan bij het gebruik van Gen. 17 niet ter sprake gebracht te worden. (Zie onder 6., met name 6.6.)

Een tweede opmerking sluit hierbij aan. De synode is geroepen een beslissing te nemen met betrekking tot een gewichtige aangelegenheid in het kerkelijk handelen. Het gaat over de vraag of wettig geadopteerde kinderen gedoopt dienen te zijn. De vraag raakt een aspect van het kerkelijk handelen, dat in art. 29 N.G.B. wordt genoemd wanneer daar de merktekenen van de ware kerk worden vermeld. Onder die merktekenen valt immers o.m., dat de kerk gebruikt de reine bediening van de sacramenten, gelijk Christus ze ingesteld heeft. Dopen is een zaak van Christus, het enige Hoofd der kerk. We moeten, zoals art. 32 N.G.B. zegt, niet afwijken van hetgeen 'ons Christus, onze enige Meester, geordineerd heeft'. Allen moeten de hals buigen 'onder het juk van Jezus Christus', aldus art. 28 N.G.B. Bij het beantwoorden van de vraag of wettig geadopteerde kinderen gedoopt dienen te zijn, zal dus gebruik gemaakt moeten worden van de Schrift. En dan komt het er op aan, dat we ons houden aan het gezag van 'onze hoogste Profeet en Leraar, die ons de verborgen raad en wil van God van onze verlossing volkomen geopenbaard heeft', zoals antw. 31 van de Heidelbergse Catechismus het zegt. Met andere woorden, wij moeten ons bij ons gebruik van de Schrift voortdurend bevinden op het nieuwtestamentische niveau. Gegevens van het Oude Testament dienen op dat niveau verwerkt te worden.

In dit verband mag herinnerd worden aan het slot van art. 25 N.G.B. Daar wordt gesteld, dat wij de getuigenissen, genomen uit de wet en de profeten, nog gebruiken om ons in het evangelie te bevestigen, en ook om ons leven te reguleren, in alle eerbaarheid, tot Gods eer, volgens zijn wil. Eerst is in dit artikel gelovig beleden, dat de ceremoniën en figuren van de wet hebben opgehouden met de komst van Christus, en dat alle schaduwen een einde hebben genomen, zodat het gebruik daarvan onder de christenen moet worden weggenomen. Die ceremoniën, figuren en schaduwen hebben een grote rol gespeeld bij de leiding en bewaring van Israëls leven in Gods verbond. De apostel Paulus gebruikt met het oog hierop in Gal. 3: 24 de term 'tuchtmeester'.

We zijn thans in de nieuwtestamentische periode, die met het woord 'geloof' gekenmerkt wordt (vs. 22 e.v.). Want het gaat bij het leven in Gods verbond nu duidelijk om het geloof in Jezus Christus, zoals Hij na zijn dood en opstanding gezeten is aan de rechterhand van God en zal wederkomen. Dit betekent echter niet, dat we 'wet en profeten' nu wel kunnen overslaan. Het tegendeel is het geval. Ook aan 'wet en profeten' worden 'getuigenissen' ontleend voor leer en leven in de nieuwtestamentische tijd. Wel zal het zaak zijn na te gaan wat de vervulling van 'wet en profeten' in Christus inhoudt. De taal, die art. 25 N.G.B. toepast, is typisch nieuwtestamentisch. Wij 'gebruiken' 'getuigenissen', genomen uit de wet en de profeten, om ons in het evangelie te bevestigen en ook om ons leven te reguleren. In deze woorden is volop rekening gehouden met de nieuwtestamentische mondigheid. We leven nu bij het evangelie, dat God zelf door zijn eniggeboren Zoon heeft vervuld (vgl. antw. 19 H. Cat.).

Dienovereenkomstig moet nu ook Gods wil aangaande ons leven begrepen worden. De Schrift is ons gegeven om te komen tot een rechte belijdenis aangaande leer en leven. We 'gebruiken' daartoe de Schrift. Het woord 'getuigenissen' is in art. 25 N.G.B. kennelijk gehanteerd in de zin van geldig bewijsmateriaal dat beslissend is voor het komen tot de rechte belijdenis en praktijk.

In Rom. 3: 21 gebruikt Paulus het woord 'getuigen', in verband met het openbaar worden van gerechtigheid in de nieuwtestamentische prediking. De Wet en de profeten getuigen daarvan. Als zulk 'getuigen' wordt in Rom. 4 het boek Genesis aangehaald, met name Gen. 15: 6 waar staat, dat Abraham God geloofde en dit hem tot gerechtigheid werd gerekend. In Gal. 3 wijst Paulus op dezelfde Schriftplaats, en daar zegt hij zelfs, dat de Schrift tevoren aan Abraham 'het evangelie verkondigd heeft' door te zeggen: „In u zullen alle volken gezegend worden“. Hier blijkt hoe Schriftplaatsen, die in de wet en de profeten gevonden worden, in de apostolische leer gebruikt worden om ons in het evangelie te bevestigen. Zulke Schriftplaatsen moeten gelezen worden met het oog op Christus. De zegen van Abraham is tot de heidenen gekomen in Jezus Christus (vgl. Gal. 3: 14).

Wij zullen ons dus met ons Schriftgebruik moeten bewegen op dit apostolische niveau, ook nu het gaat om de vraag of door gelovigen wettig geadopteerde kinderen behoren gedoopt te zijn.

Een derde opmerking kan hier nog aan toegevoegd worden. Eén van de kerkeraden noemt de geschiedenis van Mozes in Ex. 2 het meest sprekende voorbeeld van adoptie in het Oude Testament. Tegenstanders, aldus de missive, hebbend dit afgedaan met de opmerking, dat het plaats vond buiten Israël. Maar dit argument wordt volgens de kerkeraad „opgeheven door het feit dat (deze adoptie) verhaald wordt in de bijbel, die ons tot lering geschreven is (Rom. 15: 4)".

In de aangehaalde Schriftplaats staat: „Al wat namelijk te voren geschreven is, werd tot ons onderricht geschreven, opdat wij in de weg der volharding en van de vertroosting der Schriften de hoop zouden vasthouden". Deze tekst zelf wijst aan, dat het bij 'onderrichting' om meer gaat dan dat wij op de hoogte worden gesteld van een of andere 'wetenswaardigheid', zonder dat wij tot iets verplicht worden. Hetzelfde woord wordt ook gebruikt in 2 Tim. 3: 16, waar de bekende tekst staat: „Elk van God ingegeven schriftwoord is ook nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid". Hier blijkt, dat 'onderrichting' samenhangt met de openbaring van Gods wil die gehoorzaamheid moet vinden. Timotheüs moest zich in afwachting van Paulus' komst toeleggen 'op het voorlezen, het vermanen en het leren' (vgl. 1 Tim. 4: 13). Dit leren gaat uit van een gezaghebbende inhoud en is doelgericht: het moet tot een praktijk leiden, die dient om 'de leer van God, onze Heiland, in alles tot sieraad te strekken' (vgl. Tit. 2: 10). Niet anders is het in Rom. 15: 4. Nu wordt Mozes' 'adoptie' wel in de Bijbel verhaald, maar men kan daarom nog niet met recht stellen, dat aan Ex. 2 een geïnspireerde bijdrage te ontleen is voor een christelijke leer over adoptie thans. Gegevens in de Schrift mogen niet geïsoleerd gebruikt worden. De verbanden waarin ze voorkomen, maken duidelijk waartoe ze gebruikt kunnen worden. De Schrift heeft haar eigen doelstelling. Adoptie is nog niet verantwoord, omdat in de bijbel iets over adoptie te vinden is. Door de Heilige Geest gedreven hebben mensen van Godswege gesproken (vgl. 2 Petr. 1: 21). De vraag naar de bedoeling van de Heilige Geest is, zo vaak Schriftgegevens door ons gebruikt zullen worden, volkomen terzake. Wij gebruiken 'getuigenissen', maar ze zullen als zodanig van de Heilige Geest afkomstig moeten zijn (vgl. Hebr. 3: 7; 9: 8; 10: 15).

4. Het besluit van de synode van Hoogeveen

4.1. In de eerste overweging staat een foutieve vermelding van een door de particuliere synode Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964 genoemde Schriftplaats. Gen. 17: 10 moet zijn Gen. 17: 10-14. (In de tweede overweging wordt deze Schriftplaats wel correct aangeduid.) De fout is reeds te vinden in het besluit van de generale synode 1964, wanneer daarin het voorstel van genoemde particuliere synode wordt weergegeven, en is blijkbaar vandaar overgenomen, eerst in het minderheidsvoorstel 1967, daarna in het tot besluit verheven meerderheidsvoorstel 1970. Tengevolge van deze fout is, overigens niet ten onrechte, in de discussie de aandacht vaak bijzonder gespist op Gen. 17: 10, met name de woorden: „dat bij u al wat mannelijk is beneden worde".

De eerste overweging heeft bevreemding gewekt. In de door de particuliere Synode 1964 aangevoerde Schriftplaatsen wordt niet van een adoptie gesproken zoals deze in het Burgerlijk Wetboek is geregeld, aldus de synode. Móet dat dan, om deze Schriftplaatsen bewijskrachtig te noemen? Gaat dit wel uit van een rechte opvatting over gebruik van de Schrift? De synode voegde er evenwel aan toe: zodat deze Schriftplaatsen zonder meer geen grond kunnen zijn voor het bedienen van de Heilige Doop aan hen die niet in het verbond geboren zijn.

Merkwaardig is, dat de synode niet in rekening heeft gebracht wat de particuliere synode 1964 met het noemen van deze Schriftplaatsen op het oog had. Hierboven hebben we onder 1.5. weergegeven wat het bijbehorende rapport over genoemde Schriftplaatsen zegt. De synode van Hoogeveen is daar niet op ingegaan. Ze heeft zich beperkt tot de letterlijke tekst van het voorstel, waarin de Schriftplaatsen waren vermeld zonder enige toelichting.

Opvallend is, dat in vergelijking met de letterlijke tekst van het voorstel wèl een wijziging is aangebracht in het benoemen van de betrokken kinderen. De particuliere synode sprak van 'door gelovigen wettig geadopteerde kinderen', de generale synode 1970 formuleerde: 'hen die niet in het verbond geboren zijn'. Op deze formulering is aanmerking gemaakt, omdat, wanneer ouders na geloofsbelijdenis gedoopt worden, hun kinderen ook de doop ontvangen, terwijl toch deze kinderen niet in het verbond geboren zijn. De formulering is nog merkwaardiger, wanneer met let op 1 Cor. 7: 14, een Schriftplaats die gezien de toenmalige situatie in de gemeente van Corinthe wel terdege betrekking kan hebben op kinderen die niet in het verbond geboren zijn. Des te meer maakt deze formulering doorzichtig, waar het zwaartepunt is gelegd: in de verbinding tussen de doop en kinderen, geboren uit ouders die tot het verbond behoren. Men vergelijk hierbij de tekst van de vierde

overweging, waarin betreffende oorspronkelijke ouders van adoptief-kinderen overwogen wordt, dat 'dezen niet tot het verbond behoorden'.

- 4.2. In de tweede overweging heeft de synode wèl rekening gehouden met de kennelijke bedoeling van het noemen van Gen. 17: 10-14. Ze zegt zelf, dat de slaven 'in de huisgemeenschap van Abraham in het verbond waren opgenomen'. Beroep daarop 'ten gunste van de bediening van de Heilige Doop aan geadopteerde kinderen' wordt echter tegengesproken. De slaven waren van 'de erfenis' uitgesloten. Wat dat betreft worden ze door de Schrift nadrukkelijk onderscheiden 'van Izaäk, de lijfelijke zoon van Abraham als zijn erfgenaam', aldus de synode met verwijzing naar Gen. 15: 4 en 17: 7, 8.

Er is aanmerking gemaakt op het gebruik van de uitdrukking 'lijfelijke zoon' ter aanduiding van Izaäk, omdat ook Ismaël een lijfelijke zoon van Abraham was. De synode heeft echter bij haar gebruik van deze uitdrukking duidelijk verwezen naar Gen. 15: 4, en daar slaat het op de later geboren Izaäk.

Wel kan geconstateerd worden, dat de synode het woord 'lijfelijk' heeft aangegrepen om tegenover het beroep van anderen op Gen. 17: 10-14 alle nadruk te leggen op de relatie tussen Abraham en Izaäk als die van een vader en zijn 'bloedeigen' zoon, dit ter onderscheiding van de slaven die dergelijke relatie tot Abraham niet kenden. Door niet alleen Gen. 15: 4 maar ook Gen. 17: 7, 8 te noemen, heeft de synode ook ten aanzien van 'nageslacht' benadrukt, dat dit 'lijfelijk' bepaald is.

Door te zeggen, dat de slaven van de erfenis waren uitgesloten en dat de lijfelijke zoon de erfgenaam was, kwam bovendien de nadruk te liggen op de verbinding: lijfelijk nageslacht en beloftegoed. (De synode heeft kennelijk het woord 'erfenis' in Gen. 15: 4 opgevat in bredere zin dan alleen het toenmalige aardse bezit van Abraham.) Men vergelijk bij deze tweede overweging wat in de vierde overweging gezegd wordt over ouders, die niet tot het verbond behoren: aan hen zijn geen beloften gegeven voor hen en hun nageslacht. Opnieuw blijkt waar voor de synode het zwaartepunt lag: wat kinderen betreft, kan de doop alleen bediend worden aan kinderen, geboren uit ouders die tot het verbond behoren; het beroep op Gen. 17: 10-14 kan dit volgens de synode niet omver stoten.

- 4.3. De derde overweging gaat in op het noemen van Hand. 2: 39. De synode heeft vs. 38 er bij genomen. In vs. 38 wordt de bekeringsoproep van Petrus genoemd: „Bekeert u en een ieder van u late zich dopen op de naam van Jezus Christus, tot vergeving van uw zonden en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen”.

Vandaar dat de synode sprak van 'de in de Heilige Doop betekende en verzegelde verbondsbelofte' (nl. de vergeving van de zonden en de gave van de Heilige Geest, vgl. antw. 74 H.C.). Die verbondsbelofte komt toe 'aan de gelovigen en hun kinderen'. Hier is weer het zwaartepunt in het synodebesluit te zien.

De synode heeft er bij genoemd 'degenen, die verre zijn, zovelen als er de Here toe roepen zal', en daarop heeft ze commentaar geleverd door Onesimus te noemen. Het voorbeeld is zorgvuldig gekozen. Onesimus werd 'eerst nadat de Here door de dienst van Paulus hem er toe geroepen had', broeder genaamd. En Onesimus was een slaaf van de gelovige Filémon.

Dit laatste wijst er op, dat de derde overweging gelezen moet worden in onmiddellijk vervolg op de tweede, waarin over slaven van Abraham gesproken was. We kunnen de gedachtengang van de synode aldus weergeven: laat het zo zijn, dat die slaven in de huisgemeenschap van Abraham in het verbond waren opgenomen, het Nieuwe Testament leert, dat ook al betreft het een slaaf van een gelovige heer, deze slaaf alleen door gehoor geven aan Gods roepen mag rekenen op de in de doop betekende en verzegelde verbondsbelofte. Het gehoor geven aan Gods roepen hebben we er bij genoemd, omdat dit duidelijk in het spreken van de synode over Gods er toe roepen van Onesimus besloten ligt.

Zo maakt de synode onderscheid tussen 'de gelovigen en hun kinderen', van wie zonder meer vaststaat, dat hun de verbondsbelofte toekomt, èn degenen, die verre zijn. Deze categorie kan de doop pas ontvangen nadat gehoor gegeven is aan Gods roepen. Bij 'de gelovigen en hun kinderen' horen niet de wettig geadopteerde kinderen. Zij zijn immers niet lijfelijk nageslacht van de gelovigen, althans wanneer hun ouders niet tot het verbond behoorden (zie de vierde overweging). Zulke geadopteerde kinderen worden gerekend bij degenen, die verre zijn. Het beheersende uitgangspunt blijkt weer duidelijk: alleen kinderen, geboren uit ouders die tot het verbond behoren, kunnen gedoopt worden.

- 4.4. Opvallend is, dat in het synodebesluit niet meer gesproken is over de verwijzing naar 1 Cor. 7: 14. Wat die Schriftplaats betreft heeft de synode volstaan met haar verklaring uit de eerste overweging, dat deze Schriftplaats zonder meer geen grond kan zijn voor het bedienen van de doop aan hen, die niet in het verbond geboren zijn. Plaatsen als Gen. 17: 10-14 en Hand. 2: 39 boden naar het inzicht van de synode mogelijkheid voor een argumentatie tegenovergesteld aan wat de particuliere synode 1964 er mee beoogde. Bij 1 Cor. 7: 14 is dit niet genoemd.

- 4.5. Tegenover het beroep op de belijdenis der kerk ten aanzien van het ambt der overheden heeft de synode in haar vierde overweging een zeer toegespitste consequentie getrokken uit haar grondstelling.

Ze stelde, dat dit beroep niet opgaat, omdat de wettige overheid wèl te adopteren kinderen tot kinderen van de adoptiefouders kan verklaren, maar niet tot hun nageslacht kan maken. Het accent op 'maken' stelt een duidelijke grens tussen 'verklaren' en 'maken'. Uitgaande van de constatering, dat het een wettige overheid betreft, benadrukte zij, dat die overheid niet verder kan gaan dan de betrokken kinderen tot kinderen van de adoptiefouders verklaren. Het woord 'wettig' ontbreekt bij 'kinderen van adoptiefouders'. De overheid kan met haar verklaring niets veranderen aan het feit, dat deze kinderen geen nageslacht van de adoptiefouders zijn. En juist dit feit was voor de synode bij haar overwegen van de vraag, of zulke kinderen gedoopt zullen worden, doorslaggevend. Immers, alleen nageslacht van gelovigen kan gedoopt worden. Geadopteerde kinderen 'zijn en blijven' het nageslacht 'van de ouders die hen voortbrachten'. En 'zo dezen niet tot het verbond behoorden', waren aan hen geen beloften 'voor hen en hun nageslacht' gegeven. De overheid kan niets veranderen aan de werkelijkheid dat aan kinderen van ongelovigen geen beloften gegeven zijn. De synode heeft hier nog aan toegevoegd, dat „deze kinderen en hun ouders - wanneer de mogelijkheid van herstel aanwezig is - gebonden blijven aan de roeping die de Here in het vijfde gebod tot hen doet uitgaan". Zoals ten aanzien van de vraag of Gods beloften aan genoemde kinderen toekomen zodat zij zouden moeten worden gedoopt, de afkomst van de kinderen doorslaggevend is, zo stelt de synode het ook ten aanzien van het vijfde gebod. De overheid kan niets veranderen aan de werkelijkheid, dat de Here in het vijfde gebod zijn roeping laat uitgaan met het oog op de oorspronkelijke relatie.

Merkwaardig is de formulering in dit slot van de vierde overweging. De tussenzin: 'wanneer de mogelijkheid van herstel aanwezig is', doet allerlei vragen rijzen. Wanneer die mogelijkheid niet aanwezig is, zijn dan de betrokken kinderen en ouders niet gebonden aan de roeping die de Here in het vijfde gebod tot hen doet uitgaan? Gaat die roeping dan nog wel tot hen uit? Wellicht heeft bij de synode de gedachte gewerkt, dat de roeping voor de oorspronkelijke relatie onveranderlijk geldt omdat die relatie onveranderlijk is, doch dat het effectueren van die roeping afhangt van herstel van de relatie. Het in het vijfde gebod genoemde eerbetoon vraagt immers om een relatie, die in werking is.

Maar dan komen nieuwe vragen op. Wat is de betekenis van dit spreken over de roeping, 'die de Here in het vijfde gebod tot hen doet uitgaan', wanneer we dit confronteren met het geval dat een kind is verklaard tot kind van adoptiefouders? Volgens de Nederlandse wet is een kind, 'van welke leeftijd ook', 'aan zijn ouders eerbied en ontzag verschuldigd'²⁷ Voor een wettig geadopteerd kind zijn de adoptiefouders 'zijn ouders'. De synode van Hooegeveen heeft met 'hun ouders' echter kennelijk gedoeld op de oorspronkelijke ouders. Haar spreken over de roeping, die de Here in het vijfde gebod doet uitgaan, slaat op de relatie-krachtens-geboorte, Betekent dit, dat de Here ten aanzien van de relatie-krachtens-adoptie niet een roeping in het vijfde gebod doet uitgaan? Valt die relatie niet onder het vijfde gebod, omdat dit gebod alleen betrekking heeft op de geboortelatie?

In het minderheidsrapport 1967, dat met het meerderheidsrapport 1970 te beschouwen is als materiaal, dat de synode van Hooegeveen gediend heeft bij het komen tot haar besluit, is gezegd, dat de overheid te ver gaat, wanneer in de adoptiewet staat, dat het geadopteerde kind de staat van wettig kind verkrijgt ten opzichte van zijn adoptiefouders en dat de familierechtelijke betrekkingen tussen de geadopteerde en zijn bloed- en aanverwanten in de opgaande linie en de zijlinie ophouden te bestaan. De onherroepelijkheid (behoudens de in de wet genoemde uitzondering) is het grote bezwaar. „Er is immers altijd nog bekering mogelijk!”²⁸ Gezien tegen déze achtergrond krijgt men de indruk, dat de synode met het slot van haar vierde overweging zelf ook gezegd heeft: de overheid gaat te ver; er is altijd nog bekering mogelijk; wanneer er bekering is, komt er mogelijkheid van herstel, en dan moeten ouders en kinderen weer handelen overeenkomstig het vijfde gebod.

Men kan over de betekenis van het slot van de vierde overweging lang en breed redeneren; wij laten dit nu verder rusten. Want hoe het zij, de vierde overweging is ook in dit slot geheel beheerst door de gedachte, dat de overheid nimmer iets kan veranderen aan de werkelijkheid dat kinderen het nageslacht van hun oorspronkelijke (ongelovige) ouders zijn. Déze gedachte is de keerzijde van de stelling die het hele synodebesluit doortrekt: alleen kinderen, die nageslacht zijn van ouders die tot het verbond behoren, kunnen gedoopt worden. Daar ligt het zwaartepunt in het synodebesluit. Kinderen, die nageslacht zijn van ouders, die niet tot het verbond behoren, kunnen niet gedoopt worden, ook niet wanneer zij door gelovige ouders wettig geadopteerd zijn. Geen overheid kan hierin verandering aanbrengen.

4.6. De drie volgende overwegingen sluiten geheel aan bij het voorgaande.

²⁷ B.W., art. 245, lid 1.

²⁸ Acta g.s. 1967, pag. 519.

De synode overwoog, „dat de uitspraak van de nationale synode van Dordrecht 1618/19 naar art. 31 K.O. voor vast en bondig te houden is". De uitspraak was, aldus de synode, „dat bedoelde kinderen 'niet behoren gedoopt te worden, eer zij tot die jaren gekomen zijn, dat zij in de eerste beginselen der christelijke religie naar hun begrip kunnen onderwezen worden en zulks ook metterdaad geschied is' ". Deze uitspraak lag voor de synode van Hoogeveen op één lijn met wat ze zelf gesteld had in haar derde overweging. Gezien deze overweging kon zij opmerken, dat wat de zaak betreft, het bewijs niet was geleverd, dat de uitspraak van 1618 'strijdt tegen Gods Woord of de kerkenordening'. De conclusie kon dus getrokken worden, dat deze uitspraak nog steeds „een verhindering vormt voor het dopen van kinderen, die buiten het verbond geboden zijn". In deze laatste woorden treffen we weer het onder 4.1. gesignaleerde spraakgebruik aan, dat wijst op de exclusieve verbinding van doop en uit tot het verbond behorende ouders geboren kinderen.

Naar het oordeel van de synode zal altijd eerst bewezen moeten worden, dat de Dordtse uitspraak strijdt tegen Gods Woord of de kerkorde, voordat ooit een besluit genomen kan worden, dat wettig geadopteerde kinderen behoren gedoopt te zijn.

Ook de volgende overweging ligt in de lijn van het voorgaande. De belijdenis-schriften en het doopformulier leren, „dat de 'doop een ordening Gods is om ons en ons zaad zijn verbond te verzegelen', en dat anderen alleen gedoopt mogen worden na voorafgaande geloofsbelijdenis". Hier werkt weer de onder 4.3. gesignaleerde onderscheiding tussen 'de gelovigen en hun kinderen' èn 'degenen, die verre zijn'.

Bij de thans genoemde Schriftplaatsen staan ook enkele huisteksten: Hand. 11: 14; Hand. 16: 34 en Hand. 18: 8, Het beroep op deze huisteksten betreft dus alleen de daarin genoemde volwassenen, althans degenen die belijdenis van het geloof konden afleggen (en hun kinderen).

De laatste overweging gaat in hetzelfde spoor verder: art. 56 K.O. bepaalt, „dat het verbond Gods aan de kinderen der christenen met de doop verzegeld zal worden". Deze tweede en derde overweging hebben de duidelijke strekking, dat wanneer ooit genoegzame grond zou worden aangevoerd om de uitspraak van de particuliere synode 1964 te „wettigen, dat 'de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen'," een aanvulling of wijziging dient te worden aangebracht in de belijdenisschriften, het formulier om de kinderen te dopen en de kerkorde.

4.7. De oordelen en de uitspraak van de synode van Hoogeveen zijn zo geformuleerd, dat de mogelijkheid van een anders gestelde uitspraak niet bij voorbaat wordt uitgesloten, doch dat de synode in de gegeven situatie, waarin zij zich geroepen achtte een uitspraak te doen over het voorstel van de particuliere synode 1964, niet kon voldoen aan hetgeen genoemde vergadering verzocht.

4.8. Onder 2.5. - 2.10. hebben we kort weergegeven wat tegen het synodebesluit is aangevoerd. Daaruit blijkt, dat veel werk is gemaakt van bewijsvoeringen op grond van gegevens in de Schrift, met name ten aanzien van de door de synode genoemde Schriftplaatsen en in verband daarmee ook van de huisteksten, om aan te tonen, dat de Here niet uitsluitend laat gelden, dat aan 'de gelovigen en hun kinderen' en, voorzover het anderen betreft, degenen die belijdenis van het geloof afleggen de verbondsbelofte toekomt. Minder werk is gemaakt van de vraag wat in de verbinding 'de gelovigen en hun kinderen' ligt. Hoe is het, wanneer in Gen. 17: 7 gesproken wordt over 'u en uw nageslacht'? De band van het bloed komt daarbij te pas, maar op welke wijze? En kan dit zonder meer gelijk gesteld worden met 'de gelovigen en hun zaad' thans?

Is er immanente kritiek mogelijk op hetgeen de synode van Hoogeveen gedaan heeft met 'u en uw nageslacht', dus niet alleen kritiek vanuit b.v. de huisteksten maar ook kritiek op wat Hoogeveen zelf ziet als inhoud van 'u en uw nageslacht'? Sommigen hebben een poging gedaan om de formule 'u en uw nageslacht' zo uit te leggen, dat het dezelfde inhoud heeft als 'u en uw huis', waarbij onder 'uw huis' mede te verstaan zijn anderen dan door geboorte verkregen 'eigen' kinderen. Maar dit rekenen we niet onder de zoëven bedoelde immanente kritiek.

Sommigen hebben ten aanzien van 'u en uw nageslacht' nadruk gelegd op de ouderlijke zeggenschap of de ambtelijke relatie van ouders tot kinderen, en daardoor de band van het bloed van de voorgrond weggehaald. Dát is wèl te rekenen onder de immanente kritiek. Maar, zoals gezegd, dit kreeg minder aandacht dan de pogingen om 'van buiten af', dus door te werken met andere gegevens dan 'de gelovigen en hun kinderen', een aanval te doen op de hoofdstelling van het Hoogeveense besluit.

In het vervolg van dit rapport hopen we zowel het een als het ander nader te overwegen.

5. *Bezwaren tegen adoptie.*

5.1. Het meerderheidsrapport 1970 concludeert, na een bespreking van wat door verschillende

afgevaardigden in de Tweede Kamer en in de Eerste Kamer van de Staten-Generaal bij de behandeling van het wetsontwerp is gezegd: „Genoeg, om te stellen, dat niet zonder meer de wet kan worden geaccepteerd, omdat de wettige overheid langs wettige weg de adoptie bekrachtigt, zoals door de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg is gesteld. Dan valt - zowel formeel als materieel - een belangrijk element uit de uitspraak dezer p.s. weg”.²⁹

We zien in deze conclusie de methode, die we reeds eerder met betrekking tot het Hoogeveense besluit signaleerden: de oordeelsvorming bleef uiteindelijk beperkt tot een taxatie van wat de particuliere synode 1964 had aangevoerd. Door te stellen, dat niet zonder meer de wet kan worden geaccepteerd, meende het meerderheidsrapport te bereiken, dat een belangrijk element uit de uitspraak van de particuliere synode wegviel. Dit was reeds genoegzaam om het beroep op de belijdenis der kerk ten aanzien van het ambt der overheden af te wijzen.

De thans uitgebrachte kritiek op de adoptiewet gaat echter verder. In één der missiven wordt van de opmerking in het meerderheidsrapport, dat de wet niet zonder meer kan worden geaccepteerd, gezegd dat dit nog te voorzichtig gesteld is. Het rapport heeft 'aandacht geschonken aan de wet en alles wat er mee samenhangt', maar is 'niet tot een volledige toetsing gekomen'. En de synode van Hoogeveen 'heeft een uitspraak gedaan over de doop van wettig geadopteerde kinderen, zonder daarbij volledig in rekening te brengen wat adoptie, onder de vigeur van de huidige wetgeving, inhoudt'.

Prof. Douma heeft in zijn nota deze missive weerlegd. We behoeven dit hier niet te herhalen. Wel kan er in dit rapport nog iets aan toegevoegd worden in verband met het beroep op de Schrift. In de bovengenoemde missive lezen we: „De Heilige Schrift spreekt alleen over verwantschap door geboorte, zijnde een scheppingsorde. Verwantschap volgens een rechterlijk vonnis kent ze niet.” „Het verbreken van de binding met het kind is in strijd met de Heilige Schrift.” „De Heilige Schrift leert ons dat we moeten streven naar herstel van het geheel der geschonden verhoudingen.” We „moeten ook de belangen van de zondige ouders (al erkennen ze die zelf niet) in de zaak betrekken”. „We moeten altijd heenwerken naar herstel van geschonden verhoudingen. de mogelijkheid tot bekering open laten, wijzen op de plicht tot bekering.”

Ook lezen we, dat de zonde de grootste schending van de familierechtelijke verhoudingen is, en dat Christus, die de grondslag van dat bederf heeft weggenomen, weer teruggrijpt naar het begin. Verwezen wordt naar Matth. 19: 8. God verbreekt geen banden, maar herstelt ze. „Door Christus saneert Hij 't leven, voor zover het zich uit Hem laat vinden; d.w.z. niet door juridische kunstgrepen.” Aan dit 'normerende spreken van de Heilige Schrift' moeten ook echtparen zonder kinderen zich houden.

In dit betoog dient tweërlei onderscheiden te worden. Het eerste is, dat verbreking van de band met het kind in strijd heet met de Schrift. Dit houdt in, dat de overheid de adoptiewet niet had mogen invoeren. En het tweede is, dat we terug moeten naar het begin, zoals in Matth. 19: 8 staat. Dit slaat op hetgeen kerkleden in voorkomende gevallen hebben te doen. De overheid moet immers in veel dingen rekenen met de hardigheid der harten. Niet iedere onderdaan is een burger van het Koninkrijk der hemelen. En zelfs bij burgers van dat Koninkrijk moet zij wel eens ingrijpen.

Hoofdstelling in het betoog is, dat een scheppingsorde niet mag verbroken worden. De ouder-kindrelatie mag dus niet opgeheven worden. Er kunnen wel maatregelen genomen worden, maar verbreking van de binding met het kind is in strijd met de Schrift.

Soms wordt soortgelijk bezwaar aldus naar voren gebracht: oudertaken kunnen worden afgenomen. het ouderschap niet. Het ouderschap wordt dan onverwijderbaar en onvervreemdbaar genoemd.

Als Schriftbewijs wordt genoemd Ps. 127 (zonen zijn een erfdeel des Heren, een beloning is de vrucht van de schoot), Ps. 139 (Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder geweven. enz.). Ook wordt op Jes. 49: 15 gewezen (kan een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontfermen zou over het kind van haar schoot?). Sterke nadruk wordt gelegd op de beslissende betekenis van het feit, dat een kind uit een bepaalde moeder geboren is. Toegespitst luidt de kritiek aldus: beslissend is de baarmoeder. Dit wordt ook doorslaggevend geacht voor echtparen zonder kinderen.

- 5.2. Deze kritiek houdt echter geen rekening met het verschil tussen onwil en onmacht bij de betrokken moeders. Prof. Douma heeft er in zijn nota op gewezen, dat onmacht vaak oorzaak is waardoor zij haar kind afstaan. Het is niet zo, dat de zuigeling in alle gevallen vergéten wordt. Het zijn niet altijd ontaarde moeders. Daar komt bij, dat met het noemen van verschillende Schriftplaatsen niet bewezen is, dat een moeder haar kind onder geen enkele omstandigheid mag afstaan. In Ex. 2 lezen we van

²⁹ Acta g.s. 1969/70, pag. 661.

Jochebed, die haar kleine kind plaatste in het riet aan de oever van de Nijl om het zo in leven te kunnen houden. Zij deed daarmee afstand van haar kind. We weten, dat de beschrijving in Ex. 2 bepaald wordt door Gods heilswerk. De geschiedenis van Mozes is daarom uniek. Dit belet ons echter niet om de vraag te stellen: behoren we op grond van bovenaangehaalde Schriftplaatsen te denken, dat Jochebed tegen Gods norm handelde?

Eén van de kerkeraden, die onze aandacht bij Ex. 2 bepaalde, wees ook op wat Deut. 25: 5 e.v. zegt in verband met het z.g. leviraatshuwelijk. De zin van zo'n huwelijk was, dat een kinderloos gestorven Israëliet toch een nakomelingschap verkreeg dat op zijn naam stond, zodat zijn naam niet uit Israël werd uitgewist. We denken nu speciaal aan de verwekker van het kind. Hij moest wat wij het natuurlijke vaderschap zouden noemen prijsgeven terwille van het vaderschap van zijn overleden broeder. Moeten we nu denken, dat dit eigenlijk tegen de norm was? Want het gaat toch niet alleen om de moeder ('baarmoeder') maar ook om de vader (verwekker). Er is sterke nadruk gelegd op de moeder ('baarmoeder'), maar waarom niet tevens gelet op de vader (verwekker)? Ps. 127 is genoemd, want daar is sprake van de vrucht van de schoot. Maar in het vervolg wordt met name de vader genoemd. Hij wordt gelukkig geprezen, wanneer zijn pijlkoker met zonen gevuld is. De vijanden in de poort zullen gewaar worden wat die zonen waard zijn, wanneer zij opkomen voor het recht van hun vader. Is hiermee door de Schrift bewezen, dat het feit dat een kind verwekt is door een bepaalde vader, beslissend is, in die zin dat niemand anders het vaderschap op zich mag nemen?

De Nederlandse wetgeving kent de mogelijkheid, dat een natuurlijk kind wordt gewettigd doordat de echtgenoot van de moeder het erkent.³⁰ Moeten we nu denken, dat dit tegen de norm is, omdat niet wordt vastgehouden aan een 'scheppingsorde' volgens welke de verwekker de vader is? Het betrokken kind kan niet eerder dan twee jaren en niet later dan drie jaren nadat het meerderjarig geworden is (eenzelfde termijn als voorkomt in de adoptiewet), vernietiging van de erkenning vorderen.³¹ In deze bepaling is ongetwijfeld rekening gehouden met de factor, die vaak genoemd wordt 'de band van het bloed'. Was de wettige vader intussen, wat de Here aangaat, illegaal vader, zodat hij, indien hij een gelovige is, niet als vader bij de doop mag optreden?

Nog een vraag kan gesteld worden: moet te allen tijde een verwekker, die de ongehuwde moeder 'in de steek laat', opgespoord worden om hem er toe te vermanen, dat hij de moeder zal huwen? Of moet de moeder er altijd toe bewogen worden, dat zij met de verwekker een huwelijk aangaat?

We stellen onze vragen om de aandacht er op te vestigen, dat niet in alle omstandigheden wat men zou kunnen noemen 'biologisch ouderschap' beslissend is voor het stellen van een rechtsverhouding. Is het dan juist in geval van adoptie dit ouderschap 'onverwijderbaar en onvervreemdbaar' te noemen? Het is waar, dat niets aan het feit veranderd kan worden, dat een bepaalde man de verwekker en een bepaalde vrouw de moeder van een kind is. Maar dit is toch nog geen grond om als het om rechtsverbanden gaat het hieraan verbonden 'ouderschap' als een beletsel te poneren. Waar is ten deze het Schriftbewijs?

5.3. Er wordt meermalen aangevoerd, dat hoewel de volken rondom Israël adoptie kenden, dit element in de Israëlietische wetgeving ontbreekt. Daaraan wordt dan toegevoegd, dat Israël andere, betere wetten kende. Er wordt b.v. gewezen op Deut. 4: 8 (geen volk had zulke rechtvaardige inzettingen als Israël) en Jes. 51: 4 (een wet zou van de Here uitgaan, die Hij als recht zou stellen tot een licht der volken).

De vraag is gepast, of degenen die zo vergelijkenderwijs spreken over adoptiewetten bij volken buiten Israël, wel rekening hebben gehouden met de mogelijkheid, dat deze wetten iets anders op het oog hadden dan thans de Nederlandse adoptiewet. We denken b.v. aan de wens eertijds om een erfgenaam te hebben. Bij vergelijking met de wetgeving in Israël is dit punt niet zonder belang. Men denke aan de bepalingen betreffende het z.g. leviraats-huwelijk. Ook is de vraag gewettigd, of wel voldoende is nagegaan wat het andere, het bétère van de Israëlietische wetgeving is. Het minderheidsvoorstel 1967 zei, „dat de Schrift deze wijze van adoptie niet leert of goedkeurt, maar dat zij wel andere wegen wijst voor de verzorging van wezen, vondelingen, verstotenen en verlatenen (bijv. Deut. 24: 17-22; Job 29: 12; 31: 21; Ps. 10: 18; 82: 3; Jer. 5: 28, 29; Matth. 25: 40; Jakobus 1: 27)”.³²

Gaan wij de genoemde Schriftplaatsen na, dan blijkt, dat zij doorgaans handelen over recht doen aan degenen, die geen helper hebben (weduwen, wezen, armen, verdrukten, vreemdelingen). Dat recht doen is o.a. het tonen van barmhartigheid die hun naar Gods wet in Israël toekomt. Er mag daarbij geen aanzien des persoons zijn.

Twee opmerkingen kunnen bij deze Schriftverwijzing gemaakt worden. De eerste is, dat wil men het

³⁰ B.W., art. 214.

³¹ B.W., art. 225, lid 4.

³² Acta g.s. 1967, pag. 529.

'betere' van de in Gods wetten genoemde voorschriften aantonen, een vergelijking moet worden gemaakt met wetten bij andere volken, die handelen over degenen, die geen helper hebben. Hierboven werd al even ter sprake gebracht, dat het bewijs ontbreekt dat adoptiewetten bij andere volken op deze categorie betrekking had. Vergelijkt men Gods voorschriften met wat bij andere volken gold ten aanzien van wezen, weduwen, armen enz., dán zal ongetwijfeld het 'betere' daarvan wel blijken. Maar daarmee is nog niets gezegd over het 'betere', dat Gods wet zou bevatten in vergelijking met toenmalige buitenlandse adoptiewetgeving.

De tweede opmerking is, dat wanneer met het oog op de huidige situatie in Nederland gewezen wordt op het 'betere' van Gods wet, duidelijk gemaakt moet worden wat in vergelijking met de adoptiewet in Nederland bij het zoeken van recht voor de betrokken kinderen dat 'betere' is. Vragen we naar dat 'betere', dan krijgen we de indruk, dat het vooral dit is, dat moet worden vastgehouden aan de oorspronkelijke relatie tussen het kind en de ouders uit wie het geboren is. Maar is dit bewezen met bovengenoemde Schriftplaatsen? En is dit vasthouden aan de oorspronkelijke relatie zó dat er nimmer een overdracht van ouderschap mag plaats vinden, werkelijk altijd 'beter' voor het kind dan b.v. beperking tot het pleegouderschap? Het lijkt erop, dat het 'betere' niet anders is dan dat de band aan de oorspronkelijke ouders voor altijd gelden moet, ongeacht hoe in werkelijkheid die band functioneert of wellicht in het geheel niet meer functioneert. Men denke zich dit eens in ten aanzien van kinderen in Korea, die vanwege daar heersende opvattingen over 'outcasts' door hun moeder zijn losgelaten en een plaats in een weeshuis gekregen hebben.

Men denke zich het ook eens in ten aanzien van kinderen, die in het geheel geen ouders meer hebben, omdat hun ouders zijn gestorven. Wordt hetgeen sommigen het 'betere' noemen in menig geval niet een hinderlijke blokkade waardoor men niet zou kunnen komen tot een situatie die voor het betrokken kind werkelijk beter is?

- 5.4. Er wordt ook wel verwezen naar Mal. 2: 15. Een Israëliet mocht zijn vrouw niet verstoten om een heidense te trouwen. Het ging om het zaad Gods. Men kan bij deze Schriftplaats denken aan Neh. 13, waar over gemengde huwelijken na de ballingschapsperiode gesproken wordt. De helft van de kinderen uit die huwelijken was niet in staat Judees te spreken, wel de taal van dit of dat volk, symptoom van verlies van het eigen leven als Gods volk. Men kan ook denken aan Ex. 34: 16 en Deut. 7: 4. Maar, in Deut. 21: 10-14 staat iets over verlof om met een in de strijd buitgemaakte vrouw te trouwen, nadat bepaalde voorschriften (misschien om de overgang naar het Israëlietische leven te markeren) in acht genomen waren. Waarom zal men in verband met adoptie wel op Mal. 2 wijzen, en niet op Deut. 21? Trouwens, hoe kan Mal. 2, dat over huwbare heidense vrouwen spreekt, getuigen tegen adoptie van kleine kinderen van ongelovigen? Dit kan wellicht iemand toespreken, die vooropstelt, dat 'zaad Gods' alleen kan doelen op in het verbond geboren kinderen van gelovigen. Maar de vraag is juist of men dit exclusief mag stellen.
- 5.5. Er is gezegd, dat altijd de mogelijkheid van bekering moet worden open gehouden, en dat dit adoptie verhindert. Men vergelijk dit echter met 1 Cor. 7: 14. Wanneer de ongelovige partij in een huwelijk vanwege het feit, dat het evangelie door het geloof van de andere partij in het huwelijk had post gevat, de ander wilde verlaten, hoefde deze zich niet gebonden te achten. Het was Gods bestel, kan men zeggen, dat die twee één vlees waren. Maar als de ongelovige partij dit ophief vanwege het evangelie, mocht de gelovige partij zich zelf beschouwen als niet meer gebonden aan een wet die al maar door het verleden wilde vasthouden. Missionaire overwegingen behoeften hiervan niet te weerhouden, het stellen van de mogelijkheid van bekering evenmin. Wij menen, dat dit ook in geval van adoptie belangrijk is. Wanneer adoptie om bepaalde redenen verantwoord blijkt te zijn, moet dan toch het denken aan de mogelijkheid van bekering binden aan de oude situatie?
- 5.6. Er is gezegd, dat de overheid geen inbreuk mag plegen op Gods bestel. Dit argument vertoont verwantschap met hetgeen we reeds eerder onder 5.2. besproken hebben. Er is echter reden om daar thans nog iets anders aan toe te voegen.

Adoptie geschiedt niet van vandaag op morgen. Er gaat een periode aan vooraf. Het begint er mee, dat aan een echtpaar de verzorging en opvoeding van een kind wordt toevertrouwd. Een gelovig echtpaar zal deze zorg niet op zich nemen zonder de Here er in te kennen. Hun hele leven moet immers beheerst worden door de werkelijkheid, dat zij geroepen zijn tot een leven voor Gods aangezicht in een dienen van Hem. Het dragen van de verantwoordelijkheid voor een kind dient zijn motief te vinden in wat de Here zegt, b.v. over barmhartigheid jegens degenen, die geen helper hebben. Ook wanneer kinderloze echtparen, die de zorg voor een kind op zich nemen, van het begin af de mogelijkheid van adoptie mee op het oog hebben, behoeft dit niet in strijd te zijn met het zoëven genoemde motief. Juist zij zijn immers het meest in de gelegenheid zulke barmhartigheid te bewijzen. Men kan niet alle echtparen

binden aan dezelfde opdrachten. De taken die de Here geeft, kunnen verschillend zijn. Omstandigheden kunnen evenzeer als bekwaamheden een doorslaggevende betekenis hebben voor het zien en aanvaarden van een opdracht.

Gezien het bovenstaande is het niet juist om, wanneer men over Gods bestel wil spreken, uitsluitend te letten op de oorspronkelijke relatie tussen een kind en zijn ouders. Het kan zeer wel verantwoord zijn om over Gods bestel te spreken wanneer een ander echtpaar de zorg voor een kind op zich neemt.

De commissie heeft in het voorgaande er naar gestreefd duidelijk te maken, dat een generaliserende veroordeling van adoptie niet op de Schrift gegrond is. Het feit, dat een kind uit bepaalde ouders geboren is, kan niet zonder meer als een barrière worden gesteld om adoptie te verhinderen. Er is gezegd, dat wel oudertaken kunnen worden afgenomen, maar niet het ouderschap. Wat ligt in dit gebruik van het woord 'ouderschap'? Wanneer het een 'leeg' of 'dood' ouderschap is geworden, houdt dit woord dan iets meer in dan dat het betrokken kind uit zijn ouders geboren is? Moet dit 'lege' ouderschap gezien worden als een verhindering voor het kind om een ouderschap-met-inhoud te ontvangen? Men bedenke hierbij, dat ouderschap in het vijfde gebod een rechtsbegrip is, dat slaat op een functie. Terecht hebben sommige revisieverzoeken gewezen op de ambtelijke relatie tussen ouders en kinderen. Het is niet alleen de band van het bloed. Het 'eren' onderstelt een gezagspositie.

Geen tegenstander van adoptie ontkent, voorzover de commissie heeft kunnen zien, de mogelijkheid, dat ouders worden ontheven of zelfs ontzet van de ouderlijke macht. Dit is een vérgaande ingreep op de gezagspositie. Rechtens wordt dan de feitelijke gezagsoefening aan anderen toevertrouwd. Is echter 'afzetting' van ouders of 'neerlegging' van de ouderlijke macht om het door anderen te laten uitoefenen altijd ónmogelijk, vanwege Gods bestel dat het kind uit de betrokken ouders geboren is? We verwijzen naar wat hiervoor (onder 5.2.) gezegd is. Men verwarre toch niet de afkomst, die nooit 'ongedaan' gemaakt kan worden, en de waardigheid, of het ambt, dat in het woord 'ouderschap' besloten ligt. Daarom behoeft naar het oordeel van de commissie geen gelovig echtpaar, dat een verzoek tot adoptie wil indienen, zich daarvan weerhouden te achten vanwege Gods bestel ten aanzien van de geboorte van het kind. Veeleer mag er reden zijn om voort te gaan op een weg, die zij als Gods bestel ten aanzien van de levensweg van het kind en van henzelf mochten leren kennen. Wanneer blijkt, dat van de oorspronkelijke ouder(s) niets meer te verwachten is wat betreft verzorging en opvoeding (typische elementen van het ouderschap), en tevens duidelijk is, dat het goed voor het kind zal zijn dat de pleegouders voorgoed de verzorging en opvoeding als ouders voor hun rekening hebben, dan kan denken aan Gods bestel toch niet vergen, dat institutionalisering van de inmiddels gegroeide verhouding tot een ouder-kind-verhouding wordt uitgesloten vanwege het bestaan van een 'leeg' ouderschap. Wat, als bij het kind zelf het verlangen ontstaat om 'echte' ouders te hebben? Moet dan zo over Gods bestel in het verleden gesproken worden, dat het kind zich gebonden ziet aan een 'dood' ouderschap? Gelovige ouders die met de Here 'te rade gaan', mogen in de beslissing van de rechtbank een bevestiging zien van hun kennen van de Here op de weg die zij gingen.

In het bovenstaande is aandacht gevraagd voor wat de betrokken echtparen ondernemen. Vele malen wordt door tegenstanders van adoptie de aandacht gevestigd op hetgeen de overheid doet. En dan wordt ter sprake gebracht, dat de overheid in diverse opzichten bij haar wetgeving, op enige afstand, een deformerende ontwikkeling in het volksleven volgt, en ook, dat een toenemend verkeerd gebruik van de adoptiewet te vrezes is. In de nota van prof. Douma is hierover reeds gesproken.

Men zou ook nog kunnen wijzen op de mening van sommigen, dat adoptie een middel is om het wereldbevolkingsvraagstuk te regelen. Echtparen behoeven dan niet zelf meer een kind voort te brengen en zij helpen het probleem van overbevolking in een ander land te verlichten.

Maar dit alles bewijst nog niet, dat de adoptiewet zelf verkeerd is. Bij nieuwe wetsontwerpen, b.v. op abortus, is soms aanwijsbaar, dat de beoogde wetgeving zelf niet goed is. De commissie heeft dit ten aanzien van de adoptie in de wet zelf niet kunnen ontdekken.

Daarom heeft zij graag de aandacht gevraagd voor wat gelovige ouders doen, wanneer zij van de wet gebruik maken. De beslissing van een rechtbank is dan enigszins te vergelijken met wat de overheid doet bij een huwelijksluiting. Het gelovige paar erkent, dat de Here hen tot elkaar bracht. De overheid stelt dit niet als voorwaarde en beperkt zich tot de in de wet genoemde aspecten. Zo is ook de beslissing van een rechtbank, waardoor een kind wordt verklaard tot wettig kind van de adoptiefouders, niet alleszeggend. Een gelovig echtpaar zal méér zien en zal dit ook graag willen verantwoorden voor God en mensen. Dat echtpaar dient zich immers te laten leiden door andere dan humanistische of deformerende overwegingen.

Daarom acht de commissie een zodanig spreken over Gods bestel dat door adoptie de zonde zou worden geïnstitutionaliseerd, een miskennen van de werkelijkheid, dat Gods bestel juist kan leiden tot

een verantwoorde adoptie als institutionalisering van de ouder-kind-verhouding. Ook wanneer bij de oorspronkelijke ouder(s) van zonde moet worden gesproken, kan dit geen reden zijn om déze institutionalisering te verhinderen.

Uiteraard geeft dit geen grond om na adoptie maar net te doen alsof het betrokken kind een 'bloedeigen' kind is en op geen enkele wijze meer uiting te geven aan de werkelijkheid, dat het kind uit andere ouders geboren is. Adoptie is anders dan geboorte. Kind noch ouders moeten een fictie er op na gaan houden. Juist het gaan van de weg naar adoptie als een geloofsweg verhindert om dit te doen. Wordt de Here er in gekend, dan zal er geen enkele reden zijn om dit kennen van Hem later te verzwijgen. Wanneer zijn bestel tot de nieuwe verhouding van ouders-kind leidde, mag vervolgens daarvan ook met dankbaarheid gewag worden gemaakt. Ook mag worden opgemerkt, dat het tot de herderlijke taak van ambtsdragers behoort om er op toe te zien, dat, evenals in zovele aangelegenheden, de Here gekend wordt op de weg naar adoptie. Maar hierover handelde reeds de nota van prof. Douma. En om niet al te zeer nóg eens te zeggen wat reeds gezegd is, zal dit rapport hierover thans niet breder uitweiden.

- 5.7. Tenslotte rest ons nog in dit hoofdstuk aandacht te geven aan een missive van een kerkeraad, die meent dat in de Schrift gegevens voorkomen die wijzen op bekendheid met adoptie of op adoptieve elementen of op overdracht van ouderlijke macht. Ten aanzien daarvan achten we de vraag verantwoord of dergelijke gegevens, gesteld al dat over de betekenis daarvan eenstemmigheid te verkrijgen zou zijn, een getuigenis vormen (art. 25 N.G.B., zie onder 3.4.) ter fundering van een schriftuurlijk inzicht omtrent gebruik van de adoptiewet? Is dit hier een legitieme doelstelling? Gen. 30 wordt o.a. genoemd, het bekende hoofdstuk waarin we lezen van de strijd tussen Jakobs vrouwen. Als gevolg daarvan zijn de meeste van de stamvaders van Israël geboren. De Here heeft die strijd en de toepassing van rechtsgebruiken in die tijd in zijn dienst gesteld. Maar het zal moeilijk zijn hier te spreken van een bepaalde leer, die thans richting zou wijzen in geval van adoptie. Ook wordt Ex. 21: 4 genoemd, waar in verband met vrijlating van een Hebreeuwse slaaf wordt bepaald, dat de vrouw die hij van zijn heer gekregen had met haar kinderen eigendom van de heer bleven. De slaaf kon hen niet meenemen. Heeft die slaaf wanneer hij vertrekt vrijwillig zijn ouderrechten prijsgegeven, vrijwillig omdat hij ook slaaf kon blijven (vss. 5, 6)? Is hiermee bewezen, dat de Schrift niet leert, dat ouderrechten onvervreemdbaar zijn? Maar hier zal toch eerst moeten worden onderzocht hoe het met de ouderrechten van de slaaf gesteld was, toen hij nog niet vrij man was. De ouder-kind-verhouding in het slavengezin zal wel ondergeschikt zijn geweest aan het eigendomsrecht van de heer. Zo zou er meer te noemen en te bespreken zijn. Maar het lijkt ons in het kader van dit rapport niet nodig, te meer niet na wat we onder 5.2. reeds gezegd hebben over 'onverwijderbaar en onvervreemdbaar ouderschap'.

6. *Het verbondsstatuut in Gen. 17.*

- 6.1. In onze analyse van het Hoogeveense besluit kwam naar voren waar het zwaartepunt ligt: alleen kinderen, geboren uit ouders die tot het verbond behoren, mogen gedoopt worden; voor anderen, ook wettig geadopteerde kinderen, geldt dat zij niet eerder gedoopt kunnen worden dan nadat zij belijdenis van het geloof gedaan hebben.

We troffen dit o.m. aan in het spreken over Izaäk, 'de lijfelijke zoon van Abraham'. De synode verwees voor deze uitdrukking naar Gen. 15: 4, waar Abraham van de Here te horen kreeg, dat niet de onderhorige Eliëzer zijn erfgenaam zou zijn, maar zijn lijfelijke zoon.

Tegen dit hanteren van de term 'lijfelijk' bezwaar gemaakt. De synode onderscheidde Izaäk daarmee van de slaven, en wel aldus: Izaäk was de erfgenaam, de slaven waren van de erfenis uitgesloten, terwijl de synode tegelijk toch toestemde, dat de slaven in de huisgemeenschap van Abraham in het verbond waren opgenomen.

Is er dan tweërlei verbond: de slaven in het verbond maar van de erfenis uitgesloten, Izaäk in het verbond en erfgenaam?

Er is gezegd, dat het onderscheid tussen Izaäk en de slaven er niet toe doet, als het gaat om de vraag wie tot het verbond behoorden. Er is wel onderscheid tussen Izaäk en de slaven, maar dat hangt samen met de positie van Izaäk als degene uit wie de Christus zou voortkomen. Dit raakt, aldus de kritiek, de heilshistorische en de christologische betekenis van Izaäk. Maar dit doet niets af van het feit, dat ook de slaven deelgenoten van het verbond waren. Ook voor hen gold de toezegging, dat de Here hun God zou zijn.

Ook is tegenover het hanteren van de term 'lijfelijk' gewezen op de huisgemeenschap van Abraham als

een rechtsgemeenschap. Sommigen zijn zelfs zo ver gegaan. dat zij 'u en uw nageslacht' in vs. 7 gelijk stelden met 'u en uw huis', of dat zij in het woord 'nageslacht' de slaven mee inbegrepen achtten, of dat zij het woord 'vader' in vs. 5 (vader van een menigte volken) te pas brachten bij hun uitleg van vs. 12, zodat ook de voor geld gekochten onder dat woord 'vader' zouden vallen.

Op deze manier is de betekenis van het woord 'lijfelijk', zoals die in het grote stuk van het boek Genesis, dat begint in 11: 27 en eindigt met 25: 11, ontwikkeld wordt, min of meer op de achtergrond geraakt.

Het woord 'lijfelijk' is echter voor Abraham juist het grote vraagstuk geweest. In 12: 2 is reeds gezegd, dat de Here hem tot een groot volk zou maken. In Gen. 15 wordt aan Abraham beloofd, dat zijn nageslacht talrijk zou zijn als de sterren. Abraham had toen gezegd, dat de Here hem geen nakroost had gegeven, zodat hij zag aankomen, dat Eliëzer de bezitter van zijn huis zou zijn. In Gen. 16 heeft Sarai een oplossing van haar kinderloosheid gezocht in het geven van haar slavin Hagar aan haar man, om uit haar gebouwd te worden. Zo werd Ismaël een lijfelijke zoon van Abraham. Maar dat had de Here in 15: 4 niet bedoeld. In 17: 16 wordt uitdrukkelijk gezegd, dat de Here uit Sarai aan Abraham een zoon zou schenken. In Gen. 18 lacht zij, omdat dit voor mensen onmogelijk was. Maar zou voor de Here iets te wonderlijk zijn? Abrahams 'lijfelijke' zoon Izaäk was daarom een 'wonderkind'. Het 'wondere' is dat uit de geboorte van dit kind de kracht van Gods belofte gebleken is. De apostel Paulus wijst er op in Rom. 9. Hij haalt daar speciaal Gen. 21: 12 aan, waar de Here zegt: „want door Izaäk zal men van uw nageslacht spreken”. Met deze woorden werd Izaäk als erfgenaam van Abraham en vader van het volk, dat uit Abraham zou voortkomen, nadrukkelijk onderscheiden van Ismaël. Paulus verbindt er dit commentaar aan, dat niet de kinderen van het vlees kinderen van God zijn, maar de kinderen der belofte gelden voor nageslacht.

'Kinderen van het vlees' zijn gekenmerkt door wat bij de mensen mogelijk is, 'kinderen der belofte' zijn gekenmerkt door wat bij God mogelijk is, zoals Hij dat in zijn belofte heeft neergelegd. Zo blijkt de term 'lijfelijke zoon' een zeer specifieke inhoud te hebben. Die inhoud ziet Paulus ook in het woord 'nageslacht', dat ons o.a. van Gen. 17: 7 zo goed bekend is. De kinderen der belofte gelden voor nageslacht, zegt de apostel.

In Gal. 4 is hij met dezelfde zaak bezig. In vs. 28 schrijft hij: „En gij, broeders zijt, evenals Izaäk, kinderen der belofte”. Dat zegt hij, omdat zij het hemelse Jeruzalem als moederstad hadden. En deze binding aan het hemelse Jeruzalem is er door het geloof in Jezus Christus. De inhoud van het woord 'nageslacht' in: door Izaäk zal men van uw nageslacht spreken, wordt geheel bepaald door de betekenis van Jezus Christus. Het hangt aan Hem, als het Hoofd van zijn christelijke kerk. De vervulling van wat God, b.v. in Gen. 17, heeft gezegd over 'nageslacht' en over het woongebied voor dat nageslacht (vs. 8), ligt in Gods heilswerk door Jezus Christus: degenen die treden in het voetspoor van het geloof, dat Abraham bezat (Rom. 4: 12) door te geloven in Jezus Christus, zijn erfgenamen van God (Rom. 8: 17). Hun valt de toekomstige wereld ten deel.

Deze apostolische belichting van gegevens in het boek Genesis verhindert ons om 'nageslacht' in Gen. 17: 7 anders te lezen dan als Abrahams nakomelingschap via Izaäk. Het gaat daarbij echter om de specifieke inhoud van dat woord. Abraham had in Gen. 17 nog geen nageslacht dat in het land Kanaän zou komen te wonen. Zouden wij het woord 'nageslacht' uitrekken om er b.v. ook de slaven onder te rekenen, dan raken wij iets bijzonders in Gen. 17 kwijt, terwijl het juist om dat bijzondere te doen is.

6.2. Aan het bovenstaande zal ook gedacht moeten worden, als wij op de besnijdenis letten. De besnijdenis moet in Abrahams tijd bekend zijn geweest. Ze werd toegepast, wanneer jonge mannen huwbaar werden, en schijnt verband te hebben gehouden met de vruchtbaarheid. Bij andere volken was besnijdenis dan een teken met het oog op menselijk voortplantingsvermogen. In Gods verbond met Abraham en zijn nageslacht moest de besnijdenis reeds worden toegepast wanneer het kind 8 dagen oud was. Het was dan nog lang niet aan de huwbare leeftijd toe. Des te meer legde de besnijdenis vast, dat de kracht van Gods belofte kenmerkend zou zijn voor het bestaan van het volk Israël in het land Kanaän. Niet de eigen kracht van dat volk verklaart zijn bestaan. In werkelijkheid is het zo, dat de kracht van Gods belofte allerlei weerstanden moet wegnemen om het beoogde effect te bereiken.

Dit is duidelijk aangetoond in de zoon door wie men van Abrahams nageslacht kan spreken. Factoren, die zijn geboorte onmogelijk maakten, werden uit de weg geruimd in de vervulling van Gods belofte.

De apostel Paulus heeft later hiervan gezegd, dat God een God is, die doden levend maakt en het niet-zijnde tot aanzijn roept. In de apostolische leer houdt dit weer onmiddellijk verband met de betekenis van Jezus Christus. Want dat God goddelozen rechtvaardigt (Rom. 4: 5) en dat deze mensen dan de gave van de Geest ontvangen (Gal. 3: 14) als een onderpand van de komende erfenis (Ef. 1: 14), is niet minder dan dat God doden levend maakt en daarbij, in Christus, alle weerstanden wegneemt. Dit alles

hangt aan wat Christus bereikt heeft door zijn dood en en opstanding. In Rom. 6 noemt de apostel de doop, als een doop in Christus Jezus (vs. 3), waardoor wij gemeenschap hebben aan zijn dood en aan zijn opstanding (vs. 5). Zo getuigt ook de doop van het wegnemen van de weerstanden doordat wij in Christus delen, Christus die met zijn volle heilsbetekenis de inhoud van Gods belofte is.

We mogen daarom zeggen, dat de vervulling van de betekenis van de besnijdenis te vinden is in wat de doop nu stelt. We moeten er tegelijk rekening mee houden, dat de besnijdenis het op een voorlopige manier zei. De besnijdenis hoort bij de periode, waarin het vooreerst ging om het volk Israël, wonende in het land Kanaän. Dit is aan de taal van Gen. 17 goed te merken. De woorden van Gen. 17 spreken van een 'lijfelijke' nakomelingschap van Abraham, te beginnen bij Izaäk, van het land Kanaän als een altoosdurende bezitting (vs. 8), en van een besnijdenis die getuigt van Gods wonderkracht in het waarmaken van dat alles. Dit was 'op het eerste gezicht' de inhoud van: 'om u en uw nageslacht tot een God te zijn', en zo werd toen de zaak van Gods verbond vastgelegd.

- 6.3. We zullen het voorgaande in het oog moeten houden, als we lezen van de besnijdenis waartoe Abraham verplicht werd. Bij Abraham moest al wat mannelijk was besneden worden (vs. 10). Zo kregen ze allen Gods verbond in hun vlees (vs. 13). Iedere besnedene moest hieruit kunnen begrijpen, dat hij een plaats ontving in het verbond, dat de Here ten aanzien van Abraham en diens nageslacht stelde, zoals de belofte van dat verbond sprak van een God, die zich een volk uit Abraham maakte en aan dat volk het land Kanaän toedeelde.

Al wat mannelijk was, moest besneden worden. Maar dit betekende niet, dat ze allen op dezelfde manier hij de zaak van Gods verbond betrokken waren. Toen Izaäk als besnedene tot zijn verstand kwam, moest hij inzien, dat zijn plaats in Gods verbond anders was dan die van de overige besnedenen. Zelf voortgekomen uit de kracht van Gods belofte, was hij degene door wie de zaak van Gods verbond werd voortgezet. Hij was de eerst-aangesprokene.

Ismaël was al dertien jaar oud, toen hij besneden werd. Vooral na de geboorte van Izaäk moest hij goed begrijpen, dat de zaak van Gods verbond met Abraham over Izaäk liep. Hij zelf moest zich daarnaar voegen. Hij was wel de zoon van Abraham, maar geboren uit een slavin. Dat mocht hij op zijn plaats in Gods verbond niet negeren. Voor de anderen in Abrahams huis was het iets dergelijks. Er waren zelfs slaven bij, die niet in Abrahams huis geboren waren, doch van een vreemdeling voor geld gekocht waren. Als zodanig kregen ze hun plaats in Gods verbond.

We zeggen hiermee niet, dat deze mensen eigenlijk niet in Gods verbond waren, of dat de belofte van Gods verbond voor hen geen betekenis had. We beweren ook niet, dat er zoiets als tweeërlei verbond was. Er was maar één verbond, n.l. Gods verbond met Abraham en zijn nageslacht. Doch de mensen in Abrahams huis waren niet allen op dezelfde manier erbij betrokken. Wanneer we weer denken aan de inhoud van de belofte 'op het eerste gezicht', is dit duidelijk. De belofte sprak van het volk Israël in het land Kanaän. De slaven hadden geen reden om te verwachten, dat zij, wanneer ze maar lang genoeg leefden, eens zouden meemaken dat ze als nakomelingen van Abraham in het land Kanaän zouden wonen. Ze maakten de geschiedenis van Gods verbond met Abraham mee als slaven van Abraham. Uiteraard lag er voor hen in opgesloten, dat ze zo kennis hadden aan de God van het verbond met Abraham, en dat ze die God ook moesten erkennen. Van de oudste in Abrahams huis lezen we in Gen. 24, hoezeer deze slaaf de God van zijn heer Abraham zelf wist aan te spreken, betrokken als hij was bij een zaak die Abraham hem onder ede had toevertrouwd. Deze zaak (een vrouw voor Izaäk meenemen) werd voluit beheerst door Gods verbond met Abraham. Het huwelijk mocht immers voor Izaäk niet leiden tot een verbreken van de band van het verbond door zich te vermengen met de inwoners van het land.

In Gen. 35: 2 lezen we, dat Jakob na zijn terugkeer uit Paddan-Aram en in verband met Gods opdracht om naar Bethel te gaan en daar een altaar op te richten, zijn huis en allen die bij hem waren gebood: 'Doet de vreemde goden weg die in uw midden zijn, reinigt u en verwisselt uw klederen', een voorschrift dat ons onwillekeurig doet denken aan wat Mozes Israël moest opdragen, toen het zich gereed diende te maken voor Gods verschijning op de berg Sinaï (Ex. 19: 10).

In Gen. 18: 19 staat, dat Abraham zijn gezag moest laten gelden, opdat „zijn zonen en zijn huis na hem de weg des HEREN zouden bewaren door gerechtigheid en recht te doen". Ongetwijfeld hield dit mede allerlei bepalingen in voor de slaven van Abraham, en ook hierbij zien we een verbinding met wat in het boek Exodus en de volgende boeken is vastgelegd, o.a. ten aanzien van de slaven. We kunnen in dit verband ook denken aan Ex. 12: 43 e.v., een Schriftgedeelte waarnaar diverse missiven verwijzen. Daar lezen we van de mogelijkheid, dat een voor geld gekochte slaaf zou eten van het Pascha, onder conditie van besneden te zijn. Die slaaf deelde dan in het gedachtenismaal, dat de betekenis van de bevrijding uit Egypte, en Gods wonderdaden daarin, krachtadig bij het volk moest doen leven. Hij

kon dit onmogelijk als een 'stok of blok' meemaken.

In Ex. 12: 48 staat, dat een vreemdeling, die in Israël verbleef, ook mee mocht doen onder conditie van besneden te zijn. Prompt staat er dan, dat ieder van het mannelijk geslacht bij hem besneden moest worden, hetzelfde als in Gen. 17. Merkwaardig is daar de opmerking, dat die vreemdeling dan gold als in het land geboren, wat toch wel zo iets zal betekenen als dat hij gelijk gesteld werd met de Israëlieten, die in het land Kanaän hun eigen domein hadden. Zijn vreemdelingschap werd zodoende opgeheven.

- 6.4. Reeds uit Gen. 17 blijkt, dat God in zijn verbond niet met 'losse individuen' te maken wil hebben, die door de zaak van zijn verbond als het ware zouden worden uitgelicht uit de werkelijkheid van het leven dat zij hier op aarde kennen. Want dan zou Gods verbond eigenlijk een 'bovenaardse' werkelijkheid zijn, die geen indringende betekenis voor het aardse leven heeft.

Wij denken hierbij aan de geboorte van onze Heiland. Die geboorte is volop bewijs van de wonderkracht van Gods belofte. Ze is echte vervulling van wat God in de geboorte van Izaak liet zien. Bij de geboorte van onze Heiland is het zelfs zo, dat de man als verwekker wordt uitgeschakeld. Hij is ontvangen van de Heilige Geest. Want Hij is in de uitoefening van zijn Christusambt geheel enig. Maar tegelijk is ook duidelijk te zien, dat deze geboorte alles te maken heeft met het door God geschapen leven. Hij is geboren uit de maagd Maria, zodat van Hem gezegd kan worden, dat Hij niet alleen de Zoon van God is maar ook het ware zaad van David, zijn broeders in alles gelijk, uitgenomen de zonde (H. Cat. antw. 35). Zijn Heilandswerk bevat perspectieven voor het aardse leven. God maakt alle dingen nieuw, ook het aardse leven.

Dit heeft reeds gewerkt in het feit, dat de Here alles wat bij Abraham behoorde, wat deel uitmaakte van Abrahams levensverband en onder zijn zeggenschap viel, opnam in zijn verbond met Abraham. Gods heilswerk ten aanzien van Abraham is er mee begonnen, dat Hij hem riep uit zijn land en familie, uit het huis van zijn vader (Gen. 12: 1). Daarin werd bewezen, dat Gods heilswerk niet uit het aardse leven te verklaren is. Er werd een breuk met Abrahams verleden gesteld, opdat goed duidelijk zou zijn, dat Gods roepen alles doet. De apostel Paulus heeft in zijn brieven de betekenis van Gods roepen veelvuldig aangewezen. Dat roepen is van die aard, dat God blijkbaar niet aan het schema van deze wereld gebonden is (1 Cor. 7: 31, schema, of gedaante, of uiterlijk van deze wereld, waaruit blijkt hoe deze wereld in elkaar zit). Uit zijn roepen moet alles van zijn heilswerk verklaard worden. Hij roept immers tot de gemeenschap aan Jezus Christus. En het resultaat van zijn roepen zal zijn, dat degenen die van Christus zijn met Abraham beleven wat het is in het betere, het hemelse vaderland te verkeren (Hebr. 11: 16).

Wanneer de Here Abraham uit zijn land wegroept, is het echter niet de bedoeling, dat Abraham als een 'losse individu' wordt beschouwd. Abraham komt als patriarch van een huis in Kanaän. Toen hij Kedorlaomer c.s. achterna ging, nam hij 318 mannen mee, die in zijn huis geboren waren. Het hele huis van Abraham moest besneden worden, want het hele huis kwam onder het beslag van Gods verbond met Abraham.

Hetzelfde spreken over 'huis' treffen we op vele plaatsen in het Oude Testament aan. Ook wanneer de Here gerichten voltrekt, zijn het geen 'losse individuen'. De geschiedenis van Korach c.s. en die van Achan is bekend. Davids vloekwoorden over Joab treffen ook diens huis (2 Sam. 3: 29). Wanneer Rachab wordt uitgezonderd van de ondergang van Jericho, deelt ook het huis van haar vader daarin (Jozua 6: 23). Er zouden vele andere gevallen genoemd kunnen worden. Wat met het woord 'huis' wordt aangeduid was iets van het 'schema' van deze wereld in de tijd van Gen. 17 en in andere tijden. De Here ging daar niet aan voorbij, maar betrok het in wat Hij wilde. We vinden het ook terug in allerlei bepalingen van de Mozaïsche wetgeving.

- 6.5. Er is terecht op gewezen, dat Gen. 17 een verbondsstatuut bevat. De Here handelde over drie punten: 'wat Mij aangaat' (vs. 4), 'wat u aangaat' (vs. 9) en 'wat uw vrouw Sarai betreft' (vs. 15). De bepalingen aangaande de besnijdenis vormen het tweede onderdeel. Abraham werd er door aangesproken, want het betrof Gods verbond met Abraham.

De gebruikte woorden wijzen op het generaal karakter van de bepalingen. Letterlijk staat er in vs. 12: „acht dagen oud moet bij jullie al wat manlijk is besneden worden, in jullie geslachten; de 'huisgeboren' (slaaf) en de van enige vreemdeling gekochte, die niet van jouw zaad is".

Ook vs. 14 heeft een generaal karakter. Daar staat de strafbepaling ingeval iemand als onbesnedene zich zou handhaven daar waar Gods verbond van kracht is: „de onbesnedene, de man namelijk, die het vlees van zijn voorhuid niet laat besnijden, die mens zal uitgeroeid worden uit zijn volksgenoten: hij heeft mijn verbond verbroken".

In de Mozaïsche wet komt op vele plaatsen een dergelijke sanctie voor: Ex. 12: 15, 19 (tegen het eten van iets gezuurds tijdens de zeven dagen na het Pascha); Ex. 31: 14 (tegen ontheiliging van de sabbat);

Lev. 7: 20 e.v. (tegen het eten van een vredeoffer in een onreine toestand); Lev. 7: 25 (tegen het eten van het vet van vee, dat voor een vuuroffer bestemd is); Lev. 7: 27 (tegen het eten van enig bloed); Lev. 18: 29 (tegen het doen van gruwelen zoals die in Kanaän voorkwamen); Lev. 19: 8 (tegen het eten van een vredeoffer op de derde dag na het brengen van het offer); Lev. 23: 29 (tegen de man die zich op de verzoendag niet verootmoedigt); Num. 9: 13 (tegen de man die op de bepaalde tijd het Pascha niet viert zonder geldig excuus); Num. 15: 30 e.v. (tegen het doen van iets kwaads met voorbedachten rade). Dergelijke strafbepalingen wijzen er op, dat de genoemde overtredingen een schending waren van de heiligheid van Gods verbond. Het hele leven werd doordrongen van de relatie tot de Here door middel van allerlei bepalingen, o.a. betreffende de offerdienst, het naderen tot de Here. Wie dit op kritieke punten negeerde, werd geëxcommuniceerd. Dit behoeftte nog niet altijd de lijfelijke dood te betekenen. Het kon ook zijn uitsluiting uit de cultische gemeenschap. Maar dit kwam toch praktisch hierop neer, dat iemand 'levend dood' was; hij was immers afgesneden van de levenskracht die het volk staande moest houden. (Het woord 'volksgenoten' duidt op de leefkring waarin men verkeert. Die kring kan kleiner of groter zijn. In de Mozaïsche wet is dat doorgaans de Israëlietische samenleving, in Gen. 17 is dat Abrahams huis.)

In Gen. 17: 14 is dergelijke schending van Gods verbond ook aan de orde. Onbesneden blijven zou betekenen negatie van Gods verbond. Dit moest tot gevolg hebben, dat iemand werd afgesneden. Hier blijkt hoezeer de Here de kracht van zijn verbond in heel het huis van Abraham wilde laten gelden. Dit was later ook het geval ten aanzien van heel het leven van Israël. De bewoordingen van de sanctie in Gen. 17 zijn zodanig, dat alles onmiddellijk van toepassing was op het latere Israël.

Het is duidelijk, dat de sanctie van Gen. 17 ook betrekking had op Abrahams slaven. Ook zij dienden op hun plaats de zaak van Gods verbond volledig te erkennen, te eerbiedigen en zich er aan gewonnen te geven dat deze zaak geen concurrentie duldde.

- 6.6. Bij ons 'gebruiken' van Gen. 17 zullen we altijd er mee moeten rekenen, dat we nu in de nieuwtestamentische tijd leven.

Hierboven hebben we al enkele malen de apostolische leer ter sprake gebracht, waarin de vervulling door Jezus Christus wordt duidelijk gemaakt. We merken hierbij op, dat zoals Paulus die vervulling aanwees dit tegelijk verkeerd Schriftgebruik aan het licht bracht. Vele Joden b.v. beriepen zich ten onrechte op wat Gen. 17 zegt over Abrahams nageslacht.

Ons is gebleken, dat wij bij het lezen van Gen. 17 met name zullen moeten letten op de betekenis van Jezus Christus, welke betekenis nu de stand van zaken in Gods verbond duidelijk beheerst.

Zo komen we, uitgaande van Gen. 17: 7, terecht bij de apostolische leer over Abraham als vader van alle gelovigen. Het verkeren in Gods verbond is nu alleen mogelijk door geloof in Jezus Christus. Te denken valt aan Gal. 3: 26 e.v.: „Want gij zijt allen zonen van God, door het geloof, in Christus Jezus. Want gij allen, die in Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed. Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk: gij allen zijt immers één in Christus Jezus. Indien gij nu van Christus zijt, dan zijt gij zaad van Abraham, en naar de belofte erfgenamen.”

We zien hieraan tevens, dat het geloof in Jezus Christus de mensen in Gods verbond volledig gelijk stelt. Hun verleden als Jood of Griek doet er wat hun plaats in Gods verbond betreft niet toe. De tussenmuur, die voorheen scheiding maakte, is in Christus weg (Ef. 2: 14). Het is één nieuwe mensheid geworden, waarin allen rechten en plichten op gelijk niveau hebben. Ditzelfde geldt in de nieuwtestamentische tijd ook ten aanzien van het onderscheid tussen vrijen en slaven. In de gemeenschap aan Christus doet dit onderscheid er niet toe. Zij allen zijn één in Christus Jezus.

Dit betekent niet, dat slaven zich mochten verbeelden dat zij nu ook in één keer van hun slavenpositie af moesten komen, alsof die slavenpositie zich niet verdroeg met hun behoren bij Christus. In 1 Cor. 7, het hoofdstuk dat nog al eens wordt aangehaald in verband met de adoptie-doop-kwestie, zegt Paulus, dat de slaaf, die in de Here geroepen werd, een vrijgelatene des Heren is. Het geloof in Christus had een vrijheid tot gevolg, die het mogelijk maakt de Here te dienen ook wanneer de aardse heren moeilijk waren. Juist tegenover die aardse heren mocht blijken wat die vrijheid betekent (Ef. 6: 5, 6; 1 Petr. 2: 18 e.v.). Opvallend is, dat in 1 Cor. 7: 17-24 hetzelfde 'roepen' doorslaggevende betekenis blijkt te hebben, dat ook al aanwezig was bij Gods roepen van Abraham. In 1 Cor. 7 komt daarbij duidelijk tot uiting, dat de betekenis van Christus inmiddels op de voorgrond is getreden. Het is nu een roepen in de Here.

In de verhouding tot de Here Christus moest iedere heer zijn gelovige slaaf een broeder noemen, in het maatschappelijk verkeer moest iedere gelovige slaaf het zijn heer naar de zin maken. Duidelijk is in 1 Cor. 7 te zien, hoezeer de gegevenheden van het 'schema' dezer wereld, waartoe in Paulus' tijd ook de relatie heer-slaaf behoorde, in christelijke vrijheid benut moesten worden om de Here te dienen als

volwaardig lid van zijn lichaam. Dit is gegrond in de dood en opstanding des Heren en wordt mogelijk gemaakt door de gave van zijn Geest. Er zit ook in, dat dit dienen van de Here, in de gegeven omstandigheden, gericht moet zijn op de komst van de nieuwe wereld. Het ligt alles duidelijk ook in Gal. 3: 26-29 besloten.

Vergelijken we nu zo'n Schriftplaats als Gal. 3, slot, met Gen. 17, dan zien we een merkwaardig onderscheid.

In beide gevallen wordt over slaven gesproken.

De slaven in Gal. 3 zijn als leden van Christus volledig gelijk gesteld met de heren. Ze zijn allen één door het geloof in Christus. De slaven in Gen. 17 hebben hun plaats in Gods verbond als slaven van Abraham. Hun relatie tot Abraham is bij hun besnijdenis een onmisbaar element. Zouden ze geen slaven van Abraham zijn geweest, dan waren ze ook niet in Gods verbond opgenomen. In Gen. 17 is dan ook niet beslissend of die slaven gelovig waren, zodat alleen gelovige slaven besneden werden en de andere slaven niet. Het geloof van Abraham was beslissend. Paulus noemt in Rom. 4: 11 de besnijdenis zegel van de gerechtigheid van het geloof. Dat ontleent hij aan wat het boek Genesis zegt over het geloof van Abraham. Hij geloofde de Here, en het werd hem tot gerechtigheid gerekend (vgl. Gen. 15: 6). Zo is de Here overgegaan tot de vastlegging van het verbond met Abraham, die in Gen. 17 beschreven staat. En zo zijn Abrahams slaven in het verbond opgenomen. Hierboven hebben we reeds aangegeven, dat dit de slaven niet koud en onberoerd mocht laten. Voor hun deel en op hun plaats moesten zij zich aan het verbond met Abraham houden.

Zouden die slaven tijd van leven hebben gehad, en zouden ze de overgang naar de hebben Nieuwtestamentische tijd, dan hadden ze gemerkt, dat er in hun positie een grote verandering ontstond. Ook zij zouden zijn aangesproken met de volle inhoud van het evangelie van Christus. Dat hing dan niet meer aan hun verhouding tot hun heer. Het werd dan ook voor hen een geloofsprediking die hun een gelijke positie als de anderen in Gods verbond in het uitzicht stelde, zodat ook op hen het slot van Gal. 3 volledig van toepassing zou zijn.

Bij het lezen van het verbondsstatuut in Gen. 17 zullen we het onderscheid tussen verschillende 'bedelingen' niet mogen verwaarlozen maar op de juiste wijze zoeken toe te passen. Een onjuiste toepassing zou zijn, dat de slaven van Abraham als besnedenen zonder meer werden gelijk gesteld met de gedoopten van de nieuwtestamentische tijd. Een goede toepassing lijkt ons, dat wij, uitgaande van Gen. 17: 7, in rekening brengen, dat de Here niet 'losse individuen' in zijn verbond opneemt, en geveenheden, die behoren tot het 'schema' van deze wereld, dienstbaar stelt aan zijn zaak.

- 6.7. Dit laatste brengt ons op de z.g. huisteksten in het Nieuwe Testament. Die huisteksten zijn vaak genoemd in verband met het dopen van de kinderen der gelovigen. Ze zijn nu ook aan de orde gesteld in verband met dopen van door gelovigen wettig geadopteerde kinderen. Het is niet gemakkelijk thans vast te stellen wat onder 'huis' in die teksten verstaan moet worden. Is dat één grote samenleving van mensen, die allen op een of andere wijze verbonden waren aan het hoofd van het huis, en doet het er dan voor de inhoud van het woord 'huis' niet toe, welke de relatie was die deze of gene tot de heer des huizes had? Dit zou betekenen, dat de verhouding man-vrouw, de verhouding ouders-kinderen, de familie-verhouding binnen een 'huis', en de verhouding heer-slaaf zonder meer wordt gezien als één gemeenschap, die bepaald wordt door één man. De ouder-kind-verhouding zou dan op één lijn gesteld worden met de heer-slaaf-verhouding. In werkelijkheid vertoonden huwelijk, gezin en familie een eigen structuur, ook wanneer ze in een grotere 'huis'-gemeenschap waren opgenomen.

De vraag blijft, wat met 'huis' bedoeld wordt, wanneer b.v. in Hand. 16 staat, dat de cipier in Philippi zich verheugde, dat hij met zijn gehele huis tot het geloof in God gekomen was. Wie waren onder dat 'huis' te rekenen?

Een duidelijk punt is wel, dat wanneer de mensen van een 'huis' gedoopt werden, dit gebeurde op het geloof van die mensen. Van Cornelius lezen we in Hand. 10: 2, dat hij een godvruchtig man was, een vereerder van God met zijn gehele huis. In vs. 24 horen we van Cornelius, dat hij zijn verwanten en zijn beste vrienden bijeengeroepen had. Onder het luisteren naar Petrus viel de Heilige Geest op allen. Cornelius heeft kennelijk in zijn huis en omgeving veel werk gemaakt van de kennis van de God van Abraham en diens zaad, als een God die universeel erkend dient te worden. We kunnen bij de 'huis'-teksten de invloed, die van de heer des huizes uitging, in rekening brengen. Cornelius gebruikte zijn positie om het stempel der godsvrucht op heel zijn huis te drukken.

In Hand. 16 zijn alle huisgenoten van de cipier volop betrokken bij het lot van de cipier. Hij zelf vreesde een catastrofale afloop, wanneer hij als cipier verantwoordelijk zou worden gesteld voor ontsnapping van de gevangenen. Welke gevolgen zou dit mede hebben voor zijn huisgenoten? De prediking van Paulus, die de Here Jezus aanwees als de autoriteit, aan wie de aardbeving en ook het

blijven van alle gevangenen moest worden toegeschreven, en wiens heilswerk een universele betekenis heeft omdat het de verzoening met God in zich sluit, was mede bestemd voor het huis van de cipier: „Stel uw vertrouwen op de Here Jezus en gij zult behouden worden, gij en uw huis". Die prediking was geloofsprediking, en zo kwam de cipier met zijn gehele huis tot het geloof in God. Hij zelf werd gedoopt en ook allen, die van hem waren (vs. 33).

Uit vele huisteksten kunnen wij afleiden, dat de Here er behagen in had hele huizen tot geloof te brengen. Zulke huizen dienden dan tegelijk als operatiebasis voor de zaak van het evangelie. Lydia werd met haar huis gedoopt, en vervolgens vroeg zij de gunst dat Paulus met zijn gezelschap intrek zou nemen in haar huis. Uitdrukkelijk noemt zij daarbij de factor van de trouw. Want die was onmisbaar voor een operatiecentrum.

Maar dit betekent niet, dat altijd hele huizen tot geloof gebracht werden. We noemen weer 1 Cor 7. Daar blijkt, dat soms in de man-vrouw-verhouding een grote moeite ontstond, doordat wel de één maar niet de ander aan de prediking gehoor gaf. Uit vs. 14 blijkt, dat de positie van de gelovige partij, wat Gods zaak in zo'n huis betreft, een dominerende betekenis kreeg. De ongelovige partij wordt door Paulus aangemerkt als geheiligd in de gelovige partij. Hij zegt dit kennelijk om de mening te weerspreken, dat de aanwezigheid van de ongelovige partij reden gaf om deze te verstoten, alsof de huwelijksomgang voor een gelovige in zo'n geval een onmogelijke zaak zou zijn. Er staat, dat de ongelovige partij in de ander geheiligd was, er staat niet, dat die in Christus geheiligd was. De nadruk ligt op de heiligende kracht, die van de gelovige in de huwelijksrelatie uitging. Voor het geval de ander die niet zou willen en daarom zelf er over dacht om weg te gaan, zegt Paulus, dat de gelovige partij zich dan niet gebonden moest achten aan de huwelijksverhouding. God heeft ons tot vrede geroepen. Ook missionaire overwegingen moesten niet tot zulke binding dwingen.

Als argument om, wanneer de ander bewilligde te blijven, niet de gedachte te koesteren, dat het huwelijk toch onmogelijk was geworden, voert Paulus aan, dat de kinderen heilig zijn. Zou het waar zijn, dat de aanwezigheid van een ongelovige in het huwelijk oorzaak moest zijn tot verstoting, omdat deze zelf niet gebroken had met het onreine leven buiten Christus, wat moest men dan wel niet denken van de kinderen? Want de kinderen, niet alleen van zo'n echtpaar, maar van alle echtparen in de gemeente, waren van zichzelf onrein. Dat liet de prediking duidelijk blijken. Het heilig zijn is nooit te verklaren uit de mensen zelf. Alleen in Christus worden gemeenteleden heiligen genoemd. Dat 'heilig' gold blijkbaar ook voor de kinderen in de gemeente. Paulus gaat er in zijn spreken over de ouder-kind-verhouding steeds van uit, dat die verhouding was opgenomen in de relatie tot Christus. Zijn vermaningen aan ouders en kinderen gaan uit van het 'in de Here' zijn (Ef. 6: 1 e.v., Col. 3: 20, 21). Daar maakt Paulus in 1 Cor. 7 een argument van. Zou vanwege de ongelovigheid van de ene partij de andere het huwelijk moeten verbreken, dan zou de consequentie zijn dat de kinderen gedacht moeten worden als 'buiten de Here'. Het gelovig zijn van de ene partij kan dan immers blijkbaar niets uitrichten. Slechts die éne persoon zou in de Here zijn en dit zou geen enkel effect hebben voor de concrete situatie. Zo zou het geloof in Christus een mens eigenlijk uitlichten uit de gegevens van deze wereld. Maar het tegendeel is het geval.

De kinderen zijn nota bene heilig, in de Here, omdat de ouders in de Here zijn. Daaruit mag afgeleid worden, dat de aanwezigheid van de gelovige partij ook gevolgen heeft voor het huwelijk met de ongelovige partij. Het kan natuurlijk niet zo zijn, dat die ander in Christus geheiligd is. Maar wel mag gezegd worden, dat het in de Here zijn van de ene partij een dominerende betekenis heeft voor het huwelijk. En als de ander dat 'neemt' en er in bewilligt te blijven (vs. 12, er is een woord gebruikt dat wijst op bespreking der zaak tussen man en vrouw, waarbij de gelovige partij het aanhouden van de huwelijksband als doel stelt), dan is er geen enkele reden tot verstoting.

Uiteraard kan deze Schriftplaats niet gebruikt worden om een 'gemengd' huwelijk aan te gaan. De moeilijkheid, waar 1 Cor. 7 op doelt, ontstond toen in een heidense samenleving het evangelie binnendrong en gezag ging oefenen.

Uit het bovenstaande is af te leiden, dat ook in het Nieuwe Testament de Here het niet houdt op 'losse individuen', mensen uitgelicht uit de levensverbanden waarin zij verkeren. Mensen, die bij het hoofd van een huis horen, worden menigmaal tot geloof gebracht. Kinderen die opgevoed en terechtgewezen moeten worden, zijn met de ouders in de Here, ook al is maar één ouder gelovig.

Er zit een expansieve kracht in de zaak van het evangelie. Het concentreert zich niet op 'aparte zielen', maar zoekt de levensverbanden. In Matth. 28, slot, waar het z.g. doopbevel staat, wordt zelfs gesproken van al de volken. De Here verdringt niet de gegevens van deze wereld uit de aandacht. Wel geldt overal de noodzaak van geloof. En ook kan het zijn, dat er in b.v. een huwelijksverband grote moeilijkheden ontstaan, doordat de één wel, de ander niet gelooft. Het kan zelfs zijn, dat iemands

huisgenoten zijn vijanden zijn (Matth. 10: 35 e.v.; vgl. Luc. 12: 53). Micha heeft van dit laatste al moeten profeteren. Hij ging daarbij uit van de situatie, zoals we die in en na Gen. 17 aantreffen. Hij spreekt van ontstellende toestanden, zoals die al eerder in Israël waren voorgekomen (zie de Psalmen). In het boek Handelingen worden situaties beschreven uit een nieuwtestamentische periode, een periode waarin het Woord 'wies'. Er kunnen ook tijden zijn, waarin een relaties verbrekende afval doordringt in de geplante kerken (vgl. b.v. de Pastorale brieven). Ook in Hand. 20 horen we Paulus hierover al spreken. Maar het ontstellende hiervan spreekt des te meer, omdat het voor de hand ligt dat het evangelie de relaties niet opheft of mensen daar uit licht. Het is de kracht van de ongehoorzaamheid, die de levensverbanden stuk maakt. De geloofsprediking doet dit niet.

- 6.8. Wat Hand. 2 betreft, kunnen we na al het voorgaande wel kort zijn. Petrus' woorden in de vss. 38, 39 zijn gericht tot Joden en Jodengenoten (vs. 10). Het zijn mensen van de synagogale samenleving, nakomelingen van Abraham en mensen uit andere volken die de God van Abraham vereerden en zich voegden naar de Mozaïsche wetgeving; tevens mensen die hadden meegemaakt hoe onder leiding van hun oversten Jezus aan het kruis was gebracht.

'U en uw kinderen' sloeg op de volksgemeenschap onder de wet van Mozes. We zijn geneigd 'allen die verre zijn, zovelen als de Here onze God, er toe roepen zal' ook daaronder te rekenen. De samengestroomde menigte had grotendeels in het buitenland gewoond. Ze waren weer naar Jeruzalem teruggekeerd en wisten vele anderen aanwezig in verre landen. Ze hoefden niet te vrezen, dat de apostolische prediking alleen hen bereiken zou en te kort van duur zou zijn om ook de anderen te treffen. Het 'er toe roepen' is bekend van Joël 2, hetzelfde hoofdstuk waaruit Petrus de profetie aanhaalde, die de start van zijn toespraak vormde: „En het zal geschieden, dat ieder die de naam des Heren aanroept, behouden zal worden, want op de berg Sion en te Jeruzalem zal ontkoming zijn, zoals de Here gezegd heeft; en tot de ontkomenen zullen zij behoren, die de Here zal roepen." Dit roepen heeft daar toch wel allereerst betrekking op het volk Israël. Paulus heeft in zijn brieven de nieuwtestamentische uitbreiding daarvan aangewezen (vgl. Joël 2: 32, gedeeltelijk aangehaald in Hand. 2: 21, met b.v. Rom. 10: 13). Maar dit neemt niet weg, dat het roepen, ook in Hand. 2, eerst slaat op de vanouds bekende verbondskring. Hierbij mag nog worden opgemerkt, dat dit roepen mede omvat de Joden en Jodengenoten die Petrus hoorden spreken. Er is niet een scherpe onderscheiding te maken tussen anderen, die verre zijn en die er toe geroepen moeten worden, en deze eerste hoorders van de Pinksterprediking. Ook zij werden er toe geroepen, door Petrus' apostolische prediking. Het roepen van Abraham werd in de prediking van Hand. 2 geprolongeerd. In dit verband kan ook nog gewezen worden op Hand. 3: 25, 26, waar het volk in Jeruzalem wordt aangesproken als „de zonen van de profeten en van het verbond, dat God met uw vaders gemaakt heeft, toen Hij tot Abraham zeide: En in uw nageslacht zullen alle stammen der aarde gezegend worden". De universele zegen van Abraham werd met deze woorden in herinnering gebracht. Maar tevens zeiden Petrus en Johannes: „God heeft in de eerste plaats voor u zijn Knecht doen opstaan en Hem tot u gezonden, om u te zegenen, door een ieder uwer af te brengen van zijn boosheden".

De belofte in Hand. 2: 39 doelt op de vanouds beloofde Heilige Geest (vgl. Luc. 3: 16; Hand. 1: 4, welke Schriftplaatsen weer teruggaan op de profetieën in het Oude Testament aangaande de gave van de Geest). De waarmaking van deze belofte mochten, in de weg van bekering en van dopen in de naam van Jezus Christus, allereerst de mensen verwachten, die onder de oude 'bedeling' geleefd hadden.

Petrus noemt ook de kinderen. Een groot deel van zijn gehoor bestond uit oudere mensen, na jarenlang verblijf in het buitenland weer naar hun geestelijke bakermat, de tempelstad, teruggekeerd. De woorden 'u en uw kinderen' omvatten de hele volksgemeenschap, in de lijn van wat de heraut-engel in de omgeving van Bethlehem reeds gezegd heeft: 'heel het volk'.

De Joël-prophetie maakt duidelijk, dat wanneer de gave van de Geest zou worden geschonken, een aanzienlijke verandering zou optreden in vergelijking met de tijd daarvoor. Want toen was de gave van de Geest, die mensen tot woordvoerders en medewerkers van God maakt, niet bij het hele volk te vinden maar bij voorgangers. Dit wil niet zeggen, dat er geen geloof bij de mensen van het volk kon zijn. De gave van de Geest slaat duidelijk op 'ambtsbekwaamheid', 'insider'-zijn en daarmee werken op een vooraanstaande plaats, het volk ten goede. Die gave van de Geest is voor de nieuwe 'bedeling' aan heel het volk beloofd, omdat het volk dan uit zijn onmondigheid wordt gehaald en zeer nauw bij het werk des Heren betrokken. De belofte was bedoeld voor de 'eindtijd', de laatste periode, die uitmondt in de voleinding, de tijd van Christus' verhoging die uitloopt op zijn terugkomst.

Hoe wijd die gave van de Geest zich zou uitstrekken, wordt in de profetie van Joël duidelijk gezegd; het omvat allerlei categorieën: zonen en dochters worden genoemd, dan zijn ook de ouders er bij, ouden en jongeren worden genoemd, en ook het personeel krijgt een vermelding. De gave van de

Geest dringt in alle geledingen door, en maakt heel het volk mobiel.

Van Gen. 17 kan via Joël 2 een lijn getrokken worden naar de nieuwtestamentische situatie, en wel in die zin, dat heel het leven van Israël, Abrahams nageslacht, op het peil van de mondigheid zou worden gebracht. Ook de in het Israëlietische leven opgenomen slaven zouden daaronder vallen. Onder 6.6. hebben we dit al even aangeraakt. Uiteraard heeft Hand. 2 funderende betekenis voor heel de nieuwtestamentische kerk. Wat er staat is niet beperkt tot het volk Israël, voorzover leden daarvan de Christus erkenden, maar heeft ook zijn geldigheid voor de gelovigen uit de heidenen. Zij zijn immers door het geloof kinderen van Abraham. De 'zegen van Abraham' heeft een geweldige kracht. Maar dit neemt niet weg, dat de start van het nieuwtestamentische heil ligt bij Joden en Jodengenoten, die, nog levende in het klimaat van de oude 'bedeling', op de Pinksterdag werden aangesproken vanuit de vervulling.

- 6.9. We hebben onder 'Het verbondsstatuut van Gen. 17' meer besproken dan alleen Gen. 17. Ook de huisteksten en Hand. 2 vroegen onze aandacht. We konden dit alles onder het éne opschrift samenbrengen, omdat er verbanden zijn. Thans geven we een samenvatting en overweging van wat in dit hoofdstuk besproken is, toegespitst op de conclusies, die in het volgende hoofdstuk genoemd zullen worden.

In de eerste plaats benadrukken we opnieuw de geheel enige betekenis van 'u en uw nageslacht' in Gen. 17: 7. Het woord 'nageslacht' vestigt de aandacht op de geboorteweg. Maar het unieke is, dat God zelf het volk Israël door de kracht van zijn belofte voortbrengt. De geboorte van Izaäk heeft dit eens en voorgoed vastgelegd. Izaäk is lijfelijke zoon van Abraham, er is een band van het bloed tussen Abraham en deze zoon, maar deze band heeft God zelf door zijn beloftevervulling gemaakt. Weerstanden die met het 'schema' van deze wereld samenhangen, werden opgeruimd. Zo is ook de grote vermenigvuldiging van de nakomelingen van Jakob in Egypte, zodat zij tot een volk uitgroeiden (Ex. 1), te verklaren uit de kracht van Gods verbondsblofte. In dit licht moest het volk Israël zijn bestaan altijd kennen, evenals zijn wonen in het land Kanaän. Voortgaande miskenning hiervan leidde tot verstrooiing in ballingschap.

Dit fundamentele gegeven, reeds vastgelegd in Gen. 17, heeft zijn vervulling gekregen in hetgeen de apostolische leer zegt over de kinderen der belofte, die zichzelf mogen beschouwen als kinderen van Abraham en erfgenamen met hem. De belofte-inhoud spreekt dan heel duidelijk van Jezus Christus. Wij denken hierbij (in verband met het dopen) aan antw. 74 van de H. Catechismus, waar gezegd wordt, dat zowel voor volwassenen als voor kinderen de toezegging geldt van de verlossing van de zonden door Christus' bloed en de Heilige Geest, die het geloof werkt. In deze toezegging is de kracht van Gods belofte aangewezen. Het is ook nu niet minder dan dat doden levend worden gemaakt. Goddelozen worden gerechtvaardigd en ontvangen de gave van de Geest. Mensen, van wie 'de onreinheid der zielen' bij de doop wordt aangewezen (doopsformulier), krijgen in Gods verbond een geheel nieuwe plaats in het leven onder de belofte.

We kunnen in de tweede plaats ook wijzen op Gods roepen. Gods roepen haalde Abraham uit zijn vroegere situatie en zette hem als vreemdeling in het land Kanaän om daar drager van Gods belofte te zijn. Uit dat roepen kwam Gods verbond met Abraham voort. Het is hetzelfde roepen, dat in Handelingen 2 wordt genoemd en dat we in de apostolische leer hebben aangewezen. Dat roepen is ook uitgangspunt voor wat Paulus schrijft in 1 Cor. 7 over het verkeer van de gelovigen in deze wereld en hun gebruik van wat behoort tot het 'schema' van deze wereld. Het betreft alles op de relatie tot Christus. Die relatie domineert.

Dit roepen van God is ook beslissend, als het gaat om de plaats van de kinderen in Gods verbond. De weg waarlangs de kinderen verkregen worden, is niet beslissend. Er is ten deze een merkwaardig onderscheid in vergelijking met de 'oude bedeling'. Het volk Israël moest zijn bestaan kennen als voortgekomen uit de 'verstorven' Abraham (vgl. Hebr. 11: 12). Weliswaar kon in Israël de 'normale' geboorteweg gevolgd worden: het waren doorgaans geen 'wonder'-geboorten als bij Izaäk. Toch mocht Israël zich nooit isoleren van zijn ontstaansgeschiedenis. Elke 'normale' geboorte kon er alleen maar zijn, doordat de geboorte van Izaäk een 'wonder' was, uit kracht van Gods belofte. Het besnijdenisteken, direct betrokken op de voortplanting, moest altijd in gedachte houden, dat Israël volk van Gods belofte was en dat het krijgen van kinderen daarop moest wijzen. Naar de mogelijkheden van deze wereld gerekend had Israël er niet kunnen zijn.

Zo kan het nu niet gesteld worden, als het gaat om het krijgen van kinderen. Het geboren worden van kinderen kan bij de mensen van Gods volk nu niet meer teruggevoerd worden op Izaäks 'wonder'-geboorte. En de plaats van de kinderen in Gods verbond is nu niet langs die weg te verklaren. Hun plaats hangt nu duidelijk aan de geboorte van Jezus Christus (H. Cat., antw. 36) en aan zijn kruisdood, opstanding, hemelvaart, gaan zitten aan Gods rechterhand en wederkomst (vgl. de desbetreffende

antwoorden van de H. Cat.), kortom aan de volle betekenis van Jezus Christus. En deze betekenis van Jezus Christus wordt aan de mensen in Gods verbond meegedeeld door Gods roepen. De geloofsprediking is beslissend (1 Cor. 1: 2; 7: 17-24; 2 Tim. 1: 9; 1 Petr. 2: 9; Hebr. 3: 1; Rom. 10: 8; Gal. 3: 2, 5). De belofte van Gods verbond 'maakte' eertijds Izaäk (Israël). Abraham heeft nu zijn kinderen door de geloofsprediking. De doop bekrachtigt de inhoud van deze geloofsprediking als het deel van de mensen in Gods verbond. Het maakt daarbij geen verschil of die mensen volwassenen zijn dan wel kinderen (H. Cat., antw. 74). Er is gezegd, dat God twee wegen tot de doop kent: de lijn der geslachten en het geloof in de prediking van het evangelie; er is geen derde weg: de adoptie. Goed beschouwd moeten we echter zeggen: er is maar één weg: Gods roepen, zoals de betekenis daarvan is vastgelegd in de doop. Er is gezegd, dat God niet 'mechanisch' werkt. Maar, Hij werkt evenmin 'automatisch'.

In de derde plaats mag er op gewezen worden, dat de functie van het bloed hierbij een ondergeschikte en instrumentele betekenis heeft. Evenals het huwelijk, behoort het tot het 'schema' van deze wereld. In de komende wereld zal er geen huwelijk meer zijn en zullen er geen kinderen meer geboren worden (Luc. 20: 35). De functie van het bloed, hoezeer door God zelf gemaakt, kan daarom geen dominerende betekenis hebben, als het gaat om de plaats van kinderen in Gods verbond. Met recht wordt voortdurend gewezen op Gods beloven om te werken in de lijn der geslachten. Gods methode kent niet 'losse individuen'. Ook de kinderen in zijn verbond zijn niet uitgelicht uit hun levensverband. God maakt bij het opvoeden en grootbrengen van de kinderen als leden van Christus gebruik van ouders en van het gezinsverband. De band van het bloed heeft daarbij zijn eigen betekenis. Een gezin is geen samenraapsel van mensen, die als los zand aan elkaar 'hangen'. Modernistische opvattingen bedreigen dit creatuurlijk gegeven. De betekenis ervan dient des te meer hoog gehouden te worden.

Maar dit neemt niet weg, dat de band van het bloed niet kan domineren. Wie vader of moeder of vrouw of kinderen of broers of zusters liefheeft boven Christus, maakt zich schuldig aan schending van Gods verbond. (Vgl. Luc. 14: 26; 18: 28-30.) Het leven in Gods verbond heeft zijn eigen grond en maatstaf, zoals die bepaald worden door Gods roepen.

In dit verband mag gewezen worden op hetgeen we reeds bij Gen. 17 'bevonden': God roept Abraham niet als een 'los individu' maar met inbegrip van zijn hele huis, zoals dat naar het 'schema' van deze wereld in die tijd hem geheel en al toebehoorde. Ook de huisteksten van het Nieuwe Testament spreken in dit verband mee. De expansieve kracht van Gods verbond, dat de levensverbanden zoekt, worde erkend. Niet de band van het bloed is exclusief, als het gaat om plaatsing van mensen in Gods verbond, maar Gods roepen, dat gegevenheden van deze wereld dienstbaar stelt aan de zaak van het verbond.

7. Enkele conclusies.

- 7.1. We hebben onder 5. trachten aan te tonen, dat allerlei generaliserende bezwaren tegen adoptie geen steek houden. Het moet mogelijk zijn, dat gelovigen kinderen adopteren. Daarbij dient bedacht te worden, dat evenals het krijgen van kinderen door geboorte zo ook het krijgen van kinderen door adoptie 'in de Here' moet gebeuren.

De gevolgde weg is totaal verschillend. De éne is 'normaal', de andere is wat het kind betreft, te zien als een 'noodmaatregel'. Wanneer we echter letten op de positie van het geadopteerde kind als wettig kind van de adoptiefouders, moet evenals bij de andere kinderen aandacht gegeven worden aan de betekenis van het gezinsverband. Het vormt en dient te vormen een stabiele factor. De institutionalisering van de ouder-kind-verhouding heeft daarbij grote betekenis. Het ouderschap als waardigheid krijgt een volledige functie. De ouders verkeren onder het beslag van Gods verbond. Alles dient betrokken te worden op de relatie tot Christus (1 Cor. 7). De kracht van Gods verbond strekt zich over hun hele leven uit (Rom. 14: 8, 9; 2 Cor. 5: 15). 'Gewone' kinderen mogen daarom niet beschouwd worden als onrein en dus buiten Christus, maar als heilig, 'in de Here' (Ef. 6: 1 e.v.; Col. 3: 20). Niet anders is het voor kinderen, die door adoptie hun wettige kinderen zijn geworden. Zij zijn te rekenen onder de kinderen der christenen. Wanneer deze kinderen afkomstig zijn van ouders, die niet tot Gods verbond behoorden, hadden zij tevoren geen deel aan de beloften die de Here in zijn verbond heeft vastgelegd. Maar hun adoptie door gelovige ouders die de Here er in kenden en een opdracht van Godswege aanvaardden, maakte de situatie voor deze kinderen totaal anders. Ze zijn kinderen van christenen geworden. De Here is met de zaak van zijn verbond niet éénkennig (alleen 'bloedeigen' kinderen). In zijn ontferming legt Hij beslag op de ouder-kind-verhouding, ook bij déze kinderen. Het leven in Gods verbond, dat resultaat is van zijn roepen uit de duisternis tot zijn wonderbaar licht,

omvat ook hen. Met de anderen verkeren zij onder de geldingskracht van Gods beloften en geboden in zijn verbond (1 Petr. 2: 9, 10, vgl. Ex. 19: 5. 6 en Hosea 1: 12; 2: 22, Gods roepen tot het heil maakt een volk, waarbij de band van het bloed geen exclusieve betekenis heeft, vgl. wat onder 6.9. in verband met Gen. 17: 7 en 10 en de huisteksten, b.v. Hand. 16: 15, 33, gezegd is over de functie van het bloed en over Gods 'werkmethode', geen 'losse individuen'). Ook *déze* kinderen hebben deel aan het *volle* heil in Christus, zoals dit is vastgelegd in en wordt bekrachtigd door de doop (Gen. 17: 7; Hand. 2: 39; Rom. 9: 7; Gal. 3: 26-29; Rom. 6: 3 e.v.). Hun ouders dienen hen op te voeden in de tucht en terechtwijzing des Heren (Ef. 6: 4).

- 7.2. De synode van Hoogeveen heeft niet op de juiste wijze laten uitkomen, wat er aan het onderscheid tussen Izaäk en de slaven in Gen. 17 vastzit. Ze heeft wel onderscheid gezien, maar niet de typische betekenis van 'lijfelijk' in Gen. 15: 4 en van 'nageslacht' in Gen. 17: 7 in rekening gebracht. Zonder hierop te letten heeft zij gewerkt met de 'lijfelijkheid', de band van het bloed.

De synode heeft evenmin iets gezegd over de vraag wat het delen van Abrahams slaven in Gods verbond inhield, noch over de betekenis van Gods welbehagen om Abraham met zijn huis in het verbond op te nemen.

De synode heeft te weinig aandacht gegeven aan de situatie van Hand. 2 en aan het roepen van God, dat reeds bij Abraham begonnen is, in Hand. 2 ten aanzien van de nakomelingen van Abraham werd geprolongerd en in de apostolische leer een eerste plaats inneemt. Ze heeft wel de huisteksten genoemd, maar uitsluitend met het oog op de gelovigen (en hun 'eigen' kinderen), en van de anderen, die 'verre' zijn een categorie gemaakt waaronder ook de door gelovigen geadopteerde kinderen wel móesten vallen.

Het beroep op de Schrift was bij de synode sterk beheerst door de gedachte, dat alleen de 'lijfelijke' kinderen gedoopt kunnen worden, zonder dat zij inging op de vraag wát er in te zien is dat de Here de band tussen ouders en kinderen dienstbaar stelt aan de zaak van zijn verbond.

De synode heeft er op gewezen, dat te adopteren kinderen zijn en blijven het nageslacht van de ouders die hen voortbrachten, maar zij heeft niet bewezen, dat wanneer deze ouders niet tot het verbond behoorden dit het delen van deze kinderen in de belofte van Gods verbond onmogelijk maakt.

Zodoende heeft zij geen recht gedaan aan het voorstel van de particuliere synode Zeeland, Noord-Brabant, Limburg. 1964

- 7.3. Ook in de revisieverzoeken is het met het beroep op de Schrift soms wat merkwaardig gesteld. We denken niet alleen aan de poging om in de Schrift parallellen aan te wijzen, die gebruik van de adoptiewet zouden rechtvaardigen, maar ook en vooral aan bewijsvoeringen, met name uit Gen. 17, die aan het woord 'nageslacht' een inhoud geven welke het in werkelijkheid niet heeft. 'U en uw nageslacht' werd soms zo uitgelegd, dat het hetzelfde leek te zijn als 'u en uw huis'. Slaven vielen dan ook onder het 'nageslacht'. Op deze wijze is ook Hand. 2: 39 wel verklaard. Een heel kras geval is wel, dat geprobeerd is om vanuit Gal. 3: 28, 29 te beredeneren, dat de slaven behoorden tot het zaad van Abraham en zo naar de belofte erfgenamen waren. Tevens is gezegd, dat vanuit Rom. 4: 16 gezien Abraham reeds in zijn verhouding tot de slaven gesteld zou zijn als vader van vele volken.

De onjuiste verwerking van de Schriftgegevens door Hoogeveen is blijkbaar aanleiding geworden tot een bestrijding, die al evenzeer mank ging ten aanzien van het beroep op de Schrift. Ook is te zien, dat vele bestrijders van Hoogeveen evenmin als de synode zelf hebben nagegaan, hoezeer 'u en uw nageslacht' is bepaald door Gods krachtdadige roepen.

Wel is er op gewezen, dat Izaäks plaats in het verbond heilshistorisch en christologisch onderscheiden is van die van de slaven, maar er is niet voldoende rekening gehouden met de werkelijkheid, dat Izaäk (Israël) zelf is voortgekomen uit kracht van de belofte, noch ook nauwkeurig onderscheiden wat de positie der slaven in het verbond was.

De commissie meent, dat een tegenoverstelling van argumenten als hiervoor werd aangegeven de mogelijkheid van overeenstemming verhindert. Ze heeft gepoogd hierboven uit te komen *door zoveel mogelijk in rekening te brengen wat in de diverse Schriftgegevens staat* en ook door acht te geven op de grote verbanden in heel de Schrift, zoals deze met name in de apostolische leer bij Paulus naar voren komen.

Zij heeft haar bespreking van bezwaren tegen adoptie daaraan vooraf laten gaan, om inzake Gen. 17 en andere Schriftplaatsen de aandacht zoveel mogelijk vrij te houden voor de uitlegkundige vragen.

- 7.4. Dat het beroep op de Schrift niet altijd dienstig is, meent de commissie ook te zien bij de bestrijding van adoptie. Er is reeds gebleken, dat deze bestrijding na Hoogeveen zich heeft ontwikkeld in het hanteren van *vérstrekkende* argumenten. Dit bood gelegenheid om meer indringend in te gaan op de bezwaren. In dat verband moest verschillende malen gewezen worden op gebrek aan Schriftbewijs, of

onjuist c.q. onvolledig Schriftgebruik.

- 7.5. De synode van Hoogeveen heeft haar besluit opgebouwd in verband met het voorstel van de particuliere synode Zeeland, Noord-Brabant, Limburg 1964. Het is inmiddels gebleken, dat naar aanleiding van dit besluit vele nieuwe voorstellen de synode hebben bereikt, zodat het voorstel-1964 niet meer het enige is en de in dat voorstel geboden argumenten niet alleen zijn versterkt maar ook vermeerderd. Dit geeft reden tot een eigen besluitopbouw thans. Tot deze conclusie komen we ook, als we letten op de uiteenzettingen en verzoeken, die aan de synode zijn voorgelegd in verband met adoptie. Bestrijding ervan gaf aanleiding tot bredere en ook wel andere argumentatie dan in 1964 het geval was.

Ook de behoefte aan nauwkeuriger onderscheiden ten aanzien van b.v. Gen. 17 geeft reden om de besluitvorming thans niet uitsluitend te oriënteren aan het voorstel-1964.

8. De Dordtse uitspraak en art. 31 K.O.

- 8.1. De synode van Hoogeveen zag de Dordtse uitspraak als een verhindering voor het dopen van kinderen die buiten het verbond geboren zijn. Ook meende zij, dat art. 31 K.O. van toepassing is: de uitspraak is voor vast en bondig te houden, 'tenzij bewezen worde dat deze uitspraak strijdt tegen Gods Woord of de kerkenordening, In de constatering van het Hoogeveense besluit is de zaak van 1618 vrij kort weergegeven.³³ De vraag waarmee Dordtse synode te maken kreeg, bevat in de weergave van Hoogeveen de volgende elementen: de heidense kinderen zijn definitief ('teenenmael') overgegaan in de familie der christenen, en er is een christen die belooft ze in de christelijke religie op te voeden. Zo gesteld lijkt er vrijwel geen verschil te zijn tussen toen en nu. Van het *antwoord* wordt aangehaald, dat bedoelde kinderen niet gedoopt behoren te worden, eer zij tot die jaren gekomen zijn, dat zij in de eerste beginselen der christelijke religie naar hun begrip kunnen onderwezen worden en zulks ook metterdaad geschied is. Dit antwoord lijkt afdoende te zijn voor de huidige situatie.

Toch mag er nog wel iets meer gezegd worden. We gaan nu voorbij aan de manier waarop de vraag via de Amsterdamse kerkeraad bij de synode van Dordrecht terecht kwam.

Dr. H. Kaajan vermeldt in 'De Pro-Acta der Dordtse Synode in 1618', dat de vraag, zoals ze aan de *kerkeraad* was voorgelegd, aldus luidde: „Of men de kinderen der Heydenen mach oft moet doopen, wanneer sy van Christenen aengenomen (zijn), om in de Christ leere onderricht te worden".³⁴

In de uitgave van de Acta 'onder toezicht van J. H. Donner en S. A. van den Hoorn' staat, dat de vraag aan *de synode* als volgt werd voorgelegd ('in de tegenwoordige spelling'): „Of kinderen van Heidense ouders geboren, en nu van de Christenen tot huisgenooten aangenomen, behooren gedoopt te wezen, wanneer degenen, die ze ten doop presenteren, beloven, dat zij ze in de Christelijke Religie zullen opbrengen of doen opbrengen".³⁵

Dat was op 30 november 1618. Op 1 december werd de vraag door de broeders uit Noord-Holland wat breder verklaard (inmiddels waren de afgevaardigden reeds begonnen hun adviezen voor te bereiden): „te weten, dat die jonge kinderen waarvan quaestie was, gemeenlijk nu tot eenigen ouderdom waren gekomen, en niet van de Christenen tot kinderen aangenomen, maar alleenlijk in hunne huisgezinnen voor slaven gerekend en dat zij ze menigmaal tegen dank der ouders, ontnamen en kochten; en dat zij wederom somwijlen van de huisgezinnen der Christenen kwamen te vervreemden, en wederom in de macht der Heidenen geraken".³⁶

Vervolgens werden enkele adviezen voorgelezen, die reeds gereed gemaakt waren als antwoord op de aanvankelijk gestelde vraag. Op 3 december zijn de overige adviezen aan de vergadering meegedeeld. De synode heeft twee oordelen gegeven.³⁷ Het eerste had *alle* stemmen. Dat betrof „diegenen. die tot eenige jaren zijn gekomen, en de onderwijzing vatten kunnen". Het oordeel was: eerst belijdenis van het geloof, de begeerte tot de doop, en dan moeten er ook bekwame getuigen zijn, die hen verder in de christelijke religie beloven te onderwijzen.

Het tweede oordeel had *niet alle* stemmen. Dit oordeel handelde over „de kinderen ook der Heidenen, dewelke, of vanwege de jonkheid of gebrek van de spraak te verstaan, niet hebben kunnen onderwezen worden van de Christenen, hoewel ze door aanneming zouden mogen ingelijfd worden in de familiën

³³ Acta g.s. 1969/70, pag. 391.

³⁴ a.w., pag. 224.

³⁵ a.w., pag. 44.

³⁶ a.w., pag. 44.

³⁷ a.w., pag. 46.

der Christenen". Het oordeel was, „dat ze niet behoorden gedoopt te worden, eer zij tot die jaren gekomen zijn, dat zij in de eerste beginselen der Christelijke religie naar hun begrip kunnen onderwezen worden, en zulks ook metterdaad geschied is".

Er werd aan toegevoegd, „dat ook bekwame getuigen beloven naarstigheid te doen, dat zij der zelve in 't Christelijk geloof verder en nader onderwijzen zullen, en niet zullen toelaten, zooveel in hen is, dat zij van de familiën of gemeenschap der Christenen wederom vervreemd zullen worden".

- 8.2. Bij dit oordeel kunnen enkele notities gemaakt worden. Men was ter synode over het te geven antwoord niet eenstemmig. Dat bleek uit de adviezen. De verschillen werden niet doorgesproken. Er is van de adviezen, die een afwijzende inhoud hadden, een extract gemaakt, dat uitsluitend het *eindresultaat* weergaf. *Gronden* zijn niet genoemd. Dr. Kaajan noemt 'redenen voor dit besluit' volgens de *Acta Contracta*.³⁸ Maar de *Acta Contracta* hebben geen officiële geldigheid. Ze zijn van de hand van Damman één van de twee scribae der synode. Aan een commissie had de synode opgedragen om de *Acta*, die met vertraging werden samengesteld (de scribae konden soms geen tijd vinden om de *Acta* terstond 'in het net te stellen'), wat meer samen te vatten. De commissie liet het aan Damman over. Toen de synode uiteenging, was dit werk nog niet gereed. Deze *Acta Contracta* zijn herhaaldelijk aan een revisie onderworpen. Tenslotte besloten de Generale Staten begin 1620 'het journael' van Hommius uit te geven. Hommius was de andere scriba. De officieel uitgegeven *Acta* zijn dus niet de *Acta Contracta*.³⁹

In de officiële uitgave staan geen gronden. Volgens dr. Kaajan is bij de vaststelling der 'notulen' nog gevraagd of de synode niet beter deed haar besluit over de heidenkinderen in de *Acta* met redenen te omkleden. Het antwoord zou zijn geweest, dat dit licht aanleiding kon geven tot haarkloverijen en tegenwerpingen en dat het ook niet strookte met het gezag van de synode om te redeneren maar wel om te besluiten.⁴⁰

Dit doet vermoeden dat de zaak met omzichtigheid behandeld is. Er waren gevoeligheden. Dr. Kaajan spreekt het vermoeden uit, dat de zaak niet zonder rumor in casa verlopen is, 'een vermoeden, dat door de feiten zelve geheel wordt bevestigd'.⁴¹ We hebben dus te maken met een 'naakt' oordeel van de 'meeste stemmen'. Er is gezegd, dat de synode een principiële-dogmatische uitspraak heeft gedaan.

Dr. Kaajan noemt het een 'zuiver exegetisch-dogmatische beslissing'. Hij grondt dit op de adviezen, waarin „het exegetiseren van verschillende Schriftwoorden, de dogmatische beschouwing van het genadeverbond en de opvatting van den kinderdoop sterk op de voorgrond treden".⁴² Maar hij laat bij deze taxatie niet gelden dat is afgezien van het formuleren van gronden. Er waren ook andere adviezen die exegeses en beschouwingen gaven, doch tot een ander resultaat kwamen. Men heeft elkaar blijkbaar ontzien wat betreft de gronden, en volstaan met een samenvatting van het praktisch resultaat van een meerderheidsgevoelen. Daarom heeft de uitspraak vooral een *praktische* betekenis.

Daar komt nog iets bij. Dr. Kaajan merkt op, dat het voorbeeld van Abraham, die 'ook de ingeborenen van zijn huis' besneed, verwarring bracht in de denkbeelden. Maar daar kwam tegenover te staan de gedachte, dat 'Abrahams knechten en slaven' eerst bekend gemaakt met de ware God en het verbond. en dat de kinderen van deze mannen met hun ouders besneden werden (een opvatting die ook in de Kanttekeningen van de Statenvertaling is neergelegd). „Abraham zal geen afgodendienaars in zijn gezin hebben geduld." Ook zegt dr. Kaajan, dat men dubbel voorzichtig werd, omdat het kinderen gold, die als slaafjes in de huisgezinnen der Christenen dienst deden en dus ieder ogenblik konden verkocht worden aan heidenen.⁴³ Zonder deze gegevens na te rekenen, menen we te mogen opmerken, dat de conclusie als zouden we te maken hebben met een zuiver exegetisch-dogmatische beslissing te meer aanvechtbaar blijkt. Het pro en contra rondom Abrahams slaven bevestigt de mening, dat het, vooral om slaafjes ging.

Daar kan nog aan toegevoegd worden, dat het oordeel, van de Dordtse synode zelf aanwijst de vrees, dat de betrokken kinderen weer zouden kunnen worden 'vervreemd'. Er staat immers, dat de getuigen die de kinderen na hun doop nog verder zouden onderwijzen, niet mochten toelaten, voorzover het aan hen lag, dat de kinderen weer zouden worden vervreemd.

Dit gegeven maakt wel heel duidelijk, dat de zaak in 1618 anders lag dan in 1970. In 1618 konden

³⁸ a.w., pag. 241.

³⁹ Dr. H. H. Kuyper, 'De Post-Acta', pag. 36-48.

⁴⁰ a.w., pag. 248.

⁴¹ a.w., pag. 225, noot 5.

⁴² a.w., pag. 255, 254.

⁴³ a.w., pag. 258.

betrokken kinderen weer worden weggehaald uit het christelijke milieu (familiën of gemeenschap der christenen). In 1970 was dit na adoptie onmogelijk.

Merkwaardigerwijs drukte de synode in 1970 zich zo uit, dat menigeen de indruk kreeg: de kinderen moeten, mogelijk, terug naar het oude verband (het heidense milieu).

- 8.3. De synode van Hoogeveen heeft zwaar geschut in stelling gebracht: art. 31 K.O. Er moet volgens de synode bewezen worden, dat de Dordtse uitspraak in strijd is met Gods Woord of de kerkorde.

Heeft het oordeel van de Dordtse synode de kerken afgevoerd van Gods Woord of de kerkorde? We zouden dergelijke uitspraak niet graag voor onze rekening nemen. Maar hiermee is voor de huidige situatie nog niets beslist. Want wat was de betekenis van het oordeel? We hebben die vooral praktisch genoemd, met het oog op de koloniale praktijk in Oost-Indië. Vandaag staan we voor een geheel andere zaak.

Zou het een dogmatische beslissing zijn geweest, dan had dit uit de *inhoud* moeten blijken. Goede kerkelijke behandeling zou dan ook geveerd hebben dat gronden genoemd werden. Het had dan duidelijk moeten zijn hoe het oordeel in de Schrift is gefundeerd. Dan behoeft een synode ook niet bevreesd te zijn voor 'haarkloverijen en tegenwerpingen'. Een synode moet besluiten nemen en niet redeneren, zo zou gezegd zijn. De tegenstelling lijkt ons niet helemaal terzake. Een in de Schrift gefundeerd besluit, dat zijn gronden laat zien, is niet een redeneerverslag. De Dordtse synode heeft eenvoudig nagelaten de fundering in de Schrift aan te wijzen. Men kan nu wel achteraf allerlei gronden voor het oordeel noemen en die schriftuurlijk achten, maar dat kan niet kerkelijk binden. De kerken hebben te maken met een 'naakte verordening', die wel goed werk zal hebben gedaan in de toenmalige omstandigheden, maar die niet gewaardeerd kan worden als een bindende dogmatische beslissing. Dan is er ook niet de plicht om eerst aan te wijzen, dat het Dordtse oordeel in strijd is met de Schrift of de kerkorde. We hebben nu met een zaak te maken die in 1618 nog niet bekend was. En voorzover thans dezelfde Schriftplaatsen in de bespreking aan de orde komen als in de adviezen van de synodecolleges in 1618, is de synode vrij de betekenis en het gebruik daarvan te beoordelen zonder eerst een barrière uit het verleden weg te nemen.

9. Het gebruik van het formulier.

- 9.1. Verschillende verzoeken beogen, dat bij het dopen van geadopteerde kinderen het formulier voor de kinderdoop zal worden gebruikt, zonder meer.

Het besluit van Hoogeveen bevat duidelijk de suggestie, dat de belijdenisschriften, het formulier en de kerkorde gewijzigd of aangevuld zouden moeten worden in geval van dopen van geadopteerde kinderen. Want de doop wordt genoemd een ordening van God om aan ons en ons zaad zijn verbond te verzegelen en anderen mogen alleen gedoopt worden na voorafgaande geloofsbelijdenis; ook de kerkorde spreekt over de kinderen van de christenen. aldus de synode.

Thans wordt door sommigen gezegd, dat er een afzonderlijk formulier nodig is om tot uitdrukking te brengen, dat een geadopteerd kind langs een andere weg tot de doop komt dan een in het verbond geboren kind.

- 9.2. Nu lijkt ons toe, dat het aanwijzen van de andere weg niet in het formulier behoeft te worden vastgelegd.

Het doopsformulier bevat de *leer van de doop*, die voor volwassenen en kinderen dezelfde is. Het feit dat we twee formulieren hebben is slechts te danken aan het onderscheid tussen dopen van een volwassene en dopen van een kind. Wat het kind betreft, wordt ingegaan op het bezwaar, dat het nog niet gedoopt kan worden omdat het nog niet tot zijn verstand gekomen is. Dit wordt weerlegd met er op te wijzen, dat in de periode van de besnijdenis het verbond het hele volksleven in beslag nam. De aanhalingen uit Gen. 17 en Hand. 2 wijzen op het volk als geheel. Christus heeft dit ook in rekening gebracht, toen Hij de kinderen de handen oplegde en hen zegende Tenslotte zegt het formulier, dat de doop van de nieuw-testamentische tijd in de plaats is gekomen van de besnijdenis uit de oudtestamentische tijd.

Lezen wij het formulier voor de volwassenendoop, dan zien we daar dezelfde uitdrukking als in art. 56 K.O gebruikt: het zijn de kinderen van de christenen, in onderscheiding van de volwassenen. Dat het gaat om *het onderscheid tussen volwassenen en kinderen* blijkt heel duidelijk uit de H. Catechismus, waar in vr. 74 zonder meer gesproken wordt over de jonge kinderen, een categorie-aanduiding die door de leeftijd bepaald is. Het antwoord stelt, wat de toezegging van het verbond betreft, volwassenen en kinderen op één lijn. De reden om speciaal over de kinderen te spreken ligt dus steeds in het leeftijdsverschil en in verband daarmee hun onmondigheid.

Er is daarom wat het doopsformulier betreft geen reden om speciaal in te gaan op de weg waarlangs een kind tot de doop komt. Behoren ze tot het verbond, dan is alleen maar aan de orde dat het kinderen zijn, in onderscheiding van de volwassenen. De weg waarlangs is een punt, dat aan de doop voorafgaat en als zodanig in het formulier niet ter sprake wordt gebracht.

- 9.3. Nu kan als het geadopteerde kinderen betreft wellicht het woord zaad een obstakel vormen. Het komt alleen voor in het doopsformulier. Art 34 N.G.B. spreekt voortdurend van de kinderen, de kinderen in Israël en de kinderen der gelovigen thans. In het slot van dit artikel staat, dat wat de besnijdenis deed aan het Joodse *volk*, de doop doet aan onze *kinderen*. Wat het doopsformulier betreft, doet zich thans de omstandigheid voor, dat de tekst in hedendaags Nederlands het woord zaad heeft vervangen door het woord kinderen, kennelijk in aansluiting aan het overige spraakgebruik in de officiële kerkpapieren. Derhalve staan wij voor de vraag of het gebruik van het woord kinderen een oorzaak is om een afzonderlijk formulier in te voeren, of althans in het bestaande formulier een variant tussen haakjes op te nemen. Het komt ons voor, dat dit niet nodig is. Het betrokken kind wordt gepresenteerd, nadat het officieel verklaard is als wettig kind van de adoptieouders. In het voorgaande hebben we betoogd, dat het evenals de ouders staat onder het beslag van Gods verbond. Het kan nog geen belijdenis van het geloof doen. Maar dat is geen bezwaar. Als kind, onderscheiden van een volwassene, mag het van de doop niet weerhouden worden. Dit is hetzelfde als bij de kinderen die uit gelovige ouders geboren zijn.
- 9.4. Dan blijft nog over het bezwaar, dat gezien de aanhalingen uit Gen. 17 en Hand. 2 het doopsformulier altijd gelezen is als slaande op kinderen die uit gelovige ouders geboren zijn. Nu is hierboven al aangegeven, dat het spreken van de Schrift over 'u en uw nageslacht' of 'u en uw kinderen', zoals het vooreerst betrekking had op het volk Israël, niet exclusief verstaan mag worden, in die zin dat alleen 'lijfelijke' kinderen besneden werden. Gods verbond legde beslag op het levensverband van Abraham, van Izaäk, van Jakob, van de Israëlieten, en van de nieuwtestamentische gelovigen. Dat dient ook thans in rekening gebracht te worden. Ook hebben we de aandacht gevestigd op enige wijziging in de functie van 'u en uw nageslacht', wanneer we 'oude' en 'nieuwe bedeling' met elkaar vergelijken. (Zie 6.4., 6.7. en 6.9.)
- Wanneer we een en ander in rekening brengen, behoeft de tekst van de Schriftaanhalingen evenmin als de daaraan verbonden gedachte, dat tot nu toe doorgaans alleen de 'bloedeigen' kinderen van gelovigen gedoopt werden, als een obstakel te werken bij het gebruik van het formulier. De commissie is van oordeel, dat wanneer in een synodebesluit wordt vastgelegd, dat ook wettig geadopteerde kinderen als kinderen van christenen gedoopt behoren te wezen, het niet nodig zal zijn om op een of andere manier in het doopsformulier aan het 'ongewone', dat het een geadopteerd kind betreft, uiting te geven.
- Het gebruik van het woord kinderen, zoals thans in hedendaags Nederlands over heel de linie gebeurt, is toereikend, ook bij het dopen van geadopteerde kinderen.

10. Kerkelijke wijsheid.

- 10.1. De vrees is geuit, dat wanneer de synode verklaart, dat geadopteerde kinderen behoren gedoopt te wezen, dit allerlei moeilijkheden zal geven. Worden dan ouders veroordeeld, die wel een kind geadopteerd hebben maar er niet toe komen om het kind te laten dopen, omdat zij niet overtuigd zijn dat het zo behoort? Er is zelfs gezegd, dat we moeten oppassen voor de mogelijkheid, dat een synodebesluit zou gaan werken als dwang. Ook is wel voorgesteld om het in de vrijheid der kerken te laten.
- 10.2. Dit laatste zou naar het oordeel van de commissie niet goed zijn. Van het begin af is de generale behandeling der zaak in verband gebracht met de noodzaak van een uniforme doopspraktijk. Daarom is gezegd, dat er tenminste een groeiende overeenstemming zal moeten zijn. Dit zal ook de oordeelsvorming thans dienen te leiden.
- Bovendien mag overwogen worden, dat een verschillende doopspraktijk niet gezond is. Numeriek gezien zal het een klein aantal kinderen betreffen. Maar de verwarring, die uit een verschillende doopspraktijk ontstaat, zal allereerst juist die kinderen treffen. Het dopen van geadopteerde kinderen kan alleen maar gebeuren, wanneer het een zaak van Gods verbond is. Dat verbond vraagt om een uniforme praktijk. Verwarring zou betekenen, dat de zaak van Gods verbond blijkaar kan variëren. Dat houdt een gezond kerkelijk leven tegen.
- Het mag er niet van afhangen of er op een bepaalde plaats 'toevallig' een meerderheid pro dan wel contra is.
- De *argumenten* voor een synodebesluit ten gunste van de adoptiedoop zullen het moeten doen, niet de

vraag of er een meerderheid is.

- 10.3. Daarom zou zo'n besluit ook nooit mogen werken als dwang. Wij kennen trouwens niet enige dwang van kerkelijke besluiten. Van afgevaardigden naar meerdere vergaderingen wordt verlangd, dat zij oordelen in overeenstemming met hetgeen onder ons vaststaat. Dat geldt ook bij een zaak, waarover in vroegere tijden nog niets was vastgelegd. De gronden dienen ontleend te worden allereerst aan de Schrift, en dan in overeenstemming met de daarop gegronde belijdenis en de schriftuurlijke kerkregering. In het onderhavige geval gaat het vooral om het rechte 'gebruik' van gegevens uit de Schrift. De leer van de doop zelf is niet in geding, evenmin de kerkorde. De uit de Schrift aangevoerde 'getuigenissen' moeten overtuigen. Dwang van een kerkelijk besluit kan niet gelden.

Daarom is het ook niet juist om bij voorbaat te spreken over veroordeling van mensen, die (nog) niet overtuigd zijn. Van betrokken ouders is het bepaald niet te verwachten, dat zij zich van dopen zouden willen onthouden. Het is de commissie bovendien bekend, dat in de kringen van de kinderbescherming, bij het onderzoek in verband met de vraag of plaatsing van een kind in een gezin dat behoort tot één der Gereformeerde Kerken eventueel zou kunnen leiden tot adoptie, ook in rekening wordt gebracht of een kind gedoopt zal worden en daarin behandeld zal worden als de andere kinderen in gereformeerde gezinnen. Het gaat er nu niet om hierover een oordeel uit te spreken, nog minder hiervan een reden te maken om een positief besluit over adoptiedoop te nemen. Maar wij signaleren dit om aannemelijk te maken, dat van adoptiefouders bepaald niet een afzijdige houding te verwachten is. Er kunnen anderen zijn, die bezwaren houden. Ook voor hen geldt: niet enige dwang. Evenmin zal iemand van hen mogen werken met dwang.

Wij kennen de weg in geval men meent, dat de kerken worden afgevoerd van Gods Woord of van de kerkorde. Niemand mag verplicht worden daarvan af te wijken. Blijven bij Gods Woord en bij hetgeen in de kerkorde is vastgelegd is vooronderstelling van de samenleving der kerk(en).

- 10.4. Er zal dus kerkelijke wijsheid bij alle betrokkenen nodig zijn, indien er bezwaren blijven. Die wijsheid vergt van ieder in de eerste plaats, dat hij nagaat of de kerken worden afgevoerd van de Schrift. Persoonlijke gedachten kunnen geen maatstaf zijn. En voorts is het ook een zaak van wijsheid, dat er gelegenheid gegeven wordt tot overtuiging. Vooral wanneer er iets 'nieuws' is, dient daarop nadruk gelegd te worden. Er is dan tijd nodig om het 'nieuwe' te laten doorwerken. Art. 31 K.O. gebruiken als een pressiemiddel ligt buiten het gereformeerd-kerkelijke leven. De leer der christelijke vrijheid misbruiken als pressiemiddel om voor eigen gevoelens plaats op te eisen en zo het samenleven te ontbinden, ligt eveneens buiten het gereformeerd-kerkelijke leven. Pressie noch provocatie is dienstig, wel het hoog houden van de behoefte aan overeenstemming op schriftuurlijke gronden.

BIJLAGE BIJ RAPPORT DOOP GEADOPTEEERDE KINDEREN IS HET GEOORLOOFD VAN DE ADOPTIEWET-1956 GEBRUIK TE MAKEN?

1. Inleiding

Het is gebleken, dat bij velen die bezwaar maken tegen de doop van wettig geadopteerde kinderen ook ernstige bedenkingen leven ten aanzien van het instituut van de adoptie zelf.

Dat blijkt uit het Meerderheidsrapport van de „Commissie ad hoc inzake doop van wettig geadopteerde kinderen" op de generale synode van Hoozevee. Na veel bedenkingen te hebben opgesomd tegen de adoptiewet-1956 concluderen de ondertekenaars van genoemd Meerderheidsrapport: „Genoeg, om te stellen, dat niet *zonder meer* de wet kan worden geaccepteerd, omdat de wettige overheid langs wettige weg de adoptie bekrachtigt, zoals door de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg is gesteld.⁴⁴

In zijn „Verzoek om de gehele problematiek rondom de adoptie opnieuw te bezien, onder toetsing van de adoptiewet aan de Heilige Schrift" - gericht tot de synode van Hattem - gaat br. H. Wiegers te Assen verder: „De opmerking van de rapporteurs ... dat de wet *zonder meer* niet kan worden geaccepteerd is m.i. nog te voorzichtig gesteld." Ook uit de tekst van het Hoozeveense besluit inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen blijkt, dat de voorstanders van dit besluit op z'n zachtst gezegd niet sympathiek stonden tegenover de adoptiewet-1956. Wij lezen immers, dat

„de wettige overheid wèl te adopteren kinderen tot kinderen van de adoptiefouders kan verklaren, maar niet tot hun nageslacht kan máken, zodat

1. deze kinderen het nageslacht zijn en blijven van de ouders die hen voortbrachten, aan wie - zo dezen niet tot het verbond behoorden - geen beloften gegeven waren voor hen en hun nageslacht;

2. deze kinderen en hun ouders - wanneer de mogelijkheid van hersteld aanwezig is - *gebonden* blijven aan de roeping die de Here in het vijfde gebod tot hen doet uitgaan".⁴⁵

Strikt genomen bevat ad 2. een oproep aan *geadopteerde* kinderen ('deze' kinderen, die de overheid tot kinderen van de adoptiefouders verklaard heeft) en hun vroegere ouders om de adoptie ongedaan te maken: Herstel van de oude relatie zou indien mogelijk overeenkomstig het vijfde gebod moeten worden nagestreefd. Wie bekend is met de adoptiewet, die herroeping gedurende de minderjarigheid van het geadopteerde kind onmogelijk en gedurende de meerderjarigheid slechts binnen de tijd van één jaar mogelijk maakt (zie onder), zal kunnen verstaan in welk gewetensconflict sommigen kunnen komen, die én Hoozeveen én de Nederlandse wet serieus moeten nemen. „Een kind, van welke leeftijd ook, is aan zijn ouders eerbied en ontzag verschuldigd" - wat houdt dit 245e artikel van het Burgerlijk Wetboek voor geadopteerde kinderen feitelijk in als zij zich schikken naar de uitspraak van Hoozeveen?

2. Werkwijze

Voor de bespreking van de problematiek rond de adoptiewet-1956 gaan wij als volgt te werk. Eerst geven wij de tekst van de bepalingen omtrent de adoptie, zoals deze in de artikelen 227-232 van het Burgerlijk Wetboek voorkomen (3.1). Vervolgens belichten wij deze tekst met enkele verklarende aantekeningen (3.2). Daarna gaan wij de bezwaren na, die in het Meerderheidsrapport te Hoozeveen zijn geuit (4.1). Aansluitend daarop wegen wij de ingebrachte bezwaren van br. Wiegers (4.2). De bezwaren ter synode, gecombineerd met die van br. Wiegers geven o.i. wel voldoende weer wat er in onze kring tegen het instituut van de adoptie aan principiële bezwaren is ingebracht. Tenslotte komen wij met ons eigen oordeel (5).

3.1. Tekst van de adoptie-bepalingen

Wij beperken ons hier tot het weergeven van de beslissende bepalingen voor ons onderwerp: Titel 12 van het Burgerlijk Wetboek (artt. 227-232).⁴⁶

Eventuele andere artikelen met betrekking tot de adoptie (uit het B.W., het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het Wetboek van Strafrecht) komen in het vervolg van onze nota - zo nodig - aan de orde.

TITEL 12

⁴⁴ *Acta* g.s. Hoozeveen, pag. 661. De ondertekenaars van het Meerderheidsrapport waren de predikanten C. J. Breed (rapporteur) en D. van Houdt.

⁴⁵ *Acta*, art. 376, onder 'zij overweegt ad d'.

⁴⁶ Nederlandse Wetboeken, editie Schuurman & Jordens, Burgerlijk Wetboek c.a., bewerkt door mr. R. Herrman en mr. E. Lukács, Zwolle 1972 (28e druk, 73-75). In 1956 was het Nieuw Burgerlijk Wetboek, Boek I, nog niet ingevoerd, thans wel. Wij citeren naar de tekst en de nummering van het N.B.W.

Adoptie

227. 1. Adoptie geschiedt door een uitspraak van de rechtbank op verzoek van een echtpaar dat een kind wil adopteren.

Het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de adoptie, zowel uit het oogpunt van verbreking van de banden met de ouders als uit dat van bevestiging van de banden met de adoptanten, in het kennelijk belang van het kind is en aan de voorwaarden, door het volgende artikel gesteld, is voldaan.

Het verzoek kan ook door de overblijvende echtgenoot na het overlijden van de andere echtgenoot worden gedaan, wanneer blijkt, dat het voornemen daartoe reeds tijdens het huwelijk bij beide echtgenoten bestond, doch de dood heeft verhinderd uitvoering aan dit voornemen te geven. Ook in dit geval worden beide echtgenoten als adoptanten aangemerkt.

Is het kind veertien jaren of ouder, dan beslist de rechter niet dan nadat hij het kind heeft gehoord.

228. *Voorwaarden voor adoptie zijn:*

- a. dat het kind op de dag van het verzoek minderjarig is;
- b. dat het kind niet is een wettig of natuurlijk kind van een der adoptanten of van een wettig of natuurlijk kind van een van hen;
- c. dat ieder der adoptanten ten minste achttien en ten hoogste vijftig jaren ouder dan het kind is;
- d. dat geen der ouders die met het kind in familierechtelijke betrekking staan, het verzoek tegensprekt. Nochtans is de rechter niet verplicht het verzoek af te wijzen bij tegenspraak van een ouder die meer dan twee jaren tevoren is opgeroepen ten verhoor op een gelijk verzoek van dezelfde echtgenoten, dat is afgewezen hoewel aan de voorwaarden, gesteld onder e-g was voldaan
- e. dat de ouders die in familierechtelijke betrekking tot het kind staan, op de dag van het verzoek meerderjarig zijn;
- f. dat op de dag van het verzoek het kind reeds meer dan twee jaren feitelijk door de adoptanten tezamen is verzorgd en opgevoed geworden en een van beiden de voogd van het kind is;
- g. dat de adoptanten ten minste vijf jaren voor de dag van het verzoek met elkander zijn gehuwd.

229. 1. Door adoptie verkrijgt de geadopteerde de staat van wettig kind van de adoptiefouders.
2. Door de adoptie houden op familierechtelijke betrekkingen te bestaan tussen de geadopteerde en zijn bloed- en aanverwanten in de opgaande linie en de zijlinie.

230. 1. De adoptie heeft haar gevolgen van de dag, waarop de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan.
2. De adoptie blijft haar gevolgen behouden, ook al zou blijken, dat de rechter de door artikel 228 van dit boek gestelde voorwaarden ten onrechte als vervuld zou hebben aangenomen.

231. 1. De adoptie kan door een uitspraak van de rechtbank op verzoek van de geadopteerde worden herroepen.
2. Het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de herroeping in het kennelijk belang van de geadopteerde is, de rechter van de redelijkheid der herroeping in gemoede overtuigd is, en het verzoek is ingediend niet eerder dan twee jaren en niet later dan drie jaren na de dag, waarop de geadopteerde meerderjarig is geworden.

232. 1. Door herroeping van de adoptie heeft de geadopteerde niet langer de staat van wettig kind van de adoptiefouders. De familierechtelijke betrekkingen die krachtens deze staat bestonden tussen de geadopteerde, zijn echtgenoot en zijn kinderen enerzijds en de adoptiefouders en hun bloed- en aanverwanten anderzijds, houden op te bestaan.
2. De familierechtelijke betrekkingen die door de adoptie hebben opgehouden te bestaan, herleven door de herroeping.
3. Artikel 230 van dit boek vindt ten aanzien van de herroeping overeenkomstige toepassing.

3.2. Enkele verklarende aantekeningen

1. In Nederland komt de adoptie niet tot stand door een overeenkomst tussen de ouder(s) van het kind en de pleegouders (eventueel gevolgd door een sanctie van een overheidsinstantie), maar door een procedure voor een rechtbank met een uitspraak na een grondig onderzoek en een uitvoerig verhoor van betrokkenen. De eerstgenoemde vorm - die van een overeenkomst - zou er op neerkomen, dat de ouders zelf over het hebben van de ouderlijke macht gaan beschikken en dat dit beschikken officieel wordt erkend. Een dergelijk systeem zou, ook al is er een officiële goedkeuring vereist, veel gemakkelijker er toe kunnen leiden, dat ouders hun kinderen afstaan. Terecht is ook opgemerkt, dat een grote „vraag” naar pleegkinderen dit

verschijnsel nog zou accentueren.⁴⁷ In de huidige Nederlandse regeling wordt geen enkel kind geadopteerd dan na een langdurige voorbereiding waarover het oog van de rechterlijke macht gaat.

Reeds een eerste stap op de weg naar het pleegouderschap kan men niet zonder toestemming van een officieel lichaam zetten. De wet bepaalt: „Hij die zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de raad voor de kinderbescherming een kind beneden de leeftijd van zes maanden, hetwelk niet onder voogdij van een rechtspersoon staat, als pleegkind opneemt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie weken of geldboete van ten hoogste tweehonderd gulden”, art. 442a Wetb. van Strafrecht.⁴⁸

2. Het is uit 227.2 duidelijk, dat *het belang van het kind centraal* staat. Daarmee is echter niet gesteld, dat het belang van het kind absoluut geldt, d.w.z. los van de relaties waarin het kind zich bevindt. Het moet in het kennelijk belang van het kind zijn dat bepaalde banden verbroken en andere banden bevestigd worden. Oorspronkelijk luidde het wetsvoorstel op dit punt: 'Het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de adoptie in het kennelijk belang van het kind is en aan de voorwaarden, door het volgende artikel gesteld, is voldaan'.

Hiertegen rezen bedenkingen vanuit de Tweede Kamer, juist omdat men de fundamentele waarborg wenste, dat kans op herstel van de natuurlijke verhoudingen tussen ouders en kind ook aangegrepen kan worden.

De minister nam toen het amendement Van Rijckevorsel (het huidige 227.2) over, nadat hij verklaard had dat de vraag of het kind van zijn ouders of een hunner als verzorger en opvoeder nog iets te verwachten had, redelijkerwijs ontkennend beantwoord moest zijn vóór het tot adoptie kon komen.⁴⁹

Het *verbreken* van de banden met de ouders zal in de meeste gevallen betekenen, dat er tussen het geadopteerde kind en zijn vroegere ouders/familie geen enkel contact meer is. Het instituut van de adoptie gaat er echter niet noodzakelijk vanuit, dat de feitelijke betrekkingen met vroegere familie die nog zouden bestaan niet mogen blijven bestaan. Er wordt met 227.2 geen omgangsverbod met de vroegere familie afgekondigd. Bij verbréking vervallen de juridische en kunnen de feitelijke banden blijven bestaan; bij bevestiging worden allereerst de feitelijke banden bedoeld, die juridische bekrachtiging krijgen.⁵⁰

Het *bevestigen* van de banden met de pleegouders wijst er duidelijk op, dat we in de adoptie met een maatregel van kinderbescherming te doen hebben. Daarin gaat zij weliswaar niet óp (er zijn allerlei gevolgen voor anderen dan het kind; ook de pleegouders worden beschermd),⁵¹ maar zij ontspruit wel aan maatregelen ter kinderbescherming en vormt daarvan een sluitstuk. Het is van belang dit op te merken, omdat hier dat hier – evenals op andere punten - de beperkte omvang van het Nederlandse adoptie-instituut blijkt. Ook komt zo het verschil met de adoptie in vroeger tijden aan het licht. Toen viel alle aandacht op het belang van de adoptant, die naar een stamhouder zocht, de macht van zijn familie wenste te vergroten, de familiecultus veilig gesteld wilde zien, etc. Verder ging het voornamelijk om meerderjarige kinderen en, zoals begrijpelijk, om mannelijke geadopteerden.⁵² Nu gaat het om kinderen in nood, die bij pleegouders onderdak hebben gevonden. Terecht is gezegd, dat de ellende van de Tweede Wereldoorlog (denk m.n. aan de vele joodse pleegkinderen!) de aandrang om ook in Nederland tot een adoptiewet te komen heeft versterkt.⁵³

Het ingrijpende verschil van blikrichting tussen de adoptie van vroeger en nu maakt een beroep op teksten uit de Heilige Schrift om het huidige instituut van adoptie 'schriftuurlijk' te schragen uiterst dubieus. Het is niet waarschijnlijk, dat wij verder komen dan de conclusie dat het verschijnsel van 'adoptie' in de Heilige Schrift niet geheel onbekend is. Maar ook een term als 'huiuthesis' (Rom. 8, 15.23) - 'zoonstelling' - brengt ons in een ander klimaat van adoptie (de adoptant wenst een zóón!) dan waarin wij ons met de wet van 1956 bevinden. Bovendien betekende de 'huiuthesis' in de hellenistische tijd een aanneming waarbij de rechtsbanden met de bloedverwanten niet werden verbroken. Een dergelijke adoptie werd later een adoptio

⁴⁷ Mr. A. Stempels, *Adoptie*, Amsterdam 1953, 82vv. Zie ook mr. E. J. Groenevelt, *Adoptie, een nieuwe verschijning in ons recht*, in: *Lucerna, Gereformeerd Interfacultair Tijdschrift*, Jg. 1 (1959), 152v.

⁴⁸ Zie *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 1956, no. 42 (wet van 26 januari 1956, houdende invoering van de mogelijkheid van adoptie en wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en het Wetboek van Strafrecht). Het springt in het oog, dat de wet, die de adoptie als sluitstuk van kinderbescherming mogelijk maakte (zie ons onderdeel 3.2) tevens o.m. invoering van art. 442a Wetb. van Strafrecht meebracht, die een maatregel aan het begin van de kinderbescherming behelst.

⁴⁹ *Handelingen Tweede Kamer, Deel II, zitting 1954-1955*, 2876vv.

⁵⁰ J. A. Nota, *De adoptie* (dissertatie Nijmegen), Deventer 1970, 79-81.

⁵¹ Daarin ligt de rechtmatigheid van de kritiek op de stelling dat adoptie een maatregel van kinderbescherming is. Zie b.v. *Handelingen Tweede Kamer*, 2844v (Lemaire), 2950 (Van der Feltz.), 2858 (Van Rijckevorsel); *Jeugdbeschermingsrecht, Rapport van de commissie voor de herziening van het kinderbeschermingsrecht, 's-Gravenhage 1971* (zgn. *Rapport-Wiarda*), pag. 125.

⁵² Zie o.m. Nota, a.w., 3vv; Stempels, a.w., 16vv, 36.

⁵³ B.v. *Handelingen*, 2846 (mej. Tendeloo), 2855 (mevr. Ploeg-Ploeg).

minus plena ('minder vol') genoemd.⁵⁴

3. Wat b.v. in de Verenigde Staten wel mogelijk is, is in Nederland uitgesloten: één persoon kan niet adopteren. De aanvraag moet van een echtpaar komen. In de verhouding adoptant-geadopteerde wordt het huwelijk niet gerelativeerd. Uiteraard ook niet in het grensgeval waarvan 227.3 spreekt: De beide echtgenoten hadden het voornemen te adopteren voordat een van hen overleed.

4. De bepaling 228b maakt eveneens duidelijk, dat de adoptie een beperkt karakter draagt en b.v. niet kan dienen om misstappen van gehuwden uit te wissen. In Engeland kan een gehuwde vrouw haar buiten echt geboren kind zelf adopteren. En een getrouwde man kan een kind dat hij bij een andere vrouw verwekt heeft adopteren, om zo aan een overspelig kind een wettige status te geven. Terecht is opgemerkt, dat wanneer dit ook in Nederland mogelijk gemaakt zou worden er gemakkelijk een conflict zou ontstaan met de beginselen die aan onze nationale wetgeving ten grondslag liggen.⁵⁵ Naast overspelige kinderen moet hier aan bloedschennige kinderen gedacht worden. Verder sluit 228b uit, dat grootouders hun kleinkinderen (wettig of natuurlijk) adopteren. Ook een stiefkind komt voor adoptie door de stiefvader niet in aanmerking.

In de Tweede Kamer is destijds van meer dan een zijde wel tegen de 'hardheid' van deze beslissingen bezwaar gemaakt, maar de minister stelde ook hier, dat de adoptie bedoeld was als bezegeling van de positie die het kind maatschappelijk bij z'n pleegouders verkregen had en niet als verbetering in het geding van de rechtsverhouding tussen het onwettig kind en zijn ouder(s).⁵⁶

5. Uit 228c blijkt, dat zoveel mogelijk de omstandigheden die in een 'gewoon' gezin gelden ook voor een echtpaar met adoptiefkinderen moeten opgaan. Dergelijke bepalingen over het toegestane leeftijdsverschil zijn reeds zeer oud. In het Justiniaanse recht moest de adoptant achttien jaar ouder zijn: *adoptio enim naturam imitatur* (de adoptie imiteert immers de natuur).⁵⁴ Deze uitdrukking is tot een gevleugeld woord geworden en werd door tegenstanders dan gemakkelijk in misprijzende zin gebruikt: de adoptie als 'imitatie' en 'fictie'. Dat lag in het oorspronkelijk gebruik van genoemde uitdrukking zeker niet opgesloten.

Het is hier de plaats om over het 'doen alsof' in de verhouding pleegouders-pleegkinderen iets te zeggen met betrekking tot de voorlichting van het kind over zijn status. De voorlichting wordt als vereiste wel niet voorgeschreven in de wet, maar er vindt momenteel geen adoptie in Nederland plaats vóór de houding van de pleegouders in deze kwestie onderzocht is. Men kan zelfs stellen, dat adoptie niet uitgesproken wordt wanneer de pleegouders de werkelijke stand van zaken voor het kind verborgen wensen te houden. Reeds vroeg - in de regel voor de schoolgaande leeftijd van 6 jaar - moeten de adoptiefkinderen naar hun bevattings toelaat zijn ingelicht. Elk 'doen alsof' het hun bloedeigen kinderen zouden zijn, zodat het tot werkelijke voorlichting niet kan komen, wordt door de instanties die bij de adoptie betrokken zijn gelaakt.⁵⁷

6. Art. 228d laat zien, dat de ouders van het kind het verzoek tot adoptie kunnen tegenspreken. Tegenspraak is de meest voorkomende grond tot afwijzing van het verzoek; 2-4 % van alle verzoeken wordt daardoor afgewezen.⁵⁸ Deze afwijzing is niet definitief (behoeft het althans niet te zijn), omdat de rechter na twee jaren niet verplicht is een hernieuwd adoptieverzoek ten tweede male op grond van tegenspraak af te wijzen. Het is voorgekomen, dat een ouder na tegenspraak het gezag over haar kind heeft ontvangen. Het volgende voorbeeld illustreert, dat bepalingen als 228d en ook e de adoptie met de nodige waarborgen omringen:

Een ongehuwde moeder kreeg op 16-jarige leeftijd kind. Op sterke aandrang van haar ouders deed zij afstand van het kind. De moeder zelf was er echter tegen en weigerde haar toestemming te geven tot naamsverandering (die ook pleegouders reeds voor hun pleegkind kunnen aanvragen), waartoe de pleegouders herhaalde malen pogingen in het werk stelden. In 1958 huwde de moeder. In hetzelfde jaar vroegen de pleegouders adoptie aan, hetgeen in 1960 wegens tegenspreken van de moeder werd afgewezen. In 1959 had de moeder op grond van art. 187 B.W. benoeming tot voogdes aangevraagd (zij was meerderjarig geworden; een minderjarige ongehuwde moeder bezit niet de voogdij over haar kind). Het kind werd in een observatiehuis geplaatst. Na observatie wees de kantonrechter haar verzoek tot voogdij inderdaad toe. De plaatsing in een observatiehuis was geschied om antwoord van deskundigen te krijgen op de vragen, of de banden, die de minderjarige in de loop der jaren aan zijn pleegouders (die hij als zijn eigen ouders beschouwde) had, straffeloos, zonder schade voor het kind zouden kunnen worden verbroken, en of de minderjarige in staat zou zijn een nieuwe binding aan te gaan met de hem tot dusver bijna onbekende moeder en haar echtgenoot. Pogingen om door het zoeken en onderhouden van contact de overgang van de

⁵⁴ Nota, a.w., 4.

⁵⁵ H. M. L. H. Sark, Is invoering van adoptie in Nederland gewenst?, in: *Annalen van het Thijmgenootschap*, Jg. XLI (1953), 95.

⁵⁶ *Handelingen*, 2848v (mej. Tendeloo), 2850v (V. d. Feltz), 2863 (mevr. Lips-Odinot). 14 Nota, a.w., 4.

⁵⁷ Nota, a.w., 84-92; mr. R. H. Goudsmit, *Adoptie in Nederland*, 's-Gravenhage 1971, 29-40

⁵⁸ Nota, a.w., 102

minderjarige van het pleeggezin naar de moeder goed te doen verlopen, mislukten door gebrek aan medewerking van de pleegouders. Het rapport van de deskundigen adviseerde de jongen naar zijn moeder te doen gaan, omdat hij bewust voor zijn moeder en haar man had gekozen. De moeder ontving de voogdij.⁵⁹

Dit voorbeeld toont aan, hoe zorgvuldig de rechter te werk gaat en hoe ook in zo'n trieste situatie niet met het kind 'gesold' wordt. J. A. Nota schrijft in zijn boek 'De adoptie': 'Het is niet waarschijnlijk - gezien de betere begeleiding van de afstand - dat een adoptieverzoek nog eens zal eindigen met terugkeer van het kind naar de moeder. Het ene voorbeeld bewijst intussen, dat de wettelijke regeling de rechten van de ouders ook in de praktijk heeft gewaarborgd.'⁶⁰

Dit ene voorbeeld bewijst ook, hoe belangrijk de bepaling 228e is: Een ouder behoeft over een adoptieverzoek niet te oordelen, voordat hij meerderjarig is en in staat is een voor zijn gehele leven belangrijke beslissing te nemen.

De termijn van twee jaren in 228f moet beschouwd worden als een soort proeftijd. Na twee jaren kan men - in de gedachtengang van de wetgever - zich enige indruk vormen over de ontwikkeling van het kind en de vraag of het in het betrokken pleeggezin past. Aanvankelijk was de periode op 3 jaren gesteld, maar in 1968 werd de wet op dit punt gewijzigd.⁶¹

Volgens het boekje 'Adoptie in Nederland' van mr. H. J. Brinkman en E. Hoogland verschilt de Nederlandse wet in voorwaarde f van elke aan hen bekende regeling in het buitenland. 'Men bereikt op deze wijze', zo schrijven zij, 'dat de adoptie wordt voorafgegaan door een beslissing over de voogdij, waarbij soortgelijke factoren een rol spelen als t.a.v. eventuele adoptie, terwijl het daartoe verrichte onderzoek reeds een aanknopingspunt voor de tweede fase, de adoptie, kan vormen'.⁶²

In de Tweede Kamer werd bij de bespreking van de adoptiebepalingen ook gevraagd, waarom er geen bepaling was opgenomen, dat met de godsdienstige opvattingen van het kind en van de familie waartoe het kind behoort, rekening wordt gehouden. De minister antwoordde, dat een uitdrukkelijke bepaling achterwege kon blijven, omdat met de godsdienstige opvattingen reeds rekening zal zijn gehouden bij de voorafgegangene opdracht van de voogdij aan een der pleegouders. O.a. art. 302.2 B.W. biedt hier de nodige garanties: 'De rechter die de voogdij aan een rechtspersoon opdraagt, let hierbij op de godsdienstige gezindheid van de minderjarige en van het gezin, waartoe deze behoort'.⁶³

8. De betekenis van de bepaling 228g ligt voor de hand: Het kind kan slechts worden geadopteerd door pleegouders die in hun houding tegenover elkaar 'althans enige minimum-waarborg' geven voor een hecht familieleven.⁶⁴

De adoptievoorbereiding gaat in feite veel verder dan het onderzoek naar het al of niet vervuld zijn van deze bepaling in 228g over het samen tenminste vijf jaren getrouwd zijn en van de overige bepalingen in art. 228. Een nauwgezet diepgaand onderzoek naar de omstandigheden van de adoptief-ouders wordt vereist vóór het tot plaatsing van een adoptiefkind kan komen.

9. Art. 229 spreekt uit, dat de geadopteerde de staat van *wettig* kind verkrijgt. Daarmee wordt het kind niet tot 'afstammeling', 'nageslacht', 'bloedeigen kind' van de adoptief-ouders verklaard. Wij hebben er 3.2.5 reeds op gewezen, dat de voorlichting een dergelijke indruk ook niet mag vestigen bij het te adopteren kind. Hier kan er nog aan toegevoegd worden, dat ook een bepaling omtrent huwelijksbeletselen laat zien dat een wettig geadopteerd kind niet als 'bloedeigen kind' wordt aangemerkt. Terwijl een huwelijk tussen broeder en zuster bij de wet verboden is, bepaalt art. 41.3 B.W.: 'De Koning kan om gewichtige redenen ontheffing van het verbod verlenen aan hen die broeder en zuster door adoptie zijn'.

10. Biedt het pleegouderschap niet reeds voldoende garanties, dat een kind - eenmaal geruime tijd in het pleeggezin opgenomen en opgevoed - niet meer kan worden weggehaald door de natuurlijke ouders? Daarop moet een genuanceerd antwoord gegeven worden:

a. De zekerheid voor de pleegouders is zeer groot als het pleegkind een volle wees is en de pleegouders met de voogdij zijn belast;

Veel minder zekerheid is er, wanneer de pleegouders wel de voogdij bezitten, doch de beide ouders van het kind of een van beide nog in leven zijn. Het gezag kán dan op verzoek van deze ouders weer op hen overgaan: 'Indien de rechtbank overtuigd is dat een kind wederom aan zijn ontheven of ontzette ouder mag worden toevertrouwd, kan zij deze ouder in de ouderlijke macht herstellen, of tot voogd of toezienende voogd

⁵⁹ Zie Nota, a.w., 100 en Goudsmit, a.w., 62-64.

⁶⁰ Nota, a.w., 101

⁶¹ Nota, a.w., 107.

⁶² Mr. H. J. Brinkman en E. Hoogland, *Adoptie in Nederland*, Arnhem z.j. (1957), 18

⁶³ Handelingen, 2857 (Van Rijckevorsel), 2868 (minister Donker).

⁶⁴ Brinkman-Hoogland, a.w., 19v.

over zijn kind benoemen', art. 277.1 B.W. De woorden zijn hier zorgvuldig gekozen: de rechtbank moet overtuigd zijn, dat het mág. De minister verklaarde bij de vaststelling van deze formulering, dat zoiets 'zedelijk verantwoord' moest zijn. Uiteraard kan bij de vaststelling óf het zedelijk verantwoord is aan de natuurlijke ouders het gezag over hun kind terug te geven het *subjectieve* inzicht van de rechter een grote rol spelen.

Is de ongehuwde moeder door minderjarigheid niet bevoegd de voogdij over haar kind te ontvangen dan kan zij deze verkrijgen, 'indien deze openstaat op het tijdstip waarop zij daartoe bevoegd wordt' (bij meerderjarigheid dus), art. 287.2. Is haar kind bij pleegouders ondergebracht, die intussen ook de voogdij hebben verkregen, dan geldt:

'Wanneer een derde voogd is, wordt het verzoek slechts afgewezen, indien gegronde vrees bestaat dat bij inwilliging de belangen van het kind zouden worden verwaarloosd', 287.5. De formulering is bijzonder sterk in haar woorden: het verzoek wordt *slechts* afgewezen, indien *gegronde* vrees bestaat dat de belangen van het kind (door de natuurlijke moeder) *verwaarloosd* zullen worden. Wij hebben onder 3.2.6 reeds van een geval gehoord waarin de rechter uiteindelijk ten gunste van de natuurlijke moeder besliste, ook al verbleef het kind reeds geruime tijd in een pleeggezin. De ene rechter zal de stand van zaken in een dergelijke kwestie anders taxeren dan de andere.

De minste zekerheid bezitten die pleegouders, die niet met de voogdij belast zijn.

Wel is er ook hier een veiligheidsklep. Als er gegronde vrees is 'voor verwaarlozing van de belangen van het kind, doordat de ouder het kind terugeist of terugneemt van anderen, die diens verzorging en opvoeding op zich hebben genomen', dan kan de rechter een ouder van de ouderlijke macht ontzetten, art. 269, 1e B.W.⁶⁵

Vandaar ook, dat juist vanuit de Vereniging van Pleegouders destijds aangedrongen werd om adoptie mogelijk te maken. Prof. Petit bracht de koppeling van het belang van het kind aan het belang van de pleegouders als volgt helder onder woorden: 'De adoptie moet een instelling zijn met een zelfstandig karakter, waardoor de eigen natuur van het pleegouderschap blijvend in het belang van het kind kan worden verwezenlijkt'.⁶⁶

De zekerheid die door adoptie aan de pleegouders in het belang van het kind gegeven zou worden was voor vele Kamerleden in 1956 het doorslaggevend argument om hun goedkeuring aan de wet op de adoptie te geven.⁶⁷

11. Wij kunnen de vraag onder 3.2.10 nu ook omdraaien: Biedt adoptie zoveel méér garanties aan het kind en zijn pleegouders dan binnen een pleeggezin mogelijk zijn?

Daarop is het antwoord voor een deel feitelijk reeds gegeven:

- a. Het veilig onderdak voor een kind, dat niet gebaat is bij onzekerheid over de vraag wie uiteindelijk zijn opvoeders zullen zijn, is verzekerd.
- b. Zijn nieuwe ouders weten volledig waar zij aan toe zijn en hebben een beslissende bevestiging ontvangen op hun verzoek een reeds enkele jaren aangevangen verzorging en opvoeding van hun adoptiefkind blijvend te mogen voortzetten. Deze bevestiging onderstreept tevens de verplichting van de adoptiefouders: zij zijn volledig verantwoordelijk voor de opvoeding, die zij niet kunnen overdragen als b.v. het kind later blijkt 'tegen te vallen'.
- c. Van minder belang, maar niet zonder belang zijn kwesties als alimentatieplicht en erfrecht. Wanneer een pleegkind van zijn pleegouders erft (en daarvoor is een testamentaire beschikking nodig!), moet het veel meer successierecht betalen dan een eigen kind dat van zijn ouders erft.⁶⁸

Wij merken nog op, dat het gaan dragen van de achternaam van de adopterende vader geen extra voorrecht behoeft te zijn boven de mogelijkheden die het pleeggezin biedt. Het is nl. ook mogelijk voor een pleegkind naamsverandering aan te vragen. Alleen is in het laatste geval toestemming van de ouders van het kind vereist.⁶⁹ Die toestemming kan geweigerd worden, terwijl de naamsverandering bij adoptie zonder meer in het pakket van de adoptie ligt opgesloten.

De artikelen 231 en 232 handelen over de mogelijkheid van herroeping van de adoptie. Dit is een omstreden punt geweest tijdens de behandeling van het betreffende wetsontwerp in 1956. Sommigen waren van mening,

⁶⁵ Zie voor deze materie H. P. Cloeck, *Adoptie als vraagstuk van kinderbescherming* (dissertatie Rotterdam), Amsterdam 1946, 113vv; Stempels, a.w., 66vv; mr. E. J. Groenevelt, a.art., 159v. Laatstgenoemde spreekt van het 'zwaard van Damocles' dat boven het hoofd van pleegouders kan zweven, 160.

⁶⁶ Ch. J. J. M. Petit, *Het adoptievraagstuk. Verleden en actuele betekenis van de adoptie*, in: *Annalen van het Thijmgenootschap*, Jg. XLI (1953), 91.

⁶⁷ *Handelingen*, 2851 (Verkerk); 2857 (mevr. Ploeg-Ploeg); 2861 (mevr. Lips-Odinot); *Handelingen Eerste Kamer*, zitting 1955-56, 2127 (Diepenhorst).

⁶⁸ Zie Brinkman-Hoogland, a.w., 67vv; Stempels, a.w., 72vv; Petit a.art., 81v.

⁶⁹ *Richtlijnen Naamsverandering, Beschikking Min. van Justitie* 19 aug. 1966, II A, *Burgerl. Wetb. c.a.*, a.w., 583.

dat de herroepingsmogelijkheid juist met het wezen van de adoptie in strijd was. Als de rust in een pleeggezin van zo groot belang is en slechts gewaarborgd kan worden door adoptie, zet men die rust dan vervolgens niet op losse schroeven door herroeping mogelijk te maken? De herroeping werd echter niet uit het uiteindelijke wetsontwerp geschrapt,⁷⁰ omdat het argument de doorslag gaf, dat tenslotte de geadopteerde zelf, over wiens belangen vaak beslist is zonder dat hij zich heeft kunnen uitspreken, een stem in het kapittel moet hebben en daarom uiteindelijk ook de mogelijkheid moet bezitten naar zijn eigen familie terug te keren.

Het tijdstip voor een beslissing in bovengenoemde zin is zorgvuldig gekozen. De geadopteerde moet zelfstandig kunnen beslissen (meerderjarigheid als vereiste); moet het dán niet overhaast doen (niet voor hij twee jaren meerderjarig is); hij moet eens en voorgoed weten wat hij wil (niet meer mogelijk nadat hij drie jaren meerderjarig is). De geadopteerde beslist overigens niet alleen, omdat de rechter van de redelijkheid der herroeping in gemoede overtuigd moet zijn. Daarmee is beoogd elke herroeping uit materiële of onedele motieven uit te sluiten. De geadopteerde zou b.v. herroeping kunnen aanvragen, omdat hij van zijn natuurlijke ouders meer te erven heeft dan van de ouders die hem hebben geadopteerd! Wanneer echter ideële motieven de geadopteerde er toe drijven herroeping aan te vragen om zo het oorspronkelijk familieverband te herstellen dan zal een dergelijke herroeping serieus overwogen dienen te worden.⁷¹ Sinds de invoering van de wet in 1956 heeft geen enkele herroeping plaatsgevonden.⁷²

Vanaf het moment dat adoptie in Nederland mogelijk werd zijn ongeveer 8000 kinderen geadopteerd. Ongeveer 95% van alle adoptief geplaatste kinderen in de laatste jaren zijn kinderen van ongehuwde moeders. Het is echter niet zo, dat de meeste ongehuwde moeders hun kinderen afstaan. Het tegendeel is waar, want de cijfers leren, dat hooguit 1 op de 6 ongehuwde moeders definitief afstand doet van haar kind, zodat adoptie mogelijk wordt.⁷³ Ook is het onjuist te veronderstellen, dat de instanties die met de ongehuwde moeder te maken krijgen van de stelregel uitgaan dat de moeder het beste gediend is met een advies tot afstand. De Nederlandse Federatie van Instellingen voor de Ongehuwde Moeder en haar kind (F.I.O.M.) 'is niet voor of tegen kind houden of afstaan; zij bespreekt met de ongehuwde moeder beide mogelijkheden en de konsekwenties van elk'.⁷⁴ Het aantal ongehuwde moeders loopt de laatste jaren duidelijk terug. Dit wordt toegeschreven zowel aan het groter gebruik van voorbehoedmiddelen alsook aan de abortus. Opvallend is echter, dat er ook een duidelijke tendenz is bij de ongehuwde moeders het kind bij zich te houden. Het is sociaal gezien gemakkelijker dan vroeger dit te doen. 'Met name in Amsterdam (maar toenemend ook in andere grote steden) is een ongehuwde moeder geen verschoppeling meer. Haar leefkansen zijn, mede door crèches e.d. groter dan ooit'.⁷⁵

Door de adoptiewet-1956 is in elk geval bereikt, dat de ongeorganiseerde bemiddeling bij het plaatsen van kinderen teruggedrongen is. Advertenties in dagbladen, waarin kinderen aangeboden of gevraagd werden, komen niet meer voor.

Door betere begeleiding en controle is het aantal conflicten tot een minimum ingedamd. De rapporten over het kind en zijn situatie die met het oog op adoptieaanvragen worden opgesteld, kunnen voor het overgrote deel zeer positief zijn.⁷⁶

Wij zullen later nog zien, dat de adoptie als nóódmaatregel een stuk gebrokenheid in het leven van veel mensen (m.n. in dat van de ongehuwde moeder) niet uitwist of glad wegstrijkt. Dat belette ons echter niet bij de bespreking van de adoptiewet te constateren, hoe voorzichtig en weldoordacht haar bepalingen zijn. Van Rijckevorsel heeft bij de bespreking van deze wet in de Tweede Kamer verklaard, dat het in de adoptie gaat

⁷⁰ Het oorspronkelijk wetsontwerp ging wèl uit van een onherroepelijke adoptie. Minister Donker verdedigde de onherroepelijkheid in de Memorie van Toelichting. De minister zwichtte echter voor de argumenten van de voorstanders van herroeping (vooral verdedigd door rooms-katholieke afgevaardigden), zoals deze argumenten in het Voorlopig Verslag aangevoerd werden. De minister diende een gewijzigd ontwerp in, Goudsmit, a.w., 132v. Een amendement-Van Rijckevorsel, dat de herroepingsmogelijkheid wilde vergemakkelijken werd met 37 tegen 31 stemmen verworpen. Het luidde: 'De geadopteerde kan aan de rechtbank verzoeken de adoptie te herroepen. Het verzoek wordt toegewezen, indien het is ingediend niet eerder dan twee jaren en niet later dan drie jaren na de dag, waarop de geadopteerde meerderjarig is geworden', Handelingen, 2884.

⁷¹ Brinkman-Hoogland, a.u., 26

⁷² Goudsmit, a.w., 135. Het boek van Goudsmit is van recente datum (1971).

⁷³ Dat leert ons een combinatie van gegevens. Ruim 75 % van de ongehuwde moeders wendt zich tot de ongehuwde moederzorg, volgens dr. J. A. M. Mullink in: Soteria, Orgaan van de Prot. Chr. Artsenorganisatie in Nederland, 15e jg. (1971), 102. Circa 20 % van de ongehuwde moeders waarmee de hulpverlening in aanraking komt, doet afstand van haar kind, met de bedoeling het te laten adopteren, aldus Adoptievoorbereiding, Rapport Werkgroep Structuur Adoptievoorbereiding F.I.O.M., Den Haag, 2e druk 1971, 14. Van de 25 % der ongehuwde moeders die zich niet tot de ongehuwde-moederzorg wendt (en de situatie kennelijk niet als problematisch ervaart of zelf de moeilijkheden oplost) is het niet aannemelijk dat zich gevallen van adoptie voordoen.

⁷⁴ Zie Adoptievoorbereiding, 15.

⁷⁵ F. W. Gerardts in: Soteria, a.w., 114. Zie ook het gehele artikel, 113v.

⁷⁶ Nota, a.w., 28.

om een beslissing 'van zoveel belang als tot dusverre nog nooit in ons recht aan onze rechters is opgedragen. De rechter heeft de bevoegdheid om de ouders van de ouderlijke macht te ontheffen en te ontzetten, maar hier neemt de rechter een beslissing, waardoor de kinderen tot een andere familie gaan behoren. Dit is de meest ingrijpende beslissing, die tot dusverre aan onze rechters zal zijn opgedragen, en een rechter geeft tenslotte toch maar een menselijk oordeel'.⁷⁷ Het is ons duidelijk geworden, dat tenslotte zowel de Tweede als de Eerste Kamer een dergelijke wet zonder hoofdelijke stemming konden aanvaarden omdat uitvoering was gegeven aan wat de Tweede Kamer op 10 januari 1953 in de vierde reeks van vraagpunten over het nieuwe Burgerlijk Wetboek op de vraag 'of de adoptie in ons recht moet worden toegelaten' had geantwoord: 'dat adoptie in beperkte vorm en met de nodige waarborgen omkleed overweging verdient'.⁷⁸

4.1. *Bezwaren van het Meerderheidsrapport te Hoogeveen tegen adoptie*

Voor de bespreking van de bezwaren die in het Meerderheidsrapport te Hoogeveen zijn ingebracht tegen de adoptie volgen wij de tekst van genoemd rapport op de voet. Het speciaal op de wet van 1956 betrekking hebbend gedeelte van dit rapport is te vinden in de *Acta* van de generale synode te Hoogeveen, pag. 655-661. Vanwege de frekwentie waarmee wij de aanduiding 'Meeerderheidsrapport' moeten gebruiken, bedienen wij ons van de afkorting MeR.

1. *MeR*: In de behandeling van het wetsontwerp destijds in de Tweede Kamer treedt duidelijk het bedenkelijke karakter van deze wijze van adoptie aan de dag. Humanistische uitgangspunten springen duidelijk naar voren, m.n. het individualistisch beschouwen van het kind en het devalueren van het zgn 'biologisch ouderschap'.⁷⁹

Antw. Dit verwijt aan het adres van de Tweede Kamer is onbillijk. De meeste afgevaardigden hebben juist gewezen op het grote belang van een blijvende band tussen ouder en kind. Wij citeren de communistische afgevaardigde mevr. Lips-Odinot: 'Wat betreft de verhouding tussen ouder en kind, zijn ook wij van mening, dat het kind te allen tijde bij zijn eigen ouders hoort, maar wanneer er een situatie eenmaal is ontstaan, dat een kind, met toestemming van de ouders, jarenlang bij pleegouders is opgevoed en de ouders zich weinig of niets aan het kind gelegen hebben laten liggen en zich er niet om hebben bekommerd, dan is het terughalen van het kind in de allereerste plaats schadelijk voor dit kind zelf. In die gevallen zijn het dikwijls alleen zakelijke motieven, die er toe leiden, dat het kind wordt teruggehaald'.⁸⁰ Zelfs bij deze communistische, en dus uitgesproken humanistische, afgevaardigde constateren wij een opvatting, die op het onderhavige punt noch met 'humanisme' noch met 'individualisme' kan worden bestempeld.

Het enige bewijs, dat het MeR aanvoert voor zijn stelling, moet gelegen zijn in de woorden van de heer Verkerk, die opmerkte: 'Adoptie geeft voor afgesneden mogelijkheden een nieuwe kans op een stukje levensgeluk. Wie de kreet van het bloed hier tegen aanheft, monopoliseert één facet en sluit zijn oog voor de andere facetten: vastigheid en rust'.

Verder wijst het MeR op de woorden van minister Donker, die in aansluiting op wat mr. Frieman in het dagblad Trouw had geschreven opmerkte: 'De ouderliefde is geen biologisch verschijnsel. Zij kan ook ontwaken en tot volle bloei komen jegens een kind waarmee geen natuurlijke banden bestaan'.⁸¹ Wij behoeven waarlijk niet alles wat hier door de heren Verkerk, Donker en Frieman werd opgemerkt voor onze rekening te nemen, om toch tegenover het MeR op te merken, dat inderdaad het facet van het 'bloed' gemonopoliseerd kan worden (zie o.a. het citaat van mevr. Lips-Odinot). Verder is het ook juist, dat de ouderliefde geen biologisch verschijnsel is zonder méér. Ieder zal toegeven, dat met de band van het bloed de band der liefde nog niet gegeven is. Zéker niet, wanneer onder 'liefde' ook het volbrengen van de taak der opvoeding begrepen is, die naar de heer Verkerk terecht stelde 'vastigheid en rust' vereist.

Overigens hebben wij in 3.2.2 reeds gesteld, hoe onjuist het is op de adoptiewet het stempel van individualisme te drukken, alsof het alleen maar gaat over het belang van het kind, los van de relatie waarin het geplaatst is,

2. *MeR*: Waarom is ter bescherming van het kind adoptie nodig? Juist in Nederland waren er toch goede kindwetten. De behandeling van de wet op de adoptie gaf de indruk, dat men in Nederland (dat samen met Portugal de adoptie nog niet kende) niet wilde achterblijven. Er is toch ook een mogelijkheid waarop mr. E. J. Groenevelt heeft gewezen: 'Als een bepaling in het Burgerlijk

⁷⁷ Handelingen, 2858.

⁷⁸ Nota, a.w., 24.

⁷⁹ Acta g.s. Hoogeveen, 656v. Wij hebben, zonder telkens aanhalingstekens te plaatsen, ons zoveel mogelijk bij de formuleringen in het MeR aangesloten.

⁸⁰ Handelingen Tweede Kamer, 2861.

⁸¹ Acta t.a.p

Wetboek zou worden opgenomen in deze zin, dat, na verzorging van een pleegkind gedurende tenminste x jaar (het juiste aantal is hier niet belangrijk) en onder bepaalde voorwaarden, dit kind *niet* door de ouders kan worden teruggevraagd, tenzij verzorging en opvoeding door die ouders beter en meer in het belang van het kind moet worden geacht, zou naar mijn mening in het algemeen genoegzame zekerheid zijn verkregen'.⁸²

Antw.: Wij verwijzen voor het verschil in zekerheid tussen ouders die een pleegkind of een geadopteerd kind hebben naar 3.2.10 en 3.2.11, waarin wij o.m. van het door het MeR geciteerde artikel van mr. Groenevelt gebruik gemaakt hebben. Wij hebben daarbij in een noot vermeld, hoezeer de onzekerheid voor pleegouders als 'een zwaard van Damocles' boven hun hoofd kan zweven, volgens mr. Groenevelt. Wij voegen er hier aan toe, dat mr. Groenevelt, óndanks zijn voorstel om de status van het pleegouderschap verder te beveiligen, toch óók tot de conclusie komt: 'Het wil mij voorkomen, dat het in gevallen, waarin de natuurlijke ouders voor een kind in redelijkheid niets meer betekenen en waarin het belang van het pleeggezin, het kind voorop(!) 'werkelijk zeer gebaat zou zijn met een juridische erkenning van wat feitelijk reeds lang gegroeid was, geoorloofd is van die mogelijkheid een voorzichtig gebruik te maken'.⁸³ Waarmee hij in verschillende gevallen een adoptie dus goedkeurt. Ook sinds mr. Groenevelt in 1959 zijn artikel schreef is het verlangen om de status van het pleegouderschap nog beter te regelen meer dan eens uitgesproken.⁸⁴ Dat bewijst temeer, hoezeer de kwestie van de rechtszekerheid, die in de adoptie-debatten van 1956 zo'n centrale rol heeft gespeeld, van reëel belang was! Er was waarlijk meer aan de hand dan dat Nederland niet bij de rest van de wereld wilde achterblijven.

Er is echter een punt dat in onze beantwoording van het bezwaar in het MeR van veel groter gewicht is. De ondertekenaars van het MeR ondersteunen kennelijk wel de suggestie die mr. Groenevelt (en velen met hem) doet om de positie van de pleegouders (en allereerst dan ook van het pleegkind) te beveiligen. Maar beseffen zij, dat zij daarmee hun these, dat het kind bij de ouders dient te blijven of - *zo enigszins* mogelijk - naar zijn ouder dient terug te keren, ondergraven? Wordt een regeling, zoals mr. Groenevelt voorstelt, tot wet, dan zal in 99 van de 100 gevallen het kind na een x-aantal jaren niet meer naar zijn ouders terugkeren. Ieder begrijpt immers, dat een kind na b.v. 5 jaren verblijf in een pleeggezin het daar al uitgesproken slécht moet hebben om naar zijn eigen ouders terug te keren die hem '*beter en meer* in het belang van het kind' kunnen verzorgen en opvoeden! Een kind uit het milieu waarin het reeds jarenlang verkeert en zich thuis voelt vandaan halen, zal altijd tot schade voor zijn ontwikkeling geacht worden.

Maar dan wordt de vraag bijzonder klemmend, waarom wel een wetsaanvulling zoals mr. Groenevelt die wil aanvaardbaar is (waarin het *feitelijk* ouderschap aan de pleegouders blijvend toekomt) en ineens een principieel neen (aarzeland of krachtig uitgesproken) op ons af moet komen wanneer het over adoptie gaat (waarin het feitelijk ouderschap *juridische* erkenning ontvangt om met mr. Groenevelt te spreken).

Wij hebben reeds gezien, dat met de adoptie geen omgangsverbod van het kind met zijn vroegere ouders wordt afgekondigd. Waar er mogelijkheden van contact blijven, kunnen die niet alleen door het pleegkind, maar ook door het geadopteerde kind worden benut. Zie 3. 2.2.

3. *MeR* C. Rosenbrand heeft gezegd: 'Het kind wordt losgemaakt uit zijn door God gewilde natuurlijke banden. Met de adoptie vervalt niet het feit, dat *die* vrouw de moeder en *die* man de vader is van het kind en dat dit kind hun bloedeigen zoon of dochter is. Dat is nimmer uit te wissen. De adoptie maakt geen kind tot een eigen kind. De beleving van de eigen ouders is en blijft een geheel andere dan die van de adoptief-ouders'.⁸⁵

Antw.: Het gebeurt vaker, dat iemand losgemaakt wordt uit zijn door God gewilde natuurlijke banden, zonder dat een dergelijke losmaking door ons veroordeeld wordt (of - wat belangrijker is - van God verboden is). Wanneer ouders uit de ouderlijke macht ontheven of ontzet worden is dat óók een ingrijpen in door God gewilde (of: niet zonder Zijn voorzienig bestel tot stand gekomen) natuurlijke banden. Het allerduidelijkst gebeurt zoiets wanneer de doodstraf wordt voltrokken. Het 'natuurlijke' wordt dan uiteengerukt wanneer b.v. een man van zijn vrouw en kinderen door de dood gewelddadig wordt gescheiden. Niemand kan daarom met het argument: 'er zijn door God gewilde natuurlijke banden' zo maar de adoptie veroordelen (hetgeen C. Rosenbrand, gelet op zijn gehele artikel, ook niet beoogde) en zéker niet wanneer men de ontheffing c.q. de ontzetting uit de ouderlijke macht met de overdracht van voogdij aan derden die aan de adoptie voorafgaat zou goedkeuren. Ook wij weten, dat men van dergelijke maatregelen een lichtvaardig gebruik kan maken,

⁸² Acta. 657

⁸³ Groenevelt, a.art., 166.

⁸⁴ Zie b.v. het Rapport-Wiarda, Jeugdbeschermingsrecht, 115vv, met een voorstel om het 'blokkade-recht' aan pleegouders toe te kennen.

⁸⁵ Acta, 658. Het artikel van C. Rosenbrand: Adoptie als vraagstuk van barmhartigheid komt voor in. lucerna. Ie jg. (1956) 181-191.

maar daarmee zijn deze maatregelen zelf (tot en met de adoptie) nog niet geoordeeld.

Het is ons verder reeds gebleken, dat de adoptie geen onnatuurlijke imitatie inhoudt. De adoptie maakt inderdaad geen kind tot een bloedeigen kind van de adoptiefouders. Zie 3.2.5 en 3.2.9. In de voorlichting aan het kind moet dat ook duidelijk uitkomen. Onjuist is het o.i. te beweren, dat de beleving van de eigen ouders een geheel andere is dan die van de adoptiefouders. De ervaring m.n. in gezinnen waarin zowel bloedeigen als geadopteerde kinderen aanwezig zijn weersprekt de stelling, dat de liefde jegens eigen 'bloed' anders en dieper zou moeten zijn dan jegens geadopteerde kinderen. Wát men t.a.v. de adoptie ook als 'imitatie' zou kunnen bestempelen, het element van de ouderlijke leent zich daar zeker niet voor.

4. *MeR:* Reclassering der ouders moet prevaleren boven adoptie. Dat is wel niet gemakkelijk naar voren te brengen in dagen, waarin het een soort mode is om over adoptie te praten alsof dit het een en het al is, waarbij alle pogingen tot reclassering van de ouders en herstel van scheefgetrokken verhoudingen als veel minder belangrijk worden gezien, maar het blijft toch een opdracht. En een opdracht duurt langer dan een mode.⁸⁶

Antw.: Uit de gegevens die wij 3.2.13 verzameld hebben, kan reeds duidelijk zijn, hoe generaliserend en daarom in feite ook grievend hier over het werk van b.v. de ongehuwde moeders in Nederland geoordeeld wordt. Om nog enkele cijfers te geven: Bij de bureaus van de F.I.O.M. meldde zich

in 1970: 2535 ongehuwde moeders

in 1971: 2365 ongehuwde moeders.

Op hun voorlopig afstandsbesluit kwamen terug:

in 1970: 185 ongehuwde moeders.

in 1971: 119 ongehuwde moeders.

Het afstandsbesluit werd definitief voor:

in 1970: 571 ongehuwde moeders

in 1971: 397 ongehuwde moeders.

Ook uit deze cijfers⁸⁷ blijkt zonneklaar, dat de hoofdarbeid van de F.I.O.M. zich zal richten op het gros van de ongehuwde moeders die geen afstand van hun kind wensen te doen. Wanneer werkelijk adoptie 'het een en het al' zou zijn in een kring als de F.I.O.M. dan moet het nog vrij hoge percentage opvallen van de ongehuwde moeders, die op hun afstandsbesluit terugkomen. Ook wij zijn van mening, dat reclassering der ouders dient te prevaleren boven adoptie. Als het kan, moeten moeder en kind bijeen-blijven. Maar het kan niet voor een bepaald percentage van de ongehuwde moeders. Daaruit mag niet geconcludeerd worden, dat 'alle pogingen tot reclassering van de ouders en herstel van scheefgetrokken verhoudingen als veel minder belangrijk worden gezien'. De cijfers wijzen op het tegendeel.

5. *MeR:* Op de synode van Amersfoort-West is op de mogelijkheid van bekering gewezen bij de ouders die eerst hun kinderen hadden verwaarloosd. Ontheffing en ontzetting uit de ouderlijke macht laten zich in bepaalde omstandigheden zeer wel verdedigen. Die zijn ook niet onherroepelijk. Er is immers altijd nog bekering mogelijk.⁸⁸

Antw.: Ds. D. van Houdt heeft in een Minderheidsrapport, dat hij samen met ds. H. D. van Herksen tijdens de synode van Amersfoort heeft ingediend het punt van de 'bekering' genoemd. Uiteraard is de bekering van een moeder, die niet naar haar kind omkeek en het nu wel weer wenst te doen, een schone zaak. Maar wij moeten hier voor een al te simpele conclusie oppassen. Ook een bekeerde moeder kan, evenals vele andere zondaars, vaak niet ongedaan maken wat zij vroeger misdeed. Een moordenaar kan zich bekeren, maar de moord valt niet uit te wissen. Een gescheiden man of vrouw kan treuren over zijn of haar vroeger huwelijksleven, maar de echtscheiding is meestal niet ongedaan te maken. Zo kan een moeder berouw hebben over de afstand die zij van haar kind deed, maar een verblijf van een x-aantal jaren (om opnieuw met mr. Groenevelt te spreken) van het kind bij goede pleegouders kan beslissend zijn om het kind niet meer naar de moeder terug te doen keren. Dat heeft dan niets te maken met het negeren van het 'biologisch ouderschap', maar alles met de bescherming van het meest hulpeloze wezen dat in alle conflicten nimmer als een meubelstuk vandaag hier en morgen daar geplaatst kan worden: het kind. Zo'n kind zal zeker bij een bekeerde moeder geen gevaar van verwaarlozing te vrezen hebben en toch - eenmaal geworteld in een pleeggezin - vandaar niet meer overgezet kunnen -worden in het vroegere 'natuurlijke' milieu. Deze werkelijkheid kan hard zijn en in sommige gevallen zowel voor moeders die hun kind in een pleeggezin

⁸⁶ Acta, t.a.p. Zakelijk vinden we hier een citaat van C. Rosenbrand, a.art., 190.

⁸⁷ Deze cijfers werden ons schriftelijk verstrekt door F.I.O.M. Den Haag

⁸⁸ Acta, t.a.p. en Acta g.s. Amersfoort-West 1967, pag. 519. Dit Minderheidsrapport van de predikanten H. D. van Herksen en D. van Houdt loopt uit op een concept-besluit waarin o.m. gezegd wordt, dat de Schrift de wijze van adoptie, zoals deze in 1956 bij de wet geregeld werd 'niet leert of goedkeurt', pag. 529.

geplaatst zagen als voor moeders die hun kind hebben laten adopteren verzacht worden (ook na adoptie is er geen omgangsverbod, 3.2.2.). Maar juist een bekeerde moeder zal niet blind zijn voor de stand van zaken die uit haar vroegere verkeerde beslissing voortvloeide. Met nadruk verklaren wij verder, dat het niet alleen diep-zondige moeders zijn die hun kind aan pleegouders (eventueel met adoptie als gevolg) toevertrouwen. Hoezeer er ook naar gestreefd moet worden moeder en kind bijeen te houden, er kunnen zich situaties voordoen (niet alleen van onwil, maar ook) van onmacht die dit beletten.

6. *MeR*: De heer Lemaire heeft in de Tweede Kamer gezegd: 'Alles wat imitatie is, is niet echt en verlokt tot het genoeg nemen met het onechte ten koste van het echte'. Hij kwalificeerde de adoptie als een rechtsfiguur, waardoor de grondslag van het familierecht in de wortel wordt aangetast. 'Men kan geen bepaling in ons Burgerlijk Wetboek over de familie lezen', zo verklaarde hij verder, 'of daarin straalt de natuurlijke werking van de bloedverwantschap door'.⁸⁹

Antw.: Het is onbegrijpelijk, hoe het MeR slag op slag zo heeft kunnen citeren uit de Handelingen van de Tweede en Eerste Kamer als nu gebeurd is. Alleen dat wat tegen adoptie schijnt te pleiten wordt naar voren gehaald en de rest, waarin de sprekers soms hun eigen aanvankelijke bedenkingen weerleggen, wordt verzwegen. De rapporteur van het MeR verdedigt zijn selectie op de volgende wijze: 'Wij beperken ons bij het weergeven der wetsbehandeling tot de argumenten - 'contra' en dat nog wel op summier wijze, slechts een greep doende uit de ingebrachte religieuze en sociologische bezwaren ..., derhalve niet strevend naar volledigheid, maar slechts naar doeltreffendheid'.⁹⁰ Nu zal men altijd 'doel' treffen als men - eenmaal zich tegen adoptie kerend - alleen maar naar voren haalt wat daartegen schijnt te pleiten. Maar het wordt toch wel een extra kwalijke zaak, wanneer de sprekers, die hiervoor hun citaten moeten lenen, zich de een na de ander vóór adoptie hebben uitgesproken. Wie over niet meer dan de Acta van Hoogeveen beschikt en de Handelingen niet zelf gelezen heeft, moet het met de ondertekenaars van het MeR wel 'een merkwaardig feit' vinden, dat beide Kamers der Staten-Generaal zonder hoofdelijke stemming het wetsontwerp hebben goedgekeurd. Maar wie de Handelingen zelf heeft geraadpleegd, zal merken dat de 'bezwaarden' hun argumenten vóór de adoptie wel degelijk hadden en zich dus maar niet hebben 'neergelegd bij het aanvaarden van dit ontwerp', zoals het MeR schrijft.⁹¹

De heer Lemaire begon inderdaad zoals het MeR schrijft, maar later in zijn betoog kwam hij tot de volgende conclusie: 'Deze adoptie heeft, Mijnheer de Voorzitter, een zeer beperkte functie: zij is beperkt tot die gevallen, waarin maatschappelijk de natuurlijke banden van het kind en zijn ouders levenloos zijn geworden zonder uitzicht op herstel. De goede principes van kinderbescherming, dat ouders - ook ongehuwde moeders - en kinderen zoveel mogelijk naar elkaar toe moeten worden gebracht, kunnen in de gevallen, waarin adoptie overwogen wordt, niet meer gerealiseerd worden: zij hebben een steriele bodem gevonden. In de voorgestelde adoptie zit een element van het streven om, waar de noodzaak daartoe bestaat, het recht te doen aanpassen aan gegroeide, levenskrachtige, goede maatschappelijke posities. Dit doet mij de regeling met welwillende ogen bezien'.⁹²

Opm.: Dit citaat heeft de rapporteur van het MeR wel gelezen, maar precies op z'n kop gezet. Terwijl in dit citaat de adoptie verdedigd wordt, schrijft het MeR over deze woorden van Lemaire: 'Zijn grote bezwaar tegen de adoptie is, dat in gevallen, waarin adoptie overwogen wordt, de goede principes van kinderbescherming, dat ouders - ook ongehuwde moeders en kinderen zoveel mogelijk naar elkaar toe moeten worden gebracht, niet meer gerealiseerd kunnen worden'.⁹³ Het is duidelijk, dat Lemaire adoptie als grensgeval en noodmaatregel acceptabel acht. 'Wij hebben reeds gezien, hoe onjuist het is de adoptie als 'imitatie' af te doen (waartoe ook Lemaire zich niet liet verleiden).

7. *MeR*: De heer Van der Feltz heeft naast gevallen van volkomen immorele en zedeloze vrouwen ook op andere gevallen gewezen. Bijvoorbeeld: als een ongehuwde moeder die in haar jeugd een misstap heeft begaan en die in wanhoop over de schande die zij als ongehuwde moeder over zich voelde komen, haar kind heeft laten adopteren, maar later een huwelijk aangaat dat kinderloos blijft en steeds meer gaat verlangen naar haar eigen kind, dan kan zij bij de regeling van de adoptie haar eigen kind niet meer terugvragen.⁹⁴

Antw.: Wij kunnen verwijzen naar ons antwoord op de kwestie van de 'bekeerde' moeder, 4.1.5. Hier voegen we er nog aan toe, dat het geen edel motief is het kind terug te eisen wanneer blijkt dat de moeder in een later

⁸⁹ Acta, 658v.

⁹⁰ Acta, 658.

⁹¹ Acta, t.a.p.

⁹² Handelingen, 2845.

⁹³ Acta, 659.

⁹⁴ Acta, t.a.p.

gesloten huwelijk kinderloos blijft. Althans wanneer daarvóór niet of nauwelijks aandacht voor het kind bij haar aanwezig was.

8. *MeR*: Het motief voor adoptie - kindbescherming - gaat niet op. Dat illustreert de heer Van der Feltz uit de wetsbepaling dat overspelige en bloedschennige kinderen door hun natuurlijke ouders niet kunnen worden geadopteerd. In de Eerste Kamer vroeg de heer De Vos van Steenwijk zich af, waarom ook, wanneer een van de echtgenoten bij het aangaan van een huwelijk al een onwettig erkend kind heeft, en beide ouders dit wensen te adopteren, dit absoluut onmogelijk wordt gemaakt. Het motief van 'kinderbescherming' is dan toch wel aan bedenkingen onderhevig.⁹⁵

Antw.: Het zal wel een gevolg van al te haastige arbeid zijn, dat in een rapport op een gereformeerde synode voor het standpunt van Van der Feltz omtrent overspelige en bloedschennige kinderen zoveel waardering kan worden opgebracht. Uit 3.2.4. kan reeds duidelijk zijn, dat de positie van deze kinderen niet via adoptie geregeld kan worden zónder schade te doen aan de beginselen omtrent het huwelijk zoals die in 1956 aan onze wetgeving ten grondslag lagen. Ongetwijfeld wenst het MeR het huwelijk hoog te houden. Maar dan kunnen de ondertekenaars ervan toch moeilijk de heer Van der Feltz bijvallen, wanneer hij stelt dat adoptie dáárom geen maatregel van kindbescherming genoemd kan worden omdat overspelige en bloedschennige kinderen niet door hun natuurlijke ouders kunnen worden geadopteerd. Om misverstand te voorkomen: De kindbescherming heeft ook met overspelige en bloedschennige kinderen te maken, die evenals andere kinderen in pleeggezinnen kunnen worden ondergebracht en ook voor adoptie in aanmerking komen. Zij kunnen dus wel door anderen, maar niet door hun natuurlijke ouders geadopteerd worden.

Op de kwestie die De Vos van Steenwijk in de Eerste Kamer aansneet heeft de minister geantwoord, dat er voor een dergelijk kind andere mogelijkheden bestonden om de positie te krijgen van wettig kind.

Verder hebben wij er in 3.2.2 reeds op gewezen, dat de adoptie, ook al gaat zij niet óp in een maatregel van kindbescherming daarvan wel degelijk een vrucht is.

9. *MeR*: De heer Diepenhorst heeft in de Eerste Kamer opgemerkt: 'De adoptie ondermijnt de verantwoordelijkheid der ouders, verkracht de natuur, doet ongehuwde moeders onder druk der opspraak duchtende familie afschuwelijke beslissingen nemen. Mag men tussen kinderen en natuurlijke ouders een scheiding, een scheiding welke, zelfs bij eventuele herroepingsmogelijkheden, bedoeld is eens en voorgoed te zijn, teweeg brengen? ... Is het geoorloofd om te tornen aan de banden van het bloed, om, sterker nog, deze te verbreken?

Leert de ervaring niet, dat kinderen het best verzorgd zijn bij hen, door wie zij onder het hart gedragen werden? ... Er wordt vrijpostig omgesprongen met de persoonlijke status van het kind. Adoptie tast de menselijke waardigheid, het recht op afstamming en voorgeslacht aan, is in strijd met de rechtsbeginselen van een beschaafd land, vormt een gewelddadige inbreuk door ruwe hand op de lotsbestemming'.⁹⁶

Antw.: Wat ervan te denken, dat dezelfde spreker, wanneer hij aan het eind van zijn betoog gekomen is, gaat zeggen: 'Mijnheer de Voorzitter! Deze wet op de adoptie wordt door mij en mijn politieke vrienden met beslistheid gesteund'?! De oplossing is heel eenvoudig: Nadat Prof. Diepenhorst eerst allerlei bedenkingen had opgeworpen ging hij deze alle zelf weerleggen. Het MeR heeft als mening van Prof. Diepenhorst uitgegeven wat deze spreker in de Eerste Kamer juist niet als zijn mening beschouwd wilde hebben. Men oordele zelf: 'Adoptie is een in het belang der desbetreffende kinderen getroffen noodmaatregel. Zij dient niet om wenselijker levensomstandigheden te scheppen, betere opvoedingskansen te openen, een voorspoediger ontwikkeling te bevorderen. Zij baant geen weg voor wat gemakzuchtige ouders om zich, zonder in enige opspraak te geraken, van hun kinderen te ontdoen. Zij vindt alleen plaats bij harde noodzaak, wanneer ter wille van de kinderen in oorspronkelijke betrekkingen zeer beslist moet worden gekapt. De Staat morrelt, als hij de aanneming van kinderen mogelijk maakt, niet eigenmachtig aan de natuur. Als het leven scheurt, moet hij zich wel laten gelden. Van ondermijning der ouderlijke verantwoordelijkheid is geen sprake. Het falen der ouders is reeds overtuigend gebleken.

Voor de klacht, dat buitenechtelijke geboorten worden bevorderd, heeft niemand aanleiding, wanneer men de adoptie zo regelt, dat duidelijk moet zijn aangetoond, hoe de jonge moeder in kwestie haar kind niet redelijk verzorgen en opvoeden kan, hoe zij het, gelet op het kind, niet houden mag. Adoptie vloeit voort uit eerlijke erkenning van een schokkende realiteit: kinderen, die tot 's avonds laat op straat worden geschopt; die het slachtoffer zijn van ouderlijke afwijkingen; die niet weten wat een tehuis, wat beschutting en genegenheid betekenen ... Adoptie, met waarborgen tegen misbruik omgeven ... komt mij geheel aanvaardbaar voor. Niet vol te houden is, dat zij zich vergrijpt aan de staat van het kind. De rechtsorde bepaalt nu eenmaal, wie als

⁹⁵ Acta, 660.

⁹⁶ Acta, t.a.p.

buitenechtelijke, als overspelige, als bloedschennige kinderen zullen worden beschouwd. De rechtsorde ontnemt zelf(s?) het leven. Waarom zou zij voor de afstamming ... moeten terugwijken, indien deze een vloek dreigt te worden? Men kan toch niet in ernst menen, dat hier de rechtsbeginselen van een beschaafd land worden geschonden ...?'⁹⁷

10. *MeR*: De heer Diepenhorst heeft een vraag van allesbeheersende betekenis gesteld: 'Waar zijn, aldus vraagt men in christelijke kring, de schriftuurlijke gronden voor de geoorloofdheid der adoptie?' En hij antwoordde: 'Deze laatste vragen geen breedvoerige beschouwing. Ze zijn er niet, want hier vallen alle aanvankelijk toesprekende bijbelplaatsen bij nadere overweging af'. Met Diepenhorst kan gezegd worden: ze zijn er niet. Welnu, dan moeten wij ook geen gronden creëren. Als de adoptie, zoals die in de wet van 1956 is 'aanvaard', een zo vanzelfsprekende zaak zou zijn, dan zou de HERE daarvan zeker openbaring hebben gegeven. De waarheid is toch niet eerst in 1956 'uitgevonden'.⁹⁸

Antw.: Wij zijn geneigd prof. Diepenhorst bij te vallen als hij allerlei teksten die over 'adoptie' (schijnen te) spreken niet draagkrachtig acht om daarmee de wet van 1956 'schriftuurlijk' te schragen. Het gaat echter wel zeer snel daaraan zulke conclusies te verbinden als het MeR doet: De HERE zou zeker openbaring hebben gegeven omtrent 'adoptie' (en dan in de zin van de wet van 1956), wil aanvaarding van de wet op de adoptie een vanzelfsprekende zaak kunnen zijn. Een tegenvraag kan ons voor een dergelijke conclusie bewaren: Heeft de HERE ons ook een openbaring gegeven omtrent de ontheffing en de ontzetting uit de ouderlijke macht - deze aantastbaarheid van de ouderlijke macht, die in de jaren vóór 1905 door sommigen als een even diepe ingreep beschouwd werd als voor anderen nu de adoptie is?⁹⁹

Niemand onder ons verzet zich tegen deze mogelijkheden die de rechter in Nederland bezit; maar het zal wel erg moeilijk zijn daarvoor rechtstreeks Schriftbewijs aan te voeren !

De lezers van de Acta van Hoogeveen moeten wel verbaasd zijn, dat Prof. Diepenhorst, die zich eerst zo 'kras' over het ontbreken van Schriftbewijs heeft uitgelaten, dan tóch een pleitbezorger voor adoptie kan worden. Maar de lezers van de Handelingen behoeven slechts één alinea verder te lezen om het raadsel opgelost te zien:

'Wil het aannemen van kinderen principieel worden gerechtvaardigd, zo moet een beroep gedaan worden op de ordenende, op de rechtstaak van de Staat, die er niet in behoort te berusten, dat jonge onderdanen zedelijk, lichamelijk of lichamelijk te gronde worden gericht', etc.¹⁰⁰." Prof. Diepenhorst had in plaats van het woord 'principieel' ook van 'schriftuurlijk' kunnen spreken en naar Romeinen 13 en andere plaatsen kunnen verwijzen.

11. *MeR*: De heer Witteman heeft in de Eerste Kamer er zijn verwondering over uitgesproken, dat men de natuurlijke band en de psychische relatie op één lijn stelt om daaruit in voorkomende gevallen een keus te doen. 'Zijn wij', aldus Witteman, 'in Nederland al zo ver, dat wij aan de opportuniteit de plaats geven van de beginselen?

Voor ons rooms-katholieken, is het een natuurrechtelijk beginsel, dat ouders en kinderen bij elkaar behoren en dat alleen indien hoogst noodzakelijk, deze band mag worden verbroken. Waar zou het heen moeten, als men aan de psychische relatie tussen ouders en kinderen een zodanig gewicht ging toekennen als blijkbaar deze leden (n.l. bepaalde leden van de Eerste Kamer) doen?¹⁰¹

Antw.: De heer Witteman heeft terecht tegen een gelijkstelling geprotesteerd, die er toe zou kunnen leiden dat het 'biologisch ouderschap' zonder meer opzij geschoven wordt wanneer voor een kind een beter 'psychisch milieu' aanwezig is. Konsekwent doorgevoerd zou deze gedachte tot algehele relativering van het huwelijk en het daardoor gevormde gezin leiden.

Daartegenover stelde Witteman terecht, dat ouders en kinderen bijeen horen.

Tegen het instituut van de adoptie sprak hij zich echter niet uit, omdat er zich situaties voordoen waarin de band tussen ouders en kinderen wél verbroken moet worden (in hoogst noodzakelijke gevallen). Wij hebben reeds gezien, dat de 'psychische relatie' die vervolgens tussen het pleegkind en de pleegouders wordt

⁹⁷ Handelingen Eerste Kamer, 2126. De opbouw van de rede van Prof. Diepenhorst, die de overgang van het 'contra' naar zijn 'pro' niet duidelijk markeert, kan enigszins ter verontschuldiging dienen voor de lezing die het MeR van deze rede geeft.

⁹⁸ Acta, 660v.

⁹⁹ Men leze H. P. Cloeck, a.w., 18vv. Theorieën contra ontneming van de ouderlijke macht liepen stuk 'op de feiten van het leven zelf, 18. Cloeck schrijft o.m.: 'Bedenken we dat in ons voorzichtige land steeds is bedacht, dat het verantwoordelijkheidsgevoel der ouders niet mag worden afgestompt, dan doet dit ons heel erg zien, dat ook hier de woorden van Thorbecke gelden: 'De magt der feiten is grooter dan alle wettelijke theorie', 23. In de literatuur na 1905 wordt algemeen de aantastbaarheid van het ouderlijk gezag als vanzelfsprekend aanvaard, 21. Cloeck geeft een tabel van de ontzettingen/ontheffingen in Nederland van 1931-1940. Daaruit blijkt, dat slechts in 10 % der gevallen herstel in de ouderlijke macht plaatsvindt, a.w., 156.

¹⁰⁰ Handelingen, 2126.

¹⁰¹ Acta, 661

opgebouwd wel degelijk de mogelijkheid kan uitsluiten, dat het kind naar zijn natuurlijke ouders terugkeert, 4.1.2, 4.1.5.

CONCLUSIE. Het Meerderheidsrapport dat op de generale synode van Hoogeveen gediend heeft, moet ongenoegzaam genoemd worden voor het onderdeel waarin over 'de wet tot regeling van de adoptie' gesproken wordt (Acta, 655-661). De adoptiewet zelf werd niet aan een onderzoek onderworpen en over de toepassing van deze wet in Nederland werd een ongemotiveerd en onbillijk oordeel geveld ('adoptie als het een en het al'). Het Meerderheidsrapport fundeerde zijn negatieve oordeel over de adoptiewet op uitlatingen die tijdens de behandeling van de adoptiewet in 1956 door sprekers in de Tweede en in de Eerste Kamer van de Staten-Generaal gedaan zijn. De citaten zijn echter dermate eenzijdig gekozen en soms evident tegen de bedoeling van de sprekers in gehanteerd, dat aan het door het Meerderheidsrapport bijeengebrachte materiaal voor een kritisch oordeel over de adoptiewet geen waarde kan worden gehecht.

Tegen deze achtergrond valt het te meer te betreuren, dat de generale synode van Hoogeveen in haar besluit 'inzake doop van wettig geadopteerde kinderen' op twee punten feitelijk een oordeel over de adoptiewet gegeven heeft (Acta. art. 376. 'zij overweegt ad d'; zie punt 1 van onze Nota):

a. De synode wekt de indruk alsof de adoptiewet de te adopteren kinderen in de zin van nageslacht ('zaad', 'bloedeigen kinderen') aan hun adoptiefouders verbindt.¹⁰² Wij hebben gezien (3.2.9), dat dit ten onrechte geschiedt. Deze indruk wordt overigens niet alleen in het Hoogeveense besluit gewekt, maar ook in andere stukken die zich juist vóór de (adoptie en de) doop van geadopteerde kinderen hebben uitgesproken. B.v. in het Advies van de door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven (1964) benoemde deputaten, waarin gesteld wordt, dat de geadopteerde kinderen de positie, de status van een 'bloedeigen' kind ontvangen. Konsekwent geredeneerd zou dit betekenen, dat deze kinderen - door de overheid tot 'bloedeigen' kinderen van de adoptiefouders verklaard - daarom reeds behoren gedoopt te worden! Maar deze conclusie is te haastig getrokken. De overheid verklaart het kind niet tot een 'bloedeigen', maar tot een 'wettig' kind van de adoptiefouders.¹⁰³ Zou dus de Heilige Schrift inderdaad leren, dat alleen bloedeigen kinderen gedoopt konden worden, dan rijst hier nog geen conflict met een adoptie-uitspraak in Nederland. Men kan zich voorstellen, dat iemand vóór adoptie is en zich toch tégen de doop van een geadopteerd kind uitspreekt. Hij neemt dan immers én de adoptie (tot wettig kind) én de doop (alleen voor bloedeigen kinderen) serieus - even aangenomen dat de Schrift de doop alleen voor bloedeigen kinderen toestaat.

b. Ingrijpender kritiek moet geoefend worden op wat in 'zij overweegt ad d 2' geformuleerd staat. Hierin worden geadopteerde kinderen en hun vroegere ouders herinnerd aan de roeping die de Here in het vijfde gebod tot hén doet uitgaan. Zij zouden nl. aan deze roeping overeenkomstig het vijfde gebod gebonden blijven 'wanneer de mogelijkheid van herstel aanwezig is'. Wij hebben er in onze Inleiding reeds op gewezen, dat dit strikt genomen een oproep is om de adoptie ongedaan te maken. Uit de wet is ons gebleken, dat herroeping van de adoptie tijdens de minderjarigheid van het kind onmogelijk en tijdens zijn meerderjarigheid slechts gedurende één jaar mogelijk is. Wij nemen uiteraard aan, dat de synode van Hoogeveen in 'zij overweegt ad d 2' geen openlijk verzet tegen de wet vraagt; wenst zij echter wèl, dat een geadopteerd kind van de mogelijkheid om herroeping van de adoptie tijdens het genoemde ene jaar te verkrijgen, gebruik zal maken?

Deze synodale oproep is niet ongevaarlijk en in elk geval onduidelijk. Zij dient te worden teruggenomen. Ter voorkoming van misverstand voegen wij het volgende hier aan toe: Het is ons gebleken, dat ook na adoptie de feitelijke band tussen ouder en kind niet altijd hoeft te zijn doorgesneden. Dat hieruit zowel voor de ouder als voor het geadopteerde kind een roeping kan voortvloeien, ontkennen wij in geen dele. Maar deze roeping kan nooit in mindering gebracht worden op de roeping die het geadopteerde kind overeenkomstig het vijfde gebod jegens zijn nieuwe ouders heeft. In een conflictsituatie b.v. tussen wat zijn

¹⁰² In de Acta g.s. Amersfoort-West 1967 lezen we in het Minderheidsrapport van de predikanten Van Herksen en Van Houdt iets dergelijks: In de Schrift wordt 'deze wijze van adoptie (naar de wet van 1956) niet ... geleerd en (is) er geen enkele schriftuurlijke grond voor te vinden om tot adoptiefouders te spreken met het oog op hun geadopteerde kinderen als over 'hun zaad', a.w., 522.

¹⁰³ Zie voor het Advies van de deputaten Rotterdam-Delfshaven de Acta g.s. Amersfoort-West 1967, pag. 373 e.v. Op het verschil van 'bloedeigen' en 'wettig' kind heeft br. Wiegers in zijn bezwaarschrift gewezen. Terecht schrijft ds. P. Lok, die in Doop en Adoptie, Amsterdam 1970, beklemt, dat het geadopteerde kind door de overheidsmaatregel 'een kind der Christenen' geworden is (art. 56 K.O.) óók: 'Het is onmiskenbaar, dat de adoptie de relatie regelt en vastlegt tussen het geadopteerde kind en zijn adoptiefouders, maar betekent dat, dat er nu ook een relatie ontstaat en geregeld wordt tussen dit geadopteerde kind en onze Verbondsgod? En wordt dit kind, behalve wettig kind van deze gelovige ouders, nu ook een kind Gods, een verbondskind, waarvan de gemeente uit overtuiging kan verklaren: 'dit Uw kind'? Het is duidelijk, dat we hier de kern van het vraagstuk raken ... Zijn de verbondskinderen uitsluitend, en zonder uitzondering, die kinderen die het bloed van gelovige ouders, eventueel grootouders, in de aderen hebben? Is dat de stringente betekenis van het bekende 'U en uw zaad'? Als dat inderdaad vaststaat, is de hele zaak beslist', a.w., 79. De kwestie van de doop wordt dus stellig niet door een overheidsmaatregel beslist'

wettige ouders van hem vragen en zijn natuurlijke moeder van hem zou verlangen moet het duidelijk zijn, dat hij naar het vijfde gebod te doen heeft wat zijn wettige ouders van hem vragen.

4.2. Bezwaren van br H. Wiegers; tegen adoptie

Zoals wij reeds zagen, gaat br. H. Wiegers te Assen in zijn Verzoek nog verder dan het Meerderheidsrapport dat in Hoogeveen gediend heeft. Dit Meerderheidsrapport vertoonde (althans in zijn conclusie) nog enige aarzeling: de wet op de adoptie kan niet zonder meer geaccepteerd worden. Br. Wiegers kent deze aarzeling niet en komt na een uitvoerig betoog tot de conclusie, dat 'het geheel eigen karakter van de 'moderne' adoptie, volgens de Nederlandse wetgeving, in strijd is met de Heilige Schrift'.

Zijn afwijzing van de adoptie beschouwt br. Wiegers als een 'bijdrage voor de discussie', die hij bij de behandeling van de zaken rondom de doop van geadopteerde kinderen nodig acht: nl. het bezien van de gehele problematiek van de adoptie, 'onder toetsing van de betreffende wet aan de 'Heilige Schrift'. Hoewel wij het met het oordeel van br. Wiegers over de adoptiewet-1956 niet eens kunnen zijn, stemmen wij met hem in, dat de doop van geadopteerde kinderen niet goed in bespreking kan komen als ook niet de kwestie die daarvóór ligt aandacht heeft gekregen: Mogen wij gebruik maken van de adoptiewet?

Welke bezwaren heeft br. Wiegers tegen de adoptie in Nederland? Wij gaan voor de bespreking van zijn bezwaren op dezelfde wijze te werk als in 4.1, toen wij het Meerderheidsrapport te Hoogeveen bespraken. Voor het standpunt van br. Wiegers gebruiken wij de afkorting W.

1. W.: De wet op de adoptie noemt adoptiefkinderen 'wettig', maar dat is geen synoniem voor 'bloedeigen'. De in de Nederlandse wetten gebruikte terminologie laat dus tegen wil en dank uitkomen het fictieve karakter van de adoptief-verhouding. Het fictieve karakter blijkt ook uit de dispensatiemogelijkheid voor een huwelijk tussen hen die door adoptie broer en zuster zijn.

Antw.: Br. Wiegers heeft hier juist onderscheiden dan in Hoogeveen gebeurd is (4.1, Conclusie). Maar het ontgaat ons, waarom in de Nederlandse wetten 'tegen wil en dank' het fictieve karakter van de adoptieverhouding op deze wijze uitkomt. Wij hebben reeds gezien, hoe in de voorlichting aan het te adopteren kind juist moet uitkomen, dat het géén bloedeigen kind is. 3.2.5. En nogmaals wijzen wij er op, dat elk 'doen alsof' in de adoptieprocedure gelaakt wordt. 'Tegen wil en dank' veronderstelt krampachtigheid. Maar in een eerlijke voorlichting wordt duidelijk, dat het verschillende zaken zijn, wanneer een kind een natuurlijke moeder, een pleegmoeder of een adoptiefmoeder heeft. Hier wordt niets in krampachtigheid verzwegen, of 'tegen wil en dank' verteld.

Daarom is het ook geheel onjuist te stellen, dat de adoptieverhouding een fictief karakter draagt. Deze verhouding is evenmin fictief als die tussen pleegouders en pleegkind.

Waarom wel hierover - en dan met alle warmte - gesproken en zo moeizaam over adoptiefouders en adoptiefkind?

Uit de dispensatiemogelijkheid voor een huwelijk tussen hen die door adoptie broer en zuster zijn, blijkt niet het fictieve karakter van de adoptieverhouding, maar het begrensde karakter ervan. Het geeft precies de grens aan, die br. W. zo nauwkeurig getrokken heeft (geheel in de geest van de Nederlandse wet) tussen 'wettig' en 'bloed-eigen'.

2. W.: Gods aanneming tot kinderen is juist het omgekeerde van adoptie: Hij verbréékt geen banden, maar herstelt ze.

Antw.: Br. W. keert zich hier tegen het argument dat de deputaten door de g.s. van Rotterdam-Delfshaven benoemd om advies te geven inzake de doop van geadopteerde kinderen, gebruikten, nl. 'dat de kinderen die een levend stuk van de gelovigen zelf zijn, door de gave van de belofte ook adoptief-kinderen van God worden, hoewel zij van hun ouders niets dan onreinheid meekregen, Ps. 51 : 7'.¹⁰⁴ Br. W. stelt daartegenover, dat God in Christus het herscheppingswerk is begonnen en in beginsel ook heeft volbracht. God gééft geen goede verhoudingen, maar geeft ze terug. We moeten eerst weten, dat de grootste schending van de familierechtelijke verhoudingen de zonde is. De grondslag van dat bederf heeft Christus weggenomen. Hij grijpt weer terug naar het begin en zo komt er reformatie van de verhoudingen.

Zonder ons hier over het standpunt van genoemde deputaten uit te laten, menen we dat br. W. uit zijn goede algemene opmerkingen toch een verkeerde conclusie trekt voor het concrete punt van de adoptie. Het is nl. niet zo, dat alle concrete relaties, zoals zij hier op aarde door de zonde zijn aangetast altijd gesaneerd kunnen worden. Het tegendeel kan zelfs het geval zijn. Het volgen van Christus kan b.v. meebrengen, dat zeer essentiële relaties als die tussen 'een man en zijn vader en tussen een dochter en haar moeder en tussen een schoondochter en haar schoonmoeder' verbroken moeten worden. Matth. 10, 35. 37; 19, 29 e.a.p. Uit de oude mensheid, waarbinnen vele relaties tot in eeuwigheid zullen worden afgebroken, groeit een nieuwe

¹⁰⁴ Actu g.s. Amersfoort-West 1967, pag. 381.

mensheid. Het is toch niet zo, dat Christus de (ongetwijfeld) abnormale instituten van ontzetting uit de ouderlijke macht, voogdij en adoptie tijdens deze bedeling met al haar gebrokenheid verbiedt.

3. W.: Wij moeten ons niet het onjuiste dilemma: kinderen-in-nood óf adoptie laten opdringen. Alsof er pas sinds de invoering van de adoptiewet werkelijke betoning van barmhartigheid mogelijk is geworden!

Antw.: Inderdaad is dat geen juist dilemma. Wie een kind niet laat adopteren of zelf adopteert, laat daarom dit kind nog niet in nood verkeren. En werkelijke betoning van barmhartigheid was er ook vóór 1956. Maar br. W. moet aantonen, dat men wel allerlei maatregelen van barmhartigheid mag en moet nemen, zoals plaatsing van een kind in een pleeggezin, voogdijschap voor de pleegouders e.d. en dan niet tot volledige zekerstelling mag komen van een blijvende en wettelijk erkende plaats van het kind in een dergelijk gezin. Er is geen dilemma: kinderen-in-nood óf adoptie: maar er is óók geen dilemma: barmhartigheidsbetoon óf adoptie. Hier geldt geen of-of, maar hier kan gelden (en dus niet: moet gelden!) en-en.

4. W.: Het uitgangspunt van de 'moderne' adoptie is verkeerd. Wat heeft men als norm gehanteerd? Minister Donker bracht het als volgt onder woorden: 'de wenselijkheid van de adoptiemogelijkheid beantwoordt aan een bestaande rechtsovertuiging van de overgrote meerderheid van ons volk'. Zo wordt de zaak op zijn kop gezet. Want wie de Heilige Schrift als norm aanneemt, weet dat feitelijke gegevens, ook een rechtsovertuiging van een volksdeel, nooit normatief zijn. We moeten bij ons handelen er wel rekening mee houden, ons realiseren wat en hoe de situatie is, maar daarbij zijn we aangewezen op de van God gestelde normen, die bevelen.

Antw.: Waarschijnlijk zou br. W. minder bezwaar tegen de redenering van minister Donker gemaakt hebben, wanneer hij adoptie als goede maatregel kon aanvaarden. Want dan zou hij eerder begrepen hebben wat minister Donker hier bedoelde te zeggen:

Ook een goede maatregel (die de adoptie volgens zijn overtuiging was) kan pas ingevoerd worden, wanneer zij niet op bezwaren stuit bij de meerderheid van het volk. Dat is in de kerk reeds vaak niet mogelijk (helaas), laat staan in een volk. Uiteraard zijn wij het met br. W. eens, dat een verkeerde maatregel niet moet worden ingevoerd met het argument, dat de 'overgrote meerderheid van ons volk' er vóór is, b.v. abortus of euthanasie. Maar hier treft de kritiek van br. W. alleen maar doel als hij bewezen heeft wat nog te bewijzen is: dat adoptie van God geoordeeld is.

5. W.: Niet het geheel van de familierechtelijke verhoudingen rondom het kind wordt in de beschouwing van de adoptie betrokken, maar één aspect. Dit is een onjuiste stellingname. De Heilige Schrift leert ons, dat we moeten streven naar herstel van het geheel der geschonden verhoudingen c.q. dat we rekening moeten houden met de 'belangen' van alle partijen, ook als de verhoudingen volkomen verstoord zijn. Ook de belangen van de zondige ouders (al erkennen ze die zelf niet) moeten we in de zaak betrekken.

Antw.: Wij hebben reeds gezien, dat het in de Nederlandse kinderbescherming geen vanzelfsprekende zaak is, dat ongehuwde moeders (en in 95 % van de adoptiegevallen hebben wij met haar te maken) haar kinderen afstaan, 3.2.2; 3.2.6; 4.1.4. Er wordt wel degelijk met de belangen van alle partijen gerekend. Maar áls het kind eenmaal jaren in een pleeggezin is opgenomen en de 'natuurlijke' banden levenloos zijn geworden of als rudimentair zijn aan te merken, moet ook niemand 'banden' fingéren (over fictie gesproken!) die er niet meer zijn, of die alleen nog geschapen kunnen worden ten kóste van het kind (en zijn pleegouders). 'Belangen' moeten zeker worden afgewogen; maar men moet aan het eind van een procedure (de adoptie) niet doen alsof men nog aan het begin staat (bij de moeder blijven óf plaatsing in een pleeggezin?). Inderdaad leert de Schrift, dat we moeten streven naar herstel van de geschonden verhoudingen; maar de Schrift leert ons ook over de verwoestende werking van de zonde, waardoor in deze bedeling veel onhersteld blijft. En dan eist de barmhartigheid, dat wij het hulpeloze kind niet het slachtoffer laten worden van theorieën, die met de schrijnende werkelijkheid van de zondemacht niet of te weinig rekening houden. B.v. door de jaren die het kind, als gevolg van een gebroken verhouding, in een pleeggezin heeft doorgebracht, niet doorgaans beslissend te achten voor een blijvende plaatsing in zo'n gezin.

6. W.: De verschillende meer of minder ver gaande beperkingen om een kind uit zijn pleeggezin vandaan te kunnen halen namen niet weg, aldus de Minister, dat rechtens een kans bleef bestaan dat het kind het pleeggezin weer moest verlaten. Maar mogen wij daartegen bezwaar hebben? Zo ja, waarom dan geen overheidsingrijpen gepropageerd in al die gevallen, waarin ouders fouten in hun opvoeding, hun bejegening van hun kinderen begaan, zonder dat daarop nu een ingrijpen van overheidszijde mogelijk is?¹⁰⁵

Antw.: Na alles wat wij - met name in 4.1.2; 4.1.5 en 4.1.7 - daarover reeds gezegd hebben, willen wij op de

¹⁰⁵ Minister Donker stelde zijn hier geformuleerde mening in de Memorie van Toelichting d.d. 12 juli 1954.

eerste vraag van br. W. antwoorden met een ervaring, die mr. Stempels in zijn reeds eerder geciteerde boekje *Adoptie* vermeldt. Hij had eens een vrouwelijke advokaat met jarenlange praktijk horen zeggen: 'In zo'n geval (waarin de moeder haar kind terugeist) zal de pleegouderliefde haar hoogste vorm bereiken, als het pleegouderpaar inziet, dat het kind aan zijn eigen moeder moet worden gegeven'. Tegenover deze stelling kan men - aldus mr. Stempels - met evenveel recht poneren: 'In zo'n geval zal de moederliefde haar hoogste vorm bereiken, als de moeder inziet, dat voor haar kind niets beter zal zijn dan het te laten waar het is'.¹⁰⁶

Wat de tweede vraag betreft: Br. W. kan niet in ernst volhouden wat hij hier anderen als 'konsekwentie' wil laten beweren. De overheid grijpt niet in, wanneer ouders 'fouten' maken. Zij grijpt wel in, wanneer ouders hun kinderen mishandelen of verwaarlozen. De overheid grijpt niet in, wanneer een ongehuwde moeder door een 'fout' haar kind gekregen heeft. Zij grijpt wel in, wanneer deze ongehuwde moeder haar kind niet zelf gaat verzorgen, waarbij deze ongehuwde moeder goed onder ogen gebracht wordt, dat haar beslissing om van het kind afstand te doen vérstrekkende konsekwenties kan hebben.

7. W.: Wanneer wij adoptie goed zouden keuren, hoe moeten we dan in het geval van huwelijk tussen 'broer' en 'zuster' tegenover handhaving van het zevende gebod staan? Geldt dit niet voor adoptiefkinderen in een dergelijke situatie? Moet dit aan die kinderen van te voren gezegd worden? Zo zijn er meer vragen te stellen, bijv. inzake de gehoorzaamheid aan het vijfde gebod, wanneer een meerderjarig kind herroeping aanvraagt.

Antw.: Het onderscheid tussen 'wettig' en 'bloedeigen' is aan br. W. bekend en geeft antwoord op zijn eerste vraag. Déze broeder en zuster plegen geen bloedschande, zoals en de Schrift en de Nederlandse wet die veroordeelt, wanneer zij - al blijft het een hoge uitzondering, omdat dispensatie van de kroon vereist is - met elkaar trouwen. Wij behoeven niet te herhalen wat over de voorlichting aan het kind (in dit geval op latere leeftijd) die eerlijk dient te zijn over zijn werkelijke afkomst, reeds is opgemerkt. Het zevende gebod wordt niet geschonden door een huwelijk tussen hen die door adoptie broeder en zuster zijn, althans niet geschonden op bloedschennige wijze. Ten aanzien van het vijfde gebod en de herroeping van de adoptie valt op te merken, dat zich een situatie laat denken waarin een geadopteerde met volledige instemming van de ouders die hem geadopteerd hebben de weg terug naar zijn moeder gaat, zónder dat dit uit een conflict met genoemde ouders voortkomt dat hen in strijd brengt met het vijfde gebod, Wij herhalen, dat zich sinds 1956 geen herroepingsgeval heeft voorgedaan, 3.2.12, en het daarom vrij vruchteloos genoemd moet worden zich gevallen in te denken die een conflict met het vijfde gebod meebrengen.

8. W.: Bij de behandeling van het wetsontwerp is gesteld, dat bij het instituut van adoptie het belang van de adoptiefkinderen dient te praevaleren boven dat van de adoptiefouders. Wat zijn volgens de Schrift belangen van adoptiefouders? Het is een vraag die we niet zo mogen stellen. Dat blijkt uit het feit dat hier belangen tegenover elkaar worden afgewogen, terwijl de Schrift normen stelt waaraan we ons hebben te onderwerpen. Wie spreekt van het afwegen van belangen gaat uit van een verkeerde probleemstelling.

Antw.: Br. W. zal niet bedoelen dat afwegen van belangen in het algemeen foutief is (zie 4.2.4 waarin hij stelt, dat er rekening moet worden gehouden met de 'belangen' van alle partijen). Zijn bezwaar richt zich kennelijk tegen het spreken over belangen van adoptiefouders. Zijn vraag: 'Wat zijn volgens de Schrift belangen van adoptiefouders?' snijdt geen hout, omdat de Schrift geen wetboek is waaruit wij allerlei bepalingen kunnen opdiepen voor b.v. de 'belangen' van voogden, pleegouders en adoptiefouders. De Schrift stelt inderdaad normen. Een norm is b.v., dat wij barmhartigheid moeten betrachten, die o.m. vandaag gestalte kan krijgen in het pleeg- of adoptiefouderschap. En pleeg- of adoptiefouders mogen dan vragen om rechtszekerheid voor het blijvend uitoefenen van hun taak.

Overigens dienen wij nooit geïsoleerd over de belangen van de adoptiefouders te spreken. Adoptie is een maatregel van kindbescherming, waarin het belang van het kind centraal staat, 3.2.2. Voor de belangen der pleegouders, die aan de belangen van het kind vastgekoppeld zijn, verwijzen wij naar 3.2.10 en 4.1.2.

9. W.: Ds. J. Kapteyn heeft destijds over het kinderloze gezin geschreven. Is wat hij schreef nu achterhaald vanwege de nieuwe 'mogelijkheden' die we hebben in het adoptie-instituut? 'Mogelijkheden' die de Schrift destijds niet kende. Behoeven we sinds 1956 niet meer te rusten in het welbehagen Gods omdat we 'wijzer zijn geworden en nieuwe oplossingen kennen'?¹⁰⁷

Antw.: Br. W. raakt hier een teer punt aan. Moeten kinderloze ouders niet berusten in het welbehagen Gods? Kinderloosheid brengt groot verdriet en hunkert naar vervulling, Gen. 30: 1; 1 Sam. 1; 6v. In zijn wijsheid schenkt de Here deze in veel gebeden afgesmeekte vervulling menigmaal niet. En dan getuigt het van geloofskracht, wanneer in en na veel strijd het welbehagen Gods blijmoedig aanvaard wordt.

¹⁰⁶ Stempels, a.w., 30.

¹⁰⁷ Het opstel van J. Kapteyn: Het kinderloze gezin, komt voor in: *Gij en uw huis*, Goes 1941, 205-220.

De Schrift zegt nergens, dat het zeer menselijk verlangen om kinderen te verzorgen en op te voeden, geen gestalte mag ontvangen in het pleegvader- en -moederschap. Dat is alle eeuwen vóór 1956 gebeurd, in een barmhartigheidsbetoon, waarin helpen-in-nood van het kind harmonieus verbonden mocht worden met vulling-van-leege bij de pleegouders. En dan is het een kleine stap van een blijvend pleegouderschap naar het adoptiefouderschap. Wie het eerste een rusten in Gods welbehagen zou willen noemen en het tweede gaat kwalificeren als 'wijzer' zijn dan God, sluit zijn ogen voor de werkelijkheid. Is adoptie aanvaardbaar, dan mogen ouders daarvan gebruik maken en is het argument dat deze ouders - wat adoptie betreft - vóór 1956 in Gods welbehagen moesten berusten, niet ter zake doende. Vóór 1956 waren veel operaties die nu worden uitgevoerd niet mogelijk en moesten velen blijmoedig aanvaarden, dat de dag van hun dood nabij was. Thans maken anderen even blijmoedig van deze operaties gebruik, God dankend dat het Hem behaagt dergelijke levensreddende mogelijkheden te schenken.

10. W.: Bij het overwegen van een adoptieverzoek moet aan de godsdienstige overtuiging van alle bij de adoptie betrokken partijen betekenis worden gehecht, is in de Memorie van Antwoord d.d. april 1955 verklaard. Dit betekent, dat gereformeerden slechts verbondskinderen zouden mogen adopteren. Een dergelijke gedragslijn zou in overeenstemming zijn met de gedachten die aan de wet ten grondslag liggen en met de jurisprudentie van de wet. Dit betekent in feite, dat er voor ons geen problemen zouden bestaan inzake de vraag: 'Mogen wettig geadopteerde kinderen gedoopt worden?' Want gereformeerden zouden in feite alleen maar verbondskinderen mogen adopteren, willen ze niet in strijd handelen met de betekenis van de wet. Zou dit de gedragslijn zijn in de gereformeerde kerken, dan zouden we in geval van adoptie te maken hebben met ouders die aan te spreken zijn op hun eigen doop, dus op het gehoorzamen van de Schrift ten aanzien van hun taak tegenover hun bloedeigen kinderen. Op die taak hebben we ze te wijzen, en daarom mogen we de mogelijkheid tot bekering niet in de weg staan door er aan mee te werken de bloedband rechtens op te heffen.

Antw. Br. W. stelt de kwestie hier te eenvoudig voor. In de eerste plaats zijn er veel adopties van buitenlandse kinderen (bv. vanuit Korea) waarvoor de redenering van br. W. in elk geval niet opgaat. Verder hebben de biologische ouders het recht hun wensen met betrekking tot de plaatsing van het kind naar voren te brengen en, indien zij dit willen, mee te beslissen over de keuze van de adoptiefouders.¹⁰⁸ Deze gedragslijn bij de plaatsing kán er toe leiden, dat een kind dat geen gelovige ouders heeft tóch in een gereformeerd gezin geplaatst wordt. Hier is dan geen strijd met de betekenis van de wet aanwezig. Zie 3.2.7, waar o.a. op art. 302.2 B.W. wordt gewezen. De formulering van dit wetsartikel is vrij ruim: De rechter let op de godsdienstige gezindheid van de minderjarige en van het gezin waartoe deze behoort. Als b.v. een ongehuwde moeder haar kind nadrukkelijk in een bepaald gereformeerd gezin geplaatst wil zien, zal de rechter later de voogdij aan deze gereformeerde pleegouders niet onthouden op grond van het verschil in godsdienst tussen natuurlijke moeder en pleegouders.

Voor de kwestie van de 'bekering' verwijzen wij naar 4.1.5. Bekering, zo zagen wij, brengt lang niet altijd herstel van vroegere verhoudingen mee. Zij is een zaak van het hart. En men moet voor de 'mogelijkheid van bekering' waarover br. W. spreekt, het kind niet als lokmiddel gebruiken.

11. W.: De normen zijn sinds de invoering van de adoptiewet al verschoven. De invoering van het adoptie-instituut is het begin geweest van een nieuwe ontwikkeling. Zonde baart zonde. Adoptie wordt steeds meer gezien als een mogelijkheid om het probleem van het kinderloze huwelijk op te lossen, naast de mogelijkheid van kunstmatige bevruchting. Het is een betreuenswaardige zaak, dat in onze kring zo gemakkelijk gewezen wordt op de 'mogelijkheden' van de adoptiewet, met voorbijgaan aan andere, schriftuurlijke alternatieven. De discussie in het 'Nederlands Dagblad' over het dilemma 'Abortus en adoptie' (d.d. 8 en 9 februari 1972) is er een bewijs van.

Antw.: Br. W. besteedt een groot deel van zijn Verzoek aan een tekening van ontwikkelingen die zich sinds 1956 hebben voorgedaan. Ongeveer een derde deel van zijn uitvoerig Verzoek is met gegevens daarover gevuld. Hij citeert uitvoerig uit het Rapport-Wiarda,¹⁰⁹ wijst verder op het tijdschrift *Metamedica*, waarvan een nummer geheel gewijd werd aan het onderwerp adoptie¹¹⁰ en op het boek van J. Rabach: *Kunstmatige bevruchting en adoptie*.¹¹¹ In dit gedeelte van zijn geschrift zegt br. W. veel dingen waarmee wij van harte instemmen. Er tekent zich inderdaad een ontwikkeling af op zedelijk gebied in Nederland, die ook ons met zorg vervult. Alleen, br. W. blijft in gebreke aan te tonen, dat deze ontwikkeling wel moest volgen op de invoering van de adoptie in 1956. Dat bewéért hij wel (zonde baart zonde), maar bewijzen kan hij dat niet.

¹⁰⁸ Adoptievoorbereiding, Normen en Richtlijnen, Rapport Werkgroep F.I.O.M., 1971, norm 25.

¹⁰⁹ Zie onze noot 8

¹¹⁰ Adoptie, *Metamedica*, Jg. 50, maart 1971

¹¹¹ Aula nr. 1010, Utrecht-Antwerpen 1972.

Het is evenmin vol te houden als wanneer iemand zou beweren, dat de huidige zedeloosheid in Nederland een gevolg is van de zedelijkheidswetgeving zoals deze in 1956 hier te lande van kracht was. Die zedeloosheid gaat daar juist tegenin en wenst een andere zedelijkheidswetgeving. Zo kan het ook best zijn, dat velen de adoptiemogelijkheden willen verruimen op een wijze, die aan de grondslagen van huwelijk en gezin tornt, zodat wij bij een ingrijpende wijziging van deze wet een duidelijk neen zouden moeten laten horen.

Onbillijk is de kritiek van br. W. op enkele artikelen in het Nederlands Dagblad onder de titel Abortus en adoptie.¹¹² In deze artikelen wijst de schrijver in het geheel niet gemakkelijk op de mogelijkheden van de adoptiewet met voorbijgaan aan andere, schriftuurlijke alternatieven, zoals br. W. beweert. Eén citaat uit het tweede artikel moge dit aantonen: 'Laat men allereerst toch de a.s. moeder op haar verantwoordelijkheid wijzen en proberen haar zo ver te brengen dat zij haar kind houdt. Vaak blijkt er dan veel mogelijk! Maar als zij beslist niet wil, dan is een beroep op de adoptiewet altijd nog beter dan toepassing van de gruwelijke abortuspraktijken die straks gelegaliseerd dreigen te worden'.

CONCLUSIE. Ook de argumenten die br. Wiegers tegen de wet op de adoptie heeft aangevoerd, bewijzen allerm minst dat wij in deze wet te maken hebben met een produkt van modernistische ideeën, waartegen wij om Gods wil neen moeten zeggen.

5. Eigen oordeel

1. Op grond van het voorafgaande menen wij, dat niet is aangetoond dat de wet op de adoptie strijdig is met Gods Woord. Wij formuleren deze conclusie opzettelijk negatief, omdat daarmee het belangrijkste gezegd is dat de synode van Hattem ten aanzien van de adoptiewet kan uitspreken.

Het gaat er immers niet om, dat de synode voor deze wet een 'cijfer' geeft. Zij is niet geroepen de goede kwaliteiten van genoemde wet breed uit te meten, evenmin als het haar taak is de overige wetten van het koninkrijk der Nederlanden aan een onderzoek te onderwerpen en deze wetten te taxeren. Zij heeft met de vraag te maken, of het van God verboden is voor leden van de gereformeerde kerken een kind te adopteren. En daarop moet het antwoord ontkennend luiden.

In de adoptiewet worden de 'natuurlijke' banden niet geminacht, wanneer de vanuit het werk der kinderbescherming nieuw gelegde banden - noodzakelijk geworden door de gebrokenheid van het leven - juridisch worden bevestigd. Wij leven nog niet op de nieuwe aarde waarin alle verhoudingen gaaf zijn; wij leven ook niet binnen een volk en in een wereld die zich door Gods Woord zó laat zeggen dat een ieder de ander tot een hand en een voet is en altijd hulp kan worden geboden zónder de ingrijpende maatregel die het scheidingbrengen tussen kinderen hun natuurlijke ouders altijd is. Hoe vaak ontbreekt het trouwens zelfs binnen de kerk aan het goede klimaat wegens de houding van de ongehuwde moeder én die van haar omgeving om scheiding van moeder en kind te voorkomen!

2. Wij beseffen, dat in de toepassing van de adoptiewet vele ingrijpende fouten gemaakt kunnen worden. Ook een goede wet kan verkeerd gebruikt worden. Is er altijd het uiterste gedaan om de ingreep van de scheiding van ouders en kinderen te voorkomen? Werd niet dikwijls áángewerkt op het afstand doen van een kind als de gemakkelijkste weg om zich veel schande en misère te besparen? Er kunnen voorbeelden aangehaald worden van ongehuwde moeders, die tegen hun wil maar onder pressie van hun familie een kind afstonden, 3.2.6. Elke plaatsing van een kind, of de gesprekken die daartoe geleid hebben nu gemakkelijk of moeizaam verliepen, is een tere zaak. Daarvan dienen de leden van Christus' gemeente die het besluit opvatten een kind in hun huis op te nemen goed doordrongen te zijn. Zij kunnen niet volstaan met onmiddellijk te accepteren wat hun aangeboden wordt. Een dergelijke houding wordt overigens bij de instanties die zich met de plaatsing van een kind bezig houden ook niet gewaardeerd. Aspirant-adoptiefouders, zo lezen wij, hebben vóór de opname van het kind recht op relevante informatie omtrent de gezondheid en de voorgeschiedenis van het kind. En dat wordt noodzakelijk geacht o.m. om voor deze adspirant-adoptiefouders een verantwoorde beslissing mogelijk te maken; om bij de aspirant-adoptiefouders begrip voor deze voorgeschiedenis te kweken en om hen in staat te stellen te zijner tijd het kind verantwoord te kunnen inlichten over zijn afkomst.¹¹³

Uiteraard is het de a.s. pleegouders niet mogelijk zich als maatschappelijke werkers op te werpen en een zelfstandig onderzoek in te stellen. Het vertrouwen in de nauwgezetheid van de arbeid die de daartoe bevoegde instanties hebben verricht en in de eerlijkheid van de rapportage daarover is onmisbaar. Maar dit vertrouwen mag in een grondige navraag beproefd worden. Het is immers geen geringe beslissing die hier moet vallen.

¹¹² Een tweetal hoofdartikelen van P. Jongeling.

¹¹³ Adoptievoorbereiding, norm 26.

Ook de kerk heeft hier een taak. Maar wel anders dan de raad van de gereformeerde kerk te Enschede-Oost zich in zijn schrijven aan de generale synode van Amersfoort-West heeft ingedacht. Genoemde kerkeraad schreef nl. aan de synode, 'dat er onder de vigueur van de adoptiewet van 1956 ongeoorloofde adopties plaatsvinden, welke door deze wet dan gelegaliseerd worden'. Daarom drong de kerkeraad te Enschede-Oost er bij de synode op aan 'dat de generale synode in haar besluit over deze zaak opneeme een bepaling, dat de kerkeraden zullen hebben te onderzoeken op welke wijze adoptie is totstand gekomen. Toelating tot de H. Doop is volgens de kerkeraad alleen dan voor geadopteerde kinderen mogelijk, indien de adoptie op een voor de HERE verantwoorde wijze heeft plaatsgevonden.¹¹⁴

Tegen een dergelijke bepaling zijn twee bezwaren aan te voeren. In de eerste plaats is het irreëel om te veronderstellen, dat een kerkeraad nadat de adoptie heeft plaatsgevonden nog een 'onderzoek' kan instellen naar de wijze waarop de adoptie heeft plaatsgevonden. De kerkeraad van Enschede-Oost zal met dit 'onderzoek' wel niet bedoelen, dat nagegaan moet worden of de regels der wet op de adoptie in acht genomen zijn. Daaraan behoeven we in een rechtsstaat niet bij voorbaat te twijfelen. Maar wenst de kerkeraad daaráchter terug te gaan om te onderzoeken of het betreffende kind terecht of ten onrechte van zijn ouder(s) gescheiden is, dan jaagt hij een illusie na. Welke instantie verschaft daarvoor aan een kerkeraad de gegevens? ! Een kerkeraad heeft niet de mogelijkheid en ook niet de roeping hier te keuren. Maar wel - en dat merken wij in de tweede plaats op - ligt er voor hem een taak om a.s. pleeg- en adoptiefouders te begeleiden. En dat element missen wij in het verzoek van Enschede-Oost. Dit verzoek verplaatst de roeping van een kerkeraad naar het eind, terwijl het beslissend stadium veelal juist in het begin ligt. Dáár is pastoraal advies (en eventueel vermaan) nodig. Hoeveel steun kan er niet aan kinderloze echtparen gegeven worden door openhartig over de nood, die in veel gevallen met de kinderloosheid meekomt, te spreken. En hoe bemoedigend kan de kritische begeleiding zijn voor die echtparen die na rechte zelfbeproeving voor het aangezicht des Heren besloten hebben zich als aspirant-pleegouders of -adoptiefouders beschikbaar te stellen: Als de kerkeraad pas aan het eind van een lange weg zich komt melden ter controle komt hij te laat. Maar daarvóór, en met name aan het begin, van de weg ligt er een duidelijke taak. Overigens niet alleen met betrekking tot (a.s.) pleeg- en adoptiefouders, maar ook ten aanzien van de in eigen kring voorkomende (a.s.) ongehuwde moeders, die met hun zonde en nood op de weg der kerk nimmer in de kou mogen blijven staan.

4. Wij schreven over de rechte zelfbeproeving voor het aangezicht des Heren bij hen aan wie de zegen om eigen kinderen te ontvangen werd onthouden. Dat dient de inzet te zijn van alle activiteiten die eventueel worden ontplooid om pleegmoeder en pleegvader te worden: Moeten wij aanvaarden wat de Here thans over ons brengt (kinderloosheid) voor heel de duur van ons huwelijk of mogen wij de gelegenheid die ons geboden wordt een kind te verzorgen en groot te brengen uit Zijn hand aanvaarden? Verscheidene echtparen onder ons hebben deze gelegenheid aangegrepen en belijdenis van hun geloof in Gods voorzienige leiding afgelegd, toen zij in hun advertenties, die de aanwezigheid van een pleegkind publiek maakten, spraken van grote dankbaarheid jegens de Here die aan hen de zorg voor dit kind had toevertrouwd.

Dat is geen stichtelijke franje aan een toch 'eigenlijk' onstichtelijke zaak. Maar het is een belijdenis die doet denken aan wat het Huwelijksformulier zegt over een ieder aan wie de Here nog heden ten dage zijn huisvrouw *als met zijn hand* toebrengt'. Dat wordt gezegd van twee mensen, die als een gave uit Gods hand ontvangen waarvoor zij ook zelf gewerkt hebben. Dezelfde diepe dankbaarheid kan er bij pleegouders zijn, die het ouderschap gezocht hebben en wat zij vonden als een groot geschenk uit Gods hand aanvaardden. Dan behoeft men waarlijk niet alleen van het welbehage Gods te spreken voor het geval kinderloze huwelijken kinderloos blijven, maar kan met evenveel overtuiging het welbehagen Gods beleden werden wanneer het Hem belijft kinderen langs de wegen van kinderbescherming te geven.

5. Deze belijdenis bewaart ons voor krampachtige conclusies als zou door een overheidsbeslissing (adoptie) het geadopteerde kind binnen de kring van het verbond automatisch zijn opgenomen en daarom het teken van de doop moeten ontvangen. Inderdaad heeft br. J. van Egmond in zijn bezwaarschrift tegen de doop voor geadopteerde kinderen terecht gesteld, dat niet de rechter maar de

¹¹⁴ Aangehaald in Acta g.s. Amersfoort-West, pag. 508 (in het rapport van commissie II, die het rapport van de deputaten, genoemd in noot 61, moest onderzoeken. Ook in het Minderheidsrapport van de predikanten Van Herksen en Van Houdt wordt op de brief van Enschede-Oost gewezen, a.w., 518. 526

Here bepaalt wie in Zijn verbond zullen worden opgenomen.¹¹⁵

Gelovige ouders die de doop voor hun wettig geadopteerde kind aanvragen zullen dat ook belijden. Zij zullen juist opmerken, dat de rechter slechts bevestigt wat de Hére heeft gewrocht: deze band tussen dit kind en deze pleegouders. Ook hier is de parallel met een huwelijkssluiting aanwezig: wat de hand des Heren heeft samengebracht ontvangt bezegeling op het gemeentehuis.

6. Wij hebben onze bespreking gericht op de adoptie van Nederlandse kinderen zoals ook het Meerderheidsrapport te Hoogeveen en het Verzoek van br. Wiegers alleen daarover spreken. Voor de adoptie van buitenlandse kinderen ligt de situatie overigens niet principieel anders dan met de adoptie van Nederlandse kinderen.

Duidelijker is in veel gevallen de onmacht in plaats van de onwil hij de ongehuwde buitenlandse moeder die haar kind afstaat. Wij denken hier m.n. aan de kinderen uit Griekenland, Libanon en Korea. In Korea b. v. vallen de vondelingen, de kinderen van ongehuwde moeders en kinderen die geboren zijn uit een relatie met een militair van het V.S.-leger buiten elk familie systeem. Deze 'outcasts' komen of in een weeshuis, of via adoptie bij een echtpaar in Korea of in het buitenland terecht.¹¹⁶

Duidelijker is ook de definitieve breuk vanaf het eerste moment tussen moeder en kind. Herstel van deze band laat zich nauwelijks denken en adoptie van het kind ligt daarom meer voor de hand dan bij Nederlandse kinderen.

De adoptieprocedure neemt minstens zoveel tijd in beslag als voor een Nederlands kind. Ook al is een kind door een echtpaar waar ook ter wereld geadopteerd, toch is het naar Nederlands recht een pleegkind. De buitenlandse adopties worden nl. in Nederland (nog) niet erkend. In ons land moet nogmaals een adoptieprocedure volgen, waarvoor ook de regel, dat het kind minstens twee jaar door de adoptanten moet zijn verzorgd en opgevoed, 3.2.7, van kracht is.¹¹⁷

Mocht de synode van Hattem besluiten de doop van geadopteerde kinderen toe te staan, dan mag ook van gemeenteleden, die voor een buitenlands pleegkind de doop aanvragen, verwacht worden dat zij dit niet doen vóór het kind in Nederland geadopteerd is - dus na verloop van enkele jaren. De doop is immers een ingrijpende gebeurtenis: het kind verkeerde eertijds niet in de kring van het verbond. Dan mag door een kerkeraad ook tijd gevraagd worden om de kennelijke leiding des Heren op te merken, zoals wij daar-over 5.4-5.6 geschreven hebben. En dan is ook hier de rechterlijke beslissing, waarin juridisch bezegeld wordt wat feitelijk gegroeid is, het juiste moment om de doop aan te vragen.

¹¹⁵ zie zijn artikel in Woord en Wetenschap, Mededelingen van; de Stichting voor Geref. Wetensch. Arbeid 4^e jrg. (februari. 1972), pag. 4

¹¹⁶ Zie voor de buitenlandse adoptie: Wij willen een 'buitenlands' kind, uitgave Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen, Koekange, april 1972. Voor de situatie in Korea: Na een lange reis, studie van Hi Taik Kim en Elaine Reis, uitgave Stichting voor Interlandelijke Adoptie, Den Haag, juni 1970. De titels van boekjes als: 'Wij willen een kind', 'Wij willen een buitenlands kind' verraden reeds, dat wij ons met deze boekjes in een ander klimaat bevinden dan door ons in 5.2-5.6 getekend is.

¹¹⁷ Goudsmit, a.w., 170vv.

BIJLAGE 21

(Acta artt. 77, 99 en 107)

TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN DE HEIDELBERGSE CATECHISMUS

ZONDAG 1

Vraag 1: Wat is uw enige troost in leven en sterven?

Antwoord: Mijn enige troost is dat ik met lichaam en ziel, in leven en sterven, het eigendom ben. niet van mijzelf, maar van mijn trouwe Heiland Jezus Christus. Want Hij heeft met zijn kostbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit al de heerschappij van de duivel verlost. Hij bewaart mij nu zó, dat zonder de wil van mijn hemelse Vader geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja zelfs, dat alles mij dienen moet tot mijn heil. Hij verzekert mij daarom ook door zijn Heilige Geest van het eeuwige leven en maakt mij van harte gewillig en bereid om voortaan voor Hem te leven.

Vraag 2: Wat moet u weten om in deze troost zalig te leven en te sterven?

Antwoord: Ten eerste hoe groot mijn zonden en ellende zijn.
Ten tweede hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost word.
Ten derde hoe ik God voor zo'n verlossing dankbaar moet zijn.

HET EERSTE DEEL

Onze ellende

ZONDAG 2

Vraag 3: Waaruit kent u uw ellende?

Antwoord: Ik ken mijn ellende uit de wet van God.

Vraag 4: Wat eist God in zijn wet van ons?

Antwoord: Dat leert Christus ons in een samenvatting, Matth. 22: 37-40:
Gij zult de Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand.
Dit is het grote en eerste gebod.
Het tweede, daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten.

Vraag 5: Kunt u dit alles volkomen houden?

Antwoord: Neen, want ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten.

ZONDAG 3

Vraag 6: Heeft God de mens dan zo slecht en verkeerd geschapen?

Antwoord: Neen, God heeft de mens goed en naar zijn beeld geschapen, dat wil zeggen: in ware gerechtigheid en heiligheid, opdat hij God, zijn Schepper, naar waarheid kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou, om Hem te loven en te prijzen.

Vraag 7: Waaruit komt deze verdorven aard van de mens dan voort?

Antwoord: Uit de val en de ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders, Adam en Eva in het paradijs: want daar is onze natuur zo verdorven. dat wij allen in zonde, ontvangen en geboren worden.

Vraag 8: Maar zijn wij zo verdorven, dat wij geheel onbekwaam zijn tot iets goeds en geneigd tot alle kwaad?

Antwoord: Ja, behalve wanneer wij door de Geest van God wedergeboren worden.

ZONDAG 4

Vraag 9: Doet God de mens dan geen onrecht, dat Hij in zijn wet van hem eist wat hij

- niet doen kan?
- Antwoord: Neen, want God heeft de mens zo geschapen dat hij dit kon doen. Maar de mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen, op ingeven van de duivel, door moedwillige ongehoorzaamheid, van deze gaven beroofd.
- Vraag 10: Wil God zo'n ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?
- Antwoord: Volstrekt niet, maar God vertoort zich verschrikkelijk, zowel over de zonde die ons is aangeboren als over de zonden die wij doen. Hij wil die dan ook door een rechtvaardig oordeel in tijd en eeuwigheid straffen. Hij heeft immers gezegd: Vervloekt is een ieder, die zich niet houdt aan alles, wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen; Galaten 3: 10.
- Vraag 11: Maar God is toch ook barmhartig?
- Antwoord: God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig. Daarom eist zijn gerechtigheid dat de zonde, die tegen de allerhoogste majesteit van God gedaan is, ook met de zwaarste, dat is met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft wordt.

HET TWEEDE DEEL

Onze verlossing

ZONDAG 5

- Vraag 12: Wij hebben dus naar Gods rechtvaardig oordeel in tijd en eeuwigheid straf verdiend. Hoe kunnen wij aan deze straf ontkomen en weer in genade aangenomen worden?
- Antwoord: God wil dat aan zijn gerechtigheid wordt voldaan. Daarom moeten wij aan die gerechtigheid òf zelf òf door een ander volkomen betalen.
- Vraag 13: Kunnen wij zelf betalen?
- Antwoord: Op geen enkele manier, maar wij maken juist de schuld elke dag groter.
- Vraag 14: Kan een schepsel, dat enkel schepsel is, voor ons betalen?
- Antwoord: Neen, want ten eerste wil God geen ander schepsel straffen voor de schuld die de mens gemaakt heeft; ten tweede kan ook geen schepsel, dat enkel schepsel is, de last van de eeuwige toorn van God tegen de zonde dragen en andere schepselen daarvan verlossen.
- Vraag 15: Wat moeten wij dan voor een Middelaar en Verlosser zoeken?
- Antwoord: Hij moet een waarachtig en rechtvaardig mens zijn en toch sterker dan alle schepselen, dat wil zeggen: Hij moet tegelijk waarachtig God zijn.

ZONDAG 6

- Vraag 16: Waarom moet de Middelaar een waarachtig en rechtvaardig mens zijn?
- Antwoord: Omdat Gods gerechtigheid eist, dat de menselijke natuur, die gezondigd heeft, ook voor de zonde betaalt, en omdat de mens die zelf zondaar is niet voor anderen kan betalen.
- Vraag 17: Waarom moet de Middelaar tegelijk waarachtig God zijn?
- Antwoord: Om uit kracht van zijn godheid de last van Gods toorn aan zijn menselijke natuur te kunnen dragen en ons de gerechtigheid en het leven te kunnen verwerven en teruggeven.
- Vraag 18: Wie is dan deze Middelaar, die waarachtig God en tegelijk een waarachtig en rechtvaardig mens is?
- Antwoord: Onze Here Jezus Christus, die ons door God geschonken is tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiliging en een volkomen verlossing.
- Vraag 19: Waaruit weet u dat?
- Antwoord: Uit het heilig evangelie. God heeft dat zelf eerst in het paradijs geopenbaard. Daarna heeft Hij het door de heilige aartsvaders en profeten laten

verkondigen en door de offers en andere ceremoniën van de wet laten afschaduwen. Tenslotte heeft Hij het door zijn eniggeboren Zoon vervuld.

ZONDAG 7

Vraag 20: Krijgen dan alle mensen door Christus het heil terug, zoals zij allen in Adam veroemd zijn?

Antwoord: Neen, maar alleen zij, die door waar geloof bij Hem worden ingelijfd en al zijn weldaden aannemen.

Vraag 21: Wat is waar geloof?

Antwoord: Waar geloof is een stellig weten waardoor ik alles voor waarachtig houd, wat God ons in zijn Woord geopenbaard heeft.

Tegelijk is het een vast vertrouwen, dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij vergeving van de zonden, eeuwige gerechtigheid en eeuwig heil door God geschonken zijn, enkel uit genade, alleen op grond van de verdienste van Christus.

De Heilige Geest werkt dat geloof in mijn hart door het evangelie.

Vraag 22: Wat moet een christen geloven?

Antwoord: Alles wat ons in het evangelie wordt beloofd. Daarvan geven de artikelen van ons algemeen en ontwijfelbaar christelijk geloof een samenvatting.

Vraag 23: Hoe luiden die artikelen?

Antwoord: **I.** 1. Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.

II. 2. En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Here;
3. die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle;
5. ten derde dage wederom opgestaan van de doden;
6. opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders;
7. van waar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

III. 8. Ik geloof in de Heilige Geest.

9. Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. vergeving der zonden;
11. wederopstanding des vlees;
12. en een eeuwig leven.

ZONDAG 8

Vraag 24: Hoe worden deze artikelen ingedeeld?

Antwoord: In drie delen.

Het eerste handelt over God de Vader en onze schepping;

het tweede over God de Zoon en onze verlossing;

het derde over God de Heilige Geest en onze heiliging.

Vraag 25: Waarom noemt u drie Personen: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, terwijl er toch maar één enig God is?

Antwoord: Omdat God zich zo in zijn Woord geopenbaard heeft dat deze drie onderscheiden Personen de éne, waarachtige en eeuwige God zijn.

God de Vader en onze schepping

ZONDAG 9

Vraag 26: Wat gelooft u, wanneer u zegt: Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde?

Antwoord: Dat de eeuwige Vader van onze Here Jezus Christus, die hemel en aarde, met al wat er in is, uit niets geschapen heeft en ze nog door zijn eeuwige raad en voorzienigheid onderhoudt en regeert, om zijn Zoon Christus mijn God en mijn Vader is.

Daarom vertrouw ik zó op Hem, dat ik er niet aan twijfel, of Hij zal mij verzorgen met alles wat ik voor lichaam en ziel nodig heb, en ook alle kwaad, dat Hij mij in dit moeitevol leven toedeelt, voor mij doen medewerken ten goede. Want Hij kan dit doen als een almachtig God en wil het ook doen als een trouw Vader.

ZONDAG 10

Vraag 27: Wat verstaat u onder Gods voorzienigheid?

Antwoord: De voorzienigheid van God is zijn almachtige en tegenwoordige kracht, waardoor Hij hemel en aarde, met alle schepselen, als met zijn hand onderhoudt en zó regeert, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, eten en drinken, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede en alle dingen, niet bij toeval, maar uit zijn vaderhand ons ten deel vallen.

Vraag 28: Waaróm moeten wij weten dat God alles geschapen heeft en nog door zijn voorzienigheid onderhoudt?

Antwoord: Opdat we in alle tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zullen zijn, en voor de toekomst dit vast vertrouwen hebben in onze trouwe God en Vader, dat geen schepsel ons van zijn liefde scheiden zal. Want alle schepselen zijn zó in zijn hand, dat zij tegen zijn wil zich niet roeren of bewegen kunnen.

God de Zoon en onze verlossing

ZONDAG 11

Vraag 29: Waarom wordt de Zoon van God Jezus, dat is Heiland genoemd?

Antwoord: Omdat Hij het is, die ons redt van al onze zonden en omdat er bij niemand anders enig heil te zoeken en te vinden is.

Vraag 30: Geloven ook zij in de enige Heiland Jezus, die hun heil en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf of ergens anders zoeken?

Antwoord: Neen, maar zij verloochenen met de daad de enige Heiland Jezus, ook al roemen zij met de mond in Hem.

Want; één van tweeën: Jezus is geen volkomen Heiland, of zij die deze Heiland met waar geloof aannemen moeten alles in Hem hebben wat voor hun heil nodig is.

ZONDAG 12

Vraag 31: Waarom wordt Hij Christus, dat is Gezalfde, genoemd?

Antwoord: Omdat Hij door God de Vader aangesteld en met de Heilige Geest gezalfd is: tot onze hoogste Profeet en Leraar, die ons de verborgen raad en wil van God over onze verlossing volkomen geopenbaard heeft;

en tot onze enige Hogepriester, die ons met het enige offer van zijn lichaam verlost heeft en met zijn voorbede steeds bij de Vader voor ons pleit; en tot onze eeuwige Koning, die ons met zijn Woord en Geest regeert en ons bij de verworven verlossing beschermt en bewaart.

Vraag 32: Waarom wordt u een christen genoemd?

Antwoord: Omdat ik door het geloof een lid van Christus ben en zo deel heb aan zijn zalving, om:

als profeet zijn naam te belijden,

als priester mijzelf tot een levend dankoffer aan Hem te offeren,

en als koning met een vrij en goed geweten in dit leven tegen de zonde en de

duivel te strijden en na dit leven in eeuwigheid met Hem over alle schepselen te regeren.

ZONDAG 13

Vraag 33: Waarom wordt Christus de eniggeboren Zoon van God genoemd? Wij zijn toch ook Gods kinderen?

Antwoord: Omdat Hij alleen de eeuwige en natuurlijke Zoon van God is. Maar wij zijn om Christus' wil uit genade tot Gods kinderen aangenomen.

Vraag 34: Waarom noemt u Hem onze Here?

Antwoord: Omdat Hij ons met lichaam en ziel, niet met goud of zilver, maar met zijn kostbaar bloed van al onze zonden vrijgekocht en uit al de heerschappij van de duivel verlost heeft. Zó heeft Hij ons tot zijn eigendom gemaakt.

ZONDAG 14

Vraag 35: Wat belijdt u met de woorden: die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria?

Antwoord: De eeuwige Zoon van God, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, heeft door de werking van de Heilige Geest ware menselijke natuur aangenomen uit het vlees en bloed van de maagd Maria. Zó is Hij ook het ware zaad van David en aan zijn broeders in alles gelijk, maar zonder zonde.

Vraag 36: Welke vrucht ontvangt u uit de heilige ontvangenis en geboorte van Christus?

Antwoord: Dat Hij onze Middelaar is, en met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt.

ZONDAG 15

Vraag 37: Christus heeft aan lichaam en ziel de gehele tijd van zijn leven op aarde, maar vooral aan het einde daarvan, de toorn van God tegen de zonde van het gehele menselijke geslacht gedragen. Zó heeft Hij door zijn lijden, als het enige zoenoffer, ons lichaam en onze ziel van de eeuwige verdoemenis verlost en Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven voor ons verworven.

Waarom heeft Hij onder de rechter Pontius Pilatus geleden?

Vraag 38: Christus is onschuldig onder de wereldlijke rechter veroordeeld om ons daarmee te bevrijden van het strenge oordeel van God, dat over ons zou komen. Heeft het een bijzondere betekenis dat Christus is gekruisigd en niet op een andere wijze is gestorven?

Antwoord: Ja, want daardoor ben ik er zeker van, dat Hij de vervloeking die op mij lag, op zich geladen heeft, omdat de kruisdood door God vervloekt was.

ZONDAG 16

Vraag 40: Omdat vanwege Gods gerechtigheid en waarheid niet anders voor onze zonden betaald kon worden dan door de dood van Gods Zoon.

Waarom is Christus begraven?

Vraag 41: Om daardoor getuigenis te geven dat Hij werkelijk gestorven was.

Antwoord: Nu Christus voor ons gestorven is, waarom moeten wij dan nog sterven?

Vraag 42: Onze dood is geen betaling voor onze zonden, maar alleen een afsterving van de zonden en een doorgang tot het eeuwige leven.

Antwoord: Welke vrucht ontvangen wij nog meer uit het offer en de dood van Christus aan het kruis?

Vraag 43: Door zijn kracht wordt onze oude mens met Hem gekruisigd, gedood en begraven, opdat de slechte begeerten van het vlees in ons niet meer regeren, maar opdat wij onszelf aan Christus offeren als een offer van dankbaarheid.

Antwoord: Waarom volgt er: nedergedaald ter helle?

Vraag 44: Waarom volgt er: nedergedaald ter helle?

Antwoord: Opdat ik in mijn felste aanvechtingen verzekerd ben en mij volkomen ermee vertroost, dat mijn Here Jezus Christus mij van de helse benauwdheid en pijn verlost heeft. Hij heeft deze verlossing bewerkt door zijn onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikking en helse kwelling, waarin Hij gedurende zijn gehele lijden, maar vooral aan het kruis, verzonken was.

ZONDAG 17

Vraag 45: Welke vrucht brengt ons de opstanding van Christus?

Antwoord: Ten eerste heeft Christus door zijn opstanding de dood overwonnen om ons deelgenoot te maken van de gerechtigheid, die Hij door zijn dood voor ons had verworven;
ten tweede worden ook wij door zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven; en ten derde is de opstanding van Christus voor ons een onderpand van onze opstanding in heerlijkheid.

ZONDAG 18

Vraag 46: Wat belijdt u met de woorden: opgevaren ten hemel?

Antwoord: Dat Christus voor de ogen van zijn discipelen van de aarde naar de hemel is opgenomen en dat Hij daar is ons ten goede, totdat Hij wederkomt om recht te spreken over de levenden en de doden.

Vraag 47: Is Christus dan niet bij ons tot aan de voleinding van de wereld zoals Hij ons beloofd heeft?

Antwoord: Christus is waarachtig mens en waarachtig God. Naar zijn menselijke natuur is Hij niet meer op aarde, maar naar zijn godheid, majesteit, genade en Geest verlaat Hij ons nooit meer.

Vraag 48: Maar als de menselijke natuur niet overal is waar de godheid is, worden dan de twee naturen in Christus niet van elkaar gescheiden?

Antwoord: Volstrekt niet. Want de godheid kan door niets worden ingesloten en is overal tegenwoordig. Daaruit moet volgen dat de godheid wel buiten haar aangenomen menselijke natuur is, maar tegelijk persoonlijk met haar verenigd blijft.

Vraag 49: Welke vrucht heeft de hemelvaart van Christus voor ons?

Antwoord: Ten eerste is Hij in de hemel voor het aangezicht van zijn Vader onze Pleitbezorger;
ten tweede hebben wij ons vlees in de hemel tot een onderpand, dat Hij als het hoofd ons, zijn leden, ook tot zich nemen zal;
en ten derde zendt Hij ons zijn Geest als tegenpand, door wiens kracht wij zoeken wat boven is, waar Christus is, zittend aan Gods rechterhand, en niet wat op de aarde is.

ZONDAG 19

Vraag 50: Waarom wordt eraan toegevoegd: zittende ter rechterhand Gods?

Antwoord: Christus is naar de hemel opgevaren om zich daar het hoofd te betonen van zijn christelijke kerk, door wie de Vader alle dingen regeert.

Vraag 51: Welke vrucht brengt ons deze heerlijkheid van ons hoofd Christus?

Antwoord: Ten eerste giet Hij door zijn Heilige Geest in ons, zijn leden, de hemelse gaven uit;

Ten tweede beschermt en bewaart Hij ons met zijn macht tegen alle vijanden.

Vraag 52: Welke troost schenkt u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden?

Antwoord: Dat ik in alle droefheid en vervolging met opgeheven hoofd juist Hem als rechter uit de hemel verwacht, die zich tevoren om mij voor Gods rechterstoel

gesteld en al de vervloeking van mij weggenomen heeft.
Hij zal dan immers al zijn en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot zich nemen in de hemelse blijdschap en heerlijkheid.

God de Heilige Geest en onze heiliging

ZONDAG 20

Vraag 53: Wat gelooft u van de Heilige Geest?

Antwoord: Ten eerste dat Hij samen met de Vader en de Zoon waarachtig en eeuwig God is; ten tweede dat Hij ook mij gegeven is om mij door waar geloof aan Christus en al zijn weldaden deel te geven, mij te troosten, en eeuwig bij mij te blijven.

ZONDAG 21

Vraag 54: Wat gelooft u van de heilige, algemene. christelijke kerk?

Antwoord: Ik geloof dat de Zoon van God zich uit het gehele menselijke geslacht een gemeente, die tot het eeuwige leven uitverkoren is, van het begin van de wereld tot aan het einde vergadert, beschermt en onderhoudt. Hij doet dit door zijn Geest en Woord in de eenheid van het ware geloof.
En ik geloof dat ik van deze gemeente een levend lid ben en eeuwig zal blijven.

Vraag 55: Wat verstaat u onder de gemeenschap der heiligen?

Antwoord: Ten eerste dat de gelovigen allen samen en ieder voor zich als leden gemeenschap hebben met de Here Christus en deel hebben aan al zijn schatten en gaven
Ten tweede dat ieder verplicht is zijn gaven tot nut en heil van de andere leden gewillig en met vreugde te gebruiken.

Vraag 56: Wat gelooft u van de vergeving der zonden?

Antwoord: Omdat Christus voldaan heeft, wil God al mijn zonden, ook mijn zondige aard, waartegen ik mijn leven lang moet strijden, nooit meer gedenken. Maar Hij wil mij uit genade de gerechtigheid van Christus schenken, opdat ik nooit meer door God veroordeeld word.

ZONDAG 22

Vraag 57: Welke troost geeft u de wederopstanding des vleses?

Antwoord: Dat niet alleen mijn ziel na dit leven onmiddellijk tot haar hoofd Christus zal opgenomen worden, maar dat ook dit mijn vlees, door de kracht van Christus opgewekt, weer met mijn ziel verenigd en aan het verheerlijkt lichaam van Christus gelijkvormig zal worden.

Vraag 58: Welke troost geeft u het artikel over het eeuwige leven?

Antwoord: Omdat ik nu het begin van de eeuwige vreugde in mijn hart gevoel, zal ik na dit leven volkomen heil bezitten, dat geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord en in geen mensenhart is opgekomen; en wel om God daarin eeuwig te prijzen.

De rechtvaardiging

ZONDAG 23

Vraag 59: Wat baat het u nu, dat u dit alles gelooft?

Antwoord: Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam van het eeuwige leven.

Vraag 60: Hoe bent u rechtvaardig voor God?

Antwoord: Alleen door waar geloof in Jezus Christus.

Wel klaagt mijn geweten mij aan, dat ik tegen alle geboden van God zwaar gezondigd en geen daarvan gehouden heb en ik nog steeds tot alle kwaad geneigd ben.

Maar toch schenkt God mij, zonder enige verdienste van mijn kant, alleen uit genade, de volkomen voldoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus. Hij rekent mij die toe, alsof ik nooit zonde had gehad of gedaan, ja, alsof ik zelf al de gehoorzaamheid had volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft.

Aan deze weldaad heb ik alleen deel, als ik die met een gelovig hart aanneem. Waarom zegt u dat u alleen door het geloof rechtvaardig bent?

Vraag 61: Niet omdat ik om de verdienste van mijn geloof God welgevallig ben, want
Antwoord: alleen de voldoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus is mijn gerechtigheid voor God. En ik kan alleen door het geloof die aannemen en mij toeëigenen.

ZONDAG 24 Vraag 62: Maar waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God of een deel daarvan zijn?

Antwoord: Omdat de gerechtigheid, die voor Gods gericht bestaan kan, geheel volmaak en in alle opzichten met Gods wet in overeenstemming moet zijn, terwijl onze beste werken in dit leven alle onvolmaakt en met zonden bevekt zijn.

Vraag 63: Maar hebben onze goede werken dan geen verdienste?
God wil ze toch in dit en in het toekomstige leven belonen?

Antwoord: Onze goede werken worden niet beloond uit verdienste maar uit genade. Maar maakt deze leer de mensen niet zorgeloos en goddeloos?

Vraag 64: Neen, want het kan niet anders, of ieder die door waar geloof in Christus is
Antwoord: ingeplant, brengt vruchten van dankbaarheid voort.

De sacramenten

ZONDAG 25 Vraag 65: Nu alleen het geloof ons aan Christus en aan al zijn weldaden deel geeft, waar komt dit geloof vandaan?

Antwoord: Van de Heilige Geest, die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig evangelie en het versterkt door het gebruik van de sacramenten.

Vraag 66: Wat zijn sacramenten?

Antwoord: Sacramenten zijn heilige zichtbare tekens en zegels, die God heeft ingesteld om ons door het gebruik daarvan de belofte van het evangelie nog beter te doen verstaan en te bezegelen.

Deze belofte houdt in dat Hij ons om het enig offer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving van de zonden en eeuwig leven uit genade schenkt.

Vraag 67: Hebben het Woord en de sacramenten beide als doel ons geloof te wijzen op het offer van Christus aan het kruis, als de enige grond van ons heil?

Antwoord: Ja, want de Heilige Geest leert ons in het evangelie en verzekert ons door de sacramenten, dat ons volkomen heil rust op het enig offer van Christus, dat voor ons aan het kruis gebracht is.

Vraag 68: Hoeveel sacramenten heeft Christus in het nieuwe verbond ingesteld?

Antwoord: Twee, namelijk de heilige doop en het heilig avondmaal.

De heilige doop

ZONDAG 26

Vraag 69: Hoe wordt u in de heilige doop onderwezen en verzekerd, dat het enig offer van Christus aan het kruis u ten goede komt?

Antwoord: Christus heeft het uitwendig waterbad van de doop ingesteld en daarbij beloofd, dat ik vast en zeker met zijn bloed en Geest van de onreinheid van mijn ziel, dat is, van al mijn zonden gewassen ben. Dit is even zeker als ik uitwendig gewassen ben met het water, dat de onreinheid van het lichaam wegneemt.

Vraag 70: Wat wil het zeggen: met het bloed en de Geest van Christus gewassen te zijn?

Antwoord: Ten eerste dat wij vergeving van de zonden van God hebben uit genade, om het bloed van Christus, dat Hij in zijn offer aan het kruis voor ons gestort heeft.

Ten tweede dat wij door de Heilige Geest vernieuwd en tot leden van Christus geheiligd zijn, opdat wij steeds meer aan de zonde afsterven en godvrezend en onberispelijk leven,

Vraag 71: Waar heeft Christus ons beloofd dat Hij ons even zeker met zijn bloed en Geest wil wassen als wij met het doopwater gewassen worden?

Antwoord: In de instelling van de doop:

Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes; Matth. 28: 19.

En: Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden, maar wie niet geloofd, zal veroordeeld worden; Marc. 16: 16.

Deze belofte wordt herhaald waar de Schrift de doop het bad der wederboorte en de afwassing der zonden noemt; Tit. 3: 5, Hand. 22: 16.

ZONDAG 27

Vraag 72: Is dan het uitwendig waterbad de afwassing van de zonden zelf?

Antwoord: Nee, want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigen ons van alle zonden.

Vraag 73: Waarom noemt de Heilige Geest de doop dan het bad van de wedergeboorte en de afwassing van de zonden?

Antwoord: God zegt dat niet zonder dringende reden. Want Hij wil ons daarmee eerst leren, dat onze zonden door het bloed en de Geest van Jezus Christus weggenomen worden, evenals de onreinheid van het lichaam door het water. Maar vooral wil Hij ons door dit goddelijk pand en teken verzekeren, dat wij even werkelijk van onze zonden geestelijk gewassen zijn als wij uitwendig met het water gewassen worden.

Vraag 74: Moeten ook de kleine kinderen gedoopt worden?

Antwoord: Ja, de kinderen behoren evengoed als de volwassenen tot Gods verbond en zijn gemeente. Ook worden aan hen evenals aan de volwassenen, in het bloed van Christus, de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, beloofd.

Daarom moeten zij door de doop, als teken van het verbond, bij de christelijke kerk worden ingelijfd en van de kinderen van de ongelovigen onderscheiden worden, In het oude verbond gebeurde dat door de besnijdenis; in het nieuwe verbond is in plaats daarvan de doop ingesteld.

Het heilig avondmaal

ZONDAG 28

Vraag 75: Hoe wordt u in het heilig avondmaal onderwezen en verzekerd dat u aan het enig offer van Christus aan het kruis en aan al zijn schatten deel hebt?

Antwoord: Christus heeft mij en alle gelovigen een bevel en daarbij ook een belofte gegeven.

Hij heeft bevolen tot zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en uit deze beker te drinken.

Hij heeft beloofd: ten eerste dat zijn lichaam voor mij aan het kruis geofferd en zijn bloed voor mij vergoten is. Dit is even zeker als ik met de ogen zie, dat het brood des Heren voor mij gebroken en de beker mij gegeven wordt.

Ten tweede dat Hij zelf mijn ziel met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven voedt en verkwikt. Dit is even zeker als ik het brood en de wijn, als betrouwbare tekens van Christus' lichaam en bloed, uit de hand van de dienaar ontvang en met de mond geniet.

Vraag 76: Wat wil het zeggen: het gekruisigd lichaam van Christus eten en zijn vergoten bloed drinken?

Antwoord: Ten eerste dat wij met een gelovig hart het gehele lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van de zonden en eeuwig leven verkrijgen.

Ten tweede dat wij door de Heilige Geest, die tegelijk in Christus en in ons woont, steeds meer met zijn heilig lichaam verenigd worden. En wel zo, dat wij, hoewel Christus in de hemel is en wij op de aarde zijn, toch vlees van zijn vlees en been van zijn gebeente zijn. En ook dat wij door een Geest eeuwig leven en geregeerd worden zoals de leden van het lichaam door één ziel.

Vraag 77: Waar heeft Christus beloofd dat Hij de gelovigen even zeker met zijn lichaam en bloed wil voeden en verkwikken als zij van dit gebroken brood eten en uit deze beker drinken?

Antwoord: In de instelling van het avondmaal:

In de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, nam de Here Jezus een brood, sprak de dankzegging uit, brak het en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt; 1 Cor. 11: 23-26.

Deze belofte wordt herhaald door Paulus, waar hij zegt:

Is niet de beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, een gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, een gemeenschap met het lichaam van Christus? Omdat het een brood is, zijn wij, hoe velen ook, een lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood; 1 Cor. 10: 16, 17.

ZONDAG 29

Vraag 78: Worden dan brood en wijn veranderd in het eigen lichaam en bloed van Christus?

Antwoord: Neen. Het is bij het avondmaal als bij de doop. Bij de doop wordt het water niet veranderd in het bloed van Christus en de doop is ook niet de afwassing van de zonden zelf, maar alleen een door God gegeven teken en waarborg ervan.

Zo wordt ook het brood in het avondmaal niet veranderd in het eigen lichaam van Christus. Maar het brood wordt het lichaam van Christus genoemd, overeenkomstig de aard van de sacramenten en de manier waarop de Heilige Geest hierover spreekt.

Vraag 79:

Antwoord: Waarom noemt Christus dan het brood: zijn lichaam, en de beker: zijn bloed, of: het nieuwe verbond in zijn bloed, en spreekt Paulus van: een gemeenschap met het lichaam en het bloed van Christus?

Christus zegt dat niet zonder dringende reden. Want Hij wil ons daarmee eerst leren, dat zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed de echte spijs en drank zijn, waardoor onze zielen tot het eeuwige leven gevoed worden, evenals brood en wijn ons tijdelijk leven onderhouden.

Maar vooral wil Hij ons door deze zichtbare tekens en panden verzekeren, ten eerste dat wij door de werking van de Heilige Geest even werkelijk deel krijgen aan zijn echte lichaam en bloed als wij deze heilige tekens met de lichamelijke mond tot zijn gedachtenis ontvangen;

ten tweede dat geheel zijn lijden en gehoorzaamheid zo zeker ons deel zijn, alsof wij in eigen persoon voor onze zonden alles geleden en onze schuld aan God voldaan hadden.

ZONDAG 30

Vraag 80:

Antwoord:

Wat is het onderscheid tussen het avondmaal van de Here en de pauselijke mis?

Het avondmaal van de Here betuigt ons

ten eerste dat wij volkomen vergeving van al onze zonden hebben door het enig offer van Jezus Christus, dat Hij zelf éénmaal aan het kruis heeft volbracht;

ten tweede dat wij door de Heilige Geest worden ingelijfd bij Christus, die nu naar zijn menselijke natuur niet op de aarde is, maar in de hemel aan de rechterhand van God zijn Vader en dáár door ons wil aanbeden worden.

De pauselijke mis daarentegen leert

ten eerste dat de levenden en de doden alleen dan door het lijden van Christus vergeving van zonden hebben, indien Christus nog dagelijks voor hen door de priesters in de mis geofferd wordt;

ten tweede dat Christus lichamenlijk in de gedaante van brood en wijn aanwezig is en daarom ook in die gedaante moet aanbeden worden. De mis is dus in de grond van de zaak niet anders dan een verloochening van het enig offer en lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij.

Vraag 81:

Antwoord:

Voor wie is het avondmaal van de Here ingesteld?

Voor hen die om hun zonden een afkeer van zichzelf hebben en toch vertrouwen dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid door zijn lijden en sterven bedekt is; die ook begeren hoe langer hoe meer hun geloof te sterken en hun leven te beteren. Maar de onboetvaardigen en huichelaars halen door hun eten en drinken een oordeel over zich.

Vraag 82:

Antwoord:

Zal men ook hen tot dit avondmaal toelaten, die zich door hun belijdenis en leven als ongelovigen en goddelozen doen kennen?

Neen, want op deze wijze wordt Gods verbond ontheiligd en zijn toorn over de gehele gemeente opgewekt.

Daarom is de christelijke kerk verplicht naar het bevel van Christus en van zijn apostelen allen, die zich als ongelovigen en goddelozen doen kennen, door de sleutels van het koninkrijk der hemelen buiten te sluiten, totdat zij hun leven beteren.

ZONDAG 31

Vraag 83:

Antwoord:

Wat zijn de sleutels van het koninkrijk der hemelen?

De verkondiging van het heilig evangelie en de kerkelijke tucht.

Vraag 84: Door beide wordt het koninkrijk der hemelen voor de gelovigen geopend en voor de ongelovigen gesloten.

Antwoord: Hoe wordt het koninkrijk der hemelen door de verkondiging van het heilig evangelie geopend en gesloten?

Naar het bevel van Christus wordt aan de gelovigen, allen en een ieder, verkondigd en in het openbaar betuigd, dat al hun zonden hun door God om de verdienste van Christus werkelijk vergeven zijn, zo vaak zij de belofte van het evangelie met waar geloof aannemen. Maar aan alle ongelovigen en huichelaars wordt verkondigd en betuigd, dat Gods toorn en het eeuwig oordeel op hen liggen, zolang zij zich niet bekeren.

Vraag 85: Naar dit getuigenis van het evangelie zal God oordelen, zowel in dit als in het toekomstige leven.

Antwoord: Hoe wordt het koninkrijk der hemelen gesloten en geopend door de kerkelijke tucht?

Naar het bevel van Christus worden zij, die onder de naam van christen zich in leer of leven onchristelijk gedragen, eerst herhaalde malen broederlijk vermaand.

Wanneer zij toch in hun dwalingen of schandelijk leven volharden worden zij aangeklaagd bij de gemeente of bij hen die door de gemeente daarvoor zijn aangewezen. Wanneer zij zich ook aan hun vermaning niet storen, worden zij niet langer tot de sacramenten toegelaten en zó uit de christelijke gemeente en door God zelf buiten het rijk van Christus gesloten.

Zij worden weer als leden van Christus en van zijn gemeente aangenomen, wanneer zij werkelijk beterschap beloven en betonen.

HET DERDE DEEL

ZONDAG 32

Onze dankbaarheid

Vraag 86:

Waarom moeten wij nog goede werken doen, nu wij immers uit onze ellende, zonder enige verdienste van onze kant, alleen uit genade door Christus verlost zijn?

Antwoord:

Ten eerste omdat Christus ons niet alleen met zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, maar ons ook door zijn Heilige Geest vernieuwt tot zijn beeld, opdat wij met ons gehele leven tonen, dat wij God dankbaar zijn voor zijn weldaden en opdat Hij door ons geprezen wordt.

Vraag 87: Ten tweede om zelf van ons geloof uit de vruchten verzekerd te zijn en om door onze godvrezende levenswandel ook onze naasten voor Christus te winnen.

Antwoord: Kunnen zij dan behouden worden, die zich van hun goddeloos en ondankbaar leven niet tot God bekeren?

Volstrekt niet; want de Schrift zegt dat een onkuise, afgodendienaar, echtbreker, dief, gierigaard, dronkaard, lasteraar, oplichter of dergelijke het koninkrijk van God niet beërven zal.

ZONDAG 33

Vraag 88:

Antwoord: Waarin bestaat de ware bekering van de mens?

Vraag 89: In de afsterving van de oude en de opstanding van de nieuwe mens.

Antwoord: Wat is de afsterving van de oude mens?

Oprechte droefheid, dat wij God door onze zonden vertoorned hebben. En ook dat wij deze zonden steeds meer haten en ontvluchten.

Vraag 90:

Antwoord: Wat is de opstanding van de nieuwe mens?

Vraag 91: Hartelijke vreugde in God door Christus en lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven.
Antwoord: Maar wat zijn goede werken?
Alleen die uit waar geloof, naar Gods wet en tot zijn eer gedaan worden, maar niet die op onze eigen mening of op geboden van mensen gegrond zijn.

ZONDAG 34

De wet

Vraag 92:
Antwoord: Hoe luidt de wet van de Here?
God sprak al deze woorden, Ex. 20: 1-17, Deut. 5: 6-21:
Ik ben de HERE, uw God, die u uit het land Egypte, uit het diensthuis, geleid heb.
Eerste gebod:
Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.
Tweede gebod:
Gij zult u geen gesneden beeld maken noch enige gestalte van wat boven in de hemel, noch van wat beneden op de aarde, noch van wat in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen noch hen dienen; want Ik, de HERE, uw God, ben een naijverig God, die de ongerechtigheid der vaderen bezoek aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde geslacht van hen die Mij haten, en die barmhartigheid doe aan duizenden van hen die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.
Derde gebod:
Gij zult de naam van de HERE, uw God, niet ijdel gebruiken, want de HERE zal niet onschuldig houden wie zijn naam ijdel gebruikt.
Vierde gebod:
Gedenk de sabbatdag, dat gij die heiligt; zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de sabbat van de HERE, uw God; dan zult gij geen werk doen, gij noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch de vreemdeling die in uw steden woont. Want in zes dagen heeft de HERE de hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is en Hij rustte op de zevende de dag; daarom zegende de HERE de sabbatdag en heiligde die.
Vijfde gebod:
Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de HERE, uw God, u geven zal.
Zesde gebod:
Gij zult niet doodslaan.
Zevende gebod:
Gij zult niet echtbreken.
Achtste gebod:
Gij zult niet stelen.
Negende gebod:
Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.
Tiende gebod:
Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn rund, noch zijn ezel, noch iets dat van uw naaste is.
Vraag 93:
Antwoord: Hoe worden deze tien geboden verdeeld?
In twee tafelen. De eerste leert ons hoe wij ons tegenover God zullen ge-

- Vraag 94: dragen; de tweede wat wij aan onze naaste verplicht zijn.
 Antwoord: Wat gebiedt God in het eerste gebod?
 Ten eerste dat ik om mijns levens wil alle afgoderij, toverij, waarzeggerij, bijgeloof, aanroeping van de heiligen of van andere schepselen vermijd en ontvlucht.
 Ten tweede dat ik de enige ware God naar waarheid leer kennen, Hem alleen vertrouw, in alle ootmoed en geduld mij aan Hem alleen onderwerp, al het goede alleen van Hem verwacht, Hem met heel mijn hart liefheb, vrees en eer; en wel zo, dat ik eerder alle schepselen prijsgeef dan dat ik ook maar het minste tegen zijn wil zou doen.
- Vraag 95:
 Antwoord: Wat is afgoderij?
 Afgoderij is in plaats van de enige ware God, die zich in zijn Woord heeft geopenbaard, of naast Hem iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen stelt.
- ZONDAG 35
 Vraag 96:
 Antwoord: Wat eist God in het tweede gebod?
 Dat wij God op geen enkele manier afbeelden en Hem op geen andere wijze vereren dan Hij in zijn Woord bevolen heeft.
- Vraag 97.
 Antwoord: Mag men dan volstrekt geen beelden maken?
 God kan en mag op geen enkele manier afgebeeld worden. De schepselen mogen wel afgebeeld worden, maar God verbiedt dat wij een afbeelding van hen maken of hebben om die te vereren of God daardoor te dienen.
- Vraag 98:
 Antwoord: Maar zou men de beelden als 'boeken der leken' in de kerken mogen toelaten?
 Neen, want wij moeten niet wijzer zijn dan God, die zijn christenen niet door stomme beelden maar door de levende verkondiging van zijn Woord wil laten onderwijzen.
- ZONDAG 36
 Vraag 99:
 Antwoord: Wat eist God in het derde gebod?
 Dat wij Gods naam niet lasteren of misbruiken door vloeken of door een valse eed en evenmin door onnodig zweren. Verder dat wij ons ook niet door zwijgen of toelaten aan zulke gruwelijke zonden mede schuldig maken. Kortom dat wij de heilige naam van God slechts met ontzag en eerbied gebruiken, opdat Hij door ons naar waarheid beleden en aangeroepen en in al onze woorden en werken geprezen wordt.
- Vraag 100:
 Is het lasteren van Gods naam door zweren en vloeken dan zo'n grote zonde dat God ook toorn tegen hen, die het vloeken en zweren niet naar vermogen helpen tegengaan en verbieden?
 Antwoord: Ja zeker, want geen zonde is groter en vertoorn God meer dan het lasteren van zijn naam. Daarom heeft Hij op deze zonde de doodstraf gesteld.
- ZONDAG 37
 Vraag 101:
 Antwoord: Kan men ook bij de naam van God godvrezend zweren?
 Ja, wanneer de overheid het van haar onderdanen eist of in geval van nood, om daardoor trouw en waarheid te bevestigen en dat tot Gods eer en tot heil van de naaste.
 Want zo'n eed is op Gods Woord gegrond en werd daarom door de heiligen het ouwe en nieuwe verbond terecht gebruikt.
- Vraag 102:
 Antwoord: Mag men ook bij de heiligen of andere schepselen zweren?
 Neen, want rechtmatig zweren is God aanroepen, of Hij, die alleen het hart kent, als getuige de waarheid wil bevestigen en mij wil straffen indien ik vals zweer; deze eer komt aan geen schepsel toe.
- ZONDAG 38

Vraag 103:

Antwoord: Wat gebiedt God in het vierde gebod?

Ten eerste dat de kerkedienst of het predikambt en de scholen onderhouden worden en dat ik vooral op de sabbat, dat is op de rustdag, trouw tot Gods gemeente zal komen om Gods Woord te horen, sacramenten te gebruiken, God de Here publiek aan te roepen en de christelijke barmhartigheid aan de armen te betonen;

ten tweede dat ik al de dagen van mijn leven mijn slechte werken nalaat, de Here door zijn Geest in mij werken laat, en zo de eeuwige sabbat in dit leven begin.

ZONDAG 39

Vraag 104:

Antwoord: Wat eist God in het vijfde gebod?

Dat ik aan mijn vader en moeder en aan allen, die over mij gezag ontvangen hebben, alle eer, liefde en trouw bewijs, mij aan hun goede onderwijzing en tucht met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerp en ook met hun zwakheid en gebreken geduld heb, omdat God ons door hun hand wil regeren.

ZONDAG 40

Vraag 105:

Antwoord: Wet eist God in het zesde gebod?

Dat ik mijn naaste niet onteer, haat, kwets of dood met gedachten, woorden of gebaren, nog veel minder met de daad, ook niet door middel van anderen, maar dat ik alle wraakzucht afleg. Eveneens dat ik mijzelf geen letsel toebreng of mij moedwillig in gevaar begeef.

Vraag 106: De overheid draagt dan ook het zwaard om de doodslag te weren.

Antwoord: Maar spreekt dit gebod alleen over de doodslag?

Neen. Door de doodslag te verbieden leert God ons ook dat Hij afgunst, haat, toorn en wraakzucht als de wortel van deze zonde haat en dat dit alles voor Hem doodslag is.

Vraag 107:

Antwoord: Is het genoeg dat wij onze naaste, zoals gezegd, niet doden?

Neen, want terwijl God afgunst, haat en toorn verbiedt, gebiedt Hij dat wij onze naaste liefhebben als onszelf, jegens hem geduldig, vredelievend, zachtmoedig, barmhartig en vriendelijk zijn, zijn schade naar vermogen afwenden en dat wij ook onze vijanden goed doen.

ZONDAG 41

Vraag 108:

Antwoord: Wat leert ons het zevende gebod?

Dat alle onkuisheid door God vervloekt is. Daarom moeten wij die hartgrondig haten en rein en ingetogen leven, zowel in het heilig huwelijk als daarbuiten.

Vraag 109:

Antwoord: Verbiedt God dan in dit gebod niet meer dan echtbreuk?

Omdat zowel ons lichaam als onze ziel een tempel van de Heilige Geest is, wil God dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren. Daarom verbiedt Hij alle onreine daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten en wat de mens daartoe verleiden kan.

ZONDAG 42

Vraag 110:

Antwoord: Wat verbiedt God in het achtste gebod?

God verbiedt niet alleen het stelen en roven dat de overheid straft, maar Hij noemt ook diefstal alle boze plannen en kwade praktijken, waardoor wij trachten ons meester te maken van het bezit van onze naaste.

Dit kan gebeuren door geweld of met schijn van recht zoals bedrog met gewicht, maat, waar en munt; verder door woeker en door elk middel dat Hij verboden heeft.

Vraag 111: Ook verbiedt Hij alle hebzucht en alle misbruik of verkwisting van zijn gaven.

Antwoord: Wat gebiedt God in dit gebod?

Dat ik het welzijn van mijn naaste, waar ik kan en mag bevorder en zo met hem doe, als ik wil dat men met mij doet. Bovendien dat ik mijn arbeid trouw verricht om ook de behoeftige te kunnen helpen.

ZONDAG 43

Vraag 112:

Antwoord: Wat eist God in het negende gebod?

Dat ik tegen niemand vals getuigenis afleg, niemands woorden verdraai en geen kwaadspreker of lasteraar ben. Dat ik ook niemand lichtvaardig en on-verhoord veroordeel of help veroordelen. Maar dat ik alle liegen en bedriegen als kenmerkend werk van de duivel vermijd, als ik tenminste de zware toorn van God niet op mij laden wil.

Verder dat ik in rechtszaken en in alle andere handelingen de waarheid liefheb, oprecht spreek en belijd en ook de eer en goede naam van mijn naaste naar mijn vermogen verdedig en bevorder.

ZONDAG 44

Vraag 113:

Antwoord: Wat eist God in het tiende gebod?

Dat zelfs de geringste neiging of gedachte die tegen enig gebod van God ingaat, in ons hart nooit meer zal komen, maar dat wij altijd met heel ons hart alle zonden haten en liefde tot alle gerechtigheid hebben.

Vraag 114:

Antwoord: Kunnen zij die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomen houden?

Nee, want zelfs de allerheiligsten hebben in dit leven slechts een klein begin van deze gehoorzaamheid, maar toch zò, dat zij met een ernstig voornemen niet slechts naar sommige maar naar alle geboden van God beginnen te leven.

Vraag 115:

Waarom laat God ons de tien geboden dan zo streng verkondigen, als toch niemand ze in dit leven houden kan?

Antwoord:

Ten eerste opdat wij ons leven lang onze zondige aard steeds meer leren kennen en daardoor nog meer begeren de vergeving van de zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken.

Ten tweede opdat wij altijd ijverig zijn in goede werken en God bidden om de genade van de Heilige Geest, om steeds meer naar het beeld van God vernieuwd te worden, totdat wij na dit leven het doel, namelijk de volmaaktheid bereiken.

ZONDAG 45

Het gebed

Vraag 116:

Antwoord: Waarom is het gebed voor de christenen noodzakelijk?

Omdat het gebed het voornaamste is in de dankbaarheid, die God van ons eist; bovendien wil God zijn genade en zijn Heilige Geest alleen geven aan hen, die van harte en zonder ophouden Hem daarom bidden en daarvoor danken.

Vraag 117:

Antwoord: Wat behoort tot een gebed, dat God behaagt en door Hem verhoord wordt?

Ten eerste dat wij alleen de enige ware God, die zich in zijn Woord aan ons geopenbaard heeft, van harte aanroepen om alles wat Hij ons geboden heeft te bidden.

Ten tweede dat wij onze nood en ellende grondig kennen om ons voor het aangezicht van zijn majesteit te verootmoedigen.

Ten derde dat wij deze vaste grond hebben, dat Hij ons gebed, al zijn wij dat niet waardig, om Christus' wil zeker wil verhoren, zoals Hij ons in zijn Woord beloofd heeft.

Vraag 118:

- Antwoord: Wat heeft God ons bevolen van Hem te bidden?
Alles wat wij voor lichaam en ziel nodig hebben, zoals de Here Christus dat samengevat heeft in het gebed dat Hij zelf ons geleerd heeft.
- Vraag 119: Hoe luidt dat gebed?
- Antwoord: Onze Vader, die in de hemelen zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw Koninkrijk kome;
uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren; en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.
Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.
- ZONDAG 46 Matth. 6: 9-13, Luc. 11: 2-4.
- Vraag 120: Waarom heeft Christus ons geboden God aan te spreken als: Onze Vader?
- Antwoord: Christus wil reeds bij het begin van ons gebed in ons het kinderlijk ontzag en vertrouwen jegens God verwekken, waarop ons gebed gegrond moet zijn. God is immers door Christus onze Vader geworden en Hij zal ons nog veel minder weigeren wat wij met waar geloof van Hem bidden, dan onze vaders ons aardse dingen ontzeggen.
- Vraag 121: Waarom wordt hieraan toegevoegd: die in de hemelen zijt?
- Antwoord: Daarmee leert Christus ons over de hemelse majesteit van God niet aards te denken, en van zijn almacht alles te verwachten wat wij voor lichaam en ziel nodig hebben.
- ZONDAG 47
- Vraag 122: Wat is de eerste bede?
- Antwoord: Uw naam worde geheiligd.
Dat wil zeggen: Geef ons eerst dat wij U naar waarheid kennen en U heiligen, roemen en prijzen in al uw werken, waarin uw almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid glansrijk stralen. Geef ons ook dat wij ons hele leven, onze gedachten, woorden en werken daarop richten, dat uw naam om ons niet gelasterd, maar geëerd en geprezen wordt.
- ZONDAG 48
- Vraag 123: Wat is de tweede bede?
- Antwoord: Uw Koninkrijk kome.
Dat wil zeggen: Regeer ons zó door uw Woord en Geest, dat wij ons steeds meer aan U onderwerpen;
bewaar en vermeerder uw kerk;
verbreek de werken van de duivel en alle macht die tegen U opstaat;
verijdel ook alle boze plannen die tegen uw heilig Woord bedacht worden; totdat de volkomenheid van uw rijk komt, waarin Gij alles zult zijn in allen.
- ZONDAG 49
- Vraag 124: Wat is de derde bede?
- Antwoord: Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.
Dat wil zeggen: Geef dat wij en alle mensen onze eigen wil verloochenen en uw wil, die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn, opdat zo een ieder zijn ambt en beroep even gewillig en trouw uitoefent als de engelen in de hemel.
- ZONDAG 50
- Vraag 125:

- Antwoord: Wat is de vierde bede?
Geef ons heden ons dagelijks brood.
Dat wil zeggen: Wil ons verzorgen met alles wat wij voor ons lichaam nodig hebben, opdat wij daardoor erkennen, dat Gij de enige oorsprong van al het goede zijt en dat onze zorg en inspanning en ook uw gaven ons niet baten zonder uw zegen.
Geef ons daarom dat wij ons vertrouwen niet langer op enig schepsel, maar op U alleen stellen.
- ZONDAG 51
Vraag 126:
Antwoord: Wat is de vijfde bede?
En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.
Dat wil zeggen: Wil ons, arme zondaren, om het bloed van Christus geen van onze misdaden toerekenen en ook niet de verdorvenheid die altijd nog in ons is. Evenals ook wijzelf als bewijs van uw genade in ons opmerken, dat wij het vaste voornemen hebben onze naaste van harte te vergeven.
- ZONDAG 52
Vraag 127:
Antwoord: Wat is de zesde bede?
En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.
Dat wil zeggen: Wij zijn van onszelf zó zwak, dat wij zelfs geen ogenblik kunnen standhouden; en bovendien houden onze doodsvijanden - de duivel, de wereld en ons eigen vlees - niet op ons aan te vallen.
Daarom bidden wij U: wil ons toch staande houden en sterken door de kracht van uw Heilige Geest, opdat wij in deze geestelijke strijd niet het onderspit delven, maar altijd krachtig tegenstand bieden, totdat wij tenslotte de overwinning volkomen verkregen hebben.
- Vraag 128:
Antwoord: Hoe beëindigt u uw gebed?
Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid.
Dat wil zeggen: Dit alles bidden wij van U, omdat Gij ons al het goede wilt en kunt geven, want Gij zijt onze Koning en hebt alle dingen in uw macht. Dit alles vragen wij, opdat daardoor niet aan ons maar aan uw heilige naam eeuwig lof wordt toegebracht.
- Vraag 129:
Antwoord: Wat betekent het woord: Amen?
Amen wil zeggen: Het is waar en zeker. Want God heeft mijn gebed veel stilliger verhoord, dan ik in mijn hart gevoel dat ik dit van Hem begeer.

BIJLAGE 22

(Acta artt. 96 en 98)

TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN HET FORMULIER VOOR DE BEDIENING VAN DE HEILIGE DOOP AAN DE KINDEREN DER GELOVIGEN

Gemeente van onze Here Jezus Christus.

Leer over de Doop

De leer over de Doop is als volgt samen te vatten:

Ten eerste: wij met onze kinderen zijn in zonde ontvangen en geboren en daarom rust Gods toorn op ons, zodat wij in het rijk van God niet kunnen komen, of wij moeten opnieuw geboren worden.

Dit leert ons de onderdompeling in en de besprenkeling met het water. Daardoor wordt ons de onreinheid van onze zielen voor ogen gesteld om ons ertoe te brengen dat wij een afkeer krijgen van onszelf, ons voor God verootmoedigen en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf zoeken.

Ten tweede: de Doop betuigt en verzegelt ons de afwassing van onze zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Immers, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Vader, betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade sluit, ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en ons daarom van al het goede zal voorzien, en al het kwade van ons weren of voor ons doen meewerken ten goede.

En wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Zoon, verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons in zijn bloed wast en reinigt van al onze zonden en ons één maakt met Hem in zijn dood en opstanding, zodat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

Evenzo, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, verzekert ons de Heilige Geest door dit sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot levende leden van Christus maken wil, doordat Hij ons toeëigent wat wij in Christus hebben, dat is de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven, met als einddoel dat wij volkomen rein in het eeuwige leven een plaats ontvangen temidden van de gemeente der uitverkorenen.

Ten derde: omdat elk verbond twee delen heeft, namelijk een belofte en een eis, worden wij door God in de Doop ook geroepen en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid. Dit betekent, dat wij deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen, vertrouwen en liefhebben met geheel ons hart, met geheel onze ziel, met geheel ons verstand en met geheel onze kracht; en ook, dat wij met de wereld breken, onze oude natuur doden en godvrezend leven.

En wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en al evenmin in de zonden blijven liggen, omdat de Doop een zegel en een volkomen betrouwbaar getuigenis is,

dat wij een eeuwig verbond met God hebben.

Fundering van de kinderdoop Hoewel onze kinderen dit alles niet begrijpen, mogen wij hen daarom toch niet van de Doop uitsluiten. Want evenals zij zonder het te weten deel hebben aan de verdoemenis in Adam, zo worden zij ook zonder het te weten in Christus tot genade aangenomen. Immers, God spreekt tot Abraham, de vader van alle gelovigen, en dat geldt ook voor ons en onze kinderen: „Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw nageslacht in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht tot een God te zijn" (Gen. 17: 7). Dit betuigt ook Petrus: „Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Here, onze God, er toe roepen zal" (Hand. 2: 39). Daarom heeft God onder het oude verbond bevolen de kinderen te besnijden; deze besnijdenis was een zegel van het verbond en van de gerechtigheid van het geloof. En Christus zelf heeft kinderen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend. Omdat nu, onder het nieuwe verbond, de Doop in de plaats van de besnijdenis gekomen is, moeten de jonge kinderen als erfgenamen van het rijk van God en van zijn verbond gedoopt worden. En de ouders zijn verplicht hun kinderen bij het opgroeien hierin uitvoeriger te onderwijzen.

Opdat wij dan dit door God ingestelde sacrament tot zijn eer, tot onze troost en tot opbouw van de gemeente zullen bedienen, willen wij zijn heilige naam aanroepen.

Gebed voor de Doop Almachtige, eeuwige God, Gij zijt het, die naar uw rechtvaardig oordeel de ongelovige en onbekeerlijke wereld met de zondvloed gestraft hebt, maar de gelovige Noach met de zijnen, slechts acht zielen, in uw grote barmhartigheid gered en bewaard hebt; Gij zijt het, die de verstokte farao met al zijn volk in de Rode Zee deed verdrinken, maar uw volk Israël droogvoets daardoor geleid hebt, waardoor de Doop werd aangeduid. Pleitend op uw grondeloze barmhartigheid bidden wij U, of Gij dit uw kind in genade wilt aanzien en het door uw Heilige Geest in uw Zoon Jezus Christus wilt inlijven, opdat het met Hem door de Doop in de dood begraven wordt, maar ook met Hem opstaat in een nieuw leven, en opdat het iedere dag zijn kruis bij het navolgen van Christus blijmoedig zal dragen door Hem aan te hangen met een waar geloof, vaste hoop en vurige liefde. Laat het zo dit leven, dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, om uwentwil getroost verlaten en op de jongste dag voor de rechterstoel van Christus, uw Zoon, met vrijmoedigheid verschijnen, door Hem, onze Here Jezus Christus, uw Zoon, die met U en de Heilige Geest één enige God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Vragen aan de vader (en de moeder) Geliefden in de Here Christus, U hebt gehoord, dat de Doop een instelling van God is om aan ons en onze kinderen zijn verbond te verzegelen. Daarom moeten wij dit sacrament tot dat doel en niet uit sleur of

bijgeloof gebruiken.

Opdat nu duidelijk zal blijken, dat u zo de Doop begeert, behoort u op de volgende vragen oprecht te antwoorden:

Ten eerste:

Belijdt u, dat onze kinderen, hoewel zij in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom aan allerlei ellende, ja zelfs aan de verdoemenis onderworpen, toch in Christus geheiligd zijn en daarom als leden van zijn gemeente behoren gedoopt te zijn?

Ten tweede:

Belijdt u, dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is?

Ten derde:

Belooft u, dat u dit kind (deze kinderen, een ieder het zijne), waarvan u de vader (en de moeder) bent, bij het opgroeien in deze leer naar uw vermogen zult onderwijzen en doen onderwijzen?

Wat is hierop uw antwoord? Antwoord: Ja.

Bediening van de Doop (De voorganger noemt de volledige voornaam (voornamen) en eventueel achternaam van de dopeling en spreekt:)

Ik doop u in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

Dankzegging

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven en ons door uw Heilige Geest tot leden van uw eniggeboren Zoon en zo tot uw kinderen aangenomen hebt en dat Gij ons dit met de Doop bezegelt en bekrachtigt.

Wij bidden U ook door Hem, uw geliefde Zoon, dat Gij dit kind door uw Heilige Geest voortdurend wilt regeren, opdat het christelijk en godvrezend opgevoed wordt en in de Here Jezus Christus zal opgroeien en toenemen. Geef dat het zo uw vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hem en ons allen bewezen hebt, zal erkennen en belijden en in alle gerechtigheid onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus zal leven en krachtig tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk zal strijden en overwinnen, om U en uw Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest, de enige en waarachtige God, eeuwig te loven en te prijzen. Amen.

BIJLAGE 23
(Acta artt. 96 en 98)

**TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN HET FORMULIER VOOR DE
BEDIENING VAN DE HEILIGE DOOP AAN VOLWASSENEN**

Verantwoording Zij die in hun jeugd niet gedoopt zijn (ten gevolge van nalatigheid of dwaling van hun ouders) en op latere leeftijd te kennen geven de christelijke doop te begeren, dienen vooraf grondig onderwezen te worden in de hoofdzaken van de christelijke leer.
Na voor de kerkeraad of zijn gedeputeerden deze leer beleden te hebben, zullen zij tot de Doop toegelaten worden. Bij de bediening daarvan zal het volgende formulier gebruikt worden.

Gemeente van onze Here Jezus Christus.

Leer over de Doop De leer over de Doop is als volgt samen te vatten:
Ten eerste: wij met onze kinderen zijn in zonde ontvangen en geboren en daarom rust Gods toorn op ons, zodat wij in het rijk van God niet kunnen komen, of wij moeten opnieuw geboren worden.
Dit leert ons de onderdompeling in en de besprenkeling met het water. Daardoor wordt ons de onreinheid van onze zielen voor ogen gesteld om ons ertoe te brengen, dat wij een afkeer krijgen van onszelf, ons voor God verootmoedigen en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf zoeken.

Ten tweede: de Doop betuigt en verzegelt ons de afwassing van onze zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Immers, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Vader, betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade sluit, ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en ons daarom van al het goede zal voorzien, en al het kwade van ons weren of voor ons doen meewerken ten goede.

En wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Zoon, verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons in zijn bloed wast en reinigt van al onze zonden en ons een maakt met Hem in zijn dood en opstanding, zodat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

Evenzo, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, verzekert ons de Heilige Geest door dit sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot levende leden van Christus maken wil, doordat Hij ons toeëigent wat wij in Christus hebben, dat is de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven, met als einddoel dat wij volkomen rein in het eeuwige leven een plaats ontvangen temidden van de gemeente der uitverkorenen.

Ten derde: omdat elk verbond twee delen heeft, namelijk een belofte en een eis, worden wij door God in de Doop ook geroepen en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid. Dit betekent, dat wij deze

enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen, vertrouwen en liefhebben met geheel ons hart, met geheel onze ziel, met geheel ons verstand en met geheel onze kracht; en ook, dat wij met de wereld breken, onze oude natuur doden en godvrezend leven.

En wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en al evenmin in de zonden blijven liggen, omdat de Doop een zegel en een volkomen betrouwbaar getuigenis is, dat wij een eeuwig verbond met God hebben.

Hoewel nu de kinderen van christenen, zonder hiervan iets te begrijpen, krachtens het verbond moeten gedoopt worden, is het niet geoorloofd de volwassenen te dopen, dan nadat zij met berouw en bekering hun zonden erkend en hun geloof in Christus beleden hebben.

Want Johannes de Doper heeft, toen hij naar Gods gebod de doop der bekering tot vergeving van zonden predikte, alleen hen gedoopt die hun zonden beleden (Marc. 1: 4, 5 en Luc. 3: 3). En onze Here Jezus Christus zelf heeft zijn apostelen bevolen, alle volken tot zijn discipelen te maken en hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest (Matth. 28: 19). Christus heeft daaraan toegevoegd de belofte dat wie gelooft en zich laat dopen, behouden zal worden (Marc. 16: 16). Volgens deze regel hebben dan ook de apostelen blijkens het boek Handelingen (2: 38, 41; 8: 36, 37; 10: 47, 48 en 16: 14, 15, 31, 32, 33) geen andere volwassenen gedoopt dan die met berouw en bekering hun geloof beleden.

Daarom mag men ook nu geen volwassenen dopen dan die de heilrijke inhoud van de Doop uit de prediking van het heilig Evangelie hebben leren verstaan en van hun geloof door persoonlijke belijdenis rekenschap weten te geven.

Opdat wij dan dit door God ingestelde sacrament tot zijn eer, tot onze troost en tot opbouw van de gemeente zullen bedienen, willen wij zijn heilige naam aanroepen.

Gebed voor de Doop

Almachtige, eeuwige God, Gij zijt het, die naar uw rechtvaardig oordeel de ongelovige en onbekeerlijke wereld met de zondvloed gestraft hebt, maar de gelovige Noach met de zijnen, slechts acht zielen, in uw grote barmhartigheid gered en bewaard hebt; Gij zijt het, die de verstokte farao met al zijn volk in de Rode Zee deedt verdrinken, maar uw volk Israël droogvoets daardoor geleid hebt, waardoor de Doop werd aangeduid. Pleitend op uw grondeloze barmhartigheid bidden wij U, of Gij hem (haar) die de Doop zal ontvangen, in genade wilt aanzien en hem (haar) door uw Heilige Geest in uw Zoon Jezus Christus wilt inlijven, opdat hij (zij) met Hem door de Doop in de dood begraven wordt, maar ook met Hem opstaat in een nieuw leven, en opdat hij (zij) iedere dag zijn (haar) kruis bij het navolgen van Christus blijmoedig zal dragen door Hem aan te hangen met een waar geloof, vaste hoop en vurige liefde. Laat hij (zij) zo dit leven, dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, om uwentwil getroost verlaten en op de jongste dag voor de rechterstoel

van Christus, uw Zoon, met vrijmoedigheid verschijnen, door Hem, onze Here Jezus Christus, uw Zoon, die met U en de Heilige Geest één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Doopgelofte

Geliefde broeder (zuster) ...

U hebt de begeerte te kennen gegeven de Doop te ontvangen als een zegel van uw inlijving in Gods kerk.

Opdat duidelijk zal blijken, dat u de christelijke leer, waarin u door de kerk bent onderwezen en waarvan u voor de kerkeraad belijdenis hebt gedaan, niet alleen aanneemt, maar ook door Gods genade daarnaar leven wilt, behoort u voor God en zijn gemeente op de volgende vragen oprecht te antwoorden:

Ten eerste:

Geloof u in de enige waarachtige God, onderscheiden in drie personen, Vader, Zoon en Heilige Geest, die hemel en aarde met al wat er in is uit niets geschapen heeft, nog onderhoudt en zo regeert dat er niets gebeurt zonder zijn goddelijke wil?

Ten tweede:

Geloof u, dat u in zonde ontvangen en geboren bent en dat daarom Gods toorn rust op u, die van nature geheel onbekwaam bent tot iets goeds en geneigd tot alle kwaad? En belijdt u, dat u met gedachten, woorden en daden de geboden van de Here dikwijls hebt overtreden en dat u over deze zonden oprecht berouw hebt?

Ten derde:

Geloof u, dat Jezus Christus die waarachtig en eeuwig God is en tegelijk waarachtig mens, doordat Hij zijn menselijke natuur uit het vlees en bloed van de maagd Maria heeft aangenomen, u door God tot Zaligmaker geschonken is? En belijdt u, dat u door dit geloof vergeving van uw zonden in zijn bloed ontvangt en dat u door de kracht van de Heilige Geest een lid van Jezus Christus en van zijn kerk geworden bent?

Ten vierde:

Betuigt u in te stemmen met al de Artikelen van het christelijk geloof, zoals die in de christelijke kerk alhier naar het Woord van God geleerd worden en belooft u in leven en sterven te blijven bij de belijdenis van deze leer, en tevens alle ketterijen en dwalingen, die met deze leer in strijd zijn, te verwerpen? En belooft u in gemeenschap met deze gemeente, trouw het gepredikte Woord te horen en het heilig Avondmaal te gebruiken?

Ten vijfde:

Verklaart u, dat u van harte begeert altijd godvrezend te leven en met de wereld en haar zondige begeerten te breken, zoals het leden van Christus en van zijn gemeente betaamt; en dat u zich gewillig aan alle christelijke vermaningen zult onderwerpen?

Wat is hierop uw antwoord?

Antwoord: Ja.

Onze goede en grote God schenke u in zijn barmhartigheid tot het volbrengen van dit heilig voornemen zijn genade en zegen door onze Here Jezus Christus. Amen.

Bediening van de Doop (De voorganger noemt de volledige voornaam (voornamen) en eventueel achternaam van de dopeling en spreekt:)
Ik doop u in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

Dankzegging Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven en ons door uw Heilige Geest tot leden van uw eniggeboren Zoon en zo tot uw kinderen aangenomen hebt en dat Gij ons dit met de Doop bezegelt en bekrachtigt.
Wij bidden U ook door Hem, uw geliefde Zoon, dat Gij deze broeder (zuster) door uw Heilige Geest voortdurend wilt regeren, opdat hij (zij) christelijk en godvrezend zal leven en in de Here Jezus Christus zal groeien en toenemen. Geef dat hij (zij) zo uw vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hem (haar) en ons allen bewezen hebt, zal erkennen en belijden en in alle gerechtigheid onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus zal leven en krachtig tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk zal strijden en overwinnen, om U en uw Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest, de enige en waarachtige God, eeuwig te loven en te prijzen. Amen.

BIJLAGE 24

(Acta artt. 96 en 98)

TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN HET FORMULIER VOOR DE OPENBARE GELOOFSBELIJDENIS

Vragen te stellen aan hen die wensen te worden toegelaten tot het heilig Avondmaal.
Geliefden in onze Here Jezus Christus.

U bent verschenen voor God en zijn heilige gemeente om belijdenis af te leggen van uw geloof en zo toegang te verkrijgen tot het Avondmaal van de Here Christus.
Wilt daarom oprecht antwoorden op de volgende vragen:

Ten eerste:

Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is en belooft u bij de belijdenis van deze leer door Gods genade te blijven in leven en sterven?

Ten tweede:

Geloof u Gods verbondsbelofte, waarvan u in de doop het teken en zegel ontvangen hebt, en belijdt u, thans de toegang tot het heilig Avondmaal vragende, dat u wegens uw zonden een afkeer hebt van uzelf en u voor God verootmoedigt en uw leven buiten uzelf in Jezus Christus, de enige Zaligmaker, zoekt?

Ten derde:

Betuigt u, dat u van harte begeert God de Here lief te hebben en te dienen naar zijn Woord, met de wereld en haar zondige begeerten te breken, uw oude natuur te doden en godvrezend te leven?

Ten vierde:

Belooft u zich te zullen onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, indien u zich (waarvoor God u genadig beware) in leer of leven misgaat?

Wat is hierop uw antwoord?

Antwoord: Ja.

(Het antwoord wordt door ieder afzonderlijk gegeven, nadat zijn naam is genoemd.)

Daarna spreekt de voorganger:

De God van alle genade, die u in Christus Jezus geroepen heeft tot zijn eeuwige heerlijkheid, Hij zal u, na een korte tijd van lijden, volmaken, bevestigen, sterken en grondvesten. Hem zij de kracht in alle eeuwigheid! Amen.

BIJLAGE 25
(Acta artt. 96 en 98)

**TEKST IN HEDENDAAGS NEDERLANDS VAN HET FORMULIER
OM HET HEILIG AVONDMAAL TE VIERN**

Gemeente van onze Here Jezus Christus.

Instelling

De apostel Paulus beschrijft de instelling van het heilig Avondmaal door onze Here Jezus Christus aldus (1 Cor. 11: 23-29): „Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heren. Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam niet onderscheidt ”

Om tot versterking van ons geloof het Avondmaal te kunnen viern, moeten wij in de eerste plaats ons vooraf naar de Schrift beproeven. In de tweede plaats moeten wij het Avondmaal zo gebruiken als de Here Christus het heeft bedoeld, namelijk tot zijn gedachtenis.

Zelf beproeving

De zelfbeproeving omvat drieërlei:

Ten eerste moet ieder zijn zonden en vervloeking overdenken, zodat hij een afkeer krijgt van zichzelf en zich voor God verootmoedigt, omdat Gods toorn over de zonde zo groot is, dat Hij (liever dan ze ongestraft te laten) zijn geliefde Zoon Jezus Christus erom gestraft heeft met de bittere en smadelijke dood aan het kruis.

Ten tweede dient ieder zichzelf te onderzoeken of hij Gods vaste belofte gelooft, dat hem al zijn zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus, vergeven zijn en dat de gerechtigheid van Christus hem zo volkomen toegerekend en geschonken is, alsof hij in eigen persoon voor al zijn zonden betaald en alle gerechtigheid volbracht had.

Ten derde eist de zelfbeproeving, dat ieder zich afvraagt of hij gezind is voortaan met geheel zijn leven dankbaar God de Here te dienen en voor zijn aangezicht onberispelijk te wandelen, en verder of hij alle vijandschap, haat en nijd van harte aflegt. en zich ernstig voorneemt om voortaan in ware liefde en rede met zijn naaste te leven.

Nodiging en terugwijzing

Allen dan die zo gezind zijn, wil God zeker in genade aannemen en een plaats aan de tafel van zijn Zoon Jezus Christus waardig keuren. Maar allen die deze gezindheid niet kennen, eten en drinken hun eigen oordeel.

Overeenkomstig het bevel van Christus en van de apostel Paulus vermanen wij daarom allen, die in schandelijke zonden leven, zich van het Avondmaal te onthouden en wij verkondigen hun dat zij geen deel in het rijk van Christus hebben.

Wij noemen de volgende zondaren:

alle afgodendienaars; allen die gestorven heiligen, engelen of andere schepselen aanroepen; allen die beelden vereren; alle tovenaars en waarzeggers, die over vee, mensen of iets anders bezweringen uitspreken en allen die aan zulke uitspraken geloof hechten;

alle verachters van God, van zijn Woord en de heilige sacramenten; allen die God lasteren;

allen die tweedracht, scheuring en oproer in kerk en staat trachten te veroorzaken; allen die een valse eed afleggen; allen die aan hun ouders en andere gezagsdragers ongehoorzaam zijn; alle doodslagers, twistzoekers en allen die in haat en nijd jegens hun naasten leven;

alle echtbrekers, hoereerders, dronkaards, dieven, woekeraars, rovers, gierigaards; allen die kansspelen beoefenen;

kortom, allen die een aanstootgevend leven leiden.

Deze allen hebben zich, zolang zij in hun zondig leven volharden, van het Avondmaal (dat Christus alleen voor zijn gelovigen ingesteld heeft) te onthouden, opdat hun oordeel en verdoemenis niet des te zwaarder worden.

Maar dit alles wordt ons, geliefde broeders en zusters, niet voorgehouden om de gelovigen, verslagen van hart als ze zijn, alle moed te ontnemen, alsof alleen zij die zonder enige zonde zijn, tot het Avondmaal van de Here mogen komen. Want wij komen niet tot dit Avondmaal om daarmee te kennen te geven, dat wij in onszelf volmaakt en rechtvaardig zijn. Integendeel, wij erkennen, nu wij ons leven buiten onszelf in Jezus Christus zoeken, dat wij midden in de dood liggen.

Nu zijn er ontegenzeggelijk nog veel zonden en gebreken in ons hart en leven: wij hebben geen volkomen geloof; wij dienen God niet met zoveel ijver als wij verplicht zijn en wij hebben dagelijks met de zwakheid van ons geloof en de kwade begeerten van ons vlees te strijden.

Maar, omdat wij door de genade van de Heilige Geest over deze gebreken oprecht berouw hebben en begeren tegen ons ongeloof te strijden en naar alle geboden van God te leven, mogen wij er toch vast van verzekerd zijn, dat geen zonde of zwakheid, die nog tegen onze wil in ons overgebleven is, kan verhinderen, dat God ons in genade aanneemt en ons aan deze hemelse spijs en drank deel geeft.

Gedachtenis van Christus

Laten wij vervolgens ook overdenken, met welk doel de Here Christus zijn Avondmaal voor ons heeft ingesteld, namelijk dat wij het zullen vieren tot zijn gedachtenis.

Alleen, wij behoren Hem op deze wijze te gedenken. Overeenkomstig de beloften, die onder het oude testament van het begin af aan de vaders gegeven zijn, is onze Here Jezus Christus door de Vader in deze wereld gezonden en heeft Hij ons vlees en bloed aangenomen.

Hij heeft de toorn van God, waaronder wij voor altijd hadden moeten verzinken, van het begin tot het einde van zijn leven op aarde voor ons gedragen. Zo heeft Hij in gehoorzaamheid alle gerechtigheid van Gods wet voor ons vervuld, vooral toen de last van onze zonden en van Gods toorn Hem het bloedige zweet in de hof heeft uitgeperst. Daar liet Hij zich boeien, opdat wij in vrijheid gesteld zouden worden. Daarna is Hij met smaad overladen, opdat wij nooit meer te schande zouden worden. Hij is onschuldig ter dood veroordeeld, opdat wij voor Gods gericht zouden vrijgesproken worden. Ja, Hij heeft zijn gezegend lichaam aan het kruis laten spijkeren, opdat Hij de akte van beschuldiging die tegen ons gericht was, weg zou doen door haar aan het kruis te nagelen.

Door dit alles heeft Hij de vloek die op ons lag, op Zich genomen, opdat Hij ons met zijn zegen zou vervullen. En tot in de allerdiepste verworpenheid en angst der hel heeft Hij Zich met lichaam en ziel vernederd aan het kruishout; toen schreeuwde Hij het uit: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?“, opdat wij door God aangenomen en nooit meer door Hem verlaten zouden worden. En tenslotte heeft Hij met zijn dood en bloedstorting het nieuwe testament, het verbond van genade en verzoening voor eeuwig rechtskracht verleend, toen Hij uitriep: „Het is volbracht!“

Onderwijzing

Opdat wij nu vast zouden geloven dat wij tot dit genadeverbond behoren, nam de Here Jezus bij zijn laatste paasmaal een brood, sprak de dankzegging uit, brak het, gaf het zijn discipelen en zei: „Neemt, eet, dit is mijn lichaam voor u; doet dit tot mijn gedachtenis.“

Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei: „Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed; doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis.“

Dat betekent: zo dikwijls u van dit brood eet en uit deze beker drinkt, zal dat tot een betrouwbaar onderpand zijn, dat u aan mijn hartelijke liefde en trouw jegens u herinnert en daarvan verzekert.

Ik heb immers voor u, omdat u anders de eeuwige dood had moeten sterven, mijn lichaam aan het kruishout in de dood overgegeven en mijn bloed vergoten. En ik voed en laaf uw hongerige en dorstige zielen met dit mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven, even zeker als dit brood voor uw ogen gebroken en u deze beker gegeven wordt en u tot mijn gedachtenis dit brood eet en uit deze beker drinkt. Uit deze instelling van het heilig Avondmaal van onze Here Jezus Christus leren wij, dat Hij ons geloof en vertrouwen wijst op zijn volkomen offer, eenmaal aan het kruis gebracht, als de enige grond van ons heil. Daar immers is Hij voor onze hongerige en dorstige zielen de ware spijs en drank van het eeuwige leven geworden. Want door zijn dood heeft Hij de oorzaak van onze eeuwige honger en kommer, namelijk de zonde, weggenomen en ons de levendmakende Geest verworven. Door die Geest,

die in Hem als in het hoofd en in ons als zijn leden woont, schenkt Hij ons waarachtige gemeenschap met Zich en geeft Hij ons deel aan al zijn schatten, namelijk het eeuwige leven, de gerechtigheid en de heerlijkheid.

En ook verbindt Hij ons onderling door dezelfde Geest als leden van één lichaam in ware broederlijke liefde. Want de apostel Paulus zegt: „Omdat het één brood is, zijn wij, hoevelen ook, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood". Want zoals uit vele graankorrels één brood gebakken wordt en uit vele druiven één wijn en drank geperst wordt, zullen wij allen als leden van Christus, die onze lieve Zaligmaker is en ons eerst zo uitnemend heeft liefgehad, om zijnentwil in broederlijke liefde één lichaam zijn en dat niet alleen met woorden maar ook met de daad aan elkander bewijzen.

Hiertoe helpe ons de almachtige, barmhartige God en Vader van onze Here Jezus Christus, door zijn Heilige Geest. Amen.

Laten wij, om dit alles te mogen verkrijgen, voor God ons verootmoedigen en Hem met waarachtig geloof aanroepen:

Gebed

Barmhartige God en Vader, wij bidden U, dat Gij door dit Avondmaal, waarin wij vieren de heerlijke gedachtenis aan de bittere dood van Uw lieve Zoon Jezus Christus, door Uw Heilige Geest in onze harten wilt bewerken, dat wij ons met waarachtig vertrouwen aan uw Zoon Jezus Christus hoe langer hoe meer overgeven.

Geef dat daardoor onze bezwaarde en verslagen harten met zijn lichaam en bloed, ja met Hem zelf, waarachtig God en mens, het enige hemelse brood, door de kracht van de Heilige Geest gevoed worden en dat wij niet meer in onze zonden leven, maar Hij in ons en wij in Hem.

Geef dat wij aan het nieuwe en eeuwige testament en genadeverbond zo waarachtig deel krijgen, dat wij niet twifelen of Gij zult eeuwig onze genadige Vader zijn, die onze zonden ons nooit meer toerekent en ons als uw geliefde kinderen en erfgenamen met alle dingen voor lichaam en ziel verzorgt.

Verleen ons ook de genade dat wij blijmoedig ons kruis op ons nemen, onszelf verloochenen en onze Heiland belijden. Leer ons in alle droefheid met opgeheven hoofd onze Here Jezus Christus uit de hemel verwachten, die onze vernederde lichamen aan zijn verheerlijkt lichaam gelijk zal maken en ons voor altijd bij Zich zal nemen.

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw Koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.

Laat ons nu met hart en mond belijdenis doen van ons geloof door met de kerk van alle eeuwen in te stemmen:

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.

En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Here; die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria; die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle; ten derden dage wederom opgestaan van de doden; opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods, des almachtigen Vader; van waar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de Heilige Geest.

Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen; vergeving der zonden; wederopstanding des vlezen; en een eeuwig leven.

Om met het ware hemelse brood Christus gevoed te worden, moeten wij niet slechts op de tekenen van brood en wijn zien, maar de harten omhoog! - op Jezus Christus zien, die in de hemel onze Pleitbezorger is aan de rechterhand van zijn Vader, zoals wij zoëven beleden hebben. Laten wij vast geloven, dat wij door de werking van de Heilige Geest even zeker met zijn lichaam en bloed aan onze zielen gevoed en gelaafd worden als wij het heilige brood en de heilige drank tot zijn gedachtenis ontvangen.

Uitdeling en communie

(Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:)

Het brood dat wij breken is de gemeenschap met het lichaam van Christus. Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus verbroken is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

(En als hij de beker geeft:)

De beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, is de gemeenschap met het bloed van Christus. Neemt, drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft, dat het kostbaar bloed van onze Here Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

(Terwijl men communiceert, kan men zingen of Schriftgedeelten lezen ter gedachtenis van het lijden van Christus, bijvoorbeeld: Jes. 53, Joh. 6, 13, 14, 15, 16, 17, 18).

Dankzegging

(Daarna spreekt de voorganger:)

Geliefden in de Here, laten wij samen de naam des Heren met dankzegging prijzen, nu Hij aan zijn tafel onze zielen gevoed heeft en ieder spreke in zijn hart:

„Loof de HERE, mijn ziel, en al wat in mij is, zijn heilige naam;
loof de HERE, mijn ziel, en vergeet niet een van zijn weldaden; die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest,

die uw leven verlost van de groeve, die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheid.

Barmhartig en genadig is de HERE, lankmoedig en rijk aan goedertierenheid;

Niet altoos blijft Hij twisten, niet eeuwig zal Hij toornen;

Hij doet ons niet naar onze zonden en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden;

Maar zo hoog de hemel is boven de aarde, zo machtig is zijn goedertierenheid over wie Hem vrezen.

Zover het Oosten is van het Westen, zover doet Hij onze overtredingen van ons;

Gelijk zich een vader ontfermt over zijn kinderen, ontfermt Zich de HERE over wie Hem vrezen."

Hij heeft ons zo liefgehad, dat Hij zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft en ons alles met Hem geschonken heeft.

Wanneer God nu zijn liefde jegens ons daarin bewijst, dat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren, hoeveel te meer zullen wij dan, thans door zijn bloed gerechtvaardigd, door Hem behouden worden van de toorn. Want als wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van zijn Zoon, zullen wij veel meer, nu wij verzoend zijn, behouden worden, doordat Hij leeft.

Daarom zal ik met mond en hart des Heren lof verkondigen van nu aan tot in eeuwigheid. Amen.

Dankgebed

Barmhartige God en Vader, wij danken U hartelijk, dat Gij uit grondeloze barmhartigheid ons uw eniggeboren Zoon tot een middelaar en offer voor onze zonden en tot spijs en drank van het eeuwige leven geschonken hebt. Wij danken U, dat Gij ons geeft een waar geloof, waardoor wij aan zulke weldaden deel krijgen.

Gij hebt tot sterking van ons geloof uw geliefde Zoon Jezus Christus het heilig Avondmaal voor ons doen instellen. Wij bidden U, trouwe God en Vader, dat door de werking van uw Heilige Geest de vrucht van de gedachtenis van onze Here Jezus Christus en van de verkondiging van zijn dood voor ons mag zijn, dat wij dagelijks toenemen in het ware geloof en in de zalige gemeenschap met Christus. Door Hem, uw lieve Zoon Jezus Christus. Amen.

BIJLAGE 26
(Acta artt. 96 en 98)

KORT FORMULIER VOOR DE VIERING VAN HET HEILIG AVONDMAAL

<i>Instelling</i>	Gemeente van onze Here Jezus Christus. De apostel Paulus beschrijft de instelling van het heilig Avondmaal aldus (1 Cor. 11: 23-29): „Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heren. Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam niet onderscheidt.”
<i>Zelfbeproeving</i>	Om tot versterking van ons geloof het Avondmaal van Christus te vieren, moeten wij naar de Schrift ons beproeven. Daartoe zal ieder zijn zonden en vervloeking overdenken, zodat hij een afkeer heeft van zichzelf en zich voor God verootmoedigt. Voorts zal ieder zichzelf onderzoeken, of hij ook Gods vaste belofte gelooft, dat hem al zijn zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus vergeven zijn en de volkomen gerechtigheid van Christus hem toegerekend en geschonken is. Tenslotte zal ieder zich afvragen, of hij ook gezind is, voortaan met geheel zijn leven dankbaar de Here te dienen, en voor Gods aangezicht onberispelijk te wandelen, en of hij alle haat en nijd van harte aflegt en zich ernstig voorneemt om in ware liefde met zijn naaste te leven
<i>Nodiging en terugwijzing</i>	Allen dan die door de genade van de Heilige Geest bedroefd zijn over hun zonden, begeren tegen hun ongeloof te strijden en naar alle geboden van God te leven, wil God zeker in genade aannemen en aan de tafel van zijn Zoon Jezus Christus ontvangen. Zij mogen er zeker van zijn, dat geen zonde of zwakheid, die nog tegen hun wil in hen overgebleven is, voor God een verhindering is, hen in genade aan te nemen en hun aan deze hemelse spijs en drank deel te geven. Maar ieder die geen droefheid over zijn ongerechtigheid kent en zich daarvan niet bekeren wil, verkondigen wij, dat hij geen deel aan het rijk van Christus heeft en wij vermanen hem zich van het Avondmaal te onthouden, opdat zijn oordeel niet verzwaard wordt.
<i>Gedachtenis van Christus</i>	Nu heeft Christus ons bevolen, deze maaltijd tot zijn gedachtenis te houden. Daarom gedenken wij, dat onze Here Jezus Christus door de

Vader in deze wereld gezonden is, ons vlees en bloed heeft aangenomen en Gods toorn van het begin tot het einde van zijn leven op aarde voor ons heeft gedragen. Wij gedenken, dat de last van onze zonden en van Gods toorn Hem in de hof het bloedige zweet uitgeperst heeft, waar Hij zich liet boeien, om ons in vrijheid te stellen.

Wij gedenken, dat Hij onschuldig ter dood veroordeeld is, opdat wij voor het gericht van God zouden vrijgesproken worden; Hij heeft Zijn gezegend lichaam aan het kruis laten spijkeren, en zo de vervloeking van ons op Zich geladen, opdat Hij ons met zijn zegen vervullen zou; Hij is door God verlaten, opdat wij nooit meer door God verlaten zouden worden; Hij heeft uiteindelijk door Zijn dood en bloedstorting het nieuwe verbond voor eeuwig rechtskracht verleend toen Hij uitriep: „Het is volbracht."

Verzekering

Zo vaak wij nu van dit brood eten en uit deze beker drinken, worden wij, als door een onmiskenbaar teken en zegel, verzekerd van Christus' hartelijke liefde en trouw jegens ons. Hij heeft immers voor ons zijn lichaam aan het kruishout in de dood gegeven en zijn bloed vergoten, om onze hongerige en dorstige zielen met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven te voeden en te laven, even zeker, als aan ieder van ons dit brood en deze beker gegeven wordt en wij tot zijn gedachtenis eten en drinken.

Gemeenschap

Door zijn lijden en dood heeft Christus ons ook de levendmakende Geest verworven, niet alleen om ons door die Geest in gemeenschap met Hem te doen leven en ons aan al zijn schatten deel te geven, maar ook om ons door diezelfde Geest met elkander als leden van een lichaam in ware broederlijke liefde te verbinden. Want de apostel Paulus zegt: „Omdat het een brood is, zijn wij, hoe velen ook, een lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood" (1 Cor. 10: 17).

Daarom zullen wij allen, die door het ware geloof Christus ingelijfd zijn, om Christus' wil, die ons eerst zo uitnemend heeft liefgehad, samen een lichaam zijn, en dit niet alleen met woorden, maar ook met de daad aan elkander bewijzen.

Verwachting van Christus' wederkomst

Christus heeft ons geboden het Avondmaal te vieren totdat Hij komt. Wij genieten aan zijn tafel een voorsmaak van de overvloed van vreugde, die Hij heeft toegezegd en zien met groot verlangen uit naar zijn verschijning in heerlijkheid, naar de bruiloft van het Lam, als Hij de wijn met ons nieuw zal drinken in het Koninkrijk van zijn Vader.

Zo laat ons blij zijn en vreugde bedrijven en Hem de eer geven, want de bruiloft van het Lam komt.

Laat ons de Here danken en bidden.

Gebed

Barmhartige God en Vader, wij danken U hartelijk, dat Gij uit grondeloze barmhartigheid ons uw eniggeboren Zoon tot offer voor onze zonden en tot hemelse spijs en drank gegeven hebt. Wij bidden U, dat Gij in dit Avondmaal door uw Heilige Geest in onze harten wilt bewerken, dat wij ons hoe langer hoe meer met vertrouwen aan uw

Zoon Jezus Christus overgeven. Geef dat wij met Hem, het hemelse brood, gevoed worden en dat wij niet meer in onze zonden leven, maar Hij in ons en wij in Hem. Versterk ons genadig in de gemeenschap van het nieuwe verbond in Christus' bloed, zodat wij niet twijfelen of Gij zult eeuwig onze genadige Vader zijn, die onze zonden ons nooit meer toerekent en ons met alle dingen voor lichaam en ziel verzorgt als uw lieve kinderen en erfgenamen. Verleen ons ook uw genade, dat wij blijmoedig ons kruis op ons nemen, onszelf verloochenen en onze Heiland belijden. Leer ons in alle droefheid met opgeheven hoofd onze Here Jezus Christus uit de hemel verwachten, die onze vernederde lichamen aan zijn verheerlijkt lichaam gelijk zal maken en ons voor altijd bij Zich zal nemen. Amen.

Opwekking

Om met het ware hemelse brood Christus gevoed te worden, moeten wij niet op de tekenen van brood en wijn blijven zien, maar onze harten tot Jezus Christus verheffen, die onze Pleitbezorger is aan de rechterhand van zijn hemelse Vader. Laten wij vast geloven, dat wij even zeker met zijn lichaam en bloed gevoed en gelaafd worden als wij dit brood en deze drank tot zijn gedachtenis ontvangen.

Uitdeling en communie

(Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:)
Dit is het lichaam van Christus voor u. Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus gegeven is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

(En als hij de drinkbeker geeft:)

Deze beker is het nieuwe verbond in het bloed van Christus. Neemt drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft dat het kostbaar bloed van onze Here Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

(Of de voorganger spreekt:)

Het brood dat wij breken is de gemeenschap met het lichaam van Christus. Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus verbroken is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

De beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, is de gemeenschap met het bloed van Christus. Neemt, drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft, dat het kostbaar bloed van onze Here Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

Dankzegging

(Daarna spreekt e voorganger:)

Broeders en zusters in de Here, laten wij allen, nu de Here aan zijn tafel ons gevoed heeft, zijn naam met dankzegging prijzen en ieder spreke in zijn hart:

„Loof de HERE, mijn ziel, en al wat in mij is, zijn heilige naam;
loof de HERE, mijn ziel, en vergeet niet een van zijn weldaden; die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest;
die uw leven verlost van de groeve, die u kroont met goedertierenheid

en barmhartigheid.

Barmhartig en genadig is de HERE, lankmoedig en rijk aan goedertierenheid;

niet altoos blijft Hij twisten, niet eeuwig zal Hij toornen;

Hij doet ons niet naar onze zonden en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden;

maar zo hoog de hemel is boven de aarde, zo machtig is zijn goedertierenheid over wie Hem vrezen.

Zover het Oosten is van het Westen, zover doet Hij onze overtredingen van ons;

gelijk zich een vader ontfermt over zijn kinderen, ontfermt zich de HERE over wie Hem vrezen" (Ps. 103).

Daarom zal ik met mond en hart de lof van de Here verkondigen van nu aan tot in eeuwigheid. Amen.

Dankgebed

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw Koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid.

Amen.

BIJLAGE 27
(Acta art. 43)

**FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN MISSIONAIRE DIENAREN
DES WOORDS**

Geliefden in onze Here Jezus Christus.

Mattheus 24 : 14 Tot driemaal toe heeft de kerkeraad onze medebroeder, N.N., openbaar aan de gemeente voorgedragen om te vernemen of iemand enig bezwaar had tegen zijn leer of leven, op grond waarvan hij niet zou mogen worden bevestigd in de bediening van het Evangelie van het Koninkrijk, dat moet worden gepredikt in de gehele wereld tot een getuigenis voor alle volken. Nu heeft niemand een wettig bezwaar tegen hem ingebracht. Daarom zullen wij in de naam des Heren overgaan tot zijn bevestiging.

Met het oog hierop zult u, broeder N.N., en allen die hier tegenwoordig bent, allereerst aanhoren uit het Woord van God een korte omschrijving van het ambt van de herders of dienaren des Woords, afgezonderd tot de prediking van het Evangelie aan hen die buiten zijn.

Openbaring 5 : 9 God, onze hemelse Vader, wil uit elke stam en taal en volk en natie van het verdorven menselijk geslacht een gemeente roepen en vergaderen tot het eeuwige leven.

Johannes 3 : 16, 17
Johannes 10: 11, 10
Johannes 10 : 16;
vergelijk
Handelingen 2 : 39

Hiertoe heeft Hij Zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden. Deze is gekomen als de goede Herder, Die Zijn leven inzet voor Zijn schapen, opdat zij leven en overvloed hebben. Hij roept Zijn schapen niet alleen uit Israël maar ook uit de volken en leidt hen naar Zijn stal, opdat het zal worden één kudde, een Herder.

Johannes 15 : 26, 27
Johannes 20: 21, 22
1. Johannes 4 : 14
Romeinen 10 : 14,
15, 17
Handelingen 13 : 2

Om Zijn kerk te vergaderen heeft de Here Christus de Geest der waarheid van de Vader gezonden, opdat Deze getuigenis aflegt over Hem door de apostelen, die Hij heeft gezonden zoals de Vader Hem heeft gezonden. Zij hebben aanschouwd en getuigd, dat de Vader de Zoon gezonden heeft als Heiland der wereld. Het is de roeping van de gemeente door dit getuigenis van de apostelen de mensen te bewegen tot het geloof in Christus, de Gekruisigde. De Heilige Geest heeft van de tijd van de apostelen af de gemeente opgedragen voor Zich mannen af te zonderen tot dit werk, waartoe Hij hen heeft geroepen.

Efeze 2 : 12, 13

Om deze opdrachtⁱ te vervullen heeft de Here Christus nuⁱⁱ een dienaar des Woords aan de gemeente willen geven.
Overeenkomstig de opdracht van de Here Christus en Zijn apostelen behoort hij in de eerste plaats het Woord van God dat is geopenbaard door de Heilige Schriften, te verkondigen aan hen die zonder Christus zijn, uitgesloten van het burgerrecht van Israël en vreemd aan de

2 Corinthe 5: 19, 20
Titus1: 9

verbonden der belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld, opdat zij, die veraf zijn, dichtbij komen door het bloed van Christus. Als gezant van Christus is hem de bediening der verzoening gegeven: want God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende. Daarom zal hij in de naam van Christus vragen: „Laat u met God verzoenen". Hij moet zich houden aan het betrouwbare Woord naar de leer, zodat hij ook in staat is te vermanen op grond van de gezonde leer en de tegensprekers te weerleggen.

Efeze 4 : 21
Mattheus 28: 19

In de tweede plaats zal hij hen, die door het onderwijs in de Here Christus Zijn discipelen zijn geworden, behoren te dopen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en te leren onderhouden alles wat de Here Christus aan Zijn gemeente heeft bevolen.

1 Corinthe 11: 23, 26
Titus 2

En aangezien de Here Christus Zijn gemeente ook heeft opgedragen Zijn dood te verkondigen totdat Hij komt, behoort hij eveneens de tafel des Heren aan te richten in het midden van de vergadering der gelovigen. En overeenkomstig het oordeel van de apostel Paulus in 1 Corinthe 10: 21: „Gij kunt niet de beker des Heren drinken en de beker der boze geesten; gij kunt niet aan de tafel des Heren deel hebben en aan de tafel der boze geesten", zal hem ook zijn opgedragen de gelovigen te vermanen indien zij in leer of leven zondigen en als zij zich aan de vermaningen niet storen hun het gebruik der Sacramenten te ontzeggen.

Handelingen 14 : 23;
Titus 1 : 5, 6
2 Timotheüs2 : 2
Handelingen 20 : 28
1 Timotheüs. 5 : 22

Ten derde zal hij, zodra dit mogelijk is, naar goede orde, ouderlingen en diakenen aanstellen volgens het voorbeeld en de opdracht van de apostel Paulus, opdat zij als „vertrouwde mensen, die bekwaam zijn om ook anderen te onderrichten", de gemeente Gods weiden, die Hij Zich door het bloed van Zijn Eigene verworven heeft"; hij zal evenwel volgens de waarschuwing van Paulus aan Timotheüs niemand overijld de handen opleggen.

Mattheus 28 : 18
Mattheus 28 : 20
Openbaring 21: 10
Openbaring 21: 23b,
24

Tot het volbrengen van deze opdracht heeft de Here Christus, aan Wie alle macht is gegeven in hemel en op aarde, Zijn apostelen en in hen Zijn gemeente en haar dienaren getroost en bemoedigd met de belofte: „En zie, Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld", totdat de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, zal zijn nedergedaald uit de hemel, van God. Dan zal de belofte zijn vervuld: „de heerlijkheid Gods verlicht haar en haar lamp is het Lam. En de volken zullen bij haar licht wandelen en de koningen der aarde brengen hun heerlijkheid in haar".

Openbaring 22 : 14

Daarom spreekt de Here Christus hen zalig, „die hun gewaden wassen, opdat zij recht mogen hebben op het geboomte des levens en door de poorten ingaan in de stad".

U staat nu gereed, broeder N.N., de dienst, zoals die zojuist omschreven is, in het midden van de gemeente te aanvaarden. Wil

daarom voor God en Zijn heilige gemeente op de volgende vragen antwoorden:

Ten eerste: Bent u in uw hart ervan overtuigd, dat God Zelf u door Zijn gemeente tot deze heilige dienst heeft geroepen?

Ten tweede: Aanvaardt u de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament als het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid en verwerpt u alle leringen, die daarmee in strijd zijn?

Ten derde: Beloofst u uw ambt naar deze leer trouw te bedienen in nauwe samenwerking met de raad van deze gemeente en u in heel uw levenswandel te gedragen naar het Woord van God?

Ten vierde: Beloofst u zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, indien u zich (waarvoor God u genadig beware) in leer of leven misgaat?

Hierop zal hij antwoorden: Ja.

Daarna zal de dienaar, die de bevestiging verricht, spreken (terwijl hij, indien het de bevestiging van een kandidaat betreft, hem de rechterhand op het hoofd zal leggen):

God, onze hemelse Vader, Die u heeft geroepen tot deze heilige dienst, verlichte u door Zijn Geest, versterke u door Zijn hand, regere u zó in uw bediening, dat u daarin op de rechte wijze en met vrucht mag werken tot de verheerlijking van Zijn naam, tot de vergadering van Zijn gemeente en tot de oprichting van Zijn Rijk. Amen.

Daarna zal de dienaar de bevestigde dienaar en vervolgens de gemeente toespreken:

2 Timotheus 1 : 8a
en c, 9a

1 Petrus 5 : 4

Geliefde broeder, ga dan heen tot de arbeid, waartoe God u door Zijn gemeente als dienaar van de Here Jezus Christus riep, in de kracht van de Heilige Geest. „Schaam u niet voor het getuigenis van onze Here, maar wees mede bereid voor het Evangelie te lijden in de kracht van God, die ons behouden heeft en geroepen met een heilige roeping". „En wanneer de Opperherder verschijnt, zult gij de onverwelkelijke krans der heerlijkheid verwerven".

Psalm 91 : 11

2 Thessalonicenzen
3 : 1

Geliefde broeders en zusters, ontvangt u deze dienaar in de Here met alle blijdschap. Smeekt de Vader van onze Here Jezus Christus, dat Hij hem (en de zijnen) behoede op al zijn (hun) wegen. Bidt voor hem, „dat het Woord des Heren snelle voortgang hebbe en verheerlijkt worde, evenals bij u".

Doch aangezien niemand van ons tot het volbrengen van zijn roeping uit zichzelf in staat is, laten wij God met dankzegging bidden:

Barmhartige Vader, wij danken U, dat U naar Uw welbehagen uit het verloren menselijk geslacht door de dienst van mensen U een gemeente vergadert tot het eeuwige leven. Thans hebt U in Uw genade aan Uw gemeente alhier een dienaar geschonken om te arbeiden in de dienst van het Evangelie onder de heidenen. Wij bidden U, wil hem door Uw Geest steeds bekwaam maken tot de dienst, waartoe U hem hebt geroepen. Wil door Uw Geest zijn verstand verlichten, opdat hij Uw Evangelie op de rechte wijze verkondigt en daardoor velen mogen komen tot het geloof in den Here Jezus Christus. Schenk hem wijsheid en volharding in alle moeiten en verdrukkingen, die hem in zijn dienst kunnen overkomen. Bewaar hem op al zijn wegen. Geef hem Uw genade, dat hij standvastig blijft tot het einde en met al Uw getrouwe dienstknechten mag ingaan tot het feest van zijn Heer.

Wij bidden U, wil de gemeente en de gemeenten, die met haar verbonden zijn in deze arbeid, Uw genade verlenen, dat zij gelovig acht geven op Uw werk in deze dienst van het Evangelie en Uw dienaar voortdurend opdragen in hun gebeden, opdat zij zich mogen verblijden over de doortocht van het Evangelie in verre landen.

Verhoor ons, o barmhartige Vader, door Uw geliefde Zoon, onze Here Jezus Christus. In Zijn naam bidden wij U:

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,

Uw naam worde geheiligd;

Uw Koninkrijk kome;

Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen

ⁱ Eventueel: verder

ⁱⁱ Eventueel: opnieuw

BIJLAGE 28
(Acta art. 107)

**NOTA DRS. D. DEDDENS OVER DE 'AUTHENTIEKE' EN 'OFFICIELE' TEKST
VAN DE HEIDELBERGSE CATECHISMUS**

(Opmerking vooraf. Na een rapport met concept-besluit van Commissie V van de generale synode te Hattem inzake het 'Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands' c.a. gedateerd 19 mei 1972, werd door drs. D. Deddens een nota overgelegd. Met het oog op in de toekomst nog te nemen besluiten werd het wenselijk geacht deze hier te publiceren. Daar deze nota gedetailleerd inging op bepaalde uitdrukkingen in het rapport en het concept-besluit die later werden veranderd en het weinig zin heeft de tekst dienaangaande integraal af te drukken, vond enige aanpassing plaats vooral in de redactie van begin en slot.)

1. Inleiding

De commissie blijkt er van uit te gaan dat er een kerkelijk vastgestelde tekst van de Heidelbergse Catechismus (hierna HC) bestaat, die als 'authentieke' of 'officiële' tekst in De Gereformeerde Kerken in Nederland van kracht is.

Daarvan uitgaande spreekt zij als haar gevoelens uit, 'dat er naar gestreefd dient te worden, dat het zo spoedig mogelijk tot vaststelling van een definitieve tekst van de HC in hedendaags Nederlands komt, die kan vigeren als vervanging van de huidige authentieke tekst'.

Naar het oordeel van de commissie doet zich thans een situatie voor, die zich aldus laat weergeven:

- a. er is een kerkelijk vastgestelde tekst van de HC, die men kan noemen 'de authentieke tekst' of 'de officiële tekst';
- b. deze vigeert thans in de kerken en blijft dit doen totdat door een generale synode anders besloten wordt;
- c. naast deze 'authentieke' officiële tekst zal nu kunnen gaan fungeren met voorhands beperkte actieradius en kracht een tweede kerkelijk vastgestelde tekst, nl. in hedendaags Nederlands, naar de opdracht geredigeerd met het oog op het catechetisch onderricht;
- d. het is wenselijk dat de nu intredende fase zo kort mogelijk duurt, er dient zo spoedig mogelijk één tekst te komen: een officiële tekst in hedendaags Nederlands;
- e. deputaten zouden kunnen belast worden met een onderzoek of, en zo ja: in hoever, de tweede tekst de plaats zou kunnen gaan innemen van de eerste tekst, de nu geldende 'authentieke' of 'officiële'; tevens zouden de kerken dan bijv. tot één jaar voor de volgende synode gelegenheid kunnen hebben hun oordeel aan deputaten kenbaar te maken;
- f. de volgende generale synode zou dan nadere beslissingen kunnen nemen; indien mogelijk zou zij kunnen beslissen dat de nu geldende 'authentieke' of 'officiële' tekst vervangen wordt door de nu vrij te geven tweede tekst, eventueel na het aanbrengen van noodzakelijk geachte wijzigingen.

Dit gedachten geheel is volkomen begrijpelijk en valt alleszins te respecteren. Verstaanbaar is ook dat de commissie aanneemt dat er momenteel een officieel vastgestelde tekst van de HC in het kerkelijke leven en samenleven van kracht is. Het is echter wel raadzaam dat we ons van de juistheid van dit uitgangspunt vergewissen.

Vindt wat hier wordt aangenomen steun in de feiten?

2. De begrippen 'authentiek' en 'officieel'

Ofschoon dit niet van primair belang is, moet het dienstig worden geacht even stil te staan bij

de uitdrukkingen 'authentiek' en 'officieel'.

Zij worden door de commissie promiscue gebruikt, en duiden bij haar de tekst aan waarvan wordt aangenomen dat hij kerkelijk is vastgesteld en als zodanig kerkelijke geldigheid heeft.

Dit roept in herinnering de discussie die in het begin van deze eeuw werd gevoerd tussen dr. H. H. Kuiper enerzijds en dr. L. A. van Langeraad en dr. M. A. Gooszen aan de andere kant. Deze discussie betrof de vraag naar de vroegere kerkelijke vaststelling van de liturgische geschriften: werd er destijds een bepaalde tekst vastgesteld; vervolgens: werd deze vastgesteld in 1586 of in 1619? Hierbij deed zich echter ook een verschil voor met betrekking tot de betekenis van het begrip 'authentiek'.

Kuiper maakte onderscheid tussen een oorspronkelijke en een authentieke tekst. De oorspronkelijke tekst is de oudste, door de ontwerpers geconcipeerde tekst. De authentieke de door een generale synode aanvaarde en vastgestelde tekst, die voor alle kerken in het kerkverband geldig is. (H. H. Kuiper, *De authentieke tekst der Liturgische Geschriften gehandhaafd tegen prof. dr. M. A. Gooszen*, Amsterdam 1901; idem, *is de authentieke tekst der Liturgie in 1586 of in 1619 vastgesteld?*, Amsterdam 1902).

Van Langeraad wraakte dit woordgebruik en nam authentiek in de zin van oorspronkelijk, terwijl hij een synodaal vastgestelde tekst met bindend gezag voor de kerken de officiële noemde. (L. A. van Langeraad, *De tekst van de Liturgie der Nederlandsche Gereformeerde Kerken*, Leiden 1901).

Genoteerd dient te worden, dat ook Kuiper wel van een 'officiële' tekst sprak, terwijl Van Langeraad de term 'authentiek' ook wel bezigde in de zin van zijn tegenstander. Sindsdien werd er naar de betekenis van de term 'authentiek' een omstandig onderzoek ingesteld door dr. J. N. Bakhuizen van den Brink. De resultaten hiervan werden neergelegd in een Rapport, uitgebracht op verzoek van en aan de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk, welk rapport in de vorm van een artikel werd gepubliceerd (J. N. Bakhuizen van den Brink, 'De tekst van de Belijdenisgeschriften en van de Liturgische Formulieren der Nederlandse Hervormde Kerk', in *Nederl. Archief v. Kerkgeschiedenis*, N.S. XL (1954), 207-250).

De auteur toont aan, dat 'authentiek' een ambivalente term is en voornamelijk de wisseling van zijn hoofdbetekeningen vertoont naar gelang van juridisch dan wel historisch gebruik. Afwisselend betekent hij dan 'officieel', 'gezaghebbend' Of: 'oorspronkelijk'. Vanwege deze dubbelzinnige betekenis ontraadt de schrijver deze term voor het kerkelijk spraakgebruik. Hij acht het gewenst of zelfs noodzakelijk het woord 'authentiek' te vervangen, hetzij door 'officieel', hetzij door 'oorspronkelijk'.

In Duitsland werd deze voorslag ondersteund door prof. dr. H. Bornkamm. Bijval werd ook in Nederland betuigd, waar ook in de praktijk dienovereenkomstig gehandeld is. De generale synode van Leeuwarden 1955/56 van de syn. geref. kerken ontving van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk het verzoek, deputaten te benoemen voor een gezamenlijke commissie, die de opdracht zou hebben een tekst van de Belijdenisgeschriften in hedendaags Nederlands te leveren, zonder de wezenlijk inhoud te wijzigen, en het resultaat van haar arbeid aan de synoden aan te bieden, opdat die een officiële tekst zouden kunnen vaststellen. De synodecommissie die over deze zaak te rapporteren had (rapporteur dr. L. Praamsma), noemde het betoog van dr. Bakhuizen van den Brink 'zeer interessant' en verklaarde: 'er zal geen bezwaar tegen zijn, de voorslag van de hoogleraar te volgen, en te spreken hetzij van de oorspronkelijke hetzij van de officiële tekst' (Bijlage LXVI bij de *Acta* van genoemde synode).

De bedoelde commissie, waarheen de Christelijke Gereformeerde Kerken een tweetal waarnemers zonden, die evenwel van het begin af aan volledig meewerkten (een van hen, ds. J. H. Velema werd secretaris van de commissie), bood in februari 1971 het resultaat van haar arbeid aan, aan de generale synoden van de drie vertegenwoordigde kerkgemeenschappen. Deputaten van de generale synode van Hoogeveen voor de tekst van de HC hebben vermeld

dat zij enige exemplaren van dit werkstuk ontvangen hebben.

Aan de inhoud daarvan kunnen we hier voorbijgaan. Het verdient echter aandacht, dat in het toelichtende woord waarmee de uitgave begint consequent wordt gesproken van 'officiële' teksten, indien bedoeld zijn kerkelijk vastgestelde of nog vast te stellen teksten. De term 'authentiek' is steeds vermeden.

De vraag doet zich voor of enige bezinning onzerzijds over het gebruik van de term 'authentiek' niet gewenst is. Een kerkelijke uitspraak over deze term en zijn gebruik is zeer zeker ongewenst. Het zou echter niet onmogelijk zijn, dat overweging van een en ander daartoe ging leiden, dat in het eigen spraakgebruik meer dan tevoren rekening werd gehouden met de ambivalente betekenis die het begrip 'authentiek' ongetwijfeld heeft.

3. *Is er een 'officiële' tekst van de HC die kerkelijke geldigheid heeft?*

Het antwoord op deze vraag wordt gevonden wanneer allereerst aandacht wordt gegeven aan de Dordtse synode van 1618-1619, en vervolgens aan generale synoden sedert 1892, met name aan die van Middelburg 1896, Groningen 1899 en Arnhem 1902.

a. *Dordrecht 1618-1619*

Bij de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels kan men uitgaan van teksten die door de Dordtse synode werden vastgesteld. Deze synode heeft echter geen tekst vastgesteld van de HC. Haar 147ste en 148ste sessie heeft zij aan de Catechismus gewijd, maar dit resulteerde niet in het fixeren van een officiële tekst. De HC werd voorgelezen door Damman, maar welke editie daarbij gebruikt is, wordt niet vermeld. (*Acta Synodi Nationalis*, Lugd. Bat. 1620, p. 371 vlg.; *Acta ofte Handelingen*, Dordrecht 1621, blz. 361; H. H. Kuyper, *De Post-Acta*, Amsterdam 1899, blz. 330 vlg.; I. N. Bakhuizen van den Brink, *De Nederlandsche Belijdenisgeschriften*. Vergelijkende teksten, Amsterdam 1940, blz. 35.)

b. *Middelburg 1896*

Ter generale synode van Middelburg 1896 was een voorstel ter tafel van de provinciale synode van Zuid-Holland, dat de generale synode 'een authentieken tekst van de Formulieren van eenigheid en de Liturgie doe bezorgen'.

De commissie ter synode adviseerde, 'mede overtuigd van de wenschelijkheid van een gezuiverden en kerkelijk vastgestelden tekst der formulieren en der liturgie, en met zekerheid vernemende, dat van zeer bevoegde zijde eerlang een arbeid in deze richting zal worden in 't licht gegeven, dit punt aan te houden en het te doen brengen op het agendum der eerstvolgende Generale Synode'.

Aldus wordt besloten: 'De conclusie van dit rapport wordt aangenomen, in de overweging, dat een tekst van de genoemde geschriften in onze thans gangbare taal van noode is' (*Acta*, art. 42).

c. *Groningen 1899*

De zaak komt terug ter generale synode van Groningen 1899. Weer een letterlijk citaat: 'aangaande het tweede punt, onder B genoemd, nl. de vaststelling van een authentieken tekst van de Formulieren van Eenigheid en de Liturgie, welk punt uit de Acta der Middelburgsche Synode 1896 Art. 42 op het agendum was gebracht en nader werd aangedrongen door de Prov. Synode van Friesland met het oog op de sinds verschenen verbeterde editie der Belijdenisschriften en Liturgie, bezorgd door Prof. Dr. F. L. Rutgers, besloot de Synode eene commissie te benoemen, die deze editie met de officieele editie, door de Synode van Dordt in 1618/19 uitgegeven, zou vergelijken, de veranderingen in den taalvorm aangebracht, om verouderde uitdrukkingen in overeenstemming te brengen met ons spraakgebruik te controleren, en advies uit te brengen op de volgende Synode' (*Acta*, art. 10).

Even later wordt melding gemaakt van de door deze synode ingestelde commissie: 'De Brs Prof. P. Biesterveld, Dr. A. G. Honig en Ds. C. van Proosdij worden benoemd tot het nazien van den authentieken tekst van de Formulieren van eenigheid en de Liturgie' (*Acta*, art. 21).

d. *Anhem 1902*

Van de zojuist genoemde commissie was een rapport ter tafel bij de generale synode van Arnhem 1902.

Dit rapport (dat in de *Acta* van deze synode is opgenomen als Bijlage D 1) besluit met het voorstel dat de generale synode, haar dank biedende aan de broeders Dr. F. L. Rutgers, Dr. H. H. Kuyper, Dr. A. Kuyper en Dr. H. Bavinck voor de door hen verzorgde editie van de Formulieren van Enigheid en de Liturgie (waarvoor de commissie zelf hun grote lof toezwaait) zal beslissen 'dat deze uitgave voortaan als de officieele zal beschouwd en door de Kerken dient gebezigd te worden',

Hieraan wordt dan nog deze opmerking toegevoegd, dat het wel nodig zal zijn dat een nieuwe uitgave van dit werk zal verschijnen, waarin de door de commissie bepleite wijzigingen zijn aangebracht, wanneer althans de generale synode zich met de voorstellen tot wijziging van de commissie zal kunnen verenigen.

Tot dit laatste kwam het echter evenmin als tot aanvaarding van het commissievoorstel, dat de generale synode zou besluiten dat de door dr. F. L. Rutgers c.s. verzorgde editie als de officiële zou worden beschouwd.

Na een eerste bespreking van de materie nam de synode nl. een voorstel van de praeses aan, dat in een andere richting wees. De *Acta* luiden hierover als volgt:

'De Praeses geeft als zijn gevoelen te kennen, dat het niet wenschelijk is op dezelfde wijze als gisteren voort te gaan met de behandeling van het rapport van de Deputaten tot het nazien van den authentieken tekst van de Formulieren van Eenigheid en de Liturgie en het hierover uitgebrachte praeadvies, aangezien 't toch niet de roeping eener Generale Synode is eene beslissing te nemen in allerlei taalkundige en historische quaesties, en stelt de volgende motie voor:

'De Generale Synode van Arnhem, oordeelende, dat het niet op haar weg ligt, in hare vergaderingen in bijzonderheden te beoordeelen en uit te spreken, wat de juiste tekst van de Formulieren van Eenigheid en de Liturgie moet geacht worden te zijn, zegt den door haar benoemden adviseurs over 't rapport Deputaten der Groninger Synode dank voor hunnen arbeid, betuigt tevens hare erkentelijkheid aan de genoemde Deputaten, der Groninger Synode voor hunne werkzaamheid, en spreekt den wensch uit, dat de editie, door Dr. F. L. Rutgers, onder medewerking van Dr. H. Bavinck en Dr. A. Kuyper Sr. bezorgd, algemeen in onze Kerken in gebruik moge genomen worden, en dat voor eene volgende uitgave voordeel moge getrokken worden uit den arbeid der Deputaten te Groningen benoemd en uit 't daarover in Arnhem uitgebrachte advies'.

De synode ging hiermee geheel accoord: 'Deze motie wordt met algemeene stemmen aangenomen' (*Acta*, art, 27)

Tot zover het relaas van de bemoeienis van de synoden van Dordrecht 1618-1619, Middelburg 1896, Groningen 1899 en Arnhem 1902. Het besluit van de generale synode van 1902 is niet door enige beslissing van andere aard van een latere generale synode achterhaald. Er bestaat dus momenteel niet een bepaalde tekst van de Heidelbergse Catechismus, die officieel, door een generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, is vastgesteld, en als zodanig in deze kerken geldigheid heeft.

Men kan wèl spreken van een kerkelijk 'aanbevolen' tekst.

Deze tekst is die, welke werd afgedrukt in de meer genoemde uitgave van de formulieren, die verzorgd werd door dr. F. L. Rutgers, met medewerking van dr. H. Bavinck en dr. A. Kuyper sr., en tevens, blijkens nadere mededelingen, van dr. H. H. Kuyper. Deze uitgave zag in 1897 het licht te Middelharnis, bij de Flakkeesche Drukkerij.

Deze 'aanbevolen' tekst is in het kerkelijke leven ongetwijfeld zeer veel gebruikt.

Dr. A. Kuyper nam hem over in zijn afzonderlijke editie van de Drie Formulieren van Enigheid, die bij J. H. Kok te Kampen druk op druk heeft beleefd en in tienduizend-tallen exemplaren haar weg heeft gevonden.

Hij werd ook overgenomen in diverse kerk- en kanselboeken. In dit verband valt nog te wijzen op een merkwaardige bijzonderheid.

Door de generale synode van Middelburg 1933 werden deputaten benoemd met de opdracht om te bezorgen de bundel 'Eenige Gezangen' en de 'Orde van eeredienst', zoals die door de synode waren vastgesteld.

Ter generale synode van Amsterdam 1936 dienden deputaten een rapport in. Hierin berichtten zij onder meer, dat zij hun opdracht ruim hadden opgevat. Zij hadden nl. besloten tot een 'standaarduitgave' die ook de Formulieren van Enigheid, alsmede het 'Kort Begrip', 'De Ziekentroost' enz. bevatte, waardoor een kanselboek tot stand kwam. Opmerkelijk is nu wat deputaten vermeldden bij het eerste punt van hun motivering van de toevoeging. Deze motivering luidt aldus

- a daardoor konden voor de kerken bewaard worden en in hun eigendom komen de aantekeningen waarmede de uitgave dier formulieren van dr. F. L. Rutgers, met medewerking van dr. H. Bavinck en dr. A. Kuyper was verrijkt' (Middelharnis 1897);
- b. daardoor kon deze standaard-uitgave tot een kanselboek worden, nevens de psalmen te gebruiken'.

Op het onder a genoemde wordt later nog terug gekomen: Wat de bovenbedoelde 'Aantekeningen bij de Drie Formulieren' enz. betreft, zoo was de familie Rutgers zoo welwillend deze in volledig eigendom aan de kerken af te staan'.

De kerken kregen zo dus de volledige beschikking over Aantekeningen bij een tekst van de belijdenisgeschriften die zelf niet officieel was vastgesteld, maar alleen aanbevolen. Opmerkelijk is eveneens wat deputaten verder berichtten.

Door de leden van het ex-moderamen van de synode van Middelburg was aan deputaten de raad gegeven in de voorgenomen standaarduitgave ook de Psalmen op te nemen. Deputaten hadden echter besloten deze raad niet op te volgen. Zij hadden hiervoor drie redenen, waarvan de derde en voornaamste deze was:

'dat tot nu toe nimmer de gereformeerde kerken de thans in gebruik zijnde psalmberijming met haar gezag hadden gedekt en strikt genomen deze berijming nooit door haar was aanvaard'.

De vraag rijst, hoe deputaten dan wel de tekst van de HC, samen met die van de beide andere Formulieren van Enigheid, vermochten op te nemen.

Is de herinnering aan het in 1902 beslotene in de loop der jaren misschien zo vervaagd, dat de door dr. F. L. Rutgers c.s. uitgegeven tekst toch werd gehouden voor een kerkelijk geijekte tekst met officiële status?

Deze gedachte wint veld wanneer men verder kennis neemt van hetgeen de synode van Amsterdam 1936 na dit rapport van deputaten besloten heeft.

Zij keurde de handelingen van deputaten goed, en benoemde nieuwe deputaten die nu onder meer de opdracht ontvingen 'alle nieuwe uitgaven te controleren, of zij geheel met de Standaard-uitgave overeenkomen' enz. (Acta, art, 276; het rapport van deputaten van Middelburg 1933 is opgenomen in de Bijlagen als bijlage LXV).

Zoals reeds werd gezegd is er in de Acta van generale synoden ná Arnhem 1902 echter geen

besluit te vinden dat de daar genomen beslissing heeft achterhaald.

4. *Slot*

Aan het einde gekomen veroorloven we ons nog twee opmerkingen.

In de eerste plaats: waar er geen officiële, kerkelijk vastgestelde tekst van de HC bestaat, doet de vraag zich voor van welke tekst moet worden uitgegaan indien gedacht wordt in de richting van een alsnog kerkelijk vast te stellen tekst, uiteraard dan 'in hedendaags Nederlands'. Voor de uitgave van dr. F. L. Rutgers c.s. werd primair de editie van 1611, uitgegeven te Middelburg bij R. Schilders gebruikt. Hoogst waarschijnlijk is het dat deze tekst een rol heeft gespeeld ter Dordtse synode. Het zal echter nodig zijn steeds vooral ook de Duitse tekstus receptus in het onderzoek te betrekken. De nieuwe tekst, die tot stand is gekomen door de ned. hervormde-synod, gereformeerde, christ. gereformeerde samenwerking is van de Duitse tekstus receptus regelrecht uitgegaan. In de tweede plaats: ook inzake de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels geldt dus dat de door dr. F. L. Rutgers c.s. gepubliceerde teksten 'aanbevolen' zijn. Voor de teksten zoals deze officieel zijn vastgesteld moeten wij naar de Dordtse synode terug.